

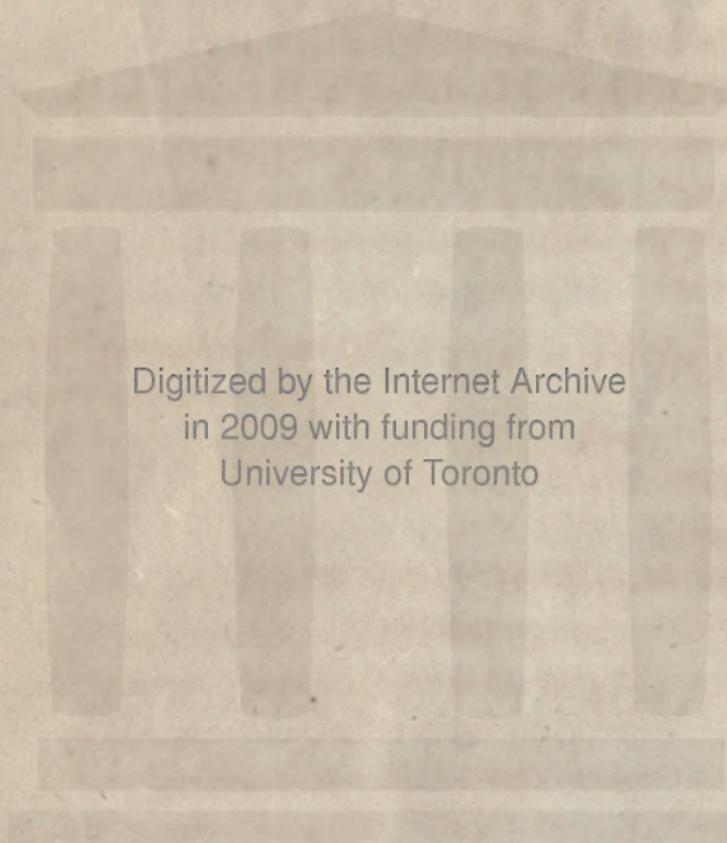
Bequest of
Rev. H. C. Scadding, D.D.
to the Library
of the
University of Toronto
1901

H

BEQUEST OF
REV. CANON SCADDING, D. D.
TORONTO, 1901.

RECORDED AT
RECORDING STUDIO
TOEY WORST

Digitized by the Internet Archive
in 2009 with funding from
University of Toronto

LGr
P718As PLATONIS
QUAE EXSTANT
O P E R A.

ACcedunt
PLATONIS QUAE FERUNTUR
SCRIPTA.

AD
OPTIMORUM LIBRORUM FIDEM
RECENSUIT
IN LINGUAM LATINAM CONVERTIT
ANNOTATIONIBUS EXPLANAVIT INDICESQUE
RERUM AC VERBORUM ACCURATISSIMOS
ADIECIT

FRIDERICUS ASTIUS.

52 895
2/1/02

TOMUS PRIMUS
PROTAGORAM, PHAEDRUM, GORGIA ET
PHAEDONEM CONTINENS.

LIPSIAE MDCCCXIX.
IN LIBRARIA WEIDMANNIA.

ГИОТАЛ

Quarks

Л Е П О

www.gutenberg.org

PREDICTIONS OVER THE RURAL

SCULPTA

428

МЧСР МУДРОМЫСЛЕНІЕ ПІДПОДІБНО

卷之三

少室山房集

EDDIE RICE'S STILLS

ГЛАВА ПЯТАЯ

390 3月上旬

P R A E F A T I O.

A E Q U O A T Q U E E R U D I T O L E C T O R I.

Quam abhinc annis quinque indicavimus Platonis scriptorum editionem, hanc emittere nunc instituimus. Quo eam consilio suscepimus quum ipsa libri species satis declaret, non est quod uberius explicemus.

Textum qui dicitur ita constituimus, ut libri principis, Aldini, praeceteris rationem haberemus eumque, quantum per sensum linguaeve rationes licet, sequeremur. Plura, quae nostris novata temporibus sunt in vocum scribendarum ratione, v. c. ἀνήρ, ἄνθρωπος, τάλλα, antiquanda, nonnulla contra e libris veteribus revocanda esse putavimus, de quibus, ne quid temere secisse videamur, breviter moneamus. Princeps exemplum, Aldinum, sequuti in terminacionibus infinitivi γν̄ et αν̄ notam vocalis ι omisimus, scribentes non solum ξιγν̄, πεινην̄ alia, verum etiam γελαν̄, δραν̄, ξαν̄ alia: de quo iam veteres Grammatici praeceperunt, vid. Phavorin. in ἀπαρέμψ. Etymol. M. v. βογ̄ p. 251, 47. v. γδει p. 419, 52. Add. Pier-

son. ad Moer. p. 500. *Villoison.* ad Long. p. 12. et *Fischer.* ad Weller. I. p. 118. Prae ceteris vero conferenda sunt quae cl. *Wolfius* ea qua pollet et doctrina et sagacitate de hoc loco disputavit in *Analect. litter.* II. p. 419 sq. Quamquam exstiterunt etiam viri docti qui hanc scribendi rationem reprobarent, in eis, qui nunc sunt Grammaticorum facile princeps, *Hermannus* ad *Viger.* annot. 168. Ut meum qualecumque iudicium hac de causa interponam, Attici quum in aliis tum in hoc mihi videntur Doricam linguam sequuti esse; quemadmodum enim more Dorico α et $\bar{\epsilon}$ in η contraxerunt (v. *Etymol.* M. p. 413, 10. *Fischer.* ad Weller. I. p. 127. *Macrobius* de differ. et societ. graeci latinique verbi T. II. p. 325. Bip. „unde quae in η definunt, ut $\xi\eta\nu$, $\pi\varepsilon\iota\eta\nu$, $\delta\iota\psi\eta\nu$, non sunt communia, sed Dorica; eiusdem sunt dialecti et quae in $\sigma\nu$ exeunt“), ita etiam ad illas infinitivi contractiones Doricam eos huius modi terminationem $\sigma\nu$ *) accommodasse existimamus. — Item Aldinum sequuti exemplum scripsimus $\varphi\eta\varsigma$ sine nota vocalis $\bar{i}$, idque praeterea in dictionibus quae vocantur encliticis retulimus (vid. *Matthiae Grammat.* graec. p. 277. Quamquam *Etymol.* M. p. 791, 50. et Censor in *Ephemer. litter.* Jenens. 1818. N. 147. p. 261. refabantur). Unum hoc novavimus, quod in vocibus com-

*) Quae sine dubio pristina fuit infinitivi graeci terminatio respondens illa quidem vernaculae. Sic $\lambda\acute{e}\gamma\varsigma$ (quod *Eustathius* ad II. a. p. 54, 53. assert) est germanissimum *legēn*, et similiter lingua vernacula contractam infinitivi formam *ahū* (*Graecorum* $\bar{a}\nu$) habuit, v. c. *gahn*, *stahn* alia.

positis, eis solis exceptis in quibus aliae asperiores litterae sunt vicinae, ut συζητεῖν, συζῆν, συζύγα, constanter ἔ pro ὁ posuimus; quis enim ferat in uno et eodem orationis circuitu σύμφης et ξυμφῆσι (ut Sophist. 256. D.), modo συνεῖναι modo ξυνεῖναι, συνονοία et ξυνονοία, et quae alia sunt generis eiusdem? Cf. quae ad Legg. p. 8. monuimus. Accedit quod posterioris scriptores aetatis Platonis locos citantes passim ἔ servarunt, ubi Platonis exemplaria ὁ exhibent sine ulla controversia a librariis illatum.

Nihil fere sponte nostra mutavimus, nisi si sermonis leges correctionem efflagitabant certaque sese offerebat emendatio, velut Phaedr. p. 162. ἀττ' ἀν ποι εἴποις pro ἀττ' ἀν ἵποι τίτης: qualia etiam libris omnibus adversantibus emendare quis graece sciens dubitaverit? Similiter Phaedr. p. 165. loco admodum depravato levi admissa mutatione, quod sensus aperte postulat, reposuimus: ἀττ' ἐκ διανοίας ποριζομένων ἀνθρωπίνης οἰήσει νοῦν τε καὶ λογοίας, pro eo quod volgo legitur: νοήσει νοῦν τε καὶ λογοίαν. P. 250. ex emendatione nostra facere non potuimus quin scriberemus: ὅτῳ τι ποιεῖν — ἢ ὃ τι παθεῖν ύπὸ τοῦ, pro: τὸ τι ποιεῖν — ἢ τὸ τι παθεῖν: de quo copiosius exposuimus in annotationibus translationi vernaculae subiectis p. 246. Eadem pagina emendavimus τέχνην λόγων pro τέχνῃ λόγους, quod quin omnes statim amplexuri sint non dubitamus. Plura forsitan Bekkerio, viro eruditissimo, praeeunte mutassemus, si apparatu critico, quem a viro illo ornatissimo exspectamus, nobis iam uti licuisset.

Textui subiecimus notas criticas triplicis generis.

Primum enim, ubi scripturam a libris veteribus vel plerisque exemplaribus abhorrentem recepimus, vulgarem indicavimus lectionem nota γρ., (γράφεται); deinde, ubi libri vel veteres vel recentiores aliam exhibent scripturam, et eam quidem vel probabilem vel nostram bonitate fere aequiparantem, id significavimus nota ἄλλ. (ἄλλοι); denique probabiles locorum corruptorum emendationes vel ab aliis exegitatas vel a nobismet ipsis inventas indicavimus nota ἵστος. (ἵσως); in posteriore autem hoc genere permultae etiam reperientur coniecturæ, id est, locorum, qui depravati mihi visi erant, correctiones verisimiles, quae non semper huc spectant, ut, quomodo locus corrigi vel possit vel etiam debeat, indicent, sed saepius huc tantum, ut lectorem faciant attentum viamque ad emendationem, vere ita dictam, muniunt inveniendam.

Nonnulla hic iuvat addere. Phaedr. p. 202, 12. fine dubio scribendum est: μή τι λέγονται πρό: μή τι λέγωσι; particula enim μή est interrogantis. P. 248, 12. fine ulla controversia scribendum est: οὐκ ἐπεύγει τῇ ἀληθείᾳ τὸ μή: οὐκ ἐπονεῖδιστον εἶναι; nam linguae usus postulat, ni fallor, articulum τό interpositum. Gorgia p. 312, 6. a fin. scribendum videtur ξηλωτός, et vertendum: *felix est iudicandus*. P. 552, 17. equidem malim φῶν χορηγοίν πρό: φῶ χορηγοίν.

Quod ad latinam attinet interpretationem, initio Cornarii translationem, et eam quidem castigatam, adiungere constitueram; sed primum statim, quod in ea emendanda feci, periculum satis me docuit, et immensum et molestum hoc fore negotium. Quocirca libentius novae interpretationis onus, id est, laborem

paene Herculeum, suscepi; quod quidem quo difficultius est opus, eo magis, si quid peccaverim, nequum spero lectorem mihi esse condonaturum. In hac autem translatione conscientia id potissimum contendi, ut, quae sunt interpretationis officia, et fidelem et latinam eam fingerem. Et cum persuasum mihi habuisse, rem quamquam aggredienti diligenterque connanti exequi nec minuta esse negligenda, rectam etiam vocum scribendarum rationem quam potui accuratissime sequutus sum. Itcirco scripsi abit (perf.), abiisse, assequi, assentior, assidere, disserere, distinguere, redisse, suspicor, sustinere, tamquam, umquam, valitudo, volgus, volt, et quae sunt alia generis eiusdem; certe ita semper scriptum volui (video enim aliquoties assidere, assequi, distinguere, etiam ac ante vocales itemque litteras c, h, q et x, alia, irrepsisse). Etiam pluris, partis, sapientis (accus.), negoti, oti alia scripsisse, nisi volgarem scribendi rationem putasse orationem meam magis reddituram esse perspicuam. Saepius nova erant vocabula fingenda eaque vel artificiosa vel ridicula, quae et Graecis responderent et Platonis consilio convenirent, veluti verba nove et artificiose facta διπλασιολογία, γνωμολογία, εἰκονολογία alia visum est reddere: *dupliciloquentia*, *sententiloquentia*, *simililoquentia* (p. 225. 227.), convenienter illis *breviloquentia*, *superbiloquentia*, et si quae alia id genus Latini frequentarunt. Eiusdem generis sunt *superrefutatio*, *subdeclaratio* pag. 222. Pariter *augeratio* p. 167. et *insanitio* p. 165. novanda erant, itemque *Avor* p. 185. lasciva fere Platonis irrisio flagitare mihi visa est. Quae forsitan obscura

videantur, velut p. 117. *ut timeant*, p. 191. *ut exsistant* (ubi *ut est* i. q. hoc posito), ea in Lexico Platonico illustrabuntur.

Ceterum Platonis dialogi hoc, quo etiam videntur conditi esse, ordine se excipient:

T. I. *Protagoras, Phaedrus, Gorgias et Phaedo.*

T. II. *Theaetetus, Sophista et Politicus.*

T. III. *Parmenides, Cratylus, Philebus et Convivium.*

T. IV. *Politia*, lib. I—VIII.

T. V. *Politia*, lib. IX—X. *Timaeus et Critias.*

T. VI. *Leges*, lib. I—VI.

T. VII. *Leges*, lib. VII—XII.

Reliquae tres partes minores complectentur dialogos eosque vel addubitatos vel suppositios, de quibus in Commentariis accuratius exponemus.

Quod supereft, Deum Optimum Maximum precamur, ut tam animi quam corporis valitudinem nobis conservet ad opus amplissimum profligandum atque absolvendum qnam maxime necessariam; ipsum vero hoc opus ut quam possit maximas iuventuti studioe litterisque praebeat utilitates, cupimus optamusque.

Scr. Landshuti, mense Maio 1819.

Fridericus Astius.

H P Ω T A Γ O P A Σ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΕΤΑΙΡΟΣ

**ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΚΑΛΛΙΑΣ ΚΡΙΤΙΑΣ
ΠΡΟΔΙΚΟΣ ΙΠΠΙΑΣ**

S O C R A T E S   A M I C V S

H I P P O C R A T E S   P R O T A G O R A S
A L C I B I A D E S   C A L L I A S   C R I T I A S
P R O D I C V S   H I P P I A S

ΕΤ. Πόθεν, ὡς Σώκρατες, φαίνει; ηδήλα διῇ τι ἀπὸ κυ-
νηγεσίου τοῦ περὶ τὴν Ἀλκιβιάδου ὥραν; καὶ μήν μοι καὶ
πρώην ἰδόντι καλὸς μὲν ἐφαίνετο ἀνὴρ ἔτι, ἀνὴρ μέντοι, ὡς
Σώκρατες, ᾧς γ' ἐν αὐτοῖς ἡμῖν εἰρῆσθαι, καὶ πώγωνος ἥδη
ὑποπιμπλάμενος.

ΣΩ. Εἶτα τὸ τοῦτο; οὐ σὺ μέντοι Ὁμήρου ἐπαινέτης
εῖ, ὃς * ἔρη χαριεστάτην ἡβῆν εἶναι τοῦ ὑπηνήτου, ἦν νῦν **Β**
Ἀλκιβιάδης ἔχει;

ΕΤ. Τί οὖν τὰ νῦν; ηδὴ ἐκείνου φαίνει; καὶ πῶς
πρὸς σὲ ὁ νεανίας διάπειται;

ΣΩ. Εὐ ἔμοιγε ἔδοξεν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τῇ νῦν
ἡμέρᾳ· καὶ γὰρ πολλὰ ὑπὲρ ἐμοῦ εἴπε, βοηθῶν ἐμοὶ· καὶ
οὖν καὶ ἄρτι ἀπὸ ἐκείνου ἔρχομαι· ἀτοπὸν μέντοι τι σοι ἐθέλω
εἰπεῖν· παρόντος γὰρ ἐκείνου οὐτε προσεῖχον τὸν νοῦν ἐπε-
λανθανόμην τε αὐτοῦ θαμά.

ΕΤ. Καὶ τί ἂν γεγονὸς εἴη περὶ σὲ * κάκεινον τοσοῦ- **С**
τον πρᾶγμα; οὐ γὰρ δίπον τινὶ καλλίονι ἐνέτυχες ἄλλῳ ἐν
γε τῆδε τῇ πόλει.

ΣΩ. Καὶ πολύ γε.

ΕΤ. Τί φης; ἀστῷ ηδὲ ἔξενῳ;

ΣΩ. Ξένῳ.

ΕΤ. Ποδαπῷ;

ΣΩ. Ἀβδηρίῃ.

ΕΤ. Καὶ οὕτω καλός τις ὁ ξένος ἔδοξε σοι εἶναι, ᾧς τε
τοῦ Κλεινίου υἱός καλλίων σοι φανῆναι;

ΣΩ. Πῶς δ' οὐ μέλλει, ὡς μακάριε, τὸ σοφωτερον κάλ-
λιον φαίνεσθαι;

ΕΤ. Ἀλλ' ηδὲ σοφῶς τινὶ ἡμῖν, ὡς Σώκρατες, ἐντυχὼν
πάρει;

Am. Unde tandem, Soorate, venis? an id quidem dubium non est quin a *venanda* Alcibiadis pulchritudine? sane quidem etiam nuper quam eum videre⁹ pulcher mihi visus est vir adhuc, vir tamen, Socrate, quod inter nos dictum sit, et barba iam oppletus,

So. Quid tum? nonne tu Homeri es adstipulator, qui *venustissimam* dixit pubertatem eius esse cui barba suboriretur, qua quide⁹ aetate nunc est Alcibiades?

Am. Quid igitur nunc? num ab illo venis? et quomodo in te iuvenis est animatus?

So. Bene mihi visus est, et maxime quidem hoc die; etenim multa pro me dixit, opem mihi ferens; atque modo etiam ab eo venio; mirabile tamen quid tibi sum dicturus: ipso enim praesente nec animum adverti et oblitus sum eius saepenumero.

Am. Et quid tandem accidere potuerit tibi et illi, quod tanti esset momenti? non enim credibile est, te alium quemquam pulchriorem in hac quidem urbe offendisse,

So. Quin etiam multo pulchriorem.

Am. Quid ais? civemne an peregrinum?

So. Peregrinum,

Am. Cuiatem?

So. Abderitem.

Am. Et tam pulcher tibi visus est peregrinus, ut eum Cliniae filio pulchriorem existimares?

So. Quidni, o egregie, sapientius pulchrius reputariatur?

Am. An sapientem aliquem nobis, Socrate, offendisti indeque venis?

ΣΩ. Καὶ σοφωτάτῳ μὲν οὐν δήπου τῶν γε νῦν, εἰ D
σοι δοκεῖ σοφώτατος εἶναι Πρωταγόρας.

ΕΤ. "Ω τί λέγεις! Πρωταγόρας ἐκιδεδήμηκεν;

ΣΩ. Τρεπήν γε ἥδη ἡμέραν.

ΕΤ. Καὶ ἄρτι ἄρα ἐκείνῳ ἔνγγεγονῶς ἥκεις;

ΣΩ. Πάνυ γε * πολλὰ καὶ εἰπὼν οὐλ ἀκούσας. 810

ΕΤ. Τί οὖν οὐδηγήσω ἡμῶν τὴν ἔννοιαν, εἰ μή σε
τι κωλύει, καθιξόμενος ἐνταυθοῖ, ἔξαναστήσας τὸν παῖδα
τουτονί;

ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν· καὶ γάριν γε εἴσομαι, ἐὰν
ἀκούητε.

ΕΤ. Καὶ μὴν καὶ ἡμεῖς σοι, ἐὰν λέγῃς.

ΣΩ. Διπλῆ ἀν εἴη ἡ γάρις. ἀλλ' οὖν ἀκούετε.

Τῆς παρελθούσης υπερτὸς ταυτησί, ἔτι βαθίος ὑφθρου,
Ἴππονράτης ὁ Ἀπολλοδώρου νιός, Φάσανος δὲ ἀδελφός,
τὴν θύραν τῇ βαπτηρίᾳ πάνυ * σφόδρα ἔκρουε, καὶ ἐπειδὴ B
αὐτῷ ἀνέῳξε τις, εὐθὺς εἶσω ἦει ἐπειγόμενος, καὶ τῇ φωνῇ
μέγα λέγων Ὡ Σώκρατες, ἔφη, ἐγρήγορας ἡ καθεύδεις;
Καὶ ἐγὼ τὴν φωνὴν γνοὺς αὐτοῦ Ἴππονράτης, ἔφην, οὐ-
τος, μή τι νεώτερον ἀγγέλλεις; Οὐδέν γ', οὐδὲ ὅσ, εἰ μὴ
ἀγαθά γε. Εὗ ἀν λέγοις, ην δ' ἐγώ· ἔστι δὲ τί, καὶ τοῦ
ἔνεκα τηνικάδε ἀφίκου; Πρωταγόρας, ἔφη, ἥκει, στὰς παρ'
ἔμοι. Πρώην, ἔφην ἐγώ, σὺ δὲ ἄρτι πέπυσαι; Νιγ τοὺς
Θεούς, ἔφη, ἐσπέρας γε. Καὶ * ἄμα ἐπιψηλαφήσας τοῦ C
σκύμποδος ἐκαθέξετο παρὰ τοὺς πόδας μου, καὶ εἰπεν Ἐσπέ-
ρας δῆτα, μάλα γε ὅψὲ ἀφικόμενος ἐξ Οἰνόνης. ὁ γάρ τοι
παῖς με ὁ Σάτυρος ἀπέδρα· καὶ δῆτα μέλλων σοι φράξειν ὅτι
διωξοίμην αὐτόν, ὑπό τινος ἄλλου ἐπελαθόμην. ἐπειδὴ δὲ
ἥλθον καὶ δεδειπνηκότες ἡμεν καὶ ἐμέλλομεν ἀναπαύεσθαι,
τότε μοι ἀδελφὸς λέγει ὅτι ἥκει Πρωταγόρας. καὶ ἔτι μὲν
ἐνεχείρησα εὐθὺς παρὰ σὲ λέναι, ἐπειτά μοι λίαν πόρρω ἔδοξε
τῶν υπερτῶν εἶναι. ἐπειδὴ δὲ τάχιστά με ἐπ τοῦ κόπου ὁ D
ὑπνος ἀνηκεν, εὐθὺς ἀναστὰς οὕτω δεῦρο ἐπορευόμην.
Καὶ ἐγὼ γιγνώσκων αὐτοῦ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν πτόησιν Tē

So. Et quidem sapientissimum, ut opinor, eorum qui nunc sunt, si tibi videtur sapientissimus esse Protagoras.

Am. O quid dicas! Protagoras advenit?

So. Nudius iam tertius.

Am. Et modo cum ipso colloquutus ades?

So. Sane permultis et dictis et auditis.

Am. Quin refers nobis sermonem, nisi quid te impedit, surgere iubens huncce puerum et hic assidens?

So. Sane quidem faciam; quin etiam gratiam vobis habebo, si audiatis.

Am. Quin immo nos tibi, si dicas.

So. Duplex erit gratia; audite dum.

Praeterita hac nocte, primo adhuc diluculo, Hippocrates, Apollodori filius et Phasonis frater, ianuam baculo admodum vehementer pulsavit, et quum ipsi aliquis eam aperuisset, statim intro ivit festinans et clare vociferans Socrate, inquit, vigilas an dormis? Tum ego, cognita ipsius voce, Hippocrate, inquam, num quidnam novi affers? Nihil vero, inquit, nisi ipsa bona. Bene narras, inquam; quid vero est et cur tam mane venisti? Protagoras, inquit, venit, ad me assistens. Nudius tertius; tu vero modo compresisti? Et mehercule, inquit, ipsa vespera. Simul scabellum prehendens assedit ad pedes meos et Utique vespere, inquit, quum admodum sero Oenoe advenissem. etenim servus meus Satyrus ausfugerat, et quum iam in eo essem, ut tibi indicarem me illum persequuturum esse, per aliud quid oblitus sum. quum vero redissem et post coenam quieti nos dare vellemus, tum mihi frater dixit venisse Protagoram; et adhuc in animum institueram me confestum ad te conferre; postea serum esse noctis putavi. simulac vero post lassitudinem somnus me reliquerat, statim surrexi et huc profectus sum. Atque ego vehementiam eius stupidamque cupiditatem cognoscens Quid,

ούν σοι, ἦν δ' ἐγώ, τοῦτο; μῶν τί σε ἀδικεῖ Πρωταγόρας;
 Καὶ ὃς γελάσας Νῆ τοὺς θεούς, ἔφη, ὁ Σώκρατες, ὅτι
 γε μόνος ἐστὶ συφός, ἐμὲ δὲ οὐ ποιεῖ. Ἀλλὰ ναὶ μὰ Αἴ,
 ἔφην ἐγώ, ἂν αὐτῷ διδῷς ἀργύριον καὶ πειθῆς ἐκεῖνον,
 ποιήσει καὶ σὲ σφόδρον. Εἰ γάρ, ἢ δ' ὅς, ὁ Ζεῦ καὶ θεοί,
 ἐν τούτῳ εἴη· ὡς * οὗτ' ἀν τῶν ἐμῶν ἐπιλίποιμι οὐδὲν οὕτε Ε
 τῶν φίλων. ἀλλ' αὐτὰ ταῦτα καὶ νῦν ἥκω παρὰ σέ, ἵνα ἀπέρ
 ἔμοις διαλεχθῆς αὐτῷ· ἐγώ γὰρ ἀμα μὲν καὶ νεώτερός εἰμι,
 ἀμα δὲ οὐδὲ ἐώρακα Πρωταγόραν πώποτε οὐδὲ ἀκήκοα οὐδέν·
 ἔτι γὰρ παῖς ἦ, ὅτε τὸ πρῶτον ἐπεδήμησεν. ἀλλὰ γάρ, ὁ
 Σώκρατες, πάντες τὸν ἄνδρα ἐπαινοῦσι καὶ φασι σοφώτατον
 εἶναι λέγειν. ἀλλὰ τί οὐ βαδίζομεν παρ' αὐτόν, ἵν' ἔνδον κα-
 ταλάβωμεν; καταλύει δ', ὡς ἐγὼ ἥκουσα, παρὰ Καλλίᾳ τῷ 311
 Ἰππονίκου· ἀλλ' ἴωμεν. Καὶ ἐγὼ εἶπον Μήπω, ὁ γαδέ,
 ἐκεῖσε ἴωμεν· πρῷ γάρ ἐστιν· ἀλλὰ δεῦρο ἐξαναστῶμεν εἰς
 τὴν αὐλήν, καὶ περιύόντες αὐτοῦ διατρίψωμεν, ἵως ἀν φῶς
 γένηται, εἴτα ἴωμεν· καὶ γὰρ τὰ πολλὰ Πρωταγόρας ἔνδον
 διατρίβει· ὥστε, θάρρει, καταληψόμεθα αὐτόν, ὡς τὸ εἰκός,
 ἔγδογ.

Μετὰ ταῦτ' ἀναστάντες εἰς τὴν αὐλήν περιῆμεν. Καὶ
 ἐγὼ ἀποπειρώ*μενος τοῦ Ἰπποκράτους τῆς φύμης διεσκόπουν **Β**
 αὐτὸν καὶ ἡρώτων Εἰπέ μοι, ἔφην ἐγώ, ὁ Ἰππόκρατες,
 παρὰ Πρωταγόραν νῦν ἐπιχειρεῖς ἴέναι, ἀργύριον τελῶν
 ἐκείνῳ μισθὸν ὑπὲρ σαυτοῦ, ὡς παρὰ τίνα ἀφιξόμενος καὶ
 τίς γενησόμενος; Ὅσπερ ἀν εἰ ἐπενόεις παρὰ τὸν σαυτοῦ ὅμώ-
 νυμον ἐλθὼν Ἰπποκράτη τὸν Κῶον, τὸν τῶν Ἀσπληπιαδῶν,
 ἀργύριον τελεῖν ὑπὲρ σαυτοῦ μισθὸν ἐκείνῳ, εἴ τίς σε ἥρετο
 Εἰπέ μοι, μέλλεις τελεῖν, ὁ Ἰππόκρατες, Ἰπποκράτει * μι-
 σθὸν ὡς τίνι ὄντι; — τί ἀν ἀπεκρίνω; Εἶπον ἀν, ἔφη, ὅτι
 ὡς ἰατρῷ. Ὡς τίς γενησόμενος; Ὡς ἰατρός, ἔφη. Εἰ δὲ
 παρὰ Πολύκλειτον τὸν Ἀργεῖον ἦ Φειδίαν τὸν Ἀθηναῖον

Inquam, tua hoc refert? ecquid iniuriam tibi facit Protagoras? Tum ille ridens Sane quidem hercle, inquit, Socrate, quod videlicet solus est sapiens, me autem non efficit sapientem. At mehercule, inquam, nae ille, si pecuniam ipsi des eique persuadeas, te quoque reddet sapientem. Utinam, inquit, per Iovem deosque, in hoc res vertatur; nam neque mearum neque amicorum facultatum quicquam reliquum facerem. atque haec ipsam ob causam ad te nunc veni, ut meo nomine eum convenires; ego enim partim iunior sum, partim Protagoram numquam nequo vidi neque de ipso quicquam audivi; nam puer adhuc eram, quum primum advenisset. enimvero, Socrate, omnes virum laudant et peritissimum eum dicunt esse dicendi. quare cur non vadimus ad ipsum, ut intus eum offendamus? divertit vero, ut audivi, ad Calliam, Hipponici filium. agendum eamus. Tum ego Nondum, o bone, inquam, illuc eamus, nam bene mane est, sed hoc pergamus in atrium ibique ambulantes commoremur, donec illuxerit; tunc eamus; et enim plerumque Protagoras intus commoratur; quocirca (bono animo sis) offendemus ipsum haud dubie intus.

Deinde profecti sumus in atrium et ambulavimus. Atque ego Hippocratem, ut eius constantiam explorarem, perscrutabar et interrogabam Dic mihi, Hippocrate, inquam, ad Protagoram nunc instituis pergere, pecuniam ipsi pro mercede soluturus: ad quem adire et quem te ipsum evasurum esse cogitas? Velut si cogitares ad cognominem tui Hippocratem Coum, ab Asclepiadis oriundum, vadere et mercedem pro te ipsi solvere, quisquam autem ex te quaereret Dic mihi, Hippocrate, Hippocrati vis mercedem solvere: quemnam ipsum esse iudicas? quid responderes? Dicerem, inquit, me pro medico ipsum habere. Quem te ipsum evasurum esse cogitas? Medicum, inquit. Quodsi ad Polycletum Argeum vel Phidiam Athenensem cogitares va-

ἀπενόεις ἀφικόμενος μισθὸν ὑπὲρ σαυτοῦ τελεῖν ἐκείνοις, εἰ τις σε ἥρετο Τελεῖν τοῦτο τὸ ἀργύριον ὡς τίνι ὅντι ἐν νῷ ἔχεις Πολυκλείτῳ τε καὶ Φειδίᾳ; — τι ἂν ἀπεκρίνω; Εἶπον ἂν ὡς ἀγαλματοποιοῦς. Ὡς τις δὲ γενησόμενος αὐτός; Δῆλον ὅτι ἀγαλματοποιός. Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ, πα*ρὰ δὲ δὴ Δ Πρωταγόραν νῦν ἀφικόμενοι ἐγώ τε καὶ σὺ ἀργύριον ἐκείνῳ μισθὸν ἔτοιμοι ἐσόμεθα τελεῖν ὑπὲρ σοῦ, ἂν μὲν ἐξινῆται τὰ ἡμέτερα χρήματα καὶ τούτοις πείθωμεν αὐτόν, εἰ δὲ μῆ, καὶ τὰ τῶν φίλων προσαναλίσκοντες· εἰ οὖν τις ἡμᾶς περὶ ταῦτα οὕτω σφόδρᾳ σπουδάζοντας ἔροιτο Εἰπέ μοι, ὁ Σώκρατές τε καὶ Ἰππόκρατες, ὡς τίνι ὅντι τῷ Πρωταγόρᾳ ἐν νῷ ἔχετε χρήματα τελεῖν; — τι ἄγ αὐτῷ ἀποκρινα-
μεθα; τι διγομα ἄλλο γε λε*γόμενον περὶ Πρωταγόρου Ε
ἀκούομεν, ὡςπερ περὶ Φειδίου ἀγαλματοποιοὶ καὶ περὶ
Ομήρου ποιητήν; τέ τοιοῦτον περὶ Πρωταγόρου ἀκούομεν;
Σοφιστὴν δὴ τοι ὄνομάζουσι γε, ὁ Σώκρατες, τὸν ἄνδρα
εἶναι, ἔφη. Ὡς σοφιστῇ ἄρα ἐρχόμεθα τελοῦντες τὰ χρή-
ματα; Μάλιστα. Εἴ οὖν καὶ τοῦτό τις σε προσέρθοιτο
Αὐτὸς δὲ δὴ ὡς τις γενησόμενος ἔρχει πα*ρὰ τὸν Πρωτα-
γόραν; Καὶ ὃς εἴπεν ἐρυθριάσας (ἥδη γὰρ ὑπέφαινε τι
ἡμέρας, ὡςτε καταφανῆ αὐτὸν γενέσθαι) Εἴ μέν τι τοῖς
Ἐμπροσθεν ἔοικε, δῆλον ὅτι σοφιστὴς γενησόμενος. Σὺ
δέ, ἦν δ' ἐγώ, πρὸς Θεῶν, οὐκ ἀν αἰσχύνοιο εἰς τοὺς
Ἐλληνας σαυτὸν σοφιστὴν παρέχων; Νῆ τὸν Άλα, ὁ Σώ-
κρατες, εἴπερ γε ἡ διανοοῦμαι χρὴ λέγειν. Άλλ' ἄρα, ὁ
Ἰππόκρατες, μὴ οὐ τοιαύτην ὑπολαμβάνεις σου τὴν παρὰ Πρωταγόρου μάθησιν ἔσεσθαι, ἀλλ' οἴα*περ η παρὰ τοῦ Β
γραμματιστοῦ ἐγένετο καὶ αιδαριστοῦ καὶ πιεδοτρίβου·
τούτων γὰρ σὺ ἐκάστην οὐκ ἐπὶ τέχνῃ ἔμαθες, ὡς δημι-
ουργὸς ἐσόμενος, ἀλλ' ἐπὶ παιδείᾳ, ὡς τὸν ίδιωτην καὶ
τὸν ἐλεύθερον πρέπει. Πάνυ μὲν οὖν μοι δοκεῖ, ἔφη, τοι-
αύτη μᾶλλον εἶναι η παρὰ Πρωταγόρου μάθησις. Οἶδα
οὖν ὃ μέλλεις νῦν πράττειν, οὗ σε λανθάνει; ἦν δ' ἐγώ.
Τοῦ πέρι; Ὅτι μέλλεις τὴν ψυχὴν τὴν σαυτοῦ * παρασχεῖν C

dere atque mercedem pro te his solvere, et quisquam ex te quaereret Hancce pecuniam quum in animo habeas Polycleto et Phidiae solvere, quemnam eum esse iudicas? — quid responderes? Dicerem pro statuariis mo ipsos habere. Quem vero te ipsum exstatutum esse censes? Nimirum statuarium. Iam vero, inquam, ad Protagoram nunc vadentes ego et tu, ad pecuniam pro mercede ipse solveydam parati et prompti erimus, ita ut, si nostrae facultates sufficientant iisque ipsi persuadeamus, has impendamus, fin minus, amicorum quoque facultates erogemus: si igitur nos tam sedulo hoc agentes quisquam interroget Dicite mihi, Socrate et Hippocrate, quemnam existimatis Protagoram, quod pecuniam ipsi solvere in animo habetis? — quid illi respondeamus? quodnam aliud nomen de Protagora usurpari scimus? veluti de Phidia statuarii et de Homero poëtae nomen usurpari scimus: quodnam eiusmodi nomen de Protagora usurpatum? Sophisten videlicet, Socrate, virum appellant, inquit. Sophistae igitur aggredimur pecuniam solvere? Maxime. Quodsi quis hoc quoque te interroget Ipse vero quis evasurus accedis ad Protagoram? Atque ille dixit erubescens (etenim aliquantum iam illuxerat, ita ut conspicuus esset): Si de hoc ita, ut de superioribus, statuendum est, patet me sophistam evasurum ad eum accedere. Te vero, inquam, per deos, nihilne pudet, Graecis te sophisten exhibere? Sano mehercule, Socrate, siquidem quod sentio dicam oportet. Fortasse autem, Hippocrate, non talem existimas doctrinam eam, qua Protagoras te instituturus fit, sed qualis fuerit grammaticae et citharistae et palaestrae magistri; horum enim unumquodque non artis causa, ut artifex publicus existeres, didicisti, sed eruditionis gratia, quemadmodum privatum et liberum decet. Utique mihi videtur, inquit, talis potius esse Protagoras institutio. Scin igitur quid nunc facere velis, an te latet? inquam. Quid dicens? Hoc, te velle animum tuum

Θεραπεῦσαι ἀνδρός, ὡς φης, σοφιστῇ, ὃ τι δέ ποτε ὁ σοφιστής ἔστι, θαυμάζοιμ' ἂν εἰ οἰςθα· καίτοι εἰ τοῦτ' ἀγνοεῖς, οὐδέτε, ὅτι παραδίδως τὴν ψυχήν, οἰςθα, οὐτέ εἰ ἀγαθῶς οὔτε εἰ κακῶς πράγματι. Οἱμαι γέ, ἔφη, εἰδέναι. Λέγε δή, τι ἡγεῖ εἶναι τὸν σοφιστήν; Ἐγὼ μὲν, ηδὲ δέ οὐ, ὥσπερ τοῦτον λέγει, τοῦτον εἶναι τὸν τῶν σοφῶν ἐπιστήμονα. Οὐκοῦν, ηδὲ δέ ἐγώ, τοῦτο μὲν ἴξεστι λέγειν καὶ περὶ ζωγράφων καὶ περὶ τεκτόνων, ὅτι οὐτοί εἰσιν οἱ τῶν σοφῶν ἐπιστήμονες· * ἀλλ' εἰ τις ἔροιτο ήράς Τῶν τι σοφῶν Δεῖσιν οἱ ζωγράφοι ἐπιστήμονες; εἴποιμεν ἂν που αὐτῷ διτι Τῶν πρὸς τὴν ἀπεργασίαν τὴν τῶν εἰκόνων, καὶ ταῦτα οὗτως. εἰ δέ τις ἔκεινο ἔροιτο Ὁ δὲ σοφιστής τῶν τι σοφῶν ἔστι; τι ἂν ἀποκριναμέθα αὐτῷ; ποίας ἔργασίας ἐπιστάτης; τι ἂν εἴποιμεν *) αὐτὸν εἶναι; ὩΣώκρατες, ἐπιστάτην τοῦ ποιῆσαι δεινὸν λέγειν. Ἰσως αὖ, ηδὲ δέ ἐγώ, ἀληθῆ λέγοιμεν, οὐ μέντοι ἴκανῶς γε· ἔρωτήσεως γὰρ ξει η ἀπόκρισις ήμιν δεῖται, περὶ διτού ὁ σοφιστής δεινὸν ποιεῖ λέγειν, ὥσπερ ὁ κιθαριστής δεινὸν δίπου ποιεῖ λέγειν, περὶ οὐπερ καὶ ἐπιστήμονα, περὶ κιθαρίσεως· ηδὲ γάρ; Ναί. Εἰλεν, ὁ δὲ δὴ σοφιστής περὶ τίνος δεινὸν ποιεῖ λέγειν; ηδὲ δῆλον ὅτι περὶ οὐπερ καὶ ἐπισταται; Εἰκός γε. Τι δή ἔστι τοῦτο, περὶ οὐπερ αὐτός τε ἐπιστήμων ἔστιν ὁ σοφιστής καὶ τὸν μαθητὴν ποιεῖ; Μὰ· Αλλ', ἔφη, οὐκέτι ἔχει τοι λέγειν. Καὶ ἐγὼ εἰπον· * μετὰ τοῦτο Τι οὖν; οἰςθα 513 οἰς οἴον τινα κίνδυνον ἔχει ὑποθήσαν τὴν ψυχήν; ηδὲ μὲν τὸ σῶμα ἐπιτρέπειν σε ἔδει τῷ, διακινδυνεύοντα ηδὲ χρηστὸν αὐτὸν γενέσθαι ηδὲ πονηρόν, πολλὰ ἂν περιεσκέψατε ἐπὶ τρεπτέον εἴτε οὕτω, καὶ εἰς ἐνμβουλὴν τούς τε φίλους ἂν παρεκάλεις καὶ τοὺς οἰκείους, σκοπούμενος ημέρας συχνάς· ὁ δὲ περὶ πλείονος τοῦ σώματος ηγεῖ, τὴν ψυχήν, καὶ ἐν τῷ πάντεστι τὰ σὰ ηδὲ εὖ ηδὲ κακῶς πράττειν, χρηστοῦ ηδὲ πονηροῦ αὐτοῦ γενομένου, περὶ δὲ τούτου οὐτε

*) ίσ. ἐπιστάτην εἴποιμεν ἀν αὐτὸν εἶναι;

homini curandum tradere, qui, ut dicis, sophistes est, id vero, quid sophistes sit, equidem mirer si scias; quamquam hoc si ignoras, neque scis cui animum tuum dedas, bono an malo negotio. Arbitror equidem, inquit, id me scire. Dic igitur: quid existimas sophisten esse? Equidem, inquit, arbitror, id quod nomen indicat, scientem ipsum esse eorum quae ad peritiam pertineant. Quin etiam, inquam, de pictoribus et fabris id dicero licet, ipsos esse eorum scientes quae ad peritiam pertineant; at si quis ex nobis quaerat: Quodnam peritiae genus hoc est cuius pictores sunt scientes? huic haud dubie respondeamus Hoc est quod ad imaginum confectionem spectat, et sic reliqua; quodsi quis hoc interroget: Sophistes cuiusnam rei ad peritiam pertinenti sciens est? — quid respondeamus iphi? cuius confectionis magistrum dicamus eum esse? O Socrates, magistrum eius artis quae nos dicendi peritos reddat. Fortasse, inquam, vera dicamus, attamen non satisfacient; interrogationem enim responsio nobis adhuc desiderat, quid sit id de quo sophistes dicendi nos peritos reddat, veluti citharista peritos nos reddit de hoc dicendi, cuius etiam scientes nos reddit, de cithara pulsanda; nonne? Ita. Iam vero sophistes de quo peritos nos dicendi reddit? an id quidem dubium non est quin de hoc cuius est sciens? Sane quidem videtur. Quid igitur hoc est, cuius et ipse sciens est sophistes et discipulum scientem efficit? Non hercle, inquit, amplius hoc possum dicere. Tum ego Quid igitur? inquam, scin quale in periculum animum tuum adducere aggrediare? an, si corpus te cuiquam committere oporteret, non sine aliquo periculo ac discrimine bonumne an pravum evasurum esset, multum circumspiceres, utrum committendum esset necne, et ad consultationem amicos cognatosque advocares, multos dies de hoc deliberans, de eo autem quod pluris facis quam corpus, de animo, et in quo situm est, ut res tuae omnes in felici aut infelici statu sint, si bonum aut pravum evaserit, de hoc igitur neque cum patre

τῷ πατρὶ οὐ^{τε} τῷ ἀδελφῷ ἐπεκοινώσω οὐδέ τὸν Β
διατρόπον οὐδενί, εἰτὲ ἐπιτρέπτεον εἴτε καὶ οὐ τῷ ἀφικομένῳ
τούτῳ τῷ ξένῳ^{*)} τὴν σὴν ψυχήν, ἀλλ’ ἐσπέρας ἀκούσας,
ὡς φης, ὅρθριος ἡκαν περὶ μὲν τούτου οὐδένα λόγον οὐ-
δὲ ξυμβουλὴν ποιεῖ, εἴτε χρὴ ἐπιτρέπειν σαυτὸν αὐτῷ εἴτε
μή, ἔτοιμος δ’ εἰ ἀναλίσκειν τὰ τε σαυτοῦ καὶ τὰ τῶν φί-
λων χρήματα, ὡς ἥδη διεγνωκὼς ὅτι πάντως ξυνεστέον
Πρωταγόρᾳ, ὃν οὔτε γιγνώσκεις, ὡς φης, οὔτε διελλέξας
οὐδεπώποτε, σοφιστὴν δ’ ὄνομάζεις, * τὸν δὲ σοφιστὴν, C
ὅ τι ποτὲ ἔστι, φαίνει ἀγνοῶν, φῶ μέλλεις σαυτὸν ἐπιτρέ-
πειν. Καὶ ὃς ἀκούσας[”] Εοικεν, Ἰφη, ὡς Σώκρατες, ἐξ ὧν
σὺ λέγεις. [”]Αρ’ οὖν, ὡς Ἰππόκρατες, ὁ σοφιστὴς τυγχάνει
ἄντικον τοις ἡ πάπηλος τῶν ἀγωγίμων, ἀφ’ ὧν ψυχὴ
τρέφεται; φαίνεται γὰρ ἔμοιγε τοιοῦτός τις. Τρέφεται δέ,
ὡς Σώκρατες, ψυχὴ τίνι; Μαθήμασι δίπον, ἦν δ’ ἐγώ.
καὶ ὅπως γε μή, ὡς ἑταῖρε, ὁ σοφιστὴς ἐπαινῶν ἢ πωλεῖ
ξεπατήσει ἡμᾶς, ὡςπερ οἱ περὶ τὴν τοῦ σώματος τροφήν,
ὁ ἔμπορός * τε καὶ πάπηλος· καὶ γὰρ οὗτοι που ὡν ἄγου- D
σιν ἀγωγίμων οὔτε αὐτοὶ ἵσασιν ὃ τι χρηστὸν ἡ πονηρὸν
περὶ τὸ σῶμα, ἐπαινοῦσι δὲ πάντα πωλοῦντες, οὔτε οἱ
ἄνομοι παρ’ αὐτῶν, ἐὰν μή τις τύχῃ γυμναστικὸς ἡ
ἰατρὸς ὡν. οὕτω δὲ καὶ οἱ τὰ μαθήματα περιάγοντες κατὰ
τὰς πόλεις καὶ πωλοῦντες καὶ καπηλεύοντες τῷ ἀεὶ ἐπιθυ-
μοῦντι ἐπαινοῦσι μὲν πάντα ἢ πωλοῦσι, τάχα δ’ ἄν τι-
νες, ὡς ἄριστε, καὶ τούτων ἀγνοοῦσιν ὡν πωλοῦσιν ὃ τι χρη-
στὸν ἡ πονηρὸν πρὸς τὴν ψυχὴν, ὡς δ’ * αὐτως καὶ οἱ E
ἄνομοι παρ’ αὐτῶν, ἐὰν μή τις τύχῃ περὶ τὴν ψυχὴν
αὐλαῖον τούτον τούτων τί χρηστὸν καὶ πονηρόν, ἀσφαλέσ σοι φύεῖσθαι μαθή-
ματα καὶ παρὰ Πρωταγόρου καὶ παρ’ ἄλλου ὄτουσιν, εἰ
δὲ μή, ὅρα, ὡς μακάριε, μὴ περὶ τοῖς φιλτάτοις * κυβεύης 514

^{*)} γρ. τούτῳ ξένῳ.

neque cum fratre communicasti neque cum nostrum
amicorum tuorum quopiam, num videlicet committen-
dus sit necne huic qui advenit hospiti animus tuus, im-
mo vero, quum vespere, ut dicis, id audivisses, mane
accedens neque mentionem ullam de hoc facis neque
consilium inis, utrum te ipsi committere oporteat necne,
sed paratus es, facultates tam tuas quam amicorum im-
pendere, quippe iam statutum cum animo ac delibera-
tum habens, omnino consuetudinem esse iungendam
cum Protagora, quem neque nosti, ut dicis, neque un-
quam convenisti, sophisten autem nominas, hoc ipsum
manifesto ignorans, quid sit sophistes, cui videlicet te
tradere cogitas. Tum ille, his auditis, Videtur, inquit,
Socrate, ita esse, ex iis quae dicis. Num igitur, Hip-
pocrate, sophistes mercator aliquis vel caupo earum est
mercium, quibus animus alitur? mihi quidem talis
quis videtur esse. Animus vero, Socrate, quonam ali-
tur? Doctrinis videlicet, inquam; atque cavendum est,
o amice, ne sophistes quae vendit praedicans ac com-
mendans nos decipiat, quemadmodum illi in his quibus
corpus alitur, mercator et caupo. etenim hi neque ipsi
sciunt, quaenam, quas apportant, merces corpori uti-
les sint vel noceant, quamvis unamquamque commen-
dant ac laudent, neque qui de iis emunt, hoc perspe-
ctum habent, nisi quis forte palaestrita vel medicus est;
ita etiam ii, qui doctrinas per urbes circumferunt, et
vendentes et cauponantes, cuivis appetenti commen-
dant quidem omnia quae venlunt, sed haud dubie, o
bone, etiam in his sunt qui ignorent, quid eorum quae
vendunt animo vel profit vel obsit; et similiter, qui de
iis emunt, hoc ignorant, nisi quis forte animo meden-
di peritus est. quodsi igitur perspectum habes quid il-
lorum profit vel obsit, tuto poteris doctrinas emere et
de Protagora et de quovis alio, sin minus, provide, o
egregie, ne id, quo nihil est carius, in aleam des et pe-

τε καὶ πινδυνεύης. καὶ γὰρ δὴ καὶ πολὺ μείζων κίνδυνος
ἐν τῇ τῶν μαθημάτων ὀντῇ η̄ ἐν τῇ τῶν σιτίων· σιτία μὲν
γὰρ καὶ ποτὰ πριάμενον παρὰ τοῦ καπήλου καὶ ἐκπόρου
ἔχεστιν ἐν ἄλλοις ἀγγελοῖς ἀποφέρειν, καὶ πρὸν δέξασθαι
αὐτὰ τις τὸ σῶμα πόντα η̄ φαγόντα, καταθέμενον οἴκαδε
ἔχεστι ξυμβουλεύσασθαι, παρακαλέσαντα τὸν ἀπαίσοντα, ὁ τί
τε ἐδεστέον καὶ ποτέον καὶ οὗ τι μή, καὶ ὅπόσον καὶ
ὅπότε· ὥστε ἐν τῇ ὀντῇ οὐ μέγας ὁ πινδυνος· μαθήματα
δὲ οὐκ * ἔστιν ἐν ἄλλῳ ἀγγελῷ ἀπενεγκεῖν, ἀλλ' ἀνάγκη, **B**
καταθέντα τὴν τιμὴν, τὸ μάθημα ἐν αὐτῇ τῇ ψυχῇ λα-
βόντα καὶ μαθόντα, ἀπιέναι η̄ βεβλαμμένον η̄ ὠφελημέ-
νον. ταῦτ' οὖν σκοπώμεθα καὶ μετὰ τῶν πρεσβυτέρων
ἡμῶν· ήμεῖς γὰρ ἔτι νέοι, ὥστε τοσοῦτο πρᾶγμα διελέσθαι.
τοῦ μέντοι, ὡςπερ ὡρμήσαμεν, ζωμεν καὶ ἀκούσωμεν τοῦ
ἀνδρός, ἐπειτ' ἀκούσαντες καὶ ἄλλοις *) ἀναποιωσώμεθα·
καὶ γὰρ οὐ μόνος Πρωταγόρας αὐτόθι ἔστιν, ἀλλὰ καὶ Ἰπ-
πίας ὁ Ἡλεῖος, οἵ*ματι δὲ καὶ Πρόδικον τὸν Κεῖον, καὶ **C**
ἄλλοι πολλοὶ καὶ σοφοί.

Δόξαι ήμεν ταῦτα ἐπορευόμεθα. ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ προ-
θύρῳ ἐγενόμεθα, ἐπιστάντες περὶ τίνος λόγου διελεγόμεθα,
ὅς ήμεν κατὰ τὴν ὄδὸν ἐνέπεσεν· ἵν' οὖν μὴ ἀτελῆς γέ-
νοιτο, ἀλλὰ διαπερανάμενοι οὕτως εἰςίοιμεν, στάντες ἐν
τῷ προθύρῳ διελεγόμεθα, ἔως ξυνωμολογήσαμεν ἄλλήλοις.
δοκεῖ οὖν μοι, ὁ Θυρωρός, εὔνοοῦχός τις, κατήκουεν ήμων,
κινδυνεύει δὲ διὰ * τὸ πλῆθος τῶν σοφιστῶν ἄχθεσθαι τοῖς **D**
φοιτῶσιν εἰς τὴν οἰκίαν· ἐπειδὴ γοῦν ἐκρούσαμεν τὴν θύ-
ραν, ἀνοίξας καὶ ἴδων ήμᾶς "Εα, ἔφη, σοφισταὶ τινες· οὐ
σχολὴ αὐτῷ. Καὶ ἆμα ἀμφοῖν τοῖν χεροῖν τὴν θύραν πάνυ
προθύμως, ὡς οἶσι τὸ ίδιν, ἐπήραξε. καὶ ήμεῖς πάλιν ἐκρού-
σαμεν. καὶ ὃς ἐγκεκλεισμένης τῆς θύρας ἀποκρινόμενος εἰ-
πειν ⁵Ω ἄνθρωποι, ἔφη, οὐκ ἀκηκόατε ὅτι οὐ σχολὴ αὐτῷ;
² Άλλ' ὁ γαθέ, ἔφην ἐγώ, οὕτε παρὰ Καλλίαν ἥκομεν οὕτε
σοφισταὶ ἐσμεν, ἀλλὰ θάρρει· * Πρωταγόραν γάρ τοι δεό-

*) Ισ. τοῖς ἄλλοις.

ricliterē, etenim multo etiam maius periculum inest in doctrinarum, quam in ciborum emptione; nam esculentā et potulenta, quae emeris de caupone et mercatore, licet in aliis vasis auferre et, priusquam edendo vel bibendo in corpus ea recipias, licet de iis domi depositis in consilium ire, intelligente quopiam advocato, quid edendum et bibendum sit, quid non sit, et quantum et quando: ut in emptione non sit magnum periculum; doctrinas vero non licet in alio vase auferre, sed oportet nos soluto pretio doctrinam in ipsum animum suscipientes ac discentes abire, aut utilitatis aut detrimenti quid capientes. haec igitur perpendamus, et quidem cum senioribus, quam nos sumus; nos enim adhuc iuiores sumus, quam qui tantam rem possimus dijudicare. nunc vero, ut cum animo statutum habuimus, eamus et virum audiamus; tum, ipso auditō, cum ceteris hac de re consultemus; nam non solum Protagoras ibi est, verum etiam Hippias Eleus, Prodicus quoque, opinor, Ceus, et alii multi sapientes.

Hoc quum nobis visum esset, profecti sumus; postquam vero in vestibulo adveneramus, subsistentes de re aliqua colloquebamur quae nobis in via inciderat, et ne sermo inchoatus relinqueretur, sed ipso demum absoluto intraremus, in vestibulo subsistentes colloquuti sumus, donec inter nos conveniimus. ianitor vero, eunuchus, nos, ut opinor, exaudiverat; videtur autem propter sophistarum turbam offensus fuisse in eos qui in domum itarent; certe quidem, quum ianuam a nobis pulsatam aperuissest nosque conspexisset Ah, inquit, sophistae! nullum ipsi otium! simulque ambabus manibus ianuam satis impigre, quam poterat vehementissime, collisit. nos iterum pulsavimus, ille vero, ianua clausa respondens Homines, inquit, non audivisti, nullum ipsi otium esse? At, o bone, inquam, neque ad Calliam venimus neque sophistae sumus, sed bono animo; Protagoram enim cupientes videre accessimus;

μενοι ιδεῖν ἡλθομεν· εἰςάγγειλον οὖν. Μόγις οὖν ποτὲ
ἡμῖν ἀνθρωπος ἀνέτρεξε τὴν Θύραν.

Ἐπειδὴ δὲ εἰςήλθομεν, κατελάβομεν Πρωταγόραν ἐν
τῷ προστόῳ περιπατοῦντα, ἔξῆς δ' αὐτῷ ξυμπεριεπάτουν
ἐκ μὲν τοῦ ἐπὶ θάτερα Καλλίας ὁ Ἰππονίκου καὶ ὁ ἀδελ-
φὸς αὐτοῦ ὁ ὁμομήτριος Πάραλος * ὁ Περικλέους, καὶ 313
Χαρμίδης ὁ Γλαιώνωνος, ἐκ δὲ τοῦ ἐπὶ θάτερα ὁ ἔτερος
τῶν Περικλέους Σάνθιππος καὶ Φιλιππίδης ὁ Φιλομήλου
καὶ Ἀντίμοιρος ὁ Μενδαιος, ὃς περ εὔδοκιμεῖ μάλιστα
τῶν Πρωταγόρου μαθητῶν καὶ ἐπὶ τέχνῃ μανθάνει, ὡς
σοφιστῆς ἐσόμενος. τούτων δὲ οὐ δημοσθενεῖς ηὔκολούθουν ἐπα-
κούοντες τῶν λεγομένων, τὸ μὲν πολὺ ξένοι ἐφαίνοντο,
οὓς ἄγει ἐξ ἑκάστων τῶν πόλεων ὁ Πρωταγόρας δι' ὧν
διεξέρχεται, κηλῶν τῇ φωνῇ ὥσπερ Ὁρφεύς, οἱ δὲ κατὰ
τὴν φω*τὴν ἐπονται κεκηλημένοι· ηὔσαν δέ τινες καὶ τῶν **B**
ἐπιχωρίων ἐν τῷ χορῷ. τοῦτον τὸν χορὸν μάλιστα ἔγωγε
ἴδων ἥσθην, ὡς καλῶς εὐλαβοῦντο μηδέποτε ἐμποδὼν ἐν
τῷ ἐμπροσθεν εἶναι Πρωταγόρου, ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς ἀνα-
στρέφοι καὶ οἱ μετ' ἐκείνουν, εἴ πως καὶ ἐν πόσμῳ περι-
εσχίζοντο οὗτοι οἱ ἐπήκοοι ἐνθεν καὶ ἐνθεν, καὶ ἐν κύκλῳ
περιμόντες ἀεὶ εἰς τὸ δημοσθενεῖς καθίσταντο κάλλιστα.

Τὸν δὲ μετ' εἰς ενόησα, ἔφη Ὄμηρος, Ἰππίαν τὸν
Ἀλεῖον, * καθήμενον ἐν τῷ καταντικὸν προστόῳ ἐν Θρόνῳ **C**
περὶ αὐτὸν δ' ἐκάθηντο ἐπὶ βάθρων Ἐρυξίμαχός τε ὁ
Ἀκούμενον καὶ Φαιδρος ὁ Μυδρινούσιος καὶ Ἀνδρῶν ὁ
Ἀνδροτίωνος, καὶ τῶν ξένων πολῖταί τε αὐτοῦ καὶ ἄλλοι
τινές· ἐφαίνοντο δὲ περὶ φύσεώς τε καὶ τῶν μετεώρων
ἀστρονομικὰ ἅττα διερωτᾶν τὸν Ἰππίαν, ὁ δ' ἐν Θρόνῳ
καθήμενος ἐκάστοις αὐτῶν διέφεινε καὶ διεξήσει τὰ ἐρω-
τώμενα.

Καὶ μὲν δὴ καὶ Τάνταλόν γε εἰςεῖδον· ἐπεδήμει γὰρ
ἄρα Πρόδικος ὁ * Κεῖος, ἦν δὲ ἐν οἰκήματί τινι, ὡς πρὸ **D**
τοῦ μὲν ὡς ταμιεὺς ἐχρῆτο Ἰππόνικος, νῦν δὲ ὑπὸ τοῦ
πλήθους τῶν καταλυόντων ὁ Καλλίας καὶ τοῦτο ἐικενώσας
ξένοις κατάλυσιν πεποίηκεν. ὁ μὲν οὖν Πρόδικος ἔτι κα-
τέκειτο, ἐγκεκαλυμμένος ἐν κωδίοις τισὶ καὶ στρώμασι, καὶ

igitur annuntia. Vix tandem nobis homo aperuit ianuam.

Postquam ingressi eramus, offendimus Protagoram in peristylio ambulantem, et deinceps cum eo ambulabant ex hac parte Callias Hipponici filius, ipsius frater eadem matre natus Paralus Periclis filius, et Charmides Glauconis filius, ex illa alter Periclis filius Xanthippus, Philippides Philomeli filius et Antimoerus Mendaeus, qui maxime celebratur e Protagorae discipulis et artis causa discit, ut sophistes evadat. pone hos vero qui sequebantur dicta audientes, ii maximam partem videbantur peregrini esse, quos quidem Protagoras ex unaquaque quam percurrit urbe ductat, afficiens eos voce instar Orphei, illi vero vocem sequuntur allicti: erant autem etiam indigenarum aliqui in ipsius choro. hunc chororum maxime laetus sum adspiciens, quam pulchre caverent ne impedimento essent a fronte Protagorae; sed quoties ipse eiusque comites convertebantur, bene prolecto et ordine discedebant illi auditores hinc atque illinc, et in orbe circumcurrentes semper pone confitebant pulcherrime.

Post hunc conspexi, Homerus dixit, Hippiam Eleum sedentem in porticu adversa in folio; circa ipsum sedebant in subselliis Eryximachus Acumeni filius, Phaedrus Myrrhinus, Andron Androtionis filius, et de peregrinis cives ipsius et alii quidam; videbantur autem de natura rebusque caelestibus astronomica quae-dam interrogare Hippiam, et hic in folio sedens unicuique dijudicabat et exponebat quae ille interrogasset.

Quin etiam Tantalum conspicatus sum; nimirum advenerat Prodicus Ceus, commorabatur autem in cel-la quadam, qua antehac pro penaria usus erat Hippo-nicus, nunc vero propter divertentium multitudinem Callias hanc quoque vacuatam peregrinis deversorium fecerat. ac Prodicus quidem adhuc cubabat, involutus pellibus et stragulis iisque permultis, ut patebat; affi-

μάλα πολλοῖς, ὡς ἐφαίνετο· παρεκάθηντο δὲ αὐτῷ ἐπὶ ταῖς πτλησίον κλίναις Παυσανίας τε ὁ ἐπὶ Κεραμέων καὶ μετὰ Παυσανίου νέον τι ἔτι μειράκιον, ὡς μὲν ἐγὼμαι, παλόν τε κάγαθὸν τὴν φύσιν, τὴν δ' οὖν ἴδεαν πάνυ παλός. Εἴδοξη ἀποῦσαι ὄνομα αὐτῷ εἶναι Ἀγάθωνα, καὶ οὐκ ἂν θαυμάζοιμι, εἰ παδικὰ Παυσανίου τυγχάνει ὥν τοῦτο τὸ γῆν *) τὸ μειράκιον καὶ τὸ Ἀδειμάντω ἀμφοτέρω, δὲ τε Κήπιδος καὶ ὁ Δευκολοφίδον, καὶ ἄλλοι τινὲς ἐφαίνοντο. περὶ δὲ ὃν διελέγοντο, οὐκ ἐδυνάμην ἔγωγε μαθεῖν ἔξωθεν, κατέπερ λιπαρῶς ὥχων ἀπούσιν τοῦ Προδίκου (πάνσοφος γάρ μοι δοκεῖ ἀνὴρ εἶναι καὶ Θεῖος), * ἀλλὰ διὰ τὴν βαρύτητα τῆς φωνῆς βόμβος τις ἐν τῷ οἰκήματι γιγνόμενος ἀσυφῆ ἐποιεῖ τὰ λεγόμενα.

Καὶ ἡμεῖς μὲν ἄρτι εἰςεληλύθειμεν, κατόπιν δὲ ἡμῶν ἐπεισῆλθον Ἀλκιβιάδης τε ὁ παλός, ὡς φῆς σὺ καὶ ἔγὼ πείθομαι, καὶ Κριτίας ὁ Καλλαίσχρον.

Ἡμεῖς οὖν ὡς εἰςήλθομεν, ἔτι σμικρὸς ἄττα διατρίψαντες καὶ ταῦτα διαθεασάμενοι προσῆμεν πρὸς τὸν Πρωταγόραν· καὶ ἔγὼ εἶπον Ὡ Πρωταγόρα, πρὸς σέ τοι ἥλθομεν ἔγώ τε καὶ Ἰπποκράτης οὗτος. Πότερον, ἔφη, μόνῳ βουλόμενοι διαλεχῆναι, οὐ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων; Ἡμῖν μέν, ἦν δ' ἔγώ, οὐδὲν διαφέρει· ἀπούσας δέ, οὐ ἔνεκα ἥλθομεν, αὐτὸς σκέψαι. Τι οὖν δή ἐστιν, ἔφη, οὐ ἔνεκα ἥκετε; Ἰπποκράτης ὅδε ἐστὶ μὲν τῶν ἐπιχωρίων, Ἀπολλοδώρου νέός, οἰκίας μεγάλης τε καὶ εὐδαιμονος· αὐτὸς δὲ τὴν φύσιν δοκεῖ ἐνάμιllος εἶναι τοῖς ἥλι*πιώταις· ἐπιθυμεῖν δέ μοι δοκεῖ ἐλλόγιμος γενέσθαι ἐν τῇ πόλει· τοῦτο δὲ οἰεται οἱ μάλιστα γενέσθαι, εἰ σοὶ ξυγγένοιτο. ταῦτ' οὖν ἥδη σὺ σκόπει, πότερον περὶ αὐτῶν μόνος οἶει δεῖν διαλέγεσθαι πρὸς μόνους, η̄ μετ' ἄλλων. Ὁρθῶς, ἔφη, προμηθεῖ, ὡς Σώκρατες, ὑπὲρ ἔμου· ξένον γὰρ ἄνδρα καὶ λόντα εἰς πόλεις μεγάλας καὶ ἐν ταύταις πειθοντα τῶν νέων τοὺς βελτίστους, ἀπολείποντας τὰς τῶν ἄλλων ξυνουσίας, καὶ οἰκεῖων καὶ ὁδνεῖων, καὶ πρεσβυτέρων καὶ νεωτέρων, ξαντῷ ξυνέειναι ὡς βελτίους ἐσο-

*) Ισ. τοῦτο τε δὴ τ. μ.

debant vero ipsi in proximis lectulis Pausanias e Ceramicō et cum Pausania tener adhuc adolescentulus, ut equidem opinor, pulchra et bona indole, specie certe admodum pulchra. visus mihi sum audire, nomen ipsi esse Agathoni, nec mirer, si Pausaniae in deliciis sit. hic igitur adolescentulus et Adimantus uterque, tam Cepidis quam Leucolophidae filius, et alii quidam aderant. de quo dissererent, non poteram equidem foris percipere, quamvis sedulo id agam ut Prodicum audiam (sapientissimus enim mihi videtur vir esse atque divinus), sed fremitus, quem gravis eius vox excitabat in cella, obscura reddebat quae dicebantur.

Ac nos quidem vixdum introieramus, quum pone nos intrarent Alcibiades pulcher, ut tu dicis et ego mihi persuadeo, et Critias Callaeſchri filius.

Nos igitur postquam introieramus, paullulum adhuc morati et haco omnia contemplati accessimus ad Protagoram. Tum ego O Protagora, inquam, ad te vero venimus ego et hic Hippocrates. Utrum, inquit, moſolum cupientes convenire, an coram reliquis? Noſtra quidem, inquam, nihil interest; tu vero ubi audiveris qua de causa venerimus, ipſe id perpendes. Quid igitur, inquit, est quod veneritis? Hicce Hippocrates unus est de indigenis, Apollodori filius, domus amplae ac beatæ; ipſe autem indole certare videtur cum aequalibus suis; appetere enim mihi videtur celebritatem in urbe, et hanc putat maxime ſe consequuturum esse, ſi te utatur. hoc igitur tu nunc perpeude, utrum de iis censeas foli tibi differendum esse cum foliſ, an cum aliis. Recte, inquit, proſpicis mihi, Socrate; peregrinum enim virum, qui in magnas urbes descendit et in his persuadet praefantissimis quibusque iuuenibus ut, relictā aliorum conſuetudine, et affiſium et alienorum, et ſeniorum et iuniorum, ipſi ipſi conſuetudinem ſe dient,

μένους διὰ τὴν ἴαυτοῦ * ξυνουσίαν, γὰρ εὐλαβεῖσθαι τὸν Δ
ταῦτα πράττοντα· οὐ γὰρ σμικροὶ περὶ αὐτὰ φθύνοι τε γέ-
γνονται καὶ ἄλλαι δυρμόνειατε καὶ ἐπιβουλαῖ. ἐγὼ δὲ τὴν σο-
φιστικὴν τέχνην φημὶ μὲν εἶναι παλαιάν, τοὺς δὲ μεταχειριζό-
μένους αὐτὴν τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν, φοβουμένους τὸ ἐπαγθὲς
αὐτῆς, πρόσχημα ποιεῖσθαι καὶ προκαλύπτεισθαι τοὺς μὲν
ποίησιν, οἷον Ὀμηρόν τε καὶ Ἡσίοδον καὶ Σιμωνίδην, τοὺς
δὲ αὐτὸν τελετάς τε καὶ χρησμῷδίας, τοὺς ἀμφὶ τε Ὁρφέα καὶ
Μουσαῖον, ἐνίους δὲ τινας ἥσθηματι πατέντας γυμναστικήν, οἷον
Ιπποκράτην τοῦ Ταραντίνος καὶ ὁ νῦν ἔτι ὃν οὐδενὸς ἥττων σοφι-
στῆς * Ἡρόδικος ὁ Σηλυβριανός, τὸ δὲ ἀρχαῖον Μεγαρεύς· Ε
μουσικὴν δὲ Ἀγαθοκλῆς τε ὁ ὑμέτερος πρόσχημα ἐποιήσατο,
μέγας ὃν σοφιστής, καὶ Πυθοκλείδης ὁ Κείος καὶ ἄλλοι πολ-
τοί. οὗτοι πάντες, ὡςπερ λέγω, φοβηθέντες τὸν φθύνον ταῖς
τέχναις ταύταις παραπετάσμασιν ἐχρήσαντο. * ἐγὼ δὲ τούτοις 317
ἀπασι κατὰ τοῦτο εἶναι *) οὐ ξυμφέρομαι· ἥγοῦμαι γὰρ αὐ-
τοὺς οὕτι διαπράξασθαι ὃ ἐβουλίθησαν· οὐ γὰρ λαθεῖν τῶν
ἀνθρώπων τοὺς δυναμένους ἐν ταῖς πόλεσι πράττειν, ὡςπερ
ἴνεκα ταῦτ' ἔστι τὰ πρόσχηματα, ἐπεὶ οἱ γε πολλοὶ ὡς ἐπος
εἰπεῖν οὐδὲν αἰσθάνονται, ἀλλ' ἄττ' ἀν οὗτοι διαγρέλλωσι,
ταῦτα ὑμνοῦσι. τὸ οὖν ἀποδιδράσκοντα μὴ δύνασθαι ἀπο-
δρᾶνται, ἀλλὰ καταφευνῇ εἶναι, πολλὴ μισία καὶ τοῦ ἐπιχει-
ρήματος, καὶ πολὺ δυσμενεστέρους παρέχεσθαι ἀνάγκη τοὺς Β
ἀνθρώπους· ἥγοῦνται γὰρ τὸν τοιοῦτον πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ
πανοῦργον εἶναι. ἐγὼ οὖν τούτων τὴν ἐναντίαν ἀπασαν ὅδὸν
ἐλήκυνθα, καὶ ὁμολογῶ τε σοφιστῆς εἶναι καὶ παιδεύειν ἀν-
θρώπους, καὶ εὐλάβειαν ταύτην οἷμαι βελτίω ἐκείνης εἶναι,
τὸ ὁμολογεῖν μᾶλλον ἢ ἔξαρνον εἶναι· καὶ ἄλλας πρὸς ταύτην
ἔσκεψιμαι, ὡςτε, σὺν θεῷ εἰπεῖν, μηδὲν δεινὸν πάσχειν διὰ
τὸ ὁμολογεῖν * σοφιστῆς εἶναι. καίτοι πολλά γε ἥδη ἔτη εἰμὶ Ζ
ἐν τῇ τέχνῃ· καὶ γὰρ καὶ τὰ ἔνυμπαντα πολλά μοὶ ἔστιν· οὐδε-
νὸς ὅτου οὐ πάντων ἀν ὑμῶν καθ' ἥλικίαν πατήρ εἴην. ὡςτε
πολύ μοι ἥδιστόν ἔστιν, εἴ τι βούλεσθε, περὶ τούτων ἀπάν-
των ἐναντίον τῶν ἔνδον ὄντων τὸν λόγον ποιεῖσθαι.

*) οὐ. τὸ κατὰ τοῦτο εἶναι.

meliores se fieri arbitrantes ipsius consuetudine, oportet sibi cavere haec facientem; neque enim leves esse circa invidiae conflantur aliaeque inimicitiae et insidiae. atque ego sophisticam artem dico quidem esse vetustam, eos autem qui ipsam factitarint de veteribus viris, veritos eius invidiam et offensionem, involucrum fecisse ac praetendisse alios poesin, veluti Homerum et Hesiodum et Simonidem, alios mysteria et oracula, ut Orpheum et Musaeum; nonnullos vero comperi etiam gymnasticam praetendisse artem, ut Icens Tarentinus fecit et qui hodieque vivit, nullo inferior sophistes, Herodicus Selybrianus, antiquitus Megareus; musicam autem vester Agathocles involuerum fecerat, qui magnus erat sophistes, Pythoclides Ceus et alii multi. hi omnes, ut dico, invidiam veriti, his artibus pro involucris usi sunt. ego vero his omnibus, quod ad hoc attinet, non assentior; censeo enim ipsos haudquaquam assequutos esse quod voluissent, quia non latuerint homines, qui potestatem habent in civitatibus rerum gerendarum, quorum quidem causa haec sunt involucra; nam volgus quidem nihil prope modum fentit, sed, quicquid illi profitentur, id decantat. iam aufugientem non posse aufugere, sed deprehendi, magna stultitia incepti multoque infensores homines reddat necesse est; censent enim huiusmodi hominem ad reliqua etiam vafrum esse. quocirca equidem prorsus contrariam atque illi viam ingressus sum; quippe fateor me sophisten esse et instituere homines, et hanc cautionem existimo illa meliorem esse: fateri potius quam negare; alias quoque ad hanc circumspexi: ut, deo annuente, nihil mali mihi accidat ex eo, quod sophisten me esse fateor. quamquam multos iam annos artem factito; etenim in universum multos habeo annos: nemo ex vobis omnibus est, cuius non possim pro aetate pater esse. quocirca longe mihi gratissimum eit, si quid vultis, de eo coram omnibus qui intus versantur verba facere.

Καὶ ἐγώ (ὑπάπτευσα γὰρ βούλεσθαι αὐτὸν τῷ τε Προδίκῳ καὶ τῷ Ἰππικῷ ἐνδείξασθαι καὶ καλλωπίσασθαι, ὅτι ἐρασταὶ αὐτοῦ ἀφιγμένοι εἴημεν) Τί οὖν, ἔφην ἐγώ, * οὐ καὶ Δ Πρόδικον καὶ Ἰππιαν ἐκαλέσαμεν καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν, ἵνα ἐπακούσωσιν ἡμῶν; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Πρωταγόρας. Βούλεσθε οὖν, ὁ Καλλίας ἔφη, ξυνέδριον κατασκευάσωμεν, ἵνα καθεζόμενοι διαλέγησθε; Ἐδόκει χρῆναι. ἄσμενοι δὲ πάντες ἡμεῖς, ὡς ἀκουσόμενοι ἀνδρῶν σοφῶν, καὶ αὐτοὶ τε *) ἀντιλαβόμενοι τῶν βάθρων καὶ τῶν κλινῶν, κατεσκενάζομεν παρὰ τὸν Ἰππιαν ἐκεῖ γὰρ προϋπήρχε τὰ βάθρα. ἐν δὲ τούτῳ Καλλίας τε καὶ *' Ἀλκιβιάδης ἡκέτην ἄγοντε τὸν Πρόδικον, Ε ἀναστήσαντες ἐκ τῆς κλίνης, καὶ τοὺς μετὰ τοῦ Προδίκου.

* Επεὶ δὲ πάντες ξυνεκαθεζόμεθα, Πρωταγόρας, Νῦν δὴ ἂν, ἔφη, λέγοις, ὡς Σώκρατες, ἐπειδὴ καὶ οἶδε πάρεισι, περὶ ὧν ὑλιγθ πρότερον μνείαν ἐποιοῦ πρὸς ἐμὲ ὑπὲρ τοῦ νεανίσκουν. Καὶ ἐγὼ εἰπον ὅτι Ἡ αὐτή μοὶ ἐστιν ἀρχή, * ὡς 318 Πρωταγόρα, ἢπερ ἄρτι, περὶ ὧν ἀφικόμην. Ἰπποκράτης γὰρ ὅδε τυγχάνει φῶν ἐν ἐπιθυμίᾳ τῆς σῆς ξυνουσίας. ὃ τι οὖν αὐτῷ ἀπορήσεται, ζάν σοι ξυνῆ, ἡδέως ἀν φῆσι πυθέσθαι. τοσοῦτος ὁ γε ἡμέτερος λόγος. Ἄπολαβών οὖν ὁ Πρωταγόρας εἰπεν ^Ω νεανίσκε, ἔσται τοίνυν σοι, ἐὰν ἐμοὶ ξυνῆς, ἥ ἀν ἡμέρᾳ ἐμοὶ ξυγγένη, ἀπιέναι οἴκαδε βελτίον γεγονότι, καὶ ἐν τῇ ὑστεραίᾳ ταῦτα ταῦτα, καὶ ἐκάστης ἡμέρας ἀεὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόναι. Καὶ ἐγὼ ἀπούσαις εἰπον ^Ω Πρωταγόρα, τούτο μὲν οὐδὲν θαυμαστὸν λέγεις, ἀλλ’ εἰνός, ἐπεὶ καν σύ, καίπερ τηλικοῦτος ὧν καὶ οὗτος σοφός, εἴ τις σε διδάξειεν, ὃ μὴ τυγχάνοις ἐπιστάμενος, βελτίων ἀν γένοιο. ἀλλὰ μὴ οὕτως, ἀλλ’ ὥσπερ ἀν εἰ αὐτίκα μάλα μεταβαλὼν τὴν ἐπιθυμίαν Ἰπποκράτης ὅδε ἐπιθυμήσει τῆς ξυνουσίας τούτου τοῦ νεανίσκου τοῦ νῦν νεωστὶ ἐπιδημοῦντος, Ζευξίππου τοῦ Ἡρακλεώτου, καὶ ἀφικόμενος παρ’ αὐτόν, ὥσπερ παρὰ σὲ νῦν, ἀκούσειεν * αὐτοῦ ταῦτα ταῦτα, ἀπερ σοῦ, ὅτι ἐκάστης ἡμέρας ξυνὼν αὐτῷ βελτίων ἔσται καὶ ἐπιδώσει· εἰ αὐτὸν ἐπανέργοιτο Τί δὴ φῆς βελτίω ἔσεσθαι καὶ εἰς τί ἐπιδώσειν; εἴποι

*) ίσ. καὶ αὐτοὶ γε.

Atque ego (suspicabar enim ipsum velle Prodigio et Hippiae ostentare atque gloriari, quod amatores sui advenissemus) Quin, inquam, Prodicum et Hippiam eorumque socios vocamus, ut nos audiant? Maxime vero, inquit Protagoras. Vultisne igitur, Callias ait, confessum instruamus, ut sedentes disseratis? Visum hoc est necessarium; atque laeti pos omnes, quippe viros sapientes audituri, quin etiam ipsi subsellia et lectos apprehendentes, instruximus eum prope Hippiam; ibi enim iam ante erant subsellia. interea Callias et Alcibiades venerunt, Prodicum quem e lecto excitaverant eiusque affectas adducentes.

Omnis quum confidissimus, Protagoras Nunc igitur, Socrate, inquit, quum hi quoque adhuc, expone ea de quibus paullo ante mentionem fecisti coram me adolescentis causa. Tum ego Idem, Protagora, inquam, orationis meae initium est, quod ante, de iis ob quae veni. hic videlicet Hippocrates desiderio tenetur tuas consuetudinis; iam quid ipsi eventurum sit, si te utatur, id te cupere dicit audire. tantula est nostra quidem oratio. Suscipiens tum Protagoras O adolescentis, inquit, obtinget tibi, si me utaris, ut, quacumque die mecum fueris, domum redeas melior factus, et postera die itidem, et in singulos dies melior evadas. Tum ego, his auditis, O Protagora, inquam, hoc quidem non est mirabile quod dicis, sed consentaneum; nam tu quoque, licet tam grandis natu tamque sapiens sis, si quis te doceat quod nescias, melior sine dubio evades. verum non ita, sed, quemadmodum, si hic Hippocrates, illico desiderio mutato, consuetudinem desideret adolescentis illius, qui nunc nuper advenit, Zeuxippi Heracleotae, et accedens ad ipsum, sicut nunc ad te, audiat ex eo eadem haec quae ex te, in singulos se dies, ipso utentem, meliorem evasurum ac profecturum esse; si ipsum præterea interroget Qua tandem in re me dicis meliorem evasurum ac profecturum esse, respondeat illi Zeuxip-

ἄν αὐτῷ Ζεύξιππος ὅτι Πρὸς γραφικήν· καὶ εἰ' Οφθαλμόρρη τῇ
 Θηβαϊῷ ξυγγενόμενος, ἀκούσας ἐκείνου ταῦτα ταῦτα, ἀπει
 σοῦ, ἐπανέροιτο αὐτόν, εἰς ὃ τι βελτίστων καθ' ἡμέραν ἔσται
 ξυγγενόμενος ἐκείνῳ, εἴποι ἀν διτὶ Εἰς αὐλησιν· οὗτο
 δὲ καὶ σὺ εἰπὲ τῷ νεανίσκῳ καὶ ἐμοὶ ὑπὲρ τούτου ἐρω-
 τῶν· Ἰπποκράτης ὅδε Πρωταγόρᾳ ξυγγενόμενος, ἢ ἂν Δ
 τεύτῳ ἡμέρᾳ ξυγγένηται, βελτίστων ἀπεισι γενόμενος καὶ τῶν
 ἄλλων ἡμερῶν ἐκάστης οὕτως ἐπιθάσῃ εἰς τί, ὥς Πρωτα-
 γόρα, καὶ περὶ τοῦ; Καὶ ὁ Πρωταγόρας ἐμοῦ ταῦτ' ἀκού-
 σας Σύ τε καλῶς, ἔφη, ἐρωτᾶς, ὥς Σώκρατες, καὶ ἐγὼ τοῖς
 καλῶς ἐρωτῶσι χαλρῷ ἀποχρινόμενος. Ἰπποκράτης γὰρ
 παρ' ἐμὲ ἀφικόμενος οὐ πείσεται, ἀπειρ ἀν ἐπαθειν ἄλλῳ
 τῷ ξυγγενόμενος τῶν σοφιστῶν· οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι λιθων-
 ται τοὺς νέους· * τὰς γὰρ τέχνας αὐτοὺς πεφευγότας Ε
 ἀποντας πάλιν αὐτὸις ἀγοντες ἐμβάλλουσιν εἰς τὰς τέχνας, λο-
 γισμούς τε καὶ ἀστρονομίαν καὶ γεωμετρίαν καὶ μυστικὴν
 διδάσκοντες (καὶ ἀμα εἰς τὸν Ἰππιαν ἀπέβλεψε), παρὰ δ'
 ἐμὲ ἀφικόμενος μαθήσεται οὐ περὶ ἄλλου του ἢ περὶ οὐ
 ἦτει· τὸ δὲ μάθημά ἔστιν εὐθουλία περὶ τε τῶν οἰκείων,
 διπλωσιῶν ἀντιστα τὴν αὐτοῦ οἰκίαν διοικοῦ, καὶ περὶ τῶν
 τῆς πόλεως, ὅπως τὰ τῆς πόλεως δυνατώτατος ἀν εἴη 319
 καὶ πράττειν καὶ λέγειν. Ἀρ', ἔφην ἐγώ, ἐπομαὶ σου τῷ
 λόγῳ· δοκεῖς γάρ μοι λέγειν τὴν πολιτειὴν τέχνην καὶ
 ὑπισχνεῖσθαι ποιεῖν ἀνδρας ἀγαθοὺς πολίτας. Λύτο μὲν
 οὖν τοῦτο ἔστιν, ἔφη, ὥς Σώκρατες, τὸ ἐπάγγελμα ὃ ἐπαγ-
 γέλλομαι. Ἡ καλόν, ἦν δ' ἐγώ, τέχνημα ἄρα κέπτησαι,
 εἴπερ κέπτησαι· οὐ γάρ τι ἄλλο πρὸς σὲ εἰρήσεται, ἢ ἀπει
 νοῦ. ἐγὼ γὰρ τοῦτο, ὥς Πρωταγόρα, οὐκ ὅμην διδακτὸν
 εἶναι, σοὶ δὲ λέγοντι οὐκ * ἔχω ὅπως ἀν ἀπιστῶ. ὅθεν δὲ Β
 ἥγοῦμαι αὐτὸ οὐ διδακτὸν εἶναι μηδ' ὑπ' ἀνθρώπων πα-
 ρασκευαστὸν ἀνθρώποις, δίκαιος εἰμι εἰπεῖν. ἐγὼ γὰρ
 Ἀθηναίους, ὁς περὶ καὶ οἱ ἄλλοι Ἑλληνες, φημὶ σοφουὺς
 εἶναι· δόσω οὖν, ὅταν ξυλλεγῶμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐπει-
 δὰν μὲν περὶ οἰκοδομίας τι δέη πρᾶξαι τὴν πόλιν, τοὺς
 οἰκοδόμους μεταπεμπομένους ξυμβούλους περὶ τῶν οἰκο-
 δομημάτων, ὅταν δὲ περὶ ναυπηγίας, τοὺς ναυπηγούς·

pus In arte pingendi; et si cum Orthagora Thebano colloquens eademque ex ipso audiens, quae ex te, quaerat ex eo, qua in re melior sit quotidie evasurus ipso utena, hic respondeat In tibiae cantu: ita tu quoque adolescenti et mihi ipsius nomine interroganti dic: Hippocrates hic Protagora utens, quacumque die ipso utitur, melior factus abibit et postera unaquaque die ita proficiet — quanam in re, Protagora, et ad quid? Tum Protagoras, quum haec a me audivisset, Bene tu, inquit, Socrate, interrogas et ego bene interrogantibus libenter respondeo. Hippocrates videlicet ad me veniens non perpetietur, quod perpeccurus sit alio quopiam utens sophistarum; reliqui enim corrumpunt iuvenes; nam quum artes illi effugerunt, invitos eos retractos ad artes compellunt, numerandi artem, astronomiam, geometriam et musicam docentes (quae quidem dicens Hippiam adspexit), ad me autem si venerit, nihil aliud discet nisi id ipsum cuius gratia accesserit; disciplina vero haec est prudentia in rebus tam domesticis, quomodo optime res suas familiares administrare possit, quam publicis, quomodo rerum publicarum peritissimus sit et gerendarum et exponendarum. Sane, inquam, assequor verba tua; videris enim mihi dicere artem civilem et promittere viros reddere bonos cives. Haec ipsa est, Socrate, inquit, professio quam profiteor. Sane quam pulchram, inquam, artem possides, siquidem possides; neque enim aliud quid ad te dicam, nisi quod sentiam. etenim hoc, Protagora, non putaveram doceri posse, tibi vero affirmanti nescio quomodo diffidam. cur autem censeam non posse id doceri nec ab hominibus comparari hominibus, par est me dicere. enimvero Athenienses, ut reliqui quoque Graeci, iudeo sapientes esse; iam video, quando convenimus in concionem, si quid ad aedificationem pertinens cives oportet tractare, aedificatores advocates, qui consilium dent de aedificiis, fin de navium constructione, navium

καὶ τὰλλα πάντες οὗτως, ὅσα ηγοῦνται μαθητά τε καὶ δι- C
δακτὰ εἶναι. Εἰν δέ τις ἄλλος ἐπιχειρῇ αὐτοῖς ξυμβουλεύ-
ειν, ὃν ἐκεῖνοι μὴ οἶονται δημιουργὸν εἶναι, καὶ πάνυ
καλὸς ἡ καὶ πλούσιος καὶ τῶν γενναῖων, οὐδέτε τι μᾶλλον
ἀποδέχονται, ἀλλὰ καταγείλωσι καὶ θορυβοῦσιν, ἵνας ἂν ἡ·
αὐτὸς ἀποστῇ ὁ ἐπιχειρῶν λέγειν καταθορυβηθείς, ἡ οἱ
τοξόται αὐτὸν ἀφελκύσωσιν ἡ ἀξιότωται κελευόντων τῶν
πρυτάνιων. περὶ μὲν οὖν ὃν οἶονται ἐν τέχνῃ εἶναι, οὗτοι
διαπράττονται· ἐπειδὰν δέ τι περὶ τῆς * πόλεως διοική- D
σεως δέη βουλεύσασθαι, ξυμβουλεύειν αὐτοῖς ἀνιστάμενος
περὶ τούτων ὄμοιως μὲν τέκτων, ὄμοιως δὲ χαλκεύς, σκυ-
τοτόμος, ἔμπορος, ναύπληρος, πλούσιος, πένης, γενναῖος,
ἀγεννής, καὶ τούτοις οὐδεὶς τοῦτο ἐπιπλήττει, ὥσπερ τοῖς
πρότερον, ὅτι οὐδαμόθεν μαθὼν οὐδὲ ὅντος διδασκάλου
οὐδενὸς αὐτῷ, ἐπειτα ξυμβουλεύειν ἐπιχειρεῖ· δῆλον γὰρ
ὅτι οὐχ ἡγοῦνται διδακτὸν εἶναι. μὴ τοινυν ὅτι τὸ ποινὸν
τῆς πόλεως οὗτως ἔχει, ἀλλ' ἴδεις ἡμῖν * οἱ σοφώτατοι καὶ E
ἄριστοι τῶν πολιτῶν ταύτην τὴν ἀρετὴν ἡν ἔχουσιν οὐχ
οἴοι τε ἄλλοις παραδιδόναι. ἐπει τε Περικλῆς, ὁ τοιτων τῶν
νεανίσκων πατήρ, τούτους, ἂ μὲν διδασκάλων εἴχετο, κα-
λῶς καὶ εὖ ἀταδευσεν, ἂ δὲ αὐτὸς * σοφός ἐστιν, οὕτε 320
αὐτὸς παιδεύει οὕτε τῷ ἄλλῳ παραδίδωσιν, ἀλλ' αὐτοὶ πε-
ριέόντες νέμονται ὥσπερ ἄφετοι, ἐάν που αὐτόματοι περι-
τύχωσι τῇ ἀρετῇ. εἰ δὲ βούλει, Κλεινίαν τὸν Ἀλπιβιάδου
τευτοῦντερον ἀδελφὸν ἐπιτροπεύων ὁ αὐτὸς οὗτος
ἀνὴρ Περικλῆς, δεδιὼς περὶ αὐτοῦ, μὴ διαφθαρῇ δὴ ὑπὸ¹
Ἀλπιβιάδου, ἀποσπάσας ἀπὸ τούτου, καταθέμενος ἐν Ἀρί-
φρονος ἐπαίδευε, καὶ ποὺν ἔξ μηνας γεγονέναι, ἀπέδωκε
τούτῳ *), οὐκ ἔχων ὃ τι χρήσαιτο αὐτῷ. καὶ ἄλλους τοι B
παμπόλλους ἔχω λέγειν, οἱ αὐτοὶ ἀγαθοὶ ὅντες οὐδένα πώ-
ποτε βελτίω ἐποίησαν οὕτε τῶν οἰκείων οὕτε τῶν ἄλλο-
τρίων. ἔγω οὖν, ὃ Πρωταγόρα, εἰς ταῦτα ἀποβλέπων οὐχ
ἡγοῦμαι διδακτὸν εἶναι τὴν ἀρετὴν· ἐπειδὴ δέ σου ἀκούω
ταῦτα λέγοντος, κάμπτομαι καὶ οἷμαι τί σε λέγειν διὰ τὸ

*) Ἡ. ἀπέδωκεν οὗτος.

fabricatores, et sic in reliquis omnibus quae censent disci ac doceri posse. quodsi quis alius aggreditur consilium ipsis dare, quem non esse opificem arbitrantur, etiamsi valde honestus et dives et ingenuorum aliquis est, nihilo tamen magis permittunt, sed derident et obstreput, donec aut ipse secedat qui dicere aggrediebatur, strepitu deiectus, aut sagittarii eum abstraxerint vel absulerint, iubentibus consilii publici principibus, de his igitur, quos iudicant artem facitare, ita agunt. verum si de civitatis administratione oportet deliberari, consilium ipsis dat de his surgens faber, tam tignarius quam ferrarius, futor, mercator, navicularius, dives, pauper, ingenuus, ignobilis, iisque nemo, ut prioribus, hoc obiicit, quod, licet a nemine didicerint nullum quo magistrum habuerint, consilium dare aggrediantur; nimirum arbitrantur id doceri non posse. neque solum civitatis commune ita sentit, verum etiam privatim sapientissimi et optimi civium nostrorum eam quam habent virtutem non possunt aliis tradere. nam Pericles, horum iuvenum pater, ipsos omnibus, quae a magistris suspensa erant, pulchre ac bene instituendos curavit, iis vero, quorum ipse sapiens est, neque ipse instituit neque alii ulli committit, sed illi oberrantes pascuntur quasi a custodia liberi, sicuti forsitan ulti incident in virtutem. sin vis, Cliniam Alcibiadis huius fratrem iu niorem idem vir Pericles, eius tutelam gerens, quoniam timebat ne corrumperetur ab Alcibiade, avulsit ab hoc et Ariphroni custodiendum atque instituendum tradidit; at priusquam sex menses praeterissent, hic illum reddidit, nesciens, quid ipsis faceret; et alios tibi permultos habeo dicere, qui, eti ipsi boni erant, neminem tamen umquam meliorem effecerunt neque familiarium neque alienorum. quocirca ego, Protagora, haec respiciens non posse virtutem doceri arbitror; quum vero te audio haec dicentem, flector atque opinor te aliquid dicere;

ἥγεισθαί σε πολλῶν μὲν ἔμπειρον γεγονέναι, πολλὰ δὲ
μεμαθηκέναι, τὰ δὲ αὐτὸν ἔξευρηκέναι. εἰ οὖν ἔχεις ἐναρ-
γέστερον ἡμῖν ἐπιδεῖξαι ὡς διδακτόν ἴστιν ἡ ἀρετή, μὴ
φθονήσῃς, ἀλλ' ἐπίδειξον. 'Αλλ', ὡς Σώκρατες, ἔφη, οὐ
φθονήσω· ἀλλὰ πότερον ὑμῖν, ὡς πρεξβύτερος νεωτέροις,
μῆθον λέγων ἐπιδεῖξω, ἡ λόγῳ διεξιλθάν; Πολλοὶ οὖν
αὐτῷ ὑπέλαβον τῶν παρακαθημένων, ὅποτέρως βούλοιτο,
οὗτοι διεξιέναι. Άσκει τοίνυν μοι, ἔφη, χαριέστερον εἶναι
μῆθον ὑμῖν λέγειν.

⁷ Ήν γάρ ποτε χρόνος, ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θυητὰ δὲ
γένη οὐκ ἦν. ἐπειδὴ δὲ * καὶ τούτοις χρόνος ἥλθεν εἰμαρ· Δ
μένος γενέσεως, τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ γῆς ἔνδον, ἐκ γῆς
καὶ πυρὸς μίξαντες καὶ τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῇ περάννυται.
ἐπειδὴ δὲ ἄγειν αὐτὰ πρὸς φῶς ἐμελλον, προσέταξαν Προ-
μηθεῖ καὶ Ἐπιμηθεῖ ποσμῆσαι τε καὶ νεῖμαι δυνάμεις
ἔκαστοις, ὡς πρέπει. Προμηθέα δὲ παραιτεῖται Ἐπιμη-
θεὺς αὐτὸς νεῖμαι· Νείμαντος δὲ ἔμου, ἔφη, ἐπίσκεψαι·
καὶ οὗτῳ πεισας νέμει. νέμων δὲ τοῖς * μὲν ἴσχὺν ἀνεν Ε
τάχους προσῆπτε, τὰ δὲ ἀσθενέστερα τάχει ἐκόσμει, τὰ δὲ
ῶπλιξε, τοῖς δὲ ἀσπιλον διδούς φύσιν ἀλλην τιν' αὐτοῖς
ἐμηχανάτο δύναμιν εἰς σωτηρίαν. ἐ μὲν γὰρ αὐτῶν σμι-
κρότητι ἥματισχε, πτηνὸν φυγὴν ἢ κατάγειον οἴκησιν ἔνε-
μεν, ἢ δὲ ηὗξε μεγέθει, τῷδε αὐτῷ αὐτὰ ἔσωζε, καὶ 321
τὰλλ' οὗτως ἐπανισῶν ἔνεμε. ταῦτα δὲ ἐμηχανάτο εὐλάβειαν
ἔχων, μή τι γένος ἀστωθείη. ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς ἀλληλοφθο-
ριῶν διαφυγὰς ἐπήρκεσε, πρὸς τὰς ἐκ Διὸς ὥρας εὑμά-
ρειαν ἐμηχανάτο, ἀμφιεννὺς αὐτὰ πυκναῖς τε θριξὶ καὶ
στρεφοῖς δέρμασιν, ἵκανοῖς μὲν ἀμῦναι χειμῶνα, δυνατοῖς
δὲ καὶ καύματα, καὶ εἰς εὔνας λοῦσιν ὅπως ὑπάρχοι τὰ
αὐτὰ ταῦτα στρωμνὴ οἰκεία τε καὶ αὐτοφυῆς ἔκαστω· Β
καὶ ὑπὸ ποδῶν τὰ μὲν ὄπλαις, τὰ δὲ θριξὶ καὶ δέρμασι
στρεφοῖς καὶ ἀναίμοις. τούντευθεν τροφὰς ἄλλοις ἄλλας
ἔξεπόριξε, τοῖς μὲν ἐκ γῆς βοτάνην, ἄλλοις δὲ δένδρων
παρούντος, τοῖς δὲ φίξας, ἔστι δὲ οἷς ἔδωκεν εἶναι τροφὴν.

propterea quod existimo multarum te rerum peritum esse multaque vel didicisse vel ipsum invenisse. quodsi igitur clarius nobis ostendere potes doceri posse virtutem, ne recusa, sed demonstra. Sane quidem, Socrate, inquit, non recusabo; sed utrum ita demonstrem ut vobis iunioribus ipse senior fabulam narrem, an ita ut oratione exponam? Multi eorum, qui assidebant, respondebunt ipsis, ut, utro modo vellet, ita explicaret. Videtur autem mihi, inquit, gratius esse fabulam vobis narrare.

Fuit igitur aliquando tempus, quum dii erant, mortalia autem genera non erant. his quoque quum tempus nascendi praestitutum venisset, fingunt ea dii sub terra, e terra et igne componentes iisque omnibus, quae ex igne et terra temperantur. atque quum in lucem ea producere vellent, imperabant Prometheo et Epimetheo, ut ea ornarent singulisque facultates tribuerent, ut deceret. Prometheus vero Epimetheus id exorat ut ipse tribuat. Me, inquit, tribuente inspice: itaque quum illi persuasisset, tribuit; tribuens vero aliis robur sine celeritate adiunxit, imbecilliora celeritato instruxit, alia armavit, iis vero, quibus inermem dererat naturam, aliam excogitavit facultatem incolumitatis causa. etenim quibus parvitatem induerat, his volatilem fugam vel subterraneum domicilium tribuit, quae vero magnitudine auxerat, ea hac ipsa servavit, et reliqua ita adaequans tribuit. haec autem excogitavit cautionem adhibens, ne ullum genus deleretur. postquam vero iis mutuae consumptionis effugia suspendaverat, caeli tempestatibus subsidia paravit, amiciens ea et spissis pilis et solidis pellibus, aptis ad frigus, idoneis ad calorem arcendum, simulque ut cubilia ineuntibus haec ipsa essent singulorum proprium et sponte natum stragulum; sub pedibus vero alia unguis armavit, alia pilis et pellibus solidis sanguineque carentibus. deinde pastus aliis alios comparavit, his e terra gramen, illis arborum fructus, aliis radices, nonnullis vero eum

ζώων ἄλλων βοράν· καὶ τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν προσῆψε, τοῖς δὲ ἀναλισκομένοις ὑπὸ τούτων πολυγονίαν, σωτηρίαν τῷ γένει πορίζων. ἄτε δὴ οὐν οὐ πάνυ τι σοφὸς ἦν ὁ Ἐπιμηθεὺς ἐλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις [ιες C τὰ ἄλογα]. λοιπὸν δὴ ἀκόσμητον ἔτι αὐτῷ ἦν τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, καὶ ἡπόρει ὅ τι χρήσαιτο. ἀποροῦντι δὲ αὐτῷ ἐργεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομήν, καὶ ὅρῃ τὰ μὲν ἄλλα ζῶα ἐμμελῶς πάντων *) ἔχοντα, τὸν δὲ ἀνθρώπων γυμνόν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἀστρωτὸν καὶ ἀσπλον· ἥδη δὲ καὶ ἡ εἰμαρμένη ἡμέρα παρῆν, ἐν ᾧ ἔδει καὶ ἀνθρώπων ἐξενται ἐκ γῆς εἰς φᾶς. ἀπορίᾳ οὖν ἐχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἥντινα σωτηρίαν * τῷ ἀνθρώπῳ εὑροι, πλέκτει Ἡφαίστου καὶ Δ Αθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρὶ (ἀμίχανον γὰρ ἦν ἀνεν πυρὸς αὐτὴν κτητήν τῷ ἦ χρησίμην γενέσθαι), καὶ οὕτω δὴ δωρεῖται ἀνθρώπῳ. τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἀνθρώπως ταύτη ἔχει, τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Διὶ· τῷ δὲ Προμηθεῖ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἰκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰςελθεῖν (πρὸς δὲ καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φροβεραὶ ἦσαν), εἰς δὲ τὸ τῆς * Ἀθηνᾶς Ε καὶ Ἡφαίστου οἴκημα τὸ κοινόν, ἐν ᾧ ἐφιλοτεχνείτην, λαθὼν εἰσέρχεται, καὶ πλέψας τὴν τε ἔμπυρον τέχνην τὴν τοῦ Ἡφαίστου καὶ τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἀθηνᾶς δίδωσιν ἀνθρώπῳ. καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίγνεται, Προμηθέα δὲ * δι' Ἐπιμηθέα ὑστερον, 322 ἥπερ λέγεται, πλοπῆς δίκη μετῆλθεν. ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀνθρώπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ ξυγγένειαν ζώων μόνον θεοὺς ἐνόμισε, καὶ ἐπεχείρει βαμούς τε ἰδρύεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν, ἐπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ, καὶ οἰκήσεις καὶ ἐσθῆτας καὶ ὑποδέσεις καὶ στρωματὰς καὶ τὰς ἐκ γῆς τροφὰς εὗρετο. οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι κατ' ἀρχὰς ἀνθρώποι φύουν σποράδην, * πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν. ἀπώλλυντο δὲ τῶν θηρίων διὰ τὸ πανταχῇ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφὴν

*) ιο. πάντως.

pastum tribuit ut alia animalia vorarent; et his quidem prolis paucitatem attribuit, illis vero, qui ab iis consumarentur, prolis ubertatem, incolumitatem generi parans. iam Epimetheus, utpote qui non valde sapiens erat, imprudens consumperat facultates [in bruta animalia]. restabat igitur ei nondum ornatum hominum genus, et nesciebat quid ficeret. ad nescientem vero accedit Prometheus inspecturus distributionem, et videt cetera quidem animalia prorsus concinne se habentia, hominem autem nudum, nec calceatum nec instrutum nec armatum. iam vero etiam praestitutus dies aderat, quo hominem quoque oportebat e terra in lucem prodire. haesitans igitur Prometheus quam salutem homini inveniat, furatur Vulcani et Minervae artificiosam sapientiam una cum igne (sieri enim non poterat, sine igne ut hanc quisquam sibi acquireret vel ea uteatur); itaque eam donat homini. hanc igitur, quae ad vitam spectat, sapientiam homo ita obtinuerat, nec vero civilem tenebat; erat enim apud Iovem; Prometheo autem arcem, Iovis domicilium, non amplius licebat intrare (praeterea Iovis custodes terribiles erant); at Minervae et Vulcani officinam communem, in qua in artes incumbebant, clam intrat, furansque igneam Vulcani artem ceterasque Minervae dat homini. atque inde facultas quidem homini vivendi data. Prometheum vero Epimethei culpa posthac, sicut narratur, fulti poena persequuta est. postquam homo divinae particeps fortis factus erat, primum pro ea quam cum deo habebat cognatione solus ex animantibus deos agnovit instituitque aras et statuas deorum collocare; deinde vocem et vocabula articulatim composita celeriter finxit arte opitulante, et domicilia et vestimenta et calceamenta et stragula et pastum e terra invenit. hac igitur ratione instructi homines initio habitabant sparsi (urbes enim non erant); quocirca peribant a bestiis, quia omni ex parte imbecilliores illis erant, et ars operaria ad pastum qui-

ικανὴ βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἴνδεις πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὕπω εἶχον, ἃς μέρος πολεμικῆς. ἔξιτον δὴ ἀθροίσθαι καὶ σώζεσθαι πτίζοντες πόλεις. ὅτε οὖν ἀθροίσθειεν, ήδικουν ἀλλήλους ἄτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην, ὥστε πάλιν συεδαννύμενοι διεφθείροντο. Ζεὺς οὖν δεῖ* σας περὶ τῷ γένει ήμῶν, μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἐρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε πατέλην, ἵν' εἰλεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοί, φιλίας ἔνναγωγοι. ἐρωτᾷ οὖν Ἐρμῆς Δία, τίνα οὖν τρόπον δοίη δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις. Πότερον, ὡς αἱ τέχναι νενέμηνται, οὗτῳ καὶ ταῦτας νείμω; νενέμηνται δὲ ὁδε· εἰς ἔχων ιατρικὴν πολλοῖς ἕκανός ἐδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί. καὶ δίκην δὴ καὶ αἰδῶ οὗτῳ θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἐπὶ πάντας νείμω; *Ἐπὶ πάντας, ἔφη ὁ Ζεύς, καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἀν γένοιντο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν, ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν. καὶ νόμον γε θὲς παρ' ἐμοῦ, τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν πτείνειν, ὡς νόσον πόλεως.

Οὗτῳ δὴ, ὡς Σώκρατες, καὶ διὰ ταῦτα οὖτε ἄλλοι καὶ Ἀθηναῖοι, ὅταν μὲν περὶ ἀρετῆς τετονικῆς ἢ λόγος ἢ ἄλλης τινὸς δημιουργικῆς, ὀλίγοις οὖσται μετεῖναι ἔνυμβουλῆς, καὶ ἐάν τις ἐκτὸς ὧν τῶν ὀλίγων ἔνυμβουλεύῃ, οὐκ * ἀνέχονται, ὡς σύ φης, εἰκότως, ὡς ἐγώ φημι. Εἴ ταν δὲ εἰς ἔνυμβουλὴν πολιτικῆς ἀρετῆς * ἵωσιν, ἦν δεὶς διὰ δικαιοσύνης πᾶσαν ἰέναι καὶ σωφροσύνης, εἰκότως ἀπαντος ἀνδρὸς ἀνέχονται, ὡς παντὶ προσῆκουν ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς, ἢ μὴ εἶναι πόλεις. αὕτη, ὡς Σώκρατες, τούτου αἵτια *).

"Ινα δὲ μὴ οἷη ἀπατᾶσθαι, ὡς τῷ ὅντι ἥγοῦνται πάντες ἀνθρώποι πάντ' ἄνδρας μετέχειν δικαιοσύνης τε καὶ τῆς ἄλλης πολιτικῆς ἀρετῆς, τόδε αὐτὸν λαβὲ τεμήσιον. ἐν γὰρ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς, ὥσπερ σὺ λέγεις, ἐάν

*.) ἶσ. ἡ αἵτια.

dem fatis asserebat adiumenti, ad bellum cum bestiis gerendum non item; civilem enim artem nondum tenebant, cuius pars est militaris. cupiebant igitur unum in locum se congregare et conservare urbibus condendis. quoties vero congregati erant, toties iniuriant inter se inferebant, utpote artem civilem non tenentes: ut rursum dissipati perirent. Iuppiter igitur, metuens de genere nostro ne prorsus interiret, Mercurium misit qui adduceret in hominum coetum verecundiam et iustitiam, ut essent civitatum et ornamenti et vincula, amicitiam coniugantia. Quaerit vero Mercurius ex Iove, quo pacto tribuat iustitiam et verecundiam hominibus. Utrum, quemadmodum artes divisae sunt, ita has quoque dividam? divisae autem sunt ita: unus, qui tenet medicinam, multis sufficit artis illius imperitis, et sic reliqui opifices. iustitiam igitur et verecundiam utrum ita collocem in hominibus, an viritim distribuam? Viritim, inquit Iuppiter; nempe omnes sunt participes; nullae enim existent urbes, si pauci illarum participes sunt, sicuti reliquarum artium; quin etiam legem fancito a me, ut, si quis verecundiae et iustitiae particeps esse nequeat, is interficiatur tamquam pestis civitatis.

Ita, igitur, Socrate, et hanc ob causam et alii et Athenienses, quando de virtute fabrili agitur vel de alia quam operaria, ad paucos arbitrantur pertinere consultationem, et si quis, qui in paucis illis non est, consilium dat, non permittunt, ut tu dicis, merito ac iure. ut ego dico; sin autem consultationem de virtute civili instituant, quam quidem oportet omnino iustitiam et temperantiam persequi, iure cuivis viro hoc permittunt, quia in omnes cadit ut huius quidem virtutis participes sint; aliquin urbes non erunt. haec, Socrate, huius rei causa est.

Ne autem arbitrere falso tibi a me persuaderi, revera existimare omnes homines quemlibet virum participem esse iustitiae ceterarumque civilium virtutum, hoc quoque accipe argumentum. etenim in ceteris vir-

τις φῆ ἀγαθὸς αὐλητὴς εἶναι η̄ ἄλλην ἡντιοῦν τέχνην,
ἡν μή ἐ*στιν, η̄ καταγελῶσιν η̄ χαλεπαίνουσι, καὶ οἱ οἰ-
κεῖοι προσιόντες νουθετοῦσιν ὡς μαινόμενον, ἐν δὲ δι-
καιοσύνῃ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ πολιτικῇ ἀρετῇ, ζάν τινα καὶ
εἰδῶσιν ὅτι ἀδικός ἐστιν, ζάν οὐτος αὐτὸς καθ' αὐτοῦ
τάληθῇ λέγῃ ἐναντίον πολλῶν, δὲ καὶ σωφροσύνην ἡγοῦντο
εἶναι, τάληθῇ λέγειν, ἐνταῦθαι μανταν, καὶ φασι πάντας
δεῖν φάναι εἶναι δικαίους, ζάν τε ὥσιν ζάν τε μή, η̄
μαινεσθαι τὸν μὴ προσποιούμενον δικαιοσύνην, ὡς ἀναγ-
καίον οὐδένα ὅν*τιν' οὐχὶ ἀμωμαγέπως μετέχειν αὐτῆς, η̄ C
μή εἶναι ἐν ἀνθρώποις.

"Οτι μὲν οὖν πάντες ἀνδρας εἰκότως ἀποδέχονται περὶ^D
ταύτης τῆς ἀρετῆς ἔνυμβουλον διὰ τὸ ἡγεῖσθαι παντὶ με-
τεῖναι αὐτῆς, ταῦτα λέγω, ὅτι δὲ αὐτὴν οὐ φύσει ἡγοῦνται
εἶναι οὐδὲ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, ἀλλὰ διδακτόν τε καὶ
ἔξ ἐπιμελείας παραγίγνεσθαι, φῶ ἀν παραγίγνηται, τοῦτό
σοι μετὰ τοῦτο πειράσθωμαι ἀποδεῖξαι. ὅσα γὰρ ἡγοῦνται
ἄλληλους κακὰ ἐ*χειν ἀνθρώποι φύσει η̄ τύχῃ, οὐδεὶς D
θυμοῦται οὐδὲ νουθετεῖ οὐδὲ διδάσκει οὐδὲ κολάζει τοὺς
ταῦτα ἔχοντας, ἵνα μὴ τοιοῦτοι ὥσιν, ἀλλ' ἐλεοῦσιν· οἶον
τοὺς αἰσχροὺς η̄ σμικροὺς η̄ ἀσθενεῖς τις οὗτος ἀνόητος,
ῶστε τι τούτων ἐπιχειρεῖν ποιεῖν; ταῦτα μὲν γὰρ ἴσασιν,
οἶμαι, ὅτι φύσει τε καὶ τύχῃ τοῖς ἀνθρώποις γίγνεται, τὰ
καλὰ καὶ τάναντία τούτοις, ὅσα δὲ ἔξ ἐπιμελείας καὶ ἀσκή-
σεως καὶ διδαχῆς οἴονται γίγνεσθαι ἀγαθὰ ἀνθρώποις, ζάν
τις ταῦτα μὴ ἔχῃ, ἀλλὰ τάναντία τούτων κακά, ἐπὶ τού-
τοις πον οἴ τε θυμοὶ γίγνονται καὶ αἱ κολάσεις καὶ αἱ
νουθετήσεις. ὃν ἐστὶν ἔν καὶ η̄ ἀδικία καὶ η̄ ἀσέβεια καὶ
ξυλλήβδην πᾶν τὸ * ἐναντίον τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς. ζη-³²⁴
θεν δὴ πᾶς παντὶ θυμοῦται καὶ νουθετεῖ, δῆλον ὅτι
ῶς ἔξ ἐπιμελείας καὶ μαθήσεως πτητῆς οὔσης. εἰ γὰρ
ἐθέλεις ἐννοῆσαι τὸ κολάζειν, ὡς Σώκρατες, τοὺς ἀδι-
κοῦντας τί ποτε δύναται, αὐτό σε διδάξει, ὅτι οἴ γε
ἀνθρώποι ἡγοῦνται παρασκευαστὸν εἶναι ἀρετὴν· οὐδεὶς
γὰρ κολάζει τοὺς ἀδικοῦντας πρὸς τούτῳ τὸν νοῦν ἔχων

tutibus, ut tu ais, si quis se dicit bonum tibicinem esse vel cuiusvis alius artis peritum, cuius ignarus est, vel derident vel indignantur, et familiares accedentes admonent eum tamquam insanientem, in iustitia vero ceterisque civilibus virtutibus etiam si quem norunt iniustum esse, si hic de se ipse verum dicit coram multis, quod illic pro temperantia habent, verum dicere, id hic insaniam existimant, et dicunt omnes debere se dicere iustos esse, sive sint sive non sint, aut insanire eum, qui iustitiam non profiteatnr, quia nemo reperiatur necesse sit, quin una aliqua ratione eius sit particeps, aliter non sit in hominibus.

Quemlibet igitur iure ipsos admittere et in consilium adhibere de hac virtute, quia censeant ad unum quemque eam pertinere, hoc coutendo; eam autem ipsos arbitrari non natura inesse nec ultro oriri, sed doctrina comparari et studio obtingere, cuicumque obtingat, hoc tibi iam conabor demonstrare. etenim quaecumque homines mala arbitrantur inter se habere natura aut forte fortuna, de his nemo iraescitur nec admonet nec docet nec castigat illis laborantes, ut ne tales sint, sed miserentur; veluti deformibus vel parvis vel imbecillis quis tam demens est qui huiusmodi aliquid instituat facere? haec enim scipit, opinor, natura et forte fortuna hominibus contingere, sive pulchra sive eorum contraria; quaecumque vero studio et exercitatione et doctrina arbitrantur contingere bona hominibus, si quis haec non habet, sed contraria eorum mala, de iis sane et irae illae existunt et castigationes et admonitiones; de quibus quidem unum quoddam etiam iniustitia est et impietas et universe quicquid contrarium est civilis virtutis. hinc igitur quisque cuique irascitur eumque admonet, utpote studio et doctrina eam acquiri posse existimans. nam si reputaveris, Socrate, quid hoc valeat iniuste facientes castigare, ipsum te docebit, homines arbitrari comparari posse virtutem; nemo enim castigat iniuste facientes ad hoc animum attendens et propterea

καὶ * τούτου ἔνεκα, ὅτι ηδίκησεν, ὅστις μὴ ὥσπερ θη-
ρίον ἀλογίστως τιμωρεῖται, ὁ δὲ μετὰ λόγου ἐπιχειρῶν
κολάζειν οὐ τοῦ παρεληλυθότος ἔνεκα ἀδικήματος τιμω-
ρεῖται (οὐ γὰρ ἂν τό·γε πραχθὲν ἀγένητον θείη), ἀλλὰ
τοῦ μέλλοντος χάριν, ἵνα μὴ αὐθις ἀδικήσῃ μήτε αὐτὸς
οὗτος μήτε ἄλλος ὁ τοῦτον ἰδὼν κολασθέντα· καὶ τοιαύ-
την διάνοιαν ἔχων διανοεῖται παιδευτὴν εἶναι ἀρετήν·
ἀποτροπῆς γοῦν ἔνεκα κολάζει, ταίτην οὖν τὴν δόξαν
πάντες ἔχουν*σιν, ὅσοιπερ τιμωροῦνται καὶ ἴδιᾳ καὶ δη- C
μοσίᾳ· τιμωροῦνται δὲ καὶ κολάζονται οἱ τε ἄλλοι ἄν-
θρωποι οὓς ἂν οἴωνται ἀδικεῖν, καὶ οὐχ ἡκιστα 'Αθη-
ναῖοι οἱ σοὶ πολῖται· ὥστε κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ
'Αθηναῖοι εἰσὶ τῶν ἡγουμένων παρασκευαστὸν εἶναι καὶ
διδακτὸν ἀρετήν. ὡς μὲν οὖν εἰκότως ἀποδέχονται οἱ σοὶ
πολῖται καὶ χαλκέως καὶ σκυτοτόμου ἑυμβούλεύοντος τὰ
πολιτικά, καὶ ὅτι διδακτὸν καὶ παρασκευαστὸν ἡγοῦνται
ἀρετήν, ἀποδέδει*κται σοι, ὦ Σώκρατες, ἵκανῶς, ὡς γέ D
μοι φαίνεται.

"Ετι δὴ λοιπὴ ἀπορία *) ἐστίν, ἢν ἀπορεῖς περὶ τῶν
ἀνδρῶν τῶν ἀγαθῶν, τί δὴ ποτε οἱ ἄνδρες οἱ ἀγαθοὶ τὰ
μὲν ἄλλα τοὺς αὐτῶν υἱεῖς διδάσκουσιν ἢ διδασκάλων ἔχε-
ται καὶ σοφοὺς ποιοῦσιν, ἢν δὲ αὐτοὶ ἀρετὴν ἀγαθοὶ, οὐδε-
νὸς βελτίους ποιοῦσι. τούτου δὴ πέρι, ὦ Σώκρατες, οὐκέτι
μῦθόν σοι ἐρῶ, ἀλλὰ λόγον. ὡδε γὰρ ἐννόησον, πότερον ἔστι
τι ἐν ἢ οὐκ ἔστιν, οὐ ἀ*ναιγκαῖον πάντας τοὺς πολίτας μετέ- E
χειν, εἴπερ μέλλει πόλις εἶναι; ἐν τούτῳ γὰρ αὕτη λύεται ἡ
ἀπορία ἢν σὺ ἀπορεῖς, ἢ ἄλλοθι οὐδαμοῦ. εἰ μὲν γὰρ ἔστι,
καὶ τοῦτό ἔστι τὸ ἐν οὐ τεκτονικὴ οὐδὲ χαλκεία οὐδὲ περαμεία,
ἄλλὰ δικαιοσύνη * καὶ σωφροσύνη καὶ τὸ ὅσιον εἶναι, καὶ ξυλ- 325
λίβδην ἐν αὐτῷ προσαγορεύω εἶναι ἀνδρὸς ἀρετήν, εἰ τοῦτ
ἔστιν, οὐδὲ πάντας μετέχειν καὶ μετὰ τούτου πάντ' ἄνδρα,
ἐάν τι καὶ ἄλλο βαύληται μανθάνειν ἢ πράττειν, οὗτοι πρά-
ττειν, ἕνεκ δὲ τούτου μή, ἢ τὸν μὴ μετέχοντα καὶ διδά-
σκειν καὶ κολάζειν, καὶ παιδα καὶ ἄνδρα καὶ γυναικα,

*) Το. ἡ ἀπορία.

quod iniuste aliquis fecit, nisi forte ut bestia sine ulla ratione ulciscitur; qui vero cum ratione instituit castigare, non practeritae iniuriae causa ulciscitur (neutiquam enim id quod factum est infectum reddet), sed futurae gratia, ut ne rursum iniuste faciat neque ille ipse neque alius hunc videns castigatum; atque hanc cogitationem habens cogitat institutione parari virtutem; avertendi certe causa castigat. hac igitur opinione omnes ducuntur, quicumque ulciscuntur et privatim et publice; ulciscuntur vero et castigant quum alii homines, quoscumque arbitrantur iniuste facere, tum maxime Athenienses cives tui: ut ex hac ratione Athenienses quoque in iis sint qui arbitrentur comparari et doceri posse virtutem. iure igitur permittero cives tuos et fabro aerario et futori, ut consilium dent de rebus ci-vibus, et virtutem existimare doceri ac parari posse, demonstratum tibi est, Socrate, satis, ut quidem mihi videtur.

Reliqua adhuc est dubitatio, quam habes de viris illis bonis, cur tandem viri illi boni aliis quidem rebus filios suos institui curent, quae a magistris suspensa sint, eosque sapientes reddant, in ea autem virtute, in qua ipsi boni sint, nemine illos meliores efficiant. de hoc autem, Socrate, iam non fabulam tibi dicam, sed orationem. ita igitur id reputa. utrum est unum quiddam necne, cuius necesse est omnes cives participes esse, si quidem urbs futura est? hoc enim tollitur dubitatio illa quam habes, aut alia nulla re. si enim est et hoc unum nec tignaria nec ferraria nec figlina ars est, sed iustitia et temperantia et pietas, et in universum unum per se appello viri virtutem: si hoc est illud, cuius oportet omnes participes esse, ita ut cum hoc unusquisque vir, etiam si quid aliud velit discere vel efficere, id efficiat, sine hoc autem non efficiat, et eum, qui illius non sit particeps, doceant ac castigent et puer et vir et femina,

ἔως περ ἂν κολαζόμενος βέλτιων γένηται, ὃς δ' ἂν μὴ ὑπάκουύη κολαζόμενος καὶ διδασκόμενος, ὡς ἀνίατον ὅντα τοῦτον ἐκβάλλειν * ἐκ τῶν πόλεων οὐ ἀποτείνειν· εἰ οὗτος Β μὲν ἔχει, οὗτος δ' αὐτοῦ πεφυκότος οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες εἰ τὰ μὲν ἄλλα διδάσκονται τοὺς νιεῖς. τοῦτο δὲ μή, σκέψαι ὡς θαυμασίως γίγνονται οἱ ἀγαθοί. ὅτι μὲν γὰρ διδακτὸν αὐτὸν ἥγοῦνται καὶ ἴδια καὶ δημοσίᾳ, ἀπεδεξαμεν, διδακτοῦ δὲ ὄντος καὶ θεραπευτοῦ τὰ μὲν ἄλλα ἥρα τοὺς νιεῖς διδάσκονται, ἐφ' οἷς οὐκ ἔστι θάνατος η̄ ζημία ἐν μὴ ἐπιστῶνται, ἐφ' ὧν δὲ η̄ τε ζημία θάνατος αὐτῶν τοῖς παισὶ καὶ φυγαὶ μὴ μα*θοῦσι μηδὲ θεραπευθεῖσιν εἰς ἀρετὴν καὶ Σ πρὸς τῷ θανάτῳ χρημάτων τε δημεύσεις καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν ἔντολήβδην τῶν οἰκων ἀνατροπαί, ταῦτα δ' ἄρα οὐ διδάσκονται οὐδὲ ἐπιμελοῦνται πᾶσαν ἐπιμέλειαν; οἵεσθαι γε χοή, ὡς Σώκρατες· ἐκ παίδων σμικρῶν ἀρχάμενοι, μέχρι οὐπερ ἂν ζῶσι, καὶ διδάσκονται καὶ νουθετοῦσιν· ἐπειδὰν θάττον ξυνιῇ τις τὰ λεγόμενα, καὶ τροφὸς καὶ μήτηρ καὶ παιδαγωγὸς καὶ αὐτὸς ὁ πατήρ περὶ τούτου διαμάχονται, δ*πως ὡς βέλτιστος ἔσται ὁ παῖς, παρ' ἔκαστον καὶ ἔργον Δ καὶ λόγου διδάσκοντες καὶ ἐνδεικνύμενοι ὅτι τὸ μὲν δίκαιον, τὸ δὲ ἄδικον, καὶ τόδε μὲν καλόν, τόδε δὲ αἰσχρόν, καὶ τόδε μὲν ὕσιον, τόδε δὲ ἀνόσιον, καὶ τὰ μὲν ποίει, τὰ δὲ μὴ ποίει· καὶ ἐὰν μὲν ἐκὼν πείθηται, εἰ δὲ μή, ὥσπερ ξύλον διαστρεφόμενον καὶ καμπτόμενον εὐθύνουσιν ἀπειλαῖς καὶ πληγαῖς. μετὰ δὲ ταῦτα εἰς διδασκάλων πέμποντες πολὺ μᾶλλον ἐντέλλονται ἐπιμελεῖσθαι εὐκοσμίας τῶν παίδων η̄ * γραμμάτων τε καὶ κιθαρίσεως· οἱ δὲ διδάσκαλοι τούτων τε ἐπιμελοῦνται, καὶ ἐπειδὰν αὖ γράμματα μάθωσι καὶ μέλλωσι ξυνήσειν τὰ γεγραμμένα, ὥσπερ τότε τὴν φωνὴν, παρατιθέασιν αὐτοῖς ἐπὶ τῶν βάθρων ἀναγιγνώσκειν ποιητῶν ἀγαθῶν ποιῆματα καὶ ἐκμανθάνειν ἀναγνάζουσιν, ἐν οἷς πολλαὶ μὲν νουθετή*σεις ἔνεισι, πολλαὶ δὲ διέξοδοι καὶ ἔπαινοι καὶ 326 ἔγκωμια παλαιῶν ἀνδρῶν ἀγαθῶν, ἵνα ὁ παῖς ζηλῶν μιμῆται καὶ ὀρέγηται τοιοῦτος γενέσθαι. οἵ τ' αὖ κιθαρίσται, ἔτερα τοιαῦτα, σωφροσύνης τε ἐπιμελοῦνται καὶ

quoad castigatus melior evaserit, quicumque vero non obediat castigationi ac praeceptioni, is tamquam insanabilis eliciatur ex urbibus et interficiatur; si ita est, ita vero re comparata si boni illi viri ad alias quidem res instituendos curant filios suos, ad hanc autem non currant, reputa tecum, quam admirabilis sit bonorum illorum ratio. etenim ipsos doceri id posse arbitrari et privatim et publice, demonstravimus; ergo licet doceri et institutione tradi id possit, tamen ad alia quidem filios suos instituendos curant, quae si ignorant non multantur morte, ad haec vero, quae nisi didicerint atque institutione percepient, virtutem, filiis suis mors et exilia et praeter mortem bonorum publicationes et universæ propemodum domorum eversiones accidunt: his igitur ut neque institui illos curent neque omnem in ea operam impendant? immo existinemus oportet, Socrate: a teneris unguiculis, usque dum vivunt, et docent et admonent; simulatque aliquis ea intelligere coepit quae dicuntur, et nutrix et mater et paedagogus et ipse pater hoc inter se certant, ut quam optimus existat puer, in unaquaque et actione et dictione docentes et commonstrantes, hoc iustum esse, illud iniustum, aliud pulchrum, aliud turpe, aliud pium, aliud impium, et: hoc fac, illud ne facias; quodsi sua sponte obedit, bene est, fin minus, veluti lignum distortum et inflexum eum dirigunt minis ac plagis. deinde ad magistros mittentes multo magis his iniungunt ut curae sit puero rum modestia, quam litterae citharaeque cantus; ludi vero magistri curas in hoc conferunt, et quum litteras quoque didicerunt et intelligere possunt scripta, sicut antea sermonem, tradunt iis in subselliis legenda poetarum bonorum carmina eaque ediscere cogunt, in quibus multae admonitiones insunt, multae narrationes et laudes et praedicationes priscorum virorum bonorum, ut puer aemulans eos imitetur atque contendat ut talis existat. citharistis quoque pariter temperantia curae est

ὅπως ἔν οἱ νέοι μηδὲν πακουργῶσι· πρὸς δὲ τούτοις, ἐπειδὴν κιθαρίζειν μάθωσιν, ἄλλων αὖ ποιητῶν ἀγαθῶν ποιήματα διδάσκουσι, * μελοποιῶν, εἰς τὰ κιθαρίσματα ἐντεῦντες, καὶ τοὺς ὁνθμούς τε καὶ τὰς ἀρμονίας ἀναγκάζουσιν οἰκειοῦσθαι ταῖς ψυχαῖς τῶν παιδῶν, ἵνα ἡμερώτεροι τε ὥσι καὶ εὐρυθμότεροι καὶ εὐαρμοστότεροι γιγνόμενοι χρήσιμοι ὥσιν εἰς τὸ λέγειν τε καὶ πράττειν· πᾶς γὰρ ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου εὐρυθμίας τε καὶ εὐαρμοστίας δεῖται. Εἴ τοινυν πρὸς τούτοις εἰς παιδοτρίβουν πέμπουσιν, ἵνα τὰ σώματα βελτίω ἔχοντες ὑπηρετῶσι τῇ διανοίᾳ χρηστῇ οὐσῃ, καὶ μὴ ἀναγκάζωνται ἀποδειλιᾶν διὰ τὴν πονηρίαν τῶν σωμάτων καὶ ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πράξεσι. καὶ ταῦτα ποιοῦσιν οἱ μάλιστα δυνάμενοι, μάλιστα δὲ δύνανται οἱ πλουσιώτατοι, καὶ οἱ τούτων νιεῖς, πρωταίτατα εἰς διδασκάλων τῆς ἡλικίας ἀρξάμενοι φοιτᾶν, ὄψιαίτατα ἀπαλλάττονται. ἐπειδὴν δὲ ἐκ διδασκάλων ἀπαλλαγῶσιν, ἡ πόλις αὖ τούς τε νόμους ἀναγκάζει μανθάνειν καὶ κατὰ τούτους * ξῆν κατὰ παράδειγμα, ἵνα μὴ αὐτοὶ ἐφ' αὐτῶν εἰκῇ πράττωσιν, ἀλλ' ἀτεχνῶς, ὥσπερ οἱ γραμματισταὶ τοῖς μήπω δεινοῖς γράφειν τῶν παιδῶν ὑπογράψαντες γραμμὰς τῇ γραφίδι οὕτῳ τὸ γραμματεῖον διδόσατε καὶ ἀναγκάζουσι γράφειν κατὰ τὴν ὑφήγησιν τῶν γραμμῶν, ὃς δὲ καὶ ἡ πόλις νόμους ὑπογράψασα, ἀγαθῶν καὶ παλαιῶν νομοθετῶν εὑρήματα, κατὰ τούτους ἀναγκάζει καὶ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι, ὃς δ' ἂν ἐκτὸς βαίνῃ τούτων, κολάζει· καὶ ὄνομα τῇ κολάσει ταύτῃ καὶ παρ' ὑμῖν καὶ ἄλλοι πολλαχοῦ, ὃς εὐ^{*}θυνούσης τῆς δίκης, εὐθῦναι. τοσαύτης Εοῦν τῆς ἐπιμελείας οὕσης περὶ ἀρετῆς ἴδιᾳ καὶ δημοσίᾳ, θαυμάζεις, ὡς Σώκρατες, καὶ ἀπορεῖς εἰ διδακτόγεντες ἀρετή; ἀλλ' οὐ χρὴ θαυμάζειν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον εἰ μὴ διδακτόν.

Διὰ τί οὖν τῶν ἀγαθῶν πατέρων πολλοὶ νιεῖς φαῦλοι γίγνονται, τοῦτο αὖ μάθε· οὐδὲν γὰρ θαυμαστόν, εἶπερ ἀληθῆ ἐγὼ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγον, δτι τούτου τοῦ πράγματος, τῆς ἀρετῆς, εἰ μέλλει πόλις εἶναι, * οὐδένα δεῖ ἴδιως τεύειν. εἰ γὰρ δὴ ὁ λέγω οὗτος ἔχει (ἔχει δὲ μάλιστα

et hoc, ut ne quid invenes improbi faciant; praeterea, quum cithara canero didicerunt, rursum aliorum poetarum bonorum, eorumque lyricorum, carmina docent, modulis citharoedicis ea includentes, numerosque et harmonias cogunt se insinuare in animos puerorum, ut initiores sint et, numerosiores concinnioresque facti, idonei sint ad dicendum et agendum; universa enim hominum vita numerorum convenientia modorumque concinnitate indiget. praeter haec etiam ad palaestrae magistrum eos mittunt, ut corpora melius constituta habentes operam navent menti bene moratae, nec cogantur ignavos se exhibere propter malum corporis habitum et in bello et in reliquis negotiis. atque hoc facere solent qui plurimum valent, plurimum autem valent ditissimi; horum igitur filii, maturissima aetate incipientes ad magistros ventitare, serissime ab iis discedunt. quum vero a ludi magistris discesserunt, civitas rursum eos cogit leges discere et secundum has tamquam exemplar vivere, ne ad suum arbitrium viventes temere agant; immo revera, quemadmodum grammaticae iis pueris qui nondum possunt scribere lineamenta praescribentes stilo tabellam dant eosque scribere cogunt secundum lineamentorum praescriptionem, ita etiam civitas leges praescribens, bonorum et priscorum legis latorum inventa, secundum has cogit et imperare et imperio obedire; qui cumque eas migrat, hunc castigat; ac nomen huic castigationi et apud vos et apud alios multos, quia poena corrigit, correctio est. tantae igitur quum curae sit virtus privatim et publice, miraris, Socrate, et dubitas, possitne virtus doceri? at haud oportet mirari, sed multo magis mirandum esset, si non posset doceri.

Cur autem multi bonorum patrum filii pravi existant, hoc quoque percipe; neque enim mirandum est, si quidem verum in praegressis dixi, huius rei, virtutis, si civitas futura esset, neminem debere imperitum esse. nam si, quod dico, ita se habet (habet vero omnium

πάντων οὗτως), ἐνθυμήθητι ἄλλο τὸν ἐπιτηδευμάτων ὅτι-
οῦν καὶ μαθημάτων προελόμενος. εἰ μὴ οἶόν τ’ ἦν πόλιν
εἶναι, εἰ μὴ πάντες αὐληταὶ ἦμεν, ὃποῖος τις ἐδύνατο
ἔκαστος, καὶ τοῦτο καὶ ἴδιᾳ καὶ δημοσίᾳ πᾶς πάντα καὶ
ἐδίδασκε καὶ ἐπέπληττε τὸν μὴ καλῶς αὐλοῦντα, καὶ μὴ
ἐφθόνει τούτου, ὥσπερ νῦν τῶν δικαίων καὶ τῶν νομίμων
οὐδεὶς φθονεῖ οὐδὲ ἀποκρύπτεται, ὥσπερ τῶν ἄλλων τεχνη-
μάτων (λυσιτελεῖ γάρ, οἷμαι, ἡμῖν ἡ ἀλλήλων δικαιοσύ-
νη καὶ ἀρετή· διὰ ταῦτα πᾶς παντὶ προθύμως λέγει καὶ
διδάσκει καὶ τὰ δίκαια πεὶ τὰ νόμιμα). εἰ οὖν οὗτος καὶ ἐν
εὐλήσει πᾶσαν προθυμίαν καὶ ἀφθονίαν εἴχομεν ἀλλήλους
διδάσκειν, οἵτις ἂν τι, ἔφη, μᾶλλον, ὁ Σώκρατες, τῶν ἀγα-
θῶν αὐλητῶν ἀγαθοὺς αὐλητὰς τοὺς νίκης γενέσθαι ἢ τῶν
φαύλων; οἷμαι μὲν οὕτω, ἀλλὰ ὅτου ἔτυχεν διὸ * νίκης εὐφυνέ-
στατος γενόμενος εἰς αὐλησιν, οὗτος ἂν ἐλλόγιμος ηὔξηθη,
ὅτου δὲ ἀφυνίης, ἀπλεής· καὶ πολλάκις μὲν ἀγαθοῦ αὐλητοῦ
φαῦλος ἂν ἀπέβη, πολλάκις δὲ ἂν φαύλου ἀγαθός· ἀλλ’
οὖν αὐληταὶ γοῦν πάντες ἥσαν ἵπανοὶ ὡς πρὸς τοὺς ἰδιώτας
καὶ μηδὲν αὐλήσεως ἐπιτίθονται. οὗτος οὖν καὶ νῦν, δῆτις σοι
ἀδικώτατος φαίνεται ἀνθρώπος τῶν ἐν νόμοις καὶ ἀνθρώποις
τεθραμμένων, δίκαιον αὐτὸν εἶναι καὶ δημιουργὸν τούτου τοῦ
πράγματος, * εἰ δέοι αὐτὸν κρίνεσθαι πρὸς ἀνθρώπους, οἷς Δ
μήτε παιδεία ἔστι μήτε δικαστήρια μήτε νόμοι μηδὲ ἀνάγκη
μηδεμία διὰ παντὸς ἀναγκάζουσα ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι, ἀλλ’
εἰν ἄγριοι τινες, οἰοίπερ οὓς πέρουσι Φερεκράτης διὸ ποιητὴς
ἐδίδεξεν ἐπὶ Ληναίῳ· ἡ σφόδρα ἐν τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις
γενόμενος, ὥσπερ οἱ ἐν ἑκείνῳ τῷ χορῷ μισάνθρωποι *), ἀγα-
πήσαις ἄν, εἰ ἐντύχοις Εὐρυθάτῳ καὶ Φοννάνδῃ, καὶ ἀνολο-
φύραι ἄν ποθῶν τὴν τῶν ἐνθάδε ἀνθρώπων πονηρίαν. νῦν
δὲ τρυφᾶς, ὁ Σώκρατες, διότι πάντες διδάσκαλοι εἰσιν ἀρε-
τῆς, καθ’ ὅσον δύνανται ἔκαστος, καὶ οὐδεὶς σοι φαίνεται.
εἰδ? **) ὥσπερ ἂν εἰ ξητοῖς, τίς διδάσκαλος τοῦ ἐλληνίζειν,
οὐδέ * ἂν εἰς φανείη, οὐδέ γ’ ἂν, οἷμαι, εἰ ξητοῖς, τίς ἂν 528

*.) Ἰσ. μιξάνθρωποι.

**) Ισ. φαίνεται εἶναι· ὥσπερ κτλ.

maxime ita), reputa, aliud quodcumque studium et disciplinarum genus sumens. si fieri non posset ut civitas confisteret, nisi omnes tibicines essemus, qualiscumque posset quisque esse, et hoc tam privatim quam publice omnis omnem et doceret et increparet tibiam non bene inflantem, nec id denegaret, quemadmodum nunc iusta et legitima nemo denegat nec ita celat, ut alia artifacia (prodest enim nobis, opinor, mutua iustitia ac virtus; propterea quisque cuique libenter dicit eumque docet et iusta et legitima); quodsi, inquam, ita etiam in tibiae cantu maxime propensum nihilque denegantem animum haberemus, ita ut inter nos doceremus, num, inquit, arbitraris, Socrate, tibicinum bonorum filios multo magis ita evasuros esse bonos tibicines, quam malorum filios? equidem non arbitror, sed, cuius filius optima es-
set indole ad tibiae cantum, is celeber exsisteret, in cuius autem filio nulla inesset indoles, is ignobilis; et saepe boni tibicinis filius malus evaderet, saepe etiam mali bonus; at tibicines certe omnes fatis periti essent ad rudes tibiaeque inflandae ignaros. ita nunc quoque existi-
ma, qui iniustissimus tibi videatur homo eorum, qui in-
ter leges et homines educati fuerint, iustum eum fore et
perfectum in hac re, si iudicari eum oporteat ex homi-
nibus, quibus nulla institutio sit, nulla iudicia, nullae
leges nec ulla necessitas usque eos cogens virtuti studere,
sed qui forte fint feri, quales in fabula, quam superiore
anno Pherecrates poeta docuit in Lenaeo; profecto, si
inter eiusmodi homines versarere, quales in choro illo
semihomines sunt, praeclare tecum agi censeret, si in-
cideres in Eurybatum et Phryndonam, et eiulares defi-
derio flagrans hominum hic viventium improbitatis;
nunc autem delicatus es, Socrate, quia omnes magistri
sunt virtutis, quam quisque maxime potest, et nemo
tibi talis videtur esse. etenim, quemadmodum, si forte
quaeras, quis magister sit grece loquendi, nullus tibi
appareat, neque etiam, opinor, si quaeras, quis nobis

ἥμιν διδάξειε τοὺς τῶν χειροτεχνῶν νίεῖς αὐτὴν ταύτην τὴν τέχνην, ἥν δὴ παρὰ τοῦ πατρὸς μεμαθήκασι, καθ' ὅσον οἶστος τὸν ὁ πατὴρ καὶ οἱ τοῦ πατρὸς φίλοι ὄντες ὀμότεχνοι, τούτους ἔτι τίς ἂν διδάξειεν, οὐ δέ τις οἰμαι εἶναι, ὡς Σώκρατες, τούτων διδάσκαλον φανῆναι, τῶν δὲ ἀπειρων παντάπασι δάσκαλον, οὗτοι δὲ ἀρετῆς καὶ τῶν ἄλλων πάντων. ἀλλὰ κανὸν τοῦ ὑλίγον ἔστι τις δεστις διαφέρει ἡμῶν προ*βιβάσαι εἰς ἀρετήν, ἀγαπητόν. ὃν δὴ ἐγὼ οἴμαι εἰς βεβίναι, καὶ διαφερόντως ἂν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων νοῆσαι τινα πρὸς τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν γενέσθαι, καὶ ἀξίως τοῦ μισθοῦ, ὃν πράττομαι, καὶ ἔτι πλείονος, ὥστε καὶ αὐτῷ δοκεῖν τῷ μαθόντι διὰ ταῦτα καὶ τὸν τρόπον τῆς πράξεως τοῦ μισθοῦ τοιοῦτον πεποίημαι· ἐπειδὰν γάρ τις παρ' ἐμοῦ μάθῃ, ἐὰν μὲν βούληται, ἀποδέδωκεν ὃ ἐγὼ πράττουμαι ἀργύριον, ἐὰν δὲ μή, ἐλθὼν εἰς λεφόν, ὀμόσας ὅσου ἂν * φῆ ἄξια εἶναι τὰ μαθήματα, τοσοῦτον κατέθηκεν.

Τοιοῦτόν σοι, ἔφη, ὡς Σώκρατες, ἐγὼ καὶ μῦθον καὶ λόγον εἰρηκα, ὡς διδακτὸν ἀρετὴ καὶ Ἀθηναῖοι οὔτως ηγοῦνται, καὶ ὅτι οὐδὲν θαυμαστὸν τῶν ἀγαθῶν πατέρων φαύλους νίεῖς γίγνεσθαι καὶ τῶν φαύλων ἀγαθούς, ἐπεὶ καὶ οἱ Πολυκλείτου νίεῖς, Παράλον καὶ Ξανθίππου τοῦδε ιηλικιῶται, οὐδὲν πρὸς τὸν πατέρα εἰσὶ, καὶ ἄλλοι ἄλλων δημιουργῶν· τῶνδε δὲ οὕπω ἄξιον τοῦτο κατηγορεῖν· ἔτι γάρ ἐν * αὐτοῖς εἰσὶν ἐλπίδες· νέοι γάρ.

D

Πρωταγόρας μὲν τοιαῦτα καὶ τοιαῦτα ἐπιδειξάμενος ἀπεπαύσατο τοῦ λόγου· καὶ ἐγὼ ἐπὶ μὲν πολὺν χρόνον κεκηλημένος ἔτι πρὸς αὐτὸν ἔβλεπον ὡς ἐροῦντά τι, ἐπιθυμῶν ἀκούειν, ἐπεὶ δὲ ἡσδόμην ὅτι τῷ ὄντι πεπαυμένος εἴη, μόγις πως ἐμαυτὸν ὀψερεῖ ἔνναγείρας εἶπον, βλέψας πρὸς τὸν Ἰπποκράτη, Ὡ παῖ Ἀπολλοδώρου, ὡς χάριν σοι ἔχω ὅτι προὔτρεψάς με ὡδε ἀφικέσθαι· πολλοῦ γὰρ ποιοῦμαι ἀ*κηκοέναι ἢ ἀκήκοα Πρωταγόρου. ἐγὼ γὰρ ἐν μὲν τῷ ἐμπροσθεν χρόνῳ ἤγοιμην οὐκ εἶναι ἀνθρωπίνην ἐπιμέλειαν, ἢ ἀγαθοὶ οἱ ἀγαθοὶ γίγνονται, νῦν δὲ πέπεισμαι πλὴν σμικρόν τι μοι ἐμπρο-

docuerit opisicium filios eam ipsam artem, quam a patre didicissent, quantum potuisset pater et patris amici eandem artem factitantes, hos igitur, si quaeras, quis praeterea docuerit, non facile arbitror fore, Socrate, horum magistrum reperire, imperitorum autem prorsus facile: ita de virtute reliquisque omnibus sentendum est. at si quis est, qui vel paullulum nobis praestet incitando ad virtutem, bene nobiscum agi censeamus oportet. de quibus quidem me arbitror unum esse et praeceteris hominibus scire quaedam, quibus pulcher et bonus aliquis evadat, eaque digna mercede quam exigo, et maiore etiam, ita ut iphi etiam discenti videatur. quocirca etiam hanc mercedis exigendae rationem insti-tui; quando enim quis a me didicit, si volt, persolvit quam exigo pecuniam, sin minus, in templum ingressus, iureiurando quanti affirmat disciplinas esse, tantum pendit.

Huiuscemodi tibi, inquit, Socrate, ego et fabulam et orationem dixi, quo probarem doceri posse virtutem et Athenienses ita existimare, nec admirabile esse, quod bonorum patrum filii mali evaderent et malorum boni; nam Polycleti quoque filii, Parali et Xanthippi huius aequales, nihil ad patrem sunt, et alii aliorum artificum filii; hosce vero nondum in eo accusare decet: adhuc enim de iis spem habemus; nam iuvenes sunt.

Protagoras postquam tanta et talia, ut se ostentaret, exposuerat, finem fecit loquendi; atque ego diu quidem allectus ipsum intuebar, dicturum eum adhuc esse arbitrans et audire cupiens; quum vero animadvertissem revera eum finem fecisse, vix quodammodo, me quasi colligens, dixi Hippocratem intuens: O fili Apollodori, quantas tibi gratias habeo, quod me impulisti ut huc venire! magni enim facio ea audivisse, quae audivi a Protagora. etenim ego ante quidem arbitrabar nullum esse humanum studium, quo qui boni essent boni evassent, nunc vero persuasus sum; nisi quod leve quid

δών, ὃ δῆλον ὅτι Πρωταγόρας φάδιος ἐπεκδιδύκει, ἐπειδὴ καὶ τὰ πολλὰ ταῦτα ἔξεδιδαξε. καὶ γὰρ εἰ μὲν τις περὶ αὐτῶν τούτων ξυγγένοιτο ὀτροῦν τῶν δημηγόρων, τάχ' ἂν 329 καὶ τοιούτους λόγους ἀκούσειεν ἡ Περικλέους ἡ ἄλλου τινὸς τῶν ἴκανῶν εἰπεῖν· εἰ δὲ ἐπανέρθοιτο τινά τι, ὥσπερ βιβλία οὐδὲν ἔχουσιν οὕτε ἀποκρίνασθαι οὕτε αὐτοὶ ἐρευθαῖ, ἀλλ' ἐάν τις καὶ σμικρὸν ἐπερωτήσῃ τι τῶν φηθέντων, ὥσπερ τὰ χαλκεῖα πληγέντα μακρὸν ἦχει καὶ ἀποτείνει, ἐάν μὴ ἐπιλάβηται τις, καὶ οἱ φήτορες οὗτω σμικρὰ ἐρωτηθέντες δολιχὸν κατείνουσι τοῦ λόγου· Πρωταγόρας B δὲ ὅδε ἴκανὸς μὲν μακροὺς λόγους καὶ παλοὺς εἰπεῖν, ὡς αὐτὰ δηλοὶ, ἴκανὸς δὲ καὶ ἐρωτηθεὶς ἀποκρίνασθαι κατὰ βραχὺ καὶ ἐρόμενος περιμεῖναι τε καὶ ἀποδέξασθαι τὴν ἀποκρισιν, ἢ ὀλίγοις ἐστὶ παρεξκενασμένα. νῦν οὖν, ὡς Πρωταγόρα, σμικροῦ τινὸς ἐνδεής εἴμι πάντ' ἔχειν, εἴ μοι ἀποκρίναιο τόδε. τὴν ἀρετὴν φησι διδακτὸν εἶναι, καὶ ἐγώ, εἴπερ ἄλλῳ τῷ ἀνθρώπῳ πειθούμην ἄν, καὶ σοὶ πείθομαι. ὃ δέ C ἐθαύμασά σου λέγοντος, τοῦτό μοι ἐν τῇ ψυχῇ ἀποπλήρωσον. ἔλεγες γὰρ ὅτι ὁ Ζεὺς τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν αἰδῶ πέμψει τοῖς ἀνθρώποις, καὶ αὖ πολλαχοῦ ἐν τοῖς λόγοις ἐλέγετο ὑπὸ σοῦ ἡ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη καὶ ὀσιότης καὶ πάντα ταῦτα ὡς ἐν τι εἴη ἐυλλήβδην, ἀρετὴν ταῦτ' οὖν αὐτὰ δίελθε μοι ἀκριβῶς τῷ λόγῳ, πότερον ἐν μέν τι ἐστιν ἡ ἀρετὴ, μόρια δὲ αὐτῆς ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη καὶ ὀσιότης, ἡ ταῦτ' ἐστὶν ἢ νῦν δὴ ἐγὼ D ἔλεγον * πάντα ὄνόματα τοῦ αὐτοῦ ἐνὸς ὄντος. τοῦτ' ἐστὶν δὲ ἔτι ἐπιποθῶ. Ἀλλὰ φάδιον τοῦτο γ', ἔφη, ὡς Σώκρατες, ἀποκρίνασθαι, ὅτι ἐνὸς ὄντος τῆς ἀρετῆς μόρια ἐστιν ἡ ἐρωτᾶς. Πότερον, ἔφην, ὥσπερ προσώπου τὰ μόρια μόριά ἐστι, στόμα τε καὶ φίς καὶ ὄφθαλμοὶ καὶ ὤτα, ἡ ὥσπερ τὰ τοῦ χρυσοῦ μόρια οὐδὲν διαφέρει τὰ ἔτερα τῶν ἐτέρων, ἀλλήλων καὶ τοῦ ὅλου, ἀλλ' ἡ μεγέθει καὶ σμικρότητι; E Επείνως μοι φαίνεται, ὡς Σώκρατες, ὥσπερ τὰ τοῦ προσώπου μόρια ἔχει πρὸς τὸ ὅλον πρόσωπον. Πότερον οὖν,

me impedit, quod dubium non est quia Protagoras facile praeterea edocatur sit, quem etiam haec tam multa edocuerit. enimvero si quis de his ipsis colloquatur cum oratore quopiam forensi, fortasse similia audiet, velut e Pericle vel ex alio quopiam eorum qui periti sunt dicendi; si quis quem praeterea rogat, in librorum modum non habent neque quid respondeant neque quid ipsi rogent, sed si quis quid vel exiguum eorum, quae ab iis dicta sunt, interrogat, quemadmodum aena percussa procul sonant sonumque extendunt, nisi quis ea prehendat, ita etiam rhetores pauca interrogati miram orationis longitudinem contendunt. hicce autem Protagoras potest longas ac pulchras orationes habere, potest vero etiam, si interrogatur, brevi respondere et, si interrogat, exspectare atque accipere responsonem: quod paucis est comparatum. nunc igitur, Protagora, quum paululum quid desiderem, omnia habebo, si ad hoc mihi responderis. virtutem dicis doceri posse, atque ego, si cuiquam homini, tibi fidem habeo; quod vero admiratus sum a te dictum, eius desiderium mihi expli. dixisti enim Iovem iustitiam et verecundiam misisse hominibus, etiam hoc saepe in oratione tua memorasti. iustitiam et temperantiam et pietatem et omnia id genus in universum unum quoddam esse, virtutem. haec igitur perfere mihi accurate oratione, utrum unum quoddam sit virtus, ipsius vero partes iustitia, temperantia et pietas, an haec quae modo memoravi omnia nomina sint eiusdem rei, quae una quaedam sit. hoc est illud quod adhuc desidero. At facile, inquit, Socrate, est ad hoc responsu, eius, quod unum quoddam fit, virtutis, partes esse ea, quae interrogas. Utrum, inquam. ita ut faciei partes sunt partes, os, nasus, oculi et aures, an ita ut auri partes inter se non differunt, neque a se neque a toto, nisi magnitudine aut parvitate? Illa mihi videtur ratione, Socrate, ut faciei partes se habent ad totam faciem. Utrum etiam, inquam, homines habent

ἢν δ' ἐγώ, καὶ μεταλαμβάνουσιν οἱ ἄνθρωποι τούτων τῶν τῆς ἀρετῆς μορίων οἱ μὲν ἄλλο, οἱ δὲ ἄλλο, ἡ ἀνάγκη, λάνπερ τις ἐν λάβῃ, ἀπαντέλλειν; Οὐδαμῶς, ἔφη, ἐπεὶ πολλοὶ ἀνδρεῖοι εἰσιν, ἄδικοι δέ, καὶ δίκαιοι αὖ, σοφοὶ δὲ οὖ. "Εστι γὰρ οὖν καὶ ταῦτα μόρια τῆς ἀρετῆς, ἔφην ἐγώ, σοφία τε καὶ ἀνδρεία; Πάντων μάλιστα δήπου, τῷ ἔφη, καὶ μέγιστόν γε ἡ σοφία τῶν μορίων. "Ἐκαστον δὲ αὐτῶν ἔστιν, ἢν δ' ἐγώ, ἄλλο, τὸ δὲ ἄλλο; Ναί. "Η καὶ δύναμιν αὐτῶν ἔκαστον ἴδιαν ἔχει, ὥσπερ τὰ τοῦ προσώπου; οὐκ ἔστιν ὄφθαλμὸς οἶον τὰ ὀτα, οὐδὲ ἡ δύναμις αὐτοῦ ἡ αὐτή, οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν ἔστιν οἷον τὸ ἔτερον, οὔτε κατὰ τὴν δύναμιν οὔτε κατὰ τὰ ἄλλα. ἀρρέον οὖν οὔτω καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς μόρια οὐκ ἔστι τὸ ἔτερον οἶον τὸ ἔτερον, οὔτε * αὐτὸ οὔτε ἡ δύναμις αὐτοῦ; ἡ βρῆδηλα δὴ ὅτι οὔτως ἔχει, εἴπερ τῷ παραδείγματί γε ἔστιν; Ἀλλ' οὔτως, ἔφη, ἔχει, ὁ Σώκρατες. Καὶ ἐγώ εἶπον Οὐδὲν ἄρα ἔστι τῶν τῆς ἀρετῆς μορίων ἄλλο οἶον ἐπιστήμη οὐδὲ οἶον δίκαιοσύνη οὐδὲ οἶον ἀνδρεία οὐδὲ οἶον σοφίοσύνη οὐδὲ οἶον ὁσιότης. Οὐκ ἔφη. Φέρε δή, ἔφην ἐγώ, κοινῇ σκεψώμεθα ποιὸν τι αὐτῶν ἔστιν ἔκαστον. πρῶτον μὲν τὸ τοιόνδε· ἡ δίκαιοσύνη πρᾶγμά τι ἔστιν ἡ οὐδὲν πρᾶγμα; Σέμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ, τί δὲ σοὶ; Καὶ ἐμοὶ, ἔφη. Τί οὖν; εἰ τις ἔρωιτο ἐμέ τε καὶ σέ? Ω Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, εἴπετον δή μοι, τοῦτο τὸ πρᾶγμα ὁ ὕνομάσατε ἀρτι, ἡ δίκαιοσύνη, αὐτὸ τοῦτο δίκαιόν ἔστιν ἡ ἀδικον; ἐγὼ μὲν ἀν αὐτῷ ἀποκριναίμην ὅτι δίκαιον, σὺ δὲ τὸν ἄν ψῆφον θεῖο; τὴν αὐτὴν ἐμοὶ ἡ ἄλλην; Τὴν αὐτὴν, ἔφη. "Εστιν ἄρα ἡ δίκαιοσύνη τοιούτον οἶον δίκαιον εἶναι, φαίνη ἀν ἔγωγε ἀποκρινόμενος τῷ Δέρωτῶντι οὐκοῦν καὶ σύ; Ναί, ἔφη. Εἰ οὖν μετὰ τοῦτο ἡμᾶς ἔρωιτο Οὐκοῦν καὶ ὁσιότητά τινά φατε εἶναι; — φαῖμεν ἀν, ὡς ἐγῶμαι. Ναί, ἡ δ' ὁσ. Οὐκοῦν φατε καὶ τοῦτο πρᾶγμά τι εἶναι; — φαῖμεν ἀν, ἡ οὖ; Καὶ τοῦτο ξυνέφη. Πότερον δὲ τοῦτ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμά φατε τοιοῦτον πεφυκέναι οἶον ἀνόσιον εἶναι ἡ οἶον ὁσιον; — ἀγανακτήσαιμ' ἀν ἐγωγή, ἔφην, τῷ ἐρωτήματι, καὶ εἴποιμ' ἀν Εὐφήμει, ὁ ἄνθρωπε· * σχολῆ μέντ' ἀν τι ἄλλο ὁσιον εἴη, εἰ μὴ αὐτή γε Ε

harum virtutis partium alius aliam, an necesse est, si quis unam accipiat, eum omnes habere? Minime vero, inquit; nam multi sunt fortes, at iniusti, rursus iusti, sapientes non item. Num hae quoque, inquam, virtutis partes sunt, sapientia et fortitudo? Omnia maxime, inquit, et maxima quidem partium sapientia est. Unaquaeque vero earum, inquam, alia est et altera rursus alia? Vero. Num etiam vim unaquaeque earum propriam habet, sicut faciei partes? nempe oculus non est talis, quales aures sunt, nec eius vis est eadem, neque ulla ex reliquis talis est qualis altera, neque vi neque alia quapiam ratione: num igitur ita virtutis quoque partium nulla est talis qualis altera, neque ipsa neque ipsius vis? an id dubium non est quin ita se res habeat, si quidem exemplo illi respondeat? Ita se habet, inquit, Socrate. Tum ego Nulla alia igitur, inquam, virtutis partium talis est qualis vel scientia vel iustitia vel fortitudo vel temperantia vel pietas. Non esse dixit. Agendum, inquam, una exploremus qualis unaquaeque earum sit. primum vero hoc: iustitiae res aliqua est an non? mihi quidem videtur, quid tibi? Mihi quoque, inquit. Quid igitur, si quis me et te interroget Dicite mihi, Protagora et Socrate, illa res, quam modo nominastis, iustitia, ea ipsa iusta est an iniusta? equidem ipsi respondeam iustum esse, tu autem quam feras sententiam? eandem quam ego, an aliam? Eandem vero, inquit. Est igitur iustitia eiusmodi ut iusta sit: equidem dicam respondens interroganti; nonne tu quoque? Sanus quidem, inquit. Quodsi deinde ex nobis quaerat Nonne pietatem quoque aliquam dicitis esse? — affirmemus, ut arbitror. Etiam, inquit. Nonne hanc quoque dicitis aliquid esse? — dicamusne annon? Etiam hoc confessus est. Utrum vero hoc ipsum dicitis ita comparatum esse ut impium, an ita ut pium sit? — equidem indignuer, inquam, interrogationem et dicam Bona verba, quae solo homo! etenim vix ac ne vix quidem aliud quid pium

ἡ δσιότης ὅσιον ἔσται. τι δὲ σύ; οὐχ οὔτως ἀν ἀποκρίναιο; Πάννυ μὴν οὖν, ἔφη. Εἰ οὖν μετὰ τοῦτ' εἴποι ἐρωτῶν ἡμᾶς Πῶς οὖν ὀλίγῳ πρότερον ἐλέγετε; ἀρ' οὐκ ὑφθῶς ὑμῶν κατήκουσα; ἐδόξατε μοι φάναι τῆς ἀρετῆς μόρια εἶναι οὔτως ἔχοντα πρὸς ἄλληλα, ὡς οὐκ εἶναι τὸ ἔτερον αὐτῶν οἷον τὸ ἔτερον· — εἴποιμ' ἀν ἔγωγε ὅν Τὰ μὲν ἄλλα ὁρθῶς ἡκουσας, ὅτι δὲ καὶ ἐμὲ οἵει εἰπεῖν τοῦτο, παρήκουσας· Πρωταγόρας * γὰρ ὅδε ταῦτ' ἀπεκρίνατο, ἐγὼ 331 δὲ ἡρώτων. Εἰ οὖν εἴποι Ἀληθῆ ὅδε λέγει, ω̄ Πρωταγόρα; σύ· φης οὐκ εἶναι τὸ ἔτερον μόριον οἷον τὸ ἔτερον τῶν τῆς ἀρετῆς; σὸς οὗτος ὁ λόγος ἔστι; — τι ἀν αὐτῷ ἀπομίναο; Ἀνάγκη, ἔφη, ω̄ Σώκρατες, ὅμολογεῖν. Τί οὖν, ω̄ Πρωταγόρα, ἀποκρινούμεθα αὐτῷ ταῦθ' ὅμολογήσαντες, ἐὰν ἡμᾶς ἐπανέρηται Οὐκ ἄρα ἔστιν δσιότης οἷον δίκαιον εἶναι πρᾶγμα, οὐδὲ δικαιοσύνη οἷον ὅσιον, ἀλλ' οἷον μὴ ὅσιον, η δ' δσιότης οἷον μὴ δίκαιον, ἀλλ' * ἀδίκον ἄρα, **Β** τὸ δὲ ἀνόσιον; — τι αὐτῷ ἀποκρινούμεθα; ἐγὼ μὲν γὰρ αὐτὸς ὑπέρ γε ἔμαυτοῦ φαίην ἀν καὶ τὴν δικαιοσύνην ὅσιον εἶναι καὶ τὴν δσιότητα δίκαιον, καὶ ὑπέρ σου δέ, εἰ με ἔψης, ταῦτα ἀν ταῦτα ἀποκριναίμην, ὅτι ἡτοι ταῦτον ἔστι δικαιότης δσιότητι η ὅτι ὅμοιότατον, καὶ μάλιστα πάντων η τε δικαιοσύνη οἷον δσιότης καὶ η δσιότης οἷον δικαιοσύνη. ἀλλ' ὅρα εἰ διακωλύεις ἀποκρίνασθαι, η καὶ σοὶ ἔνδοκει οὔτως. Οὐ πάνυ μοι δοκεῖ, ἔφη, ω̄ Σώ*κρατες, οὔτως ἀπλοῦν **C** εἶναι, ω̄ς τε ἔνγχωρῆσαι τὴν τε δικαιοσύνην ὅσιον εἶναι καὶ τὴν δσιότητα δίκαιον, ἀλλά τι μοι δοκεῖ ἐν αὐτῷ διάφορον εἶναι. ἀλλὰ τι τοῦτο διαφέρει; ἔφη. εἰ γὰρ βούλει, ἔστω ἡμῖν καὶ δικαιοσύνη ὅσιον καὶ δσιότης δίκαιον. Μή μοι, η δ' ἔγω· οὐδὲν γὰρ δέομαι τὸ εἰ βούλει τοῦτο καὶ εἴ σοι δοκεῖ ἐλέγχεσθαι, ἀλλ' ἐμέ τε καὶ σέ, τὸ δ' ἐμέ τε καὶ σέ τοῦτο λέγω, οιόμενος οὔτω τὸν λόγον βέλτιστ' ἀν ἐλέγχεσθαι, εἴ τις τὸ εἴ * ἀφέλοι αὐτοῦ. **D** Ἄλλα μέντοι, η δ' δισ, προσέοικε τι δικαιοσύνη δσιότητι· καὶ γὰρ διοῦν διώσον ἀμηγέπη προσέοικε· τὸ γὰρ λευκὸν τῷ μέλανι ἔστιν δη προσέοικε, καὶ τὸ σκληρὸν τῷ μαλακῷ, καὶ τἄλλα ἂ

erit, nisi ipsa pietas erit pia; tu vero nonne ita respondeas? Etiam, inquit. Quodsi deinde dicat nos interrogans Iam quomodo paullo ante statuistis? num vos non recte audivi? videbamini mihi dicere, virtutis esse partes ita inter se habentes, earum ut nulla talis esset qualis altera: — equidem respondeam Cetera quidem recte audivisti, quod autem me quoque arbitraris illud dicere, non recte audivisti; hic enim Protagoras illud respondit, ego vero interrogavi. Quodsi dicat: Verumne hic refert, Protagora? tune dicis virtutis partes alias atque alias esse? tuusne hio sernio est? — quid ipsi respondeas? Necesse est, inquit, Socrate, confiteri. Iam quid, Protagora, respondebimus ipsi hoc confessi, si praeterea e nobis quaesiverit: Itaque neque pietas eiusmodi est ut iusta sit res, neque iustitia eiusmodi, ut pia sit, sed eiusmodi ut impia sit, pietas vero eiusmodi ut iniusta sit, ita ut haec quidem iniusta, illa vero impia sit? — quid ipsi respondebimus? equidem ipse meoque nomine dicam et iustitiam esse piam et pietatem iustum, et tuo nomine, si mihi permiseris, eadem haec respondeam, vel idem esse iustitiam et pietatem vel quam simillimum quid, et omnium maxime iustitiam talem esse qualis pietas, et pietatem talem qualis iustitia. iam vide utrum vetes hoc respondere, an tibi quoque ita videatur. Non plane mihi videtur, inquit, Socrate, hoc ita simplex esse, ut concedere possim iustitiam piam et pietatem iustum esse, sed videtur mihi aliquid discriminis inter eas esse. verum quid hoc refert? inquit; si enim vis, sit fane nobis et iustitia pia et pietas iusta. Mihi, inquam, ne sit ita: neque enim cupio hoc *si vis et si tibi videtur exploratum ac convictum*, sed me et te, me vero et te dicendo hoc significo, me arbitrari orationem optime exploratum iri, si quis illud *si ex ea sustulerit*. Attamen, inquit, similis quodammodo est iustitia pietati; quodlibet enim cilibet aliqua ratione simile est; nam album nigro aliquatenus simile est, durum molli et cetera, quae

δοκεῖ ἐναντιώτατα εἶναι ἄλλήλοις· καὶ ἂ τότε ἔφαμεν ἀλλην δύναμιν ἔχειν καὶ οὐκ εἶναι τὸ ἔτερον οἷον τὸ ἔτερον, τὰ τοῦ προσώπου μόρια, ἀμηγέπη προσέοικε καὶ ἔστι τὸ ἔτερον οἷον τὸ ἔτερον· ὡς*τε τούτῳ γε τῷ τρόπῳ Ε καν ταῦτα ἐλέγχοις, εἰ βούλοιο, ὡς ἀπαντά ἔστιν ὅμοια ἄλλήλοις· ἀλλ’ οὐχὶ τὰ ὅμοιόν τι ἔχοντα ὅμοια δίκαιον καλεῖν, οὐδὲ τὰ ἀνόμοιόν τι ἔχοντα ἀνόμοια, καν πάνυ σμικρὸν ἔχῃ τὸ ὅμοιον.

Καὶ ἐγὼ θαυμάσας εἶπον πρὸς αὐτόν· Ἡ γὰρ οὗτω σοι τὸ δίκαιον καὶ τὸ ὅμοιον πρὸς ἄλληλα ἔχει, ὥστε ὅμοιόν τι σμικρὸν ἔχειν ἄλλήλοις; Οὐ πάνυ, ἔφη, οὗτως, οὐ μέντοι οὐδὲ αὐτὸς ὡς σύ μοι δοκεῖς οἰεσθαι. Ἀλλὰ μήν, 332 ἔφην ἐγώ, ἐπειδὴ δυσχερῶς δοκεῖς μοι ἔχειν πρὸς τοῦτο, τοῦτο μὲν ἔασσομεν, τόδε δὲ ἄλλο ὡν ἔλεγες ἐκισκεψώμεθα. ἀφροσύνην τι καλεῖς; Ἔφη. Τούτῳ τῷ πράγματι οὐ πᾶν τούναντίον ἔστιν ἡ σοφία; Ἐμοιγε δοκεῖ, ἔφη. Πότερον δὲ ὅταν πράττωσιν ἄνθρωποι ὀρθῶς τε καὶ ὀφελμας, τότε σωφρονεῖν σοι δοκοῦσιν οὗτο πράττοντες, ἢ εἰ τούναντίον ἐπράττον; Σωφρονεῖν, ἔφη. Οὐκοῦν σωφροσύνη σωφρονοῦσιν; Ἀνάγκη. Οὐκοῦν οἱ μὴ ὀρθῶς πράττοντες ἀφρόνως πράττουσι καὶ οὐ σωφρονοῦσιν οὗτο πράττοντες; Ξυνδοκεῖ μοι, ἔφη. Τούναντίον ἄρδεται τὸ ἀφρόνως πράττειν τῷ σωφρόνως. Ἔφη. Οὐκοῦν τὰ μὲν ἀφρόνως πραττόμενα ἀφροσύνη πράττεται, τὰ δὲ σωφρόνως σωφροσύνη; Ὁμολόγει. Οὐκοῦν εἴ τι ἴσχυτε πράττεται, ἴσχυρῶς πράττεται, καὶ εἴ τι ἀσθενείᾳ, ἀσθενῶς; Ἐδόκει. Καὶ εἴ τι μετὰ τάχους, ταχέως, καὶ εἴ τι μετὰ βραδυτῆτος, βραδέως; Ἔφη. Καὶ εἴ τι δὴ ὡςαύτως πράττεται, ὑπὸ τοῦ ἐναντίου; Ξυνέφη. Φέρε δή, ἦν δὲ ἐγώ, ἔστι τι καλόν; Ξυνεχώρει. Τούτῳ ἔστι τι ἐναντίον πλὴν τὸ αἰσχρόν; Οὐκ ἔστιν. Τί δέ; ἔστι τι ἀγαθόν; Ἐστιν. Τούτῳ ἔστι τι ἐναντίον πλὴν τὸ πακόν; Οὐκ ἔστιν. Τί δέ; ἔστι τι ὁξὺ ἐν φωνῇ; Ἔφη. Τούτῳ μὴ ἔστι τι ἐναντίον ἄλλο πλὴν τὸ

videntur maxime contraria inter se esse; etiam quas ante diximus diversam vim habere nec alteram esse, qualis altera, faciei partes, aliqua ratione similes sunt, et altera est talis qualis altera: ut hac quidem ratione etiam hoc, si velis, probare possis, omnia esse inter se similia; sed neque par est res simile quid habentes similes, neque res dissimile quid habentes dissimiles vocari, etiamsi admodum parum dissimilitudinis habeant.

Tum ego admiratus Numquid, inquam, ita tibi iustum et pium inter se habent, ut parum habeant inter se similitudinis? Non prorsus ita, inquit, neque tamen etiam ita, ut tu mihi videris statuere. At vero, inquam, quia videtur molestum tibi esse, hoc quidem mittamus, alterum vero eorum quae dixisti consideremus. intemperantiam num aliquid vocas? Dixit. Huius vero rei nonne prorsus contraria est sapientia? Mihi vero videtur, inquit. Utrum autem homines, quum recte et commode agunt, tum temperantes tibi videntur esse ita agentes, an quum contrarium faciunt? Temperantes esse, inquit, mihi tum videntur. Nonne temperantia temperantes sunt? Necesse est. Nonne haud recte agentes intemperanter agunt, nec temperantes sunt ita agentes? Mihi quoque videtur, inquit. Contraria igitur sunt intemperanter agere et temperanter. Dixit. Nonne, quae intemperanter aguntur, ea intemperantia aguntur, quae vero temperanter, temperantia? Concessit. Nonne si quid vi agitur, violenter id agitur, sin imbecillitate, imbecilliter? Visum est. Et si quid celeritate, celeriter, sin tarditate, tarde? Dixit. Et si quid hac ratione agitur, per hoc ipsum agitur, sin contraria, per contrarium? Consensit. Agedum, inquam, num quid pulchrum est? Concessit. Estne huius aliquid contrarium praeter deforme? Non est. Quid? estne aliquid bonum? Est vero. Huic num quid contrarium est praeter malum? Non est. Quid? estne aliquid acutum in voce? Dixit. Huius num quid contrarium est praeter

βαρύν; Οὐκ ἔφη. Οὐκοῦν, ἡν δ' ἐγώ, ἐντικάστω τῶν ἐναντίων ἐν μόνον ἐστὶν ἐναντίον * καὶ οὐ πολλά; Συνωμολόγει. Διδι δή, ἡν δ' ἐγώ, ἀναλογισώμεθα τὰ ὠμολογημένα ἡμῖν. ὠμολογήκαμεν ἐν ἐντικάστων εἰναι, πλειστὸν δὲ μή; Ὡμολογήκαμεν. Τό δὲ ἐναντίως πραττόμενον ὑπὸ ἐναντίων πράττεσθαι; "Εφη. Ὡμολογήκαμεν δὲ ἐναντίως πράττεσθαι, διὸν ἀφρόνως πράττεται, τῷ σωφρόνως πραττομένῳ; "Εφη. Τό δὲ σωφρόνως πραττόμενον ὑπὸ σωφροσύνης πράττεσθαι, τὸ δὲ ἀφρόνως ὑπὸ ἀφροσύνης; * Συνεχώρει. Οὐκοῦν εἴπερ ἐναντίως πράττεται, ὑπὸ ἐναντίου πράττοιται; Ναί. Πράττεται δὲ τὸ μὲν ὑπὸ σωφροσύνης, τὸ δὲ ὑπὸ ἀφροσύνης; Ναί. Ἐναντίως; Πάντα γε. Οὐκοῦν ὑπὸ ἐναντίων ὄντων; Ναί, |, Ἐναντίον ἄρ' ἐστὶν ἀφροσύνη σωφροσύνης; Φαίνεται. Μέμνησαι οὖν ὅτι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὠμολόγηται ἡμῖν ἀφροσύνη σοφίᾳ ἐναντίον εἶναι; Συνωμολόγει. "Ἐν δὲ ἐνὶ μόνον ἐναντίον εἶναι; Φημέν. Πότερον οὖν, ὡς Πρωταγόρα, λύσωμεν * τῶν λόγων; 355 τὸ ἐν ἐνὶ μόνον ἐναντίον εἶναι, η ἐκείνον, ἐν τῷ ἐλέγετο ἔτερον εἶναι σωφροσύνης σοφία, μόριον δὲ ἐκάτερον ἀρετῆς, καὶ πρὸς τῷ ἔτερον εἶναι καὶ ἀνόμοια καὶ αὐτὰ καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῶν, ὥσπερ τὰ τοῦ προσώπου μόρια; πότερον οὖν δὴ λύσωμεν; οὗτοι γάρ οἱ λόγοι ἀμφότεροι οὐ πάντα μονοικῶς λέγονται· οὐ γάρ ἔνναρδονσιν οὐδὲ ξυναρμόττουσιν ἀλλήλοις· πῶς γάρ ἀν ἔνναρδοιεν, εἴτερος γε ἀνάγκη ἐνὶ μὲν * ἐν μόνον ἐναντίον εἶναι, πλείστοις δὲ μή, τῇ δὲ ἀφροσύνῃ ἐνὶ ὄντι σοφία ἐναντία καὶ σωφροσύνη αὐτὸς φαίνεται; η γάρ, ὡς Πρωταγόρα; ἔφην ἐγώ, η ἄλλως πως; Ὡμολόγησε, καὶ μάλιστα ἀκόντως. Οὐκοῦν ἐν ἀν εἴη η σωφροσύνη καὶ η σοφία· τό δὲ πρότερον αὐτὸς ἔφανη ἡμῖν η δικαιοσύνη καὶ η διστότης σχεδόν τι ταῦτὸν ὄν. Ιδι δή, ην δ' ἐγώ, ὡς Πρωταγόρα, μη ἀποκάμωμεν, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ διασκεψώμεθα. ἄρα τίς σοι δοκεῖ ἀδικῶν ἄνθρωπος σωφρονεῖν, * ὅτι ἀδικεῖ; G

grave? Non est, inquit. Nonne, inquam, singulorum contrariorum unum tantum est contrarium, non plura? Confessus est. Agedum, inquam, summam faciamus eorum quae nobis concessa sunt. concessimus unum unius tantum contrarium esse, non plura? Concessimus vero. Et quod contraria ageretur ratione, id per contrarium agi? Dixit. Concessimus autem, quodcumque intemperanter ageretur, id contraria ratione agi atque id quod temperanter ageretur? Dixit. Id vero quod temperanter ageretur, per temperantiam agi, contra quod intemperanter, per intemperantiam? Consensit. Nonne, si contraria ratione agitur, per contrarium agetur? Sane quidem. Agitur vero hoc per temperantiam, illud per intemperantiam? Etiam. Contraria ratione? Ita. Nonne per contraria? Vero. Contraria est igitur intemperantia temperantiae? Videtur. Meministine nos ante concessisse intemperantiam sapientiae contrariam esse? Consensit. Unum vero unius tantum contrarium esse? Aio. Utrum igitur, Protagora, eorum quae sumpsimus reiiciamus? hoc, unum unius tantum contrarium esse, an illud quod sumpsimus, diversam esse a temperantia sapientiam, utramque vero partem esse virtutis, et non solum diversas, sed etiam disimiles esse tum ipsas tum earum vires, sicuti faciei partes? utrum igitur reiiciamus? haec enim duo non satis musico modo ponuntur; neque enim concinunt neque congruunt inter se; nam quomodo concinant, siquidem necesse sit unum tantum unius contrarium esse, non plurimum, intemperantiae vero, quae una est, sapientia itemque temperantia contrariae reperiantur? num, Protagora, inquam, ita videtur, an aliter? Consensit, quamvis haud satis libenter. Ergo unum quoddam erunt temperantia et sapientia, ante vero iustitia et pietas idem sere esse nobis videbantur. agedum, Protagora, inquam, ne deficiamus, sed etiam reliqua dispiciamus. num tibi videtur homo qui iniuste facit temperans esse, eo quod iniuste facit?

Αλιχυνοίμην ἀν ἔγωγ', ἔφη, ὡ Σώκρατες, τοῦτο ὅμολογεῖν, ἐπεὶ πολλοί *) γέ φασι τῶν ἀνθρώπων. Πότερον οὖν πρὸς ἐκείνους τὸν λόγον ποιήσομαι, ἔφην, η πρὸς σέ; Εἰ βούλει, ἔφη, πρὸς τοῦτον πρῶτον τὸν λόγον διαλέχθητι τὸν τῶν πολλῶν. Ἀλλ' οὐδέν μοι διαφέρει, εἰς μόνον σύ γε ἀποκρίνης, εἴτ' οὖν δοκεῖ σοι ταῦτα εἶτε μή τὸν γὰρ λόγον ἔγωγε μάλιστ' ἔξετάζω, ξυμβαίνει μέντοι ἵσως καὶ ἐμὲ τὸν ἔρωτῶντα καὶ τὸν ἀποκρινόμενον ἔξετάζεσθαι.

* Τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἐκαλλωπίζετο ήμιν ὁ Πρωταγόρας D (τὸν γὰρ λόγον ἥτιατο δυσχερῆ εἶναι), ἔπειτα μέντοι ἔντεχώρησεν ἀποκρίνεσθαι.

"Ιθι δή, ἔφην ἔγώ, ἐξ ἀρχῆς μοι ἀπόκριναι. δοκοῦσι τινές σοι σωφρονεῖν ἀδικοῦντες; "Εστω, ἔφη. Τὸ δὲ σωφρονεῖν λέγεις εὖ φρονεῖν; "Εφη. Τὸ δ' εὖ φρονεῖν εὖ βουλεῦεσθαι ὅτι ἀδικοῦσιν; "Εστω, ἔφη. Πότερον, ην δ' ἔγώ, εἰ εὖ πράττουσιν ἀδικοῦντες, η, εἰ κακῶς; Εἰ εὖ. Λέγεις οὖν ἀγαθὰ ἄττα εἶναι; Λέγω. "Αρ' οὖν, ην δ' ἔγώ, ταῦτ' ἔστιν ἀγαθά, ἂ ἔστιν ὡφέλιμα * τοῖς ἀνθρώποις; Καὶ Ε. ναὶ μὰ Διὸς, ἔφη, καν μὴ τοῖς ἀνθρώποις ὡφέλιμα η, ἔγωγε καλῶ ἀγαθά. — Καὶ μοι ἐδόκει ὁ Πρωταγόρας ηδη τετραχύνθαι τε καὶ ἀγωνιᾶν καὶ παρατετάχθαι πρὸς τὸ ἀποκρίνεσθαι· ἔπειδὴ οὖν ἑώρων αὐτὸν οὕτως ἔχοντα, εὐλαβούμενος ηρέμα ηρόμην. Πότερον, ην δ' ἔγώ, λέγεις, ὡ Πρωταγόρα, 334 ἂ μηδενὶ ἀνθρώπων ὡφέλιμά ἔστιν, η ἂ μηδὲ τὸ παφάπαν ὡφέλιμα; καὶ τὰ τοιαῦτα σὺ ἀγαθὰ καλεῖς; Οὐδαμῶς, ἔφη, ἀλλ' ἔγωγε πολλὰ οἰδ', ἂ ἀνθρώποις μὲν ἀνωφελῆ ἔστι, καὶ σιτία καὶ ποτὰ καὶ φάρμακα καὶ ἄλλα μυρία, τὰ δὲ γε ὡφέλιμα, τὰ δὲ ἀνθρώποις μὲν οὐδέτερα, ἵπποις δέ, τὰ δὲ βουσὶ μόνον, τὰ δὲ κυσί, τὰ δέ γε τούτων μὲν οὐδενί, δένδροις δέ, τὰ δὲ τοῦ δένδρου ταῖς μὲν φίλαις ἀγαθά, ταῖς δὲ βλάσταις πονηρά, οἷον καὶ η κόπρος * πάντων τῶν φυτῶν B ταῖς μὲν φίλαις ἀγαθὸν παραβαλλομένη, εἰ δ' ἐθέλοις ἐπὶ τοὺς πτόρθους καὶ τοὺς νέους κλῶνας ἐπιβάλλειν, πάντα ἀπόλλυσιν· ἔπειτα καὶ τὸ ἔλαιον τοῖς μὲν φυτοῖς ἀπαργύ-

*) Ιε. οἱ πολλοί.

Me quidem, inquit, Socrate, puderet hoc concedere, quamquam volgus ita ait. Utrum igitur, inquam, cum hoc sermonem conferam, an tecum? Si vis, inquit, primum contra illud dissero, quod volgus ait. Nihil vero mea resert, dummodo tu respondeas, si te ita tibi videtur si te non videtur; id enim quod dicitur potissimum examino, quamquam usu venire potest, ut ego quoque interrogans et is qui respondet examinemur.

Ac primo quidem delicatum se nobis exhibebat Protagoras; (orationem enim insimulabat molestam esse), deinde tamen concessit ac respondere promisit.

Agedum, inquam, ab initio mihi responde. videntur tibi nonnulli temperantes esse qui iniuste faciunt? Esto, inquit. Temperantes vero esse dicis bene sapere? Concessit. Bene vero sapere bene sibi consulere in eo, quod iniuste faciunt? Esto, inquit. Utrum, inquam, si bene cum ipsis agitur iniuste facientibus, an, si male? Si bene. Num nullum igitur dicis bona esse? Dico. Num, inquam, haec sunt bona, quae utilia sunt hominibus? At hercle, inquit, etiam si hominibus non sunt utilia, equidem voco bona. — Iam mihi videbatur Protagoras exasperato esse animo, aestuare et obsistere quominus responderet; quum igitur intellexisset eum ita se habere, cautionem adhibens leniter interrogavi Utrum, Protagora, ea dicis, quae nulli homini utilia sint, an, quae ne omnino quidem utilia sint, eaque bona vocas? Minime vero, inquit, sed multa equidem novi, quae hominibus utilia sunt, esculenta, potulenta, remedia et alia innumerabilia, et quae contra utilia, alia hominibus quidem neutra, equis vero vel utilia vel inutilia sunt, haec bobus tantum, illa canibus, alia vero horum neutri, at arboribus, denique quae arborum radicibus bona sunt, propaginibus vero nocent, veluti simus cuiuscumque plantae radicibus si admovetur bonus est, si germinibus recentibusque surculis eum inieceris, omnia perdet; nam oleum quoque plantis quidem omnibus

ἔστι πάγκανον καὶ ταῖς θριξὶ πολεμιώτατον ταῖς τῶν ἄλλων ζώων πλήν ταῖς τοῦ ἀνθρώπου, ταῖς δὲ τοῦ ἀνθρώπου ἀρωγὸν καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι. οὗτο δὲ ποικίλον τί ἔστι τὸ ἀγαθὸν καὶ παντοδαπόν, ὥστε καὶ ἐνταῦθα τοῖς μὲν ἔξωθεν τοῦ σώματος ἀγαθόν ἔστι τῷ * ἀνθρώπῳ, τοῖς δὲ ἐντὸς ταῦτὸν τοῦτο κάπιστον· καὶ διὰ τοῦτο οἱ λατροὶ πάντες ἀπαγορεύουσι τοῖς ἀσθενοῦσι μὴ χρῆσθαι ἐλαῖον, ἀλλ’ η̄ ὅτι σμικροτάτῳ, ἐν τούτοις οἷς μέλλει ἐθεσθαι, ὅσον μόνον τὴν δυσχέρειαν κατασβέσαι τὴν ἐπὶ ταῖς αἰσθήσεσι ταῖς διὰ τῶν φινῶν γιγνομένην ἐν τοῖς σιτίοις τε καὶ ὄψοις.

Εἰπόντος οὖν ταῦτα αὐτοῦ, οἱ παρόντες ἀνεθορύβησαν ὡς εὖ λέγοι, καὶ ἐγὼ εἶπον *Ω Πρωταγόρα, ἐγὼ τυγχάνω ἐπιλήσυσαν τις ὁν ἀνθρωπος, καὶ δάν τις * μοι Β μακρὰ λέγῃ, ἐπιλανθάνομαι περὶ οὗ ἂν ἦ δ. λόγος. ὥσπερ οὖν εἰ ἐτύγχανον ὑπόκοιφος ὁν, φῶν ἂν χρῆναι, εἴπερ ἔμελλες μοι διαλέξεσθαι, μεῖζον φθέγγεσθαι, η̄ πρὸς τοὺς ἄλλους, οὕτω καὶ νῦν, ἐπειδὴ ἐπιλήσμονι ἐνέτυχες, ξύντεμνέ μοι τὰς ἀποκρίσεις καὶ βραχυτέρας ποίει, εἰ μέλλω σοι ἐπεσθαι. Πῶς οὖν κελεύεις με βραχέα ἀποκρίνεσθαι; η̄ βραχύτερά σοι, ἔφη, ἀποκρίνωμαι, η̄ δεῖ; Μηδαμῶς, η̄ δ’ ἐγώ. *Αλλ’ οσα δεῖ, ἔφη; Ναί, η̄ δ’ ἐγώ. Πότερα οὖν, οσα ἔμοι δοκεῖ δεῖν ἀποκρίνεσθαι, Ε τοσαῦτά σοι ἀποκρίνωμαι, η̄ οσα σοι; *Ἀκήκοα γοῦν, η̄ δ’ ἐγώ, οτι σὺ οἴός τ’ εἰ καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλον διδάξαι περὶ τῶν αὐτῶν καὶ μακρὰ λέγειν, ἐὰν βούλῃ, οὕτως ὥστε τὸν λόγον μηδέποτε ἐπιλιπεῖν, καὶ αὖ βραχέα οὕτως, ὥστε μηδένα σοῦ ἐν βραχυτέροις εἰ*πεῖν. εἰ οὖν μέλλεις ἔμοι διαλέξεσθαι, τῷ ἐτέρῳ χρῶ τρόπῳ πρός με, τῇ βραχυλογίᾳ. *Ω Σώκρατες, ἔφη, ἐγὼ πολλοῖς ἥδη εἰς ἀγῶνα λόγων ἀφικόμην ἀνθρώποις, καὶ εἰ τοῦτ’ ἐποίουν δὲ σὺ κελεύεις, ὡς ὁ ἀντιλέγων ἐκέλευνέ με, διαλέγεσθαι, οὕτω διελεγόμην, οὐδενὸς ἀν βελτίων ἐφαινόμην οὐδὲ ἀν ἔγένετο Πρωταγόρου ὄνομα ἐν τοῖς *Ἐλλησιν. Καὶ ἐγώ, ξύνων γὰρ οτι οὐκ ἥρεσεν αὐτὸς αὐτῷ ταῖς ἀποκρίσεσι ταῖς ἔμπροσθεν, καὶ οτι οὐκ ἔθε*λήσοι ἐκῶν εἶναι ἀπο- Β κρινόμενος διαλέγεσθαι, ἥγησάμενυς οὐκέτι ἔμὸν ἔργον

perniciosum et pilis ceterorum animalium infestissimum, extra hominum pilos, hominis vero pilis auxiliarium reliquoque ipsius corpori; tam varium autem est bonum atque multiplex, ut hoc quoque externis quidem corporis humani partibus bonum, interioribus autem idem pessimum sit; iecircoque medici omnes interdicunt aegrotantibus ne oleo utantur nisi paucissimo in iis quae edere volunt, tantummodo ut molestiam debeat quae sensibus narium accidit per cibos et opsonia.

Haec quum dixisset, praesentes exultabant, quod tam bene loqueretur, atque ego dixi O Protagora, equidem homo sum admodum oblivious, et si quis longam mihi orationem habet, obliviscor totam rem quae agitur. quemadmodum igitur, si forte surdaster essem, te arbitrarere oportere, si sermonem mecum conferre velles, clarius loqui, quam, si cum ceteris: ita etiam nunc, quum in oblivious incideris, contrahe mihi responsiones et breviores redde, si te subsequar oportet. Quo autem modo me iubes brevia respondere? an breviora tibi, inquit, respondeam, quam par est? Minime vero, inquam. Sed quantum par est? inquit. Etiam, inquam. Num quantum mihi videtur par esse respondere, tantum tibi respondeam, an quantum tibi? Audivi certe, inquam, te posse et ipsum et alios docere eadem de re longam orationem habere, si velis, ita ut oratio numquam deficiat, itemque tam breviter exponere, ut nemo te brevius loquatur. quodsi igitur mecum sermonem vis conferre, altera ratione apud me utere, breviloquentia. O Socrates, inquit, cum multis iam in orationum certamen descendi hominibus, et si hoc fecissem, quod tu iubes, si videlicet, ut adversarius iussisset, ita disserissem, nemine melior repertus essem nullumque haberet Protagoras nomen apud Graecos. Tum ego, quum cognovissem Protagoram sibi ipsum non placere in iis quae paullo ante respondisset, nec libenter colloquutum esse ita ut responderet, existimans non amplius

εἶναι παρεῖναι ἐν ταῖς ξυνουσίαις, Ἀλλά τοι, ἔρην, ὁ Πρωταγόρα, οὐδέ' ἕγὼ λιπαρῶς ἔχω παρὰ τὰ σοὶ δοκοῦντα τὴν ξυνουσίαν ἡμῖν γλγνεσθαι, ἀλλ' ἐπειδὰν σὺ βούλῃ διαλέγεσθαι, ὡς ἕγὼ δύναμαι ἐπεσθαι, τότε σοι διαλέξομαι· σὺ μὲν γάρ, ὡς λέγεται περὶ σοῦ, φῆς δὲ καὶ αὐτός, καὶ ἐν μακρολογίᾳ καὶ ἐν βραχυλογίᾳ οἵος τὸ εἶδος τῆς ξυνουσίας ποιεῖσθαι· σοφὸς γάρ τος· * ἕγὼ δὲ τὰ μακρὰ σταῦτα ἀδύνατος, ἐπεὶ ἐβούλομην ἄν οἵος τὸ εἶδος, ἀλλὰ σὲ ἔχορην ἡμῖν ξυγχωρεῖν τὸν ἀμφότερα δυνάμενον, ἵνα ξυνουσία ἐγίγνετο· νῦν δὲ ἐπειδὴ οὐκ ἐθέλεις καὶ ἐμοὶ τις ἀσχολία ἔστι καὶ οὐκ ἄν οἵος τὸ εἶδος τοιούτην σοι παραμεῖναι ἀποτελούντι μακροὺς λόγους (ἔλθεῖν γάρ ποι με δεῖ), εἰμι· ἐπεὶ καὶ ταῦτα ἄν θεως οὐκ ἀηδῶς σου ἥκουνον.

Καὶ ἅμα ταῦτα εἰπών ἀνιστάμην ὡς ἀπιών· καὶ μου ἀνισταμένου ἐπιλαμβάνεται ὁ Καλλίας * τῆς χειρὸς Δ τῇ δεξιᾷ, τῇ δὲ ἀριστερῷ ἀντελάβετο τοῦ τρίβωνος τουτοῦν, καὶ εἶπεν Οὐκ ἀφήσομέν σε, ὁ Σώκρατες· ἐὰν γάρ σὺ ἔξελθης, οὐχ ὅμοίως ἡμῖν ἔσονται οἱ διάλογοι. δέομαι οὖν σου παραμεῖναι ἡμῖν· ὡς ἕγὼ οὐδέ' ἄν ἐνὸς ἥδιον ἀκούσαιμι, ηδὲ σοῦ τε καὶ Πρωταγόρου διαλεγομένων· ἀλλὰ χάρισαι ἡμῖν πᾶσιν. Καὶ ἕγὼ εἶπον (ηδὴ δὲ ἀνεστήκη ὡς ἔξιών) ⁷Ω παῖ Ἰππονίκου, ἀεὶ μὲν ἔγωγέ σου τὴν φιλοσοφίαν ἀγαμαι, ἀτὰρ καὶ νῦν ἐπαινῶ καὶ φιλῶ, ὡςτε * βουλοίμην ἄν χαρίζεσθαι σοι, εἴ μου δυνατὰ δέοιο· νῦν δὲ ἔστιν, ὡςπερ ἄν εἰ δέοιό μου Κρίσωνι τῷ Ἰμεραιώ δρομεῖ ἀκράζοντι ἐπεσθαι, ηδὲ τῶν δολιχοδρόμων τῷ ηδὲ τῶν ἡμεροδρόμων διαθεῖν τε καὶ ἐπεσθαι, εἴποιμι ἄν σοι δτι Πολὺ σοῦ μᾶλλον ἔγὼ ἔμαν- 336 τοῦ δέομαι θέουσι τούτοις ἀκολουθεῖν, ἀλλ' οὐ γάρ δύναμαι, ἀλλ' εἰ τι δέει θεάσασθαι ἐν τῷ αὐτῷ ἐμέ τε καὶ Κρίσωνα θέοντας, τούτον δέοντας ξυγκαθεῖναι· ἔγὼ μὲν γάρ οὐδὲν δύναμαι ταχὺ θεῖν, οὐτος δὲ δύναται βραδέως. εἰ οὖν ἐπιθυμεῖς ἐμοῦ καὶ Πρωταγόρου ἀκούειν, τούτου δέον,

meum esse in partem venire colloquii, Nec vero, Protagora, inquam, sedulo id ago, ut praeter sententiam tuam disseramus, sed si volueris ea ratione disputare, qua sublequi possum, ita sermonem tecum conferam; nam tu quidem, ut dicitur de te ipseque ait, orationibus tam longis quam brevibus potes colloquia facere: sapiens enim es: ego vero non potis sum longas illas habere, quamquam vellem me id valere. at oportuit te nobis concedere, quum utrumque valeas, ut colloquium fereretur; nunc vero, quoniam non vis et ego occupatione aliqua distineor, nec possum manere apud te orationes in longitudinem extendentem (aliquo enim me ire oportet) ibo; quamquam haec quoque libenter ex te audiverim.

Simulatque haec dixeram, surrexi abiturus; at quum surgerem, Callias manu me prehendit dextra sua, sinistra vero apprehendit hocce pallium et Non dimittemus te, inquit, Socrate; nam si tu discesseris, non tam bene nobis sermones conseruentur. quocirca te rogo atque oro, ut apud nos maneas; neminem enim libenter audiverim, quam te et Protagoram disputantes; age, gratificare nobis omnibus. Tum ego (iam surrexeram discessurus): O fili Hipponici, semper tuam descendendi cupiditatem admirari soleo, quin etiam nunc eam et laudo et amo; quocirca vellem tibi gratificari, si, quod valerem, me roges; nunc vero ita est quasi me roges, ut Crisonem Himeraeum, cursorem vegetum, consequar, vel cum aliquo ex iis qui curriculum longum emetiuntur, aut ex iis qui ingens uno die spatium percurrunt, cursu certem eumque consequar; quod si me roges, tibi dicam Multo magis, quam tu, me ipse id posco, ut hos currentes consequar, at non possum; sed autem cupis me et Crisonem aequaliter currentes spectare, hunc roga ut comiter se demittat; ego enim non possum celeriter currere, hic autem potest lente. quod si igitur tibi voluppe est, me et Protagoram audire, hun-

ῶς περ τὸ πρῶτον μοι ἀπεκρίνατο διὰ βραχέων καὶ αὐτὰ τὰ ἐφωτώμενα, οὗτοι καὶ νῦν ἀποκρίνεσθαι· εἰ δὲ μή, τίς ὁ τρόπος ἦσται τῶν διαλόγων; χωρὶς γὰρ ἕγωγέ τοι μην Β εἶναι τὸ ξυνεῖναι τε ἄλληλοις διαλεγομένους καὶ τὸ δημηγορεῖν. Ἀλλ' ὅρῆς, ἔφη, ὡς Σωκράτες, δίκαια δοκεῖ λέγειν Πρωταγόρας ἀξιῶν, αὐτῷ τε ἔξειναι διαλέγεσθαι, ὅπως βούλεται, καὶ σοι, ὅπως ἂν εὖ σὺ βούλῃ. Ἄπολαβὼν οὖν ὁ Ἀλκιβιάδης Οὐ καλῶς λέγεις, ἔφη, ὡς Καλλία· Σωκράτης μὲν γὰρ ὅδε ὁμολογεῖ μὴ μετεῖναι οἱ μακρολογίας καὶ παραχωρεῖ Πρωταγόρᾳ, τοῦ δὲ διαλέγεσθαι οἷός τ' εἶναι καὶ ἐπίστασθαι λόγον τε δοῦναι καὶ δέξασθαι θαυμάζοιμ' ἂν εἴ τῳ ἀνθρώπῳ παραχωρεῖ. εἰ μὲν οὖν Πρωταγόρας ὁμολογεῖ φαντάτορος εἶναι Σωκράτους διαλεχθῆναι, ζειρκεῖ Σωκράτει, εἰ δὲ ἀντιποιεῖται, διαλεγέσθω ἐφωτῶν τε καὶ ἀποκρινόμενος, μὴ ἐφ' ἐκάστη ἐφωτήσει μακρὸν λόγον ἀποτείνων, ἐκκρούων τοὺς λόγους καὶ οὐκ ἐθέλων διδόναι λόγον, ἀλλ' ἀπομηκύνων, ἕως ἂν ἐπιλάθωνται Δ περὶ ὅτου τὸ ἐφωτῆμα ἵν οἱ πολλοὶ τῶν ἀκουούντων· ἐπεὶ Σωκράτη γε ἐγὼ ἐγγυῶμαι μὴ ἐπιλήσεσθαι, οὐχ ὅτι παιᾶς καὶ φησιν ἐπιλήσματα εἶναι. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ ἐπιεικέστερα Σωκράτης λέγειν· χρὴ γὰρ ἐκαστον τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἀποφανέσθαι.

Μετὰ δὲ τὸν Ἀλκιβιάδην, ὡς ἐγῶμαι, Κριτίας ἥν δεῖπον Ὡ Πρόδικε καὶ Ἰππία, Καλλίας μὲν δοκεῖ μοι μάλα πρὸς Πρωταγόρου εἶναι, Ἀλκιβιάδης δὲ ἀεὶ φιλόνεικός ἔστι πρὸς ὅ τι ἂν δομήσῃ· ἡμᾶς δὲ οὐδὲν δεῖ Ε ἔνυμφιλονεικεῖν οὔτε Σωκράτει οὔτε Πρωταγόρᾳ, ἀλλὰ κοινῇ ἀμφοτέρων δεῖσθαι μὴ μεταξὺ διαλῦσαι τὴν ξυνουσίαν.

Εἰπόντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα, ὁ Πρόδικος Καλῶς μοι, 337 ἔφη, δοκεῖς λέγειν, ὡς Κριτία· χρὴ γὰρ τοὺς ἐν τοιοῖς δε λόγοις παραγγυομένους κοινοὺς μὲν εἶναι ἀμφοῖν τοῖν διαλεγομένοιν ἀκροτατάς, ἵσους δὲ μή· ἔστι γὰρ οὐ ταῦτόν· κοινῇ μὲν γὰρ ἀκοῦσαι δεῖ ἀμφοτέρων, μὴ ἵσου δὲ νεῖμαι ἐκατέρῳ, ἀλλὰ τῷ μὲν σοφωτέρῳ πλέον, τῷ

roga ut, quemadmodum primum mihi respondit breviter et ad ea ipsa quae interrogaveram, ita nunc quoque respondeat; si minus, quomodo procedent colloquia? aliud enim esse arbitrabar disserere inter se, aliud concessionari. Vides tamen, Socrate, inquit: iusta videtur petere Protagoras postulans, ut sibi liceat disserere, quomodo velit, itemque tibi, quomodocumque tu volueris. Tum Alcibiades suscipiens Non recte, inquit, dicens, Callia; Socrates enim hic fatetur, nihil ad se pertinere longas orationes et cedit Protagorae; facultate vero colloquendi et scientiae rationis tam reddendae quam accipiendae mirer si cui homini cedat. quodsi Protagoras quoque fatetur, imperitiorem se Socrate esse disputandi, satis erit Socrati, si id arrogat, colloquitor interrogans et respondens, non in qualibet interrogatione orationem in longitudinem extendens, ita ut eludendo sermones irritos reddat nec dicendi copiam facere velit, sed orationem producat, dum obliviscatur quae fuerit quaestio maxima pars audientium; nam pro Socrate quidem sponsor sum, ipsum non esse obliturum, etiam si iocatur et se obliviousum esse dicit. itaque mihi videtur Socrates aequiora petere; oportet enim quemque sententiam suam declarare.

Quae quum Alcibiades dixisset, si recte memini, Critias erat qui dicebat: O Prodice et Hippia, Callias mihi videtur valde a Protagora esse, Alcibiades autem semper contentionem facit, ad quocumque mentem appellit; nos vero haud decet una contendere neque cum Socrate neque cum Protagora, sed communiter utrumque rogare, ut ne medium dissolvant colloquium.

Haec ubi dixerat, Prodicus Bene, inquit, mihi videris dicere, Critia; nam oportet eos, qui huiusmodi sermonibus intersunt, communes quidem esse ambobus colloquentibus auditores, sed non aequales; non enim est idem. etenim communiter quidem audire decet ambos, non tamen aequale tribuere utriusque, sed sapien-

δὲ ἀμαθεστέρῳ Πλατον. ἐγὼ μὲν καὶ αὐτός, ὁ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, ἀξιῷ ὑμᾶς ἔνγχωρεῖν καὶ ἀλλήλοις περὶ τῶν λόγων ἀμφισβητεῖν μέν, ἐρίζειν δὲ μὴ ἀμφισβητοῦσι μὲν γὰρ καὶ δί' εὔνοιαν οἱ φίλοι τοῖς φίλοις, ἐρίζουσι δὲ οἱ διάφοροι τε καὶ ἐκθροὶ ἀλλήλοις. καὶ οὕτως ἂν καλλίστη ἡμῖν ἡ ἔννοια γίγνοιτο· ὑμεῖς τε γὰρ οἱ λέγοντες μάλιστ' ἂν οὕτως ἐν ἡμῖν τοῖς ἀκούοντιν εὐδοκιμοῖτε καὶ οὐκ ἐπαινοῖσθε (εὐδοκιμεῖν μὲν γὰρ ἔστι παρὰ ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκούοντων ἄνευ ἀπάτης, ἐπαινεῖσθαι δὲ ἐν λόγῳ πολλάκις παρὰ δόξαν ψευδομέμεν), ἡμεῖς τ' αὖ οἱ ἀκούοντες * μάλιστ' ἂν οὕτως εὐφραντοίμεθα, οὐχ ἡδοῖς μεθα· εὐφραντεῖσθαι μὲν γὰρ ἔστι μανθάνοντά τι καὶ φρονήσεως μεταλαμβάνοντα αὐτῇ τῇ διανοίᾳ, ἥδεσθαι δὲ λαθίοντά τι ἡ ἄλλο ἡδὺ πάσχοντα αὐτῷ τῷ σώματι. Ταῦτ' οὖν εἰπόντος τοῦ Προδίκου πολλοὶ πάνυ τῶν παρόντων ἀπεδέξαντο.

Μετὰ δὲ τὸν Πρόδικον Ἰππίας ὁ σοφὸς εἶπεν ^ΩΩ ἀνδρεῖς, ἔφη, οἱ παρόντες, ἡγοῦμαι ἐγὼ ἡμᾶς ἔνγγενεῖς τε καὶ οἰκείους καὶ πολίτας ἀπαντας εἶναι * φύσει, οὐ νόμῳ· τὸ γὰρ ὅμοιον τῷ ὅμοιῷ φύσει ἔνγγενές ἔστιν, ύ δὲ νόμος, τύραννος ἀν τῶν ἀνθρώπων, πολλὰ παρὰ τὴν φύσιν βιάζεται. ἡμᾶς οὖν αἰσχρὸν τὴν μὲν φύσιν τῶν πραγμάτων εἰδέναι, σοφωτάτους δὲ ὄντας τῶν Ἑλλήνων καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο νῦν ἔνεληλυθότας τῆς τε Ἑλλάδος εἰς αὐτὸ τὸ πρυτανεῖον τῆς σοφίας καὶ αὐτὸ τῆς πόλεως εἰς τὸν μέγιστον καὶ ὀλβιώτατον οἴκον τόνδε, μηδὲν τούτου τοῦ ἀξιώματος ἄξιον ἀποφήνασθαι, ἀλλ', * ὥσπερ τοὺς φαυλοτάτους τῶν ἀνθρώπων, διαφέρεσθαι ἀλλήλοις. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ δέομαι καὶ ἔνμβρυλεύω, ὁ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, ἔνμβρηνται ὑμᾶς ὥσπερ ὑπὸ διαιτητῶν ἡμῶν ἔνμβιβαζόντων εἰς τὸ μέσον, καὶ * μήτε σὲ τὸ ἀκριβὲς τοῦτο εἶδος τῶν διαλόγων ξητεῖν τὸ κατὰ βραχὺ λίαν, εἰ μὴ ἡδὺ Πρωταγόρα, ἀλλ' ἐφεῖναι καὶ χαλάσαι τὰς ἥνιας τοῖς λόγοις, ἵνα μεγαλοπρεπέστεροι καὶ εὐσχημονέστεροι ἡμῖν φαίνωνται, μήτ' αὖ Πρωταγόραν πάντα κάλων ἐκτείναντα, οὐρίᾳ ἐφέντα, φεύγειν εἰς τὸ πέλαγος

tiori plus, imperitiori vero minus, ipse quoque, Protagora et Socrate, a vobis postulo, ut concedatis et inter vos quaestionibus disputetis, non certetis; disputant enim etiam benivolentia commoti amici cum amicis, certant vero disidentes et inimici inter se; et ita pulcherrime procedet colloquium; nam vos quoque dicentes maximi hac ratione a nobis audientibus aestimabimini, non laudabimini (aestimari enim inest in animo audientium sine ulla fraude, laudari autem in verbis saepe eorum, qui praeter animi sententiam dicunt ac mentiuntur), etiam nos audientes maxime laetabimur, non delectabimur; laetari enim cadit in eum qui disicit et prudentiam adipiscitur, delectari autem in eum qui edit aliquid vel alia delectatione afficitur ipso corpore. Quae quum Prodicus dixisset, permulti praesentium ea probaverunt.

Post Prodicum vero Hippias sapiens Arbitror, inquit, o viri praesentes, nos cognatos et familiares et cives omnes esse natura, non lege; simile enim simili natura cognatum est, lex autem, quae dominatrix est hominum, multa praeter naturam cogit. turpe igitur foret, si nos rerum quidem naturam perspectam haberemus, maxima vero e Graecis sapientia praediti et hanc ipsam ob causam nunc congressi in ea Graeciae urbe, quae principatum in sapientia obtinet, atque in urbis illius maxima et beatissima hac domo, nihil hac dignitate digni exhiberemus, sed, ut vilissimi hominum, disideremus inter nos. ego igitur et peto et suadeo, Protagora et Socrate, ut controversiam componatis nostra auctoritate, qui tamquam arbitri vos conciliaturi sumus in unum, ita ut neque tu accuratum illud colloquiorum genus quod nimia continetur brevitate petas, nisi gratum fit Protagorae, sed remittas ac laxes habenas sermoni, quo splendidiores ac speciosiores nobis reperiantur, neque Protagoras, omnibus rudentibus extensis, in ventum secundum se immittens effugiat in

τῶν λόγων; ἀποκρύψαντα γῆν, ἀλλὰ μέσον τοι ἀμφοτέρους τεμεῖν. ὡς οὖν ποιήσετε, καὶ πειθεσθέ μοι φαβδοῦχον καὶ ἐπιστάτην καὶ πρύτανιν ἐλέσθαι, * ὃς ὑμῖν φυλά-
ξει τὸ μέτριον μῆκος τῶν λόγων ἐκπατέρουν.

Ταῦτ' ἔρεσε τοῖς παροῦσι, καὶ πάντες ἐπήνεσαν (καὶ
ἐμὲ γε *) ὁ Καλλίας οὐκ ἔφη ἀφίσειν) καὶ ἐλέσθαι ἐδέοντο
ἐπιστάτην. εἶτον οὖν ἐγὼ ὅτι αἰσχρὸν εἴη βραβευτὴν αἰ-
φεσθαι τῶν λόγων· Εἶτε γὰρ χείρων ἔσται ἡμῶν ὁ αἱρε-
θεῖς, οὐκ ὄφθασ ἂν ἔχοι τὸν χείρων τῶν βελτιώνων ἐπιστα-
τεῖν, εἴτε ὅμοιος, οὐδ' οὕτως ὄφθασ· ὁ γὰρ ὅμοιος ἡμῖν
ὅμοια καὶ ποιήσει, ὥστε ἐκ περιττοῦ αἱρεθῆσεται **).
ἀλλὰ δὴ * βελτίωνα ἡμῶν αἱρήσεσθε. τῇ μὲν ἀληθείᾳ, ὡς C
ἔγραμαι, ἀδύνατον ὑμῖν ὥστε Πρωταγόρου τοῦδε σοφώτε-
ρόν τινα ἐλέσθαι· εἰ δὲ αἱρήσεσθε μὲν μηδὲν βελτίω, φή-
σετε δέ, αἰσχρὸν καὶ τοῦτο τῷδε γίγνεται, ὥσπερ φαύλῳ
ἀνθρώπῳ, ἐπιστάτην αἱρεῖσθαι, ἐπεὶ τό γ' ἐμὸν οὐδέν μοι
διαφέρει. ἀλλ' οὐτωσὶ ἴθέλω ποιῆσαι, ἵν', ὁ προθυμεῖσθε,
ξυνουσία τε καὶ διάλογοι ἡμῖν γίγνωνται· εἰ μὴ βούλεται
Πρωταγόρας ἀποκρίνεσθαι, οὗτος μὲν ἐ*ρωτάτω, ἐγὼ δὲ D
ἀποκριοῦμαι, καὶ ἀμα πειράσομαι αὐτῷ δεῖξαι, ὡς ἐγὼ
φημι χρῆναι τὸν ἀποκρινόμενον ἀποκρίνεσθαι· ἐπειδὰν δὲ
ἐγὼ ἀποκρίνωμαι, ὅπόσ' ἂν οὗτος βούληται ἐρωτᾶν, πάλιν
οὗτος ἐμοὶ λόγον ὑποσχέτω ὅμοιως. ἐὰν οὖν μὴ δοκῇ πρόδυ-
μος εἶναι πρὸς αὐτὸν τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι, καὶ ἐγὼ
καὶ ὑμεῖς κοινῇ δεησόμεθα αὐτοῦ, ἀπερ ὑμεῖς ἐμοῦ, μὴ δια-
φείρειν τὴν ξυνουσίαν· καὶ οὐδὲν δεῖ τούτου ἔνεπα ἔνα ἐπι-
στάτην γενέσθαι, ἀλλὰ πάντες ποιητὴν ἐπιστατήσετε. E

* Εδόκει πᾶσιν οὕτω ποιητέον εἶναι· καὶ ὁ Πρωταγό-
ρας πάνυ μὲν οὐκ ἥθελεν, ὅμως δὲ ἡναγκάσθη ὅμολογῆ-
σαι ἐρωτήσειν, καὶ ἐπειδὰν ἱκανῶς ἐρωτήσῃ, πάλιν δώσειν
λόγον κατὰ σμικρὸν ἀποκρινόμενος. ἤρξατο οὖν ἐρωτᾶν
οὐτωσὶ πως.

^{172.1} * Ηγοῦμαι, ἔφη, ὡς Σώκρατες, ἐγὼ ἀνδρὶ παιδείας μέγι-

*) γρ. ἐμὲ τέ.

**) γρ. εἰρήσεται

orationum mare, terram abscondens, sed ut ambo me-
dium sere teneatis. ita igitur facite et obtemperate mihi:
certaminis iudicem, praefectum et principem capite,
qui utriusque vestrūm orationum modicam servet lon-
gitudinem.

Hoc visum est praesentibus; omnes laudarunt (et
me quidem Callias se dixit non esse dimissurum) et ro-
garunt, ut caperetur praefectus; ego autem dixi turpe
esse iudicem capere orationum: Nam si vilior erit nobis
is qui captus fuerit, non conveniet viliori melioribus
praeesse, si aequalis, nec hoc recte habebit; nam aequa-
lis nobis etiam aequalia faciet; quo circa supervaca-
neum erit eum capere. at vero meliorem nobis capietis.
neque tamen profecto, ut arbitror, fieri potest, ut hoc
Protagora sapientiorem capiat, et si capitis nihil me-
liorem, licet dicatis meliorem vos cepisse, etiam hoc
turpe est, si ipsi tamquam vili homini praefectus capi-
tur; nam ad me quidem quod attinet, nihil id mea re-
fert. ita autem constitui facere, ut, quod cupitis, socie-
tas et colloquia nostra procedant: si Protagoras non volt
respondere, ipse interrogato, ego autem respondebo,
simulque ipsi commonshare conabor, quomodo ego exi-
stimem respondenti esse respondendum; et quum ego
respondi ad omnia quae interrogare ipsi libuerit, hic
mihi vicissim rationem redditio similiter. quodsi non vi-
debitur eo inclinare ut ad id ipsum quod interrogatum
fuerit respondeat, et ego et vos communiter ipsum ro-
gabimus id, quod vos me rogastis, ut ne irritum faciat
colloquium; nec hanc ob causam unus sit praefectus ne-
cessus est, sed omnes communiter praefecti eritis.

Omnibus visum est ita faciendum; ac Protagoras
quidem non fatis volebat, cogebatur tamen concedere,
ut interrogaturus esset et, quum fatis interrogasset, vi-
cissim rationem redderet breviter respondens. incipiebat
igitur ita sere interrogare.

Existimo, inquit, Socrate, eruditionem viri maxi-

στον μέρος εἶναι περὶ ἐπῶν δεινὸν εἶναι, ὅστι * δὲ τοῦτο τὰ 339
ὑπὸ των ποιητῶν λεγόμενα οἶόν τ' εἶναι ξυνιέναι ἢ τε ὄφθως
πεποίηται καὶ ἡ μή, καὶ ἐπίστασθαι διελεῖν τε καὶ ἐρωτώμενον
λόγον δοῦναι. καὶ δὴ καὶ νῦν ἔσται τὸ ἐρώτημα περὶ τοῦ αὐ-
τοῦ μέν, περὶ οἵ περ ἐγώ τε καὶ σὺ νῦν διαλεγόμεθα, περὶ ἀρε-
τῆς, μετενηγμένου *) δὲ εἰς ποίησιν· τοσοῦτον μόνον διολ-
σει. λέγει γάρ που Σιμωνίδης πψὸς Σκόπαν τὸν Κρέοντος υἱὸν
τοῦ Θετταλοῦ ὅτι "Ανδρὸς ἀγαθὸν μὲν ἀλαθέως γενέ-
σθαι χαλεπόν, χερσὶ τε καὶ ποσὶ καὶ νόῳ τετρά-
γωνον, ἄνευ ψόγου τετυγμένον. τοῦτο ἐπίστασαι τὸ
ἄσμα, ἢ πᾶν σοι διεξέλθω; Καὶ ἐγὼ εἰπον ὅτι Οὐδὲν δεῖ· ἐπί-
σταμαι τε γάρ, καὶ πάνυ μαζὶ τυγχάνει μεμεληκὸς τοῦ ἄσματος.
Εὖ, ἔφη, λέγεις, πότερον οὖν καλῶς σοι δοκεῖ πεποιῆσθαι καὶ
ὄφθως, ἢ οὐ; Πάνυ, ἔφην ἐγώ, καλῶς τε καὶ ὄφθως. Δοκεῖ
δέ σοι καλῶς πεποιῆσθαι, εἰ ἐναντία λέγει αὐτὸς αὐτῷ ὁ ποιη-
τής; Οὐ καλῶς, ἢν δὲ ἐγώ." Ορα δή, ἔφη, * βέλτιον. 'Αλλ', ὡς C
γυαθέ, ἔσκεμματι ἵκανῶς. Οἰσθα οὖν, ἔφη, ὅτι προϊόντος τοῦ
ἄσματος λέγει που Οὐδὲν μοι ἐμμελέως τὸ Πιττάκειον
νέμεται, καίτοι σοφοῦ παρὰ φωτὸς εἰς ρημένον·
χαλεπὸν φάτο ἐσθλὸν ἐμμεναι. ἐννοεῖς ὅτι διαυτὸς οὐ-
τος καὶ τάδε λέγει κάκεῖνα τὰ ἐμπροσθεν; Οίδα, ἢν δὲ ἐγώ.
Δοκεῖ οὖν σοι, ἔφη, ταῦτα ἐκείνοις ὅμολογεῖσθαι; Φαίνεται
ἔμοιγε· (καὶ ἅμα μέντοι ἐφοβούμην μή τι λέγῃ) ἀτάρ, ἔφην
ἐγώ, σοὶ οὐ φαίνεται; Πῶς γὰρ * ἀν φαίνοιτο ὅμολογειν αὐ-
τὸς ἑαυτῷ δι ταῦτα ἀμφότερα λέγων, ὃς γε τὸ μὲν πρῶτον αὐ-
τὸς ὑπέθετο χαλεπὸν εἶναι ἀνδρὸς ἀγαθὸν γενέσθαι ἀληθεῖσι,
ὅλιγον δὲ τοῦ ποιήματος εἰς τὸ πρόσθεν προσλθῶν ἐπελάθετο,
καὶ Πιττακὸν τὸν ταῦτα λέγοντα ἑαυτῷ ὅτι Χαλεπὸν ἐ-
σθλὸν ἐμμεναι, τοῦτον μέμφεται τε καὶ οὐ φησιν ἀποδέ-
χεσθαι αὐτοῦ τὰ αὐτὰ ἑαυτῷ λέγοντος. καίτοι ὅποτε τὸν ταῦ-
τα λέγοντα αὐτῷ μέμφεται, δῆλον ὅτι καὶ ἑαυτὸν μέμφεται,
ὦστε ἥτοι τὸ πρότερον ἢ ὕστερον οὐκ ὄφθως λέγει.

Εἰπὼν οὖν ταῦτα πολλοῖς θόρυβον παρέσχε καὶ
ἴπανον τῶν ἀκουσούντων· καὶ ἐγὼ τὸ μὲν πρῶτον, ὡς-
περεὶ ὑπὸ ἀγαθοῦ πύκτου πληγείς, ἔσκοτώθην τε

*) γρ. μετενηγμένον.

mam partem contineri carminum peritia; hoc vero est ea quae a poetis dicta sunt posse iudicare, quae recte secusne facta sint, scire haec enarrare et, si interrogetur, rationem reddere. quocirca etiam nunc quaestio erit de eodem, de quo ego et tu nunc agimus, de virtute, translato autem in poesin: hoc tantum discriminis erit. etenim Simonides dicit in carmine ad Scopam Croontis Thessali filium: *Bonum quidem virum existere vere arduum, manibus et pedibus et mente quadratum, sine vituperio fabricatum.* hoc noscere carmen, an totum tibi referam? Tum ego Nihil opus est, inquam; novi enim et multum studii ad hoc carmen contuli. Bene, inquit, narras; utrum igitur pulchre tibi videtur fictum esse et recte, necne? Sane, inquam, et pulchre et recte. Videtur autem tibi pulchre fictum esse, si poeta sibi ipse pugnat? Non bene, inquam. Considera, inquit, melius. At, o bone, perpendi satis. Scin tu, inquit, progrediente carmine ipsum dicere: *Neque concinne a Pittaco illud iudico quamvis sapiente a viro dictum esse: difficile dixit probum esse.* intelligisne eundem et haec dicere et illa priora? Scio, inquam. Et videntur tibi, inquit, haec cum illis consentire? Mihi quidem videntur (simul tamen verebar ne quid diceret), at, inquam, tibi non videntur? Quomodo enim videbitur secum ipse consentire, qui hoc utrumque dicit, ut qui primo ipse posuerit arduum esse virum bonum existere vere, paullulum autem in carmine progrediens id oblitus sit et Pittacum, qui idem atque ipse dicit *Arduum probum esse*, vituperet ac se dicat hoc non probare, licet idem dixerit. atqui si eum, qui eadem atque ipse dicit, vituperat, dubium non est quin se ipse vituperet; quocirca vel prius vel posterius non recte dicit.

Haec postquam dixerat, plausum et laudationem ipsi impertivit magna pars auditorum; atque ego primo, quasi a bono pugile percussus, vertigine correptus sum

καὶ ἐλλιγήσασα, ὡς εἰπόντος αὐτοῦ ταῦτα καὶ τῶν ἄλλων ἐπιθεοφυβησάντων, ἔπειτα, ὡς γε πρὸς σὲ εἰρῆσθαι τάληθῆ, ἵνα μοι χρόνος ἐγγένηται τῇ σκέψει τι λέγει ὁ ποιητής, τιμέπομαι πρὸς τὸν Πρόδικον, καὶ καλέσας αὐτὸν ^ὭΩ Πρόδικε, ἔφην ἐγώ, σὸς μέντοι Σιμωνίδης πολίτης δίκαιος εἰ βοηθεῖν τῷ ἀνδρὶ. * δοκῶ οὖν μοι ἐγὼ παρακαλεῖν σέ, ὡςπερ ἔφη ^ὭΟμηρος τὸν Σκάμανδρον πολιορκούμενον ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως τὸν Σιμόεντα παρακαλεῖν, εἰπόντα

Φίλε πασίγνητε, σθένος ἀνέρος ἀμφότεροι περ

^{τοῦ} Σχῶμεν.

ἀπὸρος καὶ ἐγὼ σὲ παρακαλῶ, μὴ ἡμῖν ὁ Πρωταγόρας τὸν Σιμωνίδην ἐκπέρσῃ. παὶ γὰρ οὖν καὶ δεῖται τὸ ὑπὲρ Σιμωνίδου ἐπανόρθωμα τῆς σῆς μουσικῆς, ἢ τό τε βούλεσθαι * καὶ ἔπειτα ^Β διημεῖν διαιρεῖς, ὡς οὐ ταῦτὸν ὄν, καὶ ἂν νῦν δὴ εἰπεις πολλά τε καὶ καλά. καὶ νῦν σκόπει, εἴ δοι ἔννοδοκεῖ ὅπερ ἔμοι· οὐ γὰρ φαίνεται ἐναντία λέγειν αὐτὸς αὐτῷ Σιμωνίδης· σὺ γάρ, ὡς Πρόδικε, προπτόφηναι τὴν σὴν γνώμην, ταῦτόν δοι δοκεῖ εἶναι τὸ γενέσθαι καὶ τὸ εἶναι, ἢ ἄλλο; "Ἄλλο νὴ Δί, ἔφη ὁ Πρόδικος. Οὐκοῦν, ἔφην ἐγώ, ἐν μὲν τοῖς πρώτοις αὐτὸς ὁ Σιμωνίδης τὴν ἐαυτοῦ γνώμην ἀπεφήνατο, ὅτι ἄνδρας ἀγαθὸν ἀληθεῖα γενέσθαι χαρτεπὸν εἴη; ^Γ Άληθη λέγεις, ἔφη ὁ Πρόδικος. Τὸν δέ γε Πιττακόν, ἦν δὲ ἐγώ, μέμφεται, οὐχ ὡς οἴεται Πρωταγόρας, ταῦτὸν ἐαυτῷ λέγοντα, ἀλλ' ἄλλο· οὐ γὰρ τοῦτο ὁ Πιττακὸς ἔλεγε, χαλεπὸν τὸ γενέσθαι *) ἐσθλόν, ὡςπερ ὁ Σιμωνίδης, ἀλλὰ τὸ ἔμμεναι· ἔστι δὲ οὐ ταῦτόν, ὡς Πρωταγόρας, ὡς φησι Πρόδικος ὅδε, τὸ εἶναι καὶ τὸ γενέσθαι· εἰ δὲ μὴ τὸ αὐτό ἔστι τὸ εἶναι τῷ γενέσθαι, οὐκ ἐναντία λέγει ὁ Σιμωνίδης αὐτὸς αὐτῷ. καὶ ἵσως ἄν φαίη Πρόδικος ὅδε καὶ ἄλλοι πολλοί, καθ' ^ΔΗσίδον, γενέσθαι μὲν ἀγαθὸν χαλεπὸν εἶναι· τῆς γὰρ ἀρετῆς ἔμπροσθεν τοὺς θεοὺς ἴδρωτα θεῖναι, ὅταν δέ τις αὐτῆς εἰς ἄκρον ἥκηται, φηδίην δ' ἥπειτα πέλειν, χαλεπήν περ ἐοῦσαν, ἐκτῆσθαι.

* Ο μὲν οὖν Πρόδικος ἀπούσας ταῦτα ἐπήνεσέ με, δὲ Πρωταγόρας Τὸ ἐπανόρθωμά σοι, ἔφη, ὡς Σώκρατες, μεῖζον ἀμάρτημα ἔχει, ἢ ὃ ἐπανορθοῖς. Καὶ ἐγὼ εἰπον Κακὸν ἄρα μοι εἰδύασται, ὡς ἔοικεν, ὡς Πρωταγόρα, καὶ εἰμί

*) γρ. τὸ χαλεπὸν γενέσθαι.

ac stupui, quum ille haec dixisset et reliqui applauderent, deinde, ut verum quidem tibi dicam, quo tempus ac spatium haberem ad perscrutandum quid poeta diceret, conversus sum ad Prodicum eumque vocans: O Prodice, inquam, tuus quidem civis est Simonides: par est te opem ferre viro. videor autem mihi te advoicare, quemadmodum Homerus dixit Scamandrum ab Achille oppugnatum Simoenta advocasse his verbis:

Care milii germane, viri vim sustineamus

Ambo. inquit Prodicus, tunc videtur id fieri, n
quin ego quoque te advoco, ne nobis Protagoras Simonidem diruat. etenim etiam desiderat Simonidis correctio musicam tuam, qua velle et cupere distinguis, quod non sint eadem, et alia multa quae modo protulisti pulchra. nunc igitur vide, an idem tibi videatur quod mihi; non enim videtur pugnare secum ipse Simonides. tu vero, Prodice, ante declara sententiam tuam: utrum idem tibi videtur existere et esse, an diversum? Diversum mehercule, inquit Prodicus. Nonne, inquam, in prioribus Simonides suam ipse sententiam declaraverat, virum vere bonum existere arduum esse? Vera dicis, inquit Prodicus. Pittacum vero, inquam, vituperat, qui non, ut Protagoras arbitratur, idem atque ipse dicit, sed diversi aliquid; neque enim hoc Pittacus dixit, arduum esse *existere* probum, ut Simonides, sed, *esse* probum; nec vero est idem, Protagora, ut hic Prodicus dicit, *esse* et *existere*, et si non est idem esse atque *existere*, non pugnat Simonides secum ipse. atque dixerint forsitan Prodicus hic et alii multi cum Hesiodo, existere bonum arduum esse; ante virtutem enim deos sudorem posuisse; si quis vero ad summum pervenerit, facilem dein esse, licet ardua sit, acquisitu.

Prodicus quidem his auditis me laudavit, Protagoras autem Correctio tua, inquit, Socrate, etiam magis a vero aberrat, quam id quod corrigis. Tum ego retuli: Male igitur egi, ut appareat, Protagora, et ridicu-

τις γε*λοῖος ἱαρός· ἵώμενος μεῖζον τὸ νόσημα ποιῶ. Ε' Άλλ' οὕτως ἔχει, ἔφη. Πῶς δή; ἢν δ' ἐγώ. Πολλὴ ἄν, ἔφη, ἀμαθία εἴη τοῦ ποιητοῦ, εἰς οὕτῳ φαῦλόν τι φησιν εἶναι τὴν ἀρετὴν ἐκτῆσθαι, ὃ ἐστὶ πάντων χαλεπώτατον, ὡς ἂπασι δοκεῖ ἀνθρώποις. Καὶ ἐγὼ εἶπον Νὴ τὸν Δια, εἰς καιρόν γε παρατεύχηκεν ἡμῖν ἐν τοῖς λόγοις Πρόδικος ὅδε· κινδυνεύει γάρ τοι, ὡς Πρωταγόρα, ἡ Προδίκου σοφία θεία τις εἶναι πάλαι, * ἢτοι ἀπὸ Σι- 341 μωνίδου ἀρξαμένη, ἢ καὶ ἔτι παλαιοτέρα. οὐ δὲ ἄλλων πολλῶν ἔμπειρος ὥν ταύτης ἀπειρος εἶναι φαίνει, οὕτως ἀχεπερ ἐγώ, ἔμπειρος διὰ τὸ μαθητῆς εἶναι Προδίκου τουτοῦ. καὶ νῦν μοι δοκεῖς οὐ μανθάνειν, ὅτι καὶ τὸ χαλεπὸν τοῦτο ἴσως οὐχ οὕτω Σιμωνίδης ὑπέλαβεν, ὥσπερ σὺ ὑπολαμβάνεις, ἀλλ' ὥσπερ περὶ τοῦ δεινοῦ Πρόδικός με οὗτοσὶ νουθετεῖ ἐκάστοτε, ὅταν ἐπαινῶν ἐγὼ ἢ σὲ ἢ ἄλλον τινὰ λέγω ὅτι Πρωταγόρας σοφὸς καὶ δεινός ἐστιν ἀνήρ, ἐρωτᾷ, εἰ οὐκ αἰσχύνομαι τάγαδὰ δεινὰ Β καλῶν· τὸ γάρ δεινόν, φησί, κακόν ἐστιν· οὐδεὶς γοῦν λέγει ἐκάστοτε δεινοῦ πλούτου οὐδὲ δεινῆς εἰρήνης οὐδὲ δεινῆς ὑγιείας, ἀλλὰ δεινῆς νόσου καὶ δεινοῦ πολέμου καὶ δεινῆς πενίας, ὡς τοῦ δεινοῦ κακοῦ ὅντος· — ἴσως οὖν καὶ τὸ χαλεπὸν αὐτὸν οἱ Κεῖοι καὶ ὁ Σιμωνίδης ἢ κακὸν ὑπολαμβάνουσιν ἢ ἄλλο τι, ὃ σὺ οὐ μανθάνεις. ἔρωμεδα οὖν Πρόδικον (δίκαιον γάρ τὴν Σιμωνίδου φωνὴν τοῦτον ἐρωτᾶν) Τί ἔλεγεν, ὡς Πρόδικε, τὸ χαλεπὸν Σι*μωνίδης; Κακόν, ἔφη. Διὰ ταῦτ' ἀρα καὶ μέρ- C φεται, ἢν δ' ἐγώ, ὡς Πρόδικε, τὸν Πιττακὸν λέγοντα Χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμεναι, ὥσπερ ἄν εἰ ἥκουεν αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι ἐστὶ κακὸν ἐσθλὸν ἔμεναι. 'Άλλὰ τί οἶει, ἔφη, λέγειν, ὡς Σώκρατες, Σιμωνίδην ἄλλο ἢ τοῦτο, καὶ ὀνειδίζειν τῷ Πιττακῷ, ὅτι τὰ ὀνόματα οὐκ ἡπίστατο ὁρθῶς διαιρεῖν, ἀτε Λέσβιος ὥν καὶ ἐν φωνῇ βαρβάρῳ τεθραμμένος; 'Ακούεις δή, ἔφην ἐγώ, ὡς Πρωταγόρα, Προδίκου τοῦδε· * ἔχεις τι πρὸς ταῦτα λέγειν; D Καὶ ὁ Πρωταγόρας Πολλοῦ γε δεῖ, ἔφη, οὕτως ἔχειν, ὡς Πρόδικε, ἀλλ' ἐγώ εὖ οἶδ' ὅτι καὶ Σιμωνίδης τὸ

Ius sum medicus: medens graviorem efficio morbum. Sane ita est, inquit. Quomodo tandem? inquam. Magna, inquit, infelicitas foret poetae, si tam leve quid disseret virtutem esse ad acquirendum, quae omnium difficultissima sit, ut omnibus ad unum videtur hominibus. Tum ego, At hercle, inquam, oppido opportune sermoni nostro interest hic Prodicus; dubitari enim nequit, Protagora, quin Prodi*ci*s sapientia divina quaedam sit antiquitus, vel inde a Simonide coepit, vel etiam antiquior. et tu quidem, qui aliorum multorum peritus es, huius videris imperitus esse, non, ut ego, peritus, quia discipulus sum huius Prodi*c*i*s*; neque mihi videris nunc intelligere, arduum illud forsitan Simonidem non ita accepisse, ut tu accipis, sed quemadmodum de *gravi* Prodicus me hicce admonet, quotiescumque vel te vel alium quempiam laudans dico: Protagoras sapiens ac gravis vir est; tune videlicet rogat, annon me pudeat bona gravia vocare; grave enim, dicit, malum est; nemo certe dicere solet: graves divitiae, nec: gravis pax, nec: gravis sanitas, sed: gravis morbus, grave bellum, gravis paupertas, quia grave malum est: — sic fortasse etiam arduum Cei et Simonides in eam partem accipiunt, ac si malum sit vel aliud quid, quod tu iguoras. rogemus igitur Prodicum (par est enim hunc de Simonidis sermone interrogari): Quid significavit, Prodice, vocabulo arduum Simonides? Malum, inquit. Hanc igitur ob causam, inquam, Prodice, vituperat etiam Pittacum dicentem: Arduum probum esse, velut si audisset ipsum dicentem, malum probum esse. At quid arbitraris, inquit, Socrate, aliud dicere Simonidem et Pittaco ut probrum obiicere, nisi hoc, quod vocabula nescierit recte distinguere, quippe qui Lesbius esset et in sermone barbaro educatus? Audis vero, inquam, Protagora, hunc Prodicum? habesne quod contra dicas? Tum Protagoras Multum abest, inquit, ut ita se habeat, Prodice; probe potius scio Simonidem

χαλεπὸν ἔλεγεν, ὅπερ ἡμεῖς οἱ ἄλλοι, οὐ τὸ κακόν, ἀλλ' ὁ ἂν
μὴ δάδιον ἦ, ἀλλὰ διὰ πολλῶν πραγμάτων γίγνηται. Ἐλλὰ
καὶ ἐγὼ οἶμαι, ἔφην, ὡς Πρωταγόρα, τοῦτο λέγειν Σιμωνίδην,
καὶ Πρόδικόν γε τόνδε εἰδέναι, ἀλλὰ παῖςειν καὶ σοῦ δοκεῖν
ἀποπειρᾶσθαι, εἰ οὗτος τὸ σαυτοῦ λόγῳ βοηθεῖν· ἐπεὶ
ὅτι γε Σιμωνίδης οὐ λέγει τὸ χαλεπὸν κακόν, μέγα τεκμήριόν Ε
ἔστιν εὐδύν τὸ μετὰ τοῦτο φῆμα· λέγει γὰρ ὅτι Θεὸς ἂν μό-
νος τοῦτο ἔχοι γέρας· οὐ δήπον τοῦτό γε λέγων, κακὸν
ἔσθλὸν ἔμμεναι, εἴτα τὸν θεόν φησι μόνον τοῦτ' ἂν ἔχειν καὶ
τῷ θεῷ τοῦτο τὸ γέρας*) ἀπένειμε μόνῳ· ἀπόλαστον γὰρ ἂν
τινα λέγοι Σιμωνίδην ὁ Πρόδικος καὶ οὐδαμῶς Κείον. ἀλλ' ἂ-
μοι δοκεῖ διανοεῖσθαι Σιμωνίδης ἐν τούτῳ τῷ ἄσματι, ἐθέλω
σοι εἰπεῖν, εἰ βούλει * λαβεῖν μου πεῖραν ὅπως ἔχω, ὃ σὺ λέ- 342
γεις τοῦτο, περὶ ἐπῶν· ἐὰν δὲ βούλῃ, σοῦ ἀκούσομαι. Ο
μὲν οὖν Πρωταγόρας ἀκούσας μου ταῦτα λέγοντος Εἰ σὺ
βούλει, ἔφη, ὡς Σώκρατες· ὁ δὲ Πρόδικός τε καὶ ὁ Ἰππίας
ἐκελευέτην πάνν, καὶ οἱ ἄλλοι.

* Εγὼ τοίνυν, ἦν δὲ ἐγώ, αὐτὸς δοκεῖ περὶ τοῦ ἄσμα-
τος τούτου, πειράσομαι ὑμῖν διεξέλθεῖν. Φιλοσοφία γάρ ἐστι
παλαιοτάτη τε καὶ πλείστη τῶν Ἑλλήνων ἐν Κρήτῃ τε καὶ ἐν
Λακεδαίμονι, καὶ * σοφισταὶ πλεῖστοι γῆς ἐκεῖ εἰσίν· ἀλλ' Β
ἔξαρνοῦνται καὶ σχηματίζονται ἀμαθεῖς εἰναι, ἵνα μὴ κατάδη-
λοι ὥσιν ὅτι σοφίᾳ τῶν Ἑλλήνων περλεισιν, ὡςπερ οὓς Πρω-
ταγόρας ἔλεγε τοὺς σοφιστάς, ὀλλὰ δοκῶσι τῷ μάχεσθαι καὶ
ἀνδρείᾳ περιεῖναι, ἥγούμενοι, εἰ γνωσθεῖν φῇ περίεισι,
πάντας τοῦτο ἀσκήσειν. νῦν δὲ ἀποκρυψάμενοι ἐκεῖνο ἔξη-
πατήκασι τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι λακωνίζοντας, καὶ οἱ μὲν ὥτά τε
κατάγνυνται ἱμούμενοι αὐτούς, καὶ ἴμάντας περιειλίττονται Σ
καὶ φιλογυμναστοῦσι καὶ βραχείας ἀναβολὰς φοροῦσιν, ὡς δὴ
τούτοις κρατοῦντας τῶν Ἑλλήνων τοὺς Λακεδαιμόνιους. οἱ δὲ
Λακεδαιμόνιοι ἐπειδὴν βούλωνται ἀνέδην τοῖς παρ' αὐτοῖς
ξυγγενέσθαι σοφισταῖς καὶ ἥδη ἀγθωνται λάθρᾳ ξυγγιγνόμε-
νοι, ξενηλασίας ποιούμενοι τῶν τε λακωνιζόντων τούτων
καὶ ἔαν τις ἄλλος ξένος ὥν ἐπιδημήσῃ, ξυγγίγνονται τοῖς

*) γρ. τοῦτο γέρας.

quoque arduum dixisse, quod nos reliqui dicimus, non malum, sed quod non facile, verum multi negotii esset peragere. At ego quoque arbitror, inquam, Protagora, hoc dicere Simonidem et Prodicum huncce id scire quidem, sed iocari teque videri tentare, an possis tuae ipse orationi opem ferre; nam Simonidem quidem non dicere arduum malum, magno argumento est quae statim deinceps sequitur propositio; dicit enim: *Deus solus id habet muneris*; nequaquam, opinor, hoc dicit, malum probum esse, deinde deum ponit solum hoc habere et deo id muneris impertit soli; protervum enim fere diceret Simonidem Prodicus, neutiquam Ceum. at quod mihi videtur Simonidi propositum fuisse in hoc carmine condendo, volo tibi exponere, si vis periculum facere, qualis sim in ista quam tu dicis carminum enarratione; sim mavis, te auditurus sum. Atque Protagoras his ex me auditis Si vis, inquit, Socrate, enarra; Prodicus vero et Hippias et reliqui valde me adhortabantur.

Itaque, inquam, quae mihi quidem videntur de hoc carmine, ea conabor vobis exponere. Philosophia enim antiquissima et maxima Graecis est Cretae et Lacedaemonie, et sophistarum, ubicumque terrarum sunt, plurimi ibi reperiuntur; sed infitantur et simulant se nescientes esse, ut ne deprehendantur sapientia Graecis antecellere, sicut illi quos Protagoras memoravit sophistae, verum videantur pugnando et fortitudine antecellere, existimantes, si cognosceretur id quo antecellunt, fore ut omnes id exercerent; nunc vero illud celantes decipiunt eos, qui in urbibus Laconum mores affectant, et alii aures fibi contundunt ipsos imitantes et caelus fibi circumligant et palaestram adamant et brevia amula gestant, quasi his superent Graecos Lacedaemonii. Lacedaemonii autem quando libere volunt sophistas convenire qui apud ipsos sunt, et iam gravantur clam convenire, expulsis iis qui Laconum mores affectant, et si quis alius peregrinus apud ipsos commoratur, conve-

σοφισταῖς λανθάνοντες τοὺς ξένους, καὶ αὐτοὶ οὐδένα
ἔωσι τῶν νέων εἰς τὰς * ἄλλας πόλεις ἔξεναι, ὥσπερ οὐδὲ Δ
Κρῆτες, ἵνα μὴ ἀπομανθάνωσιν ἢ αὐτοὶ διδάσκονται. εἰσὶ δὲ
ἐν ταύταις ταῖς πόλεσιν οὐ μόνον ἄνδρες ἐπὶ παιδεύσει μέγα¹
φρονοῦντες, ἀλλὰ καὶ γυναικες. γνοίητε δὲ ἄν, ὅτι ἐγὼ ταῦτ
ἀληθῆ λέγω καὶ Λακεδαιμόνιοι πρὸς φιλοσοφίαν καὶ λόγους
ἄριστα πεπαίδευνται, ὡδε· εἰ γὰρ ἀθέλει τις Λακεδαιμονίων
τῷ φανταστικῷ ξυγγενέσθαι, τὰ μὲν πολλὰ ἐν τοῖς λόγοις εὖ· Ε
ργάσει αὐτὸν φαῦλόν τινα φαινόμενον, ἔπειτα, ὅπου ἂν τύχῃ
τῶν λεγομένων, ἐνέβαλε δῆμα ἀξιού λόγου βραχὺν καὶ ξυνε-
στραμμένον, ὥσπερ δεινὸς ἀκοντιστής, ὥστε φαίνεσθαι τὸν
προσδιαλεγόμενον παιδὸς μῆδὲν βελτίων. τοῦτο οὖν αὐτὸν καὶ
τῶν νῦν εἰσὶν οἱ κατανεούκασι καὶ τῶν πάλαι, ὅτι τὸ λακω-
νίζειν πολὺ μᾶλλον ἔστι φιλοσοφεῖν, ἢ φιλογυμναστεῖν, εἰδό-
τες ὅτι τοιαῦτα οἶον τὸ εἶναι δῆματα φθέγγεσθαι τελέως πεπα-
δευμένον ἔστιν ἀνθρώπουν. * τούτων ἦν καὶ Θαλῆς ὁ Μιλή- 343
σιος καὶ Πιττακὸς ὁ Μιτυληναῖος καὶ Βίας ὁ Πριηνεὺς καὶ
Σόλων ὁ ἡμέτερος καὶ Κλεόβουλος ὁ Λίνδιος καὶ Μύσων ὁ
Χηνεύς, καὶ ἔβδομος ἐν τούτοις ἐλέγετο Λακεδαιμόνιος Χι-
λῶν· οὗτοι πάντες ζηλωταὶ καὶ ἔρασταὶ καὶ μαθηταὶ ἡσαν
τῆς Λακεδαιμονίων παιδείας. καὶ καταμάθοι ἄν τις αὐτῶν
τὴν σοφίαν τοιαύτην οὖσαν, δῆματα βραχέα ἀξιομνημόνευτα
ἐκάστῳ εἰρημένα· οὗτοι καὶ ποινῆς ξυνελθόντες ἀπαρχὴν τῆς Β
σοφίας ἀνέθεσαν τῷ Ἀπόλλωνι εἰς τὸν νεών τὸν ἐν Δελφοῖς,
γράψαντες ταῦτα ἢ δὴ πάντες ὑμνοῦσι, γνῶθι σαντόν καὶ
μηδὲν ἄγαν.

Τοῦ δὴ ἔνεκα ταῦτα λέγω; ὅτι οὗτος ὁ τρόπος ἦν
τῶν παλαιῶν τῆς φιλοσοφίας, βραχυλογία τις Λακωνι-
κή· καὶ δὴ καὶ τοῦ Πιττακοῦ ἴδιᾳ περιεφέρετο τοῦτο τὸ
δῆμα ἐγκωμιαζόμενον ὑπὸ τῶν σοφῶν τὸ χαλεπὸν
ἐσθλὸν * ἔμμεναι. ὁ οὖν Σιμωνίδης, ἀτε φιλότιμος Σ
ῶν ἐπὶ σοφίᾳ, ἔγνω ὅτι, εἰ καθέλοι τοῦτο τὸ δῆμα ὥσπερ
εὐδοκιμοῦντα ἀθλητήν, καὶ περιγένοιτο αὐτοῦ, αὐτὸς
εὐδοκιμήσοι ἐν τοῖς *) τότε ἀνθρώποις· εἰς τοῦτο οὖν
τὸ δῆμα καὶ τούτου ἔνεκα τούτῳ ἐπιβουλεύων κολοῦσσας

*) γρ. εὐδοκιμήσεις τοῖς ατλ.

niunt sophistas insciis peregrinis; ipsi quoque nulli permittunt iuveni in urbes alias exire, sicut nec Cretes, non dediscent quae ipsi docent. sunt vero in hisce urbibus non viri modo qui doctrina et eruditione glorientur, verum etiam mulieres. cognoscetis me verum hoc dicero et Lacedaemonios ad philosophiam et dicendum optime institutos esse, hinc: si quis etiam cum vilissimo Lacedaemoniorum colloqui voluerit, maximam partem in sermone eum reperiet satis imperitum videri; tum vero, ubicumque sermonum est, immittit ille dictum memorabile, breve ac contortum, sicut peritus iaculator, ita ut videatur colloquens puero nihilo melior. hoc ipsum autem et in hodie viventibus sunt qui intellexerint et in veteribus fuerunt, Laconum mores imitari multo magis esse philosophari, quam palaestram adamare, quippe qui peripexissent eiusmodi dicta proferre posse hominibus esse perfecte instituti. horum erat Thales Milesius, Pittacus Mitylenaeus, Bias Prienensis, Solon noster, Cleobulus Lindius, Myso Chenensis, et septimus in his numerabatur Lacedaemonius Chilo: hi omnes et aemulatores et amatores et discipuli erant Lacedaemoniorum eruditionis. et cognoscere licet, ipsorum sapientiam huiusmodi fuisse, dicta videlicet brevia ac memorabilia, cuique prolata: hi enim communiter convenerunt et primicias sapientiae consecrarunt Apollini in templo Delphico, inscribentes illa quae omnes celebrant: *nosce te ipsum et ne quid nimis.*

Quonam confilio haec profero? ut perspiciatur, hanc fuisse veteribus philosophandi rationem, breviloquentiam quandam Laconicam. atque etiam Pittaci separatum ferebatur hocce dictum laudibus ornatum a sapientibus: *arduum probum esse.* iam Simonides, sapientiae famam affectans, intellexerat, si prostravisset hoc dictum tamquam celebrem athletam atque superasset, fore ut ipse celebraretur ab hominibus sua aetatis. itaque adversus hoc dictum et hanc ob causam infidiose de ipso

αὐτὸν ἄπαν τὸ ἄσμα πεποίηκεν, ὡς μοι φαίνεται. ἐπισκεψώμενος δὴ αὐτὸν κοινῇ ἄπαντες, εἰ ἄρα ἡγὼ ἀληθῆ λέγω. εὐθὺς γὰρ τὸ πρῶτον τοῦ ἄσματος μανικὸν ἐν φανείη, εἰ βουλόμενος λέγειν ὅτι ἄνδρα ἀγαθὸν γενέσθαι χαλεπόν, πειτα ἐνέβαλε τὸ Δ μέν· τοῦτο γὰρ οὐδὲ πρὸς ἓνα λόγον φαίνεται ἐμβεβλῆσθαι, ἐὰν μή τις ὑπολάβῃ πρὸς τὸ τοῦ Πιττακοῦ δῆμα ὕσπερ ἐφίζοντα λέγειν τὸν Σιμωνίδην· λέγοντος τοῦ Πιττακοῦ ὅτι Χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι, ἀμφιεβητοῦντα εἰπεῖν ὅτι Οὓκ, ἀλλὰ γενέσθαι μὲν χαλεπὸν ἄνδρον ἔστιν, ὡς Πιττακέ, ὡς ἀληθῶς, οὐκ ἀληθείᾳ ἀγαθὸν· οὐκέπι τούτῳ λέγει τὴν ἀλήθειαν, ὡς * ἄρα ὅντων τινῶν τῶν μὲν ὡς ἀληθῶς ἀγαθῶν, τῶν δὲ Ε ἀγαθῶν μέν, οὐ μέντοι ἀληθῶς (εἴηθες γὰρ τοῦτο γε φανείη ἐν καὶ οὐ Σιμωνίδου), ἀλλ᾽ ὑπερβατὸν δεῖ θεῖναι ἐν τῷ ἄσματι τὸ ἀλαθέως, οὗτωσι πιστοὶ ὑπειπόστα τὸ τοῦ Πιττακοῦ, ὕσπερ ἂν εἰ θείημεν αὐτὸν λέγοντα τὸν Πιττακὸν καὶ Σιμωνίδην ἀποκρινόμενον, εἰπόντα⁷Ω ἄνθρωποι, χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι, τὸν δὲ ἀποκρινόμενον ὅτι⁷Ω Πιττακέ, οὐκ ἀληθῆ λέγεις³⁴⁴ οὐ γὰρ εἶναι, ἀλλὰ γενέσθαι μὲν ἔστιν ἄνδρον ἀγαθὸν χερσὶ τε καὶ ποσὶ καὶ νόῳ τετράγωνον, ἄνευ ψόγου τετυγμένον, χαλεπὸν ἀλαθέως. οὗτῳ φαίνεται τὸ *) πρὸς λόγον τὸ μὲν ἐμβεβλημένον καὶ τὸ ἀλαθέως ὁρθῶς ἐπί ἐσχάτῳ πείμενον· καὶ τὰ ἐπιόντα πάντα τούτῳ μαρτυρεῖ ὅτι οὗτος εἰρηται πολλὰ μὲν γὰρ ἔστι καὶ περὶ ἐκάστου τῶν ἐν τῷ ἄσματι εἰρημένων ἀποδεῖξαι ὡς εὖ^{*} πεποίηται· πάνυ γὰρ χαριέντως καὶ μεμεβλημένως ἔχει· ἀλλὰ μαρκὸν ἀν εἴη αὐτὸν οὕτω διελθεῖν, ἀλλὰ τὸν τύπον αὐτοῦ τὸν ὅλον διεξέλθωμεν καὶ τὴν βούλησιν, ὅτι παντὸς μᾶλλον ἔλεγχός ἔστι τοῦ Πιττακείου δῆματος διὰ παντὸς τοῦ ἄσματος. λέγει γὰρ μετὰ τοῦτο ὀλίγα διελθών, ὡς ἂν εἰ λέγοι λόγον, ὅτι γενέσθαι μὲν ἄνδρον ἀγαθὸν χαλεπὸν ἀλαθέως, οἷόν τε μέντοι ἐπί γε χρόνον τινά, γενόμενον δὲ διαμένειν ἐν ταύτῃ τῇ ἔξει καὶ εἶναι * ἄνδρον ἀγαθόν, ὡς σὺ λέγεις, Κ ω Πιττακέ, ἀδύνατον καὶ οὐκ ἀνθρώπειον, ἀλλὰ θεός ἐν μόνος τοῦτ⁷ ἔγοι τὸ γέρας, ἄνδρα δὲ οὐκ ἔστι μὴ οὐ κακὸν ἔμμεναι, ὃν ἂν ἀμήχανος συμφορὰ καθέλῃ. τίνα οὖν ἀμήχανος ἔνυμφορὰ καθαιρεῖ ἐν πλοίου

^{*)} ίσ. φαίνεται μοι.

detrahere moliens, totum illud carmen fecit, ut mihi videtur. iam consideremus illud communiter omnes, an verum dicam. statim initium carminis insanum foret, si, hoc dicere volens, arduum esse virum bonum existere, intulisset *quidem*; hoc enim prorsus inepte videtur illatum esse, nisi sumimus, contra Pittaci dictum quasi certantem loqui Simonidem; nempe Pittaco dicente: Arduum probum esse, contendentem ipsum opponere: Non hoc, sed existere *quidem* virum bonum arduum est, Pittace, idque vere, non revera bonum; neque enim ita dicit *vere*, quasi alii vere boni sint, alii boni quidem, sed non vere (satuum enim hoc videretur, non Simonidis esse), sed traiectum nos oportet accipere in carmine hoc *vere*, ita sere Pittaci illud intelligentes, ac si ponamus Pittacum loqui et Simonidem respondere, illumque dicere: O homines, arduum probum esse, hunc autem reponere: O Pittace, non verum dicis; neque enim esse, sed existere quidem virum bonum, manibus et pedibus et mente quadratum, fine vituperio fabricatum, arduum vere. atque ita videtur mihi convenienter illud *quidem* illatum et *vere* recte in fine positum esse; et quae sequuntur omnia testificantur ita esse dictum. copiose quidem de singulis in hoc carmine dictis ostendere liceret, quam bene facta essent (nam admodum venuste et accurate habent), sed longum est hoc ita persequi; verum totam eius summam et consilium declaremus, quod quidem profecto nihil aliud est nisi hoc, Pittaci dictum totum per carmen refutare. loquitur enim deinde paullulum progressus ita, ac si dicere velit, existere quidem virum bonum arduum esse vere, attamen fieri hoc posse certe ad tempus, quum vero extiteris, permanere in hoc statu et esse virum bonum, ut tu, Pittace, dicis, nec possibile nec humanum est, sed deus sere solus hoc habet muneris, *vir autem fieri nequit quin malus sit, si inexpugnabilis eum calamitas prostraverit.* quem vero inexpugnabilis calamitas prostrernit in

ἀρχῆ; δῆλον ὅτι οὐ τὸν ἰδιώτην· ὁ μὲν γὰρ ἰδιώτης ἀεὶ καθήρηται· ὥσπερ οὖν οὐ τὸν κείμενόν τις ἀν καταβάλοι, ἀλλὰ τὸν μὲν ἐστῶτά ποτε καταβάλοι ἀν τις, ὥστε κείμενον ποιῆσαι, τὸν δὲ κείμενον οῦ, οὗτοι καὶ τὸν εὔμήχανον ^D νον ὄνται ποτὲ ἀμήχανος ἀν ἔνυμφορὰ καθέλοι, τὸν δὲ ἀεὶ ἀμήχανον ὄνται οῦ· καὶ τὸν κυβερνήτην μέγας χειμῶν ἐπιτεσῶν ἀμήχανον ἀν ποιήσει, καὶ γεωργὸν χαλεπὴ ὥρα ἐπελθοῦσα ἀμήχανον ἀν θεῖη, καὶ λατρὸν ταῦτα ταῦτα· τῷ μὲν γὰρ ἐσθλῷ ἐγχωρεῖ κακῷ γενέσθαι, ὥσπερ καὶ παρ' ἄλλου ποιητοῦ μαρτυρεῖται τοῦ εἰπόντος

Αὐτὰρ ἀνὴρ ἀγαθὸς τοτὲ μὲν κακός, ἄλλοτε δὲ ἐσθλός.

τῷ δὲ κακῷ οὐκ ἐγχωρεῖ γενέσθαι, ἀλλ' ἀεὶ * εἶναι ἀνάγ- E
η· ὥστε τὸν μὲν εὔμήχανον καὶ σοφὸν καὶ ἀγαθὸν ἐπει-
δὰν ἀμήχανος ἔνυμφορὰ καθέλη, οὐκ ἔστι μὴ οὐ κακὸν
ἔμμεναι· σὺ δέ φης, ὡς Πιττακέ, χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι,
τὸ δὲ ἔστι γενέσθαι μὲν χαλεπόν, δυνατὸν δὲ ἐσθλόν, ἔμ-
μεναι δὲ ἀδύνατον. Πρόαξας μὲν γὰρ εὖ πᾶς ἀνὴρ
ἀγαθός, κακὸς δὲ εἰ κακᾶς. τίς οὖν εἰς γράμματα
ἀγαθὴ πρᾶξις ἔστι, καὶ * τις ἄνδρος ἀγαθὸν ποιεῖ εἰς γράμ- 345
ματα; δῆλον ὅτι ἡ τούτων μάθησις. τίς δὲ εὐπραγία ἀγα-
θὸν λατρὸν ποιεῖ; δῆλον ὅτι ἡ τῶν καμύντων τῆς θεοα-
πείας μάθησις. Κακὸς δὲ *) κακῶς. τίς οὖν ἀν κακὸς
λατρὸς γένοιτο; δῆλον ὅτι ὃ πρῶτον μὲν ὑπάρχει λατρῷ
εἶναι, ἔπειτα ἀγαθῷ λατρῷ· οὗτος γὰρ ἀν κακὸς γέ-
νοιτο, ἡμεῖς δὲ οἱ λατρικῆς ἰδιώται οὐκ ἀν ποτε γενοίμε-
θα κακῶς πράξαντες οὕτε λατρῷ οὕτε τέκτονες οὕτε ἄλλο
οὐδὲν τῶν τοιούτων, ὃς^{*} τις δὲ μὴ **) λατρὸς ἀν γένοιτο B
κακῶς πράξας, δῆλον ὅτι οὐδὲ κακὸς λατρός. οὗτοι καὶ
ὁ μὲν ἀγαθὸς ἀνὴρ γένοιτ' ἀν ποτε καὶ κακὸς ἢ ὑπὸ[†]
χρόνου ἢ ὑπὸ πόνου ἢ ὑπὸ νόσου ἢ ὑπὸ ἄλλου τινὸς
περιπτώματος (αὗτη γὰρ μόνη ἔστι κακὴ πρᾶξις, ἐπι-
στήμης στερηθῆναι), ὁ δὲ κακὸς ἀνὴρ οὐκ ἀν ποτε

*) ίσ. δ' εἰ.

**) ίσ. μηδ.

navis gubernatione? scilicet non imperitum; imperitus enim semper prostratus est. quemadmodum igitur non iacentem deiicimus, sed stantem quispiam quandoque deicerit ita ut iacere eum faciat, non iacentem, sic etiam eum, qui sibi consulere seit, quandoque inexpugnabilis potest calamitas prostertere. non eum, qui semper consilii inops est; et gubernatorem ingens procella ingruens consilii inopem reddet, et agricolam adversa tempesetas consilii inopem efficiet, et medicum similiter. etenim in probum cadit ut improbus evadat, sicut aliud quoque poeta testatur qui dicit:

At vero bonus est nunc improbus estque probus nunc. in malum vero non cadit ut malus sit, sed semper sit necesse est. quocirca is, qui sibi potest consulere et sapiens bonusque est, quando inexpugnabilis eum calamitas prosteruit, fieri nequit quin malus sit; tu vero, Pittace, dicis, arduum probum esse; revera autem existere quidem probum arduum est. at possibile, esse autem haud possibile: *Fortuna enim prospera utens quivis vir bonus, malus autem, si adversa utitur.* quae igitur in litteris prospera est fortuna et quae virum bonum reddit in litteris? scilicet earum perceptio. quae porro fortuna propitia bonum medicum efficit? scilicet artis aegrotorum sanandorum perceptio. *Malus autem, si adversa utitur.* quis igitur malus erit medicus? is scilicet, qui primum medicus, deinde bonus medicus est; hic enim etiam malus potest existere, nos autem medicinae ignari numquam, si adversa nobis fortuna est, fieri poterimus neque medici neque fabri neque aliud quicquam generis eiusdem; qui vero, si adversa utitur fortuna, omnino medicus fieri nequit, nec malus medicus, ut patet, fieri potest. ita etiam bonus vir quandoque vel malus fieri potest vel per temporis longin uitatem vel per laborem vel per morbum vel per alium quempiam casum (haec est enim sola fortuna adversa, scientiae amissio), *malus autem vir numquam fieri po-*

γένοιτο κακός· ἔστι γὰρ ἀεί· ἀλλ' εἰ μέλλει κακός γενέσθαι, δεῖ αὐτὸν πρότερον ἀγαθὸν γενέσθαι. ὥστε καὶ τοῦτο τοῦ ἄσματος πρὸς τοῦτο τελεῖ, ὅτι * εἶναι μὲν ἄνδρ' ἀγαθὸν οὐχ οἶόν τε διατελοῦντα ἀγαθόν, γενέσθαι δὲ ἀγαθὸν οἶόν τε, καὶ κακόν γε τὸν αὐτὸν τοῦτον. Ἐπὶ πλεῖστον δὲ καὶ ἄριστοι εἰσιν, οὓς ἂν οἱ Θεοὶ φιλῶσι. ταῦτά τε οὖν πάντα πρὸς τὸν Πιττακὸν εἰρηται, καὶ τὰ ἐπιόντα γε τοῦ ἄσματος ἔτι μᾶλλον δηλοῖ· φησὶ γὰρ Τοῦ νεκεν οὕ ποτ' ἐγὼ τὸ μὴ γενέσθαι δυνατὸν διξήμενος κενεὰν ἐσ ἀπρακτον ἐλπίδα μοῖραν αἰῶνος βαλέω, πανάμωμον ἀνθρωπον, εὑρεδοῦς ὅσοι καρπὸν αἰνύμεθα χθονός· ἔπειθ' ὑμῖν εὐρών ἀ* παγγελέω, φησίν. οὕτω σφόδρα καὶ δι' ὅλου τοῦ ἄσματος ἐπεξέρχεται τῷ τοῦ Πιττακοῦ δῆματι. Πάντας δὲ ἐπαίνημι καὶ φιλέω ἐκών, ὅστις ἔρδῃ μηδὲν αἰσχρόν· ἀνάγκη δ' οὐδὲ θεοὺς μάχονται. καὶ τοῦτ' ἔστι πρὸς τὸ αὐτὸν τοῦτο εἰρημένον· οὐ γὰρ οὕτως ἀπαίδευτος ἦν Σιμωνίδης, ὥστε τούτους φάναι ἐπαινεῖν, ὃς ἂν ἐκὼν μηδὲν κακὸν ποιῇ, ὡς ὄντων τινῶν οἱ ἐκόντες κακὰ ποιοῦσιν· ἐγὼ γὰρ σχεδόν τι οἷμαι τοῦτο, ὅτι οὐδεὶς τῶν σοφῶν ἀνδρῶν ἥγεῖται οὐδένα ἀνθρώπων ἐ*κόντα Ε ἔξαμαρτάνειν οὐδὲ αἰσχρά τε καὶ κακὰ ἐκόντα ἔργαζεσθαι, ἀλλ' εὗ ἵσασιν ὅτι πάντες οἱ τὰ αἰσχρὰ καὶ κακὰ ποιοῦντες ἀκοντες ποιοῦσι. καὶ δὴ καὶ ὁ Σιμωνίδης οὐχ ὃς ἂν μὴ κακὰ ποιῇ ἐκών, τούτου φησὶν ἐπαινέτης εἶναι, ἀλλὰ περὶ ἑαυτοῦ λέγει τοῦτο τὸ ἐκών· ἥγειτο γὰρ ἀνδρας καλὸν κάγαθὸν πολλάκις αὐτὸν ἐπαναγκάζειν φίλον τινὶ γίγνεσθαι καὶ * ἐπαινέτην *), 346 οἷον ἀνδρὶ πολλάκις ἔνυμβην μητέρα ἢ πατέρα ἀλλόκοτον ἢ πατρίδα ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων· τοὺς μὲν οὖν πονηρούς, ὅταν τοιοῦτόν τι αὐτοῖς ἔνυμβη, ὥσπερ ἀσμένους ὁρᾶν καὶ ψέγοντας ἐπιδεικνύναι καὶ κατηγορεῖν τὴν πονηρίαν τῶν γονέων ἢ πατρίδος, ἵν' αὐτοῖς ἀμελοῦσιν αὐτῶν μὴ ἐγκαλῶσιν οἱ ἀνθρώποι μηδὲ ὀνειδίζωσιν ὅτι ἀμελοῦσιν, ὥστε ἔτι μᾶλλον ψέγειν τε * αὐτοὺς καὶ ἔχθρας ἐκουσίους πρὸς ταῖς Β ἀναγκαίαις προστίθεσθαι· τοὺς δὲ ἀγαθοὺς ἐπικρύπτεσθαι τα

*) γρ. ἐπαινέτην φιλεῖν καὶ ἐπαινεῖν.

test malus: est enim semper; verum si malus est futurus, ante bonus fuerit necesse est. itaque hic quoque carminis locus huc spectat ut declaretur, esse quidem virum bonum constanter bonum haud esse possibile, existere vero bonum possibile, eundemque etiam malum. *Diutissime autem et optimi sunt, quos dii amant.* haec igitur omnia adversus Pittacum dicta sunt, idque quae sequuntur etiam magis declarant; dicit enim: *Iccirco numquam ego id, quod fieri nequit, quaerens inanem irritamque in spem aevi partem prolixiām, fore ut inveniam virum prorsus integrum ex omnibus nobis, latae quicumque terrae fructibus vescinur. tum vobis quum invenero indicabo,* dicit. tam vehementer totum per carmen persequitur Pittaci dictum. *Omnes vero laudo et amo ultro, qui nihil turpiter faciunt; cum necessitate autem ne dii quidem pugnant.* etiam hoc adversus idem illud est dictum; neque enim tam incultus erat Simonides, ut eos se diceret laudare, quicumque ultro nihil male facerent, quasi essent qui ultro male facerent. equidem ita ferme censeo neminem de viris sapientibus existimare ullum hominem ultro peccare vel turpiter ac male ultro facere, sed probe cognitum ipsos habere, omnes qui turpiter et male quid faciant invitatos id facere, atque etiam Simonides non eius, qui nihil male facit ultro, laudatorem se profitetur, sed in semet ipso dicit illud *ultro;* existimabat videlicet virum honestum ac bonum saepenumero se ipsum eo adigere, ut alicuius amicus et laudator esset, veluti viro saepius contingere matrem vel patrem ferocem aut patriam aut aliud quid generis eiusdem; improbos igitur, si tale quid ipsis usu veniret, propemodum libenter id videre, vituperando manifestum facere et accusare improbitatem parentum vel patriae, ne homines criminarentur et ut probrum sibi obiicerent, quod eos non curarent, iccircoque etiam magis vituperare illos et inimicitias voluntarias ad necessarias adiungere; bonos autem id occultare atque

καὶ ἐπαινεῖν ἀναγκάζεσθαι, καὶ ἔάν τι ὁργισθῶσι τοῖς γονεῦσιν ἡ πατρόδι οὐδικηθέντις, αὐτοὺς ἑαυτοὺς παραμυθεῖσθαι καὶ διαλλάττεσθαι προσαναγκάζοντας ἑαυτοὺς φιλεῖν τοὺς ἑαυτῶν καὶ ἐπαιρεῖν. πολλάκις δέ, οἶμαι, καὶ Σιμωνίδης ἡγήσατο καὶ αὐτὸς ἡ τύχαννον ἡ ἄλλον τίνα τῶν τοιούτων ἐπαινέσαι καὶ ἐγκωμιάσαι οὐχ ἐπών, ἀλλ ἀναγκαγόμενος. ταῦτα δὴ καὶ τῷ Πιττακῷ λέγει ὅτι Ἐγώ, ὡς C Πιττακέ, οὐδὲ ταῦτά σε ψέγω ὅτι εἴμι φιλόφογος, ἐπεὶ ξμοιγε ἐξαρκεῖ, ὃς ἂν μὴ κακὸς ἡ μηδὲ ἄγαν ἀπάλαμνος, εἰδὼς τὸ ὄνηστρον *) δίκαν ὑγιῆς ἀνήρ οὐδὲ μιν ἐγὼ μωμήσομαι· οὐ γάρ εἴμι φιλόμωμος· τῶν γὰρ ἡλιθῶν ἀπειρα γένεθλα, ὥστ' εἰς τις καίρει ψέγων, ξμπλησθείη ἀν ἑκείνους μεμφόμενος. Πάντα τοι καλά, τοῖσι τὸ αἰσχρὸν μὴ μέμικται. οὐ τοῦτο λέγει, ὥσπερ ἀν εἰς ἔλεγε πάντα τοι * λευκά, οἷς μέλανα D μὴ μέμικται (γελοῖον γὰρ ἀν εἴη πολλαχῆ), ἀλλ ὅτι αὐτὸς καὶ τὰ μέσα ἀποδέχεται, ὥστε μὴ ψέγειν. καὶ οὐ ζητῶ, ἔφη, πανάμωμον ἀνθρωπον, εὐρυεδοῦς ὅσοι καρπὸν αἰνύμεθα χθονός· ἐπειδὸν ὑμῖν εὐρων ἀπαγγελέω. ὥστε τούτον γένεκα οὐδένα ἐπαινέσομαι, ἀλλά μοι ἐξαρκεῖ, ἀν ἡ μέσος καὶ μηδὲν κακὸν ποιῇ, ὡς ἐγὼ πάντας φιλέω καὶ ἐπαίνημι (καὶ τῇ φωνῇ ἐνταῦθα κέχρηται τῇ τῶν Μιτυληναίων, ὡς πρὸς Πιττακὸν λέγων τὸ πάντας δέ ἐπαίνημι καὶ φιλέω ἐκών· ἐνταῦθα δεῖ ἐν τῷ ἐκών διαλαβεῖν λέγοντα), ὃς τις ἔρδη μηδὲν αἰσχρόν, ἀκον δέ ἐστιν οὓς ἐγὼ ἐπαινῶ καὶ φιλῶ. σὲ οὖν, καὶ εἰ μέσως ἔλεγες ἐπεικῆ καὶ ἀληθῆ, ὡς Πιττακέ, * οὐκ ἀν ποτε ἔψεγον, 347 νῦν δὲ σφόδρα γάρ καὶ περὶ τῶν μεγίστων ψευδόμενος δοκεῖς ἀληθῆ λέγειν· διὰ ταῦτά σε ἐγὼ ψέγω.

Ταῦτά μοι δοκεῖ, ὡς Πρόδικε καὶ Πρωταγόρα, ἦν δέ ἐγώ, Σιμωνίδης διανοούμενος πεποιηκέναι τοῦτο τὸ ἄσμα.

Καὶ ὁ Ἰππίας Εὗ μέν μοι δοκεῖς, ἔφη, ὡς Σώκρατες, καὶ σὺ περὶ τοῦ ἄσματος διεληλυθέναι, ἔστι μέντοι, ἔφη, καὶ ξμοὶ λόγος πεφύ * αὐτοῦ εὖ ἔχων, ὃν ὑμῖν ἐπιδείξω, ἀν B

*) γρ. εἰδώς γε ὄνηστρον πόλιν.

etiam laudare coactos esse, et si irascerentur parentibus vel patriae iniuria affecti, se ipsos consolari ac reconciliare cum illis, etiam cogentes se ipsos, ut suos amarent ac laudarent. saepe vero, opinor, Simonides ipse quoque vel tyrannum vel alium quempiam generis eiusdem sibi laudandum ac celebrandum esse iudicauit, non ultro, sed coactus. haec igitur Pittaco quoque dicit: Ego, Pittace, non propterea te vitupero quod vituperare amo; nam mihi satisfacit, quicumque non est malus nec nimis iners, callensque urbium adiutricem iustitiam integer vir. eum non vituperabo; neque enim sum amans vituperationis; nam stultorum innumera genera: ut si quis in vituperando delectetur, animum satiare possit illos vituperando. *Omnia sane pulchra, quibus turpia non sunt mixta.* hoc non ita protulit ac si diceret: omnia sane alba, quibus nigra non sunt mixta (ridiculum enim esset multis modis), sed hoc significans, se ipsum etiam mediocria probare, ita ut non vituperaret. et non quaero, inquit, virum prorsus integrum ex omnibus nobis, latae quicumque terrae fructibus vescimur. tum vobis quum invenero indicabo. hanc igitur ob causam neminem laudabo, sed satisfacit mihi, qui mediocris est nec mali quid facit; nam ego *omnes amo et laudo* (et hic Mitylenaeorum sermone utitur, ad Pittacum conversus hoc dicens: *omnes laudo et amo ultro;* hic vero oportet post *ultra* distinguere pronunciando), *quicunque nihil turpiter faciunt;* sunt vero quos invitus laudem atque amem. te igitur, Pittace, etiam si mediocriter dixisses consentanea et vera, numquam vituperarem, nunc vehementer scilicet et gravissimis de rebus mentiens videris dicere vera; siccirco te vitupero.

Haec mihi videtur, Prodice et Protagora, inquam, Simonides in animo habens hoc condidisse carmen.

Tum Hippias Bene, inquit, Socrate, mihi videris de carmine exposuisse; est tamen, inquit, mihi quoque oratio super eo bene habens, quam vobis ostentabo, si

βούλησθε. Καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης *Nat.*, ἔφη, ὡς Ἰππία, ἐσανθίτε γε,
 νῦν δὲ δίκαιον ἐστιν, ἂν ὥμολογησάτην πρὸς ἀλλήλων Πρωτα-
 γόρας καὶ Σωκράτης, Πρωταγόρας μὲν εἰ ἔτι βούλεται ἐρω-
 τᾶν, ἀποκρίνεσθαι Σωκράτη, εἰ δὲ δὴ βούλεται Σωκράτει ἀπο-
 κρίνεσθαι, ἐρωτᾶν τὸν ἔτερον. Καὶ ἐγὼ εἰπον 'Επιτρέπω
 μὲν ἔγωγε Πρωταγόρᾳ ὄπότερον αὐτῷ ἥδιον, εἰ δὲ * βουλεται, C
 περὶ μὲν ἀσμάτων τε καὶ ἐπῶν ἔσσωμεν, περὶ δὲ ὧν τὸ πρώ-
 τον ἔγω σε ἡρώτησα, ὡς Πρωταγόρα, ἥδεως ἀν ἐπὶ τέλος ἔλ-
 θοιμι μετὰ σοῦ σκοπούμενος· καὶ γὰρ δοκεῖ μοι τὸ περὶ ποιή-
 σεως διαλέγεσθαι ὅμοιότατον εἶναι τοῖς ἔυμποσίοις τοῖς τῶν
 φαύλων καὶ ἀγοραίων ἀνθρώπων· καὶ γὰρ οὗτοι, διὰ τὸ
 μὴ δύνασθαι ἀλλήλοις δι' ἑαυτῶν ἔννειναι δν τῷ πότῳ μηδὲ
 διὰ τῆς ἑαυτῶν φωνῆς καὶ τῶν λόγων τῶν ἑαυτῶν ὑπὸ ἀπαι-
 δευσίας, τιμίας ποιοῦσι τὰς αὐλητρίδας, πολλοῦ μισ*θούμε- D
 νοι ἀλλοτρίαν φωνὴν τὴν τῶν αὐλῶν, καὶ διὰ τῆς ἐκείνων
 φωνῆς ἀλλήλοις ἔννεισιν· ὅπου δὲ καλοὶ κάγαδοι ἔυμπόται
 καὶ πεπαιδευμένοι εἰσίν, οὐκ ἀν ἤδοις οὕτ' αὐλητρίδας οὕτε
 ὀρχηστρίδας οὕτε φαλτρίδας, ἀλλ' αὐτοὺς αὐτοῖς ἵκανούς
 ὅντας ἔννειναι ἄνευ τῶν λήρων τε καὶ παιδιᾶν τούτων διὰ
 τῆς αὐτῶν φωνῆς, λέγοντάς τε καὶ ἀκούοντας ἐν μέρει ἑαυ-
 τῶν κοσμίως, καν̄ * πάνυ πολὺν οἶνον πίωσιν. οὗτο δὲ καὶ E
 αἱ τοιαίδε ἔννουσίαι ἐὰν μὲν λάβωνται ἀνδρῶν, οἰοίπερ
 ἦμῶν οἱ πολλοὶ φασιν εἶναι, οὐδὲν δέονται ἀλλοτρίας φω-
 νῆς οὐδὲ ποιητῶν, οὓς οὕτε ἀνερέσθαι οἴον τ' ἐστὶ περὶ ὧν
 λέγονται, ἐπαγόμενοι τε αὐτοὺς οἱ πολλοὶ ἐν τοῖς λόγοις οἱ
 μὲν ταῦτά φασι τὸν ποιητὴν νοεῖν, οἱ δὲ ἔτερα, περὶ πρά-
 γματος διαλεγόμενοι ἀδυνατοῦσιν *) ἐξελέγξαι· ἀλλὰ τὰς μὲν
 τοιαύτας ἔννουσίας ἔωσι χαίρειν, αὐτοὶ δὲ ἑαυτοῖς ἔίνεισι
 δι' * ἑαυτῶν, ἐν τοῖς ἑαυτῶν λόγοις πεῖραν ἀλλήλων λαμ- 348
 βάνοντες καὶ διδόντες. τοὺς τοιούτους μοι δοκεῖ χρῆναι
 μᾶλλον μιμεῖσθαι ἐμέ τε καὶ σέ, καταθεμένους τοὺς ποιη-
 τὰς αὐτοὺς δι' ἡμῶν αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους τοὺς λόγους
 ποιεῖσθαι, τῆς ἀληθείας καὶ ἡμῶν αὐτῶν πεῖραν λαμβά-
 νοντας. καν̄ μὲν βούλη ἔτι ἐρωτᾶν, ἔτοιμός εἰμι σοι παρέ-
 κειν ἀποκρινόμενος, ἐὰν δὲ βούλῃ, σὺ ἐμοὶ παράσχεις, περὶ
 ὧν μεταξὺ ἐπαυσάμεθα διεξιόντες, τούτοις τέλος ἐπιθεῖναι.

*) ἴσ. ἀδννάτον σφίσιν.

volueritis. Atque Alcibiades Immo, inquit, Hippia, illud alias, nunc, id quod convenit inter Protagoram et Socratem, oportet, si Protagoras adhuc volt interrogare, Socratem respondere, si Socrati volt respondere, interrogare alterum. Tum ego Permitto equidem, inquam, Protagorae utrumcumque ipsi gratius erit; si vero ipsi videtur, de carminibus vel lyricis vel epicis mittamus, de quibus autem primum te interrogavi, Protagora, haec libenter ad finem venerim tecum pererutans. videtur enim mihi sermo qui de poesi fit simillimus esse conviviis vilium et plebeiorum hominum. nam hi, quoniam non possunt secum per se esse in compotatione, sua ipsi voce et suo ipsi sermone, propter cultum deficiem, pretiosas efficiunt tibicinas, magna mercede conduentes alienam tibiarum vocem, earumque per vocem inter se versantur; ubi vero honesti ac boni convivae et eruditi sunt, nec tibicinas videbis nec saltatrices nec fidicinas, sed eos animadvertes inter se versari posse sine nugis ac ludis istis sua ipsos voce, et dicentes et audientes se alternis ordine, etiam si multum vini biberint. huiusmodi inter societas quando noctae sunt viros, quales plurimi nostrum se dicunt esse, neque diligent alienae vocis neque poetarum, quos interrogare non licet de iis quae dicunt, quo circa qui eos afferunt in sermonibus alii aliud poetae propositum fuisse contendunt, de re colloquentes quam nullis probare argumentis possunt; at huiusmodi societas missas faciunt, ipsi autem secum per se sunt, periculum sui et facientes inter se et fieri finentes. tales mihi potius videntur imitandi esse et mihi et tibi, ita ut poetis remotis per nos ipsos verba faciamus, veri nostrique ipsorum periculum facientes. et si adhuc vis interrogare, me tibi dedam ad respondendum, si hoc mavis, tu mihi permitte, ut, quae media destitimus persequi, iis finem imponam.

* Λέγοντος οὖν ἐμοῦ ταῦτα καὶ τοιαῦτ' ἄλλα οὐδὲν ἀπε- B
σάφει ὁ Πρωταγόρας ὅπότερα ποιήσοι. εἶπεν οὖν ὁ Ἀλκιβιά-
δης πρὸς τὸν Καλλίαν βλέψας Ὡ Καλλία, δοκεῖ σοι,
ἔφη, καὶ νῦν καλῶς Πρωταγόρας ποιεῖν, οὐκ ἔθέλων
εἴτε δώσει λόγον εἴτε μὴ διασαφεῖν; ἐμοὶ γὰρ οὐ δοκεῖ·
ἄλλ' οὗτοι διαλεγέσθω ἡ εἰπέτω ὅτι οὐκ ἔθέλει διαλέγε-
σθαι, ἵνα τούτῳ μὲν ταῦτα ἔχουειδῶμεν, Σωκράτης δὲ
ἄλλῳ τῷ διαλέγηται ἡ ἄλλος ὅστις ἂν βούληται * ἄλλῳ. C
Καὶ ὁ Πρωταγόρας αἰσχυνθεὶς, ὡς γέ μοι ἔδοξε, τοῦ τε
Ἀλκιβιάδου ταῦτα λέγοντος καὶ τοῦ Καλλίου δεομένου
καὶ τῶν ἄλλων σχεδόν τι τῶν παρόντων, μόγις προύτρά-
πετο εἰς τὸ διαλέγεσθαι καὶ ἐκέλευεν ἐρωτᾶν αὐτὸν ὡς
ἀποκρινούμενος.

Εἶπον δὴ ἔγώ Ὡ Πρωταγόρα, μὴ οὖν διαλέγεσθαι
μέ σοι ἄλλο τι βουλόμενον, ἡ ἡ αὐτὸς ἀπορῶ ἐκάστοτε,
ταῦτα διασκέψασθαι· ήγοῦμαι γὰρ πάνυ λέγειν τι τὸν
Ομηρον τὸ

Σύν τε δῦ ἐρχομένῳ, καὶ τε πρὸ ὁ τοῦ ἐνόησεν. D
εὐπορώτεροι γάρ πως ἀπαντέσ εἶσμεν οἱ ἄνθρωποι πρὸς
ἄπαν ἔργον καὶ λόγον καὶ διανόημα, μοῦνος δ' εἴπερ
τε νοήσῃ, αὐτίκα περιὶὼν ζητεῖ ὅτῳ ἐπιδείξηται καὶ μεθ'
ὅτου βεβαιώσηται, ἔως ἂν ἐντύχῃ. ὥσπερ καὶ ἔγὼ ἔνεκα
τούτου σοὶ ηδέως διαλέγομαι μᾶλλον ἡ ἄλλω τινί, . ήγού-
μενος σὲ βέλτιστ ἂν ἐπισκέψασθαι καὶ περὶ τῶν ἄλλων
περὶ ὃν εἰκὸς σπο*πεῖσθαι τὸν ἐπιεικῆ, καὶ δὴ καὶ περὶ E
ἀρετῆς· τίνα γὰρ ἄλλον ἡ σέ; ὃς γε οὐ μόνον αὐτὸς
οἰει καλὸς κάγαθὸς εἶναι, ὥσπερ τινὲς ἄλλοι αὐτοὶ μὲν
ἐπιεικεῖς εἰσίν, ἄλλοις δὲ οὐ δύνανται ποιεῖν, σὺ δὲ καὶ
αὐτὸς ἀγαθὸς εἶ καὶ ἄλλους οἶστος τὸν ποιεῖν ἀγαθούς,
καὶ οὕτω πεπίστευκας σαυτῷ, ὥστε καὶ ἄλλων ταύτην
τὴν τέχνην ἀποκρυπτομένων σύ γ' ἀναφανδὸν σεαυτὸν
ὑπο*κηρυξάμενος εἰς πάντας τοὺς "Ἐλληνας, σοφιστὴν 349
ἐπονομάσας, σεαυτὸν ἀπέφηνας παιδεύσεως καὶ ἀρετῆς δι-
δάσκαλον, πρῶτος τούτου μισθὸν ἀξιώσας ἀρνυσθαι. πῶς
οὖν οὐ σε χρῆν παρακαλεῖν ἐπὶ τὴν τούτων σκέψιν καὶ
ἐρωτᾶν καὶ ἀνακοινοῦσθαι; οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐ. καὶ νῦν δὴ
ἔγω τις εἰναι, ἐπειδὴ πρῶτον ἡρώτων περὶ τούτων, πάλιν

Haec igitur et similia me dicente non declarabat Protagoras utrum facturus esset. dixit deinde Alcibiades Calliam adspiciens O Callia, num videtur tibi, inquit, etiam nunc bene Protagoras facere nolens, utrum rationem redditurus sit necne, declarare? mihi enim non videtur; at vero aut colloquitor aut se dico nolle colloqui, ut hoc de ipso sciamus, Socrates autem cum alio colloquatur, vel alius quicumque vult cum alio. Tum Protagoras ad pudendum inductus, ut quidem mihi videbatur, quum Alcibiades haec diceret et Callias ceterique fere praesentes rogarent, vix impulsus est ad colloquendum et postulavit, ut ipse interrogaretur, quippe responsurus.

Dixi igitur O Protagora, ne existimes me tecum colloqui aliud quid spectantem nisi hoc, ut, quotiescumque ipse aliqua in re haesitem, eam dispiciam; arbitror enim utique Homerum aliquid dicere his verbis:

Una bini ubi eunt, ante unum consulit alter.
expeditiores enim sumus omnes homines ad quodvis et opus et sermonem et cogitationem, *solas vero quam consulit idem*, statim circumit quaerens, cui id ostendat cuiusque opera stabiliat, donec invenerit. quemadmodum ego quoque iccirco libentius tecum colloquor, quam cum alio quopiam, quia te existimo optime exploratum esse quum alia, quae deceat explorare probum, tum etiam virtutem. et quis alius hoc faciat praeter te, ut qui non solum ipse te censeas honestum et bonum esse, verum etiam, quum alii ipsi quidem probi sint, alias vero non possint efficere, et ipse bonus sis et alias possis efficere bonos, et tantopere tibi confidas, ut, aliis hanc artem celantibus, tu sane publico te ipse praeconio venditans et coram omnibus Graecis sophisten appellans, te ipse exhibeas eruditionis ac virtutis magistrum, primusque eius mercedem postulaveris accipere. quomodo igitur te non oporteat advocare ad hanc quaestionem et interrogare et tecum de ea communicare? omni prorsus modo. nunc igitur illa, quae primum interrogavi, ite-

ἐπιθυμοῦ ἐξ ἀρχῆς τὰ μὲν ἀναμνησθῆναι παρὰ σοῦ, τὰ δὲ ξυνδιασκέψασθαι. ἦν δέ, ως ἔγραμαι, τὸ ἐρώτημα τόδε. σοφία καὶ σωφροσύνη καὶ ἀνδρεῖα καὶ δικαιοσύνη καὶ ὄσιότης, πότερον ταῦτα, πέντε ὅντα ὄνόματα, ἐπὶ ἐνὶ πράγματι ἔστιν, η̄ ἐκάστῳ τῶν ὄνομάτων τούτων ὑπόκειται τις ἕδιος οὐσία καὶ πράγμα ἔχον ἐαυτοῦ δύναμιν ἔκαστον, οὐκ ὅν οἶον τὸ ἔτερον αὐτῶν τὸ ἔτερον; ἔφησθα οὖν σὺ οὐκ ὄνόματα ἐπὶ ἐνὶ εἰναι; ἀλλ᾽ ἔκαστον ἴδιῳ πράγματι τῶν ὄνομάτων τούτων ἐπικεῖ· C σθει, πάντα δὲ ταῦτα μόρια εἰναι ἀρετῆς, οὐχ ως τὰ τοῦ χρυσοῦ μόρια ὅμοιά ἔστιν ἀλλήλοις καὶ τῷ ὅλῳ οὐ μόριά ἔστιν, ἀλλ' ως τὰ τοῦ προσώπου μόρια καὶ τῷ ὅλῳ οὐ μόριά ἔστιν καὶ ἀλλήλοις ἀνόμοια, ἵδιαν ἔκαστα δύναμιν ἔχοντα. ταῦτα εἰ μὲν σοι δοκεῖ ἔτι, ὥσπερ τότε, φαδί, εἰ δὲ ἄλλως πως, τοῦτο διόρισαι, ως ἔγωγε οὐδέν σοι ὑπόλογον τίθεμαι, έάν πῃ ἄλλη τοῦ φήσης· οὐ γάρ ἀν θαυμάζοιμι εἰ τότε ἀποπειρώμενός μου ταῦτά πως * ἔλεγες. D Ἀλλ' ἔγώ σοι, ἔφη, λέγω, ὁ Σώκρατες, ὅτι ταῦτα πάντα μόρια μὲν ἔστιν ἀρετῆς, καὶ τὰ μὲν τέταρα αὐτῶν ἐπιεικῶς παραπλήσια ἀλλήλοις ἔστιν, η̄ δὲ ἀνδρεία πάνυ πολὺ διαφέρον πάντων τούτων. ὡδε δὲ γνώσει ὅτι ἔγιδ ἀληθῆ λέγω· εὐρήσεις γάρ πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἀδικοτάτους μὲν ὅντας καὶ ἀνοσιωτάτους καὶ ἀκολαστοτάτους καὶ ἀμαθεστάτους, ἀνδρειοτάτους δὲ διαφερόντως. E Εχε δή, ἔφην ἔγώ· ἄξιον γάρ τοι ἐπισκέψασθαι δὲ λέγεις· πότερον τοὺς ἀνδρείους θαρραλέους λέγεις, η̄ ἄλλο τι; Καὶ ἵτας γε, ἔφη, ἔφ' ἂ οἱ πολλοὶ φοβοῦνται ἰέναι. Φέρε δή, τὴν ἀρετὴν καλόν τι φησ εἶναι, καὶ ως παλοῦ ὅντος αὐτοῦ σὺ διδάσκαλον σαντὸν παρέχεις; Κάλλιστον μὲν οὖν, ἔφη, εἰ μή μαίνομαι γε. Πότερον οὖν, ἦν δ' ἔγώ, τὸ μὲν τι αὐτοῦ αἰσχρόν, τὸ δέ τι καλόν, η̄ ὅλον καλόν; 350 Οἷον που καλὸν ως οἶνον τε μάλιστα. Οἶσθα οὖν τίνες εἰς τὰ φρέατα * πολυμβῶσι θαρραλέως; Εγωγε ὅτι οἱ κολυμβηταί. Πότερον διότι ἐπίστανται η̄ δι' ἄλλο τι; Οτι ἐπίστανται. Τίνες δὲ ἀπὸ τῶν ἄπων πολεμεῖν θαρραλέοι εἰσί; πότερον οἱ ἵππικοι η̄ οἱ ἄφιπποι; Οἱ ἵππικοι. Τίνες δὲ πέλτας ἔχοντες; οἱ πελταστικοὶ η̄ οἱ μή; Οἱ πελταστικοὶ καὶ τἄλλαι γε πάντα, εἰ τοῦτο ζητεῖς, ἔφη, οἱ ἐπιστήμονες

rum velim ab initio partim recordari per te, partim tecum perpendere. erat autem, ni fallor, haec quaestio: sapientia, temperantia, fortitudo, iustitia et pietas utrum hae, quae quinque sunt nomina, ad unam rem pertinent, an unicuique horum nominum subiecta est propria quaedam natura et res suam quaeque vim habens, ita ut altera ab altera diversa sit? iam tu dicebas non esse nomina unius rei, sed unumquodque horum nominum singulari rei subiectum esse, omnia vero haec partes esse virtutis, non ut auri partes similes essent inter se et toti illi cuius partes essent, sed ut faciei partes a toto, cuius partes essent, et inter se essent diversae, propriam quaeque vim habentes. hoc si etiamnunc tibi videtur sicut tu, declara, si aliter, dic aperte; nam nihil curo, si forte aliter statuis; neque enim admirer. si tum me tentaturus haec dixeris. At ego, inquit, Socrate, tibi dico, has omnes esse virtutis partes, et quatuor satis inter se similes, fortitudinem autem multum differre ab illis quattuor. ita vero cognosces me vera dicere: invenies enim multos homines maxime quidem iniustos, impios, intemperantes atque inscientes, sed fortissimos insignite. Agedum, inquam (enimvero dignum consideratione est quod dicis): num sortes dicis confidentes esse, an aliud quid? Quin etiam, inquit, audacter aggredientes ad ea, ad quae plurimi verentur aggredi. Dic, quaequo, virtutemne pulchri aliquid esse censes et ipsius, quae pulchra sit, magistrum te ipse exhibes? Pulcherrimam vero, inquit, nisi insaniam. Utrum igitur, inquam, altera ipsius pars turpis, altera pulchra, an tota pulchra est? Tota videlicet est pulchra quam potest maxime. Scin qui in puteos urinentur audacter? Vero, urinatores. Utrum quia id sciunt, an propter aliud quid? Quia sciunt. Quinam vero ex equis pugnare audent? equites an equitandi imperiti? Equites. Et qui peltis? peltae necne? Peltae; et in reliquis omnibus, si hoc quaeris, inquit, scientes inscienti-

τῶν μὴ ἐπισταμένων θαρραλεώτεροι εἰσι, καὶ αὐτοὶ εἰντιῶν, ἐπειδὰν μά*θωσιν, η̄ πρὸν μαθεῖν. "Ηδη δέ τινας ἔωραντας, Β
ἴφην, πάντων τούτων ἀνεπιστήμονας ὄντας, θαρροῦντας δὲ
πρὸς ἕκαστα τούτων;" Εγωγε, η̄ δ' ὅς, καὶ λίν γε θαρροῦν-
τας. Ούκοῦν οἱ θαρραλέοι οὗτοι καὶ ἀνδρεῖοι εἰσιν; Αἰσχὺν
μέντ' ἄν, ἔφη, εἴη η̄ ἀνδρεία, ἐπεὶ οὗτοι γε μαινόμενοι εἰσιν.
Πῶς οὖν, ἔφην ἐγώ, λέγεις τοὺς ἀνδρείους; οὐχὶ τοὺς θαρρα-
λέους εἶναι; Καὶ νῦν γ̄, ἔφη. Ούκοῦν οὗτοι, η̄ν δ' ἐγώ, οἱ
οὗτω θαρραλέοι ὄντες οὐκ ἀνδρεῖοι, ἀλλὰ μαινόμενοι φα-
νοῦνται, καὶ ἐκεῖ αὐτὸς οἱ σοφάτατοι οὗτοι καὶ θαρραλεώτατοι
εἰσι, θαρραλεώτατοι δὲ ὄντες ἀνδρείοτατοι, καὶ κατὰ τοῦτον
τὸν λόγον η̄ σοφία ἄν ἀνδρεία εἴη; Ωὐ καλῶς, ἔφη, μνημο-
νεύεις, ω̄ Σώκρατες, ἂν ἔλεγόν τε καὶ ἀπεκρινόμην σοι. Εγωγε
ἔρωτηθεις ὑπὸ σοῦ, εἰ οἱ ἀνδρεῖοι θαρραλέοι εἰσίν, ὡμολό-
γησα, εἰ δὲ καὶ οἱ θαρραλέοι ἀνδρεῖοι, οὐκ ἥρωτηθῆν· εἰ γάρ
με τοῦτο ἥρου, εἶπον ἄν ὅτι οὐ πάντες· τοὺς δὲ * ἀνδρείους Δ
ώς οὐ θαρραλέοι εἰσί, τὸ ἐμὸν ὡμολόγημα, οὐδαμοῦ ἐπέδει-
ξας ώς οὐκ ὁρθῶς ὡμολόγησα. ἐπειτα τοὺς ἐπισταμένους
αὐτοὺς εἰαντῶν θαρραλεωτέρους ὄντας ἀποφαίνεις καὶ μὴ
ἐπισταμένων ἄλλων, καὶ ἐν τούτῳ οἵτινες τὴν ἀνδρείαν καὶ
τὴν σοφίαν ταῦτὸν εἶναι. τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ μετιὰν καὶ
τὴν ἴσχυν οἰηθείης ἄν εἶναι σοφίαν. πρῶτον μὲν γὰρ εἰ
οὗτω μετιὰν ἔροιό με, εἰ οἱ ἴσχυροὶ δυνατοί εἰσι, φαίην
ἄν· ἐπειτα, εἰ οἱ ἐ*πιστάμενοι παλαίειν δυνατώτεροι εἰσι Ε
τῶν μὴ ἐπισταμένων παλαίειν καὶ αὐτοὶ αὐτῶν, ἐπειδὰν μά-
θωσιν, η̄ πρὸν μαθεῖν, φαίην ἄν· ταῦτα δὲ ἐμοῦ ὡμολογή-
σαντος ἔξείη ἄν σοι, χρωμένῳ τοῖς αὐτοῖς τεκμηρίοις τούτοις,
λέγειν ω̄ς κατὰ τὴν ἐμὴν ὡμολογίαν η̄ σοφία ἔστιν ἴσχυς. ἐγὼ
δὲ οὐδαμοῦ οὐδ' ἐνταῦθα ὡμολογῶ τοὺς δυνατοὺς ἴσχυροὺς
εἶναι, τοὺς μέντοι ἴσχυροὺς δυνατούς· οὐ γὰρ * ταῦτὸν εἶναι 351
δύναμίν τε καὶ ἴσχυν, ἀλλὰ τὸ μὲν καὶ ἀπὸ ἐπιστήμης
γίγνεσθαι, τὴν δύναμιν, καὶ ἀπὸ μανίας τε καὶ ἀπὸ θυ-
μοῦ, ἴσχυν δὲ ἀπὸ φύσεως καὶ εὐτροφίας τῶν σωμάτων·
οὗτοι δὲ κάκεῖ οὐ ταῦτὸν εἶναι θάρσος τε καὶ ἀνδρείαν.
ώστε ξυμβαίνει τοὺς μὲν ἀνδρείους θαρραλέους εἶναι, μὴ
μέντοι τούς γε θαρραλέους ἀνδρείους πάντας· θάρσος

bus audaciores sunt ipsique audaciores existunt quum didicerunt, quam erant, antequam didicerant. Iamne vidisti, inquam, qui, licet omnium horum essent ignari, audaces tamen in unoquoque fuerint? Ego vero, inquit, quin etiam nimium audentes. Nonne hi audaces etiam fortes sunt? Turpis sane foret; inquit, fortitudo; nam isti quidem insani sunt. Quosnam igitur, inquam, dicas fortes? nonne audaces eos esse? Etiam nunc, inquit, ita statuo. Itaque hi, inquam, qui tam audaces sunt, non fortes, sed insani videntur, ibi contra, qui sapientissimi sunt, iidem etiam audacissimi, et, quod audacissimi, fortissimi sunt: ut hac ratione sapientia sit fortitudo? Non bene, inquit, ea meministi, Socrate, quae et dixi et respondi. equidem interrogatus a te, num fortes audaces essent, concessi, num vero audaces etiam fortes, non interrogabar; hoc enim si me interrogasses, dixissem non in omnes id cadere; de fortibus autem, eos audaces esse, id quod ego concessi, neutrum quod prebavisti me non recte concessisse. porro scientes statuis et se ipsos et ceteros inscientes audacia superare, et in hoc arbitraris fortitudinem et sapientiam idem esse. hanc vero rationem sequens etiam robur arbitraberis sapientiam esse. primum enim si hoc sequens me interrogares, num robusti essent potentes, dicerem; deinde num qui luctari possent, potentiores essent luctari neScientibus et, quum didicissent, magis quam ante id possent, dicerem; haec vero quum concessissem, licet ret tibi his utenti argumentis dicere, ex meo assensu sapientiam esse robur. ego autem nec usquam nec hic concedo potentes esse robustos, sed robustos dico esse potentes; neque enim idem esse potentiam et robur, sed illam, potentiam, e scientia exsistere, quin etiam ex infania et ira, robur autem e natura bonoque corporis pastu; ita etiam hic non idem esse audaciam et fortitudinem. quo quidem efficitur, ut fortes quidem audaces sint, neque tamen audaces omnes sint fortes; audacia

μὲν γὰρ καὶ ἀπὸ τέχνης γίγνεται ἀνθρώποις καὶ ἀπὸ θυμοῦ τε καὶ ἀπὸ μανίας, ὡςπερ ἡ δύναμις, ἀνδρεῖα δὲ ἀπὸ φύσεως καὶ εὐτροφίας τῶν ψυχῶν γίγνεται. Λέγεις δέ τινας, ἔφην, ὁ Πρωταγόρα, τῶν ἀνθρώπων εἰς ζῆν, τοὺς δὲ κακῶς; "Εφη. Ἄρο δοκεῖ σοι ἀνθρωπός ἄν εὖ ζῆν, εἰ ἀνιώμενός τε καὶ ὀδυνώμενος ζῷη; Οὐκέτι οὐδέ τις δέ ηδέως βιους τὸν βίον τελευτήσειν, οὐκέτι ἄν σοι δοκεῖ οὕτω βεβιωκέναι; "Εμοιγά, ἔφη. Τό μὲν ἄρο ηδέως ζῆν ὑγιαθόν, τὸ δέ ἀηδῶς κακόν. * Εἶπερ τοῖς καλοῖς γάρ, ἔφη, ζῷη ηδόμετος. Τί δή, ὁ Πρωταγόρα; μὴ καὶ σύ, ὡςπερ οἱ πολλοί, ηδέ αἴτια καλεῖς κακὰ καὶ ἀνιαρὰ ἀγαθά; Ἐγὼ γὰρ λέγω. Καθ' ὃ *) ηδέα ἐστίν, ἀρα κατὰ τοῦτο οὐκ ἀγαθά, μὴ εἰ τι ἀπὸ αὐτῶν ἀποβίσεται ἄλλο, καὶ αὐθις αὐτὸν τὰ ἀνιαρὰ ὡςαύτως οὕτως οὖ, καθ' ὅσον ἀνιαρά, κακά; Οὐκ οἶδα, ὁ Σωκράτες, ἔφη, ἀπλῶς οὕτως ὡς σὺ ἐρωτᾶς, εἰ ἐμοὶ ἀποκριτέον ἐστίν, ὡς τὰ ηδέα τε ἀγαθά ἐστιν ἀπαντά καὶ τὰ ἀνιαρὰ κακά· ἄλλα δι μοι δοκεῖ οὐ μόνον πρὸς τὴν νῦν ἀπόκρισιν ἐμοὶ ἀσφαλέστερον εἶναι ἀποκρίνασθαι, ἄλλα καὶ πρὸς πάντα τὸν ἄλλον βίον τὸν ἐμόν, ὅτι ἐστι μὲν ἂν τῶν ηδέων οὐκέτιν ἀγαθά, ἐστι δέ αὐτὸν καὶ ἂν τῶν ἀνιαρῶν οὐκέτιν κακά, ἐστι δέ ἂν ἐστι, καὶ τρίτον ἂν οὐδέτερα, οὕτε κακὰ οὐτέ ἀγαθά. Ἡδέα δὲ καλεῖς, ἦν δέ ἐγώ, οὐ τὰ ηδονῆς μετέχοντα ηποιοῦντα ηδονήν; Πάντα γάρ, ἔφη. Τοῦτο τοίνυν λέγω, καθ' ὅσον ηδέα ἐστίν, Εἰ οὐκ ἀγαθά, τὴν ηδονὴν αὐτὴν ἐρωτῶν εἰ οὐκ ἀγαθόν ἐστιν. "Ωςπερ σὺ λέγεις, ἔφη, ἐκάστοτε, ὁ Σωκράτες, σκοπώμεθα αὐτό, καὶ ἐὰν μὲν πρὸς λόγον δοκῇ εἶναι τὸ σκέμμα καὶ τὸ αὐτὸν φαίνηται ηδύ τε καὶ ἀγαθόν, ἔνγχωρησόμεθα, εἰ δὲ μή, τότε ηδη ἀμφιεβητήσομεν. Πότερον οὖν, ἦν δέ ἐγώ, σὺ βούλει ηγεμονεύειν τῆς σπέψεως, ηποιοῦντα ηδονήν; Δικαιοις, ἔφη, σὺ ηγείσθαι· σὺ γὰρ καὶ κατάρχεις τοῦ λόγου. Ἄρο δοκεῖ σοι ἐγώ, τῆδε πη καταφανὲς * ἄν ήμιν γένοιτο; ὡςπερ εἴ τις ἀνθρωπὸν σκοπῶν ἐκ τοῦ εἰδους ηποιοῦντα ηδη πρὸς ἄλλο τι τῶν τοῦ σώματος ἐργῶν, ιδών τὸ πρόξωπον καὶ τὰς χεῖρας ἄκρας εἴποι "Ιδε

*) ἄλλ. "Ἐγωγε. Οἶον λέγεις· καθ' ὃ οὐτ. Ισ. ἀγαθά· οἶον τοιόνδε λέγω· καθ' ὃ οὐτ.

enim et ex arte existit hominibus et ex ira et ex infania, sicut potentia, fortitudo autem e natura bonoque animi pastu existit. Dicisne, Protagora, inquam, aliquos de hominibus bene vivere, alios vero male? Dixit. Num igitur tibi homo videtur bene vivere posse, si mae-rens et dolens vivat? Negavit. Quid, si vitam iucunde actam ponit, nonne tibi videtur bene ita vixisse? Mihi vero, inquit. Iucunde igitur vivere bonum est, iniucunde autem malum. Siquidem pulchris, inquit, delectans quis vivit. Quid igitur, Protagora? num tu quoque, sicut multitudo, iucunda aliqua vocas mala et acerba bona? veluti hoc dico: quatenus iucunda sunt, num eatenus non sunt bona, nisi quid aliud ab iis evenierit, et rursus acerba eodem modo non, quatenus acerba, mala? Nescio, Socrate, inquit, an simpliciter ita, ut tu rogas, me respondere oporteat, iucunda bona esse omnia et acerba mala, sed videtur mihi non solum ad hanc respcionem, verum etiam ad universam meam vitam tutius esse respondere, esse aliqua ex iucundis, quae non sint bona, esse quoque aliqua ex acerbis, quae non sint mala, rursus esse quae ita sint, et tertio quae neutra sint, neque mala neque bona. Iucunda, inquam, nonne vocas, quae cum iucunditate coniuncta sunt vel eam efficiunt? Sane quidem, inquit. Hoc igitur quaerens, num, quatenus iucunda sint, bona non sint, interrogo, ipsa iucunditas anne bona sit. Quemadmodum tu dicens, inquit; semper, Socrate, consideremus hoc, et si consentanea videtur esse quaestio idemque appetet iucundum et bonum, concedemus, fin minus, ita ambigemus. Utrum vero, inquam, tu vis ductare quaestionem, an ego ductem? Par est, inquit, te ducere, tu enim incepisti etiam sermonem. Num igitur, inquam, hac fortasse ratione perspicuum nobis erit? nimirum quemadmodum, si quis hominis vel sanitatem vel alium quempiam corporis habitum e specie spectaturus sit, facie eius extremisque manibus conspectis dicat Agedum

δή μοι ἀποκαλύψας καὶ τὰ στήθη καὶ τὸ μετάφρενον ἐπίδεξον, ἵν' ἐπισκέψωμαι σαφέστερον, καὶ ἡγώ τοιοῦτόν τι ποθῶ πρὸς τὴν σκέψιν· Θεασάμενος ὅτι οὕτως ἔχεις πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἥδυν ὡς φης, δέομαι τοιοῦτόν τι εἰπεῖν" Ιθι δή μοι, ὁ Πρωταγόρα, καὶ τόδε τῆς διανοίας ἀποκάλυψον, * πῶς Β ἔχεις πρὸς ἐπιστήμην· πότερον καὶ τοῦτο σοὶ δοκεῖ ὡς περ τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις, η̄ ἄλλως; δοκεῖ δὲ τοῖς πολλοῖς περὶ ἐπιστήμης τοιοῦτόν τι, οὐκ ἴσχυρὸν οὐδὲ ἡγεμονικὸν οὐδὲ ἀρχικὸν εἶναι, οὐδὲ ὡς περὶ τοιούτου αὐτοῦ ὄντος διανοοῦνται, ἀλλ' ἐνούσης πολλάκις ἀνθρώπῳ ἐπιστήμης, οὐ τὴν ἐπιστήμην αὐτοῦ ἄρχειν, ἀλλ' ἄλλο τι, τοτὲ μὲν θυμόν, τοτὲ δὲ ἡδονήν, τοτὲ δὲ λύπην, ἐντοτε δὲ ἔρωτα, πολλάκις δὲ φόβον, ἀτεχνῶς διανοούμενοι περὶ τῆς * ἐπιστήμης, ὡς περὶ ἀνδραπόδου, Σ περιελκομένης ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων. ἀρ' οὖν καὶ σοὶ τοιοῦτόν τι περὶ αὐτῆς δοκεῖ, η̄ καλόν τε εἶναι η̄ ἐπιστήμη καὶ οἶον ἄρχειν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐάνπερ γιγνώσκῃ τις τάγαθὰ καὶ τὰ κακά, μὴ ἀν κρατηθῆναι ὑπὸ μηδενός, ὡς τε ἄλλ' ἄττα πράττειν, η̄ ἀ ἀν η̄ ἐπιστήμη κελεύῃ, ἀλλ' ἕκανὴν εἶναι τὴν φρόνησιν βοηθεῖν τῷ ἀνθρώπῳ; Καὶ δοκεῖ, ἔφη, ὡς περ σὺ λέγεις, ὁ Σώκρατες, καὶ ἄμα, εἴπερ τῷ ἄλλῳ, αἰσχρόν * ἔστι καὶ ἔμοι σοφίαν καὶ ἐπιστήμην μὴ οὐχὶ πάντων Δ πράτιστον φάναι εἶναι τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων. Καλῶς γε, ἔφην ἔγώ, σὺ λέγων καὶ ἀληθῆ. οἰσθα οὖν ὅτι οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἔμοι τε καὶ σοὶ οὐ πείθονται, ἀλλὰ πολλούς φασι γιγνώσκοντας τὰ βέλτιστα οὐκ ἐθέλειν πράττειν, ἐξὸν αὐτοῖς, ἀλλ' ἄλλα πράττειν; καὶ ὅσους δὴ ἔγὼ ἡρόμην ὃ τί ποτε αἴτιόν ἔστι τούτου, υφ' ἡδονῆς φασὶν ἡττωμένους η̄ λύπης η̄ ὧν νῦν δὴ ἐ*γὼ ἔλεγον, ὑπό Ε τινος τούτων κρατουμένους ταῦτα ποιεῖν τοὺς ποιοῦντας. Πολλὰ γάρ, οἷμαι, ἔφη, ὁ Σώκρατες, καὶ ἄλλα οὐκ ὁρθῶς λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι. "Ιθι δή μετ' ἔμοι ἐπιχείρησον πειθεῖν τοὺς ἀνθρώπους καὶ διδάσκειν, ὃ ἔστιν αὐτοῖς τοῦτο τὸ πάθος, ὃ φασιν ὑπὸ τῶν * ἡδονῶν ἡττᾶσθαι καὶ οὐ 553 πράττειν διὰ ταῦτα τὰ βέλτιστα, ἐπεὶ γιγνώσκειν γε αὐτά. Ήσως γάρ ἀν λεγόντων ἡμῶν ὅτι Οὐκ ὁρθῶς λέγετε,

denudatum quoque pectus et dorsum mihi ostende, ut certius explorem: ita ego quoque tale quid desidero ad hanc quaestionem; nempe quum cognoverim te ita sentire de bono et iucundo, ut ais, hoc fere dicere me oportet Agedum, Protagora, hanc quoque cogitationem mihi denuda, quid sentias de scientia: utrum tibi quoque id videtur, quod plurimis hominibus, an aliud quid? videtur autem plurimis hoc fere de scientia, nec validi nec ducens nec imperans quid esse, neque pro tali eam re habent, sed, quamvis saepenumero in homine scientia insit, non scientiam tamen ipsis imperare, sed aliud quid, modo iram modo iucunditatem modo dolorem, nonnumquam amorem, saepius etiam metum, revera existimantes scientiam, ut servum, hue atque illuc trahi a reliquis omnibus. num igitur tibi quoque hoc de ipsa videtur, an pulchram censes esse scientiam et imperare posse homini et, si quis cognoverit bona et mala, eum a nulla re ita superatum iri, ut aliud quid faciat praeter ea, quae scientia iubeat, sed fatis valere prudentiam ad opem homini ferendam? Videtur ita, inquit, ut dicis, Socrate, simulque, si quemquam, me haud decet negare sapientiam ac scientiam omnibus superiorem esse rebus humanis. Bene vero, inquam, tu dicis et vera haec sunt. scin igitur, maximam hominum partem mihi et tibi non assentiri, sed multos dicere cognoscentes optima nolle ea facere, licet possint, sed alia facere? et quosecumque interrogavi quaenam huius rei causa esset, ii iucunditati dixerunt succumbentes vel a dolore aliove quopiam eorum quae modo memoravi superatos haec facere quicumque ita agerent. Alia etiam multa, ut censeo, inquit, Socrate, homines haud recte dicunt. Agedum conare mecum hominibus persuadere eosque docere, quae sit ipsis affectio illa, quam dicunt, voluptati succumbendi et in circa optima non faciendi, licet ea cognoscant. fortasse enim, si nos dicamus Non recte dici-

ω̄ ἀνθρωποι, ἀλλὰ ψεύδεσθε, ἔροιντ' ἀν ήμᾶς ⁷Ω Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, εἰ μὴ ἐστι τοῦτο τὸ πάθημα ἡδονῆς ἡττᾶσθαι, ἀλλὰ τί ποτ' ἐστί, καὶ τί ὑμεῖς αὐτό φατε εἶναι; εἴπατον ἡμῖν. Τί δέ, ω̄ Σώκρατες, δεῖ ἡμᾶς σκοπεῖσθαι τὴν τῶν πολλῶν δόξαν ἀνθρώπων, οὐδὲ τι ἀν τυχωσι, τοῦτο λέγουσιν; * Οἶμαι, ἦν δὲ ἐγώ, εἴναι τι ἡμῖν Β τοῦτο πρὸς τὸ ἐξευρεῖν περὶ ἀνδρείας, πρὸς τὰλλα μόρια τὰ τῆς ἀρετῆς πῶς ποτ' ἔχει. εἰ δὲ οὖν σοι δοκεῖ ἐμμένειν οἷς ἄρτι ἔδοξεν ἡμῖν, ἐμὲ ἡγήσασθαι, η̄ οἶμαι ἀν ἐγωγε καλλιστε φυνερὸν γενέσθαι, ἐπου, εἰ δὲ μὴ βούλει, εἴ σοι φίλον, ἐῶ χαίρειν. ⁷Αλλ', ἔφη, ὁρθῶς λέγεις, καὶ πέραντε ὥςπερ ἥρξω.

Πάλιν τοὺνταν, ἔφην ἐγώ, εἰ ἔροιντο ἡμᾶς Τί οὖν Σ φατὲ τοῦτο εἶναι, ὃ ὑμεῖς ἡττω εἶναι τῶν ἡδονῶν ἐλέγομεν; εἴποιμ' ἀν ἐγωγε πρὸς αὐτοὺς ὅδι· ⁷Ακούετε δή· πειρασόμεθα γὰρ ὑμῖν ἐγώ τε καὶ Πρωταγόρας φράσαι. ἄλλο τι γάρ, ω̄ ἀνθρωποι, φατὲ ὑμῖν τοῦτο γίγνεσθαι ἐν τοῖςδε; οἷον πολλάκις ὑπὸ σίτων καὶ ποτῶν καὶ ἀφροδισίων πρατούμενοι ἡδέων ὅντων, γιγνώσκοντες ὅτι πονηρά ἔστιν, ὅμως αὐτὰ πράττειν; Φαίεν ἄν. Οὐκοῦν ἔροιμεθ' ἀν αὐτοὺς ἐγώ τε καὶ σὺ πάλιν Πονηρὰ δὲ αὐτὰ πῇ φατὲ εἶναι; πότε*ρον ὅτι τὴν ἡδονὴν ταύτην ἐν τῷ παραχρῆ· ⁷Δ μα παρέχει καὶ ἡδύ ἔστιν ἔκαστον αὐτῶν, η̄ ὅτι εἰς τὸν ὕστερον χρόνον νόσους τε ποιεῖ καὶ πενίας καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλὰ παρασκευάζει; η̄ κανὸν εἴ τι τούτων εἰς τὸ ὕστερον μηδὲν παρασκευάζει, χαίρειν δὲ μόνον ποιεῖ, ὅμως δὲ ἄν *) κακὰ ἦν, ὅτι μαθόντα χαίρειν ποιεῖ καὶ ὄπηοῦν; — ἀρ' ολόμεθα ἀν αὐτούς, ω̄ Πρωταγόρα, ἄλλο τι ἀποκρίνασθαι, η̄ ὅτι οὐ κατὰ τὴν αὐτῆς τῆς ἡδονῆς τῆς παραχρῆμα ἔργασίαν κακά ἔστιν, * ἀλλὰ διὰ τὰ Ε ὕστερον γιγνόμενα, νόσους τε καὶ τὰλλα; ⁷Εγὼ μὲν οἶμαι, ἔψη δὲ Πρωταγόρας, τοὺς πολλοὺς ἀν ταῦτα ἀποκρίνασθαι. Οὐκοῦν νόσους ποιοῦντα ἀνίας ποιεῖ, καὶ πενίας ποιοῦντα ἀνίας ποιεῖ; — ὅμολογοῖεν ἄν, ω̄ς ἐγῶμαι.

*) Ισ. ὅμως αὐτὰ κακά ἥντι.

tis, o homines, sed mentimini, interrogent nos O Protagora et Socrate, si haec non est affectio illa voluptati succumbendi, quaenam tandem erit et quam vos eam dicitis esse? aperite nobis. Quid vero, Socrate, opus est nobis perscrutari plurimorum opinionem hominum, qui, quicquid occurrit, id dicunt? Arbitror, inquam, hoc nobis conducere ad inveniendum, fortitudo ad reliquas virtutis partes quomodo se habeat. quodsi tibi placet in iis stare, quae paullo ante nobis visa sunt, ut videlicet ego praeeam, quemadmodum arbitrer rem optime perspicuam fore, sequere, si id minus, si tibi gratum est, missum id facio. At, inquit, recte dieis, et perfice, ut exorsus es.

Rursus igitur, inquam, si nos rogent Quid tandem censetis illud esse, quod nos diximus voluptatibus succumbere? equidem hoc ipsis referam: Audite; conabimur enim vobis ego et Protagoras explicare. nonne, o homines, dicitis vobis hoc accidere in his: veluti saepenumero ab esculentis, potulentis venereisque voluptatibus superati suaviter vos affidentibus dicitis, quamvis cognoscatis ea mala esse, tamen vos iis operari? Concedent. Nonne iterum ipsos interrogemus ego et tu Mala autem quatenus ea vocatis? utrum propterea quod voluptatem illam statim afferant et iucundum sit unumquodque, an, quod in posterum morbos efficiant et paupertatem et alia multa id genus afferant? an, etiamsi nihil tale in posterum afferunt, sed gaudere tantum faciunt, tamen ipsa mala sunt, quoniam scientem gaudere faciunt quacumque ratione? — num illos arbitramur, Protagora, aliud quid responsuros esse nisi hoc, ea non propter ipsam in praesens allatam voluptatam mala esse, sed post evenientium causa, morborum videlicet et ceterarum rerum? Evidem, inquit Protagoras, arbitror multitudinem hoc esse responsuram. Nonne morbos efficientia molestias efficiunt, et paupertatem efficientia molestias efficiunt? — consentient, ut opinor.

Συνέφη ὁ Πρωταγόρας. Οὐκοῦν φαίνεται, ὡς ἄνθρωποι, ὑμῖν, ὡς φαμεν ἐγώ τε καὶ Πρωταγόρας, δι' οὐδὲν ἄλλο ταῦτα κακὰ ὅντα, ἢ διότι εἰς ἀντασ τε ἀποτελευτὴν καὶ ἄλλων ἡδονῶν ἀποστερεῖ. — ὅμολος γοῖν ἄν; Συνεδόκει ἡμῖν 554 ἀμφοῖν. Οὐκοῦν πάλιν ἄν αὐτοὺς τὸ ἐναντίον εἰ λέσθε-
 θα Ὁ ἄνθρωποι οἱ λέγοντες αὐτὸν ἀγαθὰ ἀνισχά εἶναι, ἀρ' οὐ τὰ τοιάδε λέγετε, οἷον τὰ τε γυμνάσια καὶ τὰς στρατείας καὶ τὰς ὑπὸ τῶν ιστρῶν θεραπείας τὰς διὰ καύσεών τε καὶ τομῶν καὶ φαρμακειῶν καὶ λιμοκτονιῶν γιγνομένας, ὅτι ταῦτα ἀγαθὰ μὲν ἔστιν, ἀνισχά δέ; — φαῖεν ἄν; Συνεδό-
 κει. Πότερον οὖν * κατὰ τόδε ἀγαθὰ αὐτὰ καλεῖτε, ὅτι B ἐν τῷ παραχρῆμα ὁδύνας τὰς ἐσχάτας παρέχει καὶ ἀλγηδό-
 νας, ἢ ὅτι εἰς τὸν ὕστερον χρόνον ὑγειειά τε ἀπὸ αὐτῶν γίγνονται καὶ εὐεξίαι τῶν σωμάτων καὶ τῶν πόλεων σωτη-
 ρίαι καὶ ἄλλων ἀρχαὶ καὶ πλοῦτοι; — φαῖεν ἄν, ὡς ἐγῶ-
 μαι. Συνεδόκει. Ταῦτα δὲ ἀγαθά ἔστι δι' ἄλλο τι, ἢ ὅτι εἰς ἡδονὰς ἀποτελευτὴν καὶ λυπῶν ἀπαλλαγάς τε καὶ ἀπο-
 τροπάς; ἢ ἔχετε τι ἄλλο τέλος λέγειν, εἰς δὲ ἀποβλέψαντες αὐτὰ ἀγαθὰ καλεῖτε, ἀλλ' ἢ ἡδονάς τε καὶ λύπας; — οὐκ C ἄν φαῖεν, ὡς ἐγῶμαι. Οὐδέ ἐμοὶ δοκεῖ, ἔφη ὁ Πρωταγό-
 ρας. Οὐκοῦν τὴν μὲν ἡδονὴν διώκετε ὡς ἀγαθὸν ὅν, τὴν δὲ λύπην φεύγετε ὡς κακόν; Συνεδόκει. Τοῦτ' ἄρα ἡγεῖσθ' εἶναι κακόν, τὴν λύπην, καὶ ἀγαθὸν τὴν ἡδονήν, ἐπεὶ καὶ αὐτὸ τὸ χαίρειν τότε λέγετε κακὸν εἶναι, ὅταν μειζόνων ἡδονῶν ἀποστερῇ ἢ δύσας αὐτὸ ἔχει, ἢ λύπας μείζους πα-
 ρασκευάζῃ τῶν ἐν αὐτῷ ἡδονῶν· ἐπεὶ εἰ κατὰ ἄλλο τι * αὐ- D τὸ τὸ χαίρειν κακὸν καλεῖτε καὶ εἰς ἄλλο τι τέλος ἀποβλέ-
 ψαντες, ἔχοιτε ἄν καὶ ἡμῖν εἰπεῖν· ἀλλ' οὐχ ἔξετε. Οὐδέ ἐμοὶ δοκοῦσιν, ἔφη ὁ Πρωταγόρας. "Ἄλλο τι οὖν πάλιν καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ λυπεῖσθαι ὁ αὐτὸς τρόπος; τότε κα-
 λεῖτε αὐτὸ τὸ λυπεῖσθαι ἀγαθόν, ὅταν ἢ μείζους λύπας τῶν ἐν αὐτῷ οὐσῶν ἀπαλλάττῃ ἢ μείζους ἡδονὰς τῶν λυ-
 πῶν παρασκευάζῃ; ἐπεὶ εἰ πρὸς ἄλλο τι τέλος ἀποβλέπετε,
 ὅταν καλήτε αὐτὸ τὸ λυπεῖσθαι ἀγαθόν, ἢ * πρὸς δὲ E

Affensit Protagoras. Nonne igitur vobis, o homines, ut dicimus ego et Protagoras, nullam aliam ob causam mala videntur esse, nisi quod in molestias evadunt aliisque vos privant voluptatibus? — assentienturne? Utrique nostrum visum est. Nonne rursus si contrarium eos rogamus O homines, qui dicitis rursum bona acerba esse, nonne haec dicitis, veluti exercitationes et expeditiones et medicorum curationes, quae unctionibus, sectionibus, remedii et perfecta abstinentia peraguntur, has videlicet bonas quidem esse, sed acerbas? — assentientur? Concessit. Utrum igitur sic circa bonas eas vocatis, quod in praesens dolores extremos afferant atque cruciatus, an, quod in posterum sanitates ex iis existant et boni corporis habitus et civitatum salus, in alias imperia et divitiae? — dicent, ut opinor. Concessit. Haec vero num bona sunt aliam ob causam, quam quod in voluptates evadunt dolorumque et liberationes et depulsiones? an alium quemquam finem habetis dicere, quem respicientes bona dicatis illa, praeter voluptates ac dolores? — negabunt, ut opinor. Nec mihi videtur, inquit Protagoras. Nonne igitur voluptatem consectamini tamquam bonum aliquid, dolorem autem fugitis tamquam malum? Concessit. Hoc igitur existimatis malum esse, dolorem, bonum vero quid voluptatem; nam ipsum etiam gaudere tum dicitis malum esse, quum maioribus privat voluptatibus, quam quas ipsum assert, vel maiores efficit dolores, quam quae voluptates in ipso insunt. etenim si aliam ob causam ipsum gaudere bonum diceretis et alium finem respiceretis, haberetis nobis quoque dicere; sed non habebitis. Nec mihi videntur habere, inquit Protagoras. Nonne rursus etiam eius, quod dolere dicitur, eadem est ratio? tum videlicet ipsum dolere bonum dicitis, quum vel a maioribus doloribus, quam qui in ipso insunt, liberat vel voluptates doloribus maiores efficit; nam si alium quemquam finem respicitis, quando ipsum dolere vocatis bonum, quam eum

ἔγω λέγω, ἔχετε ὑμῖν εἰπεῖν· ἀλλ' οὐχ ἔξετε. Ἐληθῆ, ἦφη,
λέγεις, ὁ Πρωταγόρας. Πάλιν τοίνυν, ἔφην ἔγώ, εἴ με
ἀνέροισθε, ὡς ἄνθρωποι, Τίνος οὖν δή ποτε ἔνεκα πολλὰ
περὶ τούτου λέγεις καὶ πολλαχῇ; Συγγιγνώσκετε μοι, φαίην
ἄντι ἔγωγε· πρῶτον μὲν γάρ οὐδὲ δάδιον ἀποδεῖξαι τί ἔστι
ποτὲ τοῦτο, ὃ ὑμεῖς καλεῖτε τῶν ἥδουν ἥττω εἶναι, ἐπει-
τα ἐν τούτῳ εἰσὶ πᾶσαι αἱ ἀποδεῖξεις. ἀλλ' θεὶ καὶ νῦν
ἀναθέσθαι ἔξεστιν, εἴ τη ἔχετε ἄλλο τι φάναι * εἶναι τὸ 355
ἀγαθὸν ἢ τὴν ἥδονήν, ἢ τὸ κακὸν ἄλλο τι ἢ τὴν ἀνίαν·
ἢ ἀρκεῖ ὑμῖν τὸ ἥδεως καταβιῶντα τὸν βίον ἄνευ λυπῶν;
εἰ δὲ ἀρκεῖ καὶ μὴ ἔχετε μηδὲν ἄλλο φάναι εἶναι ἀγαθὸν
ἢ κακόν, ὃ μὴ εἰς ταῦτα τελευτᾷ, τὸ μετὰ τοῦτο ἀκούετε·
φημὶ γάρ ὑμῖν τούτου οὕτως ἔχοντος γελοῖον τὸν λόγον
γίγνεσθαι, ὅταν λέγητε ὅτι πολλάκις γιγνώσκων τὰ κακὰ
ἄνθρωπος ὅτι κακά ἔστιν, ὅμως πράττει αὐτά, ἔξον μὴ
πράττειν, ὑπὸ τῶν ἥδουν ἀγόμενος καὶ * ἐκπληγόμενος, Β
καὶ αὐθὶς αὐτὸς λέγητε ὅτι γιγνώσκων ὁ ἄνθρωπος τάγαθὰ
πράττειν οὐκέτι θέλει διὰ τὰς παραχρῆμα ἥδονάς, ὑπὸ τού-
των ἥττώμενος. ὡς δὲ ταῦτα γελοῖά ἔστι, κατάδηλον ἔσται,
ἐὰν μὴ πυλλοῖς ὀνόμασι χρώμεθα ἄρα, ἥδει τε καὶ ἀνια-
ρῷ καὶ ἀγαθῷ καὶ κακῷ, ἀλλ' ἐπειδὴ δύο ἐφάνη ταῦτα,
δυοῖν καὶ ὀνόμασι προσαγορεύωμεν αὐτά, πρῶτον μὲν
ἀγαθῷ καὶ κακῷ, ἐπειτ' αὐθὶς ἥδει τε καὶ ἀνιαρῷ. Θέ-
μενοι δὴ οὕτω, λέγωμεν ὅτι γιγνώσκων ὁ ἄνθρωπος C
τὰ κακὰ ὅτι κακά ἔστιν, ὅμως αὐτὸν ποιεῖ. ἐὰν οὖν τις
ἡμᾶς ἐρηται Διὰ τί; Ἡττώμενος, φήσομεν. Τπὸ τοῦ;
ἐκεῖνος ἐρήσεται ἡμᾶς· ὑμῖν δὲ ὑπὸ μὲν ἥδονῆς οὐκ-
έτι ἔξεστιν εἰπεῖν· ἄλλο γάρ ὅνομα μετείληφεν ἀντὶ
τῆς ἥδονῆς τὸ ἀγαθόν· ἐκείνῳ δὴ ἀποκρινώμεθα καὶ λέ-
γωμεν ὅτι Ἡττώμενος — Τπὸ τίνος; φήσει. Τοῦ ἀγαθοῦ,
φήσομεν νὴ Δια. ἀν οὖν τύχῃ ὁ ἐρόμενος ἡμᾶς ὑβριστῆς
ῶν, γελάσεται καὶ ἐρεῖ ⁷Η γελοῖον λέγετε πρᾶγμα, εἰ πράτ-
τει τις κακά, γιγνώσκων ὅτι κακά ἔστιν, οὐ δέον αὐ-
τὰ πράττειν, ἥττώμενος ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν. ἄρα, φήσει,

quem dico, habetis nobis indicare; at non habebitis. Vera, inquit, dicis, Protagoras. Rursus igitur, inquam, si me interrogetis, o homines: Quid igitur tandem multa de hoc verba facis multisque modis? Ignoscite mihi, equidem referam; primum enim non est facile demonstratu, quid tandem illud sit quod vos vocatis voluptatibus succumbere, deinde in eo nituntur omnes demonstrationes. verum etiam nunc retractare licet, si qua dicere habetis aliud quicquam esse bonum praeter voluptatem, vel malum aliud quid praeter dolorem; an fatis vobis est iucunde degere vitam sine doloribus? quodsi fatis est nec aliud quodpiam habetis dicere bonum vel malum, quod non in haec evadat, quae deinceps dicturus sum audite. dico enim vobis, si haec ita se habeant, ridiculum esse dictum, si ponatis, saepe hominem cognoscentem mala, quatenus mala sint, tamen ea facere, quum liceat non facere, a voluptatibus ductum et percutsum, et rursus si ponatis, hominem bona, etsi ea cognoscatur, facere nolle propter praesentes voluptates quibus succumbat. haec autem ridicula esse perspicuum erit, si non multa nomina usurpamus scilicet, iucundum et acerbum, bonum et malum, sed, quum duo haec visa sint, duabus etiam nominibus ea vocamus, primum bonum et malum dicentes, deinde iucundum et acerbum. hoc igitur sumentes dicamus, hominem mala cognoscentem, quatenus mala sint, tamen ea facere. quodsi quis nos interroget Cur? Succumbens, respondebimus. Cuinam rei? ille e nobis quaeret; nobis autem voluptati non amplius dicere licet; aliud enim nomen pro illo voluptatis accepit et bonum dictum est; respondebimus igitur ipsi et dicemus Succumbens — Cuinam? dicet. Bono, referemus mehercule. iam si forte, qui nos interrogat, protervus est, ridebit ac dicet: Sane ridiculum est, quod dicitis, quemquam mala cognoscentem, quatenus mala sint, ea facere, quum ea facere non oporteat, succumbentem bonis. num, dicet,

οὐκ ἀξίων ὅντων νικᾶν ἐν ὑμῖν τῶν ἀγαθῶν τὰ κακά, η̄ ἀξίων; φήσομεν δῆλον ὅτι ἀποκρινόμενοι ὅτι Οὐκ ἀξίων ὅντων· οὐ γάρ ἂν ἔξημάρτανεν ὃν φαμεν ἡττώ εἶναι τῶν ἡδονῶν. Κατὰ τὶ δέ, φήσει ἵσως, ἀνάξιά ἐστι τάγαθὰ τῶν κακῶν η̄ τὰ κακὰ τῶν ἀγαθῶν; η̄ κατ’ ἄλλο τι η̄ ὅταν τὰ μὲν μείζω, τὰ δὲ σμικρότερα η̄; η̄ πλείω, τὰ δὲ * ἐλάττω η̄; — Ε οὐχ ἔξομεν εἰπεῖν ἄλλο η̄ τοῦτο. Δῆλον ἄρα, φήσει, ὅτι τὸ ἡττᾶσθαι τοῦτο λέγετε, ἀντὶς ἐλαττόνων ἀγαθῶν μείζω κακὰ λαμβάνειν. — Ταῦτα μὲν οὖν οὕτως. μεταλάβωμεν δὴ τὰ ὄντοματα πάλιν τὸ ἥδυ τε καὶ ἀνιαρὸν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς τούτοις, καὶ λέγωμεν ὅτι ἄνθρωπος πράττει, τότε μὲν ἐλέγομεν τὰ κακά, νῦν δὲ λέγωμεν τὰ ἀνιαρά, γιγνώσκων ὅτι ἀνιαρά ἐστιν, ἡττώμενος ὑπὸ τῶν ἥδέων, δῆλον ὅτι ἀναξίων ὅντων νικᾶν. 356
 καὶ τις ἄλλη ἀναξία ἥδονη *) πρὸς λύπην ἐστίν, ἄλλ’ η̄ ὑπερβολὴ ἄλλήλων καὶ ἔλλειψις; ταῦτα δ’ ἐστὶ μείζω τε καὶ σμικρότερα γιγνόμενα ἄλλήλων καὶ πλείω καὶ ἐλάττω καὶ μᾶλλον καὶ ἥττον. εἰ γάρ τις λέγοι δτι Ἀλλὰ πολὺ διαφέρει, ω̄ Σώκρατες, τὸ παραχοῆμα ἥδυ τοῦ εἰς τὸν ὕστερον χρόνον καὶ ἥδεος καὶ λυπηροῦ, Μῶν ἄλλῳ τῷ, φαίην ἂν ἔγωγε, η̄ ἥδορη̄ καὶ λύπη; οὐ γάρ ἔσθ’ ὅτῳ * ἄλλῳ ἄλλ’ ὥσπερ ἀγαθὸς Β ἴσταναι ἄνθρωπος, ξυνθεὶς τὰ ἥδεα καὶ ξυνθεὶς τὰ λυπηρά, καὶ τὸ ἔγγυς καὶ τὸ πόδιον στήσας ἐν τῷ ζυγῷ, εἰπὲ πότερα πλείω ἐστίν· ἐὰν μὲν γάρ ἥδεα πρὸς ἥδεα ἴστησι, τὰ μείζω ἐεὶ καὶ πλείω ληπτέα, ἐὰν δὲ λυπηρὰ πρὸς λυπηρά, τὰ ἐλάττω καὶ σμικρότερα, ἐὰν δὲ ἥδεα πρὸς λυπηρά, ἐὰν μὲν τὰ ἀνιαρὰ ὑπερβάλληται ὑπὸ τῶν ἥδέων, ἐάν τε τὰ ἔγγυς ὑπὸ τῶν πόδιων ἐάν τε τὰ πόδια ὑπὸ τῶν ἔγγυς, ταῦτην τὴν πρᾶξιν πραπτέον ἐν η̄ ἂν * ταῦτ’ ἐνη̄, ἐάν δὲ C τὰ ἥδεα ὑπὸ τῶν ἀνιαρῶν, οὐ πραπτέα. μή πῃ ἄλλῃ ἔχει, φαίην ἂν, ταῦτα, ω̄ ἄνθρωποι; — οἵδ’ ὅτι οὐκ ἂν ἔχοιεν ἄλλως λέγειν. Ξυνεδόκει καὶ ἐκείνω. "Οτε δὴ τοῦτο οὕτως ἔχει, τόδε μοι ἀποκρίνασθε, φήσω· φαίνεται ὑμῖν τῇ ὅψει τὰ αὐτὰ μεγέθη ἔγγυθεν μὲν μείζω, πόδιον δεν δὲ ἐλάττω, η̄ οὐ; Φήσουσιν. Καὶ τὰ παχέα καὶ τὰ

*) Ἰσ. ἀπαξία ἥδονης.

indignis illis bonis an dignis, quae in vobis mala superent? Referemus sine dubio respondentes Indignis bonis; neque enim peccaret is, quem dicimus succumbere voluptatibus. Quatenus vero, dixerit forsitan, indigna sunt bona malis vel mala bonis? alienae ratione nisi hac, si haec maiora, illa minora sunt, vel plura haec, pauciora illa? — non habebimus aliter dicere quam ita. Patet igitur, dicet, succumbere illud vos vocare pro maioribus bonis maiora mala sumere. — Et haec quidem ita se habent. iam accipiamus rursus vocabula iucundum et acerbum de iisdem rebus, et dicamus hominem facere — tum dicebamus mala, nunc ponamus acerba, licet cognoscat ea acerba esse, succumbentem iucundis, indignis scilicet quae superent. et quae nam alia indignitas voluptatis ad dolorem est, nisi redundantia et defectio? hoc vero est, si maiora et minora inter se existunt, plura et pauciora, altiore et inferiore gradu. enimvero si quis dicat At multum differt, Socrate, praesens iucunditas a postera vel iucunditate vel dolore: Num alio quopiam, equidem referam, nisi voluptate et dolore? nihil est enim aliud, quo differant; sed, sicut homo ponderandi peritus, componens iucunda et componens acerba, et propinquum et longinquum ponderansque ea libra, dic utra plura sint; nam si iucunda inter se trutina examinas, maiora semper et minora sumenda sunt, si acerba inter se examinas, minora et pauciora; si iucunda et acerba, quando acerba superantur a iucundis, sive propinqua a longinquis sive longinqua a propinquis, hoc ipsum faciendum est, in quo id inest, si autem iucunda ab acerbis superantur, non faciendum. numquid, dicam, aliter se haec habent, o homines? — scio non aliter ipsos habituros esse dicere. Visum est etiam illi. Quod igitur si ita habet, hoc mihi respondete, dicam: videnturne vobis spectantibus eadem magnitudines minus quidem maiores, eminus vero minores, necne? Concedent. Etiam crassa et plu-

πολλὰ ὡςαύτως; καὶ αἱ φωναὶ αἱ ἵσαι ἐγγύθεν μὲν μείζους,
πόδισθεν δὲ σμικρότεραι; Φαιὲν ἄν. Εἰ δοῦν * ἐν τούτῳ Δ
ἡμῖν ἥν τὸ εὖ πράττειν, ἐν τῷ τὰ μὲν μεγάλα μῆκη καὶ πράτ-
τειν καὶ λαμβάνειν, τὰ δὲ σμικρὰ καὶ φεύγειν καὶ μὴ πράττειν,
τίς ἀν ἡμῖν σωτηρία ἐφάνη τοῦ βίου; ἀρα ἡ μετρητική τέχνη
ἢ ἡ τοῦ φαινομένου δύναμις; ἢ αὐτῇ μὲν ἡμᾶς ἐπλάνα *) καὶ
ἐπολει ἄντο τε καὶ πάτο πολλάκις μεταλαμβάνειν ταῦτα καὶ
μεταμέλειν καὶ ἐν ταῖς πράξεσι καὶ ἐν ταῖς αἱρίσεσι τῶν μεγά-
λων τε καὶ σμικρῶν, ἡ δὲ μετρητικὴ ἄκυρον μὲν ἀν ἐποίησε
τοῦτο τὸ * φάντασμα, δηλώσασα δὲ τὸ ἀληθὲς ἡσυχίαν ἀν Ε
ἐποίησεν ἔχειν τὴν ψυχὴν μένουσαν ἐπὶ τῷ ἀληθεῖ καὶ ἔσωσεν
ἄν τὸν βίον; — ἀρ ἄν ὁμολογοῖεν οἱ ἀνθρώποι πρὸς ταῦθ'
ἡμᾶς τὴν μετρητικὴν σώζειν ἀν τέχνην, ἡ ἄλλην; Τὴν μετρη-
τικὴν, ὁμολόγει. Τί δ', εἰ ἐν τῇ τοῦ περιττοῦ καὶ ἀρτίου
αἱρέσει ἡμῖν ἥν ἡ σωτηρία τοῦ βίου, ὅπότε τὸ πλέον ὁδῶς
ἔδει ἐλέσθαι καὶ ὅπότε τὸ ἔλαττον, ἡ ἀύτὸ πρὸς ἑαυτὸ ἢ τὸ
ἔτερον πρὸς τὸ ἔτερον, εἴτ' ἐγγὺς εἴτε πόδισθεν εἶη, τί ἀν ἔσω-
ζεν ἡμῖν τὸν βίον; * ἀρ ἄν οὐκ ἐπιστήμη; καὶ ἀρ ἄν οὐ 357
μετρητική τις, ἐπειδήπερ ὑπερβολῆς τε καὶ ἐνδείας ἔστιν ἡ
τέχνη; ἐπειδὴ δὲ περιττοῦ τε καὶ ἀρτίου, ἀρ ἄλλη τις ἡ
ἀφιθμητική; — ὁμολογοῖεν ἀν ἡμῖν οἱ ἀνθρώποι, ἡ οὐ;
Ἐδόκουν ἀν καὶ τῷ Πρωταγόρᾳ ὁμολογεῖν. Εἰεν, ὡ ἄν-
θρώποι, ἐπειδὴ δὲ ἡδονῆς τε καὶ λύπης ἐν ὁδῷ τῇ αἱρέσει
ἐφάνη ἡμῖν ἡ σωτηρία τοῦ βίου οὖσα, τοῦ τε πλέονος καὶ
ἔλαττονος καὶ μείζονος καὶ σμικροτέρον καὶ ποδισθέρω καὶ Β
ἐγγυτέρω, ἀρα πρῶτον μὲν οὐ μετρητικὴ φαίνεται, ὑπερβο-
λῆς τε καὶ ἐνδείας οὖσα καὶ ἰσότητος πρὸς ἄλλήλας σκέψις;
Ἄλλ' ἀνάγκη. Ἐπεὶ δὲ μετρητική, ἀνάγκη δήπου τέχνη καὶ
ἐπιστήμη ἔστιν αὗτη, ἐξαῦθις σκεψόμεθα, ὅτι δὲ ἐπιστήμη ἔστι,
τοσοῦτον ἔξαιρεῖ πρὸς τὴν ἀπόδειξιν, ἥν ἐμὲ δεῖ καὶ Πρωτα-
γόραν ἀποδεῖξαι περὶ ὧν ἡρεσθ' ἡμᾶς. ἡρεσθε δέ, * εἰ μέμνη-
σθε, ἥνικα ἡμεῖς ἄλλήλοις ὁμολογοῦμεν ἐπιστήμης μηδὲν εἰ-
ναι πρεπέττον, ἀλλὰ τοῦτο ἀεὶ πρατεῖν, ὅπου ἀν ἐνῃ, καὶ

*) Ιο. ἐπλάνα ἄν πτλ.

rima similiter? et voces aequales cominus quidem maiores, eminus vero tenuiores sunt? Dicent. Quodsi igitur in hoc nobis versaretur prosperitas, nempe in productis magnitudinibus et faciendis et eligendis, in parvis vero fugiendis nec faciendis, quae nobis videretur vitae salus esse? metiendi ars, an externae vis visionis? an potius haec in errorem nos induceret efficeretque, ut faepius modo hoc modo illud eadem in re eligeremus nosque poeniteret et fecisse et elegisse vel magna vel parva, dimetiendi vero ars irritam faceret externam hanc visionem, verum aperiens tranquillum efficeret animum, stantem in vero, vitamque servaret? — num assentientur homines dimetiendi artem nos servare, an aliam? Metiendi artem. concessit. Quid vero, si in imparis et paris electione versaretur nobis vitae salus, quando plus recte oporteret eligi et quando minus, unumquodque per se vel alterum p[re]a altero, sive prope tunc procul essent, quid servaret nobis vitam? nonne scientia? et ea quidem metiendi scientia, quandoquidem redundantiae et defectionis ars esset? quando vero imparis et paris, num alia quam numerandi scientia? — assentientur nobis homines necne? Vixi sunt etiam Protagorae assensuri esse. Iam, o homines, quoniam in recta voluptatis ac doloris electione vitae salus vobis visa est versari, in eligendis videlicet pluribus et paucioribus, maioribus et minoribus, longinquioribus et propinquioribus, nonne primum metiendi peritia videtur esse, quum redundantia, defectus et aequalitas inter se examinanda sint? Necesse est. Si vero metiendi peritia est, necessario ars et scientia erit. Consentient. Quae-nam haec ars et scientia sit, alias quaeremus, hoc vero, scientiam eam esse, iam satis est ad demonstrandum id, quod me et Protagoram demonstrare oportet de iis quae nos interrogastis; interrogastis vero, si meministis, quum inter nos concederemus scientia nihil esse superius, sed hanc semper superare, in quocumque inesset, et vo-

ἡδονῆς καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὑμεῖς δὲ δὴ ἔφατε τὴν ἡδονὴν πολλάκις κρατεῖν καὶ τοῦ εἰδότος ἀνθρώπου, ἐπειδὴ δὲ ὑμῖν οὐχ ὠμολογοῦμεν, μετὰ τοῦτο ἡρεσθ' ἡμᾶς¹ Ω Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, εἰ μὴ ἔστι τοῦτο τὸ πάθημα ἡδονῆς ἡττᾶσθαι, ἀλλὰ τί ποτὲ ἔστι καὶ τί ὑμεῖς αὐτό φατε εἶναι; Δεῖπνετε ἡμῖν. εἰ μὲν οὖν τότε εὐθὺς ὑμῖν εἴπομεν ὅτι ἀμαδία, πατεγελάτε ἀν ἡμῶν, νῦν δὲ ἐὰν ἡμῶν καταγελάτε, καὶ ὑμῶν αὐτῶν παταγελάσεσθε· καὶ γὰρ ὑμεῖς ὠμολογήκατε ἐπιστήμης ἐνδείχ ἔξαμαρτάνειν περὶ τὴν τῶν ἡδονῶν αἰρεσιν καὶ λυπῶν τοὺς ἔξαμαρτάνοντας (ταῦτα δέ ἔστιν ἀγαθά τε καὶ κακά), καὶ οὐ μόνον ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πρόσθεν ἔτι ὠμολογήκατε ὅτι μετρητικῆς· ἢ δὲ ἔξαμαρτανομένη πρᾶ²ξις ἄνευ ἐπιστήμης μης ἔστε που καὶ αὐτοὶ ὅτι ἀμαδίᾳ πράττεται, ὥστε τοῦτ' ἔστι τὸ ἡδονῆς ἡττω εἶναι ἀμαδία ἡ μεγίστη· ἡς Πρωταγόρας ὅδε φησὶν λατρὸς εἶναι καὶ Πρόδικος καὶ Ἰππίας· ὑμεῖς δὲ διὰ τὸ οἰεσθαι ἄλλο τι ἡ ἀμαδίαν εἶναι οὕτε αὐτοὶ ὕστε τοὺς ὑμετέρους παῖδας παρὰ τοὺς τούτων διδασκάλους τούςδε τοὺς σοφιστὰς πέμπετε, ὡς οὐ διδακτοῦ ὄντος, ἀλλὰ ηδόμενοι τοῦ ἀργυρίου καὶ οὐ διδόντες τούτοις κακῶς πράττετε καὶ ἴδιᾳ καὶ δημοσίᾳ.

Ταῦτα μὲν τοῖς πολλοῖς ἀποκεκριμένοι ἀν ἡμεν,³ 358 ὑμᾶς δὲ δὴ μετὰ Πρωταγόρου ἔρωτῷ, Ἰππία τε καὶ Πρόδικε (κοινὸς γὰρ δὴ ἔστω ὑμῖν ὁ λόγος), πότερον δοκῶ ὑμῖν ἀληθῆ λέγειν, ἢ ψεύδεσθαι. Τπερφυῶς ἐδόκει ἀπασιν ἀληθῆ εἶναι τὰ εἰρημένα. Ομολογεῖτε ἄρα, ἢν δὲ ἔγω, τὸ μὲν ἡδὺ ἀγαθὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀνιαρὸν κακόν· τὴν δὲ Προδίκου τοῦδε διαιρέσιν τῶν ὄνομάτων παραιτοῦμαι· εἴτε γὰρ ἡδὺ εἴτε τερπνὸν λέγεις εἴτε χαρτόν, εἴτε ὄπόδεν καὶ ὅπως χαίρεις τὰ τοιαῦτα δύναμέζων, ὥστε βέλτιστε Πρόδικε, τοῦτό μοι πρὸς ὃ βούλομαι ἀπόκριναι. Γελάσας οὖν ὁ Πρόδικος ξυνωμολόγησε, καὶ οἱ ἄλλοι. Τί δὲ δή, ὡς ἄνδρες, ἔφην ἔγω, τὸ τοιόνδε; αἱ ἐπὶ τούτου πράξεις ἀπασαι, ἐπὶ τοῦ ἀλύπως ζῆν καὶ ἡδέως, ἀρά οὐ καλαί [καὶ ὡφέλιμοι], καὶ τὸ καλὸν ἔργον ἀγαθόν τε καὶ ὡφέλιμον; Ξυνεδόκει. Εἰτ ἄρα, ἔφην ἔγω, τὸ ἡδὺ ἀγαθόν ἔστιν, οὐδεὶς οὕτε εἰδὼς οὕτε οἰόμενος ἄλλα βελτίω εἶναι

Iuptatem et reliqua omnia, vos autem diceretis, voluptatem saepe superare etiam scientem hominem, hoc igitur quum vobis non concederemus, deinceps interrogabis nos O Protagora et Socrate, si haec non est affectio illa voluptati succumbendi, quae tandem est et quam vos dicitis eam esse? aperite nobis. si tum statim vobis dixissimus, inscientiam esse, nos derisissetis, nunc vero, si nos deridetis, etiam vos ipsos deridebitis; vos enim concessistis, scientiae inopia peccare in voluptatum et dolorum electione eos qui peccarent (haec vero sunt bona et mala), et non solum scientiae, sed etiam, ut ulterius concessistis, metiendi scientiae inopia; peccatum autem scientia absente ipsi haud dubie scitis inscientia committi; quocirca voluptati succumbere inscientia est maxima; cuius quidem hic Protagoras et Prodicus et Hippias se profitentur medicos esse, vos autem, quia censetis, aliud quid esse quam inscientiam, neque ipsi acceditis neque filios vestros mittitis ad huius scientiae magistros hosce sophistas, eam doceri non posse arbitrantes; at, quia pecuniam curatis nec his datis, male vobiscum agitur et privatim et publice.

Ac haec quidem multitudini responderemus; vos autem cum Protagora interrogo, Hippia et Prodice (communis enim esto vobis sermo), utrum videar vobis vera dicere, an mentiri. Mirum quam vera haec dicta omnibus visa sunt. Conceditis ergo, inquam, iucundum esse bonum, acerbum vero malum; huius Prodicti autem verborum distinctionem deprecor; five enim iucundum five suave five laetum five uude et quomodo gestis talia appellare, optime Prodice, eo utens ad id quod volo responde. Ridens Prodicus consensit, sicut reliqui quoque. Quid vero, o viri, inquam, hoc? omnia quae agimus, ut sine dolore et iucunde vivamus, nonne pulchra sunt, pulchrum vero opus bonum et utile est? Vixum est illis. Si igitur, inquam, iucundum est bonum, nemo neque sciens neque arbitrans alia meliora esse,

ἢ ἐποιεῖ καὶ δύναται, ἔπειτα ποιεῖ ταῦτα, ξένον τὰ C
βελτίω, οὐδὲ τὸ ἥπερ εἶναι αὐτοῦ ἄλλο τι τοῦτ' ἔστιν
ἢ ἀμαθία, οὐδὲ κρείττω ἕαυτοῦ ἄλλο τι ἢ σοφία. Ξυν-
εδόκει πᾶσιν. Τί δὲ δή; ἀμαθίαν ἄρα τὸ τοιόνδε λέ-
γετε, τὸ ψευδῆ ἔχειν δύξαν καὶ ἐψεῦσθαι περὶ τῶν πρα-
γμάτων τῶν πολλοῦ ἀξίων; Καὶ τοῦτο πᾶσι ἔννεδόκει.
"Άλλο τι οὖν, ἔφην ἐγώ, ἐπὶ γε τὰ κακὰ οὐδεὶς ἐκὼν
ἔρχεται οὐδὲ ἐπὶ ἄνοιαν κακὰ εἶναι, οὐδ' ἔστι τοῦτο,
ὧς ἔοικεν, ἐν ἀνθρώπου φύσει, ἐπὶ ἄνοιαν κακὰ εἶναι D
ἔθελεν λέναι ἀντὶ τῶν ἀγαθῶν, ὅταν τε ἀναγκασθῇ δυ-
σῖν κακοῦν τὸ ἔτερον αἰρεῖσθαι, οὐδεὶς τὸ μεῖζον αἰρή-
σται, ἔξον τὸ ἔλαττον; "Απαντα ταῦτα ἔννεδοκεῖ ἅπασιν
ἡμῖν. Τί οὖν; ἔφην ἐγώ, καλεῖτέ τι δέος καὶ φόβον;
καὶ ἄρα, ὅπερ ἐγώ (πρὸς σὲ λέγω, ὡς Πρόδικε); προσ-
δοκίαν τινὰ λέγω κακοῦ τοῦτο, εἴτε φόβον εἴτε δέος κα-
λεῖτε. Ἐδόκει Πρωταγόρᾳ μὲν καὶ Ἰππίᾳ δέος τε καὶ
φόβος εἶναι τοῦτο, Προδίκῳ δὲ δέος, * φόβος δ' οὐ. E
"Άλλ' οὐδέν, ἔφην ἐγώ, ὡς Πρόδικε, διαφέρει, ἀλλὰ τόδε,
εἰ ἀληθῆ τὰ ἔμπροσθέν ἔστιν, ἄρα τις ἀνθρώπων ἔθελή-
σει ἐπὶ ταῦτα λέναι ἄνδειοκεν, ἔξον ἐπὶ ἄν μη; ἢ ἀδύ-
νατον ἐκ τῶν ὀμολογημένων; ἄν γὰρ δέδοικεν, ὀμολό-
γηται ἡγεῖσθαι κακὰ εἶναι, ἄν δὲ ἡγεῖται κακά, οὐδένα
οὔτε λέναι ἐπὶ ταῦτα οὔτε λαμβάνειν ἔκοντα. Ἐδόκει καὶ
ταῦτα * πᾶσιν. Οὗτο δὴ τούτων ὑποκειμένων, ἢν δ' 359
ἐγώ, ὡς Πρόδικέ τε καὶ Ἰππία, ἀπολογείσθω ἡμῖν Πρωτα-
γόρας ὅδε, ἂν τὸ πρῶτον ἀπεκρίνατο, πῶς ὁρθῶς ἔχει,
μη ἂν τὸ πρῶτον παντάπασι· τότε μὲν γὰρ δὴ πέντε ὄν-
των μορίων τῆς ἀρετῆς οὐδὲν ἔφη εἶναι τὸ ἔτερον οἷον
τὸ ἔτερον, ίδιαν δὲ αὐτοῦ ἔκαστον ἔχειν δύναμιν· ἀλλ'
οὐ ταῦτα λέγω, ἀλλ' ἂν τὸ ὕστερον εἶπε· τὸ γὰρ ὕστερον
ἔφη τὰ μὲν τέτταρα ἐπιεικῶς παραπλήσια ἀλλήλοις εἶναι,
τὸ δὲ ἐν πάνυ πολὺ διαφέρειν τῶν * ἀλλων, τὴν ἀνδρεί- B
αν. γνώσεισθαι δέ μ' ἔφη τεκμηρίω τῷδε· εὐρήσεις γάρ, ὡς

quam quae facit et peragere potest, haec tamen facit, quum meliora possit, nec succumbere fibimet ipsi aliud quid est nisi inscientia, nec superare se ipsum aliud nisi sapientia. *Visum est omnibus.* Quid vero? inscientiamne tale quid esse dicitis, quale est falsam habere opinionem et falli in rebus magni faciendis? Hoc quoque omnibus visum est. Nonne vero, inquam, mala nemo sponte aggreditur nec ea quae arbitratur mala esse, neque hoc, ut patet, hominis naturae insitum est, ut quae putet mala esse ea aggredi velit pro bonis, quando autem cogitur e duobus malis alterum eligere, nemo maius eligit, si minus poterit? Omnia haec visa sunt nobis omnibus. Quid igitur? inquam, dicitisne aliquid metum et timorem? et idemne, quod ego (tibi hoc dico, Prodice)? exspectationem videlicet mali id dico, sive timorem sive metum id appellatis. *Visum est Protagorae et Hippiae metus et timor illud esse, Prodice autem metus, non timor.* At nihil, inquam, Prodice, istud interest, sed hoc agitur, an vera sint supra posita: num quis hominum ad ea aggressurus sit quae metuat, si possit ad ea quae non metuat, an fieri id non possit ex iis quae concesserimus; nam concessimus, quae quis timeret, ea ipsum mala existimare, neminem vero quae mala iudicaret ea vel aggredi vel accipere sua sponte. *Vila sunt haec quoque omnibus.* Haec igitur, inquam, Prodice et Hippia, quum tamquam fundamenta posita sint, se defendito nobis hic Protagoras ostendens, quomodo id quod primo respondit recte habeat, non, quod omnium primo posuit; tum enim, quum quinque virtutis partes sumpfis- set, nullam earum dixit tales esse qualis altera esset, sed suam quamque et propriam vim habere; hoc igitur non intelligo, sed id quod postea posuit; post enim dixit quattuor admodum similes inter se esse, unam vero omnino differre a reliquis, virtutem; quod me perspecturum esse dixit ex hoc argumento: reperies enim,

Σώκρατες, ἀνθρώπους ἀνοσιωτάτους μὲν ὄντας καὶ ἀδικωτάτους καὶ ἀκολαστοτάτους καὶ ἀμαθεστάτους, ἀνδρειοτάτους δέ· ὡς γνώσει ὅτι πολὺ διαφέρει ἡ ἀνδρεῖα τῶν ἀλλων μορίων τῆς ἀρετῆς. καὶ ἐγὼ εὐθὺς τότε πάντα μεθ' ὑμῶν διεξῆλθον. ἥρόμην δ' οὖν τοῦτον, εἰς τοὺς ἀνδρείους λέγει θαρραλέους· ὁ δὲ Καὶ ἵτας γ', * ἔφη. μέμνησαι, ἦν δ' ἐγώ, ὡς Πρωταγόρα, ταῦτα ἀποκρινόμενος; Ὡμολόγει. "Ιθι δή, ἔφην ἐγώ, εἰπὲ ἡμῖν, ἐπὶ τὸ λέγεις ἵτας εἶναι τοὺς ἀνδρείους; ἢ ἐφ' ἄπερος οἱ δειλοί; Οὐκέτι. Οὐκοῦν ἐφ' ἔτερα; Ναί, ἢ δ' ὅς. Πότερον οἱ μὲν δειλοὶ ἐπὶ τὰ θαρραλέα ἔρχονται, οἱ δὲ ἀνδρεῖοι ἐπὶ τὰ δεινά; Λέγεται δή, ὡς Σώκρατες, οὕτως ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἀληθῆ, ἔφην ἐγώ, λέγεις· ἀλλ' οὐ τοῦτ' ἔρωτῶ, ἀλλὰ σὺ ἐπὶ * τί φης ἵτας Δεῖναι τοὺς ἀνδρείους; ἀρρέπει τὰ δεινά, ἥγουμένους δεινὰ εἶναι, ἢ ἐπὶ τὰ μή; Ἀλλὰ τοῦτό γ', ἔφη, ἐν οἷς σὺ ἔλεγες τοῖς λόγοις, ἀπεδείχθη ὅρτι ὅτι ἀδύνατον. Καὶ τοῦτο, ἔφην ἐγώ, ἀληθὴς λέγεις· ὥστ' εἰ τοῦτο ὄρθως ἀπεδείχθη, ἐπὶ μὲν ἡ δεινὰ ἥγεῖται εἶναι, οὐδεὶς ἔρχεται [ἐπειδὴ τὸ ἥττω εἶναι ἐαυτοῦ εὐνόη ἀμαθίᾳ οὐσα]. Ὡμολόγει. Ἀλλὰ μὴν ἐπὶ ἂ γε θαρροῦσι, πάντες αὐτὸν ἔρχονται, καὶ δειλοὶ καὶ ἀνδρεῖοι, καὶ ταύτη γε ἐπὶ τὰ αὐτὰ ἔρχονται οἱ δειλοὶ τε καὶ οἱ * ἀνδρεῖοι. Ἀλλὰ μέντοι, ἔφη, ὡς Σώκρατες, πᾶν γε Ετούναντίον ἐστὶν ἐπὶ ἂ οἵ τε δειλοὶ ἔρχονται καὶ οἱ ἀνδρεῖοι. αὐτίκα εἰς τὸν πόλεμον οἱ μὲν ἐθέλουσιν οὔνται, οἱ δὲ οὐκέτι θέλουσιν. Πότερον, ἔφην ἐγώ, καλὸν δὲ οὔνται ἡ αἰσχρόν; Καλόν, ἔφη. Οὐκοῦν εἴπερ καλόν, καὶ ἀγαθὸν ὡμολογήσαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν; τὰς γὰρ καλὰς πράξεις ἀπάσας ἀγαθὰς ὡμολογήσαμεν. Ἀληθῆ λέγεις, καὶ ἀεὶ ἔμοι γε δοκεῖ οὕτως. Ὁρθῶς γε, ἔφην ἐγώ. ἀλλὰ ποτέρους 360 φῆς εἰς τὸν πόλεμον οὐκέτι θέλειν οὔνται, καλὸν δὲ καὶ ἀγαθόν; Τοὺς δειλούς, ἢ δ' ὅς. Οὐκοῦν, ἦν δὲ ἐγώ, εἴπερ καλὸν καὶ ἀγαθόν, καὶ ἥδυ; Ὡμολόγηται γοῦν, ἔφη. Ἄρούσαν γιγνώσκοντες οἱ δειλοὶ οὐκέτι θέλουσιν οὔνται ἐπὶ τὸ

Socrate, maxime quidem impios et iniustos et intemperantes et inscientes, at fortissimos; quo intelliges, multum differre fortitudinem a reliquis virtutis partibus. atque ego tum statim admiratus sum hanc responsionem et magis etiam, quum haec vobiscum persequerer. interrogavi igitur hunc, an fortes diceret fidentes, et ille Quin etiam, inquit, audaces. Meministine, inquam, Protagora, haec te respondisse? Concellit. Age dum, inquam, dic nobis: quid audacter aggredientes dicis fortes? num id quod timidi aggrediuntur? Negavit. Ergo diversa? Sane quidem, inquit. Utrum timidi audienda aggrediuntur, fortes vero timenda? Dicunt sane, Socrate, ita homines. Verum, inquam, dicis; at non hoc interrogo, sed tu quid existimas audacter aggredi fortes? num timenda eaque pro timendis habentes, an non timenda? Sed hoc quidem, inquit, iis quas tu protulisti rationibus demonstratum est fieri non posse. Etiam hoc, inquam, verum dicis; itaque, si recte id demonstratum est, nemo ad ea quae timenda esse censet aggreditur [quandoquidem hoc, sibi iphi succumbere, invenimus inscientiam esse]. Confensit. At vero ea, quibus confidunt, omnes aggrediuntur, et timidi et fortes, et hac quidem ratione eadem aggrediuntur timidi et fortes. Attamen, inquit, Socrate, prorsus contraria inter se sunt ea, quae timidi aggrediuntur et quae fortes; exempli causa in bellum hi volunt ire, illi nolunt. Utrum, inquam, quod pulchrum sit ire, an, quod turpe? Quod pulchrum, inquit. Nonne, si pulchrum est, etiam bonum esse concessimus in praegressis? pulchras enim actiones omnes bonas esse concessimus. Vera dicis, et semper ita mihi videtur. Recte vero, inquam; at utros dicis in bellum ire nolle, quum pulchrum ac bonum sit? Timidos, inquit. Nonne, inquam, si pulchrum et bonum est, etiam iucundum erit? Concessum certe est, inquit. Num igitur scientes timidi nolunt ire in id

κάλλιόν τε καὶ ἄμεινον καὶ ἡδιον; Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐὰν ὄμολογῶμεν, ἔφη, διαφθεροῦμεν τὰς ἐμπροσθεν ὄμολογίας. Τι δ' ὁ ἀνδρεῖος; οὐκ ἐπὶ τὸ κάλλιόν τε καὶ ἄμεινον καὶ ἡδιον ἔρχεται; Ἀνάγκη, ἔφη, ὄμολογεῖν. * Οὐκοῦν ὅλως Βοῖοί ἀνδρεῖοι οὐκ αἰσχροὺς φύβοντος φοβοῦνται, ὅταν φοβῶνται, οὐδὲ αἰσχρὰ θάρρη θαρροῦσιν; Ἀληθῆ, ἔφη. Εἰ δὲ μή αἰσχρά, ἀρά οὐ παλά; Ὡμολόγει. Εἰ δὲ παλά, καὶ ἀγαθά; Ναί. Οὐκοῦν καὶ οἱ δειλοὶ καὶ οἱ θρεπεῖς καὶ οἱ μαινόμενοι τούναντίον αἰσχρούς τε φύβοντος φοβοῦνται καὶ αἰσχρὰ θάρρη θαρροῦσιν; Ὡμολόγει. Θαρροῦσι δὲ τὰ αἰσχρὰ καὶ πακά δι' ἄλλο τι, ηδὲ ἄγνοιαν καὶ ἀμαθίαν; Οὐδέτως ἔχει, ἔφη. Τί οὖν; τοῦτο δι' ὃ δειλοὶ εἰσιν οἱ δειλοί, δειλίαν ηδὲ ἀνδρείαν παλεῖς; Δειλίαν ἔγωγε, ἔφη. Δειλοὶ δὲ οὐ διὰ τὴν τῶν δεινῶν ἀμαθίαν ἐφάνησαν ὄντες; Καὶ πάνυ γέ, ἔφη. Διὰ ταύτην ἄρα τὴν ἀμαθίαν δειλοὶ εἰσιν. Ὡμολόγει. Δι' ὃ δὲ δειλοί εἰσι, δειλία ὄμολογεῖται παρὰ σοῦ. Συνέφη. Οὐκοῦν ηδὲ τῶν δεινῶν καὶ μή δεινῶν ἀμαθία δειλία ἂν εἴη; Ἐπένευσεν. Ἀλλὰ μήν, ηδὲ δ' ἔγω, ἐναντίον * ἀνδρεία δειλίᾳ. Ἔφη. Οὐκοῦν ηδὲ τῶν δεινῶν καὶ μή δεινῶν σοφία ἐναντία τῇ τούτων ἀμαθίᾳ ἐστίν; Καὶ ἐνταῦθα ἔτι ἐπένευσεν. Ἡ δὲ τούτων ἀμαθία δειλία; Πάνυ μόγις ἐνταῦθα ἐπένευσεν. Ἡ σοφία ἄρα τῶν δεινῶν καὶ μή δεινῶν ἀνδρεία ἐστίν, ἐναντία οὖσα τῇ τούτων ἀμαθίᾳ. Οὐκέτι ἐνταῦθ' οὐτέ πινεῦσαι ηθέλησεν ἐσίγα τε. Καὶ ἔγω εἶπον Τί δή, ὁ Πρωταγόρα, οὕτε σύ φης ἂν ἐρωτῶ οὕτε ἀπόφης; Αὐτός, ἔφη, πέρανον. Ἐν γέ, ἔφην ἔγω, μόνον ἐρόμενος Εἴτι σε, εἰς σοι, ὥσπερ τὸ πρῶτον, ἔτι δοκοῦσιν εἶναι τινες ἀνθρώποι ἀμαθέστατοι μέν, ἀνδρείότατοι δέ. Φιλονεικεῖν μοι, ἔφη, δοκεῖς, ὁ Σώκρατες, τὸ ἐμὲ εἶναι τὸν ἀπορινόμενον· χαριοῦμαι οὖν σοι, καὶ λέγω διτι ἐκ τῶν ὀμολογημένων ἀδύνατόν μοι δοκεῖ εἶναι. Οὔτοι, ηδὲ δ' ἔγω, ἄλλον ἐνεπαίξατο τοι τοῦτο ηδὲ σπέψασθαι βουλόμενος, πῶς ποτέ ἔχει τὰ περὶ τῆς ἀρετῆς

quod pulchrius et melius et iucundius est? At hoc præterea si concedimus, inquit, evertemus quae ante concessimus. Quid vero fortis? non ad pulchrius et melius et iucundius aggreditur? Necesse est, inquit, concedere. Nonne in universum fortes neque turpi afficiuntur timore, ut timeant, neque turpi sunt confidentia? Verum, inquit. Quodsi non turpi, nonne pulchra? Concessit. Et si pulchra, etiam bona? Ita. Nonne timidi et audaces et insani contra turpi afficiuntur timore turpique sunt confidentia? Concessit. Confidunt autem turpibus et malis aliis ob causam, an propter ignorantem et inscientiam? Ita vero habet, inquit. Quid igitur? hoc, propter quod timidi sunt timidi, timiditatem, an fortitudinem appellas? Timiditatem equidem, inquit. Timidi vero nonne propter timendorum inscientiam timidi visi sunt? Sane quidem, inquit. Hanc ergo propter inscientiam timidi sunt. Concessit. Et id, propter quod timidi sunt, timiditatem esse concedis. Dixit. Itaque timendorum et non timendorum inscientia timiditas erit? Annuit. At vero, inquam, contraria est fortitudo timiditatis. Dixit. Itaque timendorum et non timendorum sapientia contraria erit eorundem inscientiae? Adhuc hic annuit. Illorum vero inscientia timiditas? Vixdum hic annuit. Ergo sapientia timendorum et non timendorum fortitudo est, contraria illa eorundem inscientiae. Non amplius hic annuere voluit, sed tacuit. Tum ego Cur tandem, inquam, Protagora, neque aīs quod interrogo neque negas? Ipse, inquit, perfice. Unum tantum, inquam, præterea interrogabo te, num tibi, ut primo, adhuc videantur nonnulli homines inscientissimi quidem, at fortissimi esse. Contendere, inquit, mihi videris hoc, Socrate, ut ego respondeam; itaque gratificabor tibi, et dico, hoc mihi videri ex iis quae concessimus fieri non posse. At vero, inquam, nullam aliam ob causam haec omnia interrogo, nisi quod perspicere cupio, quomodo se habeant quae ad virtutem

παὶ τι ποτὲ ἐστὶν αὐτὸν ἡ ἀρετὴ. οἴδα γὰρ ὅτι τούτου φανεροῦ γε^{*} νομένου μάλιστ̄ ἀν κατάδηλον γένοιτ̄ ἐκεῖνο, περὶ 561
οὐ ἔγώ τε καὶ σὺ μακρὸν λόγον ἐπάτερος ἀπετείναμεν, ἔγὼ
μὲν λέγων ὡς οὐ διδακτὸν ἀρετὴ, σὺ δ' ὡς διδακτόν. καὶ
μοι δοκεῖ ἡμῶν ἡ ἀρετὴ ἔξοδος τῶν λόγων ὥσπερ ἀνθρωπος
κατηγορεῖν τε καὶ καταγελᾶν, καὶ εἰ φωνὴν λάβοι, εἰπεῖν
ἄν ὅτι "Ἄτοποι γ' ἐστέ, ω̄ Σώκρατες τε καὶ Πρωταγόρα,
σὺ μὲν λέγων ὅτι οὐ διδακτόν ἐστιν ἀρετὴ ἐν τοῖς ἱμπρο-
σθεν, νῦν σεαυτῷ τάναντία σπεύδεις, ἐ*πιχειρῶν ἀποδεῖξαι Β
ώς πάντα χρήματά ἐστιν ἐπιστήμη, καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ
ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀνδρεῖα. ὁ τρόπῳ μάλιστ̄ ἀν διδα-
κτὸν φανεῖη ἡ ἀρετὴ· εἰ μὲν γὰρ ἄλλο τι ἦν ἡ ἐπιστήμη
ἡ ἀρετὴ, ὥσπερ Πρωταγόρας ἐπεχείρει λέγειν, σαφῶς οὐκ
ἄν ἦν διδακτόν, νῦν δὲ εἰ φανήσεται ἐπιστήμη ὅν, ώς σὺ
σπεύδεις, ω̄ Σώκρατες, θαυμάσιον ἔσται μὴ διδακτὸν ὅν.
Πρωταγόρας δ' αὐτὸν τότε ὑποθέμενος, νῦν τούταν-
τίον ἔοικε σπεύδοντι, * ὀλίγου πάντα μᾶλλον φανῆναι αὐτό, Κ
ἢ ἐπιστήμην· καὶ οὕτως ἀν ἥκιστα εἴη διδακτόν. ἔγὼ οὖν,
ω̄ Πρωταγόρα, πάντα ταῦτα καθορῶν ἄνω κάτω ταρατό-
μενα δεινῶς, πᾶσαν προθυμίαν ἔχω καταφανῆ αὐτὰ γενέ-
σθαι, καὶ βουλοίμην ἀν ταῦτα διεξελθόντας ἡμᾶς ἐξελθεῖν
ἐπὶ τὴν ἀρετὴν ὃ τι ἔστι, καὶ πάλιν ἐπισκέψασθαι περὶ
αὐτοῦ, εἴτε διδακτὸν εἴτε μὴ διδακτόν, μὴ πολλάκις ἡμᾶς
ὁ Ἐπιμηθεὺς ἐκεῖνος καὶ ἐν τῇ σκέψει σφήλῃ ἔξα*πατή· Δ
σας, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ διανομῇ ἡμέλησεν ἡμῶν, ώς φης σύ.
ἥρεσεν οὖν μοι καὶ ἐν τῷ μύθῳ ὁ Προμηθεὺς μᾶλλον τοῦ
Ἐπιμηθέως· ὁ χρώμενος ἔγώ, καὶ προμηθούμενος ὑπὲρ
τοῦ βίου τοῦ ἐμαυτοῦ παντός, πάντα ταῦτα πραγματεύο-
μαι, καὶ εἰ σὺ ἐθέλοις, ὅπερ καὶ κατ' ἀρχὰς ἔλεγον, μετὰ
σου ἀν ἥδιστα ταῦτα ξυνδιασκοποίην. Καὶ ὁ Πρωταγόρας
Ἐγὼ μέν, ἔφη, ω̄ Σώκρατες, ἐπαινῶ σου τὴν προθυμίαν
καὶ τὴν διέξοδον τῶν λόγων· καὶ γὰρ οὕτε * τὰllα οἱ· Ε
μαι κακὸς εἶναι ἀνθρωπος, φθονερός τε ἥπιστ̄ ἀνθρώ-
πων· ἐπεὶ καὶ περὶ σου πρὸς πολλοὺς δὴ εἴρηκα, ὅτι ὧν

pertinent et quid tandem ipsa sit virtus. scio enim hoc si manifestum fuerit, maxime perspicuum fore illud de quo ego et tu longam uterque orationem extendimus, ego scilicet dicens, doceri non posse virtutem, tu vero, doceri eam posse. atque videtur mihi hic orationum nostrarum exitus tamquam homo nos accusare atque deridere, et, si vocem nactus fuerit, dicturus esse: Admirabiles sane estis, Socrate et Protagora: tu enim, qui posueras ante, non posse doceri virtutem, nunc, quod tibi repugnat, contendis, conans demonstrare omnes res esse scientiam, et iustitiam et temperantiam et fortitudinem; qua quidem ratione maxime videbitur doceri posse virtus; nam si aliud quid esset virtus praeter scientiam, ut Protagoras instituit dicere, manifesto non posset doceri, nunc autem si videbitur scientia esse, ut tu contendis, Socrate, mirum ni doceri poterit; Protagoras contra, qui doceri posse virtutem tum statuerat, nunc contrarium videtur contendere, non multum videlicet abesse, quin quidvis potius videatur quam scientia esse, et hoc pacto minime poterit doceri. iam ego, Protagora, omnia haec spectans sursum deorsum turbata mirum in modum, omnino propensus sum eo, ut manifesta haec fiant, et per velim haec nos persequentes ad virtutem, quid sit, progredi, iterumque de ipsa quaerere, an possit doceri necne, ne forte nos Epimetheus ille etiam in quaestione fallat decipiens, sicut in distributione nos neglexit, ut tu ais. placuit mihi etiam in fabula Prometheus magis quam Epimetheus, illoque utens et prospiciens toti meae vitae omnia haec sedulo ago; atque si tu velles, quod initio iam dixi, una tecum libentissime haec perscrutarer. Tum Protagoras Evidem, inquit, Socrate, laudo propensum tuum animum et orationis quam sequeris expositionem. etenim ut in universum me non esse malum hominem arbitror, ita omnium minime invidum; nam etiam de te aliis iam dixi, me omnium quos convenio

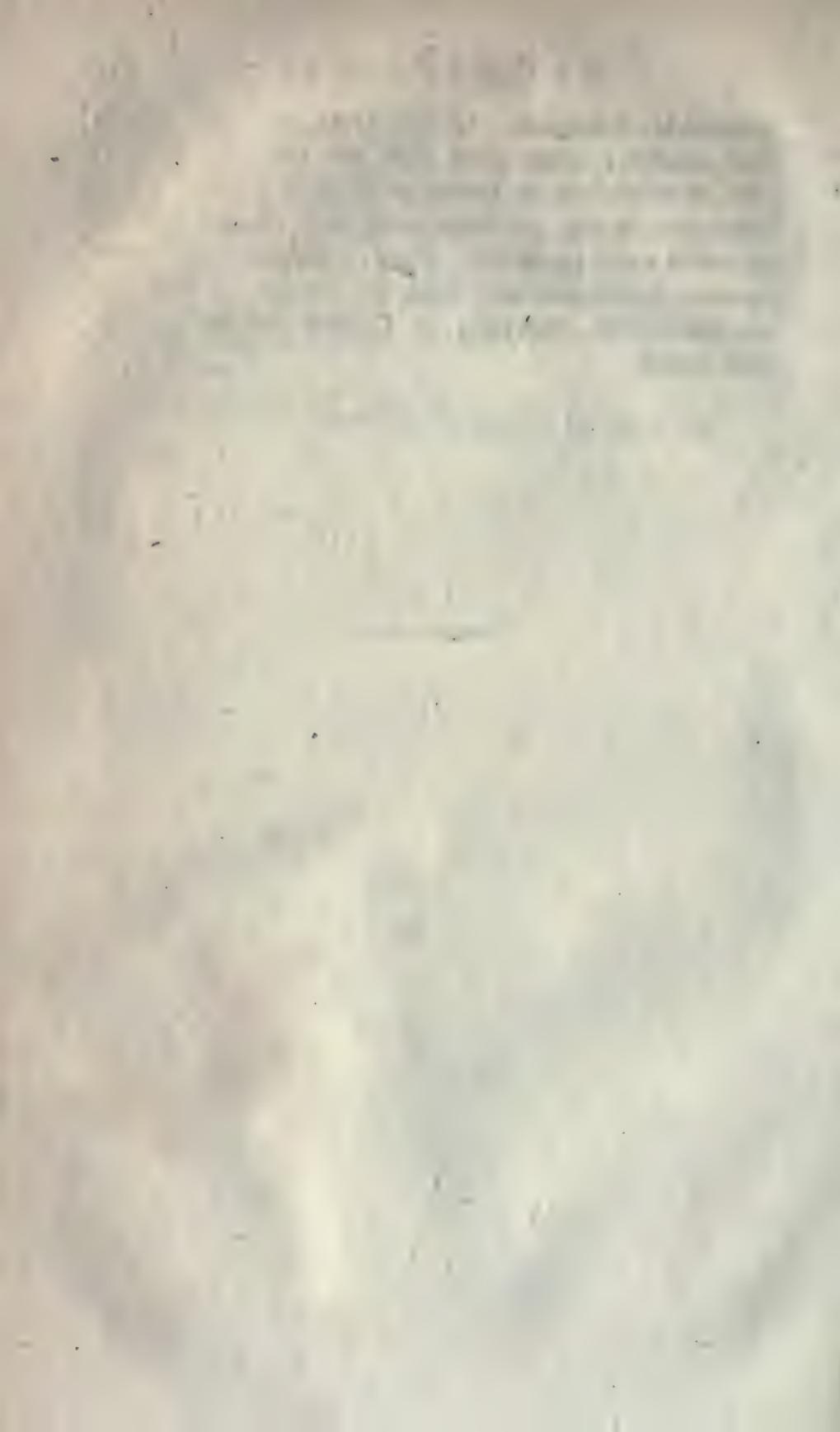
ἐντυγχάνω πολὺ μάλιστα ἄγαμαι σέ, τῶν μὲν τηλικούτων
καὶ πάνυ· καὶ λέγω γε ὅτι οὐκ ἀν θαυμάζοιμι, εἰ τῶν ἑλ-
λογίμων γένοιο ἀνδρῶν ἐπὶ σοφίᾳ. καὶ περὶ τούτων δὲ ἐγ-
αῦθις, ὅταν βούλῃ, διέξιμεν, νῦν δ' ὥρα ηδη καὶ ἐπ' ἄλλο
τι τρέπεται. Ἀλλ', ἦν δ' ἐγώ, οὗτοι χρὴ ποιεῖν, εἴ σοι 362
δοκεῖ· καὶ γὰρ ἡμοὶ οἶπερ ἔφην ἵνα πάλαι ὥρα, ἀλλὰ
Καλλίφ τῷ καλῷ χαριζόμενος παρέμεινα.

Ταῦτ' εἰπόντες καὶ ἀπούσαντες ἀπῆμεν.

---

maximi te aestimare, eorum certe qui tuae aetatis
funt omnino; quin etiam dico me non esse miratu-
rum, si celebrium in sapientia virorum exsistas. atque
haec alias, si vis, persequemur; nunc tempus iam est
ad aliud quid pergendi. Sane, inquam, ita facere
oportet, si tibi videtur; nam me quoque eo quo dixi
ire iamdudum oportuit; at Calliae pulchro gratifi-
cans manfi.

His dictis et auditis discessimus.

Φ A I Δ P O Σ

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΦΑΙΔΡΟΣ

*Ω φίλε Φαῖδρε, ποῖ δὴ καὶ πόθεν;

227

ΦΑΙ. Παρὰ Λυσίου, ὡς Σώκρατες, τοῦ Κεφάλου, πορεύομαι δὲ πρὸς περίπατον ἔξω τείχους· συχνὸν γὰρ ἐκεὶ διέτριψα χρόνον καθήμενος ἐξ ἑωθινοῦ· τῷ δὲ σῷ καὶ ἐμῷ ἐταίρῳ πειθόμενος^{*} Ακούμενῷ κατὰ τὰς ὁδοὺς ποιοῦμαι τοὺς περιπάτους· φησὶ γὰρ ἀκοπωτέρους τῶν ἐν τοῖς * δρόμοις εἰναι. Β

ΣΩΚ. Καλῶς γάρ, ὡς ἐταῖρε, λέγει· ἀτὰρ Λυσίας ἦν, ὡς ξοκεν, ἐν ἄστει;

ΦΑΙ. Ναί, παρ' Ἐπικράτει, ἐν τῇδε τῇ πλησίον τοῦ Ολυμπίου οἰκίᾳ τῇ Μορυγίᾳ.

ΣΩΚ. Τίς οὖν δὴ ἦν ἡ διατριβή; ἢ δῆλον ὅτι τῶν λόγων ὑμᾶς Λυσίας εἰστία;

ΦΑΙ. Πεύσει, εἴς σοι σχολὴ προϊόντι ἀκούειν.

ΣΩΚ. Τί δαί *); οὐκ ἀν οἷει με κατὰ Πίνδαρον καὶ ἀσχολίας ὑπέρτερον πρᾶγμα ποιήσασθαι, τὸ σήν τε καὶ Λυσίου διατριβὴν ἀκοῦσαι;

ΦΑΙ. * Πρόσαγε δὴ.

ΣΩΚ. Λέγοις ἀν.

ΦΑΙ. Καὶ μήν, ὡς Σώκρατες, προσήκουσά γέ σοι ἡ ἀποί· ὁ γάρ τοι λόγος ἦν, περὶ ὃν διετρίβομεν, οὐκ οἶδ' ὅντινα τρόπον ἐρωτικός. γέγραψε γὰρ δὴ ὁ Λυσίας πειρώμενόν τινα τῶν καλῶν, οὐχ ὑπὸ ἐραστοῦ δέ· ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ πενόμψευται· λέγετ γὰρ ὡς χαριστέον μὴ ἐρῶντι μᾶλλον ἢ ἐρῶντι.

ΣΩΚ. *Ω γενναῖος! εἴθε γράψειεν, ὡς γρὴ πένητι μᾶλλον ἢ πλουσίω, καὶ πρεσβύτερῳ ἢ νεωτέρῳ, καὶ ὅσα ἄλλα ἔμοι τε * πρόσεστι καὶ τοῖς πολλοῖς ημῶν· ἢ γὰρ Δ ἀν ἀστεῖοι καὶ δημωφελεῖς εἰεν οἱ λόγοι, ἔγωγ̄ οὖν οὕτως

*) γρ. δέ.

SOCRATES PHAEDRVS

So. O care Phaedre, quonam et unde?

Phae. A Lysia, Socrate, Cephali filio, et eo ambulatum extra murum; multum enim apud ipsum traduxi temporis fedens a mane; tuo autem et meo amico obtemperans Acumeno in viis consilio ambulationes; dicit enim has magis reficere quam illas in xyliis.

So. Recte vero, amice, dicit; at Lysias, ut significas, in urbe erat?

Phae. Vero, apud Epicratem, hic prope Olympium in domo Morychia.

So. In quanam re otium consumpsisti? an dubium non est, quin orationibus, ut solet, Lysias vos paverit?

Phae. Comperies, si tibi otium progrediendi atque audiendi.

So. Quid ita? Nonne me putas secundum Pindarum quavis etiam occupatione superius habiturum esse, tuam et Lysiae colloquitionem audire?

Phae. Procede dum.

So. Dic, quaeſo.

Phae. Et fane, Socrate, accommodata tibi est auditio; enimvero oratio, in qua otium consumpsimus, nescio quomodo amatiora erat. scripsit videlicet Lysias de pulchro quodam follicitando quidem, neque tamen ab amatore: sed hoc ipsum scilicet argute finxit; dicit enim, vacuo ab amore potius gratificandum esse quam amanti.

So. O generose! utinam scripsisset, oportere pauperi potius gratificari quam diviti, et seniori potius quam iuniori, et quae alia in me cadunt et in piurimos nostrum. profecto enim scitae omnibusque salutares ta-

ἐπιτεθύμηκαι ἀκοῦσαι, ὥστε, ἂν βαδίζων ποιῆ τὸν περίπατον Μέγαράδε καὶ κατὰ Ἡρόδικον προεβάς τῷ τείχει πάλιν ἀπῆγς, οὐ μή σου ἀπολειφθῶ.

ΦΑΙ. Πῶς λέγεις, ὡς βίλτιστε Σώκρατες; οἵτι με, ἡ Λυ^{*}σίας ἐν πολλῷ χρόνῳ κατὰ σχολὴν ξυνέθηκε, δεινότα- 228 τος ὡν τῶν νῦν γράφειν, ταῦτα ἰδιώτην ὄντα ἀπομνημονεύσοιν ἀξίως ἐκείνου; πολλοῦ γε δέω καίτοι ἴβουλόμην γ' ἂν μᾶλλον, ἢ μοι πολὺ χρυσίον γενέσθαι.

ΣΩΚ. Ὡς Φαιδρε, εἰ ἔγὼ Φαιδρον ἀγνοῶ, καὶ ἐμαυτοῦ ἐπιλέλησμαί ἀλλὰ γὰρ οὐδέτερα ἔστι τούτων, εὑρίσκεται *), ὅτι Λυσίου λόγον ἀκούων ἐκεῖνος οὐ μόνον ἀπαξῆκοντεν, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἐπαναλαμβάνων ἐκέλευσέν οἱ λέγειν, ὃ δὲ * ἐπειδετο προθύμως· τῷ δὲ οὐδὲ ταῦτα ἦν Β ἕκανά, ἀλλὰ τελευτῶν παραλαβών τὸ βιβλίον, ἡ μάλιστα ἐπεθύμει ἐπεσκόπει· καὶ τοῦτο δρῶν ἐξ ἑωθινοῦ καθήμενος, ἀπειπὼν εἰς περίπατον ὥστε, ὡς μὲν ἔγὼ οἴμαι, νὴ τὸν κύνα, ἐξεπιστάμενος τὸν λόγον, εἰ μὴ πάνυ τις ἦν μαρρός. ἐπορεύετο δ' ἐκτὸς τείχους, ἵνα μελετῶν· ἀπαντήσας δὲ τῷ νοσοῦντι περὶ λόγων ἀκοήν, ἰδὼν μὲν ἰόντα ἡσθη, ὅτι ἔξοι τὸν ξυγκορυβαντιῶντα, καὶ προάγειν ἐκέλευε· * δεο- C μένουν δὲ λέγειν τοῦ τῶν λόγων ἐραστοῦ, ἐθρύπτετο ὡς δὴ οὐκ ἐπιθυμῶν λέγειν, τελευτῶν δὲ ἔμελλε, καὶ εἰ μή τις ἔκὼν ἀκούοι, βίᾳ ἐρεῖν. σὺ οὖν, ὡς Φαιδρε, αὐτοῦ δεήθητι, ὅπερ τάχα πάντως ποιήσει, νῦν ἥδη ποιεῖν.

ΦΑΙ. Ἐμοὶ ὡς ἀληθῶς πολὺ κράτιστόν ἔστιν, οὗτος ὅπως δύναμαι λέγειν· ὡς μοι δοκεῖς σὺ οὐδαμῶς με ἀφήσειν, ποὺν ἂν εἶπω ἀμωμένως.

ΣΩΚ. Πάνυ γάρ σοι ἀληθῆ δοκῶ.

ΦΑΙ. Οὐτωσὶ τοίνυν ποιήσω· τῷ ὅντι γάρ, ὡς Σώ-

*) ἵσ. ἀλλ' εὖ σιδα.

les essent orationes. iam equidem tanto eam opere audire concupisco, ut, etiam si progrediens ambulationem conficias Megaram et, quod Herodicus praecipit, ad murum accedens rursus abeas, nullo modo pone te remansurus sim.

Phae. Quomodo dicis, mi optime Socrates? arbitraris, quae Lysias multum temporis consumens per otium composuit, gravissimus omnium, qui nunc sunt, in scribendo, haec me imperitum esse relaturum pro ipsis dignitate? multum utique absurum; quamquam mallem me id valere potius, quam multum auri mihi obtingere.

So. O Phaedre, si ego Phaedrum ignoro, mei quoque ipsius oblitus sum; at enim neutrum horum est, sed bene scio ipsum, Lysiae oratione audita, non semel tantum eam audivisse, sed iterum illum iussisse sibi eam praetegere, illum vero obtemperasse libenter; huic autem ne hoc quidem fatis erat, sed ad extremum sumens librum, quae maxime cupiebat inspexit, idque quum fecisset a mane sedens, defatigatus ambulatum ivit, ut equidem arbitror, per canem, memoriter tenens orationem, nisi nimis longa erat. profectus autem est extra murum, ut meditaretur; ibique obviam factus homini, cuius animus aegrotat e cupiditate orationum audendarum, laetus est venientem spectans, quod habiturus esset una bacchante, et procedere eum iussit; petente autem orationum amatore, ut eam diceret, delicias fecit quasi dicere non cuperet, tandem vero patet ipsum etiam, si quis sponte non auditurus esset, per vim dicturum esse. tu igitur, Phaedre, roga ipsum, ut, quod mox omni modo facturus est, iam nunc faciat.

Phae. Mihi protecto longe optimum est, ita ut possum dicere; nam videris mihi nullo me modo dimisfurus esse, donec dicam quacumque ratione.

So. Prorsus vere de me iudicas.

Phae. Ita igitur facturus sum: revera enim, So-

κρατεῖς, παντὸς μᾶλλον τά γε δίματα οὐκ ἐξέμαθον, τὴν μέντοι διάνοιαν σχεδὸν ἀπάντων, οἵς ἔφη διαφέρειν τὰ τοῦ δρῶντος ἢ τὰ τοῦ μή, ἐν κεφαλαιοῖς ἔκαστον ἐφεζῆς δίειμι, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ πρώτου.

ΣΩΚ. Δεῖξας γε πρῶτον, ὃ φιλότης, τι ἄρα ἐν τῇ ἀριστερᾷ ἔχεις ὑπὸ τῷ ἱματίῳ· τοπάζω γύρο σε ἔχειν τὸν λόγον αὐτὸν· εἰ δὲ τοῦτο ἔστιν, οὐτωσὶ διανοοῦ περὶ ἡμοῦ, ὡς ἐγώ σε πάνυ μὲν φιλῶ, παρόντος δὲ *Λυσίου ΕἼμαυτόν σοι ἐμμελετᾶν παρέχειν οὐ πάνυ δέδοκται. ἀλλ' θύ, δείκνυε.

ΦΑΙ. Παῦε! ἐκκέκρουνκάς με ἐλπίδος, ὃ Σώκρατες, ὃν εἶχον ἐν σοὶ ως ἐγγυμνασόμενος. ἀλλὰ ποῦ δὴ βούλει παθιζόμενοι ἀναγνῶ*μεν;

229

ΣΩΚ. Δεῦρ' ἐκτραπόμενοι κατὰ τὸν Ἰλισσὸν ἴωμεν, εἴτα, ὅπου ἂν δόξῃ, ἐν ἡσυχίᾳ παθιζώμεθα.

ΦΑΙ. Εἰς παιδόν, ὡς ἔοικεν, ἀνυπόδητος ὃν ἔτυχον· σὺ μὲν γὰρ δὴ ἀει. ὁδῶντον οὖν ἡμῖν κατὰ τὸ ὑδάτιον βρέχουσι τοὺς πόδας ἵέναι, καὶ οὐκ ἀηδές, ἀλλας τε καὶ τὴν δραν τοῦ ἔτους τε καὶ τῆς ἡμέρας.

ΣΩΚ. Πρόστιμος δὴ καὶ σκόπει ἄμα, ὅπου παθιζησόμενα.

ΦΑΙ. Ορᾶς οὖν ἐκείνην τὴν ὑψηλοτάτην πλάτανον;

ΣΩΚ. Τί μήν;

ΦΑΙ. Ἐκεῖ * σκιά τὸν παῖ πνεῦμα μέτριον καὶ βόσκεις πόσα παθίζεσθαι, ἢ, ἐὰν βουλώμεθα, κατακλιθῆναι.

ΣΩΚ. Προάγοις ἄν.

ΦΑΙ. Εἰπέ μοι, ὃ Σώκρατες, οὐκ ἐνθένδε μέντοι ποθὲν ἀπὸ τοῦ Ἰλισσοῦ λέγεται ὁ Βορέας τὴν Ὡρείθυιαν ὄφασαι;

ΣΩΚ. Λέγεται γάρ.

ΦΑΙ. Λόγος οὖν ἐνθένδε; χαρίεντα γοῦν καὶ παθαρά καὶ διαφανῆ τὰ ὑδάτια φαίνεται, καὶ ἐπιτήδεια κόραις παίζειν παρ' αὐτά.

ΣΩΚ. Οὕτω, ἀλλὰ κάτωθεν, ὅσον δύ' ἢ τρία στά*δια, οὗ πρὸς τὸ τῆς Ἀγραίας διαβαίνομεν, καὶ πού τίς ἐστι βωμὸς αὐτόθι Βορέου.

crate; verba ipsa neutiquam edidici. argumentum tamen fere omnium, quibus differre dixit amantis et ab amore vacui conditionem, summatim unumquodque deinceps persequuturus sum, ordiens a primo.

So. Utique si prius ostenderis, amice, quid in sinistra teneas sub pallio; suspicor enim te ipsam habero orationem; quod si est, ita existima de me, valde quidem me amare te, praesente tamen Lysia me tibi dedere ad exercendum, handquaquam statutum habeo cum animo. Agedum, ostende.

Phae. Apage! elufisti spem, quam habueram fore ut in te, Socrate, me exercerem. Sed ubinam vis confidentes legamus?

So. Huc declinantes iuxta Ilissum pergamus, tum, sicubi placuerit, in tranquillo confidamus.

Phae. Opportune, ut appareat, discalceatus sum; tu videlicet semper es. facillimum igitur nobis iuxta aquulam irrigantibus pedes procedere et haud incommodum, praesertim hoc et anni et diei tempore.

So. Progredere dum et circumspice simul, ubi confidere possimus.

Phae. Videsne illam altissimam platanum?

So. Quidni?

Phae. Ibi umbra est et aura temperata et gramen ad confidendum vel, si malumus, cubandum.

So. Progredere, quaeſo.

Phae. Dic mihi, Socrate, nonne hinc fere ab Ilisco dicitur Boreas Orithyiam sustulisse.

So. Dicitur vero.

Phae. Num igitur hinc? venusta certe, limpida et pellucida aquula videtur et accommodata puellis ad ipsam lusuris.

So. Non hinc, sed infra ad duo vel tria stadia, qua ad Agraeae templum transimus, estque, ni fallor, Boreae ibi facellum aliquod.

ΦΑΙ. Οὐ πάνυ νενόηαι. ἀλλ' εἰπὲ πρὸς Διός, ὁ Σώκρατες, καὶ σὺ τοῦτο τὸ μυθολόγημα πειθεῖ ἀληθίῃς εἶναι;

ΣΩΚ. Ἀλλ' εἰ ἀπιστολην, ὡςπερ οἱ σοφοί, οὐκ ἀν ἀτοπος εἴην· εἰτα σοφιζόμενος φαίην*) , αὐτὴν πνεῦμα Βορέου κατὰ τῶν πλησίον πετρῶν σὺν Φαρμακείῃ παίζουσαν ὥσαι, καὶ οὕτω δὴ τελευτήσασαν λεγῆναι ἵπο τοῦ Βορέου ἀνάρ* παστον γεγονέναι, ἢ ἐξ Ἀρείου πάγου· λέγεται Δ γὰρ αὐτὸς καὶ οὗτος ὁ λόγος, ὡς ἐκεῖθεν, ἀλλ' οὐκ ἐνθένδε ἡρπάσθη. ἔγὼ δέ, ὁ Φαιδρε, ἄλλως μὲν τὰ τοιαῦτα χαρίεντα ἥγονυμαι, λίαν δὲ δεινοῦν καὶ ἐπιπόνουν καὶ οὐ πάνυ εὔτυχοῦς ἀνδρός, καὶ ἄλλο μὲν οὐδέν, ὅτι δ' αὐτῷ ἀνάγκη μετὰ τοῦτο τὸ τῶν Ἰπποκενταύρων εἶδος ἐπανορθοῦσθαι, καὶ αὐθίς τὸ τῆς Χιμαλίας· καὶ ἐπιφθεῖ δὲ ὅχλος τοιούτων Γοργόνων καὶ Πηγάσων καὶ ἄλλων ἀμηχάνων πλήθει τε καὶ * ἀτοπίᾳ τερατολόγων τινῶν φύσεων, αἷς εἰ Ε τις ἀπιστῶν προσβιβᾷ κατὰ τὸ εἰκὸς ἔκαστον, ἀτε ἀγροίνῳ τινὶ σοφίᾳ χρώμενος, πολλῆς αὐτῷ σχολῆς δεήσει. ἐμοὶ δὲ πρὸς ταῦτα οὐδαμῶς ἔστι σχολή· τὸ δὲ αἴτιον, ὁ φίλε, τούτου τόδε· οὐ δύναμαι πω κατὰ τὸ Δελφικὸν γράμμα γνῶναι ἐμαυτόν· γελοῖον δέ μοι φαῖ* ὑεται, τοῦτ' ἔτι ἀγνο- 230 οῦντα τὰ ἀλλότρια σκοπεῖν. ὅδεν δὴ χαίρειν ἔάσας ταῦτα, πειθόμενος δὲ τῷ νομιζομένῳ περὶ αὐτῶν, ὃ νῦν δὴ ἐλεγον, σκοπῶ οὐ ταῦτα, ἄλλὰ ἐμαυτόν, εἴτε τι θηρίον ὃν τυγχάνω Τυφῶνος πολυπλοκώτερον καὶ μᾶλλον ἐπιτεθυμμένον, εἴτε ἡμερώτερον τε καὶ ἀπλούστερον ζῶον, θείας τινὸς καὶ ἀτύφου μοίρας φύσει μετέχον. ἀτάρ, ὁ ἐταῖρε, μεταξὺ τῶν λόγων, ἀρ' οὐ τόδε ἦν τὸ δένδρον, ἐφ' ὅπερ ἥγεις ἡμᾶς;

ΦΑΙ. Τοῦτο μὲν οὖν αὐτό·

B

ΣΩΚ. Νὴ τὴν Ἡραν, καλή γε ἡ καταγωγή· ἢ τε γὰρ πλάτανος αὐτῇ μάλα ἀμφιλαφής τε καὶ ὑψηλή, τοῦ τε ἄγνου τὸ ὑψος καὶ τὸ σύσκιον πάγκαλον καὶ ὡς **) ἀκμὴν ἔχει τῆς ἄνθης, ὡς ἂν εὐώδεστατον παρέχοι τὸν τόπον· ἢ τα

*) ἰσ. φαίην ἄν.

**) ἰσ. οὖτας.

Phae. Plane nescivi. sed dic mihi per Iovem, Socrate, tune etiam hanc fabellam credis veram esse?

So. At si fidem ei nullam habem, sicut sapientes, haud ineptus essem; tum comminiscens dicerem, Boream eam ventum de propinquis rupibus cum Pharmaeoa ludentem deturbasse, et ita videlicet mortuam dictam esse a Borea abreptam, vel de Areopago; fertur enim etiam haec fama, eam hinc, non illinc sublatam esse. ego vero, Phaedre, ceterum quidem talia lepida, nimis tamen arguti, laboriosi et neutiquam felicis esse viri indico, hanc unam ob causam, quod eum oportet deinde Hippocentaurorum formam corrigere et rursus Chimaerae speciem; praeterea affluit turba huiusmodi Gorgonum et Pegasorum aliarumque monstrosarum quarundam naturarum incredibilis et multitudinis et ineptiae, quibus si quis fidem non habeat et ad probabilitatem velit unamquamque remendare, illiberalem quandam sapientiam adhibens, multo ipsi otio opus erit. mihi autem ad haec nullum plane otium est, et in causa, o amice, est hoc: nondum possum, quod Delphica inscriptio praecepit, me ipsum noscere; ridiculum vero mihi videtur, hoc adhuc ignorantem de alienis quaerere. quocirca haec missa faciens, credens autem id, quod volgo de iis existimatur, quod modo dixi, quaero non de his, sed de me ipso, num forte bestia sim Typhone multiplicius contexta magisque tumida, an mitior ac simplicior animans, divinae cuiusdam et a tumore alienae fortis natura particeps. at, o amice, ut sermonem huc deflectamus, nonne haec est arbor, ad quam nos ducere volebas?

Phae. Haec ipsa est.

So. Per Iunonem, pulchrum fane deversorium est; platanus enim haec admodum patula et excelsa, viticis altitudo atque opacitas per pulchra et eiusmodi flore vigeat, ut suavissimo docum odore perfundat; fons praef-

αῦ πηγὴ χαριεστάτη ὑπὸ τῆς πλατάνου ᾧ μύλα ψυχροῦ
ὑδατος, ἀσγε τῷ ποδὶ τεκμήρασθαι· νυμφῶν τέ τινων καὶ
Ἀχελώου οἱρὸν ἅπὸ τῶν κορῶν τε καὶ ἀγαλμάτων θοικεν
εἰναι· εἰ δ' αὐτὸς * βούλει, τὸ εὕπινον τοῦ τόπου ὡς ἀγα- C
πητόν τε καὶ σφόδρα ἥδυ, θερινόν τε καὶ λιγυρὸν
ὑπηγεῖ τῷ τῶν τεττίγων χορῷ· πάντων δὲ κομψότατον τὸ
τῆς πόσας, ὅτι ἐν ἡρέμα προσάντει ἵκανη πέφυκε κατακλι-
νέντι τὴν κεφαλὴν παγκάλως ἔχειν, ὥστε ἄριστά σοι ἔξενά-
γηται, ὡς φίλε Φαιδρε.

ΦΑΙ. Σὺ δέ γε, ὁ θαυμάσιε, ἀτοπώτατός τις φαίνει· ἀτεχνῶς γάρ, οὐ λέγεις, ἔγεναγουμένῳ τινὶ καὶ οὐκ ἐπιγωφίῳ ἔοικας· οὕτως ἐκ τοῦ ἄστεος οὐτὲ εἰς * τὴν Δυναριδούλιν ἀποδημεῖς, οὐτὲ ἔξω τείχους ἔμοιγε δοκεῖς τὸ παράπαν ἔξιέναι.

ΣΩΚ. Ενγγίγνωσκέ μοι, φέρε οὐρανός φιλομαθής γάρ εἰμι· τὰ μὲν οὖν χωρία καὶ τὰ δένδρα οὐδέν μ' ἔθέλει διδάσκειν, οἱ δ' ἐν τῷ ἀστεῖ ἄνθρωποι σὺ μέντοι δοκεῖς μοι τῆς ἐμῆς ἔξοδου τὸ φάρμακον εὑρηκέναι· ὥσπερ γὰρ οἱ τὰ πεινῶντα θρέμματα θαλλὸν η̄ τινα καρπὸν προσείσοντες ἄγουσι, σὺ δὲ λόγους οὕτω προτείνων ἐν βιβλίοις τήν τε Ἀττικὴν φαινεῖν περιάξειν ἀπασαν καὶ ὅποι ἢν Εὐαλλοσε βούλῃ. οὐν δ' οὖν ἐν τῷ παρόντι δεῦρο ἀφικόμενος ἐγὼ μέν μοι δοκῶ πατακείσθαι, σὺ δ' ἐν δοποῖς σχήματι οἵει ὁφέτα ἀναγνώσεσθαι, τοῦτο ἐλόμενος ἀναγίγνωσκε.

ΦΑΙ. "Ανουε δή.

in books of the period in England.

Περὶ μὲν τῶν ἐμῶν πραγμάτων ἐπίστασαι, οὐδὲ νομίζω ξυμφέρειν ἡμῖν τούτων γενομένων, ἀκήκουες· ἀξιῷ δὲ μὴ διὰ τοῦτο ἀτυχῆσαι ὥν δέομαι, ὅτι οὐκ ἔργα στῆς 231 φύν σου τυγχάνω· ὡς ἔκεινοις μὲν τότε μεταμέλει ὥν ἂν εὗ ποιήσωσιν, ἐπειδὰν τῆς ἐπιθυμίας παύσωνται, τοῖς δὲ οὖν ἔστι ψεόνος, ἐν τῷ μεταγνῶναι προσήκει· οὐ γὰρ ὑπὲ ἀνάγητος, ἀλλ᾽ ἐκύντες, ὡς ἂν ἀφίστατο περὶ τῶν οἰκείων βουλεύσαντο, πρὸς τὴν δύναμιν τὴν αὐτῶν εὗ ποιοῦσιν. Εἴτι δὲ

terea amoenissimus sub platano fluit admodum frigidæ aquæ, ut pede tentans colligas; Nympharum aliquarum et Acheloi facellum propter pupas et simulacra videtur esse; hoc porro si vis, perquam acceptum locus perflatum habet et valde incundum, eiusque aestivus stridulusque sibilus infonat ad cicadarum chorū; omnium vero lepidissimum est gramen, propterea quod lenis eius acclivitas accommodata est ad cubandum, ut capite oppido pulchre quiescas. quocirca optime hospitis circumducendi munus explevisti, o care Phaedre.

Phae. Tu sane, o mirifice, admirabilissimus videris; revera enim, ut dicis, hospitis cuiusdam circumducendi, non indigenæ similis es; adeo ex urbe neque in regiones externas proficisceris, neque extra murum mihi videris omnino excedere.

So. Ignosce mihi, optime; etenim discendi cupidus sum, regiones autem et arbores nihil prorsus me docent, homines vero in urbe. attamen tu mihi videris remedium, quod ad exeundum me incitet, invenisse; quemadmodum enim, qui fruticem vel fructum aliquem protendunt, esurientia pecora ducunt, ita orationes mihi praetendens in libris per Atticam videris me circumducturus esse totam, et quocumque volueris. nunc vero in praesentia, quum huc venerim, libet mihi recumbere, tu autem in quo statu te censes commodissime lecturum esse, hoc sumpto lege.

Phae. Audi dum.

Quomodo res meae se habeant scis, et me arbitrari nobis prodeesse hoc si fieret, audivisti; aequum vero iudico nullam me iecirco repulsam eorum accipere quae peto, quod non sum amator tuus; nam illos tum pœnitentiam eorum, quae bene fecerunt, quum cupiditatem deposuerunt, his vero nullum est tempus, quo sententiam mutare iis conveniat; neque enim necessitate aliqua adstricti, sed sponte ea ratione qua rebus suis optime consulant pro suis ipsis viribus bene faciunt, praeterea

οἱ μὲν ἐρῶντες σκοποῦσιν, ἂν τε κακῶς διέθεντο τῶν αὐτῶν διὰ τὸν ἔρωτα, καὶ ἡ πεποιήκασιν εὖ, καὶ ὃν εἰλον πόνον * προστιθέντες, ἥγοῦνται πάλαι τὴν ἀξίαν ἀποδεῖ. Β διωκέναι χάριν τοῖς ἐρωμένοις· τοῖς δὲ μὴ ἐρῶσιν οὔτε τὴν τῶν οἰκείων ἀμέλειαν διὰ τοῦτο ἔστι προφασίζεσθαι, οὔτε τὸν παρεληλυθότας πόνους ἴπολογίζεσθαι, οὔτε τὰς πρὸς τὸν προσήκοντας διαφορὰς αἰτιάσασθαι· ὥστε περιηρημένων τοσούτων κακῶν, οὐδὲν ὑπολείπεται ἄλλ' ἢ ποιεῖν προδύμως, ὅτι ἀν αὐτοῖς οἴωνται πράξαντες χαριεῖσθαι. ἔτι δὲ εἰ διὰ τοῦτο ἄξιον τὸν ἐρῶντας περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι, ὅτι τούτους μάλιστά φασι φιλεῖν, ὃν ἂν ἐρῶσι, καὶ ἔτοιμοί εἰσι καὶ ἐκ τῶν λύγων καὶ ἐκ τῶν ἐργῶν τοῖς ἄλλοις ἀπεχθανόμενοι τοῖς ἐρωμένοις χαρίζεσθαι, ὁράδιον γνῶναι, εἰ ἀληθῆ λέγουσιν, ὅτι, ὅσσων ἂν ὕστερον ἐρασθῶσιν, ἐκείνους αὐτῶν περὶ πλείονος ποιήσονται, καὶ δῆλον ὅτι, ἐὰν ἐκείνοις δοκῇ, καὶ τούτους κακῶς ποιήσουσι. καίτοι πῶς εἰκός ἔστι τοιοῦτον πρᾶγμα προέσθαι τοιαύτην ἔχοντι ξυμφοράν, ἣν οὐδὲ ἄν * ἐπιχειρήσειν οὐδεὶς Κ λυπτείρος ὃν ἀποτρέπειν; καὶ γὰρ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι νοσεῖν μᾶλλον ἢ σωφρονεῖν, καὶ εἰδέναι ὅτι κακῶς φρονοῦσιν, ἄλλ' οὐ δύνασθαι αὐτῶν κρατεῖν· ὥστε πῶς ἄν εὖ φρονήσαντες ταῦτα καλῶς ἔχειν ἥγήσαιντο, περὶ ὃν οὕτω διακείμενοι βουλεύονται *); καὶ μὲν δή, εἰ μὲν ἐκ τῶν ἐρῶντων τὸν βέλτιστον αἰροῦ, ἐξ ὀλίγων ἄν σοι ἡ ἔκλεξις εἴη, εἰ δ' ἐκ τῶν ἄλλων τὸν σαντῷ ἐπιτηδειότατον, ἐκ πολλῶν· ὥστε πολὺ πλείων ἐλπίς, ἐν τοῖς * πολλοῖς ὄντα τυχεῖν τὸν Ε ἄξιον τῆς σῆς φιλίας.

Εἰ τοίνυν τὸν νόμον τὸν καθεστηκότα δέδοικας, μὴ πυθομένων τῶν ἀνθρώπων ὄνειδός σοι γένηται, εἰκός ἔστι, τὸν μὲν ἐρῶντας, οὗτος ἄν οἰομένους καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ζηλοῦσθαι, ὥσπερ αὐτοὺς ὑφ' αὐτῶν, ἐπαρθῆναι [τῷ] λέγειν καὶ φιλοτιμουμένους ἐπιδείκνυσθαι πρὸς ἀπαντας, ὅτι οὐκ ἄλλως αὐτοῖς πεπόνηται, τὸν δὲ μὴ ἐρῶντας, κρείττονς αὐτῶν ὄντας, τὸ βέλτιστον ἀντὶ τῆς δόξης τῆς παρὰ τῶν ἀνθρώπων αἰρεῖσθαι. ἔτι δὲ τὸν μὲν

*) γρ. βούλονται.

amantes perpendunt, quicquid rerum suarum male constituerint propter amorem et quicquid bene fecerint, et laborem quem habuerint addentes arbitrantur iandum meritam debitamque retulisse gratiam amatis; iis vero, qui non amant, neque rerum suarum negligentiam hanc ob causam licet praetendere, neque praeteritorum laborum rationem ducere, neque disidia cum necessariis causari: ut, circumcisus tantis malis, nihil iis relinquatur, nisi ut impigre faciant, quocumque illis praestantes arbitrentur gratum se facturos esse. praeterea si iccirco par est amantes magui aestimari, quod hi maxime dicuntur diligere, si quos amore prosequantur, paratique esse et verbis et re, in reliquorum offensionem incurrentes, amatis gratificari, facile est intelligere, an vera dicantur, inde quod, quoscumque postea amaturi sunt, eos ipsis pluris aestimabunt et sine ulla controversia, si illis visum fuerit, ipsis etiam malo facient. quamquam qui par sit eiusmodi rem proiici homini eiusmodi habenti malum, quod ne incipiat quidem peritus quisquam avertere? etenim ipsis fatentur insanire se magis quam sapere, et scire quidem se mentis non esse compotes, sed non posse sibi temperare. quocirca qui, ad sanitatem quum redierint, haec bene habere existimatur sint, de quibus ita affecti consulant? quin etiam si ex amantibus optimum volueris eligere, e paucis tibi eligendi optio erit, sin e ceteris tibi accommodatissimum, e pluribus; quocirca longe maior spes est forent in multitudine reperiatur dignus amicitia tua.

Quodsi persuasionem publice receptam vereris, ne videlicet, si compererint homines, probro tibi sit, verisimile est, amantes quidem, qui ita arbitrentur sibi ceteros invidere, ut ipsis inter se invideant, eo incitari, ut dicant et ambitione ducti ostentent apud omnes, se non frustra laborasse, eos autem, qui non ament, quippe qui sibi temperent, id quod optimum est famae apud homines consequendae praeponere. praeterea amantes

ξρῶντας πολλοὺς ἀνάγκη πυθέσθαι καὶ ἵδεν ἀκολουθοῦντας τοῖς ἐρωμένοις καὶ ἔργον τοῦτο ποιουμένους, ὥστε, ὅταν ὁφθῶσι διαλεγόμενοι * ἄλλήλοις, τότε αὐτοὺς οἴονται οἵ γεγενημένης ἢ μελλούσης ἕσεσθαι τῆς ἐπιθυμίας ξυνεῖναι· τούς δὲ μὴ ἐρῶντας οὐδέποτε αἰτιᾶσθαι διὰ τινὸν ξυνούσιαν ἐπιχειροῦσιν, εἰδότες ὅτι ἀναγκαῖον ἐστιν ἢ διὰ φιλίαν τῷ διαιλέγεσθαι ἢ δι᾽ ἄλλην τινὰ ἡδονὴν. καὶ μὲν δὴ, εἴ σοι δέος παρέστηκεν ἡγουμένῳ, χαλεπὸν εἶναι φιλίαν ξυμμένειν, καὶ ἄλλῳ μὲν τρόπῳ διαφραγᾶς γενομένης κοινῆν ἀμφοτέροις καταστῆναι τὴν ξυμφοράν, προεμένου δὲ σοῦ ἂν * περὶ πλείστου ποιεῖ, μεγάλην ἄν σοι βλάβην γενέσθαι, εἰκότως ἄν τοὺς ἐρῶντας μᾶλλον φοβοῖο· πολλὰ γὰρ αὐτοὺς ἔστι τὰ λυποῦντα, καὶ πάντες ἐπὶ τῇ αὐτῶν βλάβῃ νομίζουσι γλυγνεσθαι. διόπερ καὶ τὰς πρὸς τοὺς ἄλλους τῶν ἐρωμένων ξυνουσίας ἀποτρέπουσι, φοβούμενοι τοὺς μὲν οὓσιαν κεκτημένους, μὴ χρήμασιν αὐτοὺς ὑπερβάλωνται, τοὺς δὲ πεπαιδευμένους, μὴ ξυνέσει πρείτους γένωνται, τῶν δὲ ἄλλο τι κεκτημένων ἀγαθὸν τὴν * δύναμιν ἐκάστου φυλάττονται· πείσαντες μὲν οὖν Δ ἀπέχθεσθαι σε τούτοις, εἰς ἐρημίαν φίλων καθιστᾶσιν· ἄν δὲ τὸ σαντοῦ σκοπῶν ἄμεινον ἔκείνων φρονῆς, ηὗξεις αὐτοῖς εἰς διαφοράν. ὅσοι δὲ μὴ ἐρῶντες ἔτυχον, ἄλλὰ δι᾽ ἀρετὴν ἐπραξαν ὡν ἐδέοντο, οὐκ ἄν τοῖς ξυνοῦσι φθοροῦεν, ἄλλὰ τοὺς μὴ ἐθέλοντας μισοῖεν, ηγούμενοι ὑπὲκείνων μὲν ὑπερορᾶσθαι, ὑπὸ τῶν ξυνόντων δὲ ὠφελεῖσθαι· ὥστε πολὺ πλείστοις φίλους αὐτοῖς ἐκ τοῦ πράτου Ε γνατος ἢ ἔχθραν γενήσεσθαι.

Καὶ μὲν δὴ τῶν μὲν ἐρῶντων πολλοὶ πρότερον τοῦ σώματος ἐπεδύμησαν, ἢ τὸν τρόπον ἔγνωσαν καὶ τῶν ἄλλων οἰκείων ἔμπειροι ἐγένοντο· ὥστε ἄδηλον, εἰ ἔτι αὐτοῖς τότε βουλήσονται φίλοι εἶναι, ἐπειδὴν τῆς ἐπιθυμίας παύσωνται· * τοῖς δὲ μὴ ἐρῶσιν, οἱ καὶ πρότερον ἄλλήλοις φίλοι ὅντες 233 ταῦτα ἐπραξαν, οὐκ ἐξ ὧν ἄν εὖ πάθωσι ταῦτα εἰπὸς ἐλάττω τὴν φιλίαν αὐτοῖς ποιῆσαι, ἄλλὰ ταῦτα μνημεῖα καταλειφθῆναι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι, καὶ μὲν δὴ βελτίονε

quidem fieri non potest quin multi comperiant et videant sectantes amatos idque sedulo agentes, ita ut, quando eos conspiciant inter se colloquentes, arbitrentur eos vel ob praeteritam vel ob futuram cupiditatem una esse, iis vero, qui non amant, ne conantur quidem consuetudinem ut probrum obiicere, quia sciunt, fieri non posse quin vel ob amicitiam cum aliquo colloquaris vel ob aliam quamquam voluptatem. quin etiam si in metu es censens haud facile fieri ut amicitia stabilis permaneat, et alias quidem, si dissidium intercedat, communenatrique esse malum, quum vero proieceris quod plurimi facias, magnum te detrimentum accepturum esse, iare amantes magis timebis; multa enim sunt quae dolorem iis efficiant omniaque suo detimento arbitrantur fieri. quocirca etiam amatorum cum ceteris consuetudines avertunt, metuentes bonorum possessores, ne opibus se superent, et eruditos, ne intelligentia praestent, et si quis aliud quippiam boni habet, eius facultatem verentur; persuadentes igitur tibi, ut in illorum offenditionem incurras, efficiunt ut ab amicis destituaris; et si tibi ipse prospiciens prudentius quam illi feceris, concitabis eorum discordiam. quotquot vero non amando adepti, sed virtute sua consequuti sunt quod cupiverant, non invidebunt tecum versantibus, sed, qui noluerint, eos oderunt, existimantes ab his te despici, ab illis vero adiuvari. quocirca longe maior spes est fore ut amicitia ipsis hac ex re, quam discordia, oriatur.

Quin etiam maior amantium pars prius corpus concupiscit, quam mores cognovit et quae reliqua sunt alienius propria, experta est: ut incertum sit, an tum adhuc in amicitia cum ipsis permansuri sint, quum cupiditate deposituerint; de iis vero qui non amant, quippe qui iam ante amicitia inter se coniuncti hoc perfecerint, non est verisimile, per quae voluptate afficiantur, ea amicitiam eorum denuntura esse, sed haec monumenta relictum iri futurorum officiorum. quin etiam melio-

σοι προσήκει γενέσθαι δμοὶ πειθομένῳ, ἢ ἐφαστῇ ἐκεῖνοι μὲν γὰρ καὶ παρὰ τὸ βέλτιστον τά τε λεγόμενα καὶ τὰ πραττόμενα ἐπαινοῦσι, τὰ μὲν δεδιότες μὴ ἀπέχθωνται, τὰ δὲ καὶ αὐτοὶ χεῖρον διὰ * τὴν ἐπιθυμίαν γιγνώσκοντες. Β τοιαῦτα γὰρ ὁ ἔρως ἐπιδείκνυται· δυστυχοῦντας μὲν, ἂ μὴ λύπην τοῖς ἄλλοις παρέχει, ἀνιαρὰ ποιεῖ νομίζειν, εὐτυχοῦντας δέ, καὶ τὰ μὴ ἡδονῆς ἄξια παρ' ἐκείνων ἐπαινουν ἀναγκάζει τυγχάνειν· ὥστε πολὺ μᾶλλον ἐλεῖν τοὺς ἔρωμένους ἢ ξηλοῦν αὐτοὺς προσήκει. ἐὰν δὲ δμοὶ πειθῃ, πρῶτον μὲν οὐ τὴν παροῦσαν ἡδονὴν θεραπεύων ξυνέσομαι σοι, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ὠφέλειαν ἔσεσθαι, οὐχ * ὑπ' C ἔρωτος ἡττώμενος, ἀλλ' ἐμαυτοῦ πρατῶν, οὐδὲ διὰ σμικρὰ ἰσχυρὰν ἔχθραν ἀναιρούμενος, ἀλλὰ διὰ μεγάλα βραδέως ὀλίγην ὀργὴν ποιούμενος, τῶν μὲν ἀκουσίων ξυγγνώμην ἔχων, τὰ δὲ ἐκούσια πειρώμενος ἀποτρέπειν· ταῦτα γάρ ἔστι φιλίας πολὺν χρόνον ἔσομένης τεκμήρια. εἰ δὲ ἄρα σοι τοῦτο παρέστηκεν, ὡς οὐχ οἶόν τε ἰσχυρὰν φίλιαν γενέσθαι, ἐὰν μή τις ἔρων τυγχάνῃ, ἐνθυμεῖσθαι χρή, ὅτι οὐτ' ἀν τοὺς υἱεῖς πε*ρὶ πολλοῦ ἐποιούμεθα οὐτ' ἀν τοὺς πατέρας καὶ D τὰς μητέρας, οὐτ' ἀν πιστοὺς φίλους ἐκεντήμεθα, οὐ οὐκ ἐξ ἐπιθυμίας τοιαύτης γεγόνασιν, ἀλλ' ἐξ ἐτέρων ἐπιτηδευμάτων. ἔτι δὲ εἰ χρὴ τοῖς δεομένοις μάλιστα χαρίζεσθαι, προσήκει καὶ τῶν ἄλλων μὴ τοὺς βελτίστους, ἀλλὰ τοὺς ἀπορωτάτους εὗ ποιεῖν· μεγίστων γὰρ ἀπαλλαγέντες κακῶν πλείστην χάριν αὐτοῖς εἴσονται. καὶ μὲν δὴ καὶ ἐν ταῖς ἴδιαις δαπάναις οὐ τοὺς * φίλους ἄξιον παρακαλεῖν, ἀλλὰ E τοὺς προσαιτοῦντας καὶ τοὺς δεομένους πλησμονῆς· ἐκεῖνοι γὰρ καὶ ἀγαπήσουσι καὶ ἀπολουθήσουσι καὶ ἐπὶ τὰς θύρας ἥξουσι καὶ μάλιστα ἡσθήσονται καὶ οὐκ ἐλαχίστην χάριν εἴσονται καὶ πολλὰ ἀγαθὰ αὐτοῖς εὕξονται.

* Άλλ' ἵσως προσήκει οὐ τοῖς σφόδρα δεομένοις χαρίζεσθαι, ἀλλὰ τοῖς μάλιστα ἀποδοῦναι χάριν δυναμένοις, οὐδὲ τοῖς ἔρωσι μόνον, ἀλλὰ τοῖς τοῦ πράγματος ἄξιοις, * οὐδὲ ὅσοι τῆς σῆς ὥρας ἀπολαύσονται, ἀλλὰ οἵτινες 234

rem te existere consentaneum est mihi obtemperantem, quam amatori; isti enim etiam praeter id quod optimum est et dicta et facta laudant, partim timentes ne in offensionem incurvant, partim etiam ipsi pravius propter cupiditatem intelligentes. in talibus vero amor se ostentat: infelices facit ut ea quae aliis nullum afferrunt dolorem, pro tristibus habeant, felices autem cogit ut etiam gaudio indigna laude afficiant: ut eorum, qui amantur, multo magis misereri, quam iis invidere debeas. mihi autem si obtemperaveris, primum non praesenti voluptati inserviens tecum versabor, sed futuram spectans utilitatem, non amori succumbens, sed mihi ipsi temperans, neque leve ob res stabilem amicitiam capiens, sed magnas ob res lente exiguum iram colligens, ea denique, quae invitus feceris, tibi ignoscens, et quae sponte facturus es, conans avertere: haec sunt enim amicitiae diu permanurae argumenta. quodsi forte in mentem tibi veniat existimare stabilem non posse amicitiam esse, nisi quis amet, reputare te oportet, nos neque filios magni facturos esse neque patres ac matres, nec fidos habituros esse amicos, quippe qui non ex huiusmodi cupiditate tibi existant, sed ex diversis vitae institutis. praeterea si oportet indigentibus polissimum gratificari, consentaneum est etiam e ceterorum numero non optimis, sed egentissimis bene facere; gravissimis enim liberati e malis maximas nobis gratias habebunt. quin etiam in privatarum epularum sumptibus non amicos par est vocari, sed mendicantes indigentesque expletionis; hi enim et amplectentur et sectabuntur et ad fores accendent et maxime laetabuntur, nec minimam gratiam habebunt et multa nobis bona precabuntur.

At profecto non valde indigentibus gratificandum est, sed iis qui maxime possint gratiam referre, neque amantibus tantum, sed hac re dignis, neque omnibus, qui pulchritudinis tuae florem carpent, sed qui, quum

πρεσβυτέρῳ γενομένῳ τῶν σφιτέρων ἀγαθῶν μεταδώσουσιν, οὐδὲ οἱ διαιτραξάμενοι πρὸς τοὺς ἄλλους φιλοτιμήσονται, ἀλλ' οἵτινες αἰσχυνόμενοι πρὸς ἄπαντας σιωπήσονται, οὐδὲ τοῖς δίλιγον χρόνον σπουδάζουσιν, ἀλλὰ τοῖς ὑμοῖς διὰ παντὸς τοῦ βίου φίλοις ἐσομένοις, οὐδὲ οἵτινες παυσόμενοι τῆς ἐπιθυμίας *) ἔχθρας πρόφασιν ζητήσουσιν, ἀλλ' οἱ παυσάμενοι τῆς ὥρας **) * τότε τὴν αὐτῶν ἀρετὴν Β ἐπιδείξονται. Σὺ οὖν τῶν τε εἰρημένων μέμνησο, καὶ ἐκείνο ἐνθυμοῦ, διτούς μὲν ἔρωντας οἱ φίλοι νουθετοῦσιν, ως ὅντος κακοῦ τοῦ ἐπιτηδεύματος, τοῖς δὲ μὴ ἔρωσιν οὐδεὶς πώποτε τῶν οἰκείων ἐμέμψατο, ως διὰ τοῦτο κακῶς βουλευομένοις περὶ ἑαυτῶν. "Ισως ἂν οὖν ἔροιό με, εἰ ἄπασι σοι παραινῶ τοῖς μὴ ἔρωσι χαρίζεσθαι· ἐγὼ δὲ οἶμαι οὐδ' ἂν τὸν ἔρωντα πρὸς ἄπαντας σε κελεύειν τοὺς ἔρωντας ταύτην ἔχειν τὴν διάνοιαν· οὔτε γὰρ τῷ λαμβάνοντι χάριτος ἔσης ἄξιον, οὔτε σοὶ βουλομένῳ τὸν ἄλλους λανθάνειν ὄμοιος δυνατόν· δεῖ δὲ βλάβην μὲν ἀπ' αὐτοῦ μηδερίαν, ὡφέλειαν δὲ ἀμφοῖν γίγνεσθαι. 'Εγὼ μὲν οὖν ἵπανά μοι νομίζω τὰ εἰρημένα· εἰ δέ τι σὺ ποθεῖς ***) ἥγονύμενος παραλειφθαί, ἔρωτα.

Τί σοι φαίνεται, ὁ Σωκράτες, ὁ λόγος; οὐχ ὑπερφυῶς τά τε ἄλλα καὶ τοῖς ὄνομασιν εἰρηθεῖσαι;

D

ΣΩΚ. Δαιμονίως μὲν οὖν, ὁ ἔταιρε, ὥστε με ἐκπλαγῆναι· καὶ τοῦτο ἐγὼ ἐπαθον διὰ σέ, ὁ Φαιδρε, πρὸς σὲ ἀποβλέπων, διτούς ἔμοι ἔδόκεις γάννυσθαι ὑπὸ τοῦ λόγου μεταξὺ ἀναγιγνώσκων· ἥγονύμενος γὰρ σὲ μᾶλλον ἢ ἐμὲ ἐπατεῖν περὶ τῶν τοιούτων, σοὶ εἰπόμην καὶ ἐπόμενος ξυνεβάκχευσα μετὰ σοῦ, τῆς θείας κεφαλῆς.

ΦΑΙ. Εἶν, οὐτω δὴ δοκεῖ παιζειν;

ΣΩΚ. Δοκῶ γάρ σοι παιζειν, καὶ οὐχὶ ἐσπουδακέναι;

* **ΦΑΙ.** Μηδαμῶς, ὁ Σωκράτες· ἀλλ' ως ἀληθῶς Ε εἰπέ, πρὸς Διὸς φιλίου, οἵτινες τιν' ἔχειν εἰπεῖν ἄλλον

*) Ἰο. πανομένῳ τῆς ὥρας.

**) Ἰο. πανσάμενοι τῆς ἐπιθυμίας,

***) Ἰο. ἐπιποθεῖται.

fenueris, sua ipsi bona tecum communicabunt, neque qui, impetrato eo quod optaverant, apud ceteros de eo gloriabuntur, sed qui pudenter coram omnibus tacebunt, neque qui breve per tempus te colunt, sed qui aequaliter totam per vitam tibi amici erunt, neque qui, quum deflorescere inceperis, inimicitiae causam quaerent, sed qui, quum cupiditatem deposuerint, tum suam ipsi virtutem ostentabunt. Iam tu et dictorum memor esto et hoc reputato, amantes ab amicis increpari malum iudicantibus hoc vitae institutum, ab amore autem vacuis numquam de familiaribus aliquem ut probrum obiecisse, quod hanc ob causam rebus suis male consulerent. Quaeras autem forsitan ex me, an suadeam tibi, ut omnibus qui non ament gratificere; ego vero existimo neque amantem in omnes te iubere amantes ita animatum esse; neque enim is qui accipit pari gratia dignum iudicabit, neque tu, qui cupis alios latere, pariter id poteris affequi; oportet vero detrimentum ex hac re nullum, emolumendum contra utriusque existere. Evidem fatis esse puto a me dicta, tu vero si amplius quid desideras, praetermissum id esse arbitrans, interroga.

Quid iudicas, Socrate, de oratione? nonne mirifice, praesertim quod ad verba attinet, tibi videtur composta esse?

So. Divinitus sane, o amice, adeo ut obstupefactus sim; et hoc passus sum per te, Phaedre, te adspiciens, quod mihi videbare laetitia perfundi, dum orationem legebas; arbitrans enim te magis quam me intelligentem esse huiusmodi rerum, te sequebar sequensque bacchabar cum te, divino capite.

Phae. Iam ita tibi videtur iocari?

So. Videorne tibi iocari, ac non ferio loqui?

Phae. Minime vero, Socrate; at vere dic per Iovem amicitiae custodem, num censes alium quempiam

τῶν Ἐλλήνων ἔτερα μεῖζω τούτων καὶ πλείω περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος;

ΣΩΚ. Τι δέ; καὶ ταύτη δεῖ ὑπὲρ ἴμους τε καὶ σοῦ τὸν λόγον ἐπαινεθῆναι, ὡς τὰ δέοντα εἰρηκότος τοῦ ποιητοῦ, ἀλλ' οὐκ ἐκείνη μόνον, ὅτι σαφῆ καὶ στρογγύλα [καὶ ἀκριβῶς] ἔκαστα τῶν ὄνομάτων ἀποτετόρνευται; εἰ γὰρ δεῖ, ἔνγχωρητέον χάριν σήν, ἐπεὶ ἐκεὶ γε Ἰλαθεν ὑπὸ τῆς ἐμῆς οὐδὲ^{*}νίας^{*} τῷ γὰρ φητορικῷ αὐτοῦ μόνῳ τὸν νοῦν προσει- 235 χον, τοῦτο δὲ οὐδὲ αὐτὸν φῆμην Λυσίαν οἰεσθαι^{*)} ἵκανὸν εἶναι. καὶ δὴ οὖν μοι ἔδοξεν, ὃ Φαιδρε, εἰ μή τι σὸν ἄλλο λέγεις, διს καὶ τρὶς ταῦτα εἰρηκέναι, ὡς οὐ πάνυ εὐπορῶν τοῦ πολλὰ λέγειν περὶ τοῦ αὐτοῦ. Ἰσως οὐδὲν αὐτῷ μέλον τοῦ τοιούτου[·] καὶ ἐφαίνετο δὴ μοι νεανιεύεσθαι ἐπιδεικνύμενος, ὡς οἶός τε ὧν ταῦτα ἔτέρως τε καὶ ἔτέρως λέγων ἀμφοτέρως εἰπεῖν ἄριστα.

ΦΑΙ. Οὐδὲν λέγεις, ὃ Σώκρατες[·] αὐτὸ μὲν γὰρ τοῦ- B το καὶ μάλιστα δὲ λόγος ἔχει· τῶν γὰρ ἐνόντων ἀξίως φηθῆναι ἐν τῷ πράγματι οὐδὲν παραλέλοιπεν· ὥστε παρὰ τὰ ἐκείνω εἰρημένα μηδέν['] ἂν ποτε δύνασθαι εἰπεῖν ἄλλα πλείω καὶ πλείονος ἄξια.

ΣΩΚ. Τοῦτο ἔγώ σοι οὐκέτι οἶός τε ἔσομαι πείθεσθαι· παλαιοὶ γὰρ καὶ σοφοὶ ἄνδρες τε καὶ γυναικες περὶ αὐτῶν εἰρηκότες καὶ γεγραφότες ἔξελεγχουσι με, ἐάν σοι χαριζόμενος ἔνγχωρῶς.

ΦΑΙ. Τίνες οὗτοι; καὶ ποῦ σὺ * βελτίω τούτων, C ἀνήκοας;

ΣΩΚ. Νῦν μὲν οὗτως οὐκ ἔχω εἰπεῖν, δῆλον δὲ ὅτι τινῶν ἀκήκοα, ἡ που Σαπφοῦς τῆς καλῆς ἡ Ἀνακρέοντος, τοῦ σοφοῦ ἡ καὶ ἔνγγραφέων τινῶν. πόθεν δὴ τεκμιρόμενος λέγω; πληρές περ, ὃ δαιμόνιε, τὸ στῆθος ἔχων αἰσθάνομαι, παρὰ ταῦτα ἂν ἔχειν εἰπεῖν ἔτερα μὴ χείρω. ὅτι, μὲν οὖν παρὰ γε ἔμαυτοῦ οὐδὲν αὐτῶν ἐννεύηκα, εὐ⁵ οἶδα ξυνειδῶς ἔμαυτῷ ἀμαδίαν· λείπεται δὴ, οἶμαι, ἐξ ἀλλοτρίων ποθὲν ναμάτων διὰ τῆς ἀκοῆς πεπληρωθεῖσα με δίκην ἀγ-

^{*)} Ιε. οἰεσθαι ἄν.

e Graecis habiturum esse alia eaque maiora his et plura eodem de genere dicere?

So. Quid? etiam in hoc debet oratio a me et te laudari, quod necessaria dixerit eius auctor, non in illo tantum, quod perspicuum et rotundum unumquodque vocabulum tornatum sit? si oportet, concedendum tua gratia; nam me quidem latuit pro eo quod nihil scio; ad rhetoricum enim modo animum adverti, illi vero nec ipsum arbitrabar Lysiam se parem esse iudicaturum: atque adeo mihi visus est, Phaedre, nisi quid aliud dicis, bis et ter eadem dicere, utpote non satis valens ad plura dicenda eadem de re, fortasse quia hoc non intererat ipsius; et videbatur mihi sane se iactare ostentando, se posse, eadem aliter atque aliter exponentem, utraque ratione dicere optime.

Phae. Nihil dicis, Socrate; hoc ipsum enim vel maxime oratio habet: eorum enim, quae digna inerant in re de quibus exponeretur, nihil praetermisit. quo circa praeter ea quae ille dixit nullus umquam poterit dicere alia plura maiorisque facienda.

So. Hoc iam tibi non potero credere; vetusti enim et sapientes tam viri quam feminae, qui de eo dixerunt et scripsierunt, redarguent me, si tibi gratificans concessero.

Phae. Quinam hi sunt? et ubi tu meliora his audisti?

So. Nunc quidem non possum statim dicere, sed dubium non est quin a quibusdam audiverim, vel a Sappho pulchra vel ab Anacreonte sapiente vel etiam a scriptoribus quibusdam. Unde tandem colligens id dico? plenum fane, o divine, pectus gerens sentio praeter haec me posse alia non deteriora dicere. atqui a me ipso nihil eorum me cognovisse probe scio, conscius mihi ipse inficitiae; relinquitur igitur, opinor, ut ex alienis fontibus auditu impletus sim instar vasis; propter iner-

γείου· ὑπὸ δὲ νωθείας αὐτὸν καὶ αὐτὸν τοῦτο ἐπιλέλησμαι,
ὅπως τε καὶ ὀντινῶν ἥκουσα.

ΦΑΙ. 'Ἄλλ', ὡς γενναιότατε, κάλλιστα εἰρηκας· σὺ γάρ
ἔμοι, ὀντινῶν μὲν καὶ ὅπως ἥκουσας, μηδὲ ἀν κελεύω εἰ-
πης, τοῦτο δὲ αὐτὸν ὅ λέγεις ποίησον· τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ
βελτίω τε καὶ μή ἐλάττῳ ἔτερα ὑποσχέθητι εἰπεῖν τούτων
ἀπεχόμενος· καὶ τοι ἔγώ, ὡςπερ οἱ ἐννέα ἄρχοντες, ὑπι-
σχνοῦμαι χρυσὴν εἰκόνα ισομέτρητον εἰς Δελφοὺς ἀναδή-
σειν, * οὐ μόνον ἐμαντεῦ, ἀλλὰ καὶ σῆν.

E

ΣΩΚ. Φίλτατος εἶ καὶ ὡς ἀληθῶς χρυσοῦς, ὡς Φαῖ-
δρε, εἴ με οἴει λέγειν, ὡς Λυσίας τοῦ παντὸς ἡμάρτηκε,
καὶ οἶόν τε δὴ παρὰ ταῦτα πάντα ἄλλα εἰπεῖν· τοῦτο δᾶ
οἴμαι οὐδὲ ἀν τὸν φαυλότατον παθεῖν ξυγγραφέα. αὐτίκα,
περὶ οὗ δὲ λόγος, τί οἴει λέγοντα, ὡς χρὴ μὴ ἐρῶντι μᾶλ-
λον ἢ ἐρῶντι χαροῦσσι, παρέντα τοῦ μὲν * τὸ φρόνιμον 256
ἐγκωμιάζειν, τοῦ δὲ τὸ ἄφρον ψέγειν, ἀναγκαῖα γοῦν ὅντα,
ἢ τέ ἄλλ ἄττα ἔξειν λέγειν; ἄλλοι οἴμαι τὰ μὲν τοιαῦτα ἁπτέα
καὶ ξυγγνωστέα λέγοντι, καὶ τῶν μὲν τοιούτων οὐ τὴν εὐ-
ρεσιν, ἄλλὰ τὴν διάθεσιν ἐπαινετέον, τῶν δὲ μὴ ἀναγ-
καίων τε καὶ χαλεπῶν εὑρεῖν πρὸς τῇ διαθέσει καὶ τὴν
εὔρεσιν.

ΦΑΙ. Ξυγκωρῶ δὲ λέγεις μετρίως γάρ μοι δοκεῖς
εἰρηκέναι. ποιήσω οὖν καὶ ἔγὼ οὕτως· τὸ μὲν τὸν ἐρῶντα
τοῦ μὴ ἐρῶντος μᾶλλον νοσεῖν δώσω τοι εἰπεῖν ὑποτίθεσθαι, Β
τῶν δὲ λοιπῶν ἔτερα πλείω καὶ πλειονος ἄξια εἰπὼν τοῦ
Λυσίου, παρὰ τὸ Κυψελιδῶν ἀνάθημα σφυρήλατος ἐν Ὁ-
λυμπίᾳ στάθητι.

ΣΩΚ. 'Εσπούδακας, ὡς Φαῖδρε, ὅτι σου τῶν παιδι-
κῶν ἐπελαβόμην ἐρεσχελῶν σε, καὶ οἴει δὴ με ὡς ἀληθῶς
ἐπιχειρήσειν εἰπεῖν παρὰ τὴν ἐκείνου σοφίαν ἔτερον τι ποι-
κιλώτερόν.

ΦΑΙ. Περὶ μὲν τούτον, ὡς φίλε, εἰς τὰς δύοιας λα-
βίας ἐλήλυθας· φητέον μὲν γάρ τοι * παντὸς μᾶλλον οὐ-
τῶς οἵος τε εἰ· ἵνα δὲ μὴ τὸ τῶν κωμῳδῶν φορτικὸν

tiam autem hoc ipsum quoque oblitus sum, quomodo et a quibus audierim.

Phae. Optime vero, o generosissime, dicis; et enim, a quibus et quomodo audieris, nec si iubeam mihi dicas, hoc ipsum autem fac quod dicis: iis quae in libro insunt meliora neque pauciora alia promitte te dicturum esse ab his te abstinentem, et ego tibi, sicut novem archontes, polliceor, auream me statuam eiusdem magnitudinis Delphis positurum esse, non meam modo, sed etiam tuam.

So. Amicissimus es et revera aureus, Phaedre, si me opinaris dicere, Lysiam a proposito prorsus aberrasse et fieri posse ut praeter haec quisquam omnia alia proferat; hoc vero arbitror ne vilissimo quidem scriptori posse accidere. exempli causa, quae res agitur, num censes aliquem qui dicat vacuo ab amore potius quam amanti gratificandum esse, etiamsi praetermisericordius illius prudentiam laudare, huius vero dementiam vituperare, quod certe necessarium est, tamen alia quaedam habitum esse dicere? at, opinor, talia condonanda et ignoscenda sunt dicenti, et in talibus non inventionem, sed dispositionem oportet laudari, in iis vero, quae non sunt necessaria, inventu autem difficultia, praeter dispositionem etiam inventionem.

Phae. Concedo quod dicis; recte enim mihi videbis monuisse. faciam igitur ego quoque ita: amantem eo, qui non amet, magis insanire, concedam tibi supponere, de reliquis vero, si alia plura maiorisque facienda dicis iis, quae Lysias protulit, iuxta statuam a Cypselidis consecratam malleo ductus Olympiae statu.

So. Seria agis, Phaedre, quod delicias tuas reprehendi te ludifieans, et putas scilicet me vere conaturum esse illius sapientia aliud quid dicere artificiosius.

Phae. De hoc, o amice, eandem das adprehendendum ansam; dicendum est enim tibi omni modo ita ut potes; ne vero molestam illam comicorum rationem

πρᾶγμα ἀναγκαζόμεθα ποιεῖν, ἀνταποδιδόντες ἄλλήλοις, εὐλαβήθητι, καὶ μὴ βούλου με ἀναγκάσαι λέγειν ἐκείνο τὸ εἰ ἔγω, ὡς Σώκρατες, Σωκράτην ἀγνοῶ, καὶ ἔμαυτοῦ ἐπιλέλησμαί, καὶ ὅτι ἐπειθύμει μὲν λέγειν, ἐθρύπνετο δέ· ἀλλὰ διανοήθητι ὅτι ἐντεῦθεν οὐκ ἀπιμεν, πρὸν ἂν σὺ εἴπης ἂν ἰφῆσθα ἐν τῷ στήθει ἔχειν· ἐσμὲν δὲ μόνω ἐν ἐρημίᾳ, ἴσχυρότερος δὲ ἔγω καὶ νεώτερος· * ἐκ δ' ἀπάντων τούτων ἔχεις ὁ σοι λέγω, καὶ μηδαμῶς πρὸς βίαν βουληθῆς μᾶλλον ἢ ἐκὼν λέγειν.

ΣΩΚ. Ἀλλ', ὡς μακάριε Φαιδρε, γελοιος ἵσσομαι, παρ' ἀγαθὸν ποιητὴν ἴδιωτης αὐτοσχεδιάζων περὶ τῶν αὐτῶν.

ΦΑΙ. Οἶςθ' ὡς ἔχει; παῦσαι πρός με παλλωπούμενος· σχεδὸν γὰρ ἔχω ὃ εἰπὼν ἀναγκάσω σε λέγειν.

ΣΩΚ. Μηδαμῶς τοίνυν εἴπης.

ΦΑΙ. Οὕτω, ἀλλὰ καὶ δὴ λέγω· ὃ δέ μοι λόγος ὅρκος ἔσται. ὅμνυμι γάρ σοι — τίνα μέντοι, τίνα θεῶν; εἰ *) βούλει, τὴν πλάτανον ταυτηνί, ἢ μήν, ἐάν μοι μὴ εἴπης Ε τὸν λόγον ἐναντίον αὐτῆς ταύτης, μηδέποτε σοι ἔτερον λόγον μηδένα μηδενὸς μήτ' ἐπιδείξειν μήτ' ἐξαγγελεῖν.

ΣΩΚ. Βαβαί, ὡς μιαρέ, ὡς εὖ ἀνεῦρες τὴν ἀνάγκην ἀνδρὶ φιλολόγῳ ποιεῖν ὃ ἂν πελεύῃς!

ΦΑΙ. Τί δῆτα ἔχων στρέψει;

ΣΩΚ. Οὐδὲν ἔτι, ἐπειδὴ σύ γε ταῦτα ὅμώμοκας· πῶς γὰρ ἂν οἶστος τὸ εἶην τοιαύτης θοίνης ἀπέχεσθαι;

*ΦΑΙ. Λέγε δή.

ΣΩΚ. Οἶςθ' οὖν ὡς ποιήσω;

ΦΑΙ. Τοῦ πέρι;

ΣΩΚ. Ἐργαλυψάμενος ἔρω, ἵνα ὅτι τάχιστα διαδράμω τὸν λόγον, καὶ μὴ βλέπων πρὸς σὲ ὑπὲρ αἰσχύνης διαπορῶμαι.

ΦΑΙ. Λέγε μόνον, τὰ δ' ἄλλα ὅπως βούλει ποίει.

ΣΩΚ. Ἄγετε δή, ὡς Μοῦσαι, εἴτε δι' ὥδης εἴδος λίγειαι, εἴτε διὰ γένος μουσικὸν τὸ Αιγύων ταύτην ἔσχετε ἐπωνυμίαν, ἔχομεν λάβεσθε τοῦ μύθου, ὃν με ἀναγ-

*) γρ. ἦ.

cogamur sequi omnia sibi reddendi, cave et noli me cogere ut illud dicam: *si ego, Socrate, Socratem ignoro, mei etiam ipsius oblitus sum, et: cupiebat quidem dicere, sed delicias faciebat;* immo cogita hinc nos non esse abituros, priusquam dixeris quae professus es in pectore gerere; sumus vero soli in solitudine, et ego robustior atque iunior; ex his omnibus perspice quid tibi dicam, minimeque velis vi potius quam sponte dicere.

So. At, o egregie Phaedre, ridiculus ero, si ego, prae bono poeta imperitus, ex tempore dicam eadem de re.

Phae. Scin quid sit? define mihi delicias facere; revera enim habeo, quod memorans te cogam ut dicas.

So. Immo ne dicas.

Phae. Non, quin potius dico, oratio autem **mea** iusiurandum erit. iuro enim tibi — per quem potissimum, per quem deorum? si vis, per hancce platanum, me, nisi mihi dicas orationem coram hac ipsa, nullam tibi umquam aliam nullius orationem neque ostensurum neque indicaturum esse.

So. Papae, o scelesti, quam bene excogitasti quo cogas virum dicendi amantem ut faciat quocumque iussiris!

Phae. Quid tandem ita tergiversaris?

So. Non amplius, quum tu haec iuraveris; nam qui possim ab huiusmodi epulo me abstinere?

Phae. Dic modo.

So. Scin ut facturus sim?

Phae. Qui tandem?

So. Operto capite dicturus sum, ut quam celerime percurram orationem, nec in te intuens prae pudore haesitem.

Phae. Dic modo, cetera ut vis fac.

So. Agite dum, Musae, sive propter carminis genus canora arte ligantes dictae estis, sive a musica illa Ligurum gente hoc accepistis cognomen, adiuvate mihi

κάζει ὁ βέλτιστος οὗτος λέγειν, ἵνα ὁ ἔταιρος αὐτοῦ, καὶ πρότερον δοκῶν τούτῳ σοφὸς εἶναι, νῦν ἔτι μᾶλλον δόξῃ. Β

¹ Ήν οὗτος δὴ παῖς, μᾶλλον δὲ μειρακίσκος ἀπαλός, μάλα καλός· τούτῳ δὲ ἡσαν ἐραστὰς πάνυ πολλοί· εἰς δέ τις αὐτῶν αἱμύλος ἦν, ὃς οὐδενὸς ἥττον ἐρῶν ἐπεπείκει τὸν παῖδα ὡς οὐκ ἐρώη· καὶ ποτε αὐτὸν αἰτῶν ἐπειδει τοῦτ' αὐτό, ὡς μὴ ἐρῶντι πρὸ τοῦ ἐρῶντος δέοις χαρίζεσθαι, Σλεγέ τε ὁδε.

Περὶ παντός, ὡς παῖ, μία ἀρχὴ τοῖς μέλλουσι καλῶς βουλεύεσθαι, εἰδέναι δεῖ, περὶ οὐ ἄν ἢ ἡ * βουλή, ἢ παντὸς ἀμαρτάνειν ἀνάγκη. τοὺς δὲ πολλοὺς λέληθεν ὅτι οὐκ ἴσασι τὴν οὐσίαν ἑκάστου, ὡς οὖν εἰδύτες οὐ διομολογοῦνται ἐν ἀρχῇ τῆς σκέψεως, προειλθόντες δὲ τὸ εἰκὸς ἀποδιδόσιν· οὕτε γὰρ ἔαυτοῖς οὕτε ἀλλήλοις ὄμολογούσιν. ἔγὼ οὖν καὶ σὺ μὴ πάθωμεν ὃ ἄλλοις ἐπιτιμῶμεν, ἀλλ' ἐπειδὴ σοὶ καὶ ἐμοὶ ὁ λόγος πρόκειται, πότερα ἐρῶντι ἢ μὴ μᾶλλον εἰς φιλίαν ἰτέον, περὶ ἐρωτος, οἷόν τέ ἐστι καὶ ἦν ἔχει δύναμιν, ὄμολογα θέμενοι ὅδον, * εἰς τοῦτο ἀποβλέποντες καὶ ἀναφέροντες τὴν σκέψιν ποιώμεθα *), εἴτε ὠφέλειαν εἴτε βλάβην παρέχει.

"Οτι μὲν οὖν δὴ ἐπιθυμία τις ὁ ἔρως, ἀπαντι δῆλον, ὅτι δ' αὖ καὶ μὴ ἐρῶντες ἐπιθυμοῦσι τῶν καλῶν, ἵσμεν. τῷ δὴ τὸν ἐρῶντά τε καὶ μὴ κρινοῦμεν; δεῖ αὖ νοῆσαι ὅτι ἡμῶν ἐν ἑκάστῳ δύο τινές ἐστον ἰδέα ἀρχοντες καὶ ἄγοντε, οἷν ἐπόμεθα ἢ ἄν ἄγητον, ἡ μὲν ἔμφυτος οὖσα ἐπιθυμία ἡδονῶν, ἄλλη δὲ ἐπίκτητος δόξα, ἐφιεμένη τοῦ ἀριστού. τούτῳ δὲ ἐν ἡμῖν τοτὲ * μὲν ὄμονοεῖτον, ἐστι δὲ Ε δέ τε στασιάζετον, καὶ τοτὲ μὲν ἡ ἐτέρα, ἄλλοτε δὲ ἡ ἐτέρα κρατεῖ. δόξης μὲν οὖν ἐπὶ τὸ ἄριστον λόγῳ ἀγούσης καὶ κρατούσης τῷ κράτει σωφροσύνη ὄνομα, * ἐπιθυμίας δὲ ἀλόγως ἐλ- 238 κούσης ἐπὶ ἡδονᾶς καὶ ἀρεξάσης ἐν ἡμῖν τῇ ἀρχῇ ὑβρις ἐπω-

*) Ιο. εκοπῶ μεθα.

orationem, quam me cogit optimus hic dicere, ut amicus suus, qui ante iam ipsi visus est sapiens, nunc etiam magis videatur.

Itaque erat puer, vel potius adolescentulus tener, admodum pulcher; huic erant amatores permulti, quorum unus callidus erat, qui aequa atque ceteri amans persuaserat puero se non amare; atque aliquando eum flagitans persuasit hoc ipsum, ei qui non amaret prae amante esse gratificandum; dixit vero ita.

In omnibus, o puer, unum idemque est principium iis qui bene volunt deliberare: intelligi oportet, quid sit id de quo deliberetur, aliter a proposito prorsus aberrant necesse est. plurimos autem fugit se non intelligere cuiusque rei naturam, quasi igitur intelligent, non convenient inter se in quaestionis initio, progredientes vero id quod par est pendunt; neque enim sibi net ipsi neque inter se consentiunt. iam ego et tu caveamus ne idem nobis accidat, quod aliis obiciimus; et quum tibi et mihi quaestio proposita sit, utrum cum amante an cum eo qui non amet amicitiam iungi oporteat, amoris, qualis sit et quam habeat vim, consentientes ponamus definitionem, et hanc intuentes eoque referentes quaestione quaeramus, utilitatemne an detrimentum afferat.

Iam vero cupiditatem quandam esse amorem, cui libet patet, sed eos etiam, qui nou ament, concupiscere pulchra scimus. quomodo igitur amantem et ab amore vacuum discernemus? oportet videlicet cogitare, in uno quoque nostrum duas quasdam inesse species imperantes ac ducentes, quas sequamur quocumque ducant, innatam voluptatum cupiditatem unam, alteram adscitum iudicium, appetens optimi. hae in nobis modo concordant, modo inter se disident, et alias haec, alias illa potior est. iam si iudicium ad optimum ratione ducit potiusque est, huic potestati est nomen temperantia, contra si cupiditas rationis expers trahit ad voluptates et imperat in nobis, huic imperio protertytas nomen im-

νομάσθη. Ὡραὶ δὲ δὴ πολυώνυμον· πολυμελὲς γὰρ καὶ πολυειδές. καὶ τούτων τῶν ιδεῶν ἐκπρεπῆς ἡ ἄν τύχη γενομένη, τὴν αὐτῆς ἐπωνυμίαν ὑνομαζόμενον τὸν ἔχοντα παρέχεται, οὕτε τινὰ καλὴν οὕτε ἐπεξίαν πεκτῆσθαι. περὶ μὲν γὰρ ἀδωδὴν κρατοῦσα τοῦ λόγου τε τοῦ ἀριστον καὶ τῶν ἄλλων ἐπιθυμιῶν ἐπιθυμία γαστριμαργία τε, καὶ τὸν ἔχοντα * ταύτὸν τοῦτο πεκλημένον παρέχεται, περὶ δὲ αὐτὸν μέτρας τυραννεύσασα, τὸν πεκτημένον ταύτη ἄγουσα, δῆλον οὐδὲ τεύχεται προσρήματος· καὶ τὰλλα δὴ τὰ τούτων ἀδελφάκια καὶ ἀδελφῶν ἐπιθυμιῶν ὀνόματα, τῆς ἀεὶ δυναστευούσης, ὃ προσήκει παλεῖσθαι πρόδηλον. ἡς δ' ἔνεκα πάντα τὰ πρόσθεν εἴρηται, σχεδὸν μὲν ἥδη φανερόν, λεχθὲν δέ, η μὴ λεχθέν, πάντως σαφέστερον. ἡ γὰρ ἄνευ λόγου δόξης ἐπὶ τὸ ὄρθὸν ὁρμώσης κρατήσασα ἐπιθυμία, πρὸς ἥδονὴν Καλόθείσα *) καλλους καί, υπὸ αὐτὸν ἐστηῆς ἔνταξις ἔνταξις ἐπιθυμιῶν ἐπὶ σωμάτων κάλλος ἐρήμωμένως φωσθεῖσα, νικήσασα ἀγωγή, ἀπὸ αὐτῆς τῆς φώμης ἐπωνυμίαν λαβοῦσα, ἔρως ἐκλήθη.

* Ατάρ, ὦ φίλε Φαῖδρε, δοκῶ τι σοι, ὥσπερ ἔμαυτῷ, θεῖον πάθος πεπονθέναι;

ΦΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες, παρὰ τὸ εἰωθός εὑροιά τίς σε εἴληφε.

ΣΩΚ. Σιγῇ τοίνυν μου ἄκουε· τῷ ὅντι γὰρ θεῖος θοικεν ὁ τόπος εἶναι, ὥστε, ἐὰν ἄρα πολλάκις νυμφόληπτος προϊόντος τοῦ λόγου γένωμαι, μὴ θαυμάσῃς· τὰ νῦν γὰρ οὐκέτι πόδισθι διθυράμβων φθέγγομαι.

ΦΑΙ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΣΩΚ. Τούτων μέντοι σὺ αἴτιος· ἀλλὰ τὰ λοιπὰ ἄκουε· ξεινοὶ γὰρ κανὸν ἀποτράποιτο τὸ ἐπιόν. ταῦτα μὲν οὖν θεῷ μελήσει, ήμιν δὲ πρὸς τὸν παῖδα πάλιν τῷ λόγῳ ἵτεον.

Εἶν, ὦ φέριστε, ὃ μὲν δὴ τυγχάνει οὖν, περὶ οὗ βουλεύτεον, εἴρηται τε καὶ ὕρισται· βλέποντες δὲ δὴ πρὸς αὐτὸν τὰ

*) ίσ. τεχθεῖσαι.

ponitur. protervitas autem multa habet nomina; multis enim conslat membris et multiformis est. ac inter has quidem species quaecumque eminet, ea facit ut suo nomine vocetur is qui ipsa tenetur, neque illo pulchro neque digno quod quaeratur. etenim in cibis fruendis quae superat rationem optimi reliquasque cupiditates cupiditas, ea ligurritio nominabitur atque elicet ut, qui ipsa tenetur, eodem nomine nuncupetur; in ebrietate autem dominans eumque, qui ipsam possidet, eodem ducens quodnam inventura sit nomen, perspicitur; et de reliquis his similibus similiisque cupiditatum nonnibus, quomodo, quaecumque principatum tenet, appellanda sit manifestum. cuius vero causa omnia haec dicta sunt, paene iam evidens, expositum tamen, quam non expositum, omnino dilucidius. etenim cupiditas rationis expers et iudicium, quod ad rectum tendit, superans, contra voluptatem constituta pulchritudinis et, a cognatis sibi cupiditatibus adversus corporum pulchritudinem fortiter corroborata, ductoris more vincens, ab hoc fortiter pugnandi more appellationem nacta, amor dicta est.

At, o care Phaedre, videorne tibi, sicut mihi, divina incitatione affectus esse?

Phae. Sane quidem, Socrate, praeter consuetudinem flumine quodam orationis correptus es.

So. Tacite igitur me audi; revera enim divinus videtur locus esse, ut, si forte progrediente oratione furore inflammer, ne mireris; neque enim iam, quae nunc protuli, a dithyrambis longe absunt.

Phae. Verissime dicis.

So. Eius vero rei tu causam sustines; at reliqua audi; fortasse enim quod me invadit, avertetur. hoc igitur deo curae erit, nobis vero ad puerum oratione redeundum.

Iam, mi optime, quid sit illud de quo deliberandum, dictum atque definitum est; hoc vero respicientes

λοιπὰ * λέγωμεν, τίς ὡφέλεια η̄ βλάβη ἀπό τι ἐρῶντος καὶ Ε
μὴ τῷ χαριζομένῳ ἐξ εἰκότος ξεμβήσεται. Τῷ μὲν δὴ ὑπὸ²³⁹
ἐπιθυμίας ἀρχομένῳ δουλεύοντες τε ήδονῇ ἀνάγκῃ που τὸν
ἐρώμενον ὡς ἥδιστον ἔαυτῷ παρασκευάζειν. νοσοῦντι δὲ
πᾶν ἥδυ τὸ μὴ ἀντιτείνον, πρεῖτον δὲ καὶ ἵσον ἐχθρόν·
οὗτε δὴ κρείττω * οὕτε ισούμενον ἐκῶν ἐραστῆς παιδικὰ
ἀνέξεται, ἥττω δὲ καὶ ὑποδεέστερον ἀεὶ ἀπεργάσεται· ἥτ-
τον δὲ ἀμαθῆς σοφοῦ, δειλὸς ἀνδρείου, ἀδύνατος εἰπεῖν
ῥητορικοῦ, βραδὺς ἀγχίνου. τοσούτων κακῶν καὶ ἵτι πλει-
όντων κατὰ τὴν διάνοιαν τοῦ ἐραστοῦ τῷ ἐρωμένῳ ἀνάγκη²⁴⁰
γιγνομένων τε καὶ φίσει ἐνόντων, τῶν μὲν ἥδεσθαι, τὰ δὲ
παρασκευάζειν, η̄ στέρεσθαι τοῦ παραυτίκα ἥδεος. φθονε-
ρὸν δὴ ἀνάγκη εἶναι, καὶ πολλῶν μὲν ἄλλων * ξυνουσιῶν Β
ἔπειγοντα καὶ ὠφελήμων, ὅτεν ἂν μάλιστ' ἀνὴρ γίγνοιτο,
μεγάλης αἵτιον εἶναι βλάβης, μεγίστης δέ, τῆς ὅτεν ἂν
φρονιμώτατος εἴη· τοῦτο δὲ η̄ θεία φιλοσοφία τυγχάνει
ὅν, η̄ς ἐραστὴν παιδικὰ ἀνάγκη πόδισθεν εἴργειν, περίφο-
βον ὅντα τοῦ καταφρονηθῆναι, τὰ τε ἄλλα μηχανᾶσθαι,
ὅπως ἂν η̄ πάντ' ἀγνοῶν καὶ πάντ' ἀποβλέπων εἰς τὸν
ἐραστήν, οἷος ὅν τῷ μὲν ἥδιστος, ἔαυτῷ δὲ βλαβερώτα-
τος *) εἴη.

Tὰ μὲν οὖν κατὰ διάνοιαν ἐπίτροπός τε καὶ κοι- C
νωνὸς οὐδαμῆ λυσίτελῆς ἀνὴρ ἔχων ἔρωτα· τὴν δὲ τοῦ
σώματος ἔξιν τε καὶ θεραπείαν, οἷαν τε καὶ ὡς θερα-
πεύσει, οὐ ἂν γένηται κύριος, ὃς ἥδυ πρὸ ἀγαθοῦ ἥνάγ-
κασται διώκειν, δεῖ μετὰ ταῦτα ἰδεῖν. ὁφθῆσεται δέ τινα
μαλαθανὸν καὶ οὐ στερεὸν διώκων, οὐδ' ἐν ἡλίῳ καθαρῷ
τεθραμμένον, ἀλλ' ὑπὸ ξυμμιγεῖ σπιᾷ, πόνων μὲν ἀνδρεί-
ων καὶ ἰδρώτων ἔηρῶν ἀπειρον, ἔμπειρον δὲ ἀπαλῆς
καὶ ἀγάνδρου διαίτης, ἀλλοτρίοις χρώμασι καὶ κόσμοις Δ
χήτει οἰκείων κοσμούμενον, ὅσα τε ἄλλα τούτοις ἔπεται,
πάντα ἐπιτηδεύοντα· οὐ δῆλα, καὶ οὐκ ἄξιον περαιτέρῳ

*) Ἡ. βλαβερώτερος ἔγ.

reliqua dicamus, quaenam utilitas vel quodnam detrimentum per amantem et per amore vacuum gratificanti probabiliter eventura sint. Ei igitur qui a cupiditate regitur servitque voluptati necesse haud dubie est amatum quam suavissimum sibi efficere. aegrotanti vero omne suave est quod non repugnat, melius vero et aequale inimicum; neque igitur meliorem neque aequalem ultro amator amatum sustinebit, sed inferiorem eum semperque deteriorem efficiet; inferior autem indoctus sapiente, timidus fortis, dicendi imperitus eloquente, tardus sagace. tanta mala etiamque plura ad animum spectantia amato vel existunt vel natura insunt, quae quidem amator partim laetus cognoscit, partim efficiat necesse est; aliter praesente privatur voluptate. invidus igitur sit necesse est, et ab aliis multis eum prohibendo congressionibus iisque utilibus, quibus maxime vir futurus sit, magnum ipsi detrimentum afferet, maximum vero ab hac prohibendo, qua sapientissimus possit existere; haec est autem divina philosophia, a qua amatori puerum amatum necesse est longius abducere, magno adducto timore, ne despiciatur, et omnino operam dare, ut puer omnium rerum sit ignarus et in omnibus spectet amatorem: quo quidem in statu huic suavissimus, sibi vero perniciosissimus erit.

Quod igitur ad animum attinet, tutor atque socius haudquaquam fructuosus est vir qui tenetur amore; corporis vero habitudinem ac curationem qualem et quomodo, cuiuscumque dominus factus fuerit, institurus sit hic qui iucundum prae bono coactus est sectari, oportet dein considerari. conspicietur igitur mollem aliquem, non solidum sectans, nec in sole aperto educatum, sed in crassa umbra, laborum virilium et sudorum fccorum ignarum, gnarum vero mollis et effeminatae vitae, alienis coloribus et ornamentis, propriis deficienibus, ornatum, et quae alia cum his coniuncta sunt, ea omnia colentem; quae perspicua sunt, nec operae

προβαλνειν, ἀλλὰ δὲ κεφάλαιον *) ὁρισαμένους δὲ τὸ ἄλλο ί-
ναι· τὸ γάρ τοιοῦτον σῶμα ἐν πολέμῳ τε καὶ ἄλλαις χρείαις,
ὅσαι μεγάλαι, οἱ μὲν δικῆροι θαփδοῦσιν, οἱ δὲ φλλοὶ καὶ αὐ-
τοὶ οἱ ἔφασται φοβοῦνται. τοῦτο μὲν οὖν, ὡς δῆλον, ἔστεν,
τὸ δὲ ἐφεξῆς φητέον, τίνα ἡμῖν ὠφέλειαν ἡ τίνα βλάβην περὶ
* τὴν κτῆσιν ἡ τοῦ ἐρῶντος ὄμιλα τε καὶ ἐπιτροπεία παρέ. Ε-
ξεταί.

Σαφὲς δὴ τοῦτό γε παντὶ μὲν, μάλιστα δὲ τῷ ἐραστῇ,
ὅτι τῶν φιλτάτων τε καὶ εὔνοοτάτων καὶ θειοτάτων κτημά-
των ὁρτανὸν πρὸ παντὸς εὑξαίτ' ἂν εἶναι τὸν ἐρώμενον· πα-
τρὸς γάρ καὶ μητρὸς καὶ ἔυγγενῶν καὶ φλλων στέρεσθαι ἂν
αὐτὸν δέξαιτο, διακωλυτὰς καὶ ἐπιτιμητὰς ἥγονύμενος τῆς ἡδί-
στης * πρὸς αὐτὸν ὄμιλίας· ἀλλὰ μὴν οὐσίαν γε ἔχοντα χρυσοῦ 240
ἡ τινος ἄλλης κτήσεως οὕτε εὐάλωτον ὄμοιώς οὕτε ἀλόντα εὐ-
μεταχειρίστον ἥγήσεται. ἐξ ὧν πᾶσ' ἀνάγκη ἐραστὴν παιδικοῖς
φθονεῖν μὲν οὐσίαν κεκτημένοις, ἀπολλυμένης δὲ χαίρειν.
ἔτι τοινυν ἄγαμον, ἀπαιδα, ἀοικον ὅτι πλεῖστον χρόνον παι-
δικὰ ἐραστὴς εὑξαίτ' ἂν γενέσθαι, τὸ αὐτοῦ **) γλυκὺν ὡς
πλεῖστον χρόνον καρποῦσθαι ἐπιθυμῶν. "Εστι μὲν δὴ καὶ
ἄλλα κακά, ἀλλά τις ἔμιξε * δαίμων τοῖς πλείστοις ἐν τῷ πα-
ραντίκα ἡδονῇ· οἷον κόλακι, δεινῷ θηρίῳ καὶ βλάβῃ με-
γάλῃ, ὅμως ἐπέμιξεν ἡ φύσις ἡδονὴν τινα οὐκ ἄμουσον· καὶ
τις ἔταιρον ὡς βλαβερὸν ψέξειν ἄν, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν τοι-
ουτοτρόπων θρεμμάτων τε καὶ ἐπιτηδευμάτων, οἰς τό γε καθ'
ἡμέραν ἡδίστοισιν εἶναι ὑπάρχει· παιδικοῖς δὲ ἐραστὴς πρὸς
τῷ βλαβερῷ καὶ εἰς τὸ ξυν*ημερεύειν πάντων ἀηδέστατον· C
ἢ λικα γάρ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος τέρπειν τὸν ἥλικα· ἡ γάρ, οἰ-
μαι, χρόνου ἴσοτης ἐπ' ἵσας ἡδονὰς ἄγουσσα δι' ὄμοιότητα φι-
λίαν παρέχεται· ἀλλ' ὅμως κόρον γε καὶ ἡ τούτων ξυνούσια
ἔχει. καὶ μὴν τό γε ἀναγκαῖον αὖ βαρὺ παντὶ περὶ πᾶν λέγεται·

*) ἱσ. ἐν περιπαταῖσι.

**) ἱσ. αὐτῷ.

pretium est longius progredi; sed summatim ea explicantes ad aliud quid aggrediamur: tali videlicet corpori in bello aliisque negotiis, quaecunque magna sunt, hostes quidem confident, amici autem ipsique amatores timebunt. hoc igitur quippe perspicuum praetermittendum, deinceps vero quod sequitur dicendum, quamnam nobis utilitatem vel quodnam detrimentum, si possessionem spectamus, amatoris consuetudo ac tutela sit allatura.

Manifestum hoc quidem cuique, maxime vero amatori, ipsum ante omnia optare, ut carissimis, benivolentissimis ac divinissimis bonis orbatus sit amatus; parente enim et matre et cognatis et amicis eum privatum cupiet, prohibtores et reprehensores illos existimans suavissimae cum eo consuetudinis; at vero aurum possidentem vel aliud quodpiam bonum nec facilem captu pariter nec, si captus fuerit, facilem tractatu existimabit. quapropter prorsus necesse est amatorem amato invidere bona possidenti, hisque desperditis gaudere. praeterea ut matrimonii, liberorum, domus quam diutissime expers fit amatus, amator optabit, sua voluptate quam diutissime frui cupiens. Sunt quidem alia etiam mala, sed admiscerit deus aliquis plurimis praesentem voluptatem, velut adulatori, infestae beluae et perniciiei magnae, tamen admiscerit natura voluptatem quandam haud inscitam; atque vituperet forsitan quispiam meretricem ut perniciosem, et alia multa generis eiusdem, quae sovemus ac colimus, quorum quotidianus certe usus est suavissimus; amato vero amator, praeterquam quod perniciosus, etiam ad quotidianam consuetudinem omnium insuavissimus est. enimvero aequalis vetus proverbium est oblectare aequalis; temporum videlicet, opinor, aequalitas ad aequales voluptates ducens similitudine amicitiam efficit; ac tamen satietatem etiam horum consuetudo habet. quinetiam necessarium grave cuique quaque in re dicitur; quod qui-

ὅ δὴ πρὸς τῇ ἀνομοιότητι μάλιστ' ἐραστῆς πρὸς παιδικὰ
ἴχει· νιωτέρῳ γὰρ πρεξβύτερος ξυνῶν οὐθ' ἡμέρας οῦτε
νυκτὸς ἀπολείπεται ἐνών, ἀλλ' ὑπὲν ἀνάγκης τε καὶ οἰστρου Δ
ἔλαυνεται, ὃς ἐκείνῳ μὲν ἡδονὰς ἀεὶ διδοὺς ἄγει, ὁρῶντι,
ἀκούοντι, ἀπορεύεται πᾶσαν αἰσθησιν αἰσθανομένῳ τοῦ
ἔρωμένου, ὥστε μεθ' ἡδονῆς ἀραρότως αὐτῷ ὑπηρετεῖν·
τῷ δὲ δὴ ἔρωμένῳ ποῖον παραμύθιον η̄ τίνας ἡδονὰς δι-
δοὺς ποιήσει τὸν ἵσον χρόνον ξυνόντι μὴ οὐχὶ ἐπ' ἔσχατον
ἔλθειν ἀηδίας, ὁρῶντι μὲν ὅψιν πρεξβυτέραν καὶ οὐκ ἐν
ῷρᾳ, ἐπομένων δὲ τῶν ἄλλων ταύτῃ, ἂν καὶ λόγῳ ἐστὶν
ἀκούειν οὐκ ἐπιερπτές, μὴ * ὅτι δὴ ἔργῳ, ἀνάγκης ἀεὶ Ε
προσκειμένης μεταχειρίζεσθαι, φυλακάς τε δὴ καχυπόπτους
φυλαττομένῳ διὰ παντὸς καὶ πρὸς ἄπαντας, ἀκαίρους τε
ἐπαίνους καὶ ὑπερβάλλοντας ἀκούοντι, ὡς δ' αὐτῶς ψό-
γους νήφοντος μὲν οὐκ ἀνεκτούς, εἰς δὲ μέθην λόντος
πρὸς τῷ μὴ ἀνεκτῷ ἐπ' αἰσχεῖ, παρθησίᾳ κατακορεῖ καὶ
ἀναπεπταμένῃ χρωμένου.

Καὶ ἔρῶν μὲν βλαβερός τε καὶ ἀηδής, λήξας δὲ τοῦ
ἔρωτος εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἀπιστος, εἰς δὲν πολλὰ καὶ
μετὰ πολλῶν ὄρκων τε καὶ δεήσεων ὑπισχνούμενος μόγις
κατεῖχε τὴν ἐν τῷ τότε * ξυνουσίαν ἐπίπονον οὖσαν φέρειν 241
δι᾽ ἐλπίδα ἀγαθῶν. τότε δὴ δέον ἐκτίνειν, μετιβαλὼν ἄλ-
λον ἄρχοντα καὶ προστάτην ἐν ἑαυτῷ, νοῦν καὶ σωφροσύ-
νην ἀντ᾽ ἔρωτος καὶ μενίας, ἄλλος γεγονὼς λέληθε τὰ παι-
δικά. καὶ ὁ μὲν αὐτὸν χάριν ἀπαιτεῖ τῶν τότε, ὑπομιμηή-
σκων τὰ πραχθέντα καὶ λεχθέντα, ὡς τῷ αὐτῷ διαλεγόμε-
νος, δὲ δὲ ὑπὸ αἰσχύνης οῦτε εἰπεῖν τολμᾷ ὅτι ἄλλος γέγο-
νεν, οὐθ' ὅπως τὰ τῆς προτέρας ἀνοήτου ἀρχῆς ὄρκωμόσιά
τε καὶ * ὑποσχέσεις ἐμπεδώσει ἔχει, νοῦν ἦδη ἐσχηκὼς καὶ Β
σεσωφρονηκώς, ἵνα μὴ πράττων ταῦτα τῷ πρόσθεν ὄμοιός
τε ἐκείνῳ καὶ ὁ αὐτὸς πάλιν γένηται. φυγάς δὴ γίγνεται
ἐκ τούτων καὶ ἀπεστερηκὼς ὑπὲν ἀνάγκης ὁ *) ποὶν ἔρα-
στής, ὀστράπον μεταπεσόντος, ἵεται φυγῇ μεταβαλών· ὁ
δὲ ἀναγκάζεται διώκειν ἀγανακτῶν καὶ ἐπιθεάζων, ἤγνοη-

*) Ιο. ο. Ε.

dem praeter dissimilitudinem maxime amator ad amatum habet; cum iuniore enim senior confusescens nec diu nec noctu eum deserit ulro, sed necessitate et furore stimulatur, qui ipsi quidem perpetuas voluptates praebens moderatur, videnti, audienti, contrectanti omnibusque percipiendi rationibus percipienti amatum, ita ut cum voluptate adhaerescens illi serviat, amato autem quale levamen quasve voluptates praebens efficiet, ut ne aequale tempus confusescens ad extremam perverniat molestiam, videns faciem seniorem nec formosam, aliisque huic adiunctis, quae etiam verbis auditu iniucunda sunt, nedum re, necessitate semper imposita attrectandi, praeterea ob custodias suspiciosas se custodiens quovis tempore et ad quemvis, importunasque laudes ac modum excedentes audiens, itemque vituperationes, sobrii illas quidem haud tolerabiles, ebrii autem non solum intolerabiles, verum etiam turpissimas, quippe qui libertatem fastidiosam apertamque adhibeat.

Atque amans quidem perniciosus et insuavis, amore autem deposito in posterum tempus est infidus, in quo multa multis cum iuribus iurandis ac precibus promittens vix eum retinuit, ut illam tum consuetudinem molestam ferret spe ductus bonorum. tunc igitur quam debat illa persolvere, recipiendo in sese alium principem ac praefectum, rationem ac temperantiam pro amore et insaniam, alias est factus insciis deliciis suis. et hic quidem ab ipso gratiam reposcit praeteritorum, admonenda de factis et dictis, quasi cum eodem colloquatur; ille vero prae pudore neque dicere audet, alium se factum esse, neque superioris dementis imperii iura iuranda et promissa servare potest, mentem iam nactus et ad sanitatem reductus, ut ne faciens eadem, atque prior, similis huius et idem rursus existat, transfuga igitur sit incircus et deferens necessitate coactus eum, cuius antea amator erat, testa conversa proripit se fuga mutatus; ille autem cogitur prosequi indignans et execrans,

καὶ τὸ ἄπαν ἐξ ἀρχῆς, ὅτι οὐκ ἄραι ἔδει ποτὲ ἐρῶντι καὶ
ὑπὲ ἀνάγκης ἀνοήτῳ χαρίζεσθαι, ἀλλὰ * πολὺ μᾶλλον μὴ Σ
ἐρῶντι καὶ νοῦν ἔχοντι, εἰ δὲ μή, ἀναγκαῖον εἶη ἐνδοῦναι
ἴαντὸν ἀπίστῳ, δυσκόλῳ, φθονερῷ, ἀηδεῖ, βλαβερῷ μὲν
πρὸς οὐσίαν, βλαβερῷ δὲ πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἔξιν, πο-
λὺ δὲ βλαβερωτάτῳ πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς παίδευσιν, ἡς οὐ-
τε ἀνθρώποις οὔτε θεοῖς τῇ ἀληθείᾳ τιμιώτερον οὔτε ἔστιν
οὔτε ποτὲ ἔσται. Ταῦτά τε οὖν χρή, ὡς παῖ, ξυννοεῖν καὶ
εἰδέναι τὴν ἐραστοῦ φιλίαν, ὅτι οὐ μετ' εύνοίας γίγνεται,
ἀλλὰ σιτίου τρόπον χάριν πλησμονῆς

* Ως λύκοι ἄφν' ἀγαπῶσ', ὡς παῖδα φιλοῦσιν ἐρασταί. D
Τοῦτ' ἐκεῖνο, ὡς Φαιδρε· οὐκέτ' ἀν πέρα ἀκούσαις
μον *) λέγοντος, ἀλλ' ἥδη σοι τέλος ἔχετω ὁ λόγος.

ΦΑΙ. Καίτοι φῦμην γε μεσοῦν αὐτόν, καὶ ἔρειν τὰ
ἴσα περὶ τοῦ μὴ ἐρῶντος, ὡς δεῖ ἐκείνῳ χαρίζεσθαι μᾶλλον, λέ-
γων αὖ ὅσα ἔχει ἀγαθά· νῦν δὲ δή, ὡς Σώκρατες, τί ἀπο-
παύει;

ΣΩΚ. Οὐκ ἔσθον, ὡς μακάριε, ὅτι ἥδη ἔπη * φθέγ- B
γομαι, ἀλλ' οὐκέτι διθυράμβους, καὶ ταῦτα ψέγων; ἐὰν δ'
ἐπαινεῖν τὸν ἑτερον ἄρξωμαι, τί με οἴει ποιήσειν; ἂρ οἰεῖ
ὅτι ὑπὸ τῶν Νυμφῶν, αἷς με σὺ προῦβαλες ἐκ προνοίας,
σαφῶς ἐνθουσιάσω; λέγω οὖν ἐνὶ λόγῳ ὅτι, ὅσα τὸν ἑτε-
ρον λελοιδοργήκαμεν, τῷ ἑτέρῳ τάνατία τούτων ἀγαθὰ
πρόσεστι. καὶ τί δεῖ μακροῦ λόγου; περὶ γὰρ ἀμφοῖν ἴκα-
νως εἴρηται. καὶ οὕτω δὴ ὁ μῦθος, ὃ τι πάσχειν προσήκει
αὐτῷ, τοῦτο πείσεται· καὶ ἔγὼ τὸν ποταμὸν * τοῦτον δια- 242
βὰς ἀπέρχομαι, πρὶν ὑπὸ σοῦ τι μεῖζον ἀναγκασθῆναι.

ΦΑΙ. Μήπω γε, ὡς Σώκρατες, πρὶν ἀν τὸ καῦμα
παρέλθῃ· ἡ οὐχ ὁρᾶς, ὡς σχεδὸν ἥδη μεσημβρίας ἔσταται
σταθερά **); ἀλλὰ περιμείναντες καὶ ἄμα περὶ τῶν εἰρημέ-
νων διαλεχθέντες, τάχα ἐπειδὰν ἀποψύξῃ, ἵωμεν.

ΣΩΚ. Θεῖός γ' εἶ περὶ τοὺς λόγους, ὡς Φαιδρε, καὶ
ἀτεχνῶς Θαυμάσιος· οἶμαι γὰρ ἔγὼ τῶν ἐπὶ τοῦ σοῦ

*) γρ. ἐμοῦ.

**) γρ. ἡ δὴ παῖδον μένη σταθερά.

quum ignoraverit omnino ab initio, numquam se oportuisse amanti et necessario dementi gratificari, sed potius ab amore vacuo mentisque compoti, si minus, necesse esse se dedere perfido, moroso, invido, insuavi, perniciose quidem rei familiaris, perniciose etiam corporis habitudini, longe autem perniciofissimo animi eruditioni, qua nec hominibus nec diis revera praestabilius quicquam neque est neque umquam erit. Haec igitur oportet te, puer, reputare atque perspectum habere, amatoris amicitiam non cum benivolentia coniunctam esse, sed tamquam cibum expletionis causa.

Ut lupus agnum ardet, puerum sic ardet amator.

Hoc est, Phaedre; non ultra audies me dicentem, sed iam finem tibi habeto oratio.

Phae. Attamen arbitrabar equidem ad dimidium eam pervenisse dicturamque esse eadem de amoris experiente, huic videlicet gratificandum esse potius, exponentem itidem, quae haberet bona; nunc igitur, Socrate, quid definis?

So. Nonne animadvertisisti, o beate, iam versus me heroicos fundere, non amplius dithyrambos, et quidem vituperantem? quodsi laudare alterum incepero, quid me putas facturum esse? noscere me a Nymphis, quibus tu me obiecisti consulto, manifesto concitatum iri? Dico igitur uno verbo, quaecumque alteri ut vitia obiecerimus, eorum contraria bona in alterum cadere. quid etiam longa opus est oratione? de utroque enim satis dictum est; et ita fabulae, quod accidere ei convenit, accidet, et ego fluvium hic transiensabiturus sum, priusquam a te gravius aliquid cogar.

Phae. Ne prius fane, Socrate, quam calor praeterierit; an non vides ferme iam meridiem esse summum? at manentes simulque de dictis colloquentes, quum primum aestus deserbuerit, eamus.

So. Divinus fane es in orationibus, Phaedre, et revera admirandus; arbitror enim earum, quae te vivo

βίου γεγονότων λόγων μηδένα * πλείους ή σὲ πεποιηκέναι γε-
γενῆσθαι, ητοι αὐτὸν λέγοντα η ἄλλους διὰ γέ τῷ τρόπῳ προ-
αναγκάζοντα· Σιμμίαν Θηβαῖον ἔξαιρω λόγου· τῶν δὲ ἄλλων
πάμπολυ κρατεῖς. καὶ νῦν αὖ δοκεῖς αἴτιός μοι γεγενῆσθαι
λόγῳ τινὶ δηθῆναι.

ΦΑΙ. Οὐ πόλεμόν γε ἀγγέλλεις· ἀλλὰ πῶς δὴ καὶ τίνε
τούτῳ;

ΣΩΚ. Ἡνίκ' Ἰμελλον, ὡς γαθέ, τὸν ποταμὸν διαβαί-
νειν, τὸ δαιμόνιόν τε καὶ τὸ εἰωθὸς σημεῖόν μοι γίγνεσθαι
δηγένετο [ἀεὶ δέ με ἐπίσχει, ὃ ἂν μέλλω * πράττειν]· καὶ τινὰ C
φωνὴν ἔδοξα αὐτόθεν ἀκοῦσαι, η με οὐκέ τῇ ἀπίειναι, πρὶν ἂν
ἀφοσιώσωμαι, ως τι ἡμαρτηκότα εἰς τὸ θεῖον. εἰμὶ δὴ οὖν
μάντις μέν, οὐ πάνυ δὲ σπουδαῖος, ἀλλ', ᾧςπερ οἱ τὰ γράμ-
ματα φαῦλοι, ὅσον ἔμαυτῷ μόνον ἴκανός· σαφῶς οὖν ἡδη
μανθάνω τὸ ἀμάρτημα. Ως δή τι, ὡς ἔταιρε, μαντικόν γέ τι
καὶ η ψυχή. ἐμὲ γὰρ ἔθραξε μέν τι καὶ πάλαι λέγοντα τὸν λό-
γον, καὶ πως ἐδυσιωπούμην κατ' "Ιβυκον, μή τι παρὰ θεοῖς
ἀμ* πλακῶν τιμὰν πρὸς ἀνθρώπων ἀμείψω· νῦν δ' ἔσθημαι D
τὸ ἀμάρτημα.

ΦΑΙ. Λέγεις δὲ δὴ τί;

ΣΩΚ. Δεινόν, ὡς Φειδρε, δεινὸν λόγον αὐτός τε ἐκό-
μισας ἐμέ τε ἡνύγκασας εἰπεῖν.

ΦΑΙ. Πῶς δή;

ΣΩΚ. Εὐήθη καὶ ὑπό τι ἀσεβῆ, οὐδὲ τις ἂν εἴη δει-
νότερος;

ΦΑΙ. Οὐδείς, εἴ γε σὺ ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩΚ. Τί οὖν; τὸν "Ἐρωτα· οὐκ 'Αφροδίτης καὶ θεόν
τινα ἥγει;

ΦΑΙ. Λέγεταί γε δή.

ΣΩΚ. Οὐ τι ὑπό γε Λυστον, οὐδὲ ὑπὸ τοῦ σιν λόγου,
διὰ * τοῦ ἐμοῦ στόματος παταφαρμακευθέντος ὑπὸ σοῦ E
ἐλέχθη. εἰ δ' ἔστιν, ᾧςπερ οὖν ἔστι, θεὸς ἡ τι θεῖον δ'
"Ἐρως, οὐδὲν ἂν κακὸν εἴη· τῷ δὲ λόγῳ τῷ νῦν δὴ περὶ αὐ-
τοῦ εἰπέτην ως τοιούτου ὄντος. ταύτη τε οὖν ἡμαρτανέτην
περὶ τὸν "Ἐρωτα· ἔτι τε η ἐυήθεια αὐτοῖν πάνυ ἀστεία, τὸ

existiterunt, orationum neminem plures, quam te, ut exsisterent, fecisse, sive ipsum dicentem sive alios quamcumque ratione cogentem; Simmiam Thebanum excipio, ceteros autem permulto superas; et nunc iterum mihi videtur te auctore fieri, ut quae oratio dicatur.

Phae. Neutquam bellum nuncias; sed quomodo tandem et quam dicis orationem?

So. Quum vellem, o bone, fluvium transire, divinum illud et solitum signum mihi accidit [semper autem me prohibet, si quid facturus sum], et vocem vi-sus sum illinc audire, quae me non fineret abire prius, quam me expiavisset, quippe qui peccasset in deos. iam vero vates sum, non valde ille quidem peritus, sed, quemadmodum litterarum mediocriter gnari, eatenus tantum, quoad mihi ipsi satis est. plane igitur cognosco peccatum. Est nimirum, o amice, vaticinans quiddam etiam animus; scrupulus enim aliquis me iamdiu, quum orationem haberem, pupugit et nescio quomodo veritus sum ut Ibycus, ne in deos peccans honorem apud homines permutarem; nunc autem cognosco peccatum.

Phae. Quodnam vero dicis?

So. Diram, Phaedre, diram orationem et ipse attulisti et me coegisti habere.

Phae. Qui tandem?

So. Fatuam et nonnihil impiam, qua quae dirior reperiatur?

Phae. Nulla vero, siquidem vera dicis.

So. Quid igitur? Amorem nonne Veneris filium et deum censes esse?

Phae. Dicitur id quidem.

So. Nequaquam autem a Lysia nec a tua oratione, quae per os meum a te incantatum dicta est. si vero est, sicut est, deus vel divinum quiddam Amor, nihil malum erit; orationes autem modo habitae ipsum dixerunt tale quid esse; in hoc igitur peccarunt in Amorem; practerea fatuitas earum admodum lepida erat, quod

μηδὲν ὑγιες λέγοντε μηδὲ ἀληθὶς σεμνύνεσθαι, ὡς τι ὄντε,
εἰ ἄρα * ἀνθρωπίσκους τινὰς ἔξαπατήσαντε εὐδοκιμήσετον 243
ἐν αὐτοῖς. Ἐμοὶ μὲν οὖν, ὡς φίλε, παθήσασθαι ἀνάγκη.
ἔστι δὲ τοῖς ἀμαρτάνοντι περὶ μυθολογίαν παθαρμὸς ἀρ-
χαῖος, ὃν "Ομηρος μὲν οὐκ ἥσθετο, Στησίχορος δέ· τῶν
γάρ ὅμματων στερηθεὶς διὰ τὴν Ἐλένης κακηγορίαν, οὐκ
ἥγνόησεν, ὡςπερ "Ομηρος, ἀλλ', ἀτε μουσικὸς ἦν, ἔγνω
τὴν αἰτίαν, καὶ ποιεῖ εὐθύς Οὐκ ἔστ' ἔτυμος ὁ λόγος
οὗτος, οὐδ' ἔβας ἐν νηυσὶν ἔνδελμοις, οὐδ'
ἴκεο * Πέργαμα Τροίας. ποιήσας δὴ πᾶσαν τὴν κα-
λουμένην παλινφοδίαν, παραχρῆμα ἀνέβλεψεν. Ἐγὼ οὖν
σοφώτερος ἐκείνων γενήσομαι καὶ αὐτό γε τοῦτο· ποὺν
γάρ τι παθεῖν διὰ τὴν τοῦ "Ἐρωτος κακηγορίαν, πειράσο-
μαι αὐτῷ ἀποδοῦνται τὴν παλινφοδίαν γυμνῇ τῇ κεφαλῇ,
καὶ οὐχ, ὡςπερ τότε, ὑπ' αἰσχύνης ἐγκεκαλυμμένος.

ΦΑΙ. Τοιτωνί, ὡς Σώκρατες, οὐκ ἔστιν, ἀττὶ ἂν μοι
εἶποις *) ἡδίω.

ΣΩΚ. Καὶ γάρ, ὡς ἕγαδε Φαιδρε, ἐννοεῖς, ὡς ἀναι-
δῶς εἰρησθον * τῷ λόγῳ, οὗτός τε καὶ ὁ ἐκ τοῦ βιβλίου C
φηθεὶς· εἰ γάρ ἀκούων τις τύχοι ἡμῶν γεννάδας καὶ πρᾶος
τὸ ἥθος, ἐτέρου δὲ τοιούτου ἐρῶν ἢ καὶ πρότερον ποτε
ἔρασθείς, λεγόντων, ὡς διὰ σμικρὰ μεγάλας ἔχθρας οἱ ἐρα-
σταὶ ἀναιροῦνται καὶ ἔχουσι πρὸς τὰ παιδικὰ φθονερῶς τε
καὶ βλαβερῶς, πῶς οὐκ ἂν οἴει αὐτὸν ἡγεῖσθαι ἀκούειν ἐν
ταύταις που τεθραμμένων καὶ οὐδένα ἐλεύθερον ἐρωτα
ἔωρακότων, πολλοῦ δ' ἂν δεῖν ἡμῖν ὅμολογεῖν, ἀ ψέγο- D
μεν τὸν "Ἐρωτα;

ΦΑΙ. "Ισως τὴν Άλ', ὡς Σώκρατες.

ΣΩΚ. Τοῦτόν γε τοίνυν ἔγωγε αἰσχυνόμενος καὶ αὐ-
τὸν τὸν "Ἐρωτα δεδιώς ἐπιθυμῶ ποτίμω λόγῳ οἷον ἀλυ-
ρὰν ἀκοὴν ἀποκλύσασθαι· ἔνυμβουλεύω δὲ καὶ Λυσίᾳ ὅτι
τάχιστα γράψαι, ὡς χρὴ ἐραστῇ μᾶλλον ἢ μὴ ἐρῶντι ἐκ
τῶν ὄμοίων χαρίζεσθαι.

ΦΑΙ. Ἄλλ' εῦ ἴσθι ὅτι ἔξει τοῦθ' οὗτως· σοῦ γὰρ
εἰπόντος τὸν τοῦ ἐραστοῦ ἔπαινον, πᾶσα ἀνάγκη, Λυ-

*) γρ. ἐμοὶ εἰπῆς.

videlicet nec sani quid dicentes nec veri se tamen iactarunt, quasi quid essent, si homunculos nescio quos deciperent ab iisque aestimarentur. Iam ego, o amice, expiatione indigeo. est autem peccantibus in fabulis narrandis expiatio vetusta, quam Homerus non cognovit, Stefichorus autem perspectam habuit; oculis enim privatus propter maledicta in Helenam coniecta non ignoravit, sicut Homerus, sed, quippe nūscus, cognovit causam, et singit statim: *Non est verus sermo, nec consendisti naves transstris instructas, nec venisti Pergama Troiae;* factaque tota, quae dicitur, palinodia illico oculos recuperavit. Ego autem sapientior utroque ero in hoc quidem uno: prius enim quam aliquid patiar propter maledicta in Amorem coniecta, co[n]nabor iphi persolvere palinodiam nudo capite, nec, ut tum, prae pudore operio.

Phae. His, Socrate, non sunt quae mihi dicas gratiora.

So. Etenim, o bone Phaedre, intelligis, quam impudenter dictae sint orationes et haec et illa e libro recitata; nam si quis forte nos audierit generosus manu suetoque animo, eiusmodi quempiam amans vel ante aliquando amore amplexus, dicentes, ob res parvas magnas iniurias amatores capere et amatis in idos esse atque perniciosos, nonne eum censes existimatrum, se homines audire inter nautas fere educatos nec ullum ingenuum amorem expertos, minimeque nobis concessurum esse haec, in quibus vituperamus Amorem?

Phae. Fortasse mehercule, Socrate.

So. Huius igitur quam me pudeat ipsumque Amorem verear, cupio dulci oratione quasi falsam auditinem abluere; suadeo etiam Lyiae, ut quam primam scribat, amatori potius quam amoris experti pariter gratificandum esse.

Phae. At probe scias hoc ita futurum esse; nam te orationem dicente in amatoris laudem, prorsus necesse

σταν ὑπὲρ ἡμοῦ ἀναγνωσθῆναι γράψαι αὐτὸν περὶ * τοῦ αὐτοῦ Ελόγον.

ΣΩΚ. Τοῦτο μὲν πιστεύω, ἔιςπερ ἂν ἥστηται.

ΦΑΙ. Λέγε τοίνυν θεόφθων.

ΣΩΚ. Ποῦ δή μοι ὁ παῖς πρὸς ὃν λέγον, ἵνα καὶ τοῦτο ἀκούσῃ καὶ μή, ἀνήκοος ᾧν, φθάσῃ χαρισάμενος τῷ μὴ ἐρῶντι.

ΦΑΙ. Οὗτος παρὰ σοὶ μάλα πλησίον ἀεὶ πάρεστιν, ὅταν καὶ σὺ βούλῃ.

ΣΩΚ. Οὐτωσὶ τοίνυν, ὡς παῖ καλέ, ἐννόησον, ὡς δὲ μὲν πρότερος ἦν * λόγος Φαιδρού τοῦ Πυθοκλέους, Μυθέρι- 244 νουσίου ἀνδρός, ὃν δὲ μέλλω λέγειν, Στησιχόδου τοῦ Εὐφῆμου, Ἰμεραίου. λεκτέος δὲ ὥδε ὅτι·

Οὐκ ἔστι τούτος ὁ λόγος, ὃς ἂν παρόντος ἐραστοῦ τῷ μὴ ἐρῶντι μᾶλλον φῆται δεῖν χαρίζεσθαι, διότι δὴ ὁ μὲν μαίνεται, ὁ δὲ σωφρονεῖ. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἀπλοῦν τὸ μανίαν κακὸν εἶναι, καλῶς ἂν ἐλέγετο· νῦν δὲ τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν γίγνεται διὰ μανίας, θείᾳ μέντοι δόσει διδομένης. "Η τε γὰρ δὴ ἐν Δελφοῖς προφῆταις * αἵ τ' ἐν Δωδώνῃ ἔρεισαι μανεῖσαι μὲν Β πολλὰ δὴ καὶ καλὰ ἴδια τε καὶ δημοσίᾳ τὴν Ἑλλάδα εἰργάσαντο, σωφρονοῦσαι δὲ βραχέα ἥ οὐδέν. καὶ ἐάν δὴ λέγωμεν Σιβύλλαν τε καὶ ἄλλους, ὅσοι μαντικῇ χρώμενοι ἐνθέω πολλὰ δὴ πολλοῖς προϋλεγον εἰς τὸ μέλλον ὁρθῶς *), μηκύνοιμεν ἂν δῆλα παντὶ λέγοντες. τόδε μὴν ἄξιον ἐπιμαρτύρασθαι, ὅτι καὶ τῶν παλαιῶν οἱ τὰ ὄνδρατα τιθέμενοι οὐκ αἰσχρὸν ἥγοῦντο οὐδὲ ὄνειδος μανίαν· οὐ γὰρ ἂν * τῇ καλλιστῇ τέχνῃ, ἥ C τὸ μέλλον κρίνεται, αὐτὸ τοῦτο τοῦνομα ἐμπλέκοντες μαντικὴν ἐκάλεσαν, ἀλλ' ὡς καλοῦ ὄντος, ὅταν θείᾳ μοίρᾳ γίγνηται, οὗτον νομίσαντες ἔθεντο. οἱ δὲ νῦν ἀπειροκάλως τὸ ταῦ ἐπειρβαλόντες μαντικὴν ἐκάλεσαν. ἐπεὶ καὶ τὴν γε τῶν ἐμφρόνων ζήτησιν τοῦ μέλλοντος διὰ τε ὀρνίθων ποιουμένην **) καὶ τῶν ἄλλων σημείων, ἀτ' ἐκ διανοίας ποριζομένων ὑπ-

*) ἄλλ. προλέγοντες εἰς τὸ μέλλον ὀρθωσαν.

**) γε ποιον μένων.

est Lysiam a me cogi, ut ipse quoque scribat eadem de re orationem.

So. Hoc quidem credo, quamdiu is es qui es.

Phae. Dic igitur fidenter.

So. Ubi tandem mihi puer, ad quem orationem converteram, ut hoc quoque audiat, nec, his non auditis, festinantius gratificetur amoris experti?

Phae. Hic apud te admodum prope semper adest, quandocumque tu vis.

So. Ita igitur, o pulchre puer, existimes velim, priorem orationem fuisse Phaedri Pythoclis filii, Myrrhinus viri, hanc vero quam dicturus sum Stesichori esse, Euphemii filii, Himeraei. dicenda est autem ita:

Non est verus sermo, qui, si amator adsit, amoris experti potius dicat gratificandum esse, propterea quod ille insanit, hic autem mentis sit compos. nam si simpliciter insanitia esset mala, bene diceretur, nunc autem maximia nobis contingunt bona per insaniam, divino illum quidem munere tributam. Delphica videlicet vates et Dodonaeae sacerdotes insanientes quidem multa fane pulchra et privatum et publice Graeciae effecerunt, mentis vero compotes aut non multum aut nihil. atque si memoremus Sibyllam ceterosque, quicumque praesagitionem adhibentes divinam multa fane multis praedixerunt in posterum recte, longi erimus perspicua cuivis dicentes. hoc tamen dignum est quod proseratur testimonium, quod etiam e veteribus ii, qui nomina posuerunt, nec pro turpi nec probro habuerunt insaniam; neque enim pulcherrimae arti, qua futurum cernitur, hoc ipsum nomen implicassent insanitionem eam vocantes, immo vero pulchram existimantes, si divinitus accideret, hoc ipsi nomen imposuerunt, nostrae autem aetatis homines insipienter *in* et *n* mutantes praesagitionem eam appellaverunt. nam etiam mentis compotum investigationem futuri, quae per aves peragitur aliquae indicia, quia ratiocinatione comparatur humanae opinio-

θρωπίνη οίήσει νοῦ τε καὶ ἴστορίας *), οἰονοϊστικήν διπλούμασαν, ἥν * νῦν οἰώνιστικήν τὸ ὡ σεμνύνοντες οἱ νέοι Δ καλοῦσιν. ὅσφ δὴ οὖν τελιώτερον καὶ ἐντιμότερον μαντική οἰώνιστικῆς, τό τε ὄνομα τοῦ ὑνόματος ἔργον τε ἔργου, τόσῳ κάλλιον μαρτυροῦσιν οἱ παλαιοὶ μανίαν σωφροσύνης, τὴν ἐκ θεοῦ τῆς παρ' ἀνθρώπων γιγνομένης. ἀλλὰ μὴν νόσων γε καὶ πόνων τῶν μεγίστων, ἢ δὴ παλαιῶν ἐκ μηνιμάτων ποθέν, ἔν τισι τῶν γενῶν **) η μανία ἐγγενουμένη καὶ προφητεύσασα, οἷς ἔδει, ἀπαλλαγὴν εὗρετο, καταφρον· Ε γοῦσα πρὸς θεῶν εὐχάρας τε καὶ λατρείας, ὅδεν δὴ καθαρμῶν τε καὶ τελετῶν τυχοῦσα ἐξάντη ἐποίησε τὸν αὐτὴν ἔχοντα πρός τε τὸν παρόντα καὶ τὸν ἐπειτα χρόνον, λύσιν τῷ ὁρθῷς μανέντι τε καὶ κατασχομένῳ τῶν παρόντων κακῶν εὑρομένη. * Τρίτη δὲ ὅπο Μουσῶν κατοχή τε καὶ μανία, 245 λαβοῦσα ἀπαλήν καὶ ἄβατον ψυχήν, ἐγείρουσα καὶ ἐκβαχζεύοντα κατά τε ὠδὰς καὶ κατά τὴν ἄλλην ποίησιν, μυρία τῶν παλαιῶν ἔργα ποδμοῦσα τοὺς ἐπιγιγνομένους παιδεύει, ὃς δ' ἂν ἄνεν μανίας Μουσῶν ἐπὶ ποιητικὰς ***) θύρας ἀφίκηται, πεισθεὶς ὡς ἄρα ἐκ τέχνης ἵκανὸς ποιητής ἐσόμενος, ἀτελῆς αὐτός τε καὶ η ποίησις ὑπὸ τῆς τῶν μανιμένων η τοῦ σωφρονοῦντος ἰφανίσθη.

Τοσαῦτα μέν σοι καὶ ἔτι * πλείω ἔχω μανίας γιγνομένη. Β νης ἀπὸ θεῶν λέγειν παλὰ ἔργα. ὥστε τοῦτό γε μνήμη φορβάμεθα, μηδέ τις ἡμᾶς λόγος θορυβείτω δεδιττόμενος, ὃς πρὸ τοῦ χεκινημένου τὸν σώφρονα δεῖ προαιρεῖσθαι φίλον· ἀλλὰ τόδε πρὸς ἐκείνῳ δεῖξας φερέσθω τὰ νικητήρια, ὡς οὐκ ἐπ' ὠφελείᾳ ὁ ἔρως τῷ ἐρῶντι καὶ τῷ ἐρωμένῳ ἐκ θεῶν ἐπιπέμπεται, ἡμῖν δὲ ἀποδεικτέον αὖτούνατίον, ὡς ἐπ' εὐτυχίᾳ τῇ μεγίστῃ παρὰ θεῶν η τοιαύτη μανία δίδοται. * η δὲ δὴ ἀπόδειξις ἔσται δεινοῖς μὲν ἀπιστοῖς, διοφοῖς δὲ πιστή, δεῖ οὖν πρῶτον ψυχῆς φύσεως

*) γρ. νοήσει ναῦν τε καὶ ἴστορίαν.

**) Ἡ. μηνιμάτων τον θεῶν γενομένων, ἢν τισι η μεγίστα πτλ.

***) Ἡ. ποιητικῆς.

nationi et ratio intelligentiam firmat augetque, angerationem nuncupaverunt, quam nunc augurationem, litteram u non sine affectatione quadam extollentes, recentiores vocitant. quanto igitur perfectior ac praestabilior praesagitio est auguratione, verbum verbo resque re, tanto pulchriorem testantur veteres insaniam esse sanitate mentis, divinitus existentem illam ab hominibus proficidente. at vero morborum quidem laborumque maximorum, utpote veteres ob iras alicuius deorum immisorum, in quibusdam insanja existens vaticinansque iis, quibus opus erat, liberationem invenit, confugiens ad deorum preces et servitia, unde expiations ac lustrationes nacta salvum in columemque praestitit eum, qui ipsam habebat, tum in praesens tum in posterum tempus, depulsionem recte insanienti menteque permoto instantium malorum inveniens. Tertia a Musis proficisciens mentis incitatio atque insanja, corripiens tenerum et intactum animum, quem excitet et furore quodam inflammet ad carmina ceteraque poesis genera, innumera veterum opera exornando posteros erudit. quicumque vero sine insanja ad poeticæ sores venit persuasus, arte se satis bonum poetam esse evasurum, imperfectus ipse ac poësis ipsius, quippe sani, ab insanientium poësi obscuratur.

Tanta tibi et plura etiam habeo insaniae a diis proficiscentis dicere pulchra opera. quo circa hanc quidem ipsam ne reformidemus nec aliqua nos oratio perturbet terrendo nobis persuasura, p̄ae commoto incitatoque sanum op̄ertere amicum eligi, sed hoc si praeterea demonstravit, reportato victoriam, non ad utilitatem amorem amanti et amato a diis mitti. nobis autem demonstrandum est contrarium, ad felicitatem summam a diis huiusmodi insaniam dari; demonstratio vero erit argutis quidem haud probabilis, sapientibus tamen probabilis, oportet igitur primum animi naturam, tam divini

πέρι θείας τε καὶ ἀνθρωπίνης ἰδόντα πάθη τε καὶ ἔργα τάληθὲς νοῆσαι. ἀρχὴ δὲ ἀποδεῖξεως ἥδε.

Πᾶσα ψυχὴ ἀθάνατος· τὸ γὰρ ἀεικίνητον ἀθάνατον, τὸ δ' ἄλλο κινοῦν καὶ ὑπὸ ἄλλου κινούμενον, παῦλαν ἔχον κινήσεως, παῦλαν ἔχει καὶ ζωῆς. μόνον δὴ τὸ αὐτὸ κινοῦν, ἅτε οὐκ ἀπολείπον ἐαυτό, οὕποτε λίγει κινούμενον, ἄλλα καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσα κινεῖται τοῦτο πηγὴ καὶ ἀρχὴ^{*} κινήσεως. ἀρχὴ δὲ D ἀγένητον· ἐξ ἀρχῆς γὰρ ἀνάγκη πᾶν τὸ γιγνόμενον γίγνεσθαι, αὐτὴν δὲ μηδὲ ἐξ ἐνός· εἰ γὰρ ἐκ του ἀρχῆς γίγνοιτο, οὐκ ἂν ἐξ ἀρχῆς γίγνοιτο^{*)}). ἐπειδὴ δὲ ἀγένητόν ἐστι, καὶ ἀδιάφορον αὐτὸ ἀνάγκη εἶναι· ἀρχῆς γὰρ δὴ ἀπολομένης, οὕτε αὐτῇ ποτε ἐκ του οὕτε ἄλλο ἐξ ἐκείνης γενήσεται, εἴπερ ἐξ ἀρχῆς δεῖ τὰ πάντα γίγνεσθαι. οὕτω δὴ κινήσεως μὲν ἀρχὴ τὸ αὐτὸ κινοῦν, τοῦτο δὲ οὕτω ἀπόλλυσθαι οὕτε γίγνεσθαι δυνατόν, ἢ πάντα τε οὐρανὸν πᾶ^{*}σάν τε γένεσιν ἔνυπεσοῦσαν στῆναι, καὶ E μήποτε αὖθις ἔχειν, ὅθεν κινηθέντα γενήσεται. ἀθανάτον δὲ πεφασμένον τοῦ ὑφ' ἐαυτοῦ κινούμενον, ψυχῆς οὔσιαν τε καὶ λόγον τοῦτον αὐτόν τις λέγων οὐκ αἰσχυνεῖται· πᾶν γὰρ σῶμα, φῶ μὲν ἔξωθεν τὸ κινεῖσθαι, ἄψυχον, φῶ δὲ ἔνδοθεν αὐτῷ ἐξ αὐτοῦ, ἔμψυχον, ὡς ταύτης οὕσης φύσεως ψυχῆς. εἰ δὲ ἔστι τοῦτο οὕτως ἔχον, μὴ ἄλλο τι εἶναι τὸ αὐτὸ αὐτὸ κινοῦν^{*} ἢ 246 ψυχήν, ἐξ ἀνάγκης ἀγένητόν τε καὶ ἀθάνατον ψυχὴ ἃν εἴη.

Περὶ μὲν οὖν ἀθανασίας αὐτῆς ἵκανῶς, περὶ δὲ τῆς ἰδέας αὐτῆς ᾖδε λεκτέον· οἷον μέν ἔστι, πάντη πάντως θείας εἶναι καὶ μακρᾶς διηγήσεως, φῶ δὲ ἔοικεν, ἀνθρωπίνης τε καὶ ἐλάττονος, ταύτη οὖν λέγωμεν. Εοικέτω δὴ ἔνυμφύτῳ δυνάμει ὑποπτέρου ζεύγους τε καὶ ἥνιοχου. Θεῶν μὲν οὖν ἵπποι τε καὶ ἥνιοχοι πάντες αὐτοὶ τε ἀγαθοὶ καὶ ἐξ ἀγαθῶν, τὸ δὲ τῶν ἄλλων^{*} μέμικται. καὶ πρῶτον μὲν ἡμῶν ὁ ἀρχῶν ἔνυνωρίδος ἥνιοχεῖ, εἶτα τῶν ἵππων ὁ μὲν αὐτῷ καλός τε κάγαθὸς καὶ ἐκ τοιούτων, ὁ

*) Ιο. οὐκ ἀν ἔτι ἀρχὴ εἴη.

quam humani, perspectis iis, quae et patitur et agit, veram cognosci. exordium vero demonstrationis hoc est.

Omnis animus immortalis; nam quod semper movetur immortale est, quod autem aliud movet et ab alio movetur, finem habens motus finem habet etiam vivendi. solum igitur, quod se ipsum movet, quia se ipsum non deserit, numquam definit moveri, quin etiam ceteris quae moventur hic fons, hoc principium est moveundi. principii autem nulla est origo; e principio enim necesse est, quicquid gignitur, gigni, ipsum autem nulla ex re alia; nam si aliunde principium gigneretur, iam principium non esset. quandoquidem vero non est ortum, nec intereat necesse est; principio videlicet extinto, neque ipsum umquam aliunde neque aliud quid ex illo orietur, siquidem e principio oportet omnia oriri. itaque motus principium id est, quod se ipsum movet, hoc autem nec interire nec oriri potest; aliter necesse esset omne caelum omnemque generationem concidere atque consistere, nec umquam rursus habere, unde mota gignerentur. quum pateat igitur immortale id esse, quod se ipsum moveat, animi hanc ipsam esse naturam ac vim nemo dubitabit dicere; omne enim corpus, quod extrinsecus movetur, inanimum, quod autem intrinsecus per se ipsum, animatum est, quia natura ita comparatus est animus. si vero res sic se habet, ut nihil aliud sit id quod se ipsum moveat nisi animus, necessario efficitur, ut nec oriatur nec occidat animus.

Ac de ipsis quidem immortalitate satis, de specie autem ita dicendum, qualis fit, omnibus omni modo divinae esse longaeque expositionis, cui vero similis fit, humanae ac brevioris. ita igitur dicamus. Similis esto concretae vi pinnatarum bigarum et aurigae. iam deorum equi et aurigae omnes et ipsi boni sunt et a bonis oriundi, ceterorum vero mixti. et primum quidem nostri rector iumentum moderatur, deinde equorum unus ipsi pulcher, bonus et a talibus oriundus est, alter vero

δὲ ἐξ ἐναντίων τε καὶ ἐναντίος. χαλεπὴ δὴ καὶ δύσκολος ἐξ ἀνάγκης η̄ περὶ ἡμᾶς ἥνιοχησις. Πή δὴ οὖν θυητόν τε καὶ ἀθάνατον ζῶν ἐκλήθη, πειρατέον εἰπεῖν. η̄ ψυχὴ πᾶσα παντὸς ἐπιμελεῖται τοῦ ἀψύχου, πάντα τε οὐρανὸν περιπολεῖ, ἄλλοτε ἐν ἄλλοις εἴδεσι γιγνομένη. τελέα μὲν οὖν * οὐσα καὶ ἐπερφωμένη μετεωροπορεῖ τε καὶ ἀπαντά τὸν κόσμον διοικεῖ, η̄ δὲ πτεροφόρησασα φέρεται, ἔως ἂν στερεοῦ τινὸς ἀντιλάβηται, οὐ κατοικισθεῖσα, σῶμα γῆινον λαβθοῦσα, αὐτὸ δοκοῦν κινεῖν διὰ τὴν ἐκείνης δύναμιν, ζῶον τὸ ἔνυπταν ἐκλήθη, ψυχὴ καὶ σῶμα παγέν, θυητόν τ' ἔσχεν ἐπωνυμίαν· ἀθάνατον δὲ οὐδ' ἐξ ἑνὸς λόγου λελογισμένου, ἀλλὰ πλαττομένου, οὕτε ἰδόντες οὕτε ἐκανῶς νοήσαντες θεόν, ἀθάνατόν τι ζῶον, * ἔχον μὲν ψυχήν, Δ ἔχον δὲ σῶμα, τὸν ἀεὶ δὲ χρόνον ταῦτα ἔνυπτε φυκότα. ἀλλὰ ταῦτα μὲν δῆ, ὅπη τῷ θεῷ φίλον, ταύτη ἐχέτω τε καὶ λεγέσθω· τὴν δ' αἵτιαν τῆς τῶν πτερῶν ἀποβολῆς, δι' οἵην ψυχῆς ἀποδῆται, λάβωμεν· ἔστι δέ τις τοιάδε.

Πέφυκεν η̄ πτεροῦ δύναμις τὸ ἐμβριθὲς ἄγειν ἄντα μετεωρίζουσα, η̄ τὸ τῶν θεῶν γένος οἰκεῖ· κεκοινώνηκε δέ πῃ μάλιστα τῶν περὶ τὸ σῶμα τοῦ θείου· τὸ δὲ θεῖον καλόν, σοφόν, ἀγαθὸν καὶ * πᾶν δὲ τι τοιοῦτο· τούτοις δὴ Ε τρέφεται τε καὶ αὔξεται μάλιστα τὸ τῆς ψυχῆς πτέρωμα, αἰσχρῷ δὲ καὶ πακῷ καὶ τοῖς ἐναντίοις φθίνει τε καὶ διόλλυται.

Ο μὲν δὴ μέγας ἡγεμῶν ἐν οὐρανῷ Ζεύς, πτηνὸν ἄρμα ἐλαύνων, πρῶτος πορεύεται, διακοσμῶν πάντα καὶ ἐπιμελούμενος· τῷ δ' ἔπειται στρατιὰ θεῶν τε καὶ δαιμόνων, κατὰ ἔνδεκα μέρη * κεκοδμημένη· μένει γὰρ Ἐστία ἐν 247 θεῶν οἰκῷ μόνη· τῶν δὲ ἄλλων ὅσοι ἐν τῷ τῶν δώδεκα ἀριθμῷ τεταγμένοι θεοὶ ἄρχοντες, ἥγουνται κατὰ τάξιν ἣν ἐκαστος ἐτάχθη. πολλαὶ μὲν οὖν καὶ μακαριαι θέαι τε καὶ διέξοδοι ἔντὸς οὐρανοῦ, ἃς θεῶν γένος εὐδαιμόνων ἐπιστρέφεται,

a contrariis et contrarius. difficilis igitur et molesta necessario nostra est aurigatio. Quorsum vero spectet mortalis et immortalis animantis appellatio, conandum est explicare. animus omnis omne curat inanimatum omnemque caelum circumit, alias in aliis formis existens. iam qui perfectus et pennatus est, sublime fertur et universum mundum administrat, qui vero pennas amisit, fertur, donec solidi aliquid prehendat, in quo si domicilium collocavit, corpore terreno assumpto, quod se ipsum videtur moyere per illius vim, animans hoc totum appellatur, animus et corpus compacta, mortalisque accipit appellationem; immortale vero dicitur non ex ratione conclusa, sed conficta, quum neque viderimus neque satis cognoverimus deum, tamquam immortale quodpiam animans, habens animum habensque corpus, in sempiternum vero tempus haec concreta. altamen haec quidem, ut deo placet, ita se habeant et dicantur; causam vero pennarum amissionis, cur vide-licet animo effluant, comprehendamus; est autem fere haec.

Pennae vis natura ita comparata est, ut grave ferat sursum in sublime attollens, ubi deorum genus habitat; particeps est enim fere maxime eorum, quae in corpore insunt, divini; divinum autem pulchrum, sapiens, bonum et quicquid est generis eiusdem; his igitur nutriuntur et crescunt maxime animali pennae, turpi autem, malo illorumque contrariis dilabuntur ac dispereunt.

Iam magnus dux in caelo Iuppiter, volucrem currum agens, primus incedit, ordinans omnia atque cu-
rans, hunc vero sequitur exercitus deorum et daemo-
num, in undecim partes dispositus; manet enim Vesta
in deorum domo sola; reliqui vero, quotquot in duo-
decim illorum numero collocati sunt dii principes, du-
cunt eo quo quisque collocatus est ordine. multae autem
et beatae sunt spectationes ac percursationes intra cae-
lum, in quibus deorum genus sanctorum versatur, suum

πράττων ἐκαστος αὐτῶν τὸ αὐτοῦ· ἔπειται δὲ ὁ ἀεὶ θέλων τοὺς καὶ δυνάμενος· φθόνος γὰρ ἔξω χοροῦ θείου ἴσταται. "Οταν δὲ δὴ πρὸς δαῖτά τε καὶ ἐπὶ θοίνην λύσιν, ἄκραν * ὑπὸ τὴν οὐράνιον ἀψίδα *), πορεύονται πρὸς ἄναντες ήδη· τὰ μὲν θεῶν ὄχήματα λεοβόλως εὐήνια ὅντα ὕψιλως πορεύεται, τὰ δὲ ἄλλα μόγις· βρέθει γὰρ ὁ τῆς κάκης ἵππος μετέχων, ἐπὶ τὴν γῆν φέπων τε καὶ βαρύνων, ὅταν μὴ **) καλῶς ἡ τεθραμμένος ὑπὸ τῶν ἥνιοχων. Ινθα δὴ πόνος τε καὶ ἀγῶν *ἴσχατος* ψυχῆς πρόκειται. αἱ μὲν γὰρ ἀθάνατοι καλούμεναι, ἥνικα ἂν πρὸς ἀκρῷ γένωνται, ἔξω πορευθεῖσαι λεπτησαν ἐπὶ τῷ * τοῦ οὐρανοῦ νώτῳ, στάσας δὲ αὐτὰς περιάγει ἡ περιφορά, αἱ δὲ θεωροῦσι τὰ ἔξω τοῦ οὐρανοῦ.

Τὸν δὲ ὑπερουρανίου τόπον οὔτε τις ὑμνησέ πω τῶν τῆς ποιητής, οὔτε ποδὸς ὑμνήσει κατ' ἀξίαν. ἔχει δὲ ὁδε· τολμητέον γὰρ οὖν τό γε ἀληθὲς εἰπεῖν, ἄλλως τε καὶ περὶ ἀληθείας λέγοντα. *Ἡ* γὰρ ἀχρώματός τε καὶ ἀσχημάτιστος καὶ ἀναφῆς οὐσία ὅντως οὖσα ψυχῆς κυβερνήτη μόνῳ θεατῇ νῷ χρῆται, περὶ ἣν τὸ τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης γένος τοῦτον ἔχει D τὸν τόπον. ἄτ' οὖν θεοῦ διάνοια νῷ τε καὶ ἐπιστήμῃ ἀκηράτῳ τρεφομένη, καὶ ἀπάσης ψυχῆς, ὅση ἂν μέλλῃ τὸ προσῆκον δέξεσθαι, ἰδοῦσα διὰ χρόνου τὸ ὄν, ἀγαπᾶ τε καὶ θεωροῦσα τὰ ληθῆ τρέφεται καὶ εὐπαθεῖ, ἔως ἂν κύκλῳ ἡ περιφορὰ εἰς ταῦτὸν περιενέγκῃ. ἐν δὲ τῇ περιόδῳ καθορᾷ μὲν αὐτὴν ***) δικαιοσύνην, καθορᾷ δὲ σωφροσύνην, καθορᾷ δὲ ἐπιστήμην, οὐχ ἡ γένεσις πρόξεστιν, οὐδὲ ἡ ἐστὶ που ἐτέρᾳ ἐν ἐτέρῳ οὖσα, ὡν ἡμεῖς * νῦν ὅντων καλοῦμεν, ἀλλὰ τὴν ἐν τῷ, ὃ ἐστιν E ὃν ὅντως, ἐπιστήμην οὖσαν· καὶ τἄλλα ωσαντως τὰ ὅντως ὅντα θεασαμένη καὶ ἐστιαθεῖσα, δῦσα πάλιν εἰς τὸ εἶσιν τοῦ οὐρανοῦ, οἵκαδε ἥλθεν· ἐλθούσης δὲ αὐτῆς, ὁ ἥνιοχος πρὸς τὴν φάτνην τοὺς ἵππους στήσας παρέβαλεν ἀμβροσίαν τε καὶ ἐπ' αὐτῇ νέκταρο ἐπότισε.

Καὶ οὗτος μὲν θεῶν βίος· αἱ δὲ ἄλλαι ψυχαί, * ἡ 248

*) γρ. ἐπὶ — ἀψίδα.

**) γρ. ἦν μὴ.

***) ίσ. αὐτὴν ἡ αὐθισια.

quisque peragens; sequitur vero quicumque et vult et potest; invidia enim extra chorūm divinūm consilit. Quando igitur ad epulas et convivium proficiscuntur, ad supremum caeli fornīcēm versus, ardua iam via ascendunt; et deorum quidem currus, qui facile ita reguntur, ut aequalibus librentur ponderibus, nullo negotio feruntur, reliqui autem difficulter; deprimit enim equus pravitatis focius ad terrām inclinans et degravans, si male educatus est ab aurigis. hic igitur labor et certamen extremum animo proposita sunt. immortales enim qui dicuntur, quum ad summum venerunt, foras profecti consistunt in caeli dorso, consistentes vero ipsos circumfert circuitus; et hi quidem spectant quae extra caelum sunt.

Supercaelestem autem locum neque quisquam celebravit, qui hic fuerunt, poetarum, neque umquam celebrabit pro dignitate. ita vero est: audendum enim verum dicere, praesertim de veritate dicenti. Coloris videlicet, figurae et tactiois expers natura vere consistens nisi ab animi gubernatrice, ratione, spectari nequit, prope quam verae scientiae genus suum habet locum. quum igitur dei mens ratione et scientia sincera alatur omnisque animi, qui id quod convenit nacturus est, spectans longo intervallo id quod vere consistit latetatur et intuens vera alitur iisque fruitur, donec circumcirca eam circuitus eodem reducat. in hac vero conversione conspicit rursus iustitiam, conspicit temperantiam, conspicit scientiam, non illam, cui generatio adiuncta, nec quae alia in aliis rebus est, quas nunc veras dicimus, sed quae in hoc inest, quod vere est consistens, scientia; et cetera itidem vere consistentia postquam spectavit iisque pasta est, intrans rursus interius caelum domum revertitur; et reversa ipsa, auriga ad praesepē equos sistens proiicit ambrosiam et praeterea nectar dat potatum.

Et haec quidem deorum est vita; de ceteris vero

μὲν ἄριστα θεῷ ἐπομένη καὶ εἰκασμένη ὑπερῷης εἰς τὸν
ἴξω τόπον τὴν τοῦ ἡνιόχου κεφαλήν, καὶ ἔνυπεριηνέθη
τὴν περιφοράν, θορυβουμένη *) ἵπο τῶν ἵππων καὶ μό-
γις καθορῶσα τὰ δυτα· οὐδὲ τοτὲ μὲν ἥρε, τοτὲ δὲ καὶ ἔδυ,
βιαζομένων δὲ τῶν ἵππων τὰ μὲν εἶδε, τὰ δ' οὐ. αἱ δὲ
δὴ ἄλλαι γλιγόμεναι μὲν ἅπασαι τοῦ ἄνω ἐπονται, ἀδυνα-
τοῦσαι δὲ ὑποβρύχιαι ἔνυπεριηρέθονται, πατοῦσαι ἄλλήλας
καὶ ἐπιβάλλουσαι, * ἐτέρα πρὸ τῆς ἐτέρας πειρωμένη γενέ-
θαι. Θόρυβος οὖν καὶ ἄμιλλα καὶ ἴδρως ἔσχατος γίγνεται·
οὐδὴ κακὶ ἡνιόχων πολλαὶ μὲν χωλεύονται, πολλαὶ δὲ
πολλὰ πτερὰ θραύνονται, πᾶσαι δὲ πολὺν ἔχουσαι πόνου
ἀτελεῖς τῆς τοῦ δυτος θέας ἀπέρχονται, καὶ ἀπελθοῦσαι
τροφῇ δοξαστῇ χρῶνται. Οὐ **) δὴ ἔνεχ οὐ πολλὴ σπουδὴ,
τὸ ἀληθεῖας ἰδεῖν πεδίον οὐκ ἔστιν; "Η τε δὴ προσήκουσα
ψυχῆς τῷ ἀψίστῳ νομὴ ἐκ τοῦ ἐκεὶ λειμῶνος τυγχάνει οὐ-
σα, οὐ τε τοῦ * πτεροῦ φύσις, ὡς ψυχὴ κουφίζεται, τούτῳ τρέ-
φεται· θεσμός τε Ἀδραστείας ὅδε· οἵτις ἂν ψυχή, θεῷ ἔνυ-
ποαδὸς γενομένη, κατίδη τι τῶν ἀληθῶν, μέχρι τε τῆς
ἐτέρας περιόδου εἰναι ἀπήμονα, κανὸν ἀεὶ τοῦτο δύνηται ποι-
εῖν, ἀεὶ ἀβλαβῆ εἰναι· ὅταν δὲ ἀδυνατήσασα ἐπισπέσθαι μη
ἴδῃ, καὶ τινὶ ἔνυπτυχίᾳ χρησαμένη λίθης τε καὶ κακίας πλη-
σθεῖσα βαρυνθῆ, βαρυνθεῖσα δὲ πτεροφρύσης τε καὶ ἐπὶ τὴν
γῆν πέση, τότε νόμος, ταύτην μὴ * φυτεῦσαι εἰς μηδεμίαν D
θήρειον φύσιν ἐν τῇ ποάτῃ γενέσει, ἀλλὰ τὴν μὲν πλειστα
ἴδοῦσαν εἰς γονὴν ἀνδρὸς γενησομένου φιλοσόφου η̄ φιλο-
κάλου η̄ μουσικοῦ τινὸς καὶ ἐρωτικοῦ, τὴν δὲ δευτέραν εἰς
βασιλέως ἐννόμου η̄ πολεμικοῦ καὶ ἀρχικοῦ, τρίτην εἰς
πολιτικοῦ η̄ τινος οἰκονονομικοῦ η̄ χρηματιστικοῦ, τεταρ-
την εἰς φιλοπόνου γυμναστικοῦ η̄ περὶ σώματος Ἰασίν
τινα ἐσομένου, πέμπτην μαντικὸν βίον η̄ τινα τελεστικὸν
ἔξουσαν, ἕκτη * ποιητικὸς η̄ τῶν περὶ μίμησίν τις ἄλλος E

*) Ισ. Θορυβουμένη δέ.

**) Ισ. Τοῦ.

animis, qui optime deum sequuntur atque imitatus est, extulit in exteriorem locum aurigae caput et una circumactus est circuitu, perturbatus tamen ab equis et vix conspiciens vera; alii autem modo elati modo submersi fuerunt, et equis vim adhibentibus ea quae sunt partim viderunt partim non. reliqui vehementer quidem omnes superiora appetentes sequuntur, assequi vero quia nequeunt, submersi una circumaguntur, calcantes inter se et urgentes, altero alterum conante praevertere. tumultus igitur et certatio et sudor extremus exsistit; ubi vitio aurigarum multi depravantur, multisque multae pennae confringuntur, omnes vero, multum sustinentes laboris, imperfecti ab eius, quod vere est, spectatione discedunt, et postquam discesserunt, pastu opinabili utuntur. Iam quorsum spectat magna illa contentio, veritatis campum, ubi sit, spectandi? Conveniens scilicet optimae animi parti pastus in illo est prato, et pennarum natura, quibus animus sublime fertur, hoc alitur; lex praeterea Adrasteae haec est, ut, quicumque animus deum comitatus veri quid spectaverit, is usque ad alteram conversionem sit incolumis, et si semper hoc possit efficere, semper sit salvus; fin autem non valens sequi nihil spectaverit et calamitate aliqua ita afflictus, ut oblivionis impleatur atque pravitatis, deprimatur depressoque pennas amiserit et in terram deciderit, tunc lex est, ut hic non in animantem aliquam naturam infieratur in prima generatione, sed, qui plurima spectaverit, in genitaram viri, qui futurus fit philosophus vel pulchri amans vel musicus fere et amatorius, qui secundus fit, in regis genitaram legitimi vel viri militaris et ad imperandum idonei, tertius in genitaram viri vel ad civitatem administrandam vel ad rei familiarem tuendam apti quaestumve pecuniarium facturi, quartus in laborum amantis palaestritae vel corpus fere fanaturum, quintus ut fatidicam vitam vel ad initia spectantem nanciscatur; sexto poetica vita vel alia quaepiam

ἀρμόσει, ἐβδόμη γεωργικὸς η̄ δημιουργικός, ὑγδόη σοφιστικὸς η̄ δημοκοπικός, ἐννάτη τυραννικός. ἐν δὲ τούτοις ἅπασιν ὃς μὲν ἂν δικαιώς διαγάγῃ, ἀμείνονος μοίρας μεταλαμβάνει, ὃς δ' ἂν ἀδίκως, χείρονος.

Εἰς μὲν γὰρ τὸ αὐτό, ὅθεν ἥκει οὐ ψυχὴ ἐκάστη, οὐκ ἀφικνεῖται ἐτῶν μυρίων· οὐ γὰρ πτεροῦται πρὸ τοσούτου χρόνου, * πλὴν η̄ τοῦ φιλοσοφήσαντος ἀδόλως η̄ 249 παιδεραστήσαντος μετὰ φιλοσοφίας· αὐταὶ δὲ τρίτη περιόδῳ τῇ χιλιετεῖ, ἐὰν ἔλωνται τρίς ἐφεξῆς τὸν βίον τοῦτον, οὕτω πτερωθεῖσαι τριχιλιοστῷ ἔτει ἀπέρχονται. αἱ δὲ ἄλλαι, ὅταν τὸν πρῶτον βίον τελευτήσωσι, κρίσεως ἔτυχον· πριθεῖσαι δὲ αἱ μὲν εἰς τὰ ὑπὸ γῆς δικαιωτήρια ἐλθοῦσαι δίκην ἐκτίνουσιν, αἱ δ' εἰς τοῦ οὐρανοῦ τινὰ τόπον ὑπὸ τῆς δίκης κυνηφισθεῖσαι διάγουσιν ἀξίως οὐ * ἐν Β ἀνθρώπου εἴδει ἐβίωσαν βίον. τῷ δὲ χιλιοστῷ ἀμφότεραι ἀφικνούμεναι ἐπὶ πλήρωσίν τε καὶ αὔρεσιν τοῦ δευτέρου βίου, αἴρονται, ὃν ἂν ἐθέλῃ ἐκάστη· ἔνθα καὶ εἰς θηρίου βίου ἀνθρωπίνη ψυχὴ ἀφικνεῖται καὶ ἐκ θηρίου, ὃς ποτε ἀνθρωπός ήν, πάλιν εἰς ἀνθρωπόν. οὐ γὰρ η̄ γε μήποτε ἴδουσα τὴν ἀλήθειαν εἰς τόδε ἥξει τὸ σχῆμα· δεῖ γὰρ ἀνθρώπων ξυνιέναι κατ' εἶδος λεγόμενον, ἐκ πολλῶν ἵὸν αἰσθήσεων εἰς ἐν λογισμῷ ξυναιρούμένων *). τοῦτο δέ ἐστιν C ἀνάμνησις ἐκείνων, ἡ ποτ' εἶδεν ήμῶν η̄ ψυχὴ ξυμπορευθεῖσα θεῷ καὶ ὑπεριδοῦσα, ἡ νῦν εἶναι φαμεν, καὶ ἀνακύψασα εἰς τὸ ὄντως ὃν. διὸ δὴ δικαίως μόνη πτεροῦται η̄ τοῦ φιλοσόφου διάνοια· πρὸς γὰρ ἐκείνοις ἀεὶ ἐστι μνήμη κατὰ δύναμιν, πρὸς οἰςπερ ὁ θεός ὃν θείος ἐστι. τοῖς δὲ δὴ τοιούτοις ἀνὴρ ὑπομνήμασιν ὀρθῶς χρώμενος, τελέους ἀεὶ τελετὰς τελούμενος, τέλεος ὄντως μόνος γίγνεται· ἐξιστάμενος δὲ * τῶν ἀνθρωπίνων σπουδα- D σμάτων καὶ πρὸς τῷ θείῳ γιγνόμενος, νουθετεῖται μὲν

*) γρ. ξυναιρούμενος

in imitatione occupata congruet, septimo agriculturae dedita vel operaria, octavo sophistica vel auram popularem captans, nono tyrannica. in his vere omnibus qui iuste vixit, meliorem fortem nanciscitur, qui iniuste, deteriorem.

Etenim in eundem, unde animus quivis proficisciatur, locum non revertitur intra decem millia annorum; non enim pennis instruitur ante hoc temporis spatium, excepto eius animo, qui philosophatus est sincere vel amatum dilexit cum philosophia; hi in tertio circuitu mille annorum, si elegerunt ter deinceps hanc vitam, pennis instructi ter millesimo anno discedunt, ceteri vero, postquam primam vitam finierunt, in iudicium vocantur, iudicatique alii in loca suppliciis destinata sub terram migrantes poenam solvunt, alii in caelestem aliquem locum a iudicio elati vivunt digne eique convenienter, quam in hominis forma degerunt, vitae. millesimo autem anno utrique pervenientes ad fortitionem atque electionem secundae vitae eligunt, quam quisque cupit. tunc etiam in bestiae vitam humanus animus pervenit et e bestia, qui aliquando homo fuerat, rursus in hominem migrat. neque enim, qui numquam spectavit veritatem, in hanc veniet formam; oportet enim hominem comprehendere ea, quae comprehendit, secundum generalem quae dicitur speciem, ex multis illam proficiscentem perceptionibus in unum ratione collectis; et haec est recordatio illorum, quae aliquando spectavit animus noster una proficisciens cum deo, despiciens quae nunc dicimus esse, suspiciens vero id quod vere est. quocirca iure sola pennis instruitur philosophi mens; in illis enim semper, quam maxime fieri potest, defixus est memoriâ, in quibus deus infixus divinus est. talibus vero recordationibus si vir recte utitur, perfectis semper lustrationibus lustratus, vere perfectus solus existit; discedens vero ab humanis studiis et in divino defixus increpatur a multitudine, quod mente sit per-

ὑπὸ τῶν πολλῶν ὡς παρακινῶν, ἐνθουσιάζων δὲ ἀληθεῖς τοὺς πολλούς.

"Εστὶ δὴ οὖν δεῦρο ὁ πᾶς ἥκων λόγος περὶ τῆς τετάρτης μανίας, ἵν' *), ὅταν τὸ τῇδέ τις ὄφων κάλλος, τοῦ ἀληθοῦς ἀναμιμνησκόμενος, ἀναπτερώται τε καὶ ἀναπτερούμενος προδυμῆται ἀναπτέσθαι, ἀδυνατῶν δὲ ὄφνιδος δίκην βλέπων ἄνω, τῶν κάτω δὲ ἀμελῶν, αἰτίαν ἔχει ὡς μανικῶς δια*κείμενος, ὡς ἄρα αὕτη πασῶν τῶν ἐνθουσιά· Εσεων ἀρίστη τε καὶ ἐξ ἀρίστων τῷ τε ἔχοντι καὶ τῷ ποινωνοῦντι αὐτῆς γίγνεται, καὶ ὅτι ταύτης μετέχων τῆς μανίας ὁ ἔφων τῶν καλῶν ἔφαστής καλεῖται. καθάπερ γὰρ εἴρηται, πᾶσα μὲν ἀνθρώπου ψυχὴ φύσει τεθέαται τὰ ὄντα, ἢ οὐκ ἄν ἥλθεν εἰς τόδε τὸ ζῶον, * ἀναμιμνήσκεσθαι 250 δ' ἐκ τῶνδε ἐκεῖνα οὐ ὅμδιον ἀπάση, οὕτε ὅσαι βραχέως εἶδον τότε τάκεī, οὐδ' αὐτὸν δεῦρο πεσοῦσαι ἐδυστύχησαν, ὥστε ὑπό τινων ὅμιλιῶν ἐπὶ τὸ ἄδικον τραπόμεναι λήθην, ὃν τότε εἶδον ἱερῶν, ἔχειν. ὀλίγαι δὴ λείπονται, αἷς τὸ τῆς μνήμης ἴκανῶς πάρεστιν. αὗται δέ, ὅπόταν τι τῶν ἐκεῖ ὅμοιώματα ἰδωσιν, ἐκπλήγτονται καὶ δύκεδ' αὐτῶν γίγνονται, ὃ δ' ἔστι τὸ πάθος, ἀγνοοῦσι διὰ τὸ μὴ ἴκανῶς διαισθάνεσθαι. * δικαιοσύνης μὲν οὖν καὶ σωφροσύνης καὶ ὅσα B ἄλλα τίμια ψυχαῖς, οὐκ ἔνεστι φέγγος οὐδὲν ἐν τοῖς τῇδε δημοιώμασιν, ἄλλα δὲ ἀμυνδρῶν ὄφγάνων μόγις αὐτῶν καὶ ὀλίγοι ἐπὶ τὰς εἰκόνας ἰόντες θεῶνται τὸ τοῦ εἰκασθέντος γένος. κάλλος δὲ τότε ἦν ἰδεῖν λαμπρόν, ὅτε σὺν εὐδαιμονι χορῷ μακαρίαν ὅψιν τε καὶ θέαν ἐπόμενοι μετὰ μὲν Διὸς ἡμεῖς, ἄλλοι δὲ μετ' ἄλλου θεῶν, εἰδόν τε καὶ ἐτελοῦντο τελετῶν ἦν θέμις λέγειν μακαριωτάτην, ἦν C ὄφγιάζομεν ὀλόκληροι μὲν αὐτοὶ ὅντες καὶ ἀπαθεῖς κακῶν, ὅσα ἡμᾶς ἐν ὑστέρῳ χρόνῳ ὑπέμενεν, ὀλόκληρα δὲ καὶ ἀπλᾶ καὶ ἀτρεμῆ καὶ εὐδαιμόνα φάσματα μυούμενοι

*) ἵσ. γ.

motus, divino autem afflatu eum concitatum esse, fugit multitudinem.

Huc igitur spectat omnis haec oratio de quarta infania, ob quam, si quis, pulchritudine hic exstante conspecta, verae illius recordans pennis rursus instruitur hisque instructus evolare gestit, at quem id non possit, avis in modum sursum spectans, inferiora autem negligens, ut probrum ipsi obiicitur, quod infaniat — huc igitur spectat, ut probet, hunc esse omnium divinorum afflatuum optimum optimaeque originis et huic, qui eo teneatur, et ei, qui in illius partem veniat, et qui huius particeps infaniae amet pulchros, amatorem appellari. quemadmodum enim dictum est, quivis hominis animus per se spectavit quae vere sunt; aliter non venisset in hoc animans; recordari vero ex ceterioribus illorum non quivis facile potest, neque illi, qui ad breve tempus tum spectarunt quae ibi sunt, neque hi, qui huc decidentes tam adversa usi fortuna sunt, ut a consuetudinibus quibusdam ad iniustum deducti in rerum, quas tum spectaverant, sacrarum oblivionem venirent. pauci ergo relinquuntur, qui memoriae fatis habeant. hi vero, quando illorum simulacrum aliquod conspicunt, percutiunt nec amplius apud se sunt, quid autem hoc sit quod ipsis accidat, nesciunt, quoniam non fatis perspiciunt. de infitia quidem et temperantia et quaecumque alia cara sunt animis, nullus iesit splendor in simulacris earum hic existentibus, sed obscuris instrumentis vix et pauci, ad imagines accedentes, spectant eius quod imitatione expressum est genus. pulchritudo autem tum erat visu splendida, quum in beato choro felice visione atque spectatione, nos quidem Iovem comitantes, alii vero alios deos, frueremur ac confecraremur consecrationum quam fas est dici beatissima, cui operabamur integri ipsi et expertes omnium malorum, quae postero nos tempore manserunt, integris et simplicibus et constantibus et beatis viis iniciati eaque

τε καὶ ἐποπτεύοντες ἐν τῷ γῇ παθαρῷ, παθαροὶ δὲ τοιες
καὶ ἀσήμαντοι τούτου, ὃ νῦν σῶμα περιφέροντες ὄνομάζο-
μεν, ὅστρεον τρόπον δεδεσμευμένοι.

Ταῦτα μὲν οὖν μνήμη μεχαρίσθω, δι᾽ ἣν πόθῳ τῶν
τότε νῦν μακρότερα εἴρηται περὶ δὲ κάλλους, ὥσπερ εἰ-
*πομεν, μετ’ ἐκείνων τε ἔλαυπτεν ίόν *), δεῦρο τε ἐλθόντες Δ
κατειλήφαμεν αὐτὸ διὰ τῆς ἐναργεστάτης αἰσθήσεως τῶν
ἡμετέρῶν στίλβον ἐναργέστατα. Ὅψις γὰρ οὐμὲν ὀξυτάτη
τῶν διὰ τοῦ σώματος ἔρχεται αἰσθήσεων, ἢ φρόνησις οὐχ
ὅρᾶται· δεινοὺς γὰρ ἂν παρεῖχεν ἔρωτας, εἴ τι τοιοῦτον
ἐναργὲς εἶδωλον παρείχετο εἰς ὄψιν ίόν, καὶ ταῦτα
ὅσα ἔραστά· νῦν δὲ κάλλος μόνον ταύτην ἔσχε μοῖραν **),
ὥστ’ ἐκφανέστατον εἶναι καὶ ἔρασμιώτατον. Ὁ μὲν * οὖν Ε
μὴν νεοτελής ἢ διεφθαρμένος οὐκ ὀξέως ἐνθένδε ἐκεῖσε φέ-
ρεται πρὸς αὐτὸ τὸ κάλλος, θεώμενος αὐτοῦ τὴν τῆδε
ἐπιωνυμίαν· ὥστε οὐ σέβεται προσορῶν, ἀλλ’ ήδονὴ παρα-
δοὺς τετράποδος νόμῳ βαίνειν ἐπιχειρεῖ καὶ παιδοσπορεῖν,
καὶ ὑβρεὶ προσομιλῶν * οὐ δέδοικεν οὐδὲ αἰσχύνεται παχὰ 251
φύσιν ήδονὴν διώκων. ὁ δὲ ἀρτιτελῆς, ὁ τῶν τότε πολυ-
θεάμων, ὅταν θεοειδὲς πρόσωπον ἴδῃ κάλλος εὗ μεμιη-
μένον, ἢ τινα σώματος ἴδειν, πρῶτον μὲν ἔφριξε, καὶ τι
τῶν τότε ὑπῆλθεν αὐτὸν δειμάτων, εἴτα προσορῶν ὡς θεὺν
σέβεται, καὶ εἰ μὴ δεδίει ***) τὴν τῆς σφόδρᾳ μανίας δό-
ξαν, θύοι ἂν ὡς ἀγάλματι καὶ θεῷ τοῖς παιδικοῖς. ἴδοντα
δὲ αὐτόν, οἷον ἐκ τῆς φρίκης, μεταβολή τε καὶ ἴδρως καὶ
*θερμότης ἀήθης λαμβάνει. δεξάμενος γὰρ τοῦ κάλλους Β
τὴν ἀποφρόην διὰ τῶν ὄμμάτων, ἐθερμάνθη [ἢ ἡ τοῦ
πτεροῦ φύσις ἀρδεται], θερμανθέντος δὲ ἐτάκη τὰ περὶ
τὴν ἔκφυσιν, ἀ πάλαι ὑπὸ σκληρότητος ξυμμεμυπότα εἰργε
μὴ βλαστάνειν· ἐπιφρένεσης δὲ τῆς τροφῆς ὥδησέ τε καὶ
ῶρμησε φύεσθαι ἀπὸ τῆς φίξης ὃ τοῦ πτεροῦ κανλὸς ὑπὸ
πᾶν τὸ τῆς ψυχῆς εἶδος· πᾶσα γὰρ ἦν τὸ πάλαι πτε-

*) ἰσ. ιοῦσι.

**) ἰσ. τὴν μοῖραν.

***) ἰσ. δεδίει.

spectantes in luce pura, puri ipsi nec signati hoc, quod nunc circumferentes corpus vocamus, ostreæ in modum alligati.

Atque haec quidem in recordationis gratiam dicta funto, ob quam desiderio flagrantes illorum, quae tum spectavimus, nunc longiores suimus. de pulchritudine vero, quemadmodum diximus, nobis et cum illis proficiscentibus splendebat, et quum huc venissemus, perceperimus ipsam clarissimo sensuum nostrorum fulgentem clarissime. visus enim nobis acerrius contigit corporis sensuum, quo sapientia non cernitur; admirabiles enim excitaret amores, si tam claram sui imaginem exhiberet in conspectum cadens, et quae reliqua sunt amabilia; nunc pulchritudo sola hanc nacta fortem est, ut dilucidissima sit atque amabilissima. Iam qui nou recens initatus vel corruptus est, is non acriter hinc illuc fertur ad ipsam pulchritudinem, spectans id quod ab ipsa nominatur; quocirca non veneratur adspiciens, sed voluptati se dedens quadrupedis ritu inscendere conatur corpusque cum eo miscere, et lascivia adsuetus nec metu nec pudore prohibetur, quominus praeter naturam voluptatem sectetur. recens vero initatus, qui plura tum spectavit, si dei similem vultum conspicit pulchritudinem bene imitantem vel corporis aliquam speciem, primum horrore perfunditur et pristinorum aliquo afficitur timorum, deinde adspiciens ut deum veneratur et, nisi timeret nimiae infaniae famam, sacrificaret, tamquam statuae sacrae vel deo, amato; postquam vero ipsum adspexit, sicut ex horrore, conversio et sudor et aestus insolitus eum corripit. recipiens enim pulchritudinis effluvium per oculos incalescit [quo pennarum natura irrigatur], ipso autem incalescente liquefcunt circa pennarum germinationem ea, quae dudum propter duritatem clausa prohibebant, ne illae pullularent; affluente vero alimento intumescit et nititur provenire e radice pennarum caulis intra universam animi speciem; pui-

φωτή. ξεῖ οὖν ἐν τούτῳ ὅλῃ καὶ ἀνακηκλει καὶ, * ὅπερ τὸ Στῶν ὁδοντοφυούντων πάθος περὶ τοὺς ὁδόντας γίγνεται, δταν ἄρτι φύωσι, κνῆσις τε καὶ ἀγανάπτησις περὶ τὰ οὐλα, ταῦτὸν δὴ πέπονθεν ἡ τοῦ πτεροφυεῖν ἀρχομένου ψυχή, ξεῖ τε καὶ ἀγανάπτεῖ καὶ γαργαλίζεται φύουσα τὰ πτερά. δταν μὲν οὖν, βλέπουσα πρὸς τὸ τοῦ παιδὸς κάλλος, ἔκειθεν *) δεχομένη τὸν ἴμερον ἄρδηται τε καὶ θεφμαλνηται, λωφῷ τε τῆς ὁδύ*νης καὶ γέγηθεν, δταν δὲ χωρὶς γένηται Δικαὶ αὐχμήσῃ τὰ τῶν διεξόδων στόματα, ἥ τὸ πτερὸν ὄφμῃ, ξυναναυιώμενα μύσαντα ἀποκλείει τὴν βλάστην τοῦ πτεροῦ. ἥ δ' ἐντὸς μετὰ τοῦ ἴμερον ἀποκεκλεισμένη, πηδῶσα οἶον τὰ σφύζοντα, τῇ διεξόδῳ ἐγχρίει ἑκάστῃ τῇ καθ' αὐτήν, ὥστε πᾶσα κεντουμένη κύκλῳ ἥ ψυχὴ οἰστρῷ καὶ ὁδυνᾶται, μνήμην δ' αὐτὸῦ ἔχουσα τοῦ καλοῦ γέγηθεν. ἐκ δὲ ἀμφοτέρων μεμιγμένων ἀδημονεῖ τε τῇ ἀτοπίᾳ τοῦ παθῶντος καὶ ἀποροῦσα λυτρῷ καὶ ἐμμανῆς οὔσα οὕτε νυκτὸς Εδύναται καθεύδειν οὕτε μεθ' ἡμέραν, οὐ ἀν ἥ, μένειν, θεῖ δὲ ποθοῦσα, δπον ἀν οἴηται ὁψεσθαι τὸν ἔχοντα τὸ κάλλος· ἵδοῦσα δὲ καὶ ἐποχετευσαμένη ἴμερον ἔλυσε μὲν τὰ τότε ξυμπεφραγμένα, ἀναπνοὴν δὲ λαβοῦσα κέντρων τε καὶ ὠδίνων ἔληξεν, ἡδονὴν δ' αὐτὸύτην γλυκυτάτην ἐν τῷ παρόντι καρδ*ποῦται. ὅθεν δὴ ἐκοῦσα εἶναι οὐκ ἀπολεί- 252 πται, οὐδέ τινα τοῦ καλοῦ περὶ πλείονος ποιεῖται, ἀλλὰ μητέρων τε καὶ ἀδελφῶν καὶ ἐταίρων πάντων λέλησται, καὶ οὐσίας δι' ἀμέλειαν ἀπολλυμένης παρὸς οὐδὲν τίθεται, νομίμων δὲ καὶ εὐσχημόνων, οἵτις πρὸ τοῦ ἐκαλλωπίζετο, πάντων καταφρονήσασα δουλεύειν ἔτοιμη καὶ ποιμᾶσθαι, δπον ἀν ἔτη τις ἐγγυτάτω τοῦ πόθου· πρὸς γὰρ τῷ σέβεσθαι τὸν τὸ κάλλος ἔχοντα λατρὸν εὐφημεῖ μόνον τῶν μεγίστων πόνων. Τοῦτο * δὲ τὸ πάθος, ὥ παν καλέ, πρὸς δὲ δὴ μοι Βό λόγος, ἀνθρωποι μὲν "Ερωτα ὀνομάζουσι, θεοὶ δὲ δὲ καλοῦσιν ἀπούσας εἰκότως διὰ νεότητα γελάσει. λέγουσι δέ,

*) γρ. ἐκεῖθεν μέρη ἐπιόντα δὴ που καὶ φέοντα, ἀ δὴ διὰ ταῦτα ἴμερος καλεῖται.

versa enim erat olim pinnata. aestuat igitur in hoc statu totus et salit et, quod dentientes patiuntur dentibus, quum modo eos gignunt, pruritum et dolorem intollerabilem in gingiva, idem patitur eius qui pennas gignere incipit animus: aestuat, dolore intolerabili et titillatione afficitur gignens pennas. quum igitur intuens in pueri pulchritudinem indeque recipiens amoris illecebram irrigatur et incalescit, respirat a dolore et gaudio compleatur; quum vero solus est et arescunt exitus ora, ubi pennae erumpunt, exarescendo sese comprimentia occludunt germeum pennarum; hoc vero intra cum amoris illecebra occlusum, sалиens sicut arteriae micantes, exitum pungit quemque ei aduersum; quo sit, ut totus stimulatus circum circa animus furat et dolore angatur, simul vero pulchrum memoria tenens gaudio compleatur. utrisque vero ita mixtis affligitur admirabili quadam affectione et consilii inops in rabiem agitur et furore percitus neque noctu potest dormire, neque interdiu ubicumque est manere, sed currit desiderio flagrans, ubicumque se opinatur conspecturum esse pulchritudine praeditum. atque eum adspiciens amorisque illecebram in se irrigans solvit quae ante consepta erant, respiransque stimulis ac doloribus liberatur atque voluptatem rursus suavissimam illam in praesentia carpit. quamobrem ultro eum non deserit, nec ullum pulchro pluris estimat, sed matrum et fratum et amicorum omnium obliviscitur et, si res familiaris incuria sua perit, nihil id facit; usu etiam recepta et decora, in quibus antea sese iactaverat, omnia contemnens servire paratus est atque cubare, ubicumque ipsi permittitur proxime desiderium suum; neque enim veneratur tantum amore praeditum, verum etiam medicum invenit ipsum unum gravissimorum laborum. Hanc vero affectionem, o puer pulchre, ad quem scilicet oratio mea spectat, homines quidem Amorem appellant, sed dii quomodo nuncupent si audieris, merito ac iure propter protervitatem

οίμαι, τινὲς Ὀμηρόδαι εκ τῶν ἀποθέτων Ιπάν δύο ἔπη εἰς τὸν Ἔρωτα, ὡν τὸ ἔτερον πάνυ ὑβριστικὸν καὶ οὐ σφόδρα τι ἔμμετρον· ὑμοῦσι δὲ ὁδε,

Τὸν δὲ ἥτοι θνητοὶ μὲν Ἔρωτα καλοῦσι ποτηνόν,

Ἄθανατοι δὲ Πτερωτα, διὰ πτεροφόροις τον ἀνάγκην. C τούτοις δὴ ἔξεστι μὲν πείθεσθαι, ἔξεστι δὲ μή· ὅμως δὲ ἦ γε αἵτια καὶ τὸ πάθος τῶν ἐρώντων τοῦτο ἔκεινο τυγχάνει ὄν.

Τῶν μὲν οὖν Διὸς ὄπαδῶν ὁ ληφθεὶς ἐμβριθέστερον δύναται φέρειν τὸ τοῦ πτερωνύμου ἄχθος, ὃσοι δὲ Ἀριώς τε θεραπευταὶ καὶ μετ' ἔκείνου περιεπόλουν, ὅταν ὑπ' Ἔρωτος ἀλῶσι καὶ τι οἰηθῶσιν ἀδικεῖσθαι ὑπὸ τοῦ ἐρωμένου, φονικοὶ καὶ ἔτοιμοι καθιερεύειν αὐτούς τε καὶ τὰ παιδικά. D καὶ οὕτω καθ' ἔκαστον θεόν, οὐ ἔκαστος ἢν χορευτής, ἔκεινον τιμῶν τε καὶ μιμούμενος εἰς τὸ δυνατὸν ξῆ, ἔως ἂν ἡ ἀδιάφθορος καὶ τὴν τῇδε πρώτην γένεσιν βιοτεύῃ· καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ πρός τε τοὺς ἐρωμένους καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ὅμιλει τε καὶ προσφέρεται. τόν τε οὖν ἐρωτα τῶν καλῶν πρὸς τρόπου ἐκλέγεται ἔκαστος, καὶ ὡς θεὸν αὐτὸν ἔκεινον ὅντα ἔαυτῷ, οἷον ἄγαλμα τεκταίνεται τε καὶ κατακοσμεῖ, ὡς τιμήσων τε καὶ δργιάσων. Οἱ * μὲν δὴ Διὸς Διίον τινα E ἔητοῦσι *) τὴν ψυχὴν τὸν ὑφ' αὐτῶν ἐρώμενον. σκοπούσιν οὖν, εἰ φιλόσοφος τε καὶ ἡγεμονικὸς τὴν φύσιν, καὶ ὅταν αὐτὸν εὑρόντες ἐρασθῶσι, πᾶν ποιοῦσιν ὅπως τοιοῦτος ἔσται. ἐὰν οὖν μὴ πρότερον ἐμβεβῶσι τῷ ἐπιτηδεύματι, τότε ἐπιχειρίσαντες μανδάνουσι τε, ὅθεν ἀν τι δύνωνται, καὶ αὐτοὶ μετέρχονται· ἰχνεύοντες δὲ παρ' ἔαυτῶν ἀνευρίσκειν τὴν τοῦ σφετέρου θεοῦ φύσιν, εὐ*ποροῦσι διὰ τὸ ξυντόνως 253 ἡναγκάσθαι πρὸς τὸν θεὸν βλέπειν, καὶ ἐφαπτόμενοι αὐτοῦ τῇ μινήῃ, ἐνθουσιῶντες, ἐξ ἔκείνου λαμβάνουσι τὰ ἔθη καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα, καθ' ὃσον δυνατὸν θεοῦ ἀνθρώπῳ μετασχεῖν· καὶ τούτων δὴ τὸν ἐρώμενον αἴτιώμενοι ἔτι τε μᾶλλον ἀγαπῶσι, κανὸν ἐκ Διὸς ἀρύτωσιν, ὥσπερ αἱ Βάκχαι, ἐπὶ τὴν τοῦ ἐρωμένου ψυχὴν ἐπαντλοῦντες ποιοῦ-

*) ιο. ξητοῦσιν εἶναι.

ridebis. proferunt enim, opinor, Homeridae quidam ex arcanis carminibus duo versus in Amorem, quorum alter prorsus lascivus nec satis modestus est. canunt vero ita:

Hunc dicunt volucrem mortales nonine Amorem,

At di propter avis, quam fert, pruriginem Avorem.
his igitur licet vel fidem tribuere vel nullam habere;
causa certe et affectio amantium haec fane est.

Iam e Iovis comitibus qui corripitur constantius potest ferre dei ab avibus nominati molestiam; quicumque vero Martis ministri sunt et cum ipso circumiverunt, quando ab Amore capiuntur et iniuriam aliquam se accipere opinantur ab amato, sanguinolenti atque parati sunt se ipsos et amatum mactare. et ita secundum deum, cuius quisque chorum sequutus est, ipsum colens et imitans, quantum potest, vivit, quamdiu incorruptus est et in prima hic generatione versatur; atque hac ratione tum amatis tum ceteris utitur eosque tractat. amorem igitur suum pro suo quisque ingenio e pulchris elitit, eumque, quasi ipse ille deus ipsi sit, velut imaginem divinam et fabricatur et exornat, quo veneretur ipsum sacrisque prosequatur honoribus. Iam vero Iovis comites, ut Iovialem quendam reperiant, qui ab ipsis ametur, operam dant. considerant igitur, num philosophus et naturâ principalis sit, et quum ipsum repertum amare inceperunt, omni studio id agunt ut talis existat. et si nondum ante suscepserant hoc studium, tunc id aggredientes et discunt, undecumque possunt, et ipsi quaerunt; dum vero investigant et per se ipsi reperire dei sui naturam nituntur, hoc ipsis succedit, propterea quod acriter coguntur in deum intueri, et dum assequuntur ipsum memoriâ, afflatu concitatâ divino ab eo accipiunt mores ac studia, quantum dei homo particeps fieri potest, eiusque rei causam amato attribuentes etiam magis eum complectuntur, et si ex Jove hauriunt, sicut Bacchae, in animâ animum id insudentes efficiunt,

σιν, ὡς δυνατόν, ὁμοιότατον τῷ σφετέρῳ θεῷ. ὅσοι δὲ αὐτοὶ μεθ' * "Ἡρας εἶποντο, βασιλικὸν ζητοῦσι, καὶ εὐρόντες περὶ τοῦτον πάντα δρῶσι τὰ αὐτά. οἱ δὲ Ἀπόλλωνός τε καὶ ἑκάστου τῶν θειὸν οὗτον κατὰ τὸν θεὸν λόντες ζητοῦσι τὸν σφέτερον παιδία πεφυκέναι, καὶ ὅταν κτήσωνται, μιμούμενοι αὐτοὺς τε καὶ τὰ παιδικά πείθοντες καὶ φυθμίζοντες εἰς τὸ ἐκείνου ἐπιτίθενται καὶ ιδεῖν ἄγουσιν, ὅση ἑκάστῳ δύναμις, οὐ φθύνῃ οὐδὲ ἀνελευθέρῳ δυξιμενεῖς χρώμενοι πρὸς τὰ παιδικά, ἀλλ' εἰς ὁμοιότητα αὐτοῖς καὶ τῷ * θεῷ, ὃν Σᾶν τιμῶσι, πάσαν πάντως ὅτι μάλιστα πειρώμενοι ἄγειν, οὗτῳ ποιοῦσι. Προθυμίᾳ μὲν οὖν τῶν ὡς ἀληθῶς ἔρωτων καὶ τελετῆς, ἐάν γε διαπράξωνται ὁ προθυμοῦνται, ἢν λέγω, οὗτῳ καλή τε καὶ εύδαιμονικὴ ὑπὸ τοῦ δι' ἔρωτα μανέντος φίλου τῷ φιληθέντι γίγνεται, ἐάν αἰρεθῇ· ἀλλοκεται δὲ δὴ ὁ αἰρεθεὶς τοιῷδε τρόπῳ.

Καθάπερ ἐν ἀρχῇ τοῦδε τοῦ μύθου τριχῇ διείλομεν ψυχὴν ἑκάστην, ἵππομόρφῳ μὲν δύο τινὲς εἴδη, * ἥνιοιχικὸν Δ δὲ εἶδος τρίτον, καὶ νῦν ἔτι ἡμῖν ταῦτα μενέτω. τῶν δὲ δὴ ἕπταν ὁ μὲν, φαμέν, ἀγαθός, ὁ δὲ οὐ * ὀρετὴ δὲ τίς τοῦ ἀγαθοῦ ἦ κακοῦ κακία, οὐ διείπομεν, νῦν δὲ λεπτέον. ὁ μὲν τοίνυν αὐτοῖν ἐν τῇ καλλίσι στάσει ὥν τό τε εἶδος ὁρθὸς καὶ διηρθρωμένος, ὑψαύχην, ἐπίγρυπτος, λευκὸς ἰδεῖν, μελανόμματος, τιμῆς ἐραστῆς μετὰ σωφροσύνης τε καὶ αἰδοῦς, καὶ ἀληθινῆς δόξης ἐταῖρος, ἅπληκτος κελεύσματι μόνον καὶ λόγῳ ἥνιοχεῖται, ὁ δὲ αὐτὸς * σκολιός, πολύς *), Ε εἰκῇ ἔνυπεφορημένος, κρατεραύχην, βραχυτράχηλος, σιμοπρόσωπος, μελάγχρως, γλαυκόμματος **), ὑφαιμος, ὑβρεως καὶ ἀλαζονείας ἐταῖρος, περὶ ὧτα λάσιος, κωφός, μάστιγι μετὰ κέντρων μόγις ὑπείκων. "Οταν δὲ οὖν ὁ ἥνιοχος, ἴδων τὸ ἔρωτικὸν ὅμμα πᾶσαν αἰσθήσει διαθερμήνας τὴν ψυχὴν, γαργαλισμοῦ τε καὶ πόθου κέντρων ὑποπλησθῇ, * ὁ μὲν εὐπειθῆς τῷ ἥνιοχῷ τῶν ἕπτων, ἀεὶ 254

*) ἵσ. πολύς καὶ εἰκῇ ἔνυπεφορημένος.

**) ἵσ. γλαυκόμματος καὶ ὑφαιμος.

ut quam potest simillimus ille dei quem colunt existat, quotquot vero Iunonem sequuti sunt, ii regium quaerunt, et quuni eum repererunt, ipsi omnia faciunt similiter. Apollinis autem et ceterorum deorum comites, quem quisque sequutus est, eum spectantes operam dant, ut puerum ita comparatum inveniant, et quum nacti sunt talem, imitantes ipsi et amato persuadentes eiusque animum temperantes ad dei illius studium ac speciem ducunt, quam maxime quisque potest, non invidiam nec illiberalem malivolentiam exercentes in delicias suas, sed ut ad similitudinem cum se ipsis et cum deo, quem colunt, perfectam eum perducant, quanto maximo possunt conatu laborant. Tali igitur, quale dico, studio vere amantes tenentur, et consecratio, quando quod cupiunt assequuntur, tam pulchra et beata per eum, qui amore concitatus diligit, dilecto obtingit, si electus est; capitur vero electus hoc modo.

Quemadmodum in exordio huius narrationis trifariam divisimus animum, in duas quasdam equi formam habentes species, et in tertiam aurigantem, ita nunc quoque nobis maneto. equorum alterum dicimus bonum esse, alterum malum; virtus autem quae sit boni et mali quae pravitas, non explanavimus, nunc vero dicendum. alter igitur eorum, qui in pulchriori est statu, forma erecta et articulatim composita, cervice elata, naso adunco, colore albo, oculis nigris, honoris cultor aeque ac temperantiae et pudoris verique iudicii amicus, nullis egens stimulis hortatione tantum et voce regitur; alter vero est incurvus, condensus, temere congestus, cervice durata, collo brevi, naso simo, colore nigro, oculis caesiis sanguineque suffusis, lasciviae et insolentiae amicus, circa aures hirsutus, surdus, flagello ac stimulis vix cedens. Quando igitur auriga, amatum conspiciens vultum, cuius species totum incendit ipsius animum, titillatione stimulisque desiderii impletur, equus ille aurigae facile obediens, ut semper

τε καὶ τότε αἰδοῦ βιαζόμενος ἔαυτὸν κατέχει μὴ ἐπιπηδᾶν τῷ ἐρωμένῳ, ὁ δὲ οὕτε κέντρων ἡνιοχικῶν οὕτε μάστιγος ἔτι ἐντρέπεται, σκιρτῶν δὲ βίᾳ φέρεται καὶ πάντα πράγματα παρέχων τῷ σύζυγῳ τε καὶ ἡνιόχῳ ἀναγκάζει ἵνα τοις πρὸς τὰ παιδικὰ καὶ μνεῖαν ποιεῖσθαι τῆς τῶν ἀφροδισίων χάριτος. τῷ δὲ καὶ ἀρχὰς μὲν ἀντιτελνετον ἀγανακτοῦντε, ὡς δεινὰ καὶ παράνομα ἀναγκαῖομένω, τελευτῶντε δέ, Β ὅταν μηδὲν ἥ πέρας νακοῦ, πορεύεσθον ἀγομένω, εἶξαντε καὶ ὅμολογήσαντε ποιήσειν τὸ κελευόμενον· καὶ πρὸς αὐτῷ τὸ ἐγένοντο καὶ εἶδον τὴν ὄψιν τὴν τῶν παιδικῶν ἀστράπτουσαν, ἰδόντος δὲ τοῦ ἡνιόχου ἥ μνήμη πρὸς τὴν τοῦ κάλλους φύσιν ἡνέχθη, καὶ πάλιν εἶδεν αὐτὴν μετὰ σωφροσύνης ἐν ἀγνῷ βάθρῳ βεβαῶσαν· ἰδοῦσα δὲ ἔδεισε τε καὶ σεφθεῖσα ἀνέπεσεν ὑπία, καὶ ἅμα ἡναγκάσθη εἰς τούπισαν ἀνελκύσαι τὰς ἡνίας οὕτω σφόδρα, ὥστε ἐπὶ C τὰ ἴσχια ἅμφω καθίσαι τῷ ἵππῳ, τὸν μὲν ἐκόντα διὰ τὸ μὴ ἀντιτελνειν, τὸν δὲ ὑβριστὴν μάλα ἄποντα. ἀπελθόντε δὲ ἀπωτέρῳ, ὁ μὲν ὑπὸ αἰσχύνης τε καὶ θύμφους ἐδρῶτι πᾶσαν ἔβρεξε τὴν ψυχήν, ὁ δέ, λίξας τῆς ὁδύνης ὃν ὑπὸ τοῦ χαλινοῦ τε ἔσχε καὶ τοῦ πτώματος, μόγις ἔξαναπνεύσας ἐλοιδόρησεν ὁργῇ πολλὰ νακίζων τὸν τε ἡνιόχον καὶ τὸν ὄμόζυγα, ὡς δειλίᾳ τε καὶ ἀνανδρείᾳ λιπόντε * τὴν τάξιν καὶ ὅμολογίαν· καὶ πάλιν οὐκ ἐθέ- D λοντας προσιέναι ἀναγκάζων μόγις ἔννεκχώρησε, δεομένων ἔξαυθις ὑπερβαλέσθαι. ἐλθόντος δὲ τοῦ ἔνντεθέντος χρόνου, [οὖ] ἀμνημονεῖν προσποιουμένω ἀναμιμνήσκων, βιαζόμενος, χρεμετίζων, ἔλκων ἡνάγκασεν αὖ προσελθεῖν τοῖς παιδικοῖς ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς λόγους, καὶ ἐπειδὴ ἐγγὺς ἦσαν, ἐγκύψας καὶ ἐκτείνας τὴν κέρκον, ἐνδακῶν τὸν χαλινόν, μετ' ἀναιδείας ἐλκει. ὁ δ' ἡνιόχος ἔτι μᾶλλον * ταῦτὸν πάθος παθών, ὥσπερ ἀπὸ ὕστηληγος ἀναπεσών, ἔτι μᾶλλον τοῦ ὑβριστοῦ ἵππου ἐκ τῶν ὁδόντων βίᾳ ὀπίσω σπάσας τὸν χαλινόν, τὴν τε νακήγορον γλωτταν καὶ τὰς γνάθους καθῆμαξε, καὶ τὰ σκέλη τε καὶ τὰ ἴσχια πρὸς τὴν γῆν ἐρείσας ὁδύνταις ἔδωκεν· ὅταν δὲ ταῦτὸν πολλάκις πάσχων ὁ πονηρὸς τῆς ὑβρεως λήξῃ,

alias; sic tunc a pudore coactus sibi temperat, quomodo infiliat in amatum, ille contra neque stimulus aurigae neque flagellum amplius curat, sed exsultans violenter fertur, et nihil non negotii faceiens iugi socio et aurigae cogit eos accedere ad amatum eumque admonere, ut amoris officia praestet. illi initio quidem reluctantur indignantes, quod ad dira et iniusta cogantur, tandem vero, si nullus est finis malorum, proficiuntur ab eo ducti, cedentes ac promittentes se facturos esse quod ille iusserit. iam apud ipsum sunt, iam conspicunt vultum amati splendentem, et spectantis aurigae memoria ad pulchritudinis naturam attollitur, rursusque videt ipsam cum temperantia in casto fundamento constitutam; videns autem horret et venerabundus procumbit resupinus, simulque coactus est retro trahere habenas tam vehementer, ut in coxis utrumque faciat equum confidere, alterum sponte, quia non reluctatur, lascivum vero admodum invitum. longius autem si recumbunt, ille quidem prae pudore ac stupore totum irrigat animum sudore, hic vero liberatus dolore, quem a freno acceperat atque casu, vix respirans increpat, iracundia inflammatus, multa convicia faciens aurigae et iugi socio, quod ignavia et mollitia deseruerint ordinem ac promissionem, iterumque eos invitos ad amatum accedere cogens vix concedit iis potentibus, ut aliud in tempus differatur. tempus vero constitutum quum advenit, illos oblivionem simulantes admonens, vim adhibens, hinniens, trahens cogit rursus accedere ad puerum eorundem sermonum causa, et quando appropinquant, se inclinans caudamque extendens, dum frenum mordet, impudenter eos trahit. auriga tunc, etiam magis ita ut ante affectus, tamquam a carceribus recidens, etiam vehementius lascivi equi e dentibus per viam retrahens frenum maledicam linguam et maxillas cruentat, et crura coxasque terrae illidens doloribus eum cruciat; quum idem saepius passus pravus lasciviam de-

ταπεινωθεὶς ἔπειται ἡδη τῇ τοῦ ἡνιούχου προνοίᾳ, καὶ ὅταν
ἡδη τὸν καλόν, φόβῳ διόλλυται· ὥστε ξυμβαίνει τότε ἡδη
τὴν τοῦ ἐραστοῦ ψυχὴν τοῖς παιδικοῖς αἰδουμένην τε καὶ
δεδοικυῖαν ἔπεισθαι.

** Άτε οὖν πᾶσαν θεραπείαν ὡς λεύθεος θεραπευό- 255
μενος οὐχ ὑπὸ σχηματιζομένου τοῦ ἐρῶντος, ἀλλὰ ἀλη-
θῶς τοῦτο πεπονθότος, καὶ αὐτὸς ὁν φύσει φίλος, εἰς
ταῦτὸν ἄγει τὴν φιλίαν τῷ θεραπεύοντι· ἵταν ἄρα καὶ ἐν
τῷ πρόσθεν ὑπὸ ξυμφοιτητῶν ἡ τινῶν ἄλλων διαβεβλη-
μένος ἦ λεγόντων ὡς αἰσχρὸν ἐρῶντι πλησιάζειν, καὶ διὰ
τοῦτο ἀπωδῆ τὸν ἐρῶντα, προϊόντος δὲ ἡδη τοῦ χρόνου
ἦ τε ἡλικία καὶ τὸ χρεών ἥγαγεν εἰς τὸ προσέσθαι αὐ-
τὸν εἰς ὄμιλίαν· οὐ γὰρ δή ποτε εἴμαρται κακὸν κακῷ Β
φίλον οὐδέ ἀγαθὸν μὴ φίλον ἀγαθῶν εἶναι. προξεμένου δὲ
καὶ λόγον τε καὶ ὄμιλίαν δεξαμένου, ἐγγύθεν ἡ εὔνοια γι-
γνομένη τοῦ ἐρῶντος ἐκπλήγτει τὸν ἐρώμενον διαισθανό-
μενον, ὅτι οὐδέ οἱ ξύμπαντες ἄλλοι φίλοι τε καὶ οἰκεῖοι
μοιραν φιλίας οὐδεμίλιαν παρέχονται πρὸς τὸν ἔνθεον φί-
λον. ὅταν δὲ χρονίζῃ τοῦτο δρῶν καὶ πλησιάζῃ μετὰ τοῦ
ἄπεισθαι ἐν τε γυμνασίοις καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ὄμιλίαις, C
τότε ἡδη ἡ τοῦ φεύγατος ἐκείνου πηγή, δην Ἰμερον Ζεὺς
Γαννυμήδους ἐρῶν ὠνόμασε, πολλὴ φερομένη πρὸς τὸν
ἐραστήν, ἡ μὲν εἰς αὐτὸν ἔδυ, ἡ δὲ ἀπομεστουμένου ἔξω
ἀποδρέει, καὶ οἶον πνεῦμα ἡ τις ὥγῳ ἀπὸ λείων τε καὶ
στερεῶν ἀλλομένη πάλιν δθεν ὀρμήθη φέρεται, οὕτω τὸ
τοῦ κάλλους φεῦμα, πάλιν εἰς τὸν καλὸν διὰ τῶν ὄμμάτων
ἰόν, ἢ πέφυκεν ἐπὶ τὴν ψυχὴν λέναι, ἀφικόμενον καὶ ἀνα-
πτεροῦσαν τὰς διόδους τῶν πτερῶν * ἄρδει τε καὶ ὀρμη- D
σε πτεροφυεῖν τε καὶ τὴν τοῦ ἐρώμενου αὖ ψυχὴν ἐρω-
τος ἐνέπλησεν. ἐρῆ μὲν οὖν, ὅτου δέ, ἀπορεῖ, καὶ οὐδέ
ὅ τι πέπονθεν οἶδεν οὐδέ ἔχει φράσαι, ἀλλ', οἶον ἀπ'
ἄλλον ὀφθαλμίας ἀπολελαυνός, πρόφασιν εἰπεῖν οὐκ ἔχει,
ῶς περ δὲ ἐν κατόπτρῳ ἐν τῷ ἐρῶντι ἐαυτὸν ὄρων λέλη-
θε· καὶ ὅταν μὲν ἐκεῖνος παρῇ, λίγει κατὰ ταῦτα ἐκεί-
νω τῆς ὁδύνης, ὅταν δὲ ἀπῇ, κατὰ ταῦτα αὖ ποθεῖ καὶ

posuit, submissus iam sequitur aurigae prudentiam, et quum videt pulchrum, metu perit. ita fit, ut tum denique amatoris animus amatum verecundus ac timidus sequatur.

Quum igitur omni cultu ut dei similis colatur ab amatore amorem non simulante, sed vere ita affecto, ipseque natura fit ad amicitiam propensus, copulat suum favorem cum eius qui ipsum colit amore, atque etiam si antea a condiscipulis vel aliis quibusdam deceptus fuerit dicentibus turpe esse amanti appropinquare, siccircoque repulerit amantem, interposito tamen aliquo temporis spatio et pubertas et necessitas eo perducunt ut admittat ipsum ad consuetudinem; neque enim hoc fatum est, ut malus malo amicus sit, nec ut bonus non sit amicus bono. iam quum eum admisit et sermonem consuetudinemque accepit, benivolentia obviam veniens amatoris percutit amati animum perficientis, reliquos et amicos et familiares ad unum omnes nihil amicitiae praestare ad amicum mente permotum. quodsi perseverat id facere et appropinquat, simulque ipsum attrectat in gymnasii reliquisque congressionibus, tum denique fluminis illius fons, quem amoris illecebram Iuppiter Ganymedem amans appellavit, largiter se fundens in amatorem, partim in ipsum influit, partim ex ipso iam repleto foras manat, et sicut ventus vel sonus a levibus ac solidis rebus resiliens rursum unde prosectus est fertur, ita pulchritudinis flumen rursum in pulchrum, per oculos fluendo, qua in animum solet intrare, revertens eumque excitans transitus pennarum irrigat, ad pennas gignendas impellit et amati quoque animum amore implet. amat igitur, nescit vero quem, quidque ipsi acciderit, nec intelligit nec potest dicere, sed, tamquam ab alio oculorum morbo accepto, causam dicere non potest, quia non sentit, ut in speculo, in amante se ipsum cernere; et quum ille adeat, aequa ac hic liberatur dolore, quum vero abeat, pariter et desiderat et de-

ποθεῖται, εἴδωλον ἔρωτος ἀντ' ἔρωτος * ἔχων· καὶ δὲ αὐτὸν καὶ οἶσται οὐκ ἔρωτα, ἀλλὰ φιλίαν εἶναι· ἐπιθυμεῖ δὲ ἐκείνῳ παραπλησίως μέν, ἀσθενεστέρως δέ, ὅραν, ἀπτεσθαι, φιλεῖν, ἔνγκατακεῖσθαι, καὶ δή, οἷον εἰκός, πουΐ τὸ μετὰ τοῦτο ταχὺ ταῦτα. ἐν οὖν τῇ ἔνγκοιμήσει τοῦ μὲν ἔρωτοῦ ὁ ἀκόλαστος ἵππος ἔχει ὃ τι λέγῃ πρὸς τὸν ἥντιζον, καὶ ἀξιοῖ ἀντὶ πολλῶν πόνων σμικρὰ ἀπολαῦσαι, * ὁ δὲ τῶν παιδικῶν ἔχει μὲν οὐδὲν εἰπεῖν, σπαργῶν δὲ καὶ ἀπορῶν περιβάλλει τὸν ἔρωτὴν καὶ φιλεῖ, ὡς σφόδρα εὔνουν ἀσπαζόμενος, ὅταν τε ἔνγκατακέωνται, οὗτος ἐστι μὴ ἄν ἀπαρνηθῆναι τὸ αὐτοῦ μέρος χαρίσασθαι τῷ ἔρωτι, εἰ δεηθεῖη τυχεῖν, ὁ δὲ ὅμόζυξ αὖ μετὰ τοῦ ἥντιζου πρὸς ταῦτα μετ' αἰδοῦς καὶ λόγου ἀντιτείνει.

*Ἐὰν μὲν δὴ οὖν εἰς τεταγμένην τε δίαιταν καὶ φιλοσοφίαν νικήσῃ τὰ βελτίω τῆς διαινοίας ἀγαγόντα, μακάριον μὲν καὶ * ὁμονοητικὸν τὸν ἐνθάδε βίον διάγουσιν, ἐγκρατεῖς αὐτῶν καὶ κόσμοι ὄντες, δουλωσάμενοι μέν, ὡς κακία ψυχῆς ἐνεγένετο, ἐλευθερώσαντες δέ, φῶς ἀρετῆ· τελευτήσαντες δὲ δή, ὑπόπτεροι καὶ ἐλαφροὶ γεγονότες, τῶν τριῶν παλαισμάτων τῶν ὡς ἀληθῶς Ὁλυμπιακῶν ἐν νενικήκασιν, οὐδὲ μεῖζον ἀγαθὸν οὕτε σωφροσύνη ἀνθρωπίνη οὕτε θεία μανία δυνατὴ πορίσαι ἀνθρώπῳ. ἐὰν δὲ διαιτῇ φορτικωτέρᾳ τε καὶ ἀφιλοσόφῳ, φιλοτί*μῳ δὲ κρήσονται, τάχ' ἄν που ἐν μέθαις ἡ τινι ἄλλῃ ἀμελεῖσθαι τῷ ἀκολάστῳ αὐτοῖν ὑποξυγίῳ λαβόντες τὰς ψυχὰς ἀφρούρους, ἔνναγγούντες εἰς ταῦτον, τὴν ὑπὸ τῶν πολλῶν μακαριστὴν αἰρεσιν εἰλέσθην τε καὶ διεπράξαντο, καὶ διαπραξαμένω τὸ λοιπὸν ἥδη χρῶνται μὲν αὐτῇ, σπανίᾳ δέ, ἀτε οὐ πάσῃ δεδογμένα τῇ διαινοίᾳ πράττοντες. φίλω μὲν οὖν καὶ τούτῳ, ἥττον δὲ ἐκείνων, ἄλλήλοιν διάτε τοῦ ἔρωτος καὶ ἔξω γενομένῳ διά*γονσι, πίστεις τὰς μεγίστας ἥγουμένω ἄλλήλοιν δεδωκέναι τε καὶ δεδέχθαι, ἃς οὐ δεμιτὸν εἶναι λύσαντας εἰς ἔχθραν ποτὲ ἐλθεῖν. ἐν δὲ τῇ τελευτῇ ἀπτεροί μέν, ὠφρηκότες δὲ πτεροῦσθαι ἐκβαίνουσι τοῦ σώματος, ὡςτε οὐ σμικρὸν ἄθλον τῆς ἔρω-

fideratur, amoris simulacrum pro amore tenens; appellat vero et habet id non amorem, sed amicitiam, concupiscit autem similiter atque ille, temperantius tamen, videre, attractare, osculari, concubere, iam iamque dubium non est quin posthac protinus hoc faciat. in concubando igitur amatoris equus effrenatus habet quod dicat aurigae, et postulat pro multis laboribus exiguum voluptatis fructum, pueri vero equus nihil habet dicere, sed amore tumens et consilii inops amplexatur amorem et osculatur, ut benivolentissimum diligens, et quum concubunt, recusare non potest qui, quantum in ipso sit, gratificetur amanti, si quid assequi cupiverit, iugi vero socius et auriga his cum pudore ac ratione refragantur.

Iam vero si meliores animi partes, ad moderatum vitae institutum et philosophiam ducentes, superarunt, beatam et concordem hic vitam degnnt, sibi ipsi temperantes et modestiam nacti, quum subiecerint eam animi partem in qua pravitas inerat, liberaverint contra, in qua virtus, post mortem vero pinnati et leves facti de tribus illis certaminibus vere Olympicis unum vincunt, quo maius bonum neque temperantia humana neque divina insania potest suppeditare homini. si autem vitae genere rudiore et a philosophia alieno, honoris tamen cupido utuntur, facile fieri potest ut in ebrietate vel alia quapiam incuria effrenati eorum equi, animos, quos deprehenderint sine custodia, in unum conducentes, illud quod volgus beatum praedicat eligant et exsequantur, idque exsequuti in posterum quoque exerceant, raro tamen, quia non universa id mente consentiente faciunt. amici igitur hi quoque, minus tamen quam illi, inter se vivent, tum amore vigente tum extra amorem, maximam sibi fidem existimantes et dedisse et accepisse, qua nefas sit violata inimicitiam aliquando fuscipi. in fine autem implumes quidem, nitentes tamen pennis indui excedunt e corpore: ut haud exiguum

τικῆς μανίας φέρονται· εἰς γὰρ σκότον καὶ τὴν ὑπὸ γῆς πορείαν οὐ νόμος ἀστίν τι ἐλθεῖν τοῖς κατηγομένοις ηδη τῆς ἐπουρανίου πορείας, ἀλλὰ φανὸν βίον διάγοντας εὑδαιμονεῖν μετ' ἄλλήλων πορευομένους, καὶ ὅμοπτέρους ἱρω. Ετοις χάριν, ὅταν γένωνται, γενέσθαι.

Ταῦτα τοσαῦτα, ὡς παῖ, καὶ οὕτω θεῖά σοι διερήσεται ἡ παρ' ἐκάστου φιλία· ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ μὴ ἀρῶντος οἰκείης, σωφροσύνη θυητῆ κεχραμένη, θυητά τε καὶ φειδωλά οἰκονομοῦσα, ἀνελευθερίαν, ὑπὸ πλήθους ἵπαινον μένην ὡς ἀρετήν, τῇ φίλῃ ψυχῇ ἐντεκοῦσα, ἐννέα χιλιάδας ἐτῶν * πε- 257
ρὶ γῆν καλινδουμένην αὐτὴν καὶ ὑπὸ γῆς ἄνουν παρέξει.

Αὗτη σοι, ὡς φίλῃ "Ερως, εἰς ἡμετέραν δύναμιν ὅπει παλλίστη καὶ ἀρίστη δέδοται τε καὶ ἐκτέτισται παλινφθία, τά τε ἄλλα καὶ τοῖς ὀνύμασιν ἡναγκασμένη ποιητικοῖς τοῖς διὰ Φαιδρον εἰρησθαι. ἀλλὰ τῶν προτέρων τε ἔνγγινώμην καὶ τῶνδε χάριν ἔχων, εὐμενὴς καὶ ὑεως τὴν μοι ἀρωτήν τέχνην ἥν δέδωκας μήτε ἀφέλη μήτε πηρώσῃς δι' ὁργῆν, δίδου τέ τι μᾶλλον ἥν τῦν τοῖς καλοῖς τίμιον * εἶναι. Βέν τῷ πρόσθεν δέ εἴ τι λόγῳ σοι ἀπηνὲς εἴπομεν Φαιδρός τε καὶ ἔγώ, Λυσίαν τὸν τοῦ λόγου πατέρα αἰτιώμενος παῦε τῶν τοιούτων λόγων, ἐπὶ φιλοσοφίαν δέ, ὡςπερ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Πολέμαρχος τέτραπται, τρέψον, ἵνα καὶ ὁ ἐραστὴς ὅδε αὐτοῦ μηκέτι ἐπαμφοτερίζῃ, παθάπερ νῦν, ἀλλ᾽ ἀπλῶς πρὸς ἔρωτα μετὰ φιλοσόφων λόγων τὸν βίον ποιῆται.

ΦΑΙ. Ξυνεύχομαι σοι, ὡς Σώκρατες, εἴπερ ἄμεινον ταῦθ' ἡμῖν εἶναι, ταῦτα γίγνεσθαι. * τὸν λόγον δέ σου Σ πάλαι θαυμάσας ἔχω, ὅσῳ καλλίω τοῦ προτέρου ἀπειργάσω· ὥστε δικῶ, μή μοι ὁ Λυσίας ταπεινὸς φανῆ, ἐὰν ἔρσε καὶ ἐθελήσῃ πρὸς αὐτὸν ἄλλον ἀντιπαρατεῖναι. καὶ γάρ τις αὐτῷ, ὡς θαυμάσιε, ἔναγχος τῶν πολιτικῶν τοῦτ' αὐτὸν λοιδορῶν ὠνείδιζε, καὶ διὰ πάσης τῆς λοιδορίας ἐκάλει λογογράφον.

amatoriae infaniae praemium consequantur; neque enim lex est, ut tenebrae et migratio sub terra iis obtingant, qui iam incepint caelestem migrationem, sed ut splendida vitam degentes beati sint una proficiscentes, et amoris gratia, ut existant, simul existant, pinuati.

Haec tanta, o puer, tamque divina tibi donabit amatoris amicitia; familiaritas contra eius, qui non amat, temperantiā mortali diluta, mortalia et parca dispensans, illiberalitatemque quam volgus laudat ut virtutem, amico animo ingenerans, ut novem ille millia annorum circum terram voluntetur et sub terra dementia captus, efficiet.

Haec tibi, o dilecte Amor, pro viribus nostris pulcherrima et optima dicata et exstructa est palinodia, quam quum aliis tum vocibus quibusdam poeticis propter Phaedrum necesse erat exornari. at tu, priorum veniam dans et pro his gratiam habens, propitius ac clemens amatoriam mihi artem quam tribuisti neque detrahas neque mutiles per iram, immo tribue mihi hoc, ut etiam magis, quam nunc, apud pulchros honoratus sim. in priore autem oratione si quid tibi infesti diximus Phaedrus et ego, Lysiam orationis patrem incusans abduc ab huiusmodi orationibus et ad philosophiam, ad quam Polemarchus ipsius frater se convertit, converte, ne hicce ipsius amator amplius fluctuet, ut nunc, sed simpliciter ad amorem cum philosophis orationibus coniunctum vitam suam componat.

Phae. Tecum precor, Socrate, ut, si melius nobis erit, haec contingant. orationem vero tuam iam dudum admiror, quam multo pulchriorem priore finxeris: ut verear, ne mihi Lysias vilis visurus fit, et iam si instituerit tecum certaturus aliam ipsi opponere. etenim nuper ipsi, o admirabilis, aliquis de viris civilibus hoc ipsum reprehendens exprobavit et per totam cum reprehensionem appellavit orationum scriptorem.

τάχα οὖν ἂν ὑπὸ φιλοτιμίας ἐπίσχοι οὐμῖν ἂν τοῦ γράφειν.

ΣΩΚ. Γελοῖόν γένεται, ὡς νεανία, τὸ δόγμα λέγεις, καὶ τοῦ ἔταιρον συχνὸν διαμαρτάνεις, εἰ αὐτὸν οὕτω τινὰ δηγεῖ ψιφοθεᾶ. ἵσως δὲ καὶ τὸν λοιδορούμενον αὐτῷ οἵτινοι μίζοντα λέγειν ἂν ἔλεγεν.

ΦΑΙ. Ἐφαίνετο γάρ, ὡς Σώκρατες καὶ ξύνοισθά που καὶ αὐτός, ὅτι οἱ μέγιστον δυνάμενοι τε καὶ σεμνότατοι ἐν ταῖς πόλεσιν αἰσχύνονται λόγους τε γράφειν καὶ καταλείπειν ξυγγράμματα ἔαντὸν, δόξαν φοβούμενοι τοῦ ἄπειτα χρόνου, μὴ σοφισταὶ καλῶνται.

ΣΩΚ. Γλυκὺς ἀγκών, ὥστε Φαῖδρε, λέληθέ σε, ὅτι ἀπὸ τοῦ μακροῦ ἀγκῶνος τοῦ κατὰ τὸν Νεῖλον * ἐκλήθη, καὶ Επεὸς τῷ ἀγκῶνι λανθάνει σε *) ὅτι οἱ μέγιστον φρονοῦντες τῶν πολιτικῶν μάλιστα ἐρῶσι λογογραφίας τε καὶ καταλείψεως ξυγγράμματων· οὐ γε καὶ ἐπειδάν τινα γράφωσι λόγον, οὐτως ἀγαπῶσι τοὺς ἐπαινέτας, ὡςτε προσπαραγγάφουσι πρώτους, οὐδὲ ἂν ἐκασταχοῦ ἐπαινῶσιν αὐτούς.

ΦΑΙ. Πῶς τοῦτο λέγεις; οὐ γάρ μανθάνω.

ΣΩΚ. Οὐ μανθάνεις ὅτι * ἐν ἀρχῇ ἀνδρὸς πολιτε- 253 κοῦ ξυγγράμματος πρῶτος ὁ ἐπαινέτης γέγραπται;

ΦΑΙ. Πῶς;

ΣΩΚ. "Εδοξέ πού φησιν αὐτὸν τὸ ξύγγραμμα τῇ βούλῃ ἢ τῷ δήμῳ ἢ ἀμφοτέροις, καὶ ὃς εἶπεν, τὸν ἔαντὸν δὴ λέγων μάλα σεμνῶς καὶ ἐγκωμιάζων δὲ ξυγγραφεύς. ἐπειτα λέγει δὴ μετὰ τοῦτο ἐπιδεικνύμενος τοῖς ἐπαινέταις τὴν ἔαντοῦ σοφίαν, ἐνίστε πάνυ μακρὸν ποιησάμενος ξύγγραμμα· ἢ σοι ἄλλο τι φαίνεται τὸ τοιοῦτον ἢ λόγος ξυγγεγραμμένος;

B

ΦΑΙ. Οὐκ ἔμοιγε.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν, ἐὰν μὲν οὗτος ἐμμένη, γεγηθὼς ἀπέρχεται ἐκ τοῦ Θεάτρου ὁ ποιητής, ἐὰν δὲ ἐξαλειφθῇ καὶ ἀμοιδος γένηται λογογραφίας τε καὶ τοῦ ἄξιος εἶναι ξυγγράφειν, πενθεῖ αὐτός τε καὶ οἱ ἔταιροι;

*) Ἰσ. Γλυκὺς ἀγκών, ὥστε Φαῖδρε! ἢ λανθάνει σε ὅτι οἱ μ. φέρ.

videndum est igitur, ne ambitione commotus se nobis cohibeat a scribendo.

So. Ridiculum est, o iuvenis, quod opinaris, et de amico tuo vehementer erras, si ipsum censes rumores tantopere expavescere; fortasse etiam existimas eum, qui ipsum reprehenderit, ita sentientem dixisse quae dixerit.

Phae. Vifus est sane quidem, Socrate; et tu ipso sine dubio scis, viros plurimum valentes et gravissimos in civitatibus pudere orationes scribere et relinquero scriptiones, famam timentes posteritatis, ne sophistae nominentur.

So. Suave brachium, Phaedre, te latet a magno illo Nili brachio nominatum esse, et praeter brachium te praeterit *), e viris civilibus qui plurimum se iacent maxime amare orationes scribere et relinquere scriptiones, quippe qui etiam si quid scribant, tantopere amplectantur assensores, ut adscribant semper primos, qui ipsis assentiantur.

Phae. Quomodo istud dicis? non enim intelligo.

So. Non intelligis in exordio scriptionis a viro civili compositae primum esse assensorem adscriptum?

Phae. Quomodo?

So. *Vifum est*, dicit videlicet ipsa scriptio, *senatus vel populo vel utrique*, et *hic rogavit*, se ipsum scilicet dicente admodum graviter et celebrante scriptore; deinde dicit id quod rogavit, ostendens assensibus suam ipse sapientiam, nonnumquam admodum longam faciens scriptiōnem; an aliud quid tibi hoc videatur quam oratio scripta?

Phae. Mihi vero non videtur.

So. Nonne, si haec probatur, gaudio completus discedit e theatro poeta, fin autem extinguitur ipseque et scriptione privatur et dignitate scriptoris, luget tum ipse tum amici ipsius?

*^o) fors. *Suave brachium*, o Phaedre! an te praeterit fq.

ΦΑΙ. Καὶ μάλα.

ΣΩΚ. Σῆλόν γε ὅτι οὐχ ὡς ὑπερφρονοῦντες τοῦ ἐπιτηδεύματος, ἀλλ' ὡς τεθαυμακότες.

ΦΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩΚ. Τί δέ; ὅταν ἵκανὸς γένηται δήτωρ ἢ βασιλεὺς, ὥστε λαβὼν τὴν Λυκούργου ἢ Σόλωνος ἢ Δαρείου δύνα-
μιν ἀθάνατος γενέσθαι λογογράφος ἐν πόλει, ἀρ' οὐχ ισό-
θεον ἥγεῖται αὐτός τε αὐτὸν ἔτι ζῶν, καὶ οὐ ἔπειτα γιγνό-
μενοι ταῦτα ταῦτα περὶ αὐτοῦ νομίζουσι, θεώμενος αὐτοῦ
τὰ ἔυγγράμματα;

ΦΑΙ. Καὶ μάλα.

ΣΩΚ. Οὐει οὖν τινὰ τῶν τοιούτων, ὅστις καὶ ὁπω-
τιοῦν δύσνους Λυσίδη, ὀνειδίζειν αὐτὸν τοῦτο ὅτι ἔυγγρά-
φει;

ΦΑΙ. Οὕκουν εἰκός γε, ἐξ ὧν σὺ λέγεις· καὶ γὰρ
ἄν τῇ αὐτοῦ ἐπιθυμίᾳ, ὡς ἔοικεν, ὀνειδίζοι.

ΣΩΚ. Τοῦτο μὲν ἄρα παντὶ δῆλον, * ὅτι οὐκ αἱ-
σχόδον αὐτό γε τὸ γράφειν λόγους.

ΦΑΙ. Τί γάρ;

ΣΩΚ. Ἀλλ' ἐκεῖνο οἷμαί γε αἰσχρὸν ἥδη, τὸ μὴ κα-
λῶς λέγειν τε καὶ γράφειν, ἀλλ' αἰσχρῶς τε καὶ κακῶς.

ΦΑΙ. Δῆλον δή.

ΣΩΚ. Τίς οὖν ὁ τρόπος τοῦ καλῶς τε καὶ μὴ γρά-
φειν; δεόμεθά τοι, ὦ Φαῖδρε, Λυσίαν περὶ τούτων ἔξετά-
σαι καὶ ἄλλον ὅστις πώποτέ τι γέγραψεν ἢ γράψει, εἴτε
πολιτικὸν ἔυγγραμμα εἴτε ἴδιωτικόν, ἐν μέτρῳ ὡς ποιητής,
ἢ ἄνευ μέτρου ὡς ἴδιώτης;

ΦΑΙ. Ἐρωτᾶς εἰ δεόμεθα; * τίνος μὲν οὖν ἔνεκ' ἄν Ε-
τις, ὡς εἰπεῖν, ξύνη, ἀλλ' ἢ τῶν τοιούτων ἥδονῶν ἔνεκα;
οὐ γάρ που ἐκείνων γε, ὧν προλυπηθῆναι δεῖ, ἢ μηδὲ
ἥσθηναι· διὸ δὲ λόγου πᾶσαι αἱ περὶ τὸ σῶμα ἥδοναι ἔχου-
σι, διὸ καὶ δικαίως ἀνδραποδάδεις κέκληνται.

ΣΩΚ. Σχολὴ μὲν δή, ὡς ἔοικε, καὶ ἄμα μοι δοκοῦ-
σιν ὡς ἐν τῷ πνίγει ὑπὲρ κεφαλῆς ἡμῖν οἱ τέττιγες ἄδον-
τες * καὶ ἄλλήλοις διαλεγόμενοι καθοδῶν καὶ ἡμᾶς.

Phae. Sane quidem.

So. Idque nimirum non despicientes hoc studium, sed admirantes.

Phae. Ita.

So. Quid vero? si tantum valet rhetor vel rex, ut nactus Lycurgi vel Solonis vel Darii potestate immortalis existat orationum scriptor in civitate, nonne dei similem se ipse existimat esse adhuc *vivus* et posteri pariter de ipso iudicant, spectantes ipsius scriptiones?

Phae. Sane quidem.

So. Num igitur aliquem censes de his ita sentientibus, quicumque et quomodocumque Lysiae insensus sit, hoc ipsum ei exprobrare quod scribat?

Phae. Non est veri simile ex his quae tu dicas; nam suam ipsum appetitionem patet exprobraturum esse.

So. Hoc igitur omnibus perspicuum est, non turpem esse ipsam orationum scriptionem.

Phae. Qui tandem?

So. Illud vero arbitror turpe iam esse non bene dicere et scribere, sed turpiter et male.

Phae. Manifestum est.

So. Quae igitur ratio est pulchre secusve scribendi? numquid opus erit, Phaedre, a Lysia hoc sciscitari vel alio quopiam, qui umquam quid scripsit vel scribet, sine civilem scriptionem sine privatam, versibus ut poeta, vel sine versibus ut prosæ orationis auctor?

Phae. Quaeris an opus sit? cuiusnam rei causa omnino aliquis vivat, nisi harum voluptatum gratia? neutquam sane illarum causa, quibus, nisi ante dolueris, numquam delecteris; quod quidem in omnes paene corporis voluptates cadit, quo circa etiam iure serviles nominantur.

So. Otium sane est, ut appareat, simulque mihi videntur cicadae, ut solent in calore, super capite nobis canentes et inter se colloquentes despiceret etiam ad nos.

ούν ἔδοιεν καὶ νῷ, καθάπερ τοὺς πολλούς, ἐν μεσημβρίᾳ
μὴ διαλεγομένους, ἀλλὰ νυστάξοντας καὶ ηλουμένους υφ'
αὐτῶν δι' ἀργίαν τῆς διανοίας, δικαίως ἂν καταγελῶν
ἡγούμενοι ἀνδράποδ' ἄττα σφίσιν ἐλθόντα εἰς τὸ κατα-
γώγιον, ὡςπερ προβάτισ, μεσημβριάζοντα περὶ τὴν πρήνην
εῦδειν, ἐὰν δὲ ὑρῶσι διαλεγομένους καὶ παραπλέοντάς σφας,
ὡςπερ Σειρῆνας, ἀπηλήτους, ὃ γέρας ἔχουσι παρὰ θεῶν Β
ἀνθρώποις διδόναι, τάχ' ἂν δοῖεν ἀγασθέντες.

ΦΑΙ. "Εχουσι δὲ δὴ τὸ τοῦτο; ἀνήκοος γάρ, ὡς Κοι-
νε, τυγχάνω ὥν,

ΣΩΚ. Οὐ μὲν δὴ πρέπει γε φιλόμουσον ἄνδρα τῶν
τοιούτων ἀνήκοον εἶναι. λέγεται δ', ὡς ποτὲ ἡσαν οὗτοι
ἄνθρωποι τῶν πρὸν Μούσας γεγονέναι· γενομένων δὲ
Μουσῶν καὶ φανείσης ὥδης, οὕτως ἄρα τινὲς τῶν τότε
ἔξεπλάγησαν υφ' ἡδονῆς, ὡςτε ἄδοντες ἡμέλη*σαν σίτων Σ
τε καὶ ποτῶν καὶ ἔλαθον τελευτήσαντες αὐτούς. ἐξ ὧν τὸ
τεττίγων γένος μετ' ἐκεῖνο φύεται, γέρας τοῦτο παρὰ Μου-
σῶν λαβόν, μηδὲν τροφῆς δεῖσθαι γενόμενον, ἀλλ' ἄσιτόν
τε καὶ ἄποτον εὐθὺς ἄδειν, ἕως ἂν τελευτήσῃ, καὶ μετὰ
ταῦτα ἐλθὸν παρὰ Μούσας ἀπαγγέλλειν, τίς τίνα αὐτῶν
τιμῇ τῶν ἐνθάδε. Τερψιχόρῳ μὲν οὖν τοὺς ἐν τοῖς χοροῖς
τετιμηκότας αὐτὴν ἀπαγγέλλοντες ποιοῦσι προσφιλεστέρους,
τῇ δὲ *Ἐρατοῖ τοὺς ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς, καὶ ταῖς ἄλλαις Δ
οὕτω κατὰ τὸ εἶδος τιμῆς ἐνάστης· τῇ δὲ πρεσβυτάτῃ Καλ-
λιόπῃ καὶ τῇ μετὰ ταῦτην Οὐρανίῃ τοὺς ἐν φιλοσοφίᾳ
διάγοντάς τε καὶ τιμῶντας τὴν ἐκείνων μουσικὴν ἀγγέλλου-
σιν, αἱ δὴ μάλιστα τῶν Μουσῶν περὶ τε οὐρανὸν καὶ λό-
γους οὖσαι θείους τε καὶ ἀνθρωπίνους ἴσαι καλλίστην φω-
νήν, πολλῶν οὖν δὴ ἐνεκεν λεκτέον τι καὶ οὐ καθευδητέον
ἐν τῇ μεσημβρίᾳ.

ΦΑΙ. Δεκτέον γάρ οὖν.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν, ὅπερ ιῦν προύθέμεθα σκέψασθαι,
Ἄδη λόγον ὅπη καλῶς ἔχει λέγειν τε καὶ γράφειν καὶ ὅπη
μή, σκεπτέον, οὐδὲν τοῦτο τοιούτον τοιούτον τοιούτον τοιούτον

quodsi nos quoque videant, sicut plurimos, meridie non colloquentes, sed dormitantes ac delinitos a se ex mentis segnitia, iure nos derideant existimantes mancipia quaedam sibi venisse in hoc deversorium, ut, sicut pecudes, meridiania circum fontem dormirent; si nos conspiciant colloquentes et praetervehentes se, tamquam Sirenes, non delinitos, quod muneris habent a diis hominibus ut tribuant, id fortasse tribuant oblectatae.

Phae. Quodnam vero est illud quod habent? nihil enim, ut patet, de hoc audivi.

So. Haud sane decet Musarum amatorem de hiusmodi rebus nihil audivisse. dicunt vero, has olim homines fuisse et ante, quam Musae exortae essent, vixisse; Musis autem exortis et in lucem edito cantu, tantopere nonnulli illius temporis homines pereussi sunt voluptate, ut canentes obliviscerentur cibi potusque et inscientes morerentur. ex quibus cicadarum genus postea provenit, hoc muneris a Musis nactum, ut nullo egeret nutrimento, simul atque natum esset, sed sine cibo ac potu statim caneret, donec moreretur, et deinde ad Musas profectum referret, quis quamque ipsarum coleret hominum hic viventium. Terpsichorae igitur eos, qui choris ipsam colunt, indicant gratioriesque reddunt, Erato hos, qui rebus amatoriis eam coluerunt, et sic ceteris pro sua cuique dignitate; maximae vero natu Calliope hancque sequenti Uraniae eos, qui in philosophia aetatem degunt ipsarumque artem colunt, indicant, quae quidem maxime ex omnibus Musis in caelo contemplando orationibusque tam divinis quam humanis versantes pulcherrimam fundunt vocem. multas igitur ob causas dicendum aliquid nec dormiendum meridie.

Phae. Dicendum sane.

So. Itaque, quod modo proposuimus de quo quaereremus, quae recta sit ratio et dicendi et scribendi, quae non, quaeri oportet,

ΦΑΙ. Αῆλον.

ΣΩΚ. Ἡρ' οὖν οὐχ ὑπάρχειν δεῖ τοῖς εὐ τε καὶ παλᾶς φημησομένοις τὴν τοῦ λέγοντος διάνοιαν εἰδυῖαν τάληθες, ὃν ἂν ἔρειν πέρι μέλλῃ;

ΦΑΙ. Οὐτωσὶ περὶ τούτων ἀκήκου, ὡς φίλε Σώκρατες, οὐχ εἶναι ἀνάγκην * τῷ μέλλοντι δίητοι ἔσεσθαι τὰ εἴδη τῷ ὄντι δίκαια μανθάνειν, ἀλλὰ τὰ δόξαντα ἢν πάθει, οὕτερ δικάσουσιν, οὐδὲ τὰ ὄντας ἀγαθὰ ἢ καλά, ἀλλ' ὅσα δόξει· ἐκ γὰρ τούτων εἶναι τὸ πείθειν, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς ἀληθείας.

ΣΩΚ. Οὐ τοι ἀπόβλητον ἔπος εἶναι δεῖ, ὡς Φαιδρε, ὃ ἂν εἴπωσι σοφοί, ἀλλὰ σκοπεῖν, μή τι λέγωσι· καὶ δὴ καὶ τὸ νῦν λεχθὲν οὐκ ἀφετέον.

ΦΑΙ. Ορθῶς λέγετε.

ΣΩΚ. Ωδε δὴ σκοπῶμεν αὐτό.

ΦΑΙ. Πῶς;

ΣΩΚ. Εἴ σε πείθοιμι ἐγὼ τοὺς πο*λεμίους ἀμύνειν Β αιτησάμενον ἵππον, ἥμφω δὲ ἵππον ἀγνοοῦμεν, τοσόνδε μέντοι τυγχάνοιμι εἰδὼς περὶ σοῦ, διτι Φαιδρος ἵππον ἡγεῖται τὸ τῶν ἡμέρων ζώων μέγιστα ἔχον ὅτα.

ΦΑΙ. Γελοῖον γ' ἄν, ὡς Σώκρατες, εἴη.

ΣΩΚ. Οὔπω γε· ἀλλ' ὅτε δὴ σπουδῇ σε πείθοιμι, ἔννυτιδεὶς λόγον ἔπαινον κατὰ τοῦ ὄντος, ἵππον ἐπονομάζων, καὶ λέγων ὡς παντὸς ἄξιον τὸ θρέμμα οἶκοι τε κεκτήσθαι καὶ ἐπὶ στρατείας, ἀποπολεμεῖν τε χρήσιμον καὶ προσενεγκεῖν δυνατὸν σκεύη καὶ ἄλλα πολλὰ ὠφέλιμον.

ΦΑΙ. Παγγέλοιόν γ' ἀν ἡδη εἴη.

ΣΩΚ. Ἡρ' οὖν οὐ κρείττον, γελοῖον ἢ δεινόν τε καὶ ἔχθρὸν εἶναι φίλον *);

ΦΑΙ. Φαίνεται.

ΣΩΚ. Οταν οὖν ὁ φητορικὸς ἀγνοῶν ἀγαθὸν καὶ κακόν, λαβὼν πόλιν ὡςαύτως ἔχουσαν πείθη, μὴ περὶ ὄντος σκιᾶς, ὡς ἵππου, τὸν ἔπαινον ποιούμενος, ἀλλὰ περὶ κακοῦ, ὡς ἀγαθοῦ, δόξας δὲ πλήθους μεμελετηκώς πείση

*.) ἵσ. φιλψ.

Phae. Patet.

So. Nonne subesse debet iis, quae bene et pulchre dicta habituri simus, hoc, ut dicentis mens veram eius naturam perspectam habeat, de quo verba sit facturus?

Phae. Ita de his audivi, o dileete Socrate, nihil opus esse eum, qui rhetor evasurus esset, vere iusta cognoscere, sed ea tantum, quae viderentur multititudini quae iudicatura esset, nec vere bona vel pulchra, sed quae viderentur; ex his enim efflorescere persuasionem, non e vero.

So. *Nec sane abiectum esse* debet, Phaedre, quicquid proferunt sapientes, sed quaerendum est num quid dicant; quocirca etiam hoc, quod nunc dictum est, non dimittendum.

Phae. Recte dicas.

So. Ita vero exploremus illud.

Phae. Quomodo?

So. Si tibi persuaderem, ut hostes arceres compارans equum, ambo autem equum ignoraremus, ego tamen tantum scirem, Phaedrum credere equum esse ex animalibus cicuribus id quod maximas haberet aures.

Phae. Ridiculum id quidem foret, Socrate.

So. Nondum hoc, sed si serio tibi persuaderem componens orationem in asini laudem, quem equum nominarem, et dicerem, prorsus operae pretium esse hoc animal et domi habere et militiae, quippe quod ad pugnandum utile, apportare utensilia validum et ad alia multa habile esset.

Phae. Prorsus hoc iam foret ridiculum.

So. Nonne vero melius, ridiculum, quam perniciosum et inimicum esse amico?

Phae. Apparet.

So. Iam si rhetor, ignorans bonum et malum, urbi, quam similiter affectam nactus est, persuadet, non asini umbrae, tamquam equi, laudes celebrans, sed mali tamquam boni, multitudinis vero opiniones meditatus

κακὸν πράττειν ἀντί ἀγαθῶν, ποιόν τινα οἷς μετὰ ταῦτα
τὴν φητορικὴν καροπὸν ὡν ἵσπειρε θεριζεῖν;

ΦΑΙ. Οὐ πάνυ γε ἐπιεικῆ.

ΣΩΚ. Ἡρ' οὖν, ὡς γαδέ, ἀγροικότερον τοῦ δέοντος
λελοιδορήκαμεν τὴν τῶν λόγων τέχνην; ή δὲ τοσοῦτος
Τί ποτ', ὡς θαυμάσιοι, ληρεῖτε; ἐγὼ γάρ οὐδένα ἀγνοοῦν-
τα τάληθες ἀναγκάζω μανθάνειν λέγειν, ἀλλ' εἰ τις ἔμη
ξυμβουλῆ *) , πτησάμενον ἔκεινο, οὕτως ἐμὲ λαμβάνειν. τὸ
δὲ οὖν μέγα λέγω, ώς ἄνευ ἐμοῦ τῷ τὰ ὄντα εἰδότι οὐδέν
τι μᾶλλον ἔσται πείθειν τέχνη.

ΦΑΙ. Οὐκ*οὖν δίκαια ἔρει, λέγουσα ταῦτα; E

ΣΩΚ. Φημί, ἐὰν οἱ γε ἐπιόντες αὐτῇ λόγοι μαρτυ-
ρῶσιν εἶναι τέχνη· ὥσπερ γάρ ἀκούειν δοκῶ τινῶν προσ-
ιόντων καὶ διαμαρτυρομένων λόγων, ὅτι ψεύδεται καὶ οὐκ
ἔστι τέχνη, ἀλλ' ἀτεχνος τριβή. [τοῦ δὲ λέγειν, φησὶν ὁ
Λάκων, ἔτυμος τέχνη ἄνευ τοῦ ἀληθείας ἥφθαι οὐτέ ἔστιν
οὔτε μήποτε ὑστέρως γένηται.]

ΦΑΙ. * Τούτων δὴ τῶν λόγων, ὡς Σώκρατες, ἀλλὰ 261
δεῦρο αὐτοὺς παράγων ἔξεταζε, τι καὶ πῶς λέγουσιν.

ΣΩΚ. Πάροιτε δή, ὡς θρέμματα γενναῖα, καλλίπαιδά
τε Φαιδρον πείθετε, ώς, ἐὰν μὴ ἵκανως φιλοσοφίσῃ, οὐδὲ
ἵκανός ποτε λέγειν ἔσται περὶ οὐδενός. ἀποκρινέσθω δὴ ὁ
Φαιδρος, ἔρωτάτε **). ἀρ' οὐ τὸ μὲν δόλον η φητορικὴ ἀν-
εῖη τέχνη φυγαγώγια τις διὰ λόγων, οὐ μόνον ἐν δικαστη-
ρίοις καὶ ὅσοι ἄλλοι δημόσιοι ἔύλλογοι, ἀλλὰ καὶ ἐν ἴδιοις
η αὐτῇ, σμικρῶν τε * καὶ μεγάλων πέρι, καὶ οὐδὲν ἐντι-
μότερον τό γε ὄρθὸν περὶ σπουδαῖα η περὶ φαῦλα γιγνό-
μενον; η πῶς σὺ ταῦτ' ἀκήκοας;

ΦΑΙ. Οὐ μὰ τὸν Δία οὐ παντάπασιν οὕτως, ἀλλὰ
μάλιστα μέν πως περὶ τὰς δίκαιας λέγεται τε καὶ γράφεται
τέχνη, λέγεται δὲ καὶ περὶ δημηγορίας ἐπὶ πλέον δὲ οὐκ
ἀκήκοα.

ΣΩΚ. Ἀλλ' η τὰς Νέστορός τε καὶ Ὁδυσσέως τέχνας

*) Ισ. ἔμη ἔνυμβουλη, η ἔστιν ἔμη ἔνυμβουλη.

**) Ισ. ο ἔρωτάτε.

persuadet, ut mala faciat pro bonis, quem censes postea rhetoricae eorum quae severit fructum esse percepturam?

Phae. Non satis illum quidem probum.

So. Numquid, o bone, rudijs, quam par erat, increpavimus orationum artem? haec enim forsitan dixerit: Quid tandem, o admirabiles, delirare? ego eniun neminem veri inficum cogo ut discat dicere, sed meum est consilium, quum sibi quisquam illud comparaverit, tum me percipere. hoc vero grave dico, fieri non posse ut quispiam sine me, etiam si vera cognoverit, ex arte persuadeat.

Phae. Nonne iusta dicet haec reponens?

So. Aio, si orationes ipsi obviam progredientes testificantur eam esse artem. etenim velut audire videor quasdam accedentes ac contestantes orationes, mentiri illam nec artem esse, sed artis expertem exercitationem. [dicendi vero, inquit Laco, genuina ars, nisi quis veritati studuerit, neque est neque ulla umquam erit.]

Phae. Iam de his orationibus, Socrate: agendum huc adduc et examina, quid et quomodo dicant.

So. Accedite dum, ingenuae alumnae et libero-rum pulchrorum patri Phaedro persuadete, ipsum, nisi satis philosophatus fuerit, numquam fore idoneum ad dicendum de quapiam re. Phaedrus igitur respondeto ad id quod interrogatis: nonne in universum ars rhetorica animi quidam ductus est per orationes, non solum in iudiciis et quocumque alii sunt publici coetus, verum etiam in privatis rebus eadem, sive in parvis sive in magnis versatur, et nonne, si recte exercetur, nihilo praestabilior est res graves tractans quam viles? an quomodo tu haec audivisti?

Phae. Per Iovem non plane ita, sed maxime fere in causis orandis dicitur et scribitur arte, dicitur etiam in concionibus; amplius nil audivi.

So. Num vero de Nestoris et Ulixis tantum artibus

μόνον περὶ λόγων ἀπίκοας, ἃς ἐν Ἰλίῳ σχολάζοντες ἔντε
εγραφάτησαν, τῶν δὲ Παλαιμήδους ἀνήκοος^{*} γέγονας;

ΦΑΙ. Καὶ ναὶ μὰ Δία ἔγωγε τῶν Νέστορος, εἰ μὴ
Τοργίων Νέστορά τινα κατασκευάζεις, η̄ τινα Θρασύμενον
τε καὶ Θεόδωρον Ὀδυσσέα.

ΣΩΚ. "Ισως· ἀλλὰ γὰρ τούτους ἴωμεν· σὺ δ' εἴπε,
ἐν δικαστηρίοις οἱ ἀντίδικοι τί δρῶσιν; οὐκ ἀντιλέγονται
μέντοι; η̄ τί φῆσομεν;

ΦΑΙ. Τοῦτ' αὐτό.

ΣΩΚ. Περὶ τοῦ δικαίου τε καὶ ἀδίκου;

ΦΑΙ. Ναί. ΕΠΙ ΛΤ.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν ὁ τέχνη τοῦτο δρῶν ποιήσει φανῆναι τὸ
αὐτὸ τοῖς αὐτοῖς τοτὲ μὲν δίκαιον, ὅταν δὲ^{*} βούληται, ἀδίκον; D

ΦΑΙ. Τί μήν;

ΣΩΚ. Καὶ ἐν δημηγορίᾳ δὴ τῇ πόλει δοκεῖν τὰ αὐ-
τὰ τοτὲ μὲν ἀγαθά, τοτὲ δ' αὖ τάνατία;

ΦΑΙ. Οὕτως.

ΣΩΚ. Τὸν οὖν Ἐλεατικὸν Παλαιμήδην λέγοντα οὐκ
ἴσμεν τέχνη, ὥστε δοκεῖν φαίνεσθαι τοῖς ἀκούοντις τὰ αὐτὰ
δμοια καὶ ἀνόμοια, καὶ ἐν καὶ πολλά, μένοντά τε αὖ καὶ
φερόμενα;

ΦΑΙ. Μάλα γε.

ΣΩΚ. Οὐκ ἄρα μόνον περὶ δικαστήριά τέ ἐστιν η̄ ἀν-
τιλογικὴ καὶ περὶ δημηγορίαν, ἀλλ', ὡς^{*} ἔοικε, περὶ πάντα τὰ E
λεγόμενα μία τις τέχνη, εἴπερ ἐστιν, αὗτη ἂν εἴη, η̄ τις οἵα^{*)}
τ' ἐσται πᾶν παντὶ ὅμοιοῦν τῶν δυνατῶν καὶ οἷς δυνατόν, καὶ
ἄλλου ὅμοιοῦντος καὶ ἀποκρυπτομένου εἰς φῶς ἄγειν.

ΦΑΙ. Πῶς δὴ τὸ τοιοῦτον λέγεις;

ΣΩΚ. Τῇδε δοκῶ ἔη τοῦσι φανεῖσθαι. Ἀπάτη
πότερον ἐν πολὺ διαφέρουσι γίγνεται μᾶλλον, η̄ ὀλίγον;

ΦΑΙ. Ἐν τοῖς ὀλίγον.

ΣΩΚ. Ἀλλά γε δὴ κατὰ σμικρὸν μεταβαίνων μᾶλλον
λήσεις ἐλθὼν ἐπὶ τὸ ἐναντίον, η̄ κατὰ μέγα.

ΦΑΙ. Πῶς δ' οὖ;

ΣΩΚ. Αεὶ ἄρα τὸν μέλλοντα ἀπατήσειν μὲν ἄλλον,

*) ἄλλ. η̄ τις οὗος.

rhetoricis audivisti, quas Illi otio fruentes conscripserunt, de Palamedis autem arte nihil comperisti?

Phae. Equidem mehercule ne de Nestoris quidem artibus quicquam comperi, nisi Gorgiam facis Nestora vel Thrasymachum et Theodorum Ulixem.

So. Fortasse; sed hoc omittamus; tu vero dic: in iudiciis adversarii quid faciunt? nonne contra dicunt? an quid dicemus?

Phae. Hoc vero ipsum.

So. Et quidem de iusto et iniusto?

Phae. Ita.

So. Nonne qui arte hoc agit, efficiet, ut videatur idem iisdem modo iustum modo, si voluerit, iniustum?

Phae. Quidni?

So. Et ut in concione civitati videantur eadem modo bona modo contraria?

Phae. Ita.

So. Eleaticum vero Palamedem nonne scimus ita ex arte dicere, ut videantur audientibus eadem similia et disimilia, unum et multa, manentia et agitata?

Phae. Sane quidem.

So. Itaque non ad iudicia tantum spectat contra dicendi ars et ad concessionem, sed, ut patet, in omnibus quae dicuntur una quaedam ars, si modo est ulla, haec erit, quae poterit assimilare, quicquid cuique potest assimilari, et id, quod alius assimilat ac celat, in lucem proferre.

Phae. Quomodo hoc dicis?

So. Sic quaerentem agnoscere opinor. Deceptione utrum in rebus multum differentibus exoritur magis, an in parum differentibus?

Phae. In parum differentibus.

So. Iam vero paullatim transeundo magis efficis, ut altero inscio venias ad contrarium, quam continuo.

Phae. Qui aliter.

So. Oportet igitur eum, qui alium quidem volt

αὐτὸν δὲ μὴ ἀπατήσεισθαι τὴν ὁμοιότητα τῶν ὄντων καὶ
ἀνομοιότητα ἀκριβῶς διειδέναι.

ΦΑΙ. Ἀνάγκη μὲν οὖν.

ΣΩΚ. Ἡ οὖν οἶος τε ἔσται, ἀλήθειαν ἀγνοῶν ἐκά-
στου, τὴν τοῦ ἀγνοουμένου ὁμοιότητα σμικράν τε καὶ με-
γάλην ἐν τοῖς ἄλλοις διαγιγνώσκειν;

ΦΑΙ. Ἀδύνατον.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν τοῖς παρὰ τὰ ὄντα δοξάζουσι καὶ ἀπατω-
μένοις δῆλον ὡς τὸ πάθος τοῦτο δί’ ὁμοιοτήτων τινῶν εἰςεφένη.

ΦΑΙ. Γίγνεται οὖν οὕτως.

ΣΩΚ. Ἐστιν οὖν ὅπως τεχνικὸς ἔσται, μεταβιβάζων *)
κατὰ σμικρὸν δί’ ὁμοιοτήτων ἀπὸ τοῦ ὄντος ἐκάστοτε ἐπὶ τούν-
αντίον ἀπάγειν **), ἢ αὐτὸς τοῦτο διαφεύγειν, ὁ μὴ ἐγνω-
κὼς ὃ ἔστιν ἐκαστον τῶν ὄντων;

ΦΑΙ. Οὐ μή ποτε.

ΣΩΚ. Λόγων ἄρα τέχνην, ὡς ἔταιρε, ὁ τὴν ἀλήθειαν C
μὴ εἰδώς, δόξας δὲ τεθηρευκώς, γελοίαν τινά, ὡς ἔοικε, καὶ
ἄτεχγον παρέξεται.

ΦΑΙ. Κινδυνεύει.

ΣΩΚ. Βούλει οὖν ἐν τῷ Λυσίου λόγῳ ὃν φέρεις καὶ
ἐν οἷς ἡμεῖς εἴπομεν ἴδειν τι ὥν φαμὲν ἀτέχνων τε καὶ ἐντέ-
χνων εἴναι;

ΦΑΙ. Πάντων γέ που μάλιστα· ὡς νῦν γε ψιλῶς πως
λέγομεν, οὐκ ἔχοντες ἕκαναν παραδείγματα.

ΣΩΚ. Καὶ μὴν κατὰ τύχην γέ τινα, ὡς ἔοικεν, ἔχόη-
θήτην τῷ λόγῳ ἔχοντέ τι παράδειγμα, ὡς * ἀν ὁ εἰδὼς τὸ D
ἀληθὲς προεπιτίξων ἐν λόγοις παράγοι τοὺς ἀκούοντας. καὶ
ἔγωγε, ὡς Φαιδρε, αἰτιῶμαι τοὺς ἐντοπίους θεούς. Ἱσως δὲ
καὶ οἱ τῶν Μουσῶν προφῆται οἱ ὑπὲρ κεφαλῆς φόδιν ἐπιπε-
πνευσάντες ἀν ἡμῖν εἰεν τοῦτο τὸ γέρας· οὐ γάρ που ἔγωγε
τέχνης τινὸς τοῦ λέγειν μέτοχος.

ΦΑΙ. Ἐστω ὡς λέγεις, μόνον δήλωσον ὃ φης.

ΣΩΚ. Ἰδι δή μοι ἀνάγνωθι τὴν τοῦ Λυσίου λόγου
ἀρχήν.

*) γρ. μεταβιβάζειν.

**) γρ. ἀπάγων.

decipere, ipse vero non volt decipi, similitudinem rerum ac disimilitudinem accurate distinguere.

Phae. Necessè est id quidem.

So. Num igitur fieri poterit ut, qui veritatem cuiusque rei ignoraverit, huius ignoratae similitudinem et exiguum et magnam in ceteris rebus discernat?

Phae. Non poterit fieri.

So. Itaque iis, qui praeter verum iudicant et decipiuntur, patet hanc affectionem per similitudines quasdam se insinuare.

Phae. Ita sene accedit.

So. Num ergo quispiam arte tantum valebit, ut traducendo paullatim per similitudines a vero quoque ad contrarium deflectat alterum aut ipse hoc effugiat, nisi cognoverit qualis quaeque sit rerum?

Phae. Numquam id valebit.

So. Orationum igitur artem, o amice, qui verum non perspexit, sed opiniones captavit, ridiculam quandam, ut liquet, et arte parentem efficiet.

Phae. Sane est periculum.

So. Visne igitur in Lysiae quam attulisti oratione et iis, quas nos diximus, aliquid eorum videre, quae dicimus arte parentia et artificiosa esse?

Phae. Omnia maxime; nam nunc quidem nude quodammodo dicimus, non habentes idonea exempla.

So. Et sene forte quadam fortuna, ut videtur, dictae sunt orationes duae suppeditantes aliquod exemplum, quomodo, qui veri gnarus fit, ludendo orationibus decipere possit audientes. equidem, Phaedre, id acceptum refero huius loci diis; forsitan etiam Musarum vates, super capite nostro cantrices, inspiraverint nobis id muneris; nam equidem nullius dicendi artis participes sum.

Phae. Esto ut ais, declaro modo id quod dicis.

So. Agedum mihi recita Lyshanae orationis exordium.

ΦΑΙ. Περὶ μὲν τῶν ἡμῶν πραγμάτων ἐπίστα^{ται}σαι, καὶ Εώς νομίζω ἔνυμφέρειν ἡμῖν τούτων γενομένων, ἀκήκοαις^{*} ἀξιῶ δὲ μὴ διὰ τοῦτο ἀτυχῆσαι ὃν δέομαι, ὅτι οὐκ ἔραστης ὃν σου τυγχάνω^{ται} ὡς ἐκείνοις μὲν τότε μεταμέλει, ὃν ἂν εὖ ποιήσωσιν, ἐπειδὰν τῆς ἐπιθυμίας παύσωνται —

ΣΩΚ. Παῦσαι. τί δὴ οὖν οὗτος ἀμαρτάνει καὶ ἀτεχνον ποιεῖ, λεκτέον^{*} η γάρ;

ΦΑΙ. Να!

ΣΩΚ. Ἀρ' οὖν οὐ παντὶ δῆλον τό γε τοιόνδε, ὡς περὶ μὲν ἔνια τῶν τοιούτων ὁμονοητικῶς ἔχομεν, περὶ δ' ἔνια στασιαστικῶς;

ΦΑΙ. Δοκῶ μὲν ὁ λέγεις μανθάνειν, ἔπει δὲ εἰπὲ σαφέστερον.

ΣΩΚ. Ὄταν τις ὄνομα εἴπῃ σιδήρου η ἀργύρου, ἀρ'

οὐ τὸ αὐτὸ πάντες διενοήθημεν;

ΦΑΙ. Καὶ μάλα.

ΣΩΚ. Τι δ', ὅταν διπάίου η ἀγαθοῦ, οὐκ ἄλλος ἄλλη φέρεται καὶ ἀμφιεβητοῦμεν ἄλλήλοις τε καὶ ἡμῖν αὐτοῖς;

ΦΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

***ΣΩΚ.** Ἐν μὲν ἄρα τοῖς ἔνυμφωνοῦμεν, ἐν δὲ τοῖς οὕ.

ΦΑΙ. Οὔτως.

ΣΩΚ. Ποτέρωθι οὖν εὐαπατητότεροι ἔσμεν, καὶ η δητορικὴ ἐν ποτέροις μεῖζον δύναται;

ΦΑΙ. Δῆλον ὅτι ἐν οἷς πλανώμεθα.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν τὸν μέλλοντα τέχνην δητορικὴν μετέναι πρῶτον μὲν δεῖ ταῦτα ὄδῳ διηρῆσθαι, καὶ εἰληφέναι τινὰ χαρακτῆρα ἑκατέρου τοῦ εἶδους, ἐν ᾧ τε ἀνάγκη τὸ πλῆθυς πλανᾶσθαι καὶ ἐν ᾧ μή.

ΦΑΙ. Καλὸν γοῦν ἄν, ὡς Σώκρατες, * εἶδος εἴη κα-
τανενοηκὼς ὁ τοῦτο λαβών.

ΣΩΚ. Ἐπειτά γε οἶμαι πρὸς ἐκάστῳ γιγνόμενον μὴ

Phae. Quomodo res meae se habeant scis, et me arbitrari nobis prodesse hoc si fieret, audivisti; aequum vero iudico nullam me iecirco repulsam eorum accipere quae peto, quod non sum amator tuis; nam illos tuin poenitet eorum, quae bene fecerunt, quem cupiditatem deposuerunt —

So. Define. iam quidnam hic peccet et contra artem faciat, dicendum; nonne?

Phae. Etiam.

So. Iam vero nonne cuilibet perspicuum est hoc, nos in nonnullis harum rerum concordes esse, in nonnullis vero discordes?

Phae. Videor quidem quod dicas intelligere, expone vero etiam clarius.

So. Si quis vocem pronunciat ferrum vel argentum, nonne idem omnes intelligimus?

Phae. Sane quidem.

So. Quid vero, si iustum et bonum, nonne alias alio fertur et disentimus tam inter nos quam a nobis met ipsis?

Phae. Vero.

So. In his igitur consentimus, in illis vero dissentimus.

Phae. Ita.

So. Iam in utro faciliores sumus deceptu et rhetorica in utro plus potest?

Phae. Patet in eo, in quo fallimur.

So. Itaque eum, qui artem rhetoricam tractatus est, primum oportet haec via quadam perscrutari ac percipere formam quandam utriusque speciei, et eius, in qua necesse est multitudo fallatur, et eius, in qua id non accidit.

Phae. Pulchra certe erit, Socrate, haec utriusque speciei cognitio, si quis eam percipiat.

So. Deinde, opinor, si res singulas tractat, ipsum

λανθάνειν, ἀλλ' ὁξέως αἰσθάνεσθαι, περὶ οὐ ἄν μέλλῃ ἔρειν,
ποτέρου ὃν τυγχάνει τοῦ γένους.

ΦΑΙ. Τί μήν;

ΣΩΚ. Τί οὖν τὸν "Ἐρωτα, πότερον φῶμεν εἶναι τῶν
ἀμφιεβητησίμων η̄ τῶν μή;

ΦΑΙ. Τῶν ἀμφιεβητησίμων δήπον· η̄ οἷς ἂν σοι
ἔνγκωδῆσαι εἰπεῖν, ἀλλ' οὐν δὴ εἰπεις περὶ αὐτοῦ, ὡς βλάβη
τέ ἐστι τῷ ἐρωμένῳ καὶ ἐρῶντι, καὶ αὐθις ὡς μέγιστον
τῶν ἀγαθῶν * τυγχάνει;

ΣΩΚ. Ἀριστα λέγεις· ἀλλ' εἰπὲ καὶ τόδε (ἔγω γάρ
τοι διὰ τὸ ἐνθουσιαστικὸν οὐ πάνυ μέμνημαι), εἰ ὥρισά-
μην ἔρωτα ἀρχάμενος τοῦ λόγου.

ΦΑΙ. Νὴ Δία, ἀμηχάνως γε ὥς σφόδρα.

ΣΩΚ. Φεῦ, ὅσῳ λέγεις τεχνικωτέρας Νύμφας τὰς
Ἀχελώου καὶ Πᾶνα τὸν Ἐρμοῦ Λυσίου τοῦ Κεφάλον πρὸς
λόγους εἶναι! η̄ οὐδὲν λέγω, ἀλλὰ καὶ ὁ Λυσίας ἀρχόμενος
τοῦ ἐρωτικοῦ ἡνάγκασεν ἡμᾶς ὑπολαβεῖν τὸν "Ἐρωτα ἐν τι
τῶν ὅντων, ὃ αὐτὸς ἡβουλήθη, καὶ πρὸς τοῦτο ἡδη ἔνν. Ε
ταξάμενος πάντα τὸν ὑστερον λόγον διεπεράνατο; βούλει
πάλιν ἀναγνῶμεν αὐτοῦ τὴν ἀρχήν;

ΦΑΙ. Εἰ δοί γε δοκεῖ, ὃ μέντοι ζητεῖς οὐκ ἔστι αὐτόθι.

ΣΩΚ. Λέγε, ἵν' ἀπούσω αὐτοῦ ἐκείνου.

ΦΑΙ. Περὶ μὲν τῶν ἐμῶν πραγμάτων ἐπιστασαί, καὶ
ώς νομίζω ἔνυμφέμενην ἡμῖν τούτων γενομένων, ἀκήκοας.
ἀξιῷ δὲ μὴ διὰ * τοῦτο ἀτυχῆσαι ὡν δέομαι, ὅτι οὐκ ἔρα- 26
στης ὡν σου τυγχάνω, ὡς ἐκείνοις μὲν τότε μεταμέλει,
ῶν ἄν εὖ ποιήσωσιν, ἐπειδὸν τῆς ἐπιθυμίας παύσωνται.

ΣΩΚ. Ἡ πολλοῦ δεῖν ἔοικε ποιεῖν ὅδε γε, ὃ ξῆτοῦ-
μεν, ὃς οὐδὲ ἀπ' ἀρχῆς, ἀλλ' ἀπὸ τελευτῆς ἔξ υπτίας ἀνά-
πταλιν διανεῖν ἐπιχειρεῖ τὸν λόγον, καὶ ἀρχεται, ἀφ' ὧν πε-
παντμένος ἄν ἡδη ὁ ἐραστὴς λέγοι πρὸς τὰ παιδικά. η̄ οὐ-
δὲν εἶπον, Φαιδρε, φίλη κεφαλῆ;

ΦΑΙ. "Ἐστι γέ τοι δή, Σώκρατες, τελευτή, περὶ οὐ⁶ B
τὸν λόγον ποιεῖται.

hoe non debet fugere, sed acute animadverlat necesse est, id de quo dicturus est utrius sit generis.

Phae. Quidni?

So. Quid igitur Amorem, utrum dicamus in rebus ambiguis esse, an in certis?

Phae. In ambiguis certe; alioquin ipsum censes tibi concessurum esse, ut dices ea quae modo de ipso dixisti, perniciem ipsum esse amato et amanti, rursusque, maximum ipsum bonum esse?

So. Optime vero dicis; sed hoc etiam dic (ego enim propter divinum quo mens mea concitata fuit afflatum non satis memini), num definierim amorem ordiens orationem?

Phae. Dici mehercule non potest quam accurate.

So. Hem, quanto dicas artificiosores esse Nymphas Acheloi et Pana Mercurii filium Lysia Cephali filio in orationibus componendis! an nihil dico, sed Lysias quoque ordiens orationem amatoriam coegerit nos intelligere Amorem unum aliquod, quod ipse voluit, et ad hoc iam componens omnem reliquam orationem persequuntus est? visne iterum legamus ipsius exordium?

Phae. Si tibi videtur, quod tamen quaeris, non est ibi.

So. Dic, ut ipsum illum audiam.

Phae. Quomodo res meae se habeant scis et me arbitrari nobis prodesse hoc si fieret, audivisti; aequum vero iudico nullam me iecirco repulsam eorum accipere quae peto, quod non sum amator tuus; nam illos tum poenitet eorum, quae bene fecerunt, quum cupiditatem deposuerunt.

So. Multum profecto videtur abesse ut faciat iste quod quaerimus, qui ne ab exordio quidem, sed a fine supinatus retro tranare instituat orationem, et ab iis ordiatur, quae in fine demum orationis amator diceret amato. an nihil dixi, Phaedre, carum caput?

Phae. Est sane, Socrate, finis, de quo verba facit.

ΣΩΚ. Τὸ δέ; ταῦτα οὐ χύδην δοκεῖ βεβλῆσθαι τὰ τοῦ λόγου; ἢ φαίνεται τὸ δεύτερον εἰρημένον ἔχει τινος ἀνάγκης δεύτερον δεῖν τεθῆναι, ἢ τι ἄλλο τῶν φηθέντων; ἐμοὶ μὲν γάρ ἔδοξεν, ὡς μηδὲν εἰδότι, οὐκ ἀγεννώσει τὸ ἐπιὸν εἰρησθαι τῷ γράφοντι· σὺ δ' ἔχεις τινὰ ἀνάγκην λογογραφικήν, ἢ ταῦτα ἐκεῖνος οὕτως ἐφεξῆς παρ' ἄλληλα ἔθηκεν;

ΦΑΙ. Χρηστὸς εἰ, ὅτι με ἦγεῖ ἵκανὸν ἔναι τὰ ἐκεῖνον * οὕτως ἀκριβώς διεῖδεν. C

ΣΩΚ. Άλλὰ τόδε γε οἷμαί σε φάναι ἄν, δεῖν πάντα λόγουν ὥσπερ ζῶντον ξυνεστάναι σῶμά τι ἔχοντα αὐτὸν αὐτοῦ, ὥστε μήτε ἀκέφαλον εἶναι μήτε ἄπουν, ἀλλὰ μέσα τε ἔχειν καὶ ἄκρα, πρέποντα ἄλλήλοις καὶ τῷ ὅλῳ γεγραμμένα.

ΦΑΙ. Πᾶς γάρ οὖ;

ΣΩΚ. Σκέψαι τοίνυν τὸν τοῦ ἑταίρου σου λόγον, τίτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἔχει, καὶ εὐρήσεις τοῦ ἐπιγράμματος οὐδὲν διαφέροντα, ὃ Μίδας τῷ Φρυγῷ φασί τινες ἐπι*γε- D γέδαφθαι.

ΦΑΙ. Ποῖον τοῦτο καὶ τί πεπονθός;

ΣΩΚ. Εστε μὲν τοῦτο τόδε·

Χαλκῆ παρθένος εἰμί, Μίδα δ' ἐπὶ σήματι πεζῶμαι,
Οφρός ἄν ύδωρ τε νάγη καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλη,
Αὐταῦ τῇδε μένοντα, πολυκλαύτου ἐπὶ τύμβου,
Ἄγγελέω παριοῦσι, Μίδας δῆτι τῇδε τέθαπται.

*ὅτι δὲ οὐδὲν διαφέρει αὐτοῦ πρεστον η ὑστατόν. τι λέγε. Ε θει, ἐννοεῖς που, ὡς ἐγὼμαι.

ΦΑΙ. Σκώπτεις τὸν λόγον ἡμῶν, ὁ Σώκρατες.

ΣΩΚ. Τοῦτον μὲν τοίνυν, ἵνα μὴ σὺ ἄχθῃ, ἔστω μεν (καίτοι συχνά γε ἔχειν μοι δοκεῖ παραδείγματά, πρὸς ἄ τις βλέπων ὄντας τὸν ἄν) [μιμεῖσθαι αὐτὰ ἐπιχειρῶν μὴ πάντα τι]. εἰς δὲ τοὺς ἑτέρους λόγους ἴωμεν· ἦν γάρ τι ἐν αὐτοῖς, ὡς δοκῶ, προσῆκον ἰδεῖν τοῖς βουλομένοις περὶ 265 λόγων σκοπεῖν.

So. Quid? reliquae orationis partes nonne temere videntur projectae esse? an ratio appetet, cur, quod secundo loco dictum est, hoc secundo oportuerit dici vel aliud quipiam eorum quae dicta sunt? mihi quidem, quippe qui nihil sciam, visus est haud timide quicquid in mentem venerit dicere scriptor; tane vero tenes rationem aliquam oratoriam, quae scriptorem, ut haec illo ordine iuxta poneret, impulerit?

Phae. Comis es, quod me censes idoneum esse ad ea, quae ille scriptis, accurate diiudicanda.

So. At hoc certo arbitror te concessurum esse, oportere quamque orationem ut animantem compositam esse, suum ipsam caput habentem, ita ut neque capite careat neque pedibus, sed et medias et extremas partes habeat, inter se et cum toto convenienter illas quidem descriptas.

Phae. Quidni?

So. Iam perpende amici tui orationem, num ita an aliter se habeat, et invenies ab epigrammate illo nihil eam differre, quod Midae Phrygio dicunt nonnulli inscriptum esse.

Phae. Quale illud est et quomodo se habet?

So. Est vero hoc:

Aenea sum virgo atque Midae incumbo monumento;
Dum manatque latex arborque umbrosa virescit,
Aeternum hic adstans lacrymosi in mole sepulcri,
Nuncio praetereundi hic esse Midam tumulatum.
nihil enim in hoc differre, utrum primo an ultimo loco
aliquid ponatur, intelligis, ut opinor.

Phae. Cavillaris orationem nostram, Socrate.

So. Hanc igitur, ne tu graveris, dimittamus (quamquam permulta mihi videtur exempla suppeditare, quae quis intuens iuvari possit), et ad alteras orationes transeamus; inerat enim aliquid in iis, ut opinor, quod convenit considerare iis qui in orationes volunt inquirere.

ΦΑΙ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

ΣΩΚ. Ἐραντίω που ἵστην· ὁ μὲν γάρ, ὡς τῷ ἐρωτήτῳ, ὁ δ', ὡς τῷ μὴ δεῖ χαρίζεσθαι, ἐλεγέτην.

ΦΑΙ. Καὶ μάλ' ἀνδρικῶς.

ΣΩΚ. "Διμην σε τάληθες ἔρειν ὅτι μανικῶς· ὃ μέντοι ἔξιτον εἰσιν αὐτὸ τούτο. μανίαγ γάρ τινα ἐφίσαμεν εἶναι τὸν "Ἐρωτα· ἥ γάρ;

ΦΑΙ. Ναί.

ΣΩΚ. Μανίας δὲ γε εἴδη δύο, τὴν μὲν ὑπὸ νοσημάτων ἀνθρωπίνων, τὴν δὲ ὑπὸ θείας ἐξαλλαγῆς ταῦν εἰωθότων νομίμων γιγνομένην.

* **ΦΑΙ.** Πάνυ γε.

B

ΣΩΚ. Τῆς δὲ θείας τετάρων θεῶν τέτταρα μέρη διελόμενοι, μαντικὴν μὲν ἐπίπνοιαν Ἀπόλλωνος θέντες, Διονύσου δὲ τελεστικήν, Μουσῶν δ' αὖ ποιητικήν, τετάρτην δὲ Ἀφροδίτης καὶ "Ἐρωτος, ἐρωτικὴν μανίαν ἐφίσαμεν ἀρίστην εἶναι, καὶ οὐκ οἶδ' ὅπη τὸ ἐρωτικὸν πάθος ἀπεικάζοντες, ἵσως μὲν ἀληθοῦς τινὸς ἐφαπτόμενοι, τάχα δ' ἂν καὶ ἄλλοσε παραφερόμενοι, κεράσαντες οὐ παντάπαινιν ἀπίθανον λόγον, μυθικόν τινα ὅμινον, προζεπαίσαμεν οἱ μετρίως τε καὶ εὐφήμιως τὸν ἐμόν τε καὶ σὸν δεσπότην "Ἐρωτα, ὡς Φαιδρε, καλῶν παιδῶν ἐφορον.

ΦΑΙ. Καὶ μάλα ἔμοιγε οὐκ ἀηδῶς ἀκοῦσαι.

ΣΩΚ. Τόδε τοίνυν αὐτόθεν λάβωμεν, ὡς ἀπὸ τοῦ φέγειν πρὸς τὸ ἐπαινεῖν ἔσχεν ὁ λόγος μεταβῆναι.

ΦΑΙ. Πῶς δὴ οὖν αὐτὸ λέγεις;

ΣΩΚ. Ἐμοὶ μὲν φαίνεται τὰ μὲν ἄλλα τῷ ὅντι παιδιᾶς πεπαισθαι, τούτων δέ τινων ἐκ τύχης ἀηδέντων δνεῖν εἰδοῦν εἰς * αὐτὴν τὴν δύναμιν τέχνη λαβεῖν δύναιτο τις, οὐκ ἄχαρι.

ΦΑΙ. Τίνων δὴ; Τίνας τοιούτης εἰσεστατεῖν;

ΣΩΚ. Εἰς μίαν τε ἰδέαν ἔχοντα ἄγειν τὰ πολλαχῆ διεσπαρμένα, ἵνα ἔκαστον δριζόμενος δῆλον ποιῇ, περὶ οὗ ἂν

Phæ. Quid tandem dicens?

So. Contrariae videlicet erant; altera enim amanti dixit gratiscandum esse, altera ab amore vacuo,

Phæ. Et id quidem admodum viriliter.

So. Putaveram te verum esse dicturum, insane; attamen quod quaerebam, hoc ipsum est; insaniam enim quandam diximus Amorem esse; nonne?

Phæ. Vero.

So. Insanias autem duo esse genera, a morbis humanis unam, alteram a divina commutatione eorum, quae consuetudine fancita essent, prolicifcentem.

Phæ. Sane quidem.

So. Divinae vero quattuor partes ad quattuor deos pertinentes ita distinguentes, ut praesagientem afflatum Apollini tribueremus, Dionysio ad initia spectantem, Musis porro poeticam, et quartam Veneri Amoriique, amatoriam insaniam diximus optimam esse, et nescio quomodo amatoriam affectionem oratione exprimentes — fortasse veri quid assequuti, fortasse alio abrepti — orationem haud plane incredibilem, mythicum quendam hymnum, offerentes celebravimus modeste et pie meum et tuum dominum Amorem, Phaedre, pulchrorum puerorum praesidem.

Phæ. Et profecto mihi haud iniucunda illa erat ad audiendum.

So. Hoc igitur inde percipiamus, quomodo a virtuperando ad laudandum potuerit oratio transire.

Phæ. Quomodo autem hoc dicens?

So. Cetera quidem videmur revera per iocum lusisse, horum autem fortuito memoratorum generum si quis ipsam vim arte percipere possit, haud ingratum fore iudico.

Phæ. Quorumnam?

So. Si ad unam formam, quam perspectam habeat, reducat multifariam dispersa, ut unumquodque definiens declarat, de quocumque docere velit; quem-

ἀεὶ διδάσκειν θέλῃ· ὥσπερ τὰ νῦν δὴ περὶ "Ἐρωτος, ὃ
ἴστιν, ὄρισθεν, εἴτ' εὐ εἴτε πακῶς ἐλέχθη· τὸ γοῦν συφές
καὶ τὸ αὐτὸν αὐτῷ ὅμολογούμενον διὰ ταῦτα ἔσχεν εἰπεῖν
ὅ λόγος.

ΦΑΙ. Τὸ δ' ἔτερον δὴ εἶδος τι λέγεις, ὡς Σώκρα-
τες;

ΣΩΚ. Τὸ πάλιν * κατ' εἶδη δύνασθαι διατέμνειν Ε
κατ' ἄρδρα, ἢ πέφυτε, καὶ μὴ ἐπιχειρεῖν καταγγύναι μέρος
μηδέν, πακοῦ μαγείρου τρόπῳ χρώμενον· ἀλλὰ ὥσπερ ἄρτι
τὰ λόγω τὸ μὲν ἄφρον τῆς διανοίας ἐν τι ποιῆι εἶδος
ἐλαβέτην, * ὥσπερ δὲ σώματος ἐξ ἑνὸς διπλᾶ καὶ ὄμώνυμα 266
πέφυτε, σκαιά, τὰ δὲ δεξιὰ κληθέντα, οὕτω καὶ τὸ τῆς
παρανοίας ὡς ἐν ἐν ἡμῖν πεφυκὸς εἶδος ἡγησαμένω τῷ
λόγῳ, ὁ μέν, τὸ ἐπ' ἀριστερὰ τεμνόμενος μέρος, πάλιν
τοῦτο τέμνων οὐκ ἐπανήκε, πρὸν ἐν αὐτοῖς ἐφευρὼν ὄνο-
μαζόμενον σκαιόν τινα ἔρωτα ἐλοιδόρησε μάλ' ἐν δίκῃ, ὁ
δ' εἰς τὰ δεξιὰ τῆς μανίας ἀγαγὼν ἡμᾶς, ὄμώνυμον μὲν
ἐκείνῳ, θεῖον δ' αὖ τινὰ ἔρωτα ἐφευρὼν καὶ προτεινά-
μενος ἐπήνεσεν ὡς μεγίστων ἡμῖν αἰτιον ἀγαθῶν.

ΦΑΙ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΣΩΚ. Τούτων δὴ ἔγωγε αὐτός τε ἐραστής, ὡς Φαῖ-
δρε, τῶν διαιρέσεων καὶ ξυναγωγῶν, ἵν' οἶστος τε ὡς λέγειν
τε καὶ φρονεῖν, ἐάν τέ τιν' ἄλλον ἡγήσωμαι δυνατὸν εἰς
ἔν καὶ ἐπὶ πολλὰ πεφυκότα ὄρᾶν, τοῦτον διώκω κατό-
πισθε μετ' ἔχνιον ὥστε θεοῖο· καὶ μέντοι καὶ τοὺς
δυναμένους αὐτὸν ὄρᾶν, εἰ μὲν ὄρθως ἢ μὴ προσαγορεύω,
θεοὸς οἶδε, καλῶ δὲ οὖν μέχρι τοῦτο διατελετικούς. τὰ δὲ C
νῦν παρὰ σοῦ τε καὶ Λυσίου μαθόντας εἰπὲ τί χρῆ κα-
λεῖν· ἢ τοῦτ' ἐκεῖνό ἔστιν ἡ λόγων τέχνη, ἢ Θρασύμαχός
τε καὶ οἱ ἄλλοι χρώμενοι σοφοὶ μὲν αὐτοὶ λέγειν γεγόνα-
σιν, ἄλλους τε ποιοῦσιν, οἵ ἂν διωροφορεῖν αὐτοῖς ὡς
βασιλεῦσιν ἐθέλωσιν;

ΦΑΙ. Βασιλικὸν μὲν ἀνδρεῖς, οὐ μὲν δὴ ἐπιστήμο-
νες γέ ὡν ἐρωτᾶς. ἀλλὰ τοῦτο μὲν τὸ εἶδος ὄρθως ἔμοιγε

admodum haec de Amore ratio, quia eius naturam definiverat, seu bene seu male dicta est, perspicuum illud certe et sibi ipse conveniens siccirco potuit assequi.

Phae. Alterum vero genus quodnam dicis, Socrate?

So. Hoc, si quis rursus secundum species possit illud discindere articulatum dividens, quantum natura fert, nec instituat confringere aliquam partem, mali coqui more, sed sicut modo orationes dementiam unam aliquam communem speciem comprehendenterunt, quemadmodum vero uno ex corpore duplia et cognominia nascuntur; sinistra altera, altera dextra nominata, sic etiam amentiam pro una nobis innata specio habuerunt orationes, quarum una sinistram dividens partem iterum hanc dividere non prius desivit, quam in his inventis amore in quendam sinistrum dictum, quem quidem merito ac iure vituperavit, altera vero ad dextras insaniae partes nos ducens coguominem quidem illius, sed divinum quendam amorem reperit et in medium protulit, quem ut maximorum nobis honorum laudavit auctorem.

Phae. Verissime dicis.

So. Harum equidem, Phaedre, divisionum et comprehensionium et ipse amator sum, quo possim dicere et cogitare, et si quem alium existimo unum et multa, ut natura sunt, posse comprehendere, hunc sector ut *pone sequens vestigia divi*, atque etiam eos, qui possunt hoc facere — num recte necne eos nuncupem, deus scit — certe adhuc appello dialecticos; nunc vero qui a te et Lysia didicerunt; dic, quomodo hos oporteat appellari; au illud ipsum est ars oratoria, qua Thrasymachus certique utentes et ipsi periti extiterunt dicendi et alias efficiunt, quicumque munera ipsis offerre tamquam regibus gestiunt?

Phae. Regum quidem sunt viri, nec tamen scientes eorum quae quaeris. ac hanc quidem speciem recte

δοκεῖς καλεῖν διαλεκτικὸν καλῶν, τὸ δὲ φητορικὸν δοκεῖ
μοι δια*φεύγειν οὐ' ἔμαις.

D

ΣΩΚ. Πῶς φης; καλόν πού τι ἀν εἶη, ὃ τούτων
ἀπολειφθὲν ὅμιλος τέχνη λαμβάνεται. πάντως δ' οὐκ ἀτιμα-
στέον αὐτὸν σοὶ τε καὶ ἐμοί, λεπτέον δέ, τι μέντοι καὶ ἔστι
τὸ λειπόμενον τῆς φητορικῆς.

ΦΑΙ. Καὶ μάλα που συχνά, ὡς Σώκρατες, τὰ γέ τι
τοῖς βιβλίοις τοῖς περὶ λόγων τέχνης γεγραμμένοις.

ΣΩΚ. Καὶ καλῶς γε ὑπέμνησας. προοίμιον μέν, ολ-
ρητική, πρῶτον ὡς δεῖ τοῦ λόγου λέγεσθαι ἐν ἀρχῇ, ταῦτα
λέγεις — ηγάρ; — τὰ κομψὰ * τῆς τέχνης;

E

ΦΑΙ. Ναί.

ΣΩΚ. Δεύτερον δὲ δὴ διήγησίν τινα μαρτυρίας τι
ἐπ' αὐτῇ, τοίτον τεκμήρια, τέταρτον εἰκότα· καὶ πίστισιν
οἷμαι καὶ ἐπιπίστωσιν λέγειν τόν γε βέλτιστον λογοδαίδαλον
Βυζάντιον ἄνδρα.

ΦΑΙ. Τὸν χρηστὸν λέγεις Θεόδωρον;

ΣΩΚ. Τί μήν; καὶ ἔλεγχόν γε καὶ * ἐπεξέλεγχον ὡς 267
ποιητέον ἐν κατηγορίᾳ τε καὶ ἀπολογίᾳ. τὰν δὲ κάλλιστον
Πάριον Εὐηνὸν εἰς μέσον οὐκ ἄγομεν, ὃς ὑποδήλωσίν τε
πρῶτος εὗρε καὶ παρεπαίνους; οἱ δ' αὐτὸν καὶ παραψό-
γους φασὶν ἐν μέτρῳ λέγειν, μνήμης χάριν· σοφὸς γάρ
ἄνήρ. Τισίαν δὲ Γοργίλην τε ἔάσομεν εῦδειν, οὐ πρὸ τῶν
ἀληθῶν τὰ εἰκότα εἰδον ὡς τιμητέα μᾶλλον, τὰ τε αὖ σμι-
κρὰ μεγάλα καὶ τὰ μεγάλα σμικρὰ φαίνεσθαι ποιοῦσι διὰ
φῶμην λόγου, καὶ νά τ' ἀρχαίως τὰ τ' ἐναντία καινῶς, Β
ξυντομίαν τε λόγων καὶ ἀπειρα μήκη περὶ πάντων ἀνεύ-
ρον; Ταῦτα δὲ ἀκούων ποτέ μου Πρόδικος ἐγέλασε καὶ μό-
νος αὐτὸς εὐφημέναι ἔφη, ὃν δεῖ λόγων τέχνης δεῖν δὲ
οὕτε μακρῶν οὕτε βραχέων, ἀλλὰ μετρίων.

ΦΑΙ. Σοφώτατά γέ, ὡς Πρόδικε.

mihi videris appellare dialecticam, rhetorica autem videtur mihi adhuc nos fugere.

So. Quomodo dicas? pulchrum scilicet aliquid erit, quod ab illo derelictum arte tamen percipietur. prorsus autem non est negligendum illud tibi et mihi, sed dicendum, quid tandem istud sit quod relinquatur in rhetorica.

Phae. Per multa sane, Socrate, quae quidem in libris de arte oratoria scriptis reperias.

So. Et praecclare quidem admones; exordium, opinor, primum esse dicendum in orationis initio, has dicas — nonne ita est? — artis delicias?

Phae. Vero.

So. Deinde narrationem aliquam et praeterea testimonia subiicienda esse, tertio argumenta, quarto verisimilia; etiam probationem opinor et approbationem memorare optimum illum artificem oratorium Byzantium virum.

Phae. Probumne dicas Theodorum?

So. Quidni? quin etiam refutationem et superrefutationem esse adhibendam tam in accusatione quam in defensione. pulcherrimum vero Parium Evenum in medium non proferimus, qui subdeclarationem primus inventit et laudationes subsicivas? sunt qui ipsum dicant etiam reprehensiones subsicivas versibus tradere memoriae causa; sapiens enim vir est. Tisiām vero et Gorgiam dormire sinemus, qui veris veri similia cognoverunt esse anteponenda, qui, ut pusilla magna et magna pusilla videantur, efficiunt vi orationis, itemque nova prisca et contraria nova, qui brevitatem orationum infinitasque longitudines cunctis de rebus invenerunt? Haec quondam ex me audiens Prodicus risit et se unum invenisse dixit, quibus opus esset orationibus ex arte; opus videlicet esse neque longis neque brevibus, sed modicis.

Phae. Sapientissime id quidem, Prodice.

ΣΩΚ. Ἰππίαν δὲ οὐ λέγομεν; οἷμαι γάρ ἀν ξύμφη-
φον αὐτῷ καὶ τὸν Ἡλεῖον ξένον γενέσθαι.

ΦΑΙ. Τι δ' οὖ;

***ΣΩΚ.** Τὰ δὲ Πώλου πῶς φράσομεν αὐ μονσεῖα λό-
γων, ὃς διπλασιολογίαν καὶ γνωμολογίαν καὶ εἰκονολογίαν
ὄνομάτων τε Λικυμνίων ἂ ἔκεινῃς ἰδωρήσατο, προεποίη-
σεν εὐεπείας *);

ΦΑΙ. Πρωταγόρεια δέ, ὡς Σώκρατες, οὐκ ἦν μέντοι
τοιαῦτ' ἄττα;

ΣΩΚ. Ὁρθοέπειά γέ τις, ὡς παῖ, καὶ ἄλλα πολλὰ
καὶ καλά. τῶν γε μὴν οἰκτρογόνων ἐπὶ γῆρας καὶ πενίαν
ἔλκομένων λόγων πεντηκόντην τέχνη μοι φαίνεται τὸ τοῦ
Χαλκηδονίου σθένος ὁργίσαι τε αὐ πολλοὺς ἄμα δεινὸς
ἀνήρ γέγονε, καὶ πά*λιν ὥργισμένοις ἐπάδων κηλεῖν, ὡς Δ
ῆφη, διαβάλλειν τε καὶ ἀπολύσασθαι διαβολὰς ὄθενδὴ πρά-
τιστος. Τὸ δὲ δῆ τέλος τῶν λόγων κοιτῇ πᾶσιν ἔοικε ξυ-
δεδογμένον εἶναι, φῇ τινὲς μὲν ἐπάνοδον, ἄλλοι δὲ ἄλλο
τίθενται ὄνομα.

ΦΑΙ. Τὸ ἐν κεφαλαίῳ ξιαστα λέγις ὑπομνήσαι ἐπὶ
τελευτῆς τοὺς ἀκούοντας περὶ τῶν εἰρημένων;

ΣΩΚ. Ταῦτα λέγω καὶ εἰ τι σὺ ἄλλο ἔχεις εἰπεῖν
λόγων τέχνης πέρι.

ΦΑΙ. Σμικρά γε καὶ οὐκ ἄξια λέγειν.

***ΣΩΚ.** Ἐῶμεν δὴ τά γε σμικρά, ταῦτα δὲ * ὑπ' αὐ-
γὰς μᾶλλον ἴδωμεν, τίνα καὶ πότ' ἔχει τὴν τέχνης δύ-
ναμιν.

ΦΑΙ. Καὶ μάλα ἐδίωμένην, ὡς Σώκρατες, ἐν γε δὴ
πλήθους ξυνόδοις.

ΣΩΚ. Ἔχει γάρ ἀλλ', ὡς δαιμόνιε, ἵδε καὶ σύ, εἰ ἄρα
καὶ σοὶ φαίνεται διεστηκὸς αὐτῶν τὸ ἥτριον, ὥςπερ ἐμοί.

ΦΑΙ. Δείκνυς μόνον.

ΣΩΚ. Εἰπὲ δὴ μοι· εἴ τις προελθὼν τῷ ἔταιρῳ

*^{το.} ὄνομάτων τε Λικυμνίων προεποιήσατο εὐ-
επείας;

So. Hippiam vero non memoramus? arbitror enim in eadem, atque illum, sententia Eleum quoque hospitem fuisse.

Phae. Sane quidem.

So. Poli autem quomodo dicemus musea loquendi, qui duplicitoquentiam et sententiloquentiam et simililoquentiam nominumque Licymnieorum ad se vindicavit venustates?

Phae. Protagorea vero, Socrate, nonne huiusmodi fere erant?

So. Recta quaedam eloquatio, o fili, aliaque multa plura. orationum vero miserabiliter ingemiscentium, ad senectutem et paupertatem tractarum, arte superasse mihi videtur Chalcedonii robur; ira porro accendere multos simul valuit vir iratoque incantando rursus placare, ut dicebat, ad invidiam conflandam conflatamque extinguendam quovis modo potentissimus. De orationum autem fine communis omnium videtur sententia esse, cui nonnulli repetitionem, alii aliud ponunt nomen.

Phae. Dicisne, summatim ad singulorum quae dicta sint memoriam auditorum animos in fine esse revocandos?

So. Hoc dico et si quid aliud habes memorare de arte oratoria.

Phae. Minuta nec digna quae memorentur.

So. Mittamus igitur minuta illa, haec vero ad sollem magis spectemus, quem et quando habeant artis effectum.

Phae. Validissimum sane, Socrate, in multitudinis quidem coetibus.

So. Habent vero, sed, o bone, considera etiam tu ipse, numquid tibi quoque videatur hiare ipsorum tela, sicut mihi.

Phae. Ostende modo.

So. Dic igitur mihi: si quis accedens ad amicum

σοῦ Ἐρυξιμάχῳ η̄ τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἀκουμενῷ εἰπεῖ οὐτε
 Ἐγὼ ἐπίσταμαι τοιαῦτ’ ἄττα σώμασι προσφέρειν, ὥστε θερα-
 μαλεῖν τε ἐὰν βούλωμαι καὶ ψύχειν, καὶ ἐὰν μὲν δόξῃ Β-
 μοι, ἐμεῖν ποιεῖν, ἐὰν δ’ αὐτόν, κατώ διαχωρεῖν, καὶ ἄλλα
 πάμπολλα τοιαῦτα, καὶ ἐπιστάμενος αὐτὰ ἀξιῶ λατρὸς εἶναι
 καὶ ἄλλον ποιεῖν, φῶ ἂν τὴν τούτων ἐπιστήμην παραδῶ-
 τι ἂν οἵτις ἀκούσαντας εἴπειν;

ΦΑΣ. Τί δ’ ᾧλο γε η̄ ἔρεσθαι, εἰ προσεπίσταται καὶ
 οὐδετινας δεῖ καὶ ὅποτε ἐκαστα τούτων ποιεῖν καὶ μέχρι
 δόποσου;

ΣΩΚ. Εἰ οὖν εἴποι δοῦ Οὐδαμῶς, ἀλλ’ ἀξιῶ τὸν
 ταῦτα παρ’ ἐμοῦ μαθόντα αὐτὸν οἶν τ’ εἶναι ποιεῖν οὐδὲ
 ἐρωτᾶς;

ΦΑΣ. Εἴποι ἂν, οἶμαι, δοῦ Μαίνεται ἄνθρωπος, καὶ
 ἐκ βιβλίου ποθὲν ἀκούσας η̄ περιτυχῶν φαρμακείοις λατρὸς
 οἴεται γεγονέναι, οὐδὲν ἐπαῖτων τῆς τέχνης.

ΣΩΚ. Τι δ’, εἰ Σοφοκλεῖ αὐτὸν προσελθὼν καὶ Εὔρι-
 πίδη τις λέγοι, ὡς ἐπίσταται περὶ σμικροῦ πράγματος ἡ-
 σεις παμμήκεις εἴπειν καὶ περὶ μεγάλου πάνυ σμικράς,
 ὅταν τε βούληται, οἰντρὰς καὶ τούναντίον αὐτὸν φοβερὰς καὶ
 ἀπειλητικάς, δοσα τ’ ἄλλα τοιαῦτα, καὶ διδάσκων αὐτὰ Δ-
 ραγωδίας ποίησιν οἴεται παραδιδόναι;

ΦΑΣ. Καὶ οὗτοι ἂν, ω̄ Σώπρατες, οἶμαι, καταγελῶν,
 εἴ τις οἴεται τραγωδίαν ἄλλο τι εἶναι η̄ τὴν τούτων ξύ-
 στασιν, πρέπουσαν ἄλληλοις τε καὶ τῷ ὅλῳ ξυνισταμένην.

ΣΩΚ. Ἀλλ’ οὐκ ἀν ἀγορίκως γε, οἶμαι, λοιδορή-
 σεισ, ἀλλ’ ὥσπερ ἀν μουσικὸς ἐντυχῶν ἀνδρὶ οἰομένῳ ἀρ-
 μονικῷ εἶναι, δοῦ δὴ τυγχάνει ἐπιστάμενος ὡς οἶν τε ὀξυ-
 τάτην καὶ βαρυτάτην χροδὴν ποιεῖν, οὐκ ἀγρέτως εἴποι ἀν Ε-
 Ὡ μοχθηρέ, μελαγχολῆς, ἀλλ’ ἄτε μουσικὸς ὃν πραότε-
 ρον δοῦ Ὡ ἀριστε, ἀνάγκη μὲν καὶ ταῦτ’ ἐπίστασθαι
 τὸν μέλλοντα ἀρμονικὸν ἔσεσθαι, οὐδὲν μηδὲν καλύει μηδὲ

num Eryximachum eiusve patrem Acumenum dicat: Ego scio huiusmodi quaedam corpori adhibere, ut et calefaciam, si voluerim, et refrigerem, et si visum mihi sit, vomere rursusque per inferiores partes excerni faciam, et alia eiusmodi permulta, horumque sciens me censeo medicum esse aliumque quemvis facere, cui illorum scientiam impertiam: quid ipsos existimas his auditis reposituros esse?

Phae. Quid aliud nisi interrogatueros esse, num etiam sciat, in quibus, quando quidque et quoad facere oporteat?

So. Quodsi dicat: Minime vero, sed existimo eum; qui illa a me didicerit, per se posse id praestare quod interrogas?

Phae. Dicent, opinor: Insanit homo et quod e libro quoipiam perceperit vel casu invenerit remedia quaedam, medicum se putat factum esse, nequaquam intelligens quum sit artis.

So. Quid vero, si ad Sophoclem aliquis accedens vel ad Euripidem dicat, se scire de re levi orationes admodum longas habere et de magna valde breves, porro, si voluerit, lamentabiles itemque contra terribiles ac minaces et quae alia sunt generis eiusdem, et haec docentem se existimare tragediae poesin tradere?

Phae. Hi quoque, Socrate, ut opinor, ridebunt, si quis censeat tragediam aliud quid esse quam illorum compositionem ita factam, ut singula inter se et toti convenient.

So. At vero non agresti, opinor, more increpabunt, sed, sicut musicus in hominem incidens putantem harmoniae se esse scientem, quia sciat videlicet quam acutissimam et gravissimam chordam efficere, non acerbe dicet: Atra bili, improbe, percitus es, sed ut musicus lenius: Necesse quidem est, mi optime, etiam haec scire eum, qui harmoniae intelligens esse velit, nihil ta-

σμικρὸν ἀρμονίας ἡπάτειν τὸν τὴν σὴν ἔξιν ἔχοντα· τὰ γὰρ πρὸ ἀρμονίας ἀναγκαῖα μαθήματα ἐπίστασαι, ἀλλ’ οὐ τὰ ἀρμονικά.

ΦΑΙ. Ὁρθότατά γε.

* ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ ὁ Σοφοκλῆς τὸν σφισιν ἐπιδει- 269
κνύμενον τὰ πρὸ τραγῳδίας ἀν φαίη, ἀλλ’ οὐ τὰ τραγι-
κά, καὶ ὁ Ἀκουμενὸς τὰ πρὸ ἴατρικῆς, ἀλλ’ οὐ τὰ ἴα-
τρικά;

ΦΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΣΩΚ. Τί δὲ τὸν μελίγηρν "Ἄδραστον οἰόμεθα η̄ καὶ Περικλέα, εἰ ἀκούσειαν, ὃν νῦν δὴ ἡμεῖς διῆμεν τῶν παιγκάλων τεχνημάτων, βραχυλογιῶν τε καὶ εἰκονολογιῶν καὶ ὅσα ἄλλα διελθόντες ὑπ’ αὐγὰς ἰφαμεν εἶναι σκεπτέα, πότερον χαλεπῶς ἀν αὐτούς, ὥσπερ * ἐγώ τε καὶ σύ, Β ὑπ’ ἀγροικίας ρῆμά τι εἰπεῖν ἀπαίδευτον εἰς τοὺς ταῦτα γεγραφότας τε καὶ διδάσκοντας ὡς ὁητορικὴν τέχνην, η̄, ἄτε ἡμῶν ὄντας σοφωτέρους, καν̄ νῷν ἐπιπλῆξαι εἰπόν-
τας ^Ω Φαιδρέ τε καὶ Σώκρατες, οὐ χρὴ χαλεπαίνειν, ἀλλὰ ξυγγιγνώσκειν, εἰ τινες μὴ ἐπιστάμενοι διαλέγεσθαι ἀδύνατοι ἐγένοντο δρίσασθαι τί ποτε ἔστιν η̄ ὁητορική̄ ἐκ δὲ τούτου τοῦ πάθους τὰ πρὸ τῆς τέχνης ἀναγκαῖα μαθήματα ἔχοντες ὁητορικὴν φήμησαν εὑρητέναι, καὶ C ταῦτα δὴ διδάσκοντες ἄλλους ἡγοῦνται σφισι τελέως ὁη-
τορικὴν δεδιδάχθαι, τὸ δὲ ἔκαστα τούτων πιθανῶς λέ-
γειν τε καὶ τὸ ὅλον ξυνίστασθαι, οὐδὲν ἔργον, αὐτοὺς δεῖν παρ’ ἑαυτῶν τοὺς μαθητάς σφιν πορίζεσθαι ἐν τοῖς λόγοις. -

ΦΑΙ. Ἀλλὰ μήν, ὡ̄ Σώκρατες, κινδυνεύει γε τοιοῦ-
τόν τι εἶναι τὸ τῆς τέχνης, η̄ν οὗτοι οἱ ἀνδρες ὡς ὁητο-
ρικὴν διδάσκουσί τε καὶ γράφουσι, καὶ ἔμοιγε δοκεῖς ἀληθῆ εἰδηκέναι. ἀλλὰ δὴ τὴν τοῦ τῷ ὅντι ὁητορικοῦ τε καὶ * πιθανοῦ τέχνην πῶς καὶ πόθεν ἄν τις δύνατο D πορίσασθαι;

ΣΩΚ. Τὸ μὲν δύνασθαι, ὡ̄ Φαιδρε, ὥστε ἀγω-
νιστὴν τέλεον γενέσθαι, εἰκός, ισως δὲ καὶ ἀναγκαῖον,
ἔχειν ὥσπερ τάλλα· εἰ μέν σοι ὑπάρχει φύσει ὁητορικῷ

men obstat, quominus ne imbutus quidem sit harmonia is, qui tuam habet facultatem; etenim quae ante harmoniam disci necesse est, haec tu sois, non ipsa harmonica.

Phae. Rectissime vero.

So. Nonne etiam Sophocles eum, qui illud ipsi doctrinae specimen det, dicet intelligere, quae ante tragoe- diam sciri necesse sit, non ipsa tragicā, et Acumenus, quae ante medicinam oporteat sciri, non ipsa medica?

Phae. Prorsus ita.

So. Quid vero suaviloquentem Adraustum arbitramur vel Periclem, si audierint, quae nunc commemo- ravimus bella artificia, breviloquentias et simililoquentias et quae alia persequuti ad solem diximus spectanda esse, utrum acerbe ipsos, sicut me et te, prae rusticitate dictum aliquod dicturos incultum in eos, qui haec scripferunt et docent tamquam artem rhetorican, an, quippe nobis sapientiores, etiam nos castigaturos esse dicentes: O Phaedre et Socrates, non convenit saevire, sed ignoscere, si qui nescientes disferere nequeant definire quid sit rhetorica; quo fit ut, quae ante artem sciri necesse est, tenentes continuo se rhetorican arbitrentur invenisse, et haec scilicet si alios docuerint, existimant perfecte illis rhetorican esse traditam, illud vero, quomodo quidque ad persuadendum apposite datur totumque componatur, quippe quod nihil sit negotii, sibi ipsos debere per se discipulos suos acquirere in orationibus.

Phae. Enimvero, Socrate, videtur huinsmodi esse artificium illud, quod hi viri ut rhetorican et docent et scriptis tradunt, et mihi quidem videris vera dixisse; at vere rhetorici et ad persuadendum accommodati artem quomodo et unde quisquam possit sibi acquirere?

So. Si quaeris, Phaedre, quomodo quisquam pos- fit orator perfectus existere, verisimile, fortasse etiam necesse est, eandem huius rei rationem esse atque cete-

είναι, οὐσιώδης ἐλλόγιμος, προσλαβών ἐπιστήμην τε καὶ μελέτην· ὅτου δὲ ἀν ἐλλίπης τούτων, ταύτη ἀτελῆς οὐσίας δέ σον δὲ αὐτοῦ τέχνη, οὐχ ἡ Λυσίας καὶ Θρασύμαχος πορεύεται, δοκεῖ μοι φαίνεσθαι ἡ μέθοδος.

ΦΑΙ. Ἀλλὰ πῇ δή;

ΣΩΚ. Κινδυνεύει, ὁ ἄριστε, εἰκότως ὁ Περικλῆς Επάντων τελεώτατος εἰς τὴν ὁγητορικὴν γενέσθαι.

ΦΑΙ. Τί δή;

ΣΩΚ. Πᾶσαι ὅσαι μεγάλαι τῶν τεχνῶν, προσδέονται ἀδολεσχίας * καὶ μετεωρολογίας φύσεως πέρι· τὸ γὰρ ὑψηλόνουν τοῦτο καὶ τὸ πάντη τελεσιουργὸν ἔοικεν ἐντεῦθέν ποθεν εἰσιέναι· ὃ καὶ Περικλῆς πρὸς τῷ εὐφυῆς είναι ἐπτήσατο. προσπεσῶν γάρ, οἶμαι, τοιούτῳ ὅντι Ἀναξαγόρα, μετεωρολογίας ἐμπλησθεὶς καὶ ἐπὶ φύσιν νοῦ τε καὶ ἀνοίας ἀφινόμενος, ὃν δὴ πέρι τὸν πολὺν λόγον ἐποιεῖτο Ἀναξαγόρας, ἐντεῦθεν εἴλκυσεν ἐπὶ τὴν τῶν λόγων τέχνην τὸ πρόσφορον αὐτῇ.

ΦΑΙ. Πῶς τοῦτο λέγεις;

* ΣΩΚ. Ὁ αὐτός πον τρόπος τέχνης ὁγητορικῆς, οὗτος περὶ καὶ λαροικῆς.

ΦΑΙ. Πῶς δή;

ΣΩΚ. Ἐν ἀμφοτέραις δεῖ διελέσθαι φύσιν, σώματος μὲν ἐν τῇ ἐτέρᾳ, ψυχῆς δὲ ἐν τῇ ἐτέρᾳ, εἰ μέλλεις μὴ τοιβῇ μόνον καὶ ἐμπειρίᾳ, ἀλλὰ τέχνῃ τῷ μὲν φάρμακα καὶ τροφὴν προσφέρων ὑγίειαν καὶ φῶμην ἐμποιήσειν, τῇ δὲ λόγους τε καὶ ἐπιτηδεύσεις νομίμους πειθὼν ἢν ἂν βούλῃ καὶ ἀρετὴν παραδώσειν.

ΦΑΙ. Τὸ γοῦν εἰκός, ὁ Σώκρατες, οὗτος.

ΣΩΚ. Ψυχῆς οὖν * φύσιν ἀξίως λόγου κατανοῆσαι οἵσι θυντατὸν εἶναι ἀγεν τῆς τοῦ ὄλου φύσεως;

ΦΑΙ. Εἰ μὲν Ἰπποκράτει τῷ τῶν Ἀσκληπιαδῶν δεῖ

rarum: si tibi naturâ subest indoles rhetorica, eris rhetor nobilis, quum adiunxeris doctrinam et exercitatem; in quoque horum defeceris, in eo imperfetus eris; quantum autem huius rei ars est, hoc non ea, qua Lysias et Thrasymachus proficisciuntur, via videatur mihi patefieri.

Phae. Qua tandem alia?

So. Videtur, mi optime, revera Pericles omnium perfectissimus in rhetorica existisse.

Phae. Qui tandem?

So. Omnes quae magnae sunt artes adhibeant necesse est abstrusorem disputationem sublimioremque naturae perscrutationem; nam celsum illud omniumque efficiens videtur inde influere. quod quidem Pericles quoque ad bonam indolem sibi comparaverat. quum enim incidisset, ni fallor, in Anaxagoram huiusmodi virum ingenii, sublimi perscrutatione impletus et ad naturam rationis eiusque, quod rationis expers est, progressus, de quibus videlicet copiosius disputabat Anaxagoras, hinc traduxit ad artem oratoriam quod ei conveniret.

Phae. Quomodo hoc dicis?

So. Eadem haud dubie ratio est artis oratoriae, quae medicae.

Phae. Quomodo?

So. In utraque oportet distingui naturam, corporis in una, in altera animi, si vis non exercitatione tantum et experientia, sed arte illi quidem medicamentis et alimento adhibitis sanitatem et robur iniucere, huic vero orationibus institutisque legitimis adhibitis persuasione quamcumque placuerit atque virtutem tradere.

Phae. Veri simile, Socrate, id quidem est.

So. Iam animi naturam num censes insigniter perspici posse sine universi natura?

Phae. Si quidem Hippocrati ab Asclepiadis ori-

τι πείθεοθαι, οὐδὲ περὶ σώματος ἄνευ τῆς μεθόδου ταύτης.

ΣΩΚ. Καλῶς γάρ, ὃ ἔταῖρε, λέγει· χρὴ μέντοι πρὸς τῷ Ἰπποκράτει τὸν λόγον ἐξετάζοντα σκοπεῖν εἰς ἐνυφωνεῖ.

ΦΑΙ. Φημι.

ΣΩΚ. Τὸ τοίνυν περὶ φύσεως σκόπει τί ποτε λέγει Ἰπποκράτης τε καὶ ὁ ἀληθῆς λόγος. Ἡρός οὐχ ᾧδε γρὴ διανοεῖσθαι περὶ ὄτουν φύσεως, πρῶτον μέν, ἀπλοῦν ἢ πολυειδές ἔστιν, οὐ πέρι βουλησόμενα εἶναι αὐτοὶ τεχνικοὶ καὶ ἄλλους δυνατοὺς ποιεῖν, ἔπειτα δέ, ἐὰν μὲν ἀπλοῦν ἢ, σκοπεῖν τὴν δύναμιν αὐτοῦ, τίνα πρὸς τί πέφυκεν εἰς τὸ δρᾶν ἔχειν, ἢ τίνα εἰς τὸ παθεῖν ὑπὸ τοῦ, ἐὰν δὲ πλείω εἴδη ἔχῃ, ταῦτα ἀριθμησάμενον, ὅπερ ἐφ' ἐνός, τοῦτ' ἰδεῖν ἐφ' ἐκάστου, ὅτῳ τί ποιεῖν αὐτὸ πέφυκεν ἢ ὃ τι παθεῖν ὑπὸ τοῦ *);

ΦΑΙ. Κινδυνεύει, ὃ Σώκρατες.

ΣΩΚ. Ἡ γοῦν ἄνευ τούτων μέθοδος ἐσένοι ἂν ὥσπερ τυφλοῦ πορείᾳ. ἀλλ' οὐ μὴν ἀπεικαστέον τὸν γε τέχνη μετιόντα ὄτιον τυφλῷ οὐδὲ κωφῷ, ἀλλὰ δῆλον ὡς ἂν τῷ τις τέχνην λόγων **) διδῷ, τὴν οὐσίαν δεῖξει ἀκριβῶς τῆς φύσεως τούτου, πρὸς ὃ τοὺς λόγους προσοίσει. ἔσται δέ που ψυχὴ τοῦτο.

ΦΑΙ. Τῇ μήν;

ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἡ ἄμιλλα αὐτῷ τέταται * πρὸς τοῦτο πᾶσα· πειθὼ γάρ ἐν τούτῳ ποιεῖν ἐπιχειρεῖ· ἢ γάρ;

ΦΑΙ. Ναί.

ΣΩΚ. Δῆλον ἄρα ὅτι ὁ Θρασύμαχός τε ἕκατον ὃς ἂν ἄλλος σπουδῇ τέχνην δητορικὴν διδῷ, πρῶτον πάσῃ ἀκριβείᾳ γράψει τε καὶ ποιήσει ψυχὴν ἰδεῖν, πότερον ἐν καὶ ὅμοιον πέφυκεν, ἢ κατὰ σώματος μορφὴν πολυειδές· τοῦτο γάρ φαμεν φύσιν εἶναι δεικνύνται.

ΦΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΣΩΚ. Δεύτερον δέ γε, ὅτῳ τί ποιεῖν ἢ ὃ τι *** παθεῖν ὑπὸ τοῦ πέφυκεν,

*) γρ. τὸ τι — ἢ τὸ τι.

**) γρ. τέχνη λόγων.

***) γρ. ἢ παθεῖν.

undo fides habenda est, ne corpus quidem nisi hac adhibita ratione.

So. Praeclare, o amice, dicit; oportet tamen praeter Hippocratem rationem examinari atque considerari num consentiat.

Phae. Aio,

So. De natura igitur vide quid dicant Hippocrates rectaque ratio. Nonne ita oportet explicari cuiuslibet rei naturam, primo, simplex sit an multiforme id, in quo voluerimus et ipsi artificiosi esse et ad alios efficiendos idonei; deinde, si simplex sit, eius vim explorari, quid cuique naturâ possit facere et quid a quoque pati; sin plures species habeat, has numerari, et ut in uno, ita in singulis considerari, quid cuique facere et quid a quoque pati naturâ possint.

Phae. Ita videtur esse, Socrate.

So. Via et ratio certe, haec si negligantur, similis erit quasi caeci itineri; nequaquam vero par est comparari eum, qui arte quicquam tractet, caeco vel furdo, sed perspicuum est, qui alteri artem oratoriam tradat, accurate ostensurum esse veram eius naturam, cui orationes sit adhibiturus; et hoc scilicet animus erit.

Phae. Quidni?

So. Itaque certatio ipsius ad hoc spectat omnis; persuasionem enim in hoc efficere conatur; num tibi videtur?

Phae. Videtur vero.

So. Patet igitur Thrasymachum et quicumque alias ferio artem velit oratoriam tradere, primo omni adhibita diligentia descripturum et in conspectu positurum esse animum, ut appareat, utrum unus ac similis naturâ sit, an ad corporis figuram multiformis; hoc enim dicimus naturam esse ostendere.

Phae. Ita prorsus.

So. Deinde, quid cuique facere et quid a quoque pati naturâ possit.

ΦΑΙ. Τί μήν;

ΣΩΚ. * Τρίτον δὲ δή, διαταξάμενος τὰ λόγων τε καὶ ψυ-
χῆς γένη καὶ τὰ τούτων παθήματα, δίεισι πάσας αἰτίας, προς-
αρμόττων ἐκαστον ἐκάστῳ καὶ διδάσκων, οἵα οὖσα ὑπὸ οἶων
λόγων δι' ἣν αἰτίαν ἐξ ἀνάγκης η μὲν πειθεῖται, ηδὲ ἀπειθεῖ.

ΦΑΙ. Κάλλιστα γοῦν ἄν, ὡς ἔοικε, ἔχοι οὕτως.

ΣΩΚ. Οὕτοι μὲν οὖν, ὡς φίλε, ἄλλως ἐνδεικνύμενον
ἡ λεγόμενον τέχνην ποτὲ γραφήσεται η λεζθήσεται οὗτε τι
ἄλλο οὗτε τοῦτο· ἀλλ' οἱ νῦν γράφοντες, ὥν σὺ * ἀκή-
κοας, τέχνας λόγων πανοῦργοι εἰσι καὶ ἀποκρύπτονται, εἰ-
δότες ψυχῆς πέρι παγκάλως. πρὸιν ἄν οὖν τὸν τρόπον τοῦ-
του λέγωσι τε καὶ γράφωσι, μὴ πειθώμεθ' αὐτοῖς τέχνη
γράφειν,

ΦΑΙ. Τίνα τοῦτον;

ΣΩΚ. Αὐτὰ μὲν τὰ ὁρήματα εἰπεῖν οὐκ εὐπετές, ὡς
δὲ δεῖ γράφειν, εἰ μέλλει τεχνικῶς ἔχειν, καθ' ὅσον ἐνδέχε-
ται, λέγειν ἐθέλω.

ΦΑΙ. Λέγε δή.

ΣΩΚ. *Ἐπειδὴ η λόγου δύναμις τυγχάνει ψυχαγωγία
οὖσα, τὸν μέλλοντα ὁητορικὸν ἔσεσθαι * ἀνάγκη εἰδέναι, Δ
ψυχὴ ὅσα εἴδη ἔχει. ἔστιν οὖν τόσα καὶ τόσα, καὶ τοῦτα καὶ
τοῖα, ὅθεν οἱ μὲν τοιοίδε, οἱ δὲ τοιοίδε γίγνονται. τούτων
δὲ οὗτοι διηρημένων, λόγων αὖτις τόσα καὶ τόσα ἔστιν εἴδη,
τοιόνδε δὲ ἐκαστον. οἱ μὲν οὖν τοιοίδε ὑπὸ τῶν τοιωνδε
λόγων διὰ τήνδε τὴν αἰτίαν εἰς τὰ τοιάδε εὐπειθεῖς, οἱ δὲ
τοιοίδε διὰ τάδε δυσπειθεῖς. δεῖ δὴ ταῦτα ἵκανως νοήσαν-
τα, μετὰ ταῦτα θεώμενον αὐτὰ ἐν ταῖς πράξεσιν ὅντα τε
καὶ πραττόμενα, ὁξέως τῇ αἰσθήσει δύναται * ἐπακολού-
θεῖν, η μηδέν πω *) εἰδέναι πλέον αὐτῶν ὡν τότε ἥκουε
λόγων ἔνων. ὅταν δὲ εἰπεῖν τε ἓκανὸς ἔχῃ, οἷος ὁποίων
πειθεῖται, παραγιγνόμενόν τε δυνατὸς η διαισθανόμενος
ἔνδεικνυσθαι ὅτι οὗτός ἐστι * καὶ αὕτη η φύσις, 272
περὶ ης τότε ἥσαν οἱ λόγοι, νῦν ἔργῳ παροῦσα, η προσ-
οιστέον τούςδε ὡδε τοὺς λόγους ἐπὶ τὴν τῶνδε πειθιό·
ταῦτα δὲ ηδη πάντες ἔχοντι, προσλαβόντι καιροὺς τοῦ πότε

*) γρ. μηδὲ εἰδέναι πω.

Phae. Quidni?

So. Tertio, dispositis orationum et animi generibus eorumque affectionibus, persequetur omnes causas, suam cuique adiungens atque docens, qualis animus qualibus orationibus quam ob causam necessario vel in persuasionem adducatur vel non adducatur.

Phae. Optime sane, amice, ut patet, se sic habebit.

So. Neque tamen, amice, umquam, quod aliter ostenditur vel dicitur, artificiose scribetur vel dicetur, nec aliud quicquam nec hoc; at qui nunc artes oratorias componunt, quos quidem tu audisti, callidi sunt et occultant scientiam quam habent animi oppido pulchram. priusquam igitur hoc modo et dicant et scribant, ne credamus artificiose eos scribere.

Phae. Quonam tandem modo?

So. Ipsiis quidem verbis haud proclive hoc expofitu est; quomodo autem scribendum sit, si artificiosum sit futurum, quoad eius fieri potest, dicere volo.

Phae. Dic sane.

So. Quum orationis vis ductus quidam animi sit, eum, qui rhetoricus fit futurus, oportet scire, animus quot species habeat. sunt vero tot et tales, unde hi tales, illi tales existunt. haec si ita distincta sunt, orationum quoque tot sunt species et talis unaquaeque. iam tales talibus orationibus hanc ob causam ad hoc faciles sunt adducti, tales vero hanc ob causam difficiles. oportet igitur eum, his satis perspectis, deinde ipsa spectantem in rebus gerendis, quomodo sint et gerantur, acriter perceptione posse assequi; alioqui nihil dum sciet praeter ea, quae olim audiverit magistro usus. quum vero satis potest dicere, qualis qualibus in persuasionem adducatur, praesentemque perspiciens sibi ipse potest monstrare, hunc esse et hanc naturam, de qua tum verba sint facta, nunc revera in promptu positam, cui adhibendae sint hae orationes hoc modo, ut hoc ipsi persuadeat: quum haec iam omnia tenet adiunxitque oppor-

λεκτέον καὶ ἐπισχετέον, βραχυλογίας τε αὐτὸν καὶ λεινολογίας καὶ δεινώσεως ἐκάστων τε ὅστε ἀν εἴδη μάθη λόγων, τούτων τὴν εὔκαιρον τε καὶ ἀκαίρον διαγνόντι, καλῶς τε καὶ τελέως ἔστιν ἡ τέχνη ἀπειργασμένη, πρότερον δὲ οὐ. ἀλλ' ὁ τι ἄν τις αὐτῶν * ἐλλείπῃ λέγων ἢ διδάσκων ἢ γράφων, Β φῆ δὲ τέχνη λέγειν, ὁ μὴ πειθόμενος πρατεῖ. Τί δὴ οὖν; φήσει ἵσως ὁ ἐνγγραφεύς, ὁ Φαῖδρε τε καὶ Σώκρατες, δοκεῖ οὗτος ἢ ἄλλως πως ἀποδεκτὸν λεγομένης λόγων τέχνης;

ΦΑΙ. Ἀδύνατόν που, ὦ Σώκρατες, ἄλλως· καίτοι οὐ σμικρόν γε φαίνεται ἔργον.

ΣΩΚ. Ἀληθῆ λέγεις. τούτου τοι ἔνεκα χρὴ πάντας τοὺς λόγους ἄνω καὶ κάτω μεταστρέφοντα ἐπισκοπεῖν, εἰ τίς πῃ δάσων καὶ βραχυτέρα φαίνεται ἐπ' αὐτὴν ὁδός, ἵνα C μὴ μάτην πολλὴν ἀπίη καὶ τραχεῖαν, ἔξον ὀλίγην τε καὶ λείαν. Ἀλλ' εἰ τινά πῃ βοήθειαν ἔχεις, ἐπακηκοώς Λυστού οἱ τινος ἄλλου, πειρῶ λέγειν ἀναμιμνησκόμενος.

ΦΑΙ. Ἐνεκα μὲν πείρας ἔχοιμ' ἄν, ἀλλ' οὐ τι νῦν γ' οὗτος ἔχω:

ΣΩΚ. Βούλει οὖν ἔγώ τιν' εἶπω λόγον δην τῶν περὶ τεῦτά τινων ἀκήκοα;

ΦΑΙ. Τί μήν;

ΣΩΚ. Λέγεται γοῦν, ὦ Φαῖδρε, δίκαιον εἶναι καὶ τὸ τοῦ λύκου εἰπεῖν.

***ΦΑΙ.** Καὶ σύ γε οὗτο ποίει.

D

ΣΩΚ. Φασὶ τούννυν, οὐδὲν οὗτο ταῦτα δεῖν σεμνύνειν οὐδέν ἀνάγειν ἄνω μακρὰν περιβαλλομένους· παντάπασι γάρ, ὃ καὶ κατ' ἀρχὰς εἴπομεν τοῦδε τοῦ λόγου, δῆτα οὐδὲν ἀληθείας μετέχειν δέοι δικαίων ἢ ἀγαθῶν πέρι πραγμάτων ἢ καὶ ἀνθρώπων γε τοιούτων φύσει ὄντων ἢ τροφῇ τὸν μέλλοντα ἱκανῶς δητορικὸν ἔσεσθαι· τὸ παράπαν γὰρ οὐδὲν ἐν τοῖς δικαστηρίοις τούτων ἀληθείας μέλειν οὐδενί, ἀλλὰ τοῦ πιθανοῦ· τοῦτο δέ εἶναι τὸ εἰκός, Ε

tunitatum cognitionem, quando dicendum et insistendum, itemque breviloquentiae, miserationis, vis ceterarumque quas didicit orationis formarum tempus et opportunnum et inopportunum cognovit, tum pulchre et perfecte ars est confecta, prius vero nullo modo, sed in quocumque illorum aliquis deest, dicens vel docens vel scribens, ait tamen se artificiose dicere, qui fidem ei nullam habet, huius sententia vincit. Quid igitur? dixerit fortasse scriptor, o Phaedre et Socrate, videtur haec an alia quaepiam amplexanda esse quae dicitur *ars dicendi*?

Phae. Nequaquam, Socrate, alia; quamquam haud leve videtur negotium.

So. Verum dicas. hanc vero ob causam oportet nos omnes orationes sursum et deorsum vertendo dispicere, num quae facilior ac brevior compareat ad ipsam via, ut ne frustra longa commees atque aspera, quum exigua mollisque in promptu sit. At si quid subsidii audisti a Lyha vel alio quoipiam, conare dicere eius recordans.

Phae. De conatu quidem, dicere possem, minime vero nunc quidem sic possum.

So. Visne orationem aliquam referam, quam a quibusdam eorum qui in hoc versantur audivi?

Phae. Quidni velim?

So. Dicitur certe, Phaedre, iustum esse etiam lumen audire.

Phae. Et tu quidem ita fac.

So. Dicunt igitur, non esse quod haec tanto opere extollantur alteque repetantur longa circuitione; omnino enim, quod etiam initio diximus huius quaestionis, haud necesse esse veram habere cognitionem iustarum vel bonarum rerum vel etiam hominum natura ita comparatorum vel institutione factorum eum qui idoneus velit rhetor existere; in universum enim nihil in iudicis harum rerum veritatem quemquam curare, sed probabilitatem; hoc autem esse veri simile, cuius ratio ha-

ῷ δεῖν προσέχειν τὸν μέλλοντα τέχνην ἔρειν. οὐδὲ γὰρ αὐτὰ τὰ πραχθέντα δεῖν λέγειν ἐνίστε, ἐάν μὴ εἰκότως η̄ πεπραγμένα, ἀλλὰ τὰ εἰκότα, ἐν τε πατηγορίᾳ καὶ ἀπολογίᾳ, καὶ πάντως λέγοντα τὸ δὴ εἰκὸς διωκτέον εἶναι, πολλὰ εἰπόντα χαίρειν τῷ ἀληθεῖ· * τοῦτο γὰρ διὰ παντὸς τοῦ λόγου 273 γιγνόμενον τὴν ἀπασαν τέχνην πορίζειν.

ΦΑΙ. Αὐτά γε, ὡς Σώκρατες, διελήλυθας ἂ λέγουσιν οἱ περὶ τοὺς λόγους τεχνικοὶ προσποιούμενοι εἶναι· ἀνεμνήσθην γὰρ ὅτι ἐν τῷ πρόσθεν βραχέως τοῦ τοιούτου ἐφηφάμεθα· δοκεῖ δὲ τοῦτο πάμμεγα εἶναι τοῖς περὶ ταῦτα.

ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν τόν γε Τισίαν αὐτὸν πεπάτηκας ἀκριβῶς· εἰπέτω τοίνυν καὶ τόδε ἡμῖν ὁ Τισίας, μή τι ἄλλο λέγει τὸ εἰκὸς * η̄ τὸ τῷ πλήθει δοκοῦν. . .

B

ΦΑΙ. Πὶ γὰρ ἄλλο;

ΣΩΚ. Τοῦτο δὴ, ὡς ἔοικε, σοφὸν εὐρῶν ἄμα καὶ τεχνικὸν ἔγραψεν, ὡς, ἐάν τις ἀσθενής καὶ ἀνδρικὸς ἴσχυρὸν καὶ δειλὸν ἔνυκόψας, ἴματιον η̄ τι ἄλλο ἀφελόμενος, εἰς δικαστήριον ἄγηται, δεῖ δὴ τάληθὲς μηδέτερον λέγειν, ἀλλὰ τὸν μὲν δειλὸν μὴ ὑπὸ μόνου φάγαι τοῦ ἀνδρικοῦ ἔνυκενόφθαι, τὸν δὲ τοῦτο μὲν ἐλέγχειν ὡς μόνω ἥστην, ἐκείνῳ δὲ παταχρήσασθαι τῷ Πᾶς δ' ἀν ἐγὼ * τοιόδε C τοιῷδε ἐπεχείρησα; ὁ δ' οὐκ ἔρει δὴ τὴν ἑαυτοῦ κάκην, ἀλλά τι ἄλλο φεύδεσθαι ἐπιχειρῶν τάχ' ἀν Ἄλεγχόν πη παραδοίη τῷ ἀντιδίκῳ. Καὶ περὶ ταῦτα δὴ τοιαῦτ' ἄττα ἐστὶ τὰ τέχνην λεγόμενα· οὐ γάρ, ὡς Φαιδρε;

ΦΑΙ. Πὶ μήν;

ΣΩΚ. Φεῦ, δεινός *) γ' ἔοικεν ἀποκεκρυμμένην τέχνην ἀνευρεῖν ὁ Τισίας η̄ ἄλλος, ὅστις δὴ ποτὲ ὧν τυγχάνει καὶ ὁπόθεν χαίρει ὀνομαζόμενος! 'Ατάρ, ὡς ἔταιρε, τούτῳ ἡμεῖς πότερον λέγωμεν η̄ μῆ;

D

ΦΑΙ. Τὸ ποῖον;

ΣΩΚ. "Οτι, ὡς Τισία, πάλαι ἡμεῖς, ποὶν καὶ σὲ παρελθεῖν, τυγχάνομεν λέγοντες, ὡς ἄρα τοῦτο τὸ εἰκὸς τοῖς πολλοῖς δὶ διμοιότητα τοῦ ἀληθοῦς τυγχάνει ἐγγιγνόμενον, τὰς δὲ ὁμοιότητας ἔχει διήλθομεν ὅτι πανταχοῦ ὁ τὴν ἀλήθει-

*) ἵσ. δεινός.

benda sit ei, qui artificiose velit dicere. etenim ne ipsa quidem facta dicenda esse interdum, nisi veri simili ratione facta sint, sed veri similia, tam in accusatione quam in defensione, et omnino dicenti veri simile sectandum esse, multum valere iubenti verum; hoc enim per totam orationem pertinens omnem elicere artem.

Phae. Ipsa, Socrate, persequutus es quae dicunt qui orationum artifices se profitentur esse; memini enim supra nos breviter hoc attigisse; videtur autem permanentum quid esse haec tractantibus.

So. Enimvero ipsum quidem Tisiam diligenter trivisti; dicio igitur hoc nobis Tisas, numquid aliud intelligat veri simile, nisi quod multitudini videatur?

Phae. Quid enim aliud?

So. Hoc igitur, ut patet, sapiens simul et artificiosum invenieus scripsit, si quis imbecillus et fortis, qui robustum et ignavum contudisset et pallium aliudvo quid ei detraxisset, in iudicium adduceretur, neutrum oportere verum dicere, sed ignavum negare, se a solo forti esse contusum, hunc vero convincere quidem solos se suisce, illud autem urgere: Quomodo ego talis hunc talem adoriri potuerim? et ille suam ipse ignaviam non fatebitur, sed aliud quodpiam mendacium dicere instituens fortasse convincendi potestatem faciet adversario. Et in aliis quoque huiusmodi fere sunt quae arte dicuntur; nonne ita est, Phaedre?

Phae. Qui aliter?

So. Hem, callidus profecto videtur esse ad artem occultam inveniendam Tisias vel quicumque alias est et undecumque gaudet appellari! At, amice, huic utrum dicamus necne?

Phae. Quidnam?

So. Iam dudum nos, Tisia, priusquam tu in conspectum prodisti, diximus, veri simile illud in volgo verisimilitudine innasci, similitudines autem modo exposuimus ubique eum, qui verum perspexisset, pulcher-

αν εἰδώς πάλλιστα ἐπίσταται εὐρίσκειν· ὅστε εἰ μὲν ἄλλο τι περὶ τέχνης λόγων λέγεις, ἀκούομεν ἄν, εἰ δὲ μή, οἷς νῦν δὴ διηλθομεν πεισόμεθα, ὡς, ἐὰν μή τις τῶν * τε ἀκουσομένων Ετὰς φύσεις διαριθμήσηται καὶ κατ' εἶδη τε διαιρεῖσθαι τὰ ὄντα καὶ μιᾶς ἴδεις δυνατὸς ἥ καθ' ἐν ἔκαστον περιλαμβάνειν, οὕποτ' ἔσται τεχνικὸς λόγων πέρι καθ' ὅσου δυνατὸν ἀνθρώπῳ· ταῦτα δὲ οὐ μήποτε πτήσεται ἄνευ πολλῆς πραγματείας, ην οὐχ ἔνεκα τοῦ λέγειν καὶ πράττειν πρὸς ἀνθρώπους δεῖ διαπονεῖσθαι τὸν σώφρονα, ἀλλὰ τοῦ θεοῖς περιφρίσμένα μὲν λέγειν δύνασθαι, περιφρίσμένως δὲ πράττειν τὸ πᾶν εἰς δύναμιν. οὐ γάρ δὴ ἄρα, ὃ Τισία, φασίν οἱ σοφώτεροι ἡμῶν, μὴ ὄμοδούλοις * δεῖν *) χαρίζεσθαι μελετᾶν τὸν νοῦν 277 ἔχοντα, ὃ τι μὴ πάρεργον, ἀλλὰ δεσπόταις ἀγαθοῖς τε καὶ ἐξ ἀγαθῶν; ὥστ' εἰ μακρὰ ἡ περίοδος, μὴ θαυμάσῃς· μεγάλων γάρ ἔνεκα περιῆτεον, οὐχ ὡς σὺ δοκεῖς. Καται μήν, ὡς ὁ λόγος φησίν, ἐάν τις ἐθέλῃ, καὶ ταῦτα πάλλιστα ἐξ ἐκείνων γιγνόμενα.

ΦΑΙ. Παγκάλως ἔμοιγε δοκεῖ λέγεσθαι, ὃ Σώκρατες, εἴπερ οἶός τέ τις εἴη **).

ΣΩΚ. Ἀλλὰ καὶ ἐπιχειροῦντι τοι τοῖς καλοῖς καλὸν καὶ πάτσηειν, ὃ τι ἄν τῷ ξυμβῇ παθεῖν. B

ΦΑΙ. Καὶ μάλα.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν τὸ μὲν τέχνης τε καὶ ἀτεχνίας λόγων πέρι ἵκανῶς ἔχετω.

ΦΑΙ. Τί μήν;
—**ΦΑΙ.** Τί μήν;

ΣΩΚ. Τὸ δ' εὐπρεπείας δὴ γραφῆς πέρι καὶ ἀπρεπείας, ὅπη ***) γιγνόμενον καλῶς ἄν ἔχοι καὶ ὅπη ἀπρεπεῖας, λοιπόν· ἥ γάρ;

ΦΑΙ. Ναί.

ΣΩΚ. Οἶσθ' οὖν, ὅπῃ μάλιστα θεῷ χαριεῖ λόγων πέρι πράττων ἥ λέγων;

ΦΑΙ. Οὐδαμῶς· σὺ δέ;

ΣΩΚ. Ἀκοήν γ' ἔχω λέγειν τῶν προτέρων, τὸ δ' Σἀληθὲς αὐτοὶ ἵσασιν. εἰ δὲ τοῦτο εῦροιμεν αὐτοῖς, μηδά γ' ἄν ἔθ' ἡμῖν μέλοι· τι τῶν ἀνθρωπίνων δοξασμάτων;

*) γε. δεῖ — ἀγαθῶν.

**) ισ. ἄν εἴη.

***) γρ. πῆ.

rine posse invenire; quocirca si quid aliud de arte oratoria dicis, audiemus, sin minus, iis quae nunc explicavimus fidem habebimus, nisi quis auditrorum naturas dinumeraverit resque possit in species dividere unaque forma cogitata unumquodque singillatim comprehendere, numquam fore orationum artificem, quoad eius fieri possit homo; haec vero neutquam sibi comparabit nisi multo adhibito studio, quod non hoc consilio, ut dicat et agat apud homines, debet exercere sapiens, sed, ut diis grata dicere possit gratumque facere prorsus pro viribus. nonne enim quaeso, Tisia, viri nobis sapientiores dicunt, non ut conservis gratificetur, prudenti laborandum esse, nisi obiter, sed ut dominis bonis a bonisque oriundis gratum faciat? quocirca longum esse circuitum ne mireris; maguarum enim rerum causa circumire nos oportet, non isto, quo tu arbitraris, consilio. fiet tamen, ut oratio ostendit, si quis velit, etiam hoc pulcherrime per illa.

Phae. Oppido pulchre mihi videtur dici, Socrate, dummodo quis id assequi possit.

So. Aggredienti tamen pulchra pulchrum est etiam pati, quodcumque alicui contigerit ut patiatur.

Phae. Prorsus ita est.

So. Iam de hoc, quid artificiosum sit in orationibus et quid ab arte alienum, satis dictum esto.

Phae. Sane quidem.

So. De scripturae autem decentia et indecentia, quomodo videlicet pulchre adhibeatur et quomodo indecenter, reliquum est ut dicamus. nonne?

Phae. Vero.

So. Scin quomodo deo gratissimus eris in orationibus tractandis vel dicendis?

Phae. Nequaquam, tune?

So. Narrationem quidem possum referre priorum, verum autem ipsi sciunt; quod tamen si inveniremus ipsi, ecquid amplius curaremus humanas sententias?

ΦΑΙ. Πελοῖον ἥρου· ἀλλ' ἡ φῆς Ληγκούνας
λέγει.

ΣΩΚ. "Ηκουσα τούννυν, περὶ Ναύκρατιν τῆς Αιγύπτου γενέσθαι τῶν ἐκεῖ παλαιῶν τινὰ Θεῶν, οὐ καὶ τὸ ὄφεον τὸ ιερόν, ὃ δὴ καλοῦσιν Ἰβίν· αὐτῷ δὲ ὅνομα τῷ δαιμονι εἶναι Θεῦθ. τοῦτον δὲ πρῶτον ἀριθμόν τε καὶ λογισμὸν εὑρεῖν καὶ γεωμετρίαν καὶ ἀστρονομίαν, * ἐτι δὲ πεττεῖας τε καὶ κυβείας, καὶ δὴ καὶ γράμματα. βασιλέως δ' αὐτὸύ τότε ὄντος Αιγύπτου ὅλης Θαμοῦ περὶ τὴν μεγάλην πόλιν τοῦ ἄνω τόπου; ἦν οἱ Ἑλλήνες Αἰγυπτίας Θήβας παλοῦσι καὶ τὸν θεὸν Ἀμμωνά, παρὰ τοῦτον ἐλθὼν δὲ Θεῦθ τὰς τέχνας ἐπέδειξε, καὶ ἔφη δεῖν διαδοθῆναι τοῖς ἄλλοις Αἰγυπτίοις. ὃ δὲ ἥρετο ἥντινα ἐκάστη ἔχοι ὡφέλειαν, διεξιόντος δέ, ὃ τι παλᾶς ἢ μὴ παλᾶς δοκοὶ λέγειν, τὸ μὲν ἔψεγε, τὸ δ' * ἐπηγνεῖ. πολλὰ μὲν δὴ περὶ ἐκάστης Ετῆς τέχνης ἐπ' ἴαμφότερα Θαμοῦν τῷ Θεῦθ λέγεται ἀποφίνασθαι, ἡ δύνασις πολὺς ἀν εἴη διελθεῖν· ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τοῖς γράμμασιν ἦν, Τοῦτο δέ, ὡς βασιλεῦ, τὸ μάθημα, ἔφη δὲ Θεῦθ, σοφωτέρους Αἰγυπτίους καὶ μνημονικωτέρους παρέξει· μνήμης τε γάρ καὶ σοφίας φάρμακον εὑρέθη. Ὁ δέ εἶπεν *Ω τεχνικώτατε Θεῦθ, ἄλλος μὲν τεκεῖν δυνατὸς τὰ τῆς τέχνης, ἄλλος δὲ πρῶται τίν' ἔχει μοῖραν βλάβης τε καὶ ὡφέλειας τοῖς μέλλουσι χρῆσθαι· * καὶ νῦν σύ, πα-²⁷⁵ τὴρ ὧν γραμμάτων, δι' εὗνοιαν τούναντίον εἶπες ἢ δύναται· τοῦτο γάρ τῶν μαθόντων λήθην μὲν ἐν ψυχαῖς παρέξει μνήμης ἀμελετησίᾳ, ἀτέ διὰ πίστιν γραφῆς ἔξωθεν ὑπ' ἄλλοτρίων τύπων, οὐκ ἐνδοθεν αὐτοὺς ὑφ' αὐτῶν ἀναμιμνησκούμένους· οὕτονν μνήμης, ἀλλ' ὑπομνήσεως φάρμακον εὗρες. σοφίας δὲ τοῖς μαθηταῖς δόξαν, οὐκ ἀλήθειαν πορίζεις· πολὺν κοροι γάρ σοι γενόμενοι ἀνευ διδαχῆς πολυγνώμονες εἶναι δόξουσιν, * ἀγνώμονες ὡς ἐπὶ τὸ Βπλῆθος ὅντες, καὶ χαλεποὶ ἔννειναι, δοξόσοφοι γεγονότες ἀντὶ σοφῶν.

Phae. Ridiculum est quod rogas; at quae dixisti te audivisse, narra.

So. Audivi igitur, Naucrati Aegypti urbe fuisse aliquem de priscis illius terrae diis, cuius etiam fuerit sacra illa avis, quam ibim appellant, ipsi autem deo nomen fuisse Theuth. hunc primum numerum, computandi artem, geometriam et astronomiam invenisse, praeterea calculorum tesserarumque lusus atque etiam litteras. quum vero tum totius Aegypti rex esset Thamus in magna illa urbe superioris regionis, quam Graeci Thebas Aegyptias appellant, deum vero Ammonem, ad hunc venisse Theuth ipsique artes ostendisse dicentem distribuendas illas esse in ceteros Aegyptios. ille interrogavit, quid quaeque haberet utilitatis, et hoc id exponente, prout bene vel male ipsi visus erat dicere, ita vel vituperavit vel laudavit. et multa quidem de quaque arte in utramque partem Thamus dicitur Theuth declarasse, quae longioris foret sermonis exponere; quum vero ad litteras venisset, tum Theuth Haec vero, o rex, scientia, inquit, sapientiores Aegyptios magisque memores efficiet; memoriae enim et sapientiae subsidium inventa est. Atque ille O artificioissime Theuth, inquit, alius est idoneus ad procreandas artes, alius ad dijudicandum, quid afferant vel detrimenti vel emolumenti iis, qui ipsis usuri sint. etiam tu nunc, qui pateres litterarum, favoris causa contrarium dixisti ac posfunt; etenim haec scientia oblivionem animis afferet propter memoriae negligentiam, quippe qui scripto confidentes extrinsecus per alienas notas, non intrinsecus per se ipsi recordaturi sint: ut non memoriae, sed recordationis subsidium inveneris. sapientiam vero discipulis opinatam, non veram subministras; multa enim percipientes fine institutione multarum rerum scientes videbuntur esse, quamvis inscii maximam partem sint, et molesta erit consuetudo cum iis, qui opinati, non veri extiterint sapientes.

ΦΑΙ. Ὡ Σώκρατες, φαδίως σὺ Αἰγυπτίους τι καὶ δοποδαποὺς ἂν ἐθέλης λόγους ποιεῖς.

ΣΩΚ. Οἱ δέ γ', ὡ φίλε, ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Αι-
δωναῖον οὐρῷ δρυὸς λόγους ἔφασαν μαντικοὺς πρώτους
γενέσθαι. τοῖς μὲν οὖν τότε, ἀτε οὐκ οὖσι σοφοῖς ὥσπερ
ὑμεῖς οἱ νεῖοι, ἀπέχρη δρυὸς καὶ πέτρας ἀκούειν ὑπὲν εὐη-
θείας, εἰ μόνον ἀληθῆ λέγοιεν· σοι δ' Ἰσως * διαφέρει τίς Κ
ὁ λέγων καὶ ποδαπός· οὐ γὰρ ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖς, εἴτε
οὗτοις εἴτε ἄλλως ἔχει.

ΦΑΙ. Ὁρθῶς ἐπέπληξας, καί μοι δοκεῖ περὶ γραμ-
μάτων ἔχειν, ἢπερ ὁ Θηβαῖος λέγει.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν ὁ τέχνην οἰόμενος γράμμασι καταλι-
πεῖν καὶ αὐτὸν ὁ παραδεχόμενος, ὡς τι σαφὲς καὶ βέβαιον
ἐκ γραμμάτων ἐσόμενον, πολλῆς ἀν εὐηθείας γέμοι καὶ τῷ
ὅντι τὴν Ἀμμωνος μαντείαν ἀγνοοῦ, πλέον τι οἰόμενος εἰ-
ναι λόγους γεγραμμένους τοῦ τὸν εἰδότα υπομνήσαι, περὶ Δ
ῶν ἀν τῇ τὰ γεγραμμένα.

ΦΑΙ. Ὁρθότατα.

ΣΩΚ. Δεινὸν γάρ που, ὡ Φαιδρε, τοῦτο ἔχει γραφῆ
καὶ ὡς ἀληθῶς ὅμοιον ζωγραφίᾳ· καὶ γάρ τὰ ἐκείνης ἐπ-
γονα ἔστηκε μὲν ὡς ξῶντα, ἐὰν δ' ἀνέρη τι, σεμνῶς πάνυ
σιγῇ· ταῦτὸν δὲ καὶ οἱ λόγοι· δόξαις μὲν ἀν ὡς τι φρο-
νοῦντας αὐτοὺς λέγειν, ἐὰν δέ τι ἔρη τῶν λεγομένων βου-
λόμενος μαθεῖν, ἐν τι σημαίνει μόνον ταῦτὸν ἀεὶ· ὅταν δὲ
ἄπαξ γραφῇ, καλιν*δεῖται μὲν πανταχοῦ πᾶς λόγος ὅμοιος Ε.
παρὰ τοῖς ἐπαίουσιν, ὡς δ' αὕτως παρὸ οἷς οὐδὲν προσή-
κει, καὶ οὐκ ἐπίσταται λέγειν οἷς δεῖ γε καὶ μή, πλημμε-
λούμενος δὲ καὶ οὐκ ἐν δίκῃ λοιδορηθεὶς τοῦ πατρὸς ἀεὶ
δεῖται βοηθοῦ· αὐτὸς γὰρ οὗτος ἀμύνασθαι οὔτε βοηθῆσαι
δυνατὸς αὐτῷ.

ΦΑΙ. Καὶ ταῦτά σοι ὀρθότατα εἴρηται.

ΣΩΚ. Τί δέ; ἄλλον * δρῶμεν λόγου τούτου ἀδελφὸν 276

Phae. O Socrate, facile tu Aegyptias et cuiates modo volueris narrationes facis.

So. Fuerunt tamen, amice, qui in Iovis Dodonaei templo quercus sermones dicerent fatidicos primos fuisse. illius videlicet aetatis hominibus, quippe qui non fuerint sapientes ut vos recentes, satis erat querum et petram audire propter simplicitatem, dummodo verum dicerent; tuo autem fane iudicio aliquid interest, quis sit is qui dicat et cuiatis, neque enim hoc tantum spectas, itane an aliter res se habeat.

Phae. Iure obiurgasti, et videtur mihi de litteris se sic habere, ut Thebanus dicit.

So. Qui igitur artem scriptam relinquit itemque qui eam recipit, perspicui aliquid atque stabile in scriptis se habiturum esse iudicans, magna is simplicitate refertus erit et revera Ammonis vaticinium ignorabit, maiorem existimans utilitatem praebere orationes scriptas hac, quod scienti recordationem dent eorum, de quibus exponant scripta.

Phae. Rectissime vero.

So. Hoc nimirum, Phaedre, in se mali habet scriptura, in quo reapse similis est picturae; nam huius quoque fetus constiterunt tamquam viventes, si quid eos interrogas, plane auguste tacent. eadem est sermonum ratio: existimes eos intelligentes loqui, si autem de dictis aliquid eos interrogas cupiens id cognoscere, unum indicant tantum semper idem; quum vero semel scriptus est, voluntatur ubique omnis sermo pariter inter intelligentes atque inter eos, ad quos non pertinet, nec scit loqui apud quos debet, et ubi non debet, tacere, male dein tractatus et iniuste reprehensus patris semper indiget auxilio; neque enim se ipse defendere neque auxiliari fibi potest.

Phae. Haec quoque rectissime a te dicta sunt.

So. Quid? alterumne consideremus sermonem,

γνήσιον, τῷ τρόπῳ τε γίγνεται καὶ ὅσφ αἱρένων καὶ δυνα-
τώτερος τούτου φύεται;

ΦΑΙ. Τίνα τοῦτον καὶ πῶς λέγεις γιγνόμενον;

ΣΩΚ. "Ος μετ' ἐπιστήμης γράφεται ἐν τῇ τοῦ μαν-
θάνοντος ψυχῇ, δυνατὸς μὲν ἀμῆναι ἔστω, ἐπιστήμων δὲ
λέγειν τε καὶ σιγᾶν πρὸς οὓς δεῖ.

ΦΑΙ. Τὸν τοῦ εἰδότος λόγον λέγεις ζῶντα καὶ ἐμ-
ψυχον, οὐδὲ ὁ γεγραμμένος εἰδῶλον ἂν τι λέγοιτο δικαίως;

ΣΩΚ. Παντάπαιδι μὲν * οὖν τόδε δὴ μοι εἰπέ· ὁ Β
νοῦν ἔχων γεωργός, ὃν σπερμάτων κήδοιτο καὶ ἔγναρπα
βούλοιτο γενέσθαι, πότερα σπουδῇ ἢν θέρους εἰς Ἀδώνι-
δος κήπους ἀρῶν χαίροι θεωρῶν καλοὺς ἐν ἡμέραισιν ὄκτὼ
γιγνομένους, η̄ ταῦτα μὲν δὴ παιδιᾶς τε καὶ ἕορτῆς γά-
ριν δρῷῃ ἢν, ὅτε καὶ ποιοῖ, ἐφ' οἷς δὲ ἐσπούδακε, τῇ γεωρ-
γικῇ χρώμενος ἢν τέχνῃ, σπείρας εἰς τὸ προσῆκον, ἀγαπόηῃ
ἄνταν διδόωφ μηνὶ ὅσα ἔσπειρε τέλος λαβόντα;

ΦΑΙ. Οὗτοι πον, ὡς Σώ* κρατεῖ, τὰ μὲν σπουδῇ, τὰ Σ
δὲ ὡς ἐτέρως ἢν, η̄ λέγεις, ποιοῖ.

ΣΩΚ. Τὸν δὲ δικαίων τε καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν
ἐπιστήμας ἔχοντα τοῦ γεωργοῦ φῶμεν ἥττον νοῦν ἔχειν εἰς
τὰ ἔστοις σπέρματα;

ΦΑΙ. "Ηκιστά γε.

ΣΩΚ. Οὐκ ἄρα σπουδῇ αὐτὰ ἐν ὑδατὶ γράψει μέλα-
νι σπείρων διὰ καλάμου μετὰ λόγων ἀδυνάτων μὲν αὐτοῖς
λόγῳ βοηθεῖν, ἀδυνάτων δὲ ἵκανως τάληθες διδύξαι.

ΦΑΙ. Οὕκουν δὴ τό γέ εἰκός.

ΣΩΚ. Οὐ γάρ ἄλλα τοὺς μὲν ἐν * γράμμασι κή- D
ποντις, ὡς ἔοικε, παιδιᾶς γάριν σπερεῖ τε καὶ γράψει, ὅταν
γράψῃ, ἔστω τε ὑπομνήματα θησαυριζόμενος, εἰς τὸ λήθης
γῆρας ἐὰν ἴκηται, καὶ παντὶ τῷ ταῦτὸν ἔχνος μετιόντι,
ἥσθηται τε αὐτοὺς θεωρῶν φυομένους ἀπαλούς. Ταν τα
ἄλλοι παιδιᾶς ἄλλαις χρῶνται, ξυμποτίοις τε ἄρδοντες αὐ-
τοὺς ἐτέροις τε ὅσα τούτων ἀδελφά, τότε ἐκεῖνος, ὡς ζο-
νεν, ἀντὶ τούτων, οἷς λέγω, παιζων διάξει.

fratrem illius germanum, quomodo existat quantoque melior isto ac potentior sit naturâ?

Phae. Quem et quomodo existere eum dicis?

So. Qui cum scientia inscribitur in discentis animo, idoneus ad se ipsum defendendum et sciens loqui atque tacere apud quos debet.

Phae. Scientis sermonem dicis viventem et animalum, cuius scriptus iure possit simulacrum dici?

So. Ita prorsus, iam hoc mihi dic: prudens agricultor num semina quae ipsi cordi fint et quae frugifera esse cupiat, serio aestate in Adonidis hortos inarabit et gaudebit ea spectans intra octo dies pulchre progerminantia, an id quidem ludi festaeque oblectationis causa faciet, ut scilicet faciat, haec vero, quae serio tractet, agri colendi adhibens artem seret, ubi convenit, et sati habebit, octavo si mense quae severit ad maturitatem pervenerint?

Phae. Ita sane, Socrate, hoc serio, illud vero aliter, ut dicis, faciet.

So. Eum vero, qui insti et pulchri et boni cognitiones habet, num agricultor dicamus minus prudenter cum suis ipsum semenibus esse acturum?

Phae. Minime id quidem.

So. Itaque non serio illa in aqua inscribet, atramento per calatum ea ferens sermonesque adhibens, qui neque sibi ipsi sermone auxiliari, neque verum factis docere possint.

Phae. Neutquam, ut patet.

So. Immo litteratos hortos, ut perspicitur, ludendi causa seret et scribet, ut scribat, tum sibi ipsi commentarios condens, ad obliviousam senectutem quando venturus sit, tum omnibus idem vestigium persequenteribus, atque laetabitur eos spectans fronde virentes tenera; et quum alii aliis ludis utuntur, computationibus fere irrigantes aliisque quae harum sunt similia, tum ille, ut patet, pro his ita ut dico ludens deget.

ΦΑΙ. Παγκάλην λέγεις παρὰ φαύλην παπδιάν, ὁ Σώνιρατες, τοῦ ἐν λόγοις δυναμένου παῖσιν, δικαιοσύνης τε καὶ ἄλλων ὧν λέγεις πέρι μυθολογοῦντα.

ΣΩΚ. "Εστι γάρ, ω̄ φίλε Φαιδρε, ὅῦτως πολὺ δ', οἴμαι, καὶ λίλων σπουδὴ περὶ αὐτὰ γίγνεται, ὅταν τις τῇ διαλεκτικῇ τέχνῃ χρῶμενος, λαβὼν ψυχὴν προσήκουσαν, φυτεύῃ τε καὶ σπείρῃ μετ' ἐπιστήμης λόγους, οἱ ἑαυτοῖς τῷ τε φυτεύσαντι βοηθεῖν ἴκανοι * τε καὶ οὐχὶ ἀκαρποί, 277 ἄλλὰ ἔχοντες σπέρμα, ὅθεν ἄλλοι ἐν ἄλλοις ἥθεσι φυόμενοι τοῦτ' ἀεὶ ἀθάνατον παρέχειν ἴκανοι καὶ τὸν ἔχοντα εὐδαιμονεῖν ποιοῦντες, εἰς ὅσον ἀνθρώπῳ δυνατὸν μάλιστα.

ΦΑΙ. Πολὺ γάρ τοῦτ' ἔτι πάλλιον λέγεις.

ΣΩΚ. Νῦν δὴ ἐκεῖνα ἥδη, ω̄ Φαιδρε, δυνάμεθα χρίνειν, τούτων ὡμολογημένων.

ΦΑΙ. Τὰ ποῖα;

ΣΩΚ. *Ων δὴ πέρι βουληθέντες ἵδεῖν ἀφικόμεθα εἰς τάδε, ὅπως τὸ Λυσίου τε ὄντειδος ἔξετάσαιμεν τῆς τῶν λόγων γραφῆς πέρι καὶ αὐτοὺς τοὺς λόγους, οἱ τέχνῃ καὶ ἐνευτέλειας τέχνης γράφοιντο. τὸ μὲν οὖν ἐντεχνον καὶ μὴ δοκεῖ μοι δεδηλῶσθαι μετρίως.

ΦΑΙ. *Ἐδοξέ γε δὴ πάλιν δὲ ὑπόμνησόν με πᾶς.

ΣΩΚ. Πρὸν ἄν τις τό τε ἀληθὲς ἐκάστων εἰδῆ περὶ ὧν λέγει ἡ γράφει, καὶ αὐτό γε πᾶν δρίζεσθαι δυνατὸς γένηται, δρισάμενός τε πάλιν καὶ εἶδη μέχρι τοῦ ἀτμήτου τέμνειν ἐπιστηθῆ, περὶ τε ψυχῆς φύσεως διϊδάν ταῦτα τὸ προσαρμόττον ἐκάστη φύσει εἶδος ἀνευρίσκων, οὕτως τιθῆ καὶ διακοσμῆ τὸν λόγον, ποικίλη μὲν ποικίλους ψυχῆς καὶ παναρμονίους διδοῦς λόγους, ἀπλοῦς δὲ ἀπλῆ, οὐ πρότερον δυνατὸν τέχνῃ ἐσεσθαι, καθ' ὅσον πέφρυκε, μεταχειρισθῆναι τὸ λόγων γένος, οὐτε τι πρὸς τὸ διδάξαι οὔτε τι πρὸς τὸ πεῖσαι, ὡς ὁ ἔμπροσθεν πᾶς μεμήνυκεν ἡμῖν λόγος.

Phae. Oppido pulchrum dicis prae vili illo, Socrate, ludum, si quis sermonibus potest ludere, de iustitia ceterisque quae memoras orationes comminiscens.

So. Ita est enim, Phaedre dilecte. multo tamen, opinor, pulchrius quod ad haec consertur studium erit, si quis dialecticam artem adhibens, animum nactus accommodatum, plantet ac ferat cum scientia sermones, qui et sibi ipse et fatori auxiliari satis possint nec steriles sint, sed semen in se contineant, unde alii in aliis ingenii nascantur, qui, numquam illud ut intoreat, possint efficere eiusque participi tantam afferant felicitatem, quanta maxima hominis esse possit.

Phae. Longe vero hoc quod dicis pulchrius est.

So. Nunc igitur illa iam, Phaedre, possumus iudicare, his concessis.

Phae. Quaenam?

So. Quae videlicet perpendere quum vellemus, ad hoc venimus, ut probrum Lysiae illatum propter scriptiones oratorias ipsasque orationes exploraremus, quaenam arte et quae fine arte scriberentur. et artificiosum quidem eiusque contrarium videtur mihi satis esse declaratum.

Phae. Visum est sane, rursus tamen eius me ad mone quomodo statuerimus.

So. Priusquam aliquis veram cuiuslibet rei naturam perspexerit, de qua dicat vel scribat, ipsamque universam definire definitamque rursus in species usque ad individuam naturam dividere potuerit, et, animi naturam quum exploraverit formamque cuique accommodatam invenerit, tum denique componat atque adornet orationem, animo multiplici multiplices omnibusque harmoniis constantes adhibens orationes, simplices contra simplici: neutquam idoneus erit ad orationum genus, quoad eius fieri possit, artificiose tractandum, neque docendi neque persuadendi causa, quemadmodum superior omnis declaravit nobis oratio.

ΦΑΙ. Παντάπει μὲν οὖν τοῦτό γε οὗτο πως ἰφάνη.

ΣΩΚ. Τί δ' αὐτὸς περὶ τοῦ καλὸν η̄ αἰτοσχρὸν εἶναι τὸ Διόγους λέγειν τε καὶ γράψειν, καὶ ὅπῃ γιγνόμενον ἐν δικῇ λέγοιτ' ἂν ὄνειδος η̄ μή, ἀρά οὐ δεδήλωκε τὰ λεχθέντα ὄλλγον ἡμπροσθεν;

ΦΑΙ. Τὲ ποῖα;

ΣΩΚ. Ως εἴτε Λυσίας η̄ τις ἄλλος πώποτε ἔγραψεν η̄ γράψει ἴδια η̄ δημοσίᾳ *), ένυγγραμμα πολιτικὸν γράφων, καὶ μεγάλην τινὰ ἐν αὐτῷ βεβαιότητα ἥγούμενος καὶ σαφίνειαν, οὗτο μὲν ὄνειδος τῷ γράφοντι, εἴτε τις φησιν εἴτε μή· τὸ γὰρ ἀγνοεῖν ὑπάρ τε * καὶ ὄναρ δικαίων τε καὶ ἀδίκων πέρι Ε καὶ κακῶν καὶ ἀγαθῶν οὐκ ἐκφεύγει τῇ ἀληθείᾳ μή οὐκ ἐπονείδιστον εἶναι, οὐδὲ ἂν ὁ πᾶς ὅχλος αὐτὸς ἐπαινέσῃ.

ΦΑΙ. Οὐ γὰρ οὖν.

ΣΩΚ. Ο δέ γε ἐν μὲν τῷ γεγραμμένῳ λόγῳ περὶ ἑκάστου παιδιάν τε ἥγούμενος πολλὴν ἀναγκαῖον εἶναι, καὶ οὐδένα πώποτε λόγον ἐν μέτρῳ οὐδὲ ἄνευ μέτρου μεγάλης ἄξιον σπουδῆς γραφῆναι οὐδὲ λεχθῆναι, [ώς οἱ φαντασίαι μενοὶ ἀνευ ἀνακρίσεως καὶ διδαχῆς πειθοῦς ἔνεκα * ἐλέχθη- 278 σαν] ἀλλὰ τῷ ὄντι αὐτῶν τοὺς βελτίστους εἰδότων ὑπόμνησιν γεγονέναι, ἐν δὲ τοῖς διδασκομένοις καὶ μαθήσεως χάριν λεγομένοις καὶ τῷ ὄντι γραφομένοις ἐν ψυχῇ περὶ δικαίων τε καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν [ἐν] μόνοις τό τε ἐναργὲς εἶναι καὶ τέλεον καὶ ἄξιον σπουδῆς, δεῖν δὲ τοὺς τοιούτους λόγους αὐτοῦ λέγεσθαι οἷον υἱεῖς γνησίους εἶναι, πρῶτον μὲν τὸν ἐν ἑαυτῷ, ἐὰν εὑρεθεὶς ἐνῇ, ἔπειτα εἴ τινες τούτου ἔχονοι τε καὶ ἀδελφοὶ * ἅμα ἐν ἄλλαισιν ἄλλων ψυχαῖς Β καὶ ἄξιαν ἐνέφυσαν, τοὺς δὲ ἄλλους χαίρειν ἐῶν — οὗτος δὲ ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ κινδυνεύει, ὡς Φαῦδρε, εἶναι, οἷον ἐγώ τε καὶ σὺ εὐξαίμεδ' ἀν σέ τε καὶ ἐμὲ γενέσθαι.

ΦΑΙ. Παντάπει μὲν οὖν ἔγωγε βούλομαι τε καὶ εὔχομαι η̄ λέγεις.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν ηδη πεπαισθω μετρίως ήμιν τὰ περὶ λόγων· καὶ σύ γε ἐλθὼν φράζε Δυσίᾳ, ὅτι νῷ καταβάντες ἐς τὸ Νυμφῶν νᾶμά τε καὶ μουσεῖον ἡκούσαμεν λόγων, οὐλ ἐπέστελλον λέγειν Δυσίᾳ τε καὶ εἴ τις ἄλλος ξυ-

*) γρ. δημοσίᾳ, νόμον τιθείε.

Phae. Prorsus hoc ita visum est.

So. Quid autem de hoc, utrum pulchrum an turpe fit orationes et dicere et scribere, et quomodo iure necne ut probrum obiici possit, nonne ostenderunt id paullo ante dicta?

Phae. Quidnam?

So. Si vel Lysias vel alias quis umquam scripsit vel scripturus est privatim vel publice scriptionem civilem condens, magnamque in ea arbitratur stabilitatem et perspicuitatem inesse, probosum id est scribenti, si quis dicit fave non dicit; nam prorsus ignorare iusta et iniusta, mala et bona nullo modo non revera exprobandum est, etiamsi universus populus laudem ei tribuit.

Phae. Prorsus ita est.

So. Qui vero in scripto de quacunque re sermone multum necessario inesse ludi arbitratur, nec umquam sermonem verbis vel sine verbis multo dignum studio esse scriptum aut dictum, [sicut consarcinati illi nulla adhibita disquisitione et doctrina persuadendi causa dicti sunt] sed revera optimos eorum scientibus recordationi servisse, in his vero, qui doceantur, institutionis causa dicantur et reapse inscribantur in animo de iusto et pulchro et bono, folis clarum inesse et perfectum et studio dignum, et oportere huiusmodi sermones quasi filios eiusque germanos dici, primum sermonem in nobismet ipsis, si inventus aliquis in nobis insit, deinde eos, qui illius filii et fratres simul in aliis aliorum animis prodignitate innati sint, ceteros missos faciens: hic et talis vir, Phaedre, vide ne is sit, cuius similes ut existamus ego et tu optaverimus.

Phae. Prorsus equidem et volo et opto quod dicis.

So. Iam satis nobis lusum esto super sermonibus; et tu quidem profectus dic Lysiae, nos descendisse ad Nympharum fontem et museum ibique audivisse sermones, qui nos iuberent nunciare Lysiae et si quis alias

τιθησι λόγους, καὶ Ὀμήρῳ καὶ εἰ τις ἄλλος αὐτὸς ποιησει
ψιλὴν η̄ ἐν ὠδῇ ἔνυτέθεικε, τρίτον δὲ Σόλωνι καὶ ὅστις ἐν
πολιτικοῖς λόγοις νόμους ὀνομάζων ἔνυγγαμματα τῆραφειν
— εἰ μὲν εἰδώς, η̄ τάληθὲς ἔχει, ἔνυτέθεικε ταῦτα καὶ ἔχων
βοηθεῖν· εἰς ἔλεγχον ἵνα, περὶ ὧν ἔραφε, καὶ λέγων αὐτὸς
δυνατὸς τὰ γεγραμμένα φαῦλα ἀποδεῖξαι, οὐ τι τῶνδε
ἐπωνυμίαν ἔχοντα δεῖ λέγεσθαι τὸν τοιοῦτον, ἀλλ', * ἐφ' Β
οῖς ἐπούδακεν, ἐκείνων.

ΦΑΙ. Τίνας οὖν τὰς ἐπωνυμίας αὐτῷ νέμεις;

ΣΩΚ. Τὸ μὲν σοφόν, ὡς Φαιδρε, καλεῖν ἔμποιγε μέγα
εἶναι δοκεῖ καὶ θεῷ μόνῳ πρέπειν, τὸ δὲ η̄ φιλόσοφον η̄
τι τοιοῦτον μᾶλλον τε ἄν αὐτῷ ἀρμόττοι καὶ ἔμμελεστέρως
ἔχοι.

ΦΑΙ. Καὶ οὐδέν γε ἄπο τρόπου.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν αὐτὸν μὴ ἔχοντα τιμιώτερα, ὥν ἔνυτέ-
θηκεν η̄ ἔραφεν ἄνω καὶ κάτω στρέφων ἐν χρόνῳ, πρὸς
ἄλληλα πυλλῶν τε καὶ ἀφαιρῶν, ἐν δίκῃ * που ποιητὴν η̄ Ε
λόγων ἔνυγγαφέα η̄ νομογράφων προσερεῖς;

ΦΑΙ. Τί μήν;

ΣΩΚ. Ταῦτα τοίνυν τῷ ἑταίρῳ φράζε.

ΦΑΙ. Τί δὲ σύ, πῶς ποιήσεις; οὐδὲ γάρ οὐδὲ τὸν
σὸν ἑταῖρον δεῖ παρελθεῖν.

ΣΩΚ. Τίνα τοῦτον;

ΦΑΙ. Ἰσοκράτην τὸν καλόν, φῆ τι ἀπαγγελεῖς, ὡς Σώ-
κρατεῖς; τίν' αὐτὸν φήσομεν εἶναι;

ΣΩΚ. Νέος ἔτι, ὡς Φαιδρε, Ἰσοκράτης· ὃ μέντοι
μαντεύομαι κατ' αὐτοῦ, λέγειν ἔθελω.

ΦΑΙ. Τὸ ποῖον δή;

ΣΩΚ. Δοκεῖ μοι ἀμείνων η̄ κατὰ τοὺς περὶ Λυσίαν
εἶναι λόγους τὰ τῆς φύσεως, ἔτι δὲ η̄θει γεννικωτέρῳ
κεκρᾶσθαι· ὥστε οὐδέν ἄν γένοιτο δαυμαστόν, προϊούσης
τῆς ἡλικίας εἰ περὶ αὐτούς τε τοὺς λόγους, οἷς νῦν ἐπιχει-
ρεῖ, πλέον η̄ παίδων διενέγκοι τῶν πώποτε ἀφαμένων λόγων,

componeret orationes, Homero et si quis alias carmina vel nuda vel cum cantilena coniuncta composuisset, tertio Soloni et quicumque in civili sermonum genere scriptiones condidisset leges nominans: si sciens quomodo verum se haberet, illa composuisset, iis auxiliari, si inquireretur in ea quae scripsisset, et ipse dicendo ostendere posset, a se scripta levia esse ad illa, neutquam debere ab illis nominari, sed ab his, ad quae serium studium contulisset.

Phae. Quidnam vero nomen ipsi imponis?

So. Sapientem, Phaedre, ipsum appellare, magnum mihi videtur esse solique deo convenire, sapientiae vero amantem vel tale quid magis in ipsum cadat et concinnius sit.

Phae. Nec vero hoc non est consentaneum.

So. Eum contra, qui praestabilius nihil habet quam quae composuit vel scriptit, sursum et deorsum vertendo multum ac diu, agglutinando et eximendo, nonne iure poetam vel orationum conditorem vel legum scriptorem appellabis?

Phae. Quidni?

So. Haec igitur dic amico tuo.

Phae. Quid vero tu, quomodo facies? etenim nec tuum amicum par est praeterire.

So. Quemnam tandem?

Phae. Isocratem pulchrum, cui quid renunciabis, Socrate? quem ipsum dicemus esse?

So. Iuvenis adhuc, Phaedre, Isocrates est; quid tamen augurer de ipso, dicere volo.

Phae. Quid tandem?

So. Videtur mihi meliore, quam ut cum Lysiae orationibus comparetur, naturâ, praeterea ingenio generofiore temperatus esse: ut minime futurum sit admirandum, si, quum aetate procefferit, et in hoc ipso orationum genere, cui nunc studet, magis quam pueris praefest omnibus, qui umquam orationes attigerint, et,

ετι τε είλ αύτοῦ μη ἀποχρήσαι ταῦτα, ἵνα μείζω δὲ τις αὐτὸν ἄγοι δρμή θειοτέρα· φύσει γάρ, ὡς φίλε, ἔνεστι τις * φιλοσοφία τῇ τοῦ ἀνδρὸς διανοῇ. Ταῦτα δὴ οὖν ἦγὼ βρέν παρὰ τῶνδε τῶν θεῶν ὡς ἐμοῖς παιδινοῖς Ἰσοκράτει ἔξαγγελῶ, σὺ δὲ ἐκεῖνα ὡς σοῖς Λυσίᾳ.

ΦΑΙ. Ταῦτ' ἔσται· ἀλλὰ ἴωμεν, ἐπειδὴ καὶ τὸ πνίγος ἡπιώτερον γέγονεν.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν εὐξαμένω *) πρέπει τοῖςδε πορεύεσθαι;

ΦΑΙ. Τί μήν;

ΣΩΚ. *Ω φίλε Πάν τε καὶ ἄλλοι δοις τῆδε θεοί, δοιητέ μοι καλῶ γενέσθαι τἄνδοθεν, ἔξωθεν δὲ ὅσα ἔχω, τοῖς ἐντὸς εἰναί μοι φίλια πλούσιον δὲ νομίζοιμι τὸν σοφόν· τὸ δὲ χρυσοῦ πλῆθος εἶη μοι, ὅσον μήτε φέρειν μήτε ἀγειν δύναιτο ἄλλος ἢ ὁ σώφρων. "Ετι ἄλλου του δεόμεθα, ὡς Φαιδρε; ἐμοὶ μὲν γάρ μετρίως ηὔκται.

ΦΑΙ. Καὶ ἐμοὶ ταῦτα ξυνεύχου· κοινὰ γάρ τὰ τῶν φίλων.

ΣΩΚ. *Ιωμεν.

*) γρ. εὐξαμένω. ίσο. εὐξαμένοις.

si contentus his non fuerit, ad maiora ipsum ducat instinctus quidam divinior; naturâ enim, amice, inest quaedam philosophia in viri mente. Haec igitur ego horum deorum iussu Isocrati ut meis deliciis renunciabo, tu vero ista Lygae ut tuis.

Phae. Fiet id sane; sed eamus, quum etiam aestus mitescere cooperit.

So. Nonne nos decet hos deos ante precari, quam hinc discedamus?

Phae. Quidni deceat?

So. O care Pan et quotquot hic estis dii, detis mihi hoc, ut pulcher existam ad interiora, externa vero omnia quae habeo, interioribus mihi sint amica. divitatem iudicem sapientem; tanta vero auri copia mihi sit, quantum neque secum portare neque ducere quisquam possit nisi bonus ac prudens. Num quid aliud praeterea nobis opus est, Phaedre? mihi quidem satis est quod precatus sum.

Phae. Etiam mihi hoc precare; communes enim sunt res amicorum.

So. Eamus.

G O P G I A Σ

ΚΑΛΛΙΚΛΗΣ ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΧΑΙΡΕΦΩΝ ΓΟΡΓΙΑΣ ΠΩΛΟΣ

ΚΑΛ. Πολέμου καὶ μάχης φασὶ χρῆναι, ὡς Σώκρατες, 447
οὗτοι μεταλαγχάνειν.

ΣΩ. Ἀλλ' ἦ, τὸ λεγόμενον, κατόπιν ἑορτῆς ἥπομεν
καὶ ὑστεροῦμεν;

ΚΑΛ. Καὶ μάλα γε ἀστείας ἑορτῆς πολλὰ γάρ καὶ
καλὰ Γοργίας ἡμῖν ὄλιγον πρότερον ἐπεδείξατο.

ΣΩ. Τούτων μέντοι, ὡς Καλλίκλεις, αἴτιος Χαιρεφῶν
οὗτε, ἐν ἀγορᾷ ἀναγκάσας ἡμᾶς διατρῆψαι.

ΧΑΙ. Οὐδὲν πρᾶγμα, ὡς Σώκρατες· ἐγὼ γάρ καὶ λύ-
σομαι· φίλος γάρ μοι Γοργίας, ὡςτ' ἐπιδείξεται ἡμῖν, εἰ
μὲν δοκεῖ, νῦν, ἐὰν δὲ βούλη, ἔσαυθις.

ΚΑΛ. Τί δέ, ὡς Χαιρεφῶν; ἐπιθυμεῖ Σωκράτης
ἀκοῦσαι Γοργίου;

ΧΑΙ. Ἐπ' αὐτῷ γέ τοι τοῦτο πάρεσμεν.

ΚΑΛ. Οὐκοῦν, ὅταν βούλησθε, παρ' ἐμὲ ἡκειν οἰκα-
δε· παρ' ἐμοὶ Γοργίας καταλύει, καὶ ἐπιδείξεται ὑμῖν.

ΣΩ. Εὖ λέγεις, ὡς Καλλίκλεις· ἀλλ' ἀρα ἐθελήσειεν
ἄν ἡμῖν διατεχθῆναι; βούλομαι γάρ πυθέσθαι παρ' αὐτοῦ,
τίς ἡ δύναμις τῆς τέχνης τοῦ ἀνδρός, καὶ τί ἐστιν ὁ
ἐπαγγέλλεται τε καὶ διδάσκει τὴν δὲ ἄλλην ἐπίδειξιν ἔσαυ-
θις, ὡςπερ σὺ λέγεις, ποιησάσθω.

ΚΑΛ. Οὐδὲν οἶον τὸ αὐτὸν ἔρωταν, ὡς Σώκρατες·
καὶ γάρ αὐτῷ ἐν τοῦτ ἦν τῆς ἐπιδείξεως ἐκέλευε γοῦν
νῦν δὴ ἔρωταν ὃ τί τις βούλοιτο τῶν ἔνδον ὅντων, καὶ
πρὸς ἀπαντα ἔφη ἀποκρινεῖσθαι.

CALLICLES SOCRATES CHAEREPHON GORGIAS POLVS

Cal. In belli et pugnae partem dicunt, Socrate, ita veniendum esse.

So. An, ut in proverbio est, post festum accedimus et fero venimus?

Cal. Et quidem post oppido bellum; multa enim pulchra Gorgias nobis paullo ante ostentavit.

So. Huius vero rei, Callicle, culpam sustinet hicce Chaerephon, qui in foro nos coegerit commorari.

Chaer. Nihil interest, Socrate; ego enim damnum etiam sarciam. amicus videlicet mihi est Gorgias; quo-circa se nobis ostentabit, si videtur, nunc, sin mavis, alias.

Cal. Quid tandem, Chaerephon? cupitne Socrates audire Gorgiam?

Chaer. Hanc ipsam sane ob causam adsumus.

Cal. Itaque, si vultis, ad me venite domum: ad me Gorgias devertit, et ostentabit se vobis.

So. Bene dicens, Callicle; num vero conferet cum nobis sermonem? volo enim sciscitari ex ipso, quae sit vis artis, quam vir factitet, et quid sit illud quod profitetur ac doceat; alterum illud alias, ut tu dicens, ostentato.

Cal. Optimum est ipsum interrogare, Socrate; et enim hoc unum erat de iis, in quibus se ostentavit: inbebat videlicet modo interrogari, quocumque quisque vellet eorum, qui intus erant, et ad omnia dicebat se responsurum esse.

ΣΩ. Ἡ παλιῷς λέγεις. Ὡ Χαιρεψῶν, ἵρου εὐτόν.

ΧΑΙ. Τὶ ἔρω* μαι;

ΣΩ. Οὕτις λετίν.

ΧΑΙ. Πῶς λέγεις;

ΣΩ. Ωςπερ ἀν εἰ ἐτύγχανεν ὡν ὑποδημάτων δημιουργός, ἀπεκρίγατο ἀν δήπου τοι ὅτι συντοτόμος· η οὐ κανθάρεις ὡς λέγω;

ΧΑΙ. Μανθάνω καὶ ἐρήσομαι.

Εἶπέ μοι, ὁ Γοργία, ἀληθῆ λέγει Καλλικλῆς ὅδε, ὅτι ἐπαγγέλλει ἀποκρίνεσθαι ὃ τι ἄν τις σε ἐρωτᾷ;

ΓΟΡ. Ἀληθῆ, ὁ Χαιρεψῶν· καὶ γὰρ νῦν δὴ αὐτὰ ταῦτα ἐπηγγελλόμην, καὶ λέγω ὅτι οὐδεὶς μὲ πω ἥρώτηκε παινὸν οὐδὲν πολλῶν ἐτῶν.

ΧΑΙ. Ἡ πον ἄρα φαδίως ἀποκρίνει, ὁ Γοργία.

ΓΟΡ. Πάρεστι τούτου πεῖραν, ὁ Χαιρεψῶν, λαμβάνειν.

ΠΩΛ. Νὴ Δία, ἂν δέ γε βούλη, ὁ Χαιρεψῶν, ἔμοι· Γοργίας μὲν γὰρ καὶ ἀπειρηνέαι μοι δοκεῖ· πολλὰ γὰρ ἄρτι διελήκυθεν.

ΧΑΙ. Τὶ δέ, ὁ Πῶλε; οἵτι σὺ πάλλιον ἂν Γοργίου ἀποκρίνασθαι;

ΠΩΛ. Τὶ δέ τοῦτο, ἐὰν σοι γε * ἴπανῶς;

ΧΑΙ. Οὐδέν· ἀλλ', ἐπειδὴ σὺ βούλει, ἀποκρίνουν.

ΠΩΛ. Ἐρώτα.

ΧΑΙ. Ἐρωτῶ δὴ· εἰ ἐτύγχανε Γοργίας ἐπιστήμων ὡν τῆς τέχνης ἡσπερ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἡρόδικος, τίνα ἀν αὐτὸν ὀνομάζομεν δικαίως; οὐχ ὅπερ ἐκεῖνον;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΧΑΙ. Ἰατρὸν ἄρα φάσκοντες αὐτὸν εἶναι καλῶς ἂν ἐλέγομεν.

ΠΩΛ. Ναί.

ΧΑΙ. Εἰ δέ γε, ἡσπερ Ἀριστοφῶν ὁ Ἀγλαοφῶντος η ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἐμπειρος ἦν τέχνης, τίνα ἀν αὐτὸν ὁρθῶς ἐκαλοῦμεν;

***ΠΩΛ.** Δῆλον ὅτι ξωγράφον.

So. Pulchre dicis profecto. O Chaerephon, roga ipsum.

Chae. Quid rogem?

So. Quis fit.

Chae. Quomodo dicis?

So. Velut si forte calceorum opifex esset, haud dubie tibi responderet, se esse futorem; annon intelligis quomodo dicam?

Chae. Intelligo et rogabo.

Dic mihi, Gorgia, verumne dicit hic Callicles, te profiteri respondere ad omnia quae quis te roget?

Gor. Verum, Chaerephon; etenim modo hoc ipsum professus sum, et dico neminem me umquam interrogasse novi quid intra multos annos.

Chae. Ergo facile tu respondes, Gorgia.

Gor. Licet huius rei, Chaerephon, periculum facere.

Pol. Per Iovem, sin mavis, Chaerephon, mei fac periculum; Gorgias enim videtur mihi iam defessus esse; multa scilicet modo persequutus est.

Chae. Quid tandem, Pole, tene censes pulchrius quam Gorgiam respondere?

Pol. Quid interest, si tibi scilicet satisfaciam?

Chae. Nihil; iam, quia vis, responde.

Pol. Rogo.

Chae. Rogo igitur: si Gorgias intelligens esset eius artis, cuius frater ipsius Herodicus, quo ipsum nominare iure nuncuparemus? nonne eodem quo illum?

Pol. Ita.

Chae. Medicum igitur ipsum appellantes recte dicemus.

Pol. Vero.

Chae. Sin autem illius, quam Aristophon Aglaophonis filius vel huius frater factitat, peritus esset artis, quomodo recte ipsum nominaremus?

Pol. Ut patet, pictorem nunquantea.

XAI. Νῦν δὲ ἐπειδὴ τίνος τέχνης ἐπιστήμων ἔστι, τίνα ἂν παλοῦντες αὐτὸν ὀρθῶς παλοῦμεν;

ΠΩΛ. Ὡς Χαιρεφῶν, πολλὰ τέχναι ἐν ἀνθρώποις εἰσὶν ἐκ τῶν ἐμπειριῶν ἐμπείρως εὑρημέναι· ἐμπειρία μὲν γάρ ποιεῖ τὸν αἰώνα ἡμῶν πορεύεσθαι κατὰ τέχνην, ἀπειρία δὲ κατὰ τύγχανον. Ἑκάστων δὲ τούτων μεταλαμβάνουσιν ἄλλοι ἄλλων ἄλλως, τῶν δὲ ἀριστών οἱ ἀριστοί· ὃν καὶ Γοργίας ἔστιν ὅδε, καὶ μετέχει τῆς καλλίστης τῶν τεχνῶν.

ΣΩ. Κακῶς γε, ὡς Γοργία, φαίνεται Πᾶλος παρεῖ D σπενάσθαι εἰς λόγους· ἄλλὰ γάρ ὃ ὑπέσχετο Χαιρεφῶντι οὐ ποιεῖ. ΣΩΤΕΙ ΕΙΣΙΟΥ ΘΕΟΝ ΤΗΝ ΗΜΑΤΙΝ ΟΙ

ΓΟΡ. Τί μάλιστα, ὡς Σώκρατος;

ΣΩ. Τὸ δρωτώμενον οὐ πάντα μοι φαίνεται ἀποκρίνεσθαι.

ΓΟΡ. Ἀλλὰ σύ, εἰ βούλει, ἐροῦ αὐτόν.

ΣΩ. Οὕτω, εἰ αὐτῷ γε σοὶ βουλομένῳ ἔστιν ἀποκρίνεσθαι, ἄλλὰ πολὺ ἀν ἥδιον σέ. δῆλος γάρ μοι Πᾶλος καὶ ἐξ ὧν εἴρηκεν; ὅτι τὴν παλουμένην φητορικὴν μᾶλλον μεμελέτηκεν η διαλέγεσθαι.

ΠΩΛ. Τί δή, ὡς Σώκρατες;

ΣΩ. "Οτι, ὡς Πᾶλε, ἐρομένου Χαιρεφῶντος, τίνος Γοργίας ἐπιστήμων τέχνης, ἐγκωμιάζεις μὲν αὐτοῦ τὴν τέχνην ὡςπερ τινὸς ψέγοντος, ητις δέ ἔστιν οὐκ ἀπειρίνω.

ΠΩΛ. Οὐ γάρ ἀπεκρινάμην ὅτι εἴη η παλλίστη;

ΣΩ. Καὶ μάλιστα γε ἄλλ' οὐδεὶς ἥρωτα, ποία τις εἴη η Γοργίου τέχνη, ἄλλὰ τίς, καὶ ὅντινα δέοι παλεῖν τὸν Γοργίαν. ὡςπερ τὰ ἐμπροσθέν σοι ὑπετείνατο Χαιρεφῶν καὶ αὐτῷ παλῶς καὶ * διὰ βραχέων ἀπεκρίνω, καὶ νῦν 449 θύνοντας εἰπὲ τίς η τέχνη καὶ τίνα Γοργίαν παλεῖν χρὴ ημᾶς· μᾶλλον δέ, ὡς Γοργία, αὐτὸς ἡμῖν εἰπέ, τίνα σε χρὴ παλεῖν ὡς τίνος ἐπιστήμονα τέχνης.

ΓΟΡ. Τῆς φητορικῆς, ὡς Σώκρατες.

ΣΩ. Ρήτορα ἄρα χρὴ σε παλεῖν;

ΓΟΡ. Ἀγαθόν γε, ὡς Σώκρατες, εἰ δή ὃ γε εὔχομει εἶναι, ὡς ἔφη "Ομηρος, βούλει με παλεῖν.

Chae. Nunc cuiusnam artis sciens est et quomodo ab hac recte ipsum nominabimus?

Pol. O Chaerephon, multae artes in hominibus sunt peritiā perite inventae; peritia enim facit aevum nostrum procedere arte, imperitia autem forte. harum vero singularum participes sunt alii aliarum aliter, optimarum autem optimi; quorum unus etiam hic Gorgias est, et particeps ille quidem pulcherrimae artium.

So. Praeclare sane, Gorgia, videtur Polus praeparatus esse ad dicendum, quod tamen promiserat Chaerephonti non facit.

Gor. Quid potissimum?

So. Ad interrogatum haudquaquam mihi videtur respondere.

Gor. Itaque tu, si vis, interroga ipsum.

So. Non, si tibi ipsi lubet respondere, sed multo mihi gratius erit te rogare; de Polo enim, perspicuum mihi est iam ex iis quae dixit, rhetoricae, quae dicuntur, eum magis studuisse, quam disserendi arti.

Pol. Qui tandem, Socrate?

So. Quia, Pole, quum interrogasset Chaerephon, cuius Gorgias sciens esset artis, laudibus extulisti ipsius artem, quasi quis eam vituperasset, quae vero esset, non respondisti.

Pol. Nonne respondi eam esse pulcherrimam?

So. Sane quidem, at nemo quaerit qualis sit Gorgiae ars, sed quae nam sit et quem oporteat dici Gorgiam. quemadmodum superiorem tibi quaestionem proposuit Chaerephon et tu pulchre ipsi ac breviter respondisti, ita nunc quoque dic, quae nam ars sit et quomodo Gorgiam oporteat appellari: potius, Gorgia, ipse nobis dic, quomodo te dici oporteat et cuiusnam sis sciens artis.

Gor. Rhetoricae, Socrate.

So. Rhetorem igitur oportet te appellari?

Gor. Et bonum quidem, si, quod me glorior esse, ut dixit Homerus, vis me appellare.

ΣΩ. Ἀλλὰ βούλομαι.

ΓΟΡ. Κάλει δή.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἄλλους σε φῶμεν δυνατὸν εἶναι* ποιεῖν; Β

ΓΟΡ. Ἐπαγγέλλομαι γε δὴ ταῦτα οὐ μόνον ἐνθάδε, ἀλλὰ καὶ ἄλλοθι.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν ἐθελήσαις ἂν, ὡς Γοργία, ὥσπερ νῦν διαλεγόμεθα, διατελέσαι τὸ μὲν ἔρωτῶν, τὸ δὲ ἀποκρινόμενος, τὸ δὲ μῆκος τῶν λόγων τοῦτο, οἷον καὶ Πᾶλος ἥρξατο, ἐσαύθις ἀποθέσθαι; ἀλλ' ὅπερ *) ὑπισχνεῖ, μηδὲ φεύσῃ, ἀλλ' ἐθλησον κατὰ βραχὺ τὸ ἔρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι.

ΓΟΡ. Εἰσὶ μέν, ὡς Σώκρατες, ἔνιαι τῶν ἀποκρίσεων ἀναγκαῖαι διὰ μακρῶν τοὺς λόγους* ποιεῖσθαι· οὐ μὴν ἀλλὰ πειρά- C σομάι γε ὡς διὰ βραχυλογίας, μακρολογίας δὲ ἐξαῦθις.

ΓΟΡ. Ἀλλὰ ποιήσω, καὶ οὐδενὸς φήσεις βραχυλογιστέρου ἀκοῦσαι.

ΣΩ. Φέρε δή, φήτορικῆς γάρ φησι ἐπιστήμων τέχνης εἶναι καὶ ποιῆσαι ἂν καὶ ἄλλον * φήτορα, ἡ φήτορικὴ περὶ D τί τῶν ὄντων τυγχάνει οὖσα, ὥσπερ ἡ ὑφαντικὴ περὶ τὴν τῶν ἱματίων ἔργασίαν· ἡ γάρ;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἡ μουσικὴ περὶ τὴν τῶν μελῶν ποίησιν;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Νὴ τὴν "Ἡραν, ὡς Γοργία, ἄγαμαι γέ σου **) τὰς ἀποκρίσεις, ὅτι ἀποκρίνει ὡς οἶον τε διὰ βραχυτάτων.

ΓΟΡ. Πάνυ γὰρ οἴμαι, ὡς Σώκρατες, ἐπιεικῶς τοῦτο ποιεῖν.

ΣΩ. Εὖ λέγεις. Ιδι δή μοι ἀπόκριναι οὕτω καὶ περὶ τῆς φήτορικῆς, περὶ τί τῶν ὄντων ἐστὶν ἐπιστήμη;

ΓΟΡ. Περὶ λόγους.

ΣΩ. Ποίους τούτους, ὡς Γοργία; ἀρά οὐ δηλοῦσι τοὺς κάμνοντας, ὡς ἂν διαιτώμενοι ὑγιαίνοιεν;

*) Ἰσ. εἰπερ.

**) γρ. ἄγαμαι σον,

So. Volo sane.

Gor. Appella igitur.

So. Nonne etiam alios te dicamus posse facere?

Gor. Profiteor sane haec non modo hic, verum etiam alibi.

So. Num igitur volueris, Gorgia, in hac qua nunc utimur differendi ratione perseverare partim rogans partim respondens, longitudinem vero orationum illam, quam Polus iam inceperat, in aliud tempus differre? at, si promiseris, ne mentiaris, sed breviter, quaeſo, ad interrogatum responde.

Gor. Sunt quidem, Socrate, responſiones, quas necesse fit copioſe exponi; verumtamen conabor equidem quam breviflme respondere. etenim hoc quoque unum est de iis, quae profiteor, neminem fere brevius me eadem de re loqui.

So. Hoc vero opus est, Gorgia, et ſpecimen mihi huius ipfius rei da, breviloquentiae, copioſae vero eloquentiae alias.

Gor. Sane faciam et neminem te fateberis breviloquentiorem audiviffe.

So. Age dum, quoniam rhetoricae te dicis artis peritum eſſe et alios quoque efficerē posſe, in quanam re versatur rhetorica? velut ars textoria in vestibus conficiendis occupata eſt, nonne?

Gor. Ita.

So. Nonne etiam musica in canticis faciendis?

Gor. Ita.

So. Per Iunonem, Gorgia, laudo sane has tuas responſiones, quod respondes quam potes breviflme.

Gor. Satis admodum enim puto, Socrate, hoc facere.

So. Bene dicas. age ſis responde mihi ita etiam de rhetorica: cuiusnam rei eſt scientia?

Gor. Orationum.

So. Quarum tandem, Gorgia? num earum quae declarant de aegrotantibus, qua victus ratione utentes valitudinem suam curent?

ΓΟΡ. Οὐ.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα περὶ πάντας γε τοὺς λόγους ἡ φητο-
ρικὴ ἔστιν.

ΓΟΡ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν λέγειν γε ποιεῖ δυνατούς.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν, περὶ ὧνπερ λέγειν, καὶ φρονεῖν;

ΓΟΡ. Πῶς γὰρ οὐ;

ΣΩ. Ἄρ' οὖν οὐ καὶ ἦν νῦν δὴ ἐλέγομεν, ἡ λατρι-
κὴ * περὶ τῶν καμνόντων ποιεῖ δυνατούς εἶναι φρονεῖν
καὶ λέγειν;

ΓΟΡ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Καὶ ἡ λατρικὴ ἄρα, ὡς ἔοικε, περὶ λόγους ἔστιν.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Τούς γε περὶ τὰ νοσήματα.

ΓΟΡ. Μάλιστα.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἡ γυμναστικὴ περὶ λόγους ἔστι
τοὺς περὶ εὐεξίαν τε τῶν σωμάτων καὶ καχεξίαν.

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Καὶ μὴν καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι, ὡς Γοργία, οὐ-
τως ἔχουσιν ἐκάστη αὐτῶν περὶ λόγους ἔστι τούτους, Β
οὶ τυγχάνουσιν ὅντες περὶ τὸ πρᾶγμα οὐ ἐκάστη ἔστιν ἡ
τέχνη.

ΓΟΡ. Φαίνεται.

ΣΩ. Τί οὖν δὴ ποτὲ τὰς ἄλλας τέχνας οὐ φητορικὰς
καλεῖς, οὕσας περὶ λόγους, εἴπερ ταύτην φητορικὴν καλεῖς
ἢ ἂν ἢ περὶ λόγους;

ΓΟΡ. Ὡς Σώκρατες, τῶν μὲν ἄλλων τεχνῶν περὶ^C
χειρουργίας τε καὶ τοιαύτας πράξεις, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πᾶσα
ἔστιν ἡ ἐπιστήμη, τῆς δὲ φητορικῆς οὐδέν ἔστι τοιοῦτον
χειρουργημα, ἀλλὰ πᾶσα ἡ πρᾶξις καὶ ἡ κύρωσις διὰ λό-
*γων ἔστι. διὰ ταῦτ' ἐγὼ τὴν φητορικὴν τέχνην ἀξιῶ εἶναι
περὶ λόγους, δρθῶς λέγων, ὡς ἐγώ φημι.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν μανθάνω οἶαν αὐτὴν βούλει καλεῖν· τάχα

Gor. Non.

So. Neque ergo in omnibus orationibus rhetorica versatur.

Gor. Minime vero.

So. At idoneos ad dicendum facit.

Gor. Vero.

So. Nonne eorum, de quibus dicendi peritos, etiam intelligentes efficit?

Gor. Quidni?

So. Nonne etiam, quam modo diximus, medicina de aegrotantibus facit idoneos ad intelligendum atque dicendum?

Gor. Necessario.

So. Ergo etiam medicina, ut patet, in orationibus versatur.

Gor. Ita.

So. Et quidem in orationibus de morbis.

Gor. Maxime.

So. Nonne etiam ars gymnastica in orationibus versatur de bono et malo corporum habitu?

Gor. Sane quidem.

So. Iam vero ceterarum quoque artium, Georgia, haec est ratio: quaeque earum in talibus versatur orationibus quae pertineant ad id, cuius quaeque ars est.

Gor. Apparet.

So. Cur igitur ceteras artes non dicis rhetoricas, quippe quae in orationibus versentur, siquidem hanc dicis rhetoricam, quae in orationibus versetur?

Gor. Quia, Socrate, ceterarum artium ad opera manu facienda et huiusmodi actiones omnis propemodum spectat scientia, rhetorica autem nihil huiusmodi operis facit, sed omnis eius actio et vis in orationibus est posita. Iccirco ego rhetoricam artem censeo versari in orationibus, recte dicens, ut ego aio.

So. Sane intelligo quallem velis ipsam dicere; mox

δὲ εἰσομαι σεφίστερον. ἀλλ᾽ ἀπόκριναι εἰσὶν ἡμῖν τίχναι· η̄ γάρ;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Πασῶν δέ, οἶμαι, τῶν τεχνῶν τῶν μὲν ἔργασίας τὸ πολὺ ἔστι καὶ λόγου βραχέος δέονται, ἔνιαι δὲ οὐδενός, ἀλλὰ τὸ τῆς τέχνης περαιώνοιτο ἀν καὶ διὰ σιγῆς, οἷον γραφικὴ παὶ ἀνδριαντοποιίᾳ καὶ ἄλλαι πολλαῖ. τὰς * τοιαύτας Δ μοι δοκεῖς λέγειν, περὶ ἣς οὕ φης τὴν ὁγητορικήν εἴναι· η̄ οὖ;

ΓΟΡ. Πάνυ μὲν οὖν καλῶς ὑπολαμβάνεις, ὡς Σώκρατες.

ΣΩ. "Ετεραι δέ γ' εἰσὶ τῶν τεχνῶν αἱ διὰ λόγου πᾶν περαιώνουσι καὶ ἔργου, ὡς ἔπος εἰπεῖν, η̄ οὐδενὸς προσδέονται η̄ βραχέος πάνυ, οἷον ἡ ἀριθμητικὴ καὶ λογιστικὴ καὶ γεωμετρικὴ καὶ πεττευτικὴ γε καὶ ἄλλαι πολλαὶ τέχναι, ὧν ἔνιαι σχεδόν τι ἴσους τοὺς λόγους ἔχουσι ταῖς πράξεσιν, αἱ δὲ πολλαὶ πλείους καὶ τὸ παρόπαν πᾶσα η̄ πρᾶξις καὶ τὸ * κῦρος αὐταῖς διὰ λόγων ἔστι. τῶν τοιούτων τινά μοι Ε δοκεῖς λέγειν καὶ τὴν ὁγητορικήν.

ΓΟΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Ἀλλ' οὐ τι τούτων γε οὐδεμίαν οἶμαι σε βούλεσθαι ὁγητορικὴν καλεῖν, οὐχ ὅτι τῷ φήματι οὗτως εἰπεῖς, ὅτι η̄ διὰ λόγου τὸ κῦρος ἔχουσα ὁγητορική ἔστι, καὶ ὑπόλαβοι ἄν τις, εἰ βούλοιτο δυσχεραίνειν τοῖς λόγοις, Τὴν ἀριθμητικὴν ἄρα ὁγητορικήν, ὡς Γοργία, λέγεις; Ἀλλ' οὐκ οἶμαι σε οὔτε τὴν ἀριθμητικὴν οὔτε τὴν γεωμετρίαν ὁγητορικὴν λέγειν.

*ΓΟΡ. Ὁρθῶς γάρ οἶει, ὡς Σώκρατες, καὶ δικαίως 451 ὑπολαμβάνεις.

ΣΩ. "Ιδι οὖν καὶ σὺ τὴν ἀπόκρισιν ἦν ἡρόμην διαπέρανον. ἐπεὶ γάρ η̄ ὁγητορικὴ τυγχάνει μὲν οὖσα τούτων τις τῶν τεχνῶν τῶν τὸ πολὺ λόγῳ χρωμένων, τυγχάνουσι δὲ καὶ ἄλλαι τοιαῦται οὖσαι, πειρῶ εἰπεῖν η̄ περὶ τί ἐν λόγοις τὸ κῦρος ἔχουσα ὁγητορική ἔστιν. ὅσπερ ἀν εἴ τις με ἔρωιτο ὃν νῦν δὴ ἔλεγον περὶ ἡστιοσοῦν τῶν τεχνῶν ὩΣ Σώκρατες, τίς ἔστιν η̄ ἀρι-

tamen perspiciam clarius. itaque responde: sunt nobis artes; nonne?

Gor. Ita.

So. Omnium vero, opinor, artium aliae in operibus faciendis magnam partem occupatae sunt sermonemque brevem requirunt, aliae vero nullum, ita ut artis opus perfici etiam silentio possit, velut ars pingendi et statuaria et aliae multae. huiusmodi mihi videris artes dicere, in quibus neges rhetorican esse; non ita est?

Gor. Oppido pulchre arbitraris, Socrate.

So. Aliae contra sunt artes quae orationibus omnino perficiunt et opus aut nullum prope requirunt aut admodum exiguum, velut arithmeticā et ratiocinandi ars et geometria et calculis ludendi aliaeque multae artes, quarum nonnullae ferme aequales habent sermones actionibus, plurimae vero plures, ita ut in universum omnis earum actio atque vis in orationibus sit posita. in huiusmodi artibus videris mihi dicere rhetorican esse.

Gor. Vera dicas.

So. Neutquam tamen harum ullam te existimo velle rhetorican dicere, quamquam ad verbum ita dixisti, artem, cuius vis in oratione esset posita, rhetorican esse, et posset aliquis reponere, si verba tua premere vellet: Arithmeticā igitur, Gorgia, rhetorican dicis? At te arbitror neque geometriam dicere rhetorican.

Gor. Recte vero arbitraris, Socrate, et iure ita existimas.

So. Age dum etiam tu responsonem quam rogavi absolve. quum enim rhetorica sit harum una artium, quae magnam partem oratione utuntur, sint vero etiam aliae eiusdem generis, conare dicere, quorsum spectet huius artis oratio, quae rhetorica dicitur. quemadmodum si quis me interroget de aliqua earum artium quas modo memoravi: O Socrate, quaenam est arith-

Ομητικὴ τέχνη; εἴποιμ[ُ] * ἂν αὐτῷ, ὡςπερ σὺ ἄρι, ὅτι Τῶν Εδιὰ λόγου τις τὸ κῦρος ἔχουσῶν· καὶ εἰ μὲ ἐπανέροιτο Τῶν περὶ τί; εἴποιμ[ُ] ἂν ὅτι Τῶν περὶ τὸ ἄρτιόν τε καὶ περιττὸν [γνῶσις], ὅσα ἂν ἔχατερα τυγχάνη ὄντα· εἰ δ' αὐτὸς Τὴν δὲ λογιστικὴν τίνα καλεῖς τέχνην; εἴποιμ[ُ] ἂν ὅτι Καὶ αὕτη ἔστι τῶν λόγῳ τὸ πᾶν κυρουμένων· καὶ εἰ ἐπανέροιτο Ἡ περὶ τί; εἴποιμ[ُ] ἂν, ὡςπερ οἱ ἐν τῷ δήμῳ ἔνγγραφόμενοι, ὅτι Τὰ μὲν ἄλλα καθάπερ ἡ ἀριθμητικὴ ἡ λογιστικὴ ἔχει· περὶ τὸ αὐτὸν γάρ ἔστι, τό τε ἄρτιον καὶ τὸ περιττόν· διαφέρει δὲ τοσοῦτον, ὅτι καὶ πρὸς αὐτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα πᾶς ἔχει πλήθους, ἐπισκοπεῖ τὸ περιττόν καὶ τὸ ἄρτιον ἡ λογιστικὴ· καὶ εἰ τις τὴν ἀστρονομίαν ἀνέροιτο, ἐμοῦ λέγοντος ὅτι καὶ αὕτη λόγῳ κυρουύται τὰ πάντα, Οἱ δὲ λόγοι οἱ τῆς ἀστρονομίας, εἰ φαίη, περὶ τί εἰσιν, ὁ Σώκρατες; εἴποιμ[ُ] ἂν ὅτι Περὶ τὴν τῶν ἀστρων φορὰν καὶ ἥλιου καὶ σελήνης, πῶς πρὸς ἄλληλα τάχους ἔχει.

ΓΟΡ. Ὁρθῶς γε λέγων σύ, * ὁ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἰδι δὴ καὶ σύ, ὁ Γοργία· τυγχάνει μὲν γὰρ δὴ ἡ φητορικὴ ούσα τῶν λόγῳ τὰ πάντα διαπραττομένων τε καὶ κυρουμένων τις· ἢ γάρ;

ΓΟΡ. Ἐστι ταῦτα.

ΣΩ. Λέγε δὴ τῶν περὶ τί; τί ἔστι τοῦτο τῶν ὄντων, περὶ οὐδὲν οὔτοι οἱ λόγοι εἰσὶν οἵς ἡ φητορικὴ χρῆται;

ΓΟΡ. Τὰ μέριστα τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων, ὁ Σώκρατες, καὶ ἄριστα.

ΣΩ. Ἀλλ', ὁ Γοργία, ἀμφιεβητήσιμον καὶ τοῦτο λέγεις καὶ οὐδέν πω σαφές. οὔομαι * γάρ σε ἀκηκοέναι ἐν Ετοῖς ἔνυποσίοις ἀδόντων ἀνθρώπων τοῦτο τὸ σκολιόν, ἐν φῶ καταριθμοῦνται ἀδοντες ὅτι ὑγιαίνειν μὲν ἄριστόν ἔστι, τὸ δὲ δεύτερον καλὸν γενέσθαι, τρίτον δέ, ὡς φησιν ὁ ποιητὴς τοῦ σκολιοῦ, τὸ πλουτεῖν ἀδόλως.

ΓΟΡ. Ἀκήκοα γάρ· ἀλλὰ πρὸς τί τοῦτο λέγεις;

ΣΩ. Ὄτι σοι αὐτίκ[ُ] ἂν πα*ρασταῖεν οἱ δημιουρογοὶ τούτων ὃν ἐπήγνεσεν ὁ τὸ σκολιὸν ποιήσας, ιατρός τε καὶ

metica ars? respondeam illi, sicut tu modo: Una est de his quarum vis in oratione posita est; et si me porro roget: Quorsum spectat? dicam iphi: Ad par et impar, quid sit utrumque. si rursus quaerat: Artem vero ratiocinandi quamnam dicas? respondeam: Etiam haec est in numero earum quae oratione omnia perficiunt; et si praeterea ex me quaerat: Quorsum spectat? dicam, sicut illi qui rationes ad populum confignant: In ceteris quidem quae ratiocinandi artis est ratio, eadem est arithmeticæ; in eodem est enim occupata, in pari et impari, in hoc autem ab illa differt quod, quomodo impar et par ad se ipsa et inter se, quod ad summam spectat, se habeant, anquirit ars ratiocinandi. et si quis astronomiam interroget et, me dicente, hanc quoque oratione perficere omnia, quaerat: Orationes vero astronomia quorsum spectant, Socrate? reponam: Ad astrorum cursum et solis et lunae, qua ferantur inter se celeritate.

Gor. Recte vero tu dicas, Socrate.

So. Age dum etiam tu, Gorgia: est nimirum rhetorica in numero artium oratione omnia peragendum atque efficientium; annon?

Gor. Est ita.

So. Iam dic quorsum spectet? quid est illud quod tractant orationes quibus rhetorica utitur?

Gor. Maxime id sunt humanarum rerum, Socrate, et optimae.

So. At, Gorgia, ambiguum etiam hoc dicas neandum perspicuum. arbitror enim te audivisse in compositionibus canentes homines scolium illud carmen, in quo bona enumerant canentes, prospera videlicet validitudo uti optimum esse, secundum pulchrum esse, tertium, ut dicit auctor scolii, divitias habere non dolose comparatas.

Gor. Audivi sene, sed quid hoc dicas?

So. Quod statim ad te venire possint opifices eorum, quae celebravit scolii carminis auctor, medicus et

παιδοτρίβης καὶ χρηματιστής, καὶ εἶποι πρῶτον μὴν ὁ Ιατρὸς ὅτι ὩΣώκρατες, ἐξαπατᾶ σε Γοργίας· οὐ γάρ ἔστιν ἡ τούτου τέχνη πιὸν τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλ᾽ ἡ ἐμή. Εἰ οὖν αὐτὸν ἐγὼ ἔροιμην Σὺ δὲ τις ἂν ταῦτα λέγεις; εἶποι ἀντίστοις ὅτι ὉΙατρός. Τί οὖν λέγεις; ἡ τὸ τῆς τέχνης ἔργον μέγιστον ἔστιν ἀγαθόν; Πῶς γὰρ οὐ, φαλη ἀντίστοις, ὡΣώκρατες, ύγεια; τι δὲ ἔστι μεῖζον ἀγαθὸν ἀνθρώποις ύγειαν; Εἰ δὲ αὐτὸν μετὰ τοῦτον ὁ παιδοτρίβης εἶποι ὅτι Θαυμάζοιμι γάρ, ὡΣώκρατες, καὶ αὐτός, εἴ δοι ἔχει Γοργίας μεῖζον ἀγαθὸν ἐπιδεῖξαι τῆς αὐτοῦ τέχνης ἡ ἐγὼ τῆς ἐμῆς· εἶποιμεν ἀντίστοις καὶ πρὸς τοῦτον Σὺ δὲ δὴ τις εἰ, ὡΣώκρατες, τι τὸ σὸν ἔργον; Παιδοτρίβης, φαίη ἄν, τὸ δὲ ἔργον μού ἔστι καλούς τε καὶ ἰσχυρούς ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ σώματα. Μετὰ δὲ τὸν παιδοτρίβην εἶποι ἀντίστοις ὁ χρηματιστής, ώς ἐγώματι, πάντα παταφρονῶν ἀπάντων, Σκόπει δῆτα, ὡΣώκρατες, ίάν δοι πλούτου φανῇ τι μεῖζον ἀγαθὸν ὃν ἡ παρὰ Γοργίᾳ ἡ παρὸς ἀλλῷ ὀτωοῦν. φαίμεν ἀντίστοις οὖν πρὸς αὐτόν Τί δὲ δὴ; ἡ σὺ τοῦτον δημιουργός; Φαίη ἄν. Τίς ἀντίστοις; Χρηματιστής. Τί δὲ; ηρίνεις σὺν μέγιστον ἀνθρώποις ἀγαθὸν εἶναι πλούτον; φήσομεν. Πῶς γὰρ οὐκ; ἐρεῖ. Καὶ μὴν ἀμφισβητεῖ γε Γοργίας ὅδε τὴν παρὸν αὐτῷ τέχνην μείζονος ἀγαθοῦ αἰτίαν εἶναι ἡ τὴν σὴν, φαίμεν ἀντίστοις ημεῖς. δῆλον οὖν ὅτι τὸ μετὰ τοῦτο ἔροιτο ἀντίστοις Καὶ τι ἔστι τοῦτο τὸ ἀγαθόν; Διποκρινάσθω Γοργίας. Ἰδι οὖν, νομίσας, ὡΣώκρατες, ἐρωτᾶσθαι καὶ ὑπὲρ ἐπείνων καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἀπόκριναι, τι ἔστι τοῦτο ὃ φησι σὺν μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις καὶ σὲ δημιουργὸν εἶναι αὐτοῦ.

ΓΟΡ. Ὄπερε ἔστιν, ὡΣώκρατες, τῇ ἀληθείᾳ μέγιστον ἀγαθὸν καὶ αἰτίον ἄμα μὲν ἐλευθερίας αὐτοῖς τοῖς ἀνθρώποις, ἄμα δὲ τοῦ ἀλλων ἀρχειν ἐν τῇ αὐτοῦ πόλει ἔκάστω.

ΣΩ. Τί οὖν δὴ τοῦτο λέγεις;

ΓΟΡ. Τὸ πείθειν ἔγωγέ οἰόν τοῦτο εἶναι τοῖς λόγοις καὶ Εὖ δικαστηρίῳ δικαστὰς καὶ ἐν βουλευτηρίῳ βουλευτὰς καὶ ἐν

palaestrae magister et quaestus faciendi peritus, et primum dicat medicus O Socrate, decipit te Gorgias; neque enim huius ars versatur in eo, quod maximum est hominibus bonum, sed mea. Quodsi ex eo quaeram: Quisnam tu es qui haec dicas? subiiciat forsitan: Medicus. Quid igitur dicas? numquid tuae artis opus maximum est bonum? Quidni, dixerit fortasse, Socrate, sanitas sit? quodnam est maius bonum hominibus sanitatem? Ac si post hunc palaestrae magister dicat: Mirer profecto, Socrate, ipse quoque, si tibi possit Gorgias maius bonum ostendere ex ipsius arte proficisciens, quam ego ex mea: dicam etiam huic: Tu vero quis es, homo: et quodnam opus tuum? Palaestrae magister, reponat, opus vero meum est pulchros et validos efficere homines quod ad corpora spectat. Post palaestrae deinde magistrum dixerit quaestus faciendi peritus, ut opinor, omnino contemnens omnes: Considera, quaeſo, Socrate, num tibi divitiis reperiatur maius bonum vel apud Gorgiam vel apud alium quempiam. Tum reponamus ipſi: Quid tandem? tune eius opifex? Affirmet. Quisnam es? Quaestus faciendi peritus. Quid igitur? censesne maximum hominibus bonum esse divitias? dicemus. Quidni? respondebit. Iam vero contendit hic Gorgias suam artem maius bonum efficere quam tuam, reponemus ipſi, et patet ipsum deinde interrogaturum esse: Et quodnam est hoc bonum? respondet Gorgias. Age igitur, Gorgia, existimans te interrogari et ab illis et a me, responde, quid fit illud quod tu aīs maximum bonum esse hominibus teque ipsius esse opificem.

Gor. Id quod revera, Socrate, maximum est bonum et efficit, ut simul liberi sint ipſi homines simulque sua quisque in urbe aliis imperet.

So. Quid igitur hoc dicas?

Gor. Persuadere equidem dico posse orationibus et in iudicio iudicibus et in senatu senatoribus et in con-

ἐπεκλησίᾳ ἐπεκλησιαστὰς καὶ ἐν ἄλλῳ ἔυλλόγῳ παντὶ, ὅπεις
ἄν πολιτικὸς ἔύλλογος γίγνηται. καίτοι ἐν ταύτῃ τῇ δυνά-
μει δοῦλον μὲν ἔχει τὸν λατρόν, δοῦλον δὲ τὸν παιδοφί-
βην, ὁ δὲ χρηματιστὴς οὐτος ἄλλῳ ἀναφανήσεται χρηματι-
ζόμενος καὶ οὐχ αὐτῷ, ἀλλὰ σοὶ τῷ δυναμένῳ λέγειν καὶ
πειθεῖν τὰ πλήθη.

ΣΩ. Νῦν μοι δοκεῖς δηλῶσαι, ὡς Γοργία, ἔγγύτατα
τὴν φητορικὴν ἥντενα τέχνην ἥγει εἶναι, καὶ εἰ τι ἕγαντες
ἔχουνται, λέγεις ὅτι πιθοῦς δημιουργός ἐστιν ἡ φητορική,
καὶ ἡ πραγματεία αὐτῆς ἀπασι καὶ τὸ κεφάλαιον εἰς τοῦ-
το τελευτῇ· ἦ δέ τοι λέγειν ἐπὶ πλέον τὴν φητορικὴν δύ-
νασθαι, ἢ πειθὼ τοῖς ἀκούοντοις ἐν τῇ ψυχῇ ποιεῖν;

ΓΟΡ. Οὐδαμῶς, ὡς Σώκρατες, ἀλλά μοι δοκεῖς ἵκα-
νῶς ὁρίζεσθαι· ἔστι γὰρ τοῦτο τὸ κεφάλαιον αὐτῆς.

ΣΩ. Ἀκουσον δὴ, ὡς Γοργία. ἔγω γὰρ εὐθὺς ὅτι,
ὡς ἔμαύτὸν πειθὼ, εἴπερ * τις ἄλλος ἄλλῳ διαλέγεται βου-
λόμενος εἰδέναι αὐτὸ τοῦτο περὶ ὅτου ὁ λόγος ἔστι, καὶ
ἔμε εἶναι τούτων ἔνα· ἀξιῶ δὲ καὶ σέ.

ΓΟΡ. Τί οὖν δὴ, ὡς Σώκρατες;

ΣΩ. Ἐγὼ ἐρῶ νῦν. ἔγω τὴν ἀπὸ τῆς φητορικῆς
πειθώ, ἥτις ποτὲ ἔστιν ἦν σὺ λέγεις καὶ περὶ ὧν τινῶν
πραγμάτων ἔστι πειθώ, σαφῶς μὲν εὐθὺς ὅτι οὐκ οἶδα,
οὐ μὴν ἀλλ’ ὑποπτεύω γε, ἷν οἷμαί σε λέγειν καὶ πε-
ρὶ ὧν οὐδὲν μέντοι ἥττον ἐρήσομαι σε, τίνα ποτὲ λέ-
γεις τὴν πειθὼ τὴν ἀπὸ τῆς φητορικῆς καὶ περὶ τίνων
αὐτὴν εἶναι. Τοῦ οὖν ἔνεκα δὴ αὐτὸς ὑποπτεύων σὲ
ἐρήσομαι, ἀλλ’ οὐκ αὐτὸς λέγω; οὐ σοῦ ἔνεκα, ἀλλὰ τοῦ
λόγου, ἵνα οὕτω προΐη, ὡς μάλιστ’ ἂν ἡμῖν παταφανὲς
ποιοὶ περὶ ὅτου λέγεται. σκόπει γὰρ εἰ σοὶ δοκῶ δικαιώς
ἀνερωτᾶν σε. ὕσπερ ἂν εἰ ἐτύγχανόν σε ἐρωτᾶν Τίς ἔστι
τῶν ζωγράφων Ζεῦξις; εἰ μοι εἰπεις ὅτι Ὁ τὰ ζῶα γρά-
φων, ἀρέον δικαιώς σε ἡρόμην Ὁ τὰ ποῖα τῶν ζῶων
γράφων καὶ ποῦ;

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

cione concionatoribus et in reliquis coetibus omnibus, quicumque sunt civiles coetus. hac vero instructus potestate servum habebis medicum, servum palaestrae magistrum, quaestus autem faciendi peritus ille alii reperietur quaestum faciens, non sibi, sed tibi qui potes dicere et persuadere multitudini.

So. Nunc mihi videris declarasse, Gorgia, proxime rhetoramicam quamnam censeas artem esse, et si quid ego intelligo, dicas persuadendi opificem esse rhetoramicam, et operam ipsius omnem atque summam hue spectare; an habes dicere plus rhetoramicam posse, quam persuasione audientium animis iniicere?

Gor. Minime vero, Socrate, sed satis mihi videris definire; est enim haec ipsius summa.

So. Audi igitur, Gorgia. etenim probe scias, si quisquam cum altero colloquatur ut cognoscat id ipsum quod agatur, me sane, ut mihi persuadeo, in horum esse numero; puto etiam te.

Gor. Quid igitur, Socrate?

So. Ego nunc dicam. persuasio illa a rhetorica proficisciens, quam dicas, quaenam sit in quibusque rebus versetur, probe scias me non dilucide intelligere; verumtamen suspicor fere, quam arbitrer te dicere et in quibus versantem. nihilo tamen minus quaeram exte, quam tandem dicas persuasionem a rhetorica proficiscientem et in quibusnam rebus illam quidem versantem. Cur tandem ipse suspicans te rogabo, ac non ipse dico? Non tua causa, sed orationis gratia, quo ita procedat, ut quam maxime nobis perspicuum id faciat, de quo quaeritur. considera enim num tibi videar iure interrogare te, quemadmodum si ex te quaererem: Quis est in pictoribus Zeuxis? si mihi reponeres: Is qui animalia pingit, nonne iure te rogarem: Qualia animalia pingit et quorsum?

Gor. Sane quidem.

* ΣΩ. Ἄρα διὰ τοῦτο, ὅτι καὶ ἄλλοι εἰσὶ ζωγρίφοι Δγράφοντες ἄλλα πολλὰ ζῶα;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Εἰ δέ γε μηδεὶς ἄλλος ἢ Ζεῦξις ἔγραψε, καλῶς ἀν δοι ἀπεκένθιτο.

ΓΟΡ. Πῶς γὰρ οὖ;

ΣΩ. Ἰθι δὴ καὶ περὶ τῆς φητορικῆς εἰπὲ Πότερόν σοι δοκεῖ πειθὼ ποιεῖν ἡ φητορικὴ μόνη, ἢ καὶ ἄλλαι τέχναι; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε· ὅστις διδάσκει ὄτιον πρᾶγμα, πότερον ὁ διδάσκει πείθει, ἢ οὐ;

ΓΟΡ. Οὐδῆτα, ὡς Σώκρατες, ἄλλὰ πάντων μάλιστα πείθει.

* ΣΩ. Πάλιν δ' εἰ ἐπὶ τῶν αὐτῶν τεχνῶν λέγομεν Ε ὥνπερ νῦν δή, ἡ ἀριθμητικὴ οὐδὲ διδάσκει ήμᾶς, ὅσα ἔστι τὰ τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ ὁ ἀριθμητικὸς ἀνθρωπος;

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ πείθει;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Πειθοῦς ἄρα δημιουργός ἔστι καὶ ἡ ἀριθμητική.

ΓΟΡ. Φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἔάν τις ἔρωτῷ ήμᾶς Πολις πειθοῦς καὶ περὶ τί; ἀπορησούμεθά πον εὐτῷ ὅτι Τῆς διδασκαλικῆς τῆς περὶ τὸ ἀριόν τε καὶ τὸ περιπτὸν ὅσον ἔστι· * καὶ τὰς ἄλλας ἃς νῦν δὴ ἐλέγομεν τέχνας ἀπάσας ἔξομεν ἀποδεῖξαι πειθοῦς δημιουργούς οὕσας καὶ ἡστίνος καὶ περὶ δὲ τι· ἢ οὐ; Οἱ ἄντες

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα φητορικὴ μόνη πειθοῦς ἔστι δημιουργός.

ΓΟΡ. Ἀκηδῆ λέγεις.

ΣΩ. Ἐπειδὴ τοινυν οὐ μόνη ἀπεργάζεται τοῦτο τὸ ζῷον, ἄλλα καὶ ἄλλαι, δικαίως, ὡςπερ περὶ τοῦ ζωγράφου, μετὰ τοῦτο ἐπανεργούμεθ' ἀν τὸν λέγοντα, Πολις δὴ πειθοῦς καὶ τῆς περὶ τι πειθοῦς ἡ φητορικὴ ἔστι τέχνη; ἢ οὐ δοκεῖ σοι * δίκαιον εἶναι ἐπανεργέσθαι;

ΓΟΡ. Ἐμοιγε.

ΣΩ. Ἀπόκριναι δή, ὡς Γοργία, ἐπειδή γε καὶ σοὶ δοκεῖ οὗτως.

So. Nonne propterea quod alii quoque sunt pictores alia multa animalia pingentes?

Gor. Vero.

So. Quodsi nullus alius praeter Zeuxin pingeret, ita bene a te responsum esset.

Gor. Quidni?

So. Age dum etiam de rhetorica dic: Num tibi videtur persuasionem efficere rhetorica sola, an etiam aliae artes? dico autem hoc: qui docet rem quamquam, num id quod docet persuadet, necne?

Gor. Immo, Socrate, omnium maxime persuadet.

So. Rursum vero si de isdem artibus dicimus, de quibus supra, arithmeticā nonne docet nos quaecumque ad numerū pertinent, et arithmeticus homo?

Gor. Sane quidem.

So. Nonne etiam persuadet?

Gor. Vero.

So. Persuadendi ergo opifex est etiam arithmeticā.

Gor. Patet.

So. Nonne si quis quaerat ex nobis: Qualis persuasionis et quorsum spectantis? respondeamus ei: Illius quae nos docet par et impar quantum sit; et ceteras quas supra memoravimus artes omnes poterimus demonstrare persuasionis opifices esse, et cuiusnam quorsusque spectantis; nonne?

Gor. Ita.

So. Non igitur rhetorica sola persuadendi est opifex.

Gor. Vera dicis.

So. Quandoquidem igitur non sola conficit hoc opus, sed aliae quoque, iure, sicut de pictore, deinde rogabimus dicente: Qualis tandem persuasionis quorsusque spectantis ars est rhetorica? annon tibi videtur iure id quaeri?

Gor. Mihi vero.

So. Responde igitur, Gorgia, quandoquidem tibi quoque ita videtur.

ΓΟΡ. Τινέτης τοίνυν τῆς πειθοῦς λέγω, ὡς Σώκρατες, τῆς ἐν τοῖς δικαιοφόροις καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὅχλοις, ὡςπερ καὶ ἄρτι ἔλεγον, καὶ περὶ τούτων ἂν ἔστι δίκαιά τε καὶ ἀδίκα.

ΣΩ. Καὶ ἐγώ τοι ὑπόπτευον ταύτην σε λέγειν τὴν πειθῶ καὶ περὶ τούτων, ὡς Γοργία ἀλλ' ἵνα μὴ θαυμάξῃς, ἐὰν ὀλίγον ὑστερον τοιοῦτόν τι σε ἀνέρωμαι, ὃ δοκεῖ * μὲν οὐδῆλον εἶναι, ἐγὼ δ' ἐπανερωτῶ, ὅπερ γὰρ λέγω, τοῦ ἔξιης ἔνεκα περισταίνεσθαι τὸν λόγον ἔρωτῶ, οὐ σοῦ ἔνεκα, ἀλλ' ἵνα μὴ ἐθιζώμεθα ὑπονοοῦντες προσαρπάζειν ἀλλήλων τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ σὺ τὰ σαντοῦ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν, ὅπως ἂν βούλῃ, περισταίνης.

ΓΟΡ. Καὶ ὁρθῶς γέ μοι δοκεῖς ποιεῖν, ὡς Σώκρατες.

ΣΩ. "Ιθι δὴ καὶ τόδε ἐπισκεψώμεθα. καλεῖς τι μεμαθηκέναι;

ΓΟΡ. Καλῶ.

ΣΩ. Τί δέ; πεπιστευκέναι;

ΓΟΡ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Πότερον * οὖν ταῦτὸν δοκεῖ σοι εἶναι μεμαθηκέ- Δ ναι καὶ πεπιστευκέναι καὶ μάθησις καὶ πίστις, η ἄλλο τι;

ΓΟΡ. Οἶομαι μὲν ἔγωγε, ὡς Σώκρατες, ἄλλο.

ΣΩ. Καλῶς γὰρ οἴει· γνώσει δὲ ἐνθένδε. εἰ γάρ τις τε ἔροιτο Ἀρέτη τις, ὡς Γοργία, πίστις φευδῆς καὶ ἀληθῆς; φαλῆς ἄν, ὡς ἐγώμαι.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Τί δέ; ἐπιστήμη ἔστι φευδῆς καὶ ἀληθῆς;

ΓΟΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Ἄλλον γὰρ οὖν δι τοῦ οὐ ταῦτόν ἔστιν.

ΓΟΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Ἄλλὰ μὴν οὐ τέ γε μεμαθηκότες πεπεισμένοι Ε εἰσὶ καὶ οἱ πεπιστευότες.

ΓΟΡ. Ἐστι ταῦτα.

ΣΩ. Βούλει οὖν δύο εἶδη θῶμεν πειθοῦς, τὸ μὲν πίστιν παρεχόμενον ἄνευ τοῦ εἰδέναι, τὸ δ' ἐπιστήμην;

Gor. Hanc vero persuasionem dico, Socrate, quae in iudiciis ceterisque hominum coetibus, quemadmodum supra iam dixi, efficitur, et illa quidem ad iusta et iniusta spectans.

So. Evidenter ipse suspicatus sum hanc te dicere persuasionem et huc spectantem, Gorgia; sed ut ne mireris, si paullo post tale quid te interrogem, quod, licet videatur perspicuum esse, tamen rogo, hanc ob causam, quemadmodum dico, ut ordine perficiatur oratio, interrogo, non tua causa, ne videlicet assuecamus conjecturam capientes praeripere inter nos dicenda, sed tu id quod sentis secundum propositum, quomodo cumque velis, perficias.

Gor. Et recte quidem mihi videris facere, Socrate.

So. Age dum etiam hoc anquiramus. dicisne aliquid percipere?

Gor. Dico.

So. Quid vero? num fidem habere?

Gor. Ego vero.

So. Utrum igitur idem videtur tibi esse percipere et fidem habere, perceptio et fides, an diversum?

Gor. Arbitror evidenter, Socrate, diversum.

So. Pulchre vero arbitraris, cognosces autem hinc: etenim si quis ex te quaerat: Estne, Gorgia, fides aliqua falsa et vera? dicas, ut arbitror.

Gor. Vero.

So. Quid vero, scientiane est falsa et vera?

Gor. Minime vero.

So. Apparet igitur non esse idem.

Gor. Verum dicens.

So. Iam vero tum qui percipiunt persuasi sunt tum qui fidem habent.

Gor. Sunt ista.

So. Visne igitur duas species ponamus persuasoris, alteram quae fidem faciat fine scientia, alteram quae scientiam efficiat?

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ποτέραν ούν ἡ φητορικὴ πειθὼ ποιεῖ ἐν δικαιορίοις τε καὶ τοῖς ἄλλοις ὅχλοις περὶ τῶν δικαίων τε καὶ ἀδίκων; ἐξ ἣς τὸ πιστεύειν γίγνεται ἀνευ τοῦ εἰδέναι, ἢ ἐξ ἣς τὸ εἰδέναι;

ΓΟΡ. Δῆλον δήπου, ὡς Σώκρατες, ὅτι ἐξ ἣς τὸ πιστεύειν.

ΣΩ. Ἡ φητορικὴ ἄρα, ὡς Γοργία, ὡς Λοικε, πιθοῦς *δημιουργός ἔστι πιστευτικῆς, ἀλλ' οὐ διδασκαλικῆς περὶ 465 τὸ δίκαιον τε καὶ ἀδίκον.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐδ' ἄρα διδασκαλικὸς ὁ φήτωρ ἐστὶ δικαιηθέων τε καὶ τῶν ἄλλων ὅχλων δικαίων τε πέρι καὶ ἀδίκων, ἀλλὰ πιστικὸς μόνον· οὐ γὰρ δήπου ὅχλον γ' ἂν δύναιτο τοσοῦτον ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ διδάξαι οὕτω μεγάλα πράγματα.

ΓΟΡ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Φέρε δή, ἴδωμεν τι ποτε καὶ λέγομεν περὶ τῆς φητορικῆς· ἐγὼ μὲν γάρ τοι οὐδ' * αὐτός πω δύναμαι κατανοῆσαι ὃ τι λέγω. ὅταν περὶ λατρῶν αἰρέσεως ἡ τῇ πόλει ξύλλογος ἡ περὶ νευπηγῶν ἡ περὶ ἄλλου τινὸς δημιουργικοῦ ἔθνους, ἄλλο τι τότε ὁ φητορικὸς οὐ ξυμβουλεύσει; δῆλον γὰρ ὅτι ἐν ἑκάστῃ αἰρέσει τὸν τεχνικώτατον δεῖ αἰρεῖσθαι· οὐδ' ὅταν τειχῶν πέρι οὐκοδομήσεως ἡ λιμένων κατασκευῆς ἡ νεωρίων, ἄλλ' οἱ ἀρχιτέκτονες· οὐδ' αὖ ὅταν στρατηγῶν αἰρέσεως πέρι ἡ τάξεως τινος πρὸς πολεμίους ἡ χωρίων καταλήψεως ξυμβουλὴ ἡ, ἄλλ' οἱ στρατηγοὶ τότε ξυμβουλεύσουσιν, οἱ φητορικοὶ δὲ οὐ· ἡ πῶς λέγεις, ὡς Γοργία, τὰ τοιαῦτα; ἐπειδὴ γὰρ αὐτός τέ φης φήτωρ εἶναι καὶ ἄλλους ποιεῖν φητορικούς, εὖ ἔχει τὰ τῆς σῆς τέχνης παρὰ σοῦ πυνθάνεσθαι· καὶ ἐμὲ τῦν νόμισον καὶ τὸ σὸν σπεύδειν· ἵσως γὰρ καὶ τυγχάνει τις τῶν ἔνδον ὄντων μαθητής σου βουλόμενος γενέσθαι· ὡς ἐγώ τινας σχεδὸν καὶ συγνοὺς αἰσθάνομαι, οἱ ἵσως ασχύνοιντ' ἀν σε ἀνεργέσθαι. ὑπὲρ ἐμοῦ οὖν ἀνερωτώμενος Δ νόμισον καὶ ὑπὲρ ἐκείνων ἀνερωτᾶσθαι. Τί ἥμιν, ὡς

Gor. Sane quidem.

So. Utram igitur rhetorica persuasionem efficit in iudiciis ceterisque hominum coetibus de iustis et iniustis? eamne, ex qua fides existat sine scientia, an eam, ex qua scientia?

Gor. Dubium non est, Socrate, quin eam ex qua fides efflorescat.

So. Rhetorica ergo, Gorgia, ut perspicitur, persuasionis opifex est fidem, non doctrinam efficientis de iusto et iniusto.

Gor. Ita.

So. Quocirca rhetor non docendi peritus est iudicia ceterosque coetus iusta et iniusta, sed fidei tantum faciendae; neque enim coetum poterit tam magnum brevi tempore docere tantas res.

Gor. Minime vero.

So. Age dum, videamus quid tandem dicamus de rhetorica; nam ne ipse quidem adhuc possum perspicere id quod dico. quum de medicis creandis civilis est congregatio vel de fabris navalibus vel de alio quopiam opificum genere, nonne tum rhetor non consulitur? patet enim in creatione artificioissimum quemque creandum esse; neque quum de muris exstruendis vel portibus navalibusve aedificandis consultatur, sed architecti consultabunt, non rhetores; an quomodo statnis, Gorgia, de his? quandoquidem enim et te ipsum profiteris rhetorem esse et alias te reddere rhetoricae peritos, contentaneum est quae tuae sint artis ex te sciscitari; atque me existimato nunc etiam tibi studere, quippe forsitan quispiam eorum qui intus sunt se cupiat discipulum tuum fieri; atque multos fere equidem animadverto qui haud dubie vereantur te rogare; quocirca si a me interrogaris, existimato etiam ab illis te interrogari: Quid nobis,

Γοργία, ἔσται έάν σοι ξυνῶμεν; περὶ τίνων τῇ πόλει ξυμβουλεύειν οἷοί τ' εἰσόμεθα; πότερον περὶ δικαιίου μόνον καὶ ἀδίκου, η̄ καὶ περὶ ὧν νῦν δὴ Σωκράτης ἔλεγε; Πειρῶ οὖν αὐτοῖς ἀπονομίνεσθαι.

ΓΟΡ. Ἀλλ' ἐγώ σοι πειράσομαι, ω̄ Σώκρατες, σαφῶς ἀποκαλύψαι τὴν τῆς φητορικῆς δύναμιν ἀπασσον· αὐτὸς γὰρ οὐλῶς ὑφηγήσω. οἰσθα γὰρ δήπον ὅτι τὰ νεώρια ταῦτα καὶ τὰ τείχη τὰ τῶν *) * Αθηναίων καὶ η̄ τῶν λιμένων κατασκευὴ ἐν τῆς Θεμιστοκλέους ξυμβουλῆς γέγονε, τὰ δὲ ἐκ τῆς Περικλέους, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς **) τῶν δημιουργῶν.

ΣΩ. Λέγεται ταῦτα, ω̄ Γοργία, περὶ Θεμιστοκλέους· Περικλέους δὲ καὶ αὐτὸς ἥκουνον ὅτε ξυνεβούλευεν ήμεν περὶ τοῦ διὰ μέσου τείχους.

ΓΟΡ. Καὶ ὅταν γέ τις αἴρεσις ἦ, ὡ̄ν δὴ * σὺ ἔλεγες, ω̄ Σώκρατες, ὁρᾶς ὅτι οἱ φήτορες εἰσιν οἱ ξυμβουλεύοντες καὶ οἱ νικῶντες τὰς γνώμας περὶ τούτων.

ΣΩ. Ταῦτα καὶ θαυμάζων, ω̄ Γοργία, πάλαι ἐρωτῶ η̄τις ποτὲ η̄ δύναμις ἔστι τῆς φητορικῆς· διαμονία γάρ τις ἔμοιγε καταφαίνεται τὸ μέγεθος οὕτω σκοποῦντι.

ΓΟΡ. Εἰ πάντα γε εἰδείης, ω̄ Σώκρατες, ὅτι, ὡ̄ς ἔπος εἰπεῖν, ἀπάσας τὰς δυνάμεις ξυλλαβοῦσα ὑφ' αὐτῇ ἔχει. μέγα δέ * σοι τεκμήριον ἔρω· πολλάκις γὰρ ἥδη ἔγωγε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ B καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἱατρῶν εἰσελθὼν παρά τινα τῶν καμνόντων οὐχὶ ἐθέλοντα η̄ φάρμακον πιεῖν η̄ τεμεῖν η̄ παῦσαι παρασχεῖν τῷ ἱατρῷ, οὐ δυναμένου τοῦ ἱατροῦ πεῖσαι, ἐγὼ ἔπεισα οὐκ ἄλλη τέχνῃ η̄ τῇ φητορικῇ. φημὶ δὲ καὶ εἰς πόλιν ὅπῃ ***) βούλει ἐλθόντα φητορικὸν ἄνδρα καὶ ἱατρόν, εἰ δέοι λόγῳ διαγωνίζεσθαι ἐν ἐκκλησίᾳ η̄ ἐν ἄλλῳ τινὶ ξυλλόγῳ, ὅπότερον δεῖ αἰρεθῆναι, φήτορα η̄ ἱατρόν, οὐδαμοῦ ἀν φανῆναι τὸν ἱατρόν, ἀλλ' αἰρεθῆναι ἀν τὸν εἰπεῖν δυνατόν, εἰ βούλοιτο. καὶ εἰ πρὸς ἄλλον γε δημιουργὸν ὄντινοῦν ἀγωνίζοιτο, πείσει-
εν ἀν αὐτὸν ἐλέσθαι ὁ φητορικὸς μᾶλλον η̄ ἄλλος ὀστιζοῦν· C οὐ γὰρ ἔστι περὶ ὅτου οὐκ ἀν πιθανώτερον εἴποι ὁ φητορικός, η̄ ἄλλος ὀστιζοῦν τῶν δημιουργῶν ἐν πλήθει. Ἡ μὲν οὖν δύναμις τοσαύτη ἔστι καὶ τοιαύτη τῆς τέχνης.

*) γρ. τῶν Αθηναίων. ἀλλ. τὰ Αθηναίων.

**) γρ. ἐκ τῶν δ.

***) ἀλ. ὅποι.

Gorgia, erit, si te utemur? de quibusnam rebus civitati consulere poterimus? utrum de iusto tantum et iniusto, an etiam de iis quae Socrates modo memoravit? Conare igitur his respondere.

Gor. At ego tibi conabor, Socrate, manifesto appearire rhetoricae vim universam; ipse enim bene praeivisti. scis videlicet haud dubie haec navalia et muros Atheniensium et portuum exstructionem partim Themistoclis consilio facta esse partim Periclis, non opificum.

So. Dicitur hoc, Gorgia, de Themistocle, Periclem vero ipse etiam audivi, quum consilium nobis daret de medio muro.

Gor. Et quando creandi sunt illi, quos supra memorasti, Socrate, vides rhetores esse, qui in consilium adhibeantur quorumque sententia vincat in his.

So. Hoc ipsum admirans, Gorgia, iamdudum interrogo quae tandem sit vis rhetoricae; divina enim quadam mihi videtur magnitudine esse ita reputanti.

Gor. Sane si omnia scires, Socrate, prope omnes videlicet vires ipsam in se continere. magnum vero tibi argumentum afferam. etenim saepius iam cum fratre ceterisque medicis accedens ad aegrotantem aliquem, qui neque medicamentum bibere neque ad secundum vel urendum se dedere vellet medico, si persuadere medicus non posset, ego persuasi nulla alia arte nisi rhetorica. aio etiam in urbem, quamcumque vis, si venerint rhetor et medicus verbisque disceptare debeant in concione vel alia quapiam congregazione, utrum oporteat creari, rhetorem an medicum, pro nihilo visurum esse medicum, sed creatum iri dicendi peritum, siquidem voluerit. et si cum alio opifice, quicumque est, decertet, persuadeat ut ipse creetur, rhetor magis quam aliis ullus; nihil est enim, de quo non ad persuadendum accommodatius dicat rhetor, quam alias ullus opificum apud populum. Vis igitur tanta est et talis huius artis.

δεῖ μέντοι, ὃ Σώκρατες, τῇ δητορικῇ χρῆσθαι, ὡςπερ τῇ
ἄλλῃ πάσῃ ἀγωνίᾳ· καὶ γὰρ * τῇ ἄλλῃ ἀγωνίᾳ οὐ τούτου ἔνεκα D
δεῖ πρὸς ἅπαντας χρῆσθαι ἀνθρώπους· ὅτι ἐμαθέ τις πυκτεύ-
ειν τε καὶ παγκρατιάζειν καὶ ἐν ὅπλοις μάχεσθαι, ὡςτε κρείτ-
των εἶναι καὶ φίλων καὶ ἀγαθῶν, οὐδὲ τούτου ἔνεκα τοὺς φί-
λους δεῖ τύπτειν οὐδὲ κεντεῖν τε καὶ ἀποκτιννύναι· οὐδέ γε
μὰ Διόν, ἐάν τις εἰς παλαίστραν φοιτήσας, εὖ ἔχων τὸ σῶμα καὶ
πυκτικὸς γενόμενος, ἔπειτα τὸν πατέρα τύπτῃ καὶ τὴν μητέρα
ἢ ἄλλον τινὰ τῶν οἰκείων ἢ τῶν φίλων, οὐ * τούτου ἔνεκα δεῖ E
τοὺς παιδοτρίβας καὶ τοὺς ἐν τοῖς ὅπλοις διδάσκοντας μάχε-
σθαι μισεῖν τε καὶ ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων· ἔκεινοι μὲν γὰρ
παρέδοσαν ἐπὶ τῷ δικαίῳ χρῆσθαι τούτοις πρὸς τοὺς πολεμί-
ους καὶ τοὺς ἀδικοῦντας, ἀμυνομένους, μὴ ὑπάρχοντας, οἱ
* δὲ μεταστρέψαντες χρῶνται τῇ Ισχύῃ καὶ τῇ τέχνῃ οὐκ ὁρθῶς. 157
οῦκον οἱ διδάξαντες πονηροί, οὐδὲ ἡ τέχνη οὕτε αἰτία οὕτε πο-
νηρὰ τούτου ἔνεκα ἔστιν, ἀλλ’ οἱ μὴ χρώμενοι, οἶμαι, ὁρθῶς. Ὁ
αὐτὸς δὴ λόγος καὶ περὶ τῆς δητορικῆς. δυνατὸς μὲν γὰρ πρὸς
ἅπαντάς ἔστιν ὁ φύτωρ καὶ περὶ παντὸς λέγειν, ὡςτε πιθανώ-
τερος εἶναι ἐν τοῖς πλήθεσιν ἔμβραχυν περὶ ὅπου ἂν βούληται·
ἀλλ’ οὐδέν τι * μᾶλλον τούτου ἔνεκα δεῖ οὕτε τοὺς λατροὺς τὴν B
δόξαν ἀφαιρεῖσθαι, ὅτι δύνατο ἂν τοῦτο ποιῆσαι, οὕτε τοὺς
ἄλλους δημιουργούς, ἀλλὰ δικαίως καὶ τῇ δητορικῇ χρῆσθαι,
ὡςπερ καὶ τῇ *) ἀγωνίᾳ. ἐάν δέ, οἶμαι, δητορικὸς γενόμενός
τις κάτα ταύτῃ τῇ δυνάμει καὶ τῇ τέχνῃ ἀδικῇ, οὐ τὸν διδά-
ξαντα δεῖ μισεῖν τε καὶ ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων· ἔκεινος μὲν
γὰρ ἐπὶ δικαίῃ χρείᾳ παρέδω*κεν, ὁ δ’ ἐναντίως χρῆται. τὸν C
οὖν οὐκ ὁρθῶς χρώμενον μισεῖν δίκαιον καὶ ἐκβάλλειν καὶ
ἀποκτιννύναι, ἀλλ’ οὐ τὸν διδάξαντα.

ΣΩ. Οἶμαι, ὡς Γοργία, καὶ σὲ ἔμπειρον εἶναι πολ-
λῶν λόγων καὶ καθεωραπέναι ἐν αὐτοῖς τὸ τοιόνδε, ὅτι
οὐ ἁρδίως δύνανται οἱ ἀνθρώποι, περὶ ὧν ἂν ἐπιχειρή-
σσαι διαλέγεσθαι, διορισάμενοι πρὸς ἄλλήλους καὶ μα-
θόντες καὶ διδάξαντες ἑαυτούς, οὕτω διαλύεσθαι τὰς ξυν-
ουσίας, * ἀλλ’ ἐάν περὶ του ἀμφισβητήσσαι καὶ μὴ φῇ D

*) ισ. τῇ ἄλλῃ.

oportet tamen, Socrate, ita uti rhetorica, ut reliquis artibus concertatoriis omnibus; nam reliquas quoque artes concertatorias non hanc ob causam oportet omnibus adhiberi hominibus; scilicet quod quis didicit pugnis certare, pancratium exercere et armis pugnare, ita ut superior sit et amicis et inimicis, neque iccirco amicos debet percutere vel vulnerare et interficere, neque per Iovem, si quis, qui in palaestram ventitando robustus et pugil factus est, patrem percutit et matrem vel alium quempiam familiarium aut amicorum, iccirco consentaneum est palaestrae magistros eosque qui armis pugnandi artem docent odisse et expellere ex urbibus; hi enim tradiderunt artem suam eo consilio, ut iuste illi eam adhiberent adversus hostes et iniuste facientes, sese defendantes, non adorientes; illi vero adhibent robur artemque non recte. itaque non qui docuerunt improbi sunt, neque ars in culpa et improba iccirco est, sed, ut opinor, qui non recte ea utuntur. Et eadem ratio est rhetoricae. potest enim apud omnes rhetor et de omnibus dicere, ita ut maxime persuadeat multitudini quocumque denique voluerit; nihil tamen magis iccirco neque de medicorum debet neque de ceterorum opificum fama detrahere, quod hoc facere possit, sed iuste etiam rhetoramicam adhibere, sicut reliquas artes concertatorias. si quis vero, opinor, rhetor factus est et deinde hac vi et arte iniuste facit, non eum qui docuit convenit odisse et expellere ex urbibus; hic enim ad justum usum eam tradidit, ille vero contrario modo ea utitur. quocirca hunc qui non recte ea utitur, odisse debemus et expellere et interficere, non eum qui docuit.

So. Arbitror, Gorgia, te quoque expertum esse multos sermones et animadvertisse in iis hoc, non facile posse homines, quum, de quibus instituerint disserere, inter se definierint, discentes et sese docentes, tum demum dimittere disputationem; sed si de re quapiam ambigant

ό έτερος τὸν ἔτερον ὀρθῶς λέγειν η̄ μὴ σαφῶς, χαλεπανούσει τε καὶ πατὰ φθόνον οἴονται τὸν ξεντῶν λέγειν, φιλονεικοῦντας, ἀλλ' οὐ ξητοῦντας τὸ προκείμενον ἐν τῷ λόγῳ· καὶ ίντο γε τελευτῶντες αἰσχισταὶ ἀπαλλάττονται λοιδορηθέντες τε καὶ εἰπόντες καὶ ἀκούσαντες περὶ σφῶν αὐτῶν τοιαῦτα, οἷα καὶ τοὺς παρόντας ἄχθεσθαι ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν, ὅτι τοιούτων ἀνθρώπων ηξίωσαν * ἀκροσταὶ γενέσθαι. Τοῦ δὴ ἐνεκα λέγω Εταῦτα; "Οτι νῦν ἐμοὶ δοκεῖς σὺ οὐ πάνυ ἀκόλουθα λέγειν ωδὴ ξύμφωνα οἷς τὸ πρῶτον ἔλεγες περὶ τῆς φητορικῆς. φοβοῦμαι οὖν διελέγχειν σε, μὴ με ὑπολάβῃς οὐ πρὸς τὸ πρᾶγμα φιλονεικοῦντα λέγειν, τοῦ παταφανὲς γενέσθαι, ἀλλὰ πρὸς σέ. ἔγὼ οὖν, εἰ μὲν καὶ σὺ εἰ τῶν ἀνθρώπων, * ὡνπερ καὶ ἔγώ, 458 ἥδεως ἄν σε διερωτήν, εἰ δὲ μή, ἔώην ἄν. ἔγὼ δὲ τίνων εἰμί; τῶν ἥδεως μὲν ἄν ἐλεγχθέντων, εἰ τι μὴ ἀληθὲς λέγοιεν *), ἥδεως δ' ἄν ἐλεγξάντων, εἰ τις τι μὴ ἀληθὲς λέγοι, οὐκ ἀηδέστερον μέντ' ἄν ἐλεγχθέντων, η̄ ἐλεγξάντων· μεῖζον γὰρ αὐτὸς ἀγαθὸν ἥγοῦμαι, ὅστις μεῖζον ἀγαθόν ἐστιν αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι πακοῦ τοῦ μεγίστου, η̄ ἄλλον ἀπαλλάξαι. οὐδὲν γὰρ οἶμαι τοσοῦτον πακὸν εἶναι ἀνθρώπῳ, ὅσον δόξα * ψευδῆς περὶ ὧν Βτυγχάνει νῦν ἡμῖν ὁ λόγος ἄν. εἰ μὲν οὖν καὶ σὺ φης τοιούτος εἶναι, διαλεγώμεθα, εἰ δὲ καὶ δοκεῖ χρῆναι ἔαν, ἐῶμεν ἥδη χαίρειν καὶ διαλύμεν τὸν λόγον **).

GOP. *Ἀλλὰ φημὶ μὲν ἔγωγε, ὡς Σώκρατες, καὶ αὐτὸς τοιούτος εἶναι οἶον σὺ οὐφηγεῖ· ἵσως μέντοι χρῆν ἐννοεῖν καὶ τὸ τῶν παρόντων. πάλαι γάρτοι, πρὸιν καὶ ὑμᾶς ἐλθεῖν, ἔγὼ τοῖς παροῦσι πολλὰ ἐπεδειξάμην, καὶ νῦν ἵσως πύρρῳ ἀποτενοῦμεν, η̄ν δια*λεγώμεθα. σκοπεῖν οὖν χρὴ Κ καὶ τὸ τούτων, μή τινας αὐτῶν πατέχωμεν βουλομένους τι καὶ ἄλλο πράττειν.

XAI. Τοῦ μὲν θορύβου, ὡς Γοργία τε καὶ Σώκρατες, αὐτοὶ ἀκούετε τούτων τῶν ἀνδρῶν, βουλομένων ἀκούειν ἔαν.

* γρ. λέγοιμι. ἄλλ. λέγω.

**) ἄλλ. ξύλλογον. τοῦτο ἐστὶ συναντίον της προτερανῆς απόδοσης.

alterque neget alterum recte dicere aut non perspicue eum dicere contendat, indignantur et ad invidiam sibi faciendam alterum hoc dicere arbitrantur, ambitiose contendentes, non quaerentes id quod propositum est sermoni; quin etiam nonnulli turpissimis discedunt iactati conviciis, postquam et dixerunt et audiverunt de se ipsis eiusmodi res, ut etiam praesentes sibi ipsi irascantur, quod huiusmodi homines dignos duxerint quos audirent. Quorsum tandem spectat quod dico? Huc quod nunc mihi videris tu non satis consequentia dicere nec consentanea istis quae primo dixisti de rhetorica. iam vereor te redarguere, ne suspiceris me non rei causa contendentem dicere, ut manifesta fiat, sed tua causa. itaque ego, si etiam tu in his es hominibus, in quibus ego, libenter te rogabo, si minus, simus. ego vero in quibusnam sum? in his qui libenter se redargui patientur, si quid dicant quod non sit verum, libenter etiam redarguant, si quis quod non sit verum dicat, non minus autem libenter redarguantur quam redarguant; tanto enim maius hoc bonum iudico, quanto maius bonum sit ipsum liberari maximo malo, quam alterum liberare. etenim nullum censeo malum homini tantum esse, quantum iudicium falsum de iis, in quibus nostra nunc versatur oratio. quodsi tu quoque profiteris talem te esse, disseramus, si autem videtur hoc omitendum esse, missum iam faciamus et dimittamus disputationem.

Gor. At profiteor equidem, Socrate, me ipsum quoque talem esse, qualem tu praescribis; fortasse tamen etiam praesentium ratio est habenda; iamdudum enim, priusquam vos venistis, ego praesentibus in multis me ostentavi; nunc autem fortasse longius sermonem producemus, si disserere pergamus. respicere igitur oportet etiam ad hos, ne quos de iis detineamus, si quid aliud factum cupiant.

Chaer. Tumultum quidem, Gorgia et Socrate, ipsi auditis horum virorum cupientium audire si quid

τι λέγητε· δμοὶ δ' οὐν καὶ αὐτῷ μὴ γένοιτο τοσαύτῃ ἀσχολίᾳ, ὥςτε τοιούτων λόγων καὶ οὗτω λεγομένων ἀφεμένῳ προνόργιατερόν τι γενέσθαι ἄλλο πράττειν.

*ΚΑΛ. Νή τοὺς θεούς, ὁ Χαιρεψῶν, καὶ μὲν δὴ Δ καὶ αὐτὸς πολλοῖς ἡδη λόγοις παραγενόμενος οὐκ οὐδὲ εἰ πώποτε ἥσθην οὕτως, ὥςπερ νυνί, ὥστ' ἔμοιγε, καν τὴν ημέραν ὅλην ἐθέλητε διαλέγεσθαι, χαριεῖσθε.

ΣΩ. Ἀλλὰ μήν, ὁ Καλλίκλεις, τό γ' ἤμὸν οὐδὲν κωλύει, εἴπερ ἐθέλεις Γοργίας.

ΓΟΡ. Αἰσχρὸν δὴ τὸ λοιπόν, ὁ Σώκρατες, γίγνεται ἐμέ γε μὴ ἐθέλειν, καὶ ταῦτα αὐτὸν ἐπαγγειλάμενον ἐρωτᾶν ὅ τι τις βούλεται. ἀλλ' εἰ δοκεῖ τουτοισι, διαλέγου τε καὶ Ε ἐρώτα δ τι βούλει.

ΣΩ. Ἀκούει δή, ὁ Γοργία, ἂν θαυμάζω ἐν τοῖς λεγομένοις ὑπὸ σοῦ· ἵστως γάρ τοι σοῦ ὄρθως λέγοντος ἐγὼ οὐκ ὄρθως ὑπολαμβάνω. δητορικόν φῆς ποιεῖν οἶός τ' είναι, ἐάν τις βούληται παρὰ σοῦ μανδάνειν;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν περὶ πάντων ὥστ' ἐν ὅχλῳ πιθανὸν είναι, οὐ διδάσκοντα, ἀλλὰ πείθοντα;

*ΓΟΡ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Ἐλεγεις τοίνυν δὴ ὅτι καὶ περὶ τοῦ ὑγιεινοῦ τοῦ ιατροῦ πιθανώτερος ἔσται ὁ φήτωρ.

ΓΟΡ. Καὶ γὰρ ἔλεγον, ἐν γε ὅχλῳ.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ ἐν ὅχλῳ τοῦτό ἔστιν, ἐν τοῖς μὴ εἰδόσιν; οὐ γὰρ δήπου ἐν γε τοῖς εἰδόσι τοῦ ιατροῦ πιθανώτερος ἔσται.

ΓΟΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ τοῦ ιατροῦ πιθανώτερος ἔσται, τοῦ εἰδότος πιθανώτερος γίγνεται;

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκ ιατρός γε ᾧν ἦ γάρ;

*ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Ὁ δὲ μὴ ιατρός γε δήπου ἀνεπιστήμων, ὃν δὲ ιατρὸς ἐπιστήμων.

ΓΟΡ. Δῆλον ὅτι.

dicatis; ipse quoque numquani velim tanta distineri occupatione, ut, talibus et ita dictis posthabitibus sermonibus, multo mihi praestet aliud quid facere.

Call. Per deos, Chaerephon, quin ipse quoque, quum multis iam sermonibus interfuerim, haud scio tamen an numquam ita delectatus sim, ut nunc; quocirca mihi, etiamsi totum diem volueritis disserere, gratiam facietis.

So. At vero, Callicle, equidem nihil impedio, dummodo velit Gorgias.

Gor. Turpe sane in posterum, Socrate, mihi erit, si non velim, et quidem quum ipse denunciaverim ut quod quisque vellet rogaret. itaque si his videtur, disserere et roga quicquid vis.

So. Audi dum, Gorgia, quid admirer in iis quae a te dicta sunt; enimvero fortasse te recte dicentem ego non recte intelligo. rhetoricum te profiteris efficere posse eum, qui velit a te discere?

Gor. Vero.

So. Num ita, ut de omnibus apud populum probabiliter dicat, non docens, sed persuadens?

Gor. Sane quidem.

So. Dicebas adeo, etiam de sanitate medico probabilius dicturum esse rhetorem.

Gor. Dicebam vero, et quidem apud multititudinem.

So. Nonne apud multititudinem hoc est, apud incios? neque enim apud scientes medico probabilius dicet.

Gor. Vera dicas.

So. Nonne si medico probabilius dicet, sciente probabilius loquetur?

Gor. Sane quidem.

So. Licet non sit medicus; nonne?

Gor. Ita.

So. Is tamen qui non est medicus haud dubie incius est eorum, quorum medicus est sciens.

Gor. Haud dubie.

ΣΩ. Ὁ οὐκ εἰδῶς ἄρα τοῦ εἰδότος ἐν οὐκ εἰδόσι πιθανώτερος ἔσται, ὅταν ὁ φήτωρ τοῦ ἴατροῦ πιθανώτερος γίγνεται, τοῦτο ἔξυμβαίνει η̄ ἄλλο τι;

ΓΟΡ. Τοῦτο ἐνταῦθά γε ἔξυμβαίνει.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἀπάσας τέχνας ὡςαύτως γίγνεται ὁ φήτωρ καὶ η̄ φητορική· αὐτὰ μὲν τὰ πράγματα οὐδὲν δεῖ αὐτὴν εἰδέναι ὅπως γίγνεται, μηδὲν γανῆν δέ τινα πειθοῦς εὔρηκεν, οὐδὲ τινα φαίνεσθαι τοῖς οὐκ εἰδόσι μᾶλλον εἰδέναι τῶν εἰδότων.

ΓΟΡ. Οὐκοῦν πολλὴ φροτώνη, ὡς Σώκρατες, γίγνεται, μὴ μαθόντα τὰς ἄλλας τέχνας, ἀλλὰ μίαν ταύτην, μηδὲν ἐλαττούσθαι τῶν δημιουργῶν;

ΣΩ. Εἰ μὲν ἐλαττοῦται η̄ μὴ ἐλαττοῦται ὁ φήτωρ τῶν ἄλλων διὰ τὸ οὗτος γίγνεται, αὐτίκα ἐπισκεψόμεθα, έάν τι ήμεν πρὸς λόγου η̄, νῦν δὲ τόδε πρότερον σκεψώμεθα, ἄρα * τυγχάνει περὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον καὶ τὸ αἰσχρὸν καὶ τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ κακὸν οὕτως γίγνεται ὁ φητορικός, ὡς περὶ τὸ ὑγιεινὸν καὶ περὶ τὰ ἄλλα ὥν αἱ ἄλλαι τέχναι, αὐτὰ μὲν οὐκ εἰδῶς, τι ἀγαθὸν η̄ τι κακόν ἔστιν η̄ τι καλὸν η̄ τι αἰσχρὸν η̄ δίκαιον η̄ ἄδικον, πειθὼ δὲ περὶ αὐτῶν μεμηλανημένος, οὐδὲ δοκεῖν εἰδέναι οὐκ εἰδῶς ἐν οὐκ εἰδόσι μᾶλλον τοῦ εἰδότος, η̄ ἀνάγκη εἰδέναι, καὶ δεῖ * προεπιστάμενον ταῦτα ἀφικέσθαι Ε παρὰ σὲ τὸν μέλλοντα μαθήσεσθαι τὴν φητορικήν, εἰ δὲ μή, σὺ ὁ τῆς φητορικῆς διδάσκαλος τούτων μὲν οὐδὲν διδάξεις τὸν ἀφικούμενον (οὐ γὰρ σὸν ἔργον), ποιήσεις δ' ἐν τοῖς πολλοῖς δοκεῖν εἰδέναι αὐτὸν τὰ τοιαῦτα οὐκ εἰδότα καὶ δοκεῖν ἀγαθὸν εἶναι οὐκ ὄντα· η̄ τὸ παράπαν οὐχ οἶστε τε γίγνεται διδάξαι αὐτὸν τὴν φητορικήν, έάν μὴ προειδῆ περὶ τούτων τὴν ἀλήθειαν; η̄ πῶς τὰ τοιαῦτα γίγνεται, ὡς Γοργία; * καὶ πρὸς 46ο Διός, οὐδὲν ἄρτι εἶπες, ἀποκαλύψας τῆς φητορικῆς εἰπὲ τίς ποθ' η̄ δύναμίς ἔστιν.

ΓΟΡ. Άλλ' ἐγὼ μὲν οἴμαι, ὡς Σώκρατες, έάν τύχῃ μὴ εἰδῶς, καὶ ταῦτα παρ' ἐμοῦ μαθήσεσθαι *).

ΣΩ. Εγγίγνεται δή· καλῶς γὰρ λέγεις· έάνπερ φητορικὸν σύ τινα ποιήσῃς, ἀνάγκη αὐτὸν εἰδέναι τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα οἵτοι πρότερον γε η̄ ὑστερόν μαθόντα παρὰ σοῦ.

*) ἄλλ. μαθήσεται.

So. Inscius ergo scientie apud inscios probabilius dicet, si rhetor medico probabilius dicit. hocne consequens est, an aliud quid?

Gor. Hoc sane hac in causa consequitur.

So. Itaque etiam in reliquis artibus omnibus eadem est ratio rhetoris et rhetoricae: ipsas quidem res nihil necesse est ei scire, quomodo habeant, artificium vero aliquod persuasionis eam oportet invenisse, ut videatur insciis melius scire quam scientes.

Gor. Nonne magnae id est levaticni, Socrate, si quis, licet non didicerit ceteras artes, sed unam hanc, nulla tamen re cedat opificibus?

So. Utrum cedat annōn cedat rhetor ceteris hanc ob causam, statim videbimus, si quid facit ad quaestione nostram; nunc hoc antea anquiramus, num in iusto et iniusto, turpi et pulchro, bono et malo ita se habeat rhetor, ut in fano ceterisque ad quae ceterae artes spectant: ita videlicet ut res ipsas nesciat, quid bonum et malum sit, quid pulchrum et turpe, quid iustum et iniustum, persuasionem vero de illis excogitaverit, qua efficiat ut videatur scire nesciens apud nescientes melius quam sciens, an necesse sit scire et oporteat, his iam ante perceptis, ad te venire eum qui discere cupiat rhetoramic; sin minus, tu rhetoricae magister horum quidem nihil docebis advenientem (non est enim tuum), facies autem ut apud multitudinem videatur ille scire haec et bonus esse, licet non sit. an haudquaquam ipsum poteris docere rhetoramic, nisi veram illarum rerum naturam ante cognoverit? an quomodo haec se habent, Gorgia? et per lovem, quemadmodum modo dixisti, aperi, quaenam rhetoricae vis sit.

Gor. Equidem arbitror, Socrate, si quis nesciat, etiam haec eum a me percepturum esse.

So. Age dum (pulchre enim dicis): si quem rhetorem tu efficis, necesse est hunc scire iusta et iniusta vel ante vel postea, discentem a te.

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τί οὖν; ὁ τὰ * τεκτονικὰ μεμαθηκὼς τεκτον-
κός, ἢ οὐ;

ΓΟΡ. Ναι.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ὁ τὰ μουσικὰ μουσικός;

ΓΟΡ. Ναι.

ΣΩ. Καὶ ὁ τὰ ιστρικὰ ιστρικός, καὶ τἄλλα οὗτω κα-
τὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὁ μεμαθηκὼς ἵκαστα τοιοῦτος ιστεν,
οἷον ἡ ἐπιστήμη ἵκαστον ἀπειράζεται;

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ ὁ τὰ δίκαια
μεμαθηκὼς δίκαιος;

ΓΟΡ. Πάντως δῆπον.

ΣΩ. *Ο δὲ δίκαιος δίκαιά πον πράττει.

ΓΟΡ. Ναι.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀνάγκη * [τὸν φητορικὸν δίκαιον εἶναι] C
τὸν [δὲ] δίκαιον βούλεσθαι δίκαια πράττειν;

ΓΟΡ. Φαίνεται γε.

ΣΩ. Οὐδέποτε ἄρα βούλήσεται ὅ γε δίκαιος ἀδικεῖν.

ΓΟΡ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Τὸν δὲ φητορικὸν ἀνάγκη ἐκ τοῦ λόγου δίκαιον
εἶναι.

ΓΟΡ. Ναι.

ΣΩ. Οὐδέποτε ἄρα βούλήσεται ὁ φητορικὸς ἀδικεῖν.

ΓΟΡ. Οὐ φαίνεται γε.

ΣΩ. Μέμνησαι οὖν λέγων ὀλίγῳ πρότερον ὅτι * οὐ δεῖ τοῖς παιδοτρίβαις ἐγκαλεῖν οὐδὲ ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πό-
λεων, ἐὰν ὁ πύκτης τῇ πυκτικῇ μὴ παλῶς χρῆται καὶ ἀδί-
κη; ὡςαύτως δὲ οὗτον καὶ ἐὰν ὁ φήτωρ τῇ φητορικῇ ἀδί-
κως χρῆται, μὴ τῷ διδάξαντι ἐγκαλεῖν μηδὲ ἔξελαύνειν ἐκ
τῆς πόλεως, ἀλλὰ τῷ ἀδικοῦντι καὶ οὐκ ὄρθως χρωμένῳ
τῇ φητορικῇ; ἐξόχη ταῦτα, ἢ οὐ;

ΓΟΡ. Ἐξόχη.

Gor. Sane quidem.

So. Quid? qui artem tignariam didicit, num faber tignarius est, necne?

Gor. Vero.

So. Nonne etiam, qui musicam percepit, musicus?

Gor. Ita.

So. Et, qui medicinam, medicus, et cetera eodem se modo habent, ut, quamcumque quisque artem didicit, is talis sit, qualem quemque scientia efficit?

Gor. Sane quidem.

So. Nonne hac ratione etiam, qui iusta didicit, iustus est?

Gor. Prorsus ita.

So. Iustus vero iusta sine dubio faciet.

Gor. Ita.

So. Nonne necesse est iusto propositum esse iusta facere?

Gor. Patet id quidem.

So. Numquam igitur propositum erit iusto iniuste facere.

Gor. Necesse est.

So. Rhetorem autem necesse est ex hac disputacione iustum esse.

Gor. Ita.

So. Numquam igitur propositum erit rhetori iniuste facere.

Gor. Haud sane videtur.

So. Iamne recordaris te dixisse paullo ante, non esse consentaneum palaestrae magistris hoc ut probrum obiicere eosque expellere ex urbibus, si pugil pugilatione non pulchre uteretur et iniuste faceret? eadem etiam ratione si rhetor rhetorica iniuste uteretur, non ei qui illum docuisset hoc ut probrum obiciendum enique ex urbe eiiciendum esse, sed iniuste facientem nec recte utentem rhetorica? dictane haec sunt, annon?

Gor. Dicta vero sunt.

ΣΩ. Νῦν δέ γε ὁ αὐτὸς οὗτος φαίνεται ὁ * φητορικὸς οὐκ ἄν ποτε ἀδικήσεις· η̄ οὐ;

ΓΟΡ. Φαίνεται.

ΣΩ. Καὶ ἐν τοῖς πρώτοις γε, ὡ̄ Γοργίᾳ, λόγοις ἐλέγετο ὅτι η̄ φητορικὴ περὶ λόγους εἴη οὐ τοὺς τοῦ ἀρτίου καὶ πιριτοῦ, ἀλλὰ τοὺς τοῦ δικαίου καὶ ἀδίκου· η̄ γάρ;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Ἐγὼ τοινυν σοῦ τότε ταῦτα λέγοντος ὑπέλαμψον ὡς οὐδέποτ’ ἄν εἴη η̄ φητορικὴ ἀδικον πρᾶγμα, δὲ γ’ αὐτὸς περὶ δικαιοσύνης τοὺς λόγους ποιεῖται· ἐπειδὴ δὲ ὀλίγον ὕστερον ἔλεγες ὅτι ὁ φητωρ τῇ φητορικῇ κανὸν ἀδικίας χρῶτο, * οὕτω θαυμάσας καὶ ἡγησάμενος οὐκ ἔννομοις τὰ λεγόμενα ἐκείνους εἰπον τοὺς λόγους, ὅτι, εἰ μὲν κέρδος ἥγοισι εἶναι τὸ ἐλέγχεσθαι ὥσπερ ἔγώ, ἄξιον εἴη διαλέγεσθαι, εἰ δὲ μή, τὰν χαιρέειν. ὕστερον δὲ ήμων ἐπισκοπουμένων ὁρᾶς δὴ καὶ αὐτὸς ὅτι αὐτὸς ὄμολογεῖται, τὸν φητορικὸν ἀδύνατον εἶναι ἀδικίας χρῆσθαι τῇ φητορικῇ καὶ ἐθέλειν ἀδικεῖν. ταῦτα οὖν ὅπῃ ποτὲ ἔχει, μὰ τὸν κύνα, ὡ̄ Γοργίᾳ, οὐκ ὁλίγης ἔννονείς ἐστὶν ὥστε ἴπανως διασκέψασθαι.

ΠΩΛ. Τί δαί, ὡ̄ Σώφρατες; οὕτω καὶ σὺ περὶ τῆς φητορικῆς δοξάζεις ὥσπερ νῦν λέγεις; η̄ οὖε *) ὅτι Γοργίας ἥσχύνθη σοι μὴ προσομοιογῆσαι τὸν φητορικὸν ἀνδρας μὴ οὐχὶ καὶ τὰ δίκαια εἰδέναι καὶ τὰ καλὰ καὶ τἀραθά, καὶ ἐὰν μὴ ἔλθῃ ταῦτα εἰδὼς παρ’ αὐτὸν, αὐτὸς διδάξειν; ἐπειτα ἐκ ταῦτης ἵσως * τῆς ὄμολογίας ἐναντίον τι ἔννεβη ἐν τοῖς λόγοις, τοῦθ’ οὐδὴ ἀγαπᾶς, αὐτὸς ἄγων ἐπὶ τοιαῦτα ἐρωτήματα. ἐπει τίνα οὖε ἀπαρνήσεσθαι μὴ οὐχὶ καὶ αὐτὸν ἐπίστασθαι τὰ δίκαια καὶ ἄλλους διδάξειν; ἀλλ’ εἰς τὰ τοιαῦτα ἄγειν πολλὴ ἀγροικία ἐστὶ τοὺς λόγους.

ΣΩ. *Ω κάλλιστε Πῶλε, ἀλλά τοι ἔξεπιτηδες κτώμεδα ἐταίρους καὶ νίεῖς, ἵνα, ἐπειδὴν αὐτοὶ πρεεβύτεροι γιγνόμενοι σφαλλώμεθα, παρόντες ὑμεῖς οἱ νεώτεροι ἐπικυροθῶτε ημῶν τὸν βίον * καὶ ἐν ἔργοις καὶ ἐν λόγοις. καὶ νῦν εἴ τι ἔγώ καὶ D Γοργίας ἐν τοῖς λόγοις σφαλλόμεδα, σὺ παρὼν ἐπανόρθων:

*) Ισ. η̄ οὐκ οὔει.

So. Nunc autem eundem hunc patet rhetorem numquam iniuste facturum esse; annon?

Gor. Patet vero.

So. Quin etiam in priori, Gorgia, sermone ponebatur rhetoricam in orationibus versari non de pari et impari, sed de iusto et iniusto; nonne?

Gor. Ita.

Sþ. Ego sane, quum tu haec dices, arbitrabar numquam rhetoricam fore rem iniustum, quippe quae semper de iustitia verba faceret; postquam vero paullo post dixeras, rhetorem rhetorica etiam iniuste posse uti, tum admirans et censens inter se non concinere dicta, illud declaravi, si tu in lucro poneres redargui, sicut ego, operae pretium esse disserere, sin minus, missum id esse faciendum. postea autem quum auquireremus, vi- des scilicet ipse rursum inter nos conyenisse, fieri non posse ut rhetor iniuste uteretur rhetorica eique propositum esset iniuste facere. haec igitur quomodo tandem habeant, per canem, Gorgia, haud exigui est sermonis satis dispicere.

Pol. Quid ais, Socrate? itane etiam tu de rhetorica iudicas, ut nunc dicens? annon arbitraris Gorgiam turpe duxisse tibi non concedere virum rhetoricum etiam iusta scire et pulchra et bona, et si quis ad ipsum venisset illorum ignarus, ipsum ea docturum esse? deinde ex hoc, ni fallor, quod concessit contrarium aliquid existit in sermone, quod quidem tu amas, ipse deflectens ad eiusmodi interrogations; nam quem putas negaturum esse se et ipsum scire iusta et alios docere posse? at ad tale quid deflectere sermonem multæ est rusticitatis.

So. Pulcherrime Pole, hoc ipso tamen confilio nobis comparamus amicos et filios, ut, quando ipsi seniores facti erramus, praesentes vos iuniores erigatis vitam nostram et re et verbis. etiam nunc, si qua ego et Gorgias in sermonibus labimur, tu praesens erige; par-

δίκαιος δ' εἰ· καὶ ἐγὼ ιθίλω τῶν ὀμολογημένων, εἰ τί σοι
δοκεῖ μὴ καὶ ὡς ὀμολογῆσθαι, ἀναθίσθαι ὁ τι ἀν σὺ βού-
λῃ, έάν μοι ἐν μόνον φυλάττῃς.

ΠΩΛ. Τι τοῦτο λέγεις;

ΣΩ. Τὴν μακρολογίαν, ὃ Πῶλος, ἦν καθιερέτης, ὃ τὸ
πρῶτον ἐπεχειρήσας χρήσθαι.

ΠΩΛ. Τι δέ; οὐκ ἔξεσται μοι λέγειν, ὅπόσα ἄν βού-
λωμαι;

* ΣΩ. Άσινά μέντοι ἄν πάθοις, ὃ βλλειστε, εἰ Ἀθήναζε Ε
ἀφικόμενος, οὐ τῆς Ἑλλάδος πλείστη ἐστὶν ἔξουσία τοῦ λέγειν,
ἴπειτα σὺ ἐνταῦθα τούτου μόνοις ἀτυχήσαις. ἀλλὰ ἀντίθετο τό,
σοῦ μακρὰ λέγοντος καὶ μὴ ἑθέλοντος τὸ ἐρωτώμενον ἀπο-
κρίνεσθαι, οὐδὲ δείν' ἄν αὐτὸν πάθοιμι, εἰ μὴ ἔξεσται μοι
ἀπιέναι καὶ μὴ ἀκούειν σου; * Ἀλλ' εἰ τι κήδει τοῦ λό-
γου τοῦ εἰρημένου καὶ ἐπανορθώσασθαι αὐτὸν βούλει, ὥς-
περ νῦν δὴ Ἐλεγον, ἀναθέμενος ὃ τι σοι δοκεῖ, ἐν τῷ μέρει
ἔρωτῶν τε καὶ ἐρωτώμενος, ὥςπερ ἐγώ τε καὶ Γοργίας,
Ἐλεγχέ τε καὶ ἐλέγχου· φῆς γὰρ δῆπον καὶ σὺ ἐπιστασθαι
ἀπερ Γοργίας· ή οὖ;

ΠΩΛ. "Εγωγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ σὺ κελεύεις σαυτὸν ἔρωτᾶν ἐκάστοτε
ὅ τι ἄν τις βούληται, ὃς ἐπιστάμενος ἀποκρίνεσθαι;

ΠΩΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Καὶ νῦν δὴ τούτων ὁ πότερον βούλει πολει, Β
ἔρωτα η ἀποκρίνουν.

ΠΩΛ. Ἀλλὰ ποιήσω ταῦτα, καὶ μοι ἀπόκριναι, ὃ
Σώκρατες· ἐπειδὴ Γοργίας ἀπορεῖν σοι δοκεῖ περὶ τῆς φη-
τορικῆς, σὺ αὐτὴν τίνα φῆς εἶναι;

ΣΩ. Ἄρα δρωτᾶς ην τινα τέληνην φημὶ εἶναι;

ΠΩΛ. "Εγωγε.

ΣΩ. Οὐδεμία ἔμοιγε δοκεῖ, ὃ Πῶλος, ὡς γε πρὸς σὲ
τάληθῆ εἰρῆσθαι.

ΠΩΛ. Ἀλλὰ τί σοι δοκεῖ η φητορικὴ εἶναι;

ΣΩ. Πρᾶγμα ὃ φῆς σὺ ποιῆσαι τέληνην ἐν τῷ ξυγ-
γράμματι, δὲ γὰρ ἐναγγος * ἀνέγνων.

ΠΩΛ. Τι τοῦτο λέγεις;

est te hoc facere; et ego volo de iis quae concessa sunt, si quid tibi videtur non recte concessum esse, retractare quicquid volueris, dummodo mihi unum solum caveas.

Pol. Quid est quod dicis?

So. Orationum longitudinem, Pole, dum cohibeas, qua primo instituisti uti.

Pol. Quid vero? non licebit mihi dicere quantum voluerim?

So. Indigna sane patiaris, optime, si Athenas profectus, ubi maxima ad reliquam Graeciam licentia est dicendi, hic tamen tu solus ea careas. at oppone hoc: te copiose dicente et nolente ad interrogatum respondere, nonne indigna ego quoque patiar, si mihi non li- ceat discedere nec te audire? Itaque si quid cordi tibi sermo est quem habuimus eumque vis emendare, id quod modo dixi, mutato eo, quod tibi visum fuerit, alternis interrogans et interrogatus, sicut ego et Gorgias, redargue et redargui te sine; profiteris enim haud dubie etiam tu, ea te scire quae Gorgias; nonne?

Pol. Ego vero.

So. Nonne tu quoque inbes te interrogari, quodcumque quisque voluerit, utpote sciens respondere?

Pol. Maxime.

So. Itaque nunc ex his utrum velis fac: interroga aut responde.

Pol. Sane hoc faciam, et responde mihi, Socrate: quoniam Gorgias haesitare mihi videtur de rhetorica, tu ipsam quamnam dicis esse?

So. Num rogas quamnam artem dicam esse?

Pol. Rogo vero.

So. Nulla mihi quidem videtur, Pole, ut tibi ve- rum dicam.

Pol. At quid tibi videtur rhetorica esse?

So. Illud quod tu dicis effecisse artem in libro quem nuper legi.

Pol. Quid hoc dicis?

ΣΩ. Ἐμπειρίαν ἔγωγέ τινα.

ΠΩΛ. Ἐμπειρία ἄσα σοι δοκεῖ ή φητορική, εἶναι;

ΣΩ. Ἐμοιγε, εἰ μή τι σὺ ἄλλο λέγεις.

ΠΩΛ. Τίνος ἐμπειρία;

ΣΩ. Χάριτός τινος καὶ ἡδονῆς ἀπεργασίας.

ΠΩΛ. Οὐκοῦν καλόν σοι δοκεῖ ή φητορική εἶναι, χαρίζεσθαι οἴον τ' εἶναι ἀνθρώποις;

ΣΩ. Τί δέ, ὡς Πῶλε; ἥδη πέπυσαι παρ' ἡμοῦ ὅ τι φημι αὐτὴν εἶναι, ὥστε τὸ μετὰ τοῦτο ἴρωτᾶς, εἰ οὐ κα- Δ
λή μοι δοκεῖ εἶναι;

ΠΩΛ. Οὐ γὰρ πέπυσμαι ὅτι ἐμπειρίαν τινὰ αὐτὴν φησιν;

ΣΩ. Βούλει οὖν, ἐπειδὴ τιμᾶς τὸ χαρίζεσθαι, σμι-
κρόν τι μοι χαρίσασθαι;

ΠΩΛ. Ἔγω γε.

ΣΩ. Ἐροῦ νῦν με, ὁψοποιῖα ἥτις μοι δοκεῖ τέχνη εἶναι.

ΠΩΛ. Ἐρωτῶ δή τις τέχνη ὁψοποιῖα;

ΣΩ. Οὐδεμία, ὡς Πῶλε.

ΠΩΛ. Άλλὰ τι; φαθί.

ΣΩ. Φημὶ δή, ἐμπειρία τις.

ΠΩΛ. Τίνος; φαθί.

ΣΩ. Φημὶ δή, χάριτος καὶ ἡδονῆς ἀπεργασίας, ὡς Ε
Πῶλε.

ΠΩΛ. Ταῦτον ἄστοιν ἔστιν ὁψοποιῖα καὶ φητορική;

ΣΩ. Οὐδεμῶς γε, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτηδεύσεως μόδιον.

ΠΩΛ. Τίνος λέγεις ταύτης;

ΣΩ. Μὴ ἀγροικότερον γά τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν· ὁκνῶ γὰρ Γοργίου ἐνεκα λέγειν, μὴ οἴηται με διακω-
μοθεῖν τὸ ἑαυτοῦ ἐπιτήδευμα. ἐγὼ δέ, εἰ μὲν τοῦτό
ἔστιν ἡ φητορικὴ ἥν * Γοργίας ἐπιτηδεύει, οὐκ οἴδα· 463
καὶ γὰρ ἄρτι ἐκ τοῦ λόγου οὐδὲν ἡμῖν καταφανὲς
ἐγένετο, τί ποτε οὗτος ἥγειται· ὃ δ' ἐγὼ καλῶ τὴν

So. Peritiam equidem dico quandam.

Pol. Peritia ergo tibi videtur rhetorica esse?

So. Mihi vero, nisi quid aliud tu dicis.

Pol. Cuiusnam rei peritia?

So. Gratiae cuiusdam et voluptatis conciliandae.

Pol. Nonne pulchra tibi videtur rhetorica esse, quod gratificari potest hominibus?

So. Quid vero, Pole? iamne comperisti ex me quid dicam eam esse, quum, id quod deinde sequitur, roges, annon pulchra mihi videatur esse?

Pol. Nonne comperi peritiam quandam eam te dicere esse?

So. Visne, quoniam magni aestimas gratificari, paullum quid mihi gratificari?

Pol. Ego sane.

So. Quaere nunc ex me, opsoniorum apparatio quaenam mihi videatur ars esse.

Pol. Rogo igitur: Quaenam ars est opsoniorum apparatio?

So. Nulla, Pole.

Pol. Quid tandem? dic.

So. Dico vero, peritia quaedam est.

Pol. Cuiusnam rei? dic.

So. Dico, gratiae et voluptatis conciliandae, Pole.

Pol. Idem igitur est opsoniorum apparatio et rhetorica?

So. Minime id quidem, at eiusdem instituti particula.

Pol. Cuiusnam huius dicis?

So. Dummodo ne rusticus sit verum dicere; vereor enim propter Gorgiam dicere, ne opinetur me facetiis perstringere ipsius studium. ego videlicet, num rhetorica id sit, cui Gorgias studet, nescio; etenim sermo quem modo habuimus minime nobis declaravit, quid tandem hic existimet; quod autem ego dico rheto-

φητορικήν, πράγματός τινός ίστι μόριον οὐδενὸς τῶν καλῶν.

ΓΟΡ. Τίνος, ὡς Σώκρατες; εἰπὲ, μηδὲν ἐμὲ αἰσχυνθεῖς.

ΣΩ. Δοκεῖ τοινυν μοι, ὡς Γοργία, εἶναι τι διτήδευμα τεχνικὸν μὲν οὖ, ψυχῆς δὲ στοχαστικῆς καὶ ἀνδρείας καὶ φύσει δεινῆς προσομοιεῖν τοῖς ἀνθρώποις καλῶ δὲ πιτοῦ δῆγῳ τὸ κεφάλαιον κολακεῖαν. ταύτης μοι δοκεῖ Β τῆς ἐπιτηδεύσεως πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα μόρια εἶναι, ἐν δὲ καὶ ή δύψοποική, δὲ δοκεῖ μὲν εἶναι τέχνη, ὡς δὲ ὁ ἡμὸς λόγος, οὐκ ίστι τέχνη, ἀλλ' δρπιφία καὶ τριβή. ταύτης μόριον καὶ τὴν φητορικήν δηγῷ καλῶ καὶ τὴν γε κομμωτικήν καὶ τὴν σοφιστικήν, τέττα*ρα ταῦτα μόρια ἐπὶ Σ τέτταρσι πράγμασιν. Εἰ οὖν βούλεται Πᾶλος πυνθάνεσθαι, πυνθανέσθω οὐ γάρ πω πέπυσται δοποῖον φῆμι δηγῷ τῆς κολακείας μόριον εἶναι τὴν φητορικήν, ἀλλ' αὐτὸν λέληθα οὕπω ἀποκειριμένος, ὁ δὲ ἐπανεργωτῷ εἰ οὐ καλὸν ἥγοῦμαι εἶναι· δηγὼ δὲ αὐτῷ οὐκ ἀποκρινοῦμαι πρότερον, εἴτε καλὸν εἴτε αἰσχρὸν ἥγοῦμαι εἶναι τὴν φητορικήν, πρὸν ἀν πρῶτον ἀποκρίνωμαι ὃ τί έστιν· οὐ γάρ δίκαιον, ὡς Πᾶλε· ἀλλ' εἶπερ βούλει πυνθάνεσθαι, ἔρωτα, δοποῖον μόριον τῆς κολακείας φῆμι εἶναι τὴν φητορικήν.

ΠΩΛ. Ἐρωτῶ δὴ καὶ ἀπόκριναι, δοποῖον μόριον.

* ΣΩ. Ἄρος οὖν ἂν μάθοις ἀποκριναμένους; ίστι γάρ Δ ή φητορική κατὰ τὸν ἐμὸν λόγον πολιτικῆς μορίου εἰδωλον.

ΠΩΛ. Τί οὖν; καλὸν η̄ αἰσχρὸν λέγεις αὐτὴν εἶναι;

ΣΩ. Αἰσχρὸν ἔγωγε· τὰ γὰρ κακὰ αἰσχρὰ δηγὼ καλῶ· ἐπειδὴ δεῖ σοι ἀποκρίνασθαι, ὡς ηδη εἰδότι οὐ δηγὼ λέγω.

ΓΟΡ. Μὰ τὸν Άβ., ὡς Σώκρατες, ἀλλ' δηγὼ οὐδὲ εὐτὸς ξυνίημι ὃ τι λέγεις.

ΣΩ. Εἰκότως γε, ὡς Γοργία· οὐδὲν γάρ πω σαφὲς Ε λέγω, Πᾶλος δὲ οὖδε νέος έστι καὶ ὀξύς.

ticam, id rei alienius particula est nec eius in pulchras referendae.

Gor. Cuiusnam, Socrate? dic, nihil me reverens.

So. Videtur mihi, Gorgia, institutum quoddam esse non artificiosum, sed animi sagacis et fortis et naturâ pollutis ad tractandos homines; appello autem eius summam adulatio[n]em. huius mihi videntur insti-tuti multae aliae particulae esse, una vero artificium co-quinarium, quod videtur quidem ars esse, at, ut mea declarat oratio, non ars est, sed peritia et exercitatio. huius particulam etiam rhetoricam dico et comendi ar-tificium et sophisticam, quatuor eas quidem particulas ad quatuor res spectantes. Quodsi vult Polus sciscitari, sciscitator; nondum enim sciscitatus est qualem ego dicam adulatio[n]is partem esse rhetoricam, sed latuit ipsum me nondum respondisse, et tamen interrogat, annon pul-chram arbitrer eam esse; ego vero iphi non prius re-spondebo, pulchrani an turpem censem rhetoricam esse, quam primum respondero, quid sit; non enim convenit, Pole; itaque si vis sciscitari, roga, qualem particulam adulatio[n]is dicam esse rhetoricam.

Pol. Rogo igitur et responde, qualem eam parti-culam habeas.

So. Num vero me intelliges respondentem? est enim rhetorica ex mea oratione civilis rationis particu-lae simulacrum.

Pol. Quid igitur? pulchram an turpem dicas eam esse?

So. Turpem equidem; mala enim turpia ego ap-pollo, quandoquidem tibi respondendum est ut iam scienti quae dico.

Gor. Per Iovem vero, Socrate, ne ipse quidem perspicio quid dicas.

So. Neque id mirum, Gorgia; nihil enim adhuc dilucide dico, Polus vero hic iuvenis est atque acutus.

ΓΟΡ. Ἀλλὰ τοῦτον μὲν ἔσ, ὅμοι δὲ εἰπέ, πῶς λίγος πολιτικῆς μορίου εἰδωλον εἶναι τὴν φητορικήν.

ΣΩ. Ἀλλ' οὐχὶ πειράσομαι φράσαι ὃ γέ μοι φαίνεται εἶναι ἡ φητορική· εἰ δὲ μὴ τυγχάνει ὃν τοῦτο, Πιᾶλος ὅδε ἐλέγξει. Σῶμά που καλεῖς τι καὶ ψυχήν.

* **ΓΟΡ.** Πῶς γὰρ οὖ;

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τούτων οἵτινα εἶναι ἐκατέρου εὐεξίαν;

ΓΟΡ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Τί δέ; δοκοῦσσαν μὲν εὐεξίαν, οὔσαν δὲ οὐ; οἷον τοιόνδε λέγω· πολλοὶ δοκοῦσιν εὖ ἔχειν τὰ σώματα, οὓς οὐκ ἄν ἀρδίως αἰσθατικό τις ὅτι οὐκ εὖ ἔχουσιν, ἄλλος ἢ ιατρός τε καὶ τῶν γυμναστικῶν τις.

* **ΓΟΡ.** Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Τὸ τοιοῦτον λέγω καὶ ἐν σώματι εἶναι καὶ ἐν ψυχῇ, ὃ τι ποιεῖ δοκεῖν μὲν εὖ ἔχειν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν, ἔχει δὲ οὐδὲν μᾶλλον.

* **ΓΟΡ.** Ἐστι * ταῦτα.

ΣΩ. Φέρε δή σοι, ξὺν δύνωμαι, σαφέστερον ἐπιδείξω ὃ λέγω. Διεῖν ὅντοιν πρα, μάτοιν δύο λέγω τέχνας, καὶ τὴν μὲν ἐπὶ τῇ ψυχῇ πολιτικήν καλῶ, τὴν δὲ ἐπὶ τῷ σώματι μίαν μὲν οὗτως ὄνομάσαι οὐκ ἔχω σοι, μιᾶς δὲ οὕσης τῆς τοῦ σώματος θεραπείας δύο μόρια λέγω, τὴν μὲν γυμναστικήν, τὴν δὲ ιατρικήν· τῆς δὲ πολιτικῆς ἀντίστροφον μὲν τῆς γυμναστικῆς *) τὴν νομοθετικήν, ἀντίστροφον δὲ τῆς ιατρικῆς **) τὴν δικαστικήν. * ἐπικοινωνοῦσι μὲν δῆ C ἀλλήλαις, ἀτε περὶ τὸ αὐτὸ οὔσαι, ἐκάτεραι τούτων, ἢ τε ιατρικὴ τῇ γυμναστικῇ καὶ ἡ δικαστικὴ τῇ νομοθετικῇ. ὅμως δὲ διαφέρουσι τι ἀλλήλων. Τεττάρων δὴ τούτων οὔσων παὶ ἀεὶ πρὸς τὸ βέλτιστον θεραπευούσων τῶν μὲν τὸ σῶμα, τῶν δὲ τὴν ψυχήν, ἡ κολακευτικὴ αἰσθομένη, οὐ γνοῦσαι λέγω, ἀλλὰ στοχασμένη, τέτραγχα ἑαυτὴν διανείμασσα, ὑποδύσα ύπὸ ἐκαστον τῶν μορίων, προσποιεῖται εἶναι * τοῦτο D

*) γρ. τῇ γυμναστικῇ.

**) γρ. τῇ ιατρικῇ.

Gor. Hunc tamen sine, mihi vero explica, quomodo dicas rationis civilis particulae simulacrum esse rhetoricam.

So. Hoc sane conabor explanare, quid mihi videatur esse rhetorica; si id non est, Polus hic redarguet. Corpus videlicet aliquid dicis et animum.

Gor. Quidni?

So. Nonne etiam utriusque quendam esse bonum habitum?

Gor. Ego vero.

So. Quid vero, habitum bonum qui videatur, non sit? veluti hoc dico: multi videntur valido esse corpore, quos non facile quisquam sentiat non valido esse corpore praeter medicum et palaestritarum aliquem.

Gor. Vera dicas.

So. Idem dico et in corpore et in animo inesse, quod efficiat ut videatur quis valere corpore et animo, licet nihil magis valeat.

Gor. Sunt ista.

So. Age dum, si potuero, clarius tibi ostendam quid dicam. Quum duae sint res, duas dico artes, et eam quae ad animum spectat civilem appello, illam vero quae ad corpus pertinet unam sic nominare non possum, sed corporis curationis, quae una est, duas particulatas pono, gymnasticam artem unam, alteram medicinam; civilis vero rationis unam partem legum scribendarum artem dico, respondentem ex altera parte gymnasticae, alteram iudicialem scientiam, respondentem illam quidem medicinae. commune quidem aliquid habent inter se, quia utraque in eadem re versatur, medicina cum gymnastica arte et iudicialis scientia cum legum scribendarum ratione, est tamen quod differat inter ipsas. Quattuor igitur has, quae semper quam optime curant illae corpus, hae animum, adulandi artificium animadvertis, non intelligendo dico, sed coniiciendo, quadrifariam se dividens subrepit sub unamquamque parti-

ὅτερον ὑπέδυν, καὶ τοῦ μὲν βελτίστου οὐδὲν φροντίζει, τῷ δὲ
αὐτὸν ἡδίστῳ θηριύεται τὴν ἄνοιαν καὶ λέπτατά, ὥστε δοκεῖ
πλειστου ἀξίαν εἶναι. ὑπὸ μὲν οὖν τὴν λατρικὴν ἡ ὄψοποικὴ
ὑποδίδυκε, καὶ προσποιεῖται τὰ βίλτιστα σιτία τῷ σώματι εἰ-
δίναι, ὡς τέ, εἰ δέος ἐν παισὶ διαγωνίζεσθαι ὄψοποιόν τε καὶ
λατρὸν ἡ ἐν ἀνδράσιν οὔτως ἀνοίγοις, ὥσπερ οἱ παῖδες, πότε-
ρος ἴπασι περὶ τῶν χρηστῶν σιτίων καὶ πονηρῶν, ὁ λατρὸς ἡ
ἡ ὄψοποιός, λι” μῷ ἀν ἀποδανεῖν τὸν λατρόν. Κολακείαν μὲν Ε
οὖν αὐτὸν καλῶ, καὶ αἰσχρόν φημι εἶναι τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ Πλάτων
λεγε (τοῦτο γὰρ πρὸς σὲ λέγω), ὅτι τοῦ ἡδός στοχάζεται ἄνευ
τοῦ βελτίστου· τέχνην δὲ αὐτὸν οὐ φημι εἶναι, ἀλλ’ ἐμπειρίαν,
ὅτι οὐκ ἔχει λόγον οὐδέπου ὡν προσφέρει, ὅποι ἄττα τὴν φύ-
σιν ἔστιν, ὥστε τὴν αὐτίαν ἐκάστου μηδ ἔχειν εἰπεῖν· ἦγὼ δὲ τέ-
χνην οὐ καλῶ, ὃ ἂν ἡ ἄλογον πρᾶγμα· τούτων δὲ πέρι εἰ ἀμ-
φιβήτηεις, ἐθέλω ὑποσχεῖν λόγον. Τῇ μὲν οὖν λατρικῇ, ὥσ-
τερ λέγω, ἡ ὄψοποικὴ κολακεία ὑπόκειται, τῇ δὲ γυμνα-
στικῇ κατὰ τὸν αὐτὸν ἵφοπον τοῦτον ἡ κομμωτική, κα-
κοῦργός τε οὖσα καὶ ἀπατηλὴ καὶ ἀγεννῆς καὶ ἀνελεύθερος,
σχήμασι καὶ χρώμασι καὶ λειότητι καὶ αἰσθήσει *) ἀπατῶσα,
ὥστε ποιεῖν ἀλλότριον κάλλος ἐφελκομένους τοῦ οἰκείου τοῦ
διὰ τῆς γυμναστικῆς ἀμελεῖν. “In’ οὖν μηδ μακρολογῶ, ἐθέ-
λω σοι εἰπεῖν, ὥσπερ οἱ γεωμέτραι (ἥδη γὰρ ἀν ἵσως ἀκο-
λουθήσαις), ὅτι ὁ κομμωτικὴ πρὸς γυμναστικήν, * τοῦτο
ὄψοποικὴ πρὸς λατρικήν· μᾶλλον δὲ ὁδε, ὅτι ὁ κομμωτικὴ
πρὸς γυμναστικήν, τοῦτο σοφιστικὴ πρὸς νομοθετικήν,
καὶ ὅτι ὁ ὄψοποικὴ πρὸς λατρικήν, τοῦτο φήτορικὴ
πρὸς δικαστικήν. ὅπερ μέντοι λέγω, διέσηκε μὲν οὐτω
φύσει, ἀτε δ’ ἐγγὺς ὅντων φύρονται ἐν τῷ αὐτῷ καὶ πε-
ρὶ ταύτα σοφισταί **) καὶ φήτορες, καὶ οὐκ ἔχουσιν ὃ τι
χρήσονται οὗτε αὐτοῖς οὗτε οἱ ἄλλοι ἀνθρώποι τού-
τοις. καὶ γὰρ ἐν εἰ μὴ η ἐψυχὴ τῷ σώματι ἐπεστάται, Δ
ἀλλ’ αὐτὸν αὐτῷ, καὶ μὴ ὑπὸ ταύτης κατεδεωρεῖτο καὶ διε-
χίνετο ἡ τε ὄψοποικὴ καὶ ἡ λατρική, ἀλλ’ αὐτὸν τὸ σῶ-
μα ἔχοινε σταθμώμενον ταῖς χάρισι ταῖς πρὸς αὐτό, τὸ

*) ἄλλ. λειότητος καὶ ἰσθῆσαι.

**) I.e. δικασταί.

culam, et simulat se hanc esse, sub quam subrepit, de optimo autem minime sollicitum suavissimo quoque capitat amentiam atque decipit, ut plurimi videatur facendum esse. sub medicinam igitur coquinarium artificium subrepit simulatque optimos se cibos corpori scire: ut, si apud pueros decertandum sit coco et medico vel apud viros tam amentes, quam pueri sunt, uter intelligat cibos utiles et nocituros, medicus an cocus, fame peritus sit medicus. Adulationem vero id voco et turpe dico esse tale, Pole (hoo enim tibi dico), quia ad suave tendit, optimo neglecto; artem autem illud nego esse, sed peritiam dico, quia nullam habet cognitionem eorum quae adhibet, qualia natura fint, adeo ut cuiusque rationem non possit dicere; ego vero artem non appello, quod ratione caret. de his autem si dubitas, volo reddere rationem. Medicinae igitur, ut dico, coquinaria adulatio subiecta est, gymnasticae vero eadem ratione comendi artificium, quod pestiferum et fraudulentum et ignobile et illiberale est, gestibus et coloribus et laevitate et specie decipiens, quo efficit ut homines alienam pulchritudinem mutuantes propriam, quae arte gymnastica acquiritur, negligant. Ne igitur multus sim, volo tibi dicere, sicut geometrae (iam enim forsitan assequaris), quod comendi artificium ad gymnasticam artem sit, id coquinariam peritiam ad medicinam esse, potius vero ita: quod comendi artificium ad gymnasticam artem sit, id sophisticam ad legum scribendarum rationem, et quod coquinaria ad medicinam sit, id rhetoricae esse ad iudiciale rationem. quemadmodum dixi, distant quidem ita inter se haec genera natura, sed quia propinqua sunt, commiscentur in unum isdemque in rebus iudices et rhetores, neque ipsi sciunt quid fibi faciant, neque certi homines quomodo cum illis agant. itidem enim nisi animus corpori praeeffet, sed hoc fibi ipsum, nec ab illo perspicerentur ac discernerentur coquinaria peritia et medicina, sed ipsum corpus iudicaret ponderans eas vo-

τοῦ Ἀναξαγόρου ἀν πολὺ ἦν, ὁ φίλος Πῶλε (σὺ γὰρ τούτων ἡμετέρος), δόμοῦ ἀν πάντα χρήματα ἱψύρετο ἐν τῷ αὐτῷ, ἀκρίτων δυτῶν τῶν τιναὶ ἴατρικῶν καὶ ὑγιεινῶν καὶ ὄφοποιῶν. "Ο μὲν οὖν ἕγω φημι τὴν φῆτορικὴν εἶναι, πλήκοας, ἀντίστροφον ὄφοποιας ἐν ψυχῇ, ὡς λειτοῦντος ἐν Εσθίματι. "Ισως μὲν οὖν ἄποπον πεποίηκε, ὅτι εἰ οὐκ ἔστι μακροὺς λόγους λέγειν αὐτέδες συχνὸν λόγον ἀποτέτακα. ἔξιον μὲν οὖν ἔμοι ἔνγγυώμην ἔχειν θεῖται· λέγοντος γάρ μου βραχέα οὐκ ἤμανθανες, οὐδὲ χρῆσθαι τῇ ἀποκρίσει ἂν σοι ἀπεκρινάμην οὐδὲν οἶστος τὸ ησθα, ἀλλ' ἔδου διηγήσεως. ἐὰν μὲν οὖν καὶ ἕγω σοῦ ἀποκρινομένον μὴ ήχον τι χρήσομαι, ἀπότεινε καὶ σὺ λόγον, ἐὰν δὲ έχω, ἕα με 466 χρῆσθαι· δίκαιον γάρ. καὶ νῦν ταύτη τῇ ἀποκρίσει εἰ τι ἔχεις χρῆσθαι, χρῶ.

ΠΩΛ. Τί οὖν φης; κολακεία δοκεῖ σοι εἶναι ἡ φητορική;

ΣΩ. Κολακείας μὲν οὖν ἔγωγε εἰπον μόριον· ἀλλ' οὐ μημονεύεις τηλικοῦτος ὥν, ὁ Πῶλος; τι τάχα δράσεις πρεβύτης γενόμενος;

ΠΩΛ. Ἄροι οὖν δοκοῦσί σοι ως κόλακες ἐν ταῖς πόλεσι φαῦλοι νομίζεσθαι οἱ ἀγαθοὶ φῆτορες;

***ΣΩ.** Ἐρώτημα τοῦτο ἐρωτᾶς, η λόγου τινὸς ἀρχῆν βλέγεις;

ΠΩΛ. Ἐρωτῶ ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐδὲ νομίζεσθαι ἐμοιγε δοκοῦσιν.

ΠΩΛ. Πῶλος οὐ νομίζεσθαι; οὐ μέγιστον δύνανται ἐν ταῖς πόλεσιν;

ΣΩ. Οὐκ, εἰ τὸ δύνασθαι γε λέγεις ἀγαθόν τι εἶναι τῷ δυναμένῳ.

ΠΩΛ. Ἀλλὰ μὲν δὴ λέγω γε.

ΣΩ. Ἐλάχιστον τοίνυν μοι δοκοῦσι τῶν ἐν τῇ πόλει δύνασθαι οἱ φῆτορες.

ΠΩΛ. Τί δέ; οὐχ, ὡςπερ * οἱ τύραννοι, ἀποκτιννύσσι τε ὃν ἂν βούλωνται, καὶ ἀφειροῦνται χρήματα καὶ ἐκβάλλουσιν ἐκ τῶν πόλεων, δην ἂν δοκῇ αὐτοῖς;

Iuptatibus suis, Anaxagoreum illud latissime pateret, o care Pole (tu enim harum rerum peritus es), simul videlicet omnia commiscerentur in unum, quia disereta non essent medica, salubria et coquinaria. Iam quid equidem dicam rhetorican esse, audivisti, respondentem scilicet ex altera parte coquinariae peritiae idemque in animo, quod illa in corpore. Fortasse autem inepit feci, quod te non sinens longas orationes habere, ipso longam extendi orationem; sed par est mihi veniam dare; nam quum dicerem breviter, non intellexisti nec responso quod tibi dedi quid faceres scivisti, sed desiderasti expositionem. quodsi ego quoque te respondente nescio quid faciam, extende tu quoque orationem, sin scio, sine me facere; ita enim par est nunc igitur hoc responso, si quid facias sis, fac.

Pol. Iam quid dicas? adulatio videtur tibi esse rhetorica?

So. Adulationis equidem dixi particulam; at tu non meministi tam iuvenis? quid tandem facies senior factus?

Pol. Num vero videntur tibi ut adulatores in civitatibus viles existimari boni rhetores?

So. Interrogationum hoc est quod quaeris, an orationis exordium profers?

Pol. Interrogo equidem.

So. Ne existimatione quidem mihi videntur esse.

Pol. Quomodo nulla fint existimatione? nonne plurimum possunt in civitatibus?

So. Non, siquidem potestatem dicas bonum aliquid esse ei qui possit.

Pol. Eumvero ita dico.

So. Minimum igitur mihi videntur ex omnibus qui in civitate sunt posse rhetores

Pol. Quid vero? nonne, sicut tyranni, interficiunt, quemcunque volunt, spoliant facultatibus et expellunt ex urbibus quemcunque ipsis videtur?

ΣΩ. Νὴ τὸν κύνα ἀμφιγυνοῶ μέντοι, ὁ Πᾶλε, ἵνα
ἐκάστου ὃν λέγεις, πότερον αὐτὸς ταῦτα λέγεις καὶ γνώμην
σαυτοῦ ἀποφαίνει, ηὔμε δρωτῆς.

ΠΩΛ. Ἀλλ' ἔγωγε σὲ δρωτῶ.

ΣΩ. Εἰλεν, ω φίλε, ἐπειτα δύο ἄμα με δρωτῆς.

ΠΩΛ. Πῶς δύο;

ΣΩ. Οὐκ ἀρτιοῦτω πως ἔλεγες, διτὶ ἀποκτινύντωσιν οἱ φῆ-
τορες οὓς ἂν βούλωνται, ὥσπερ οἱ τύραννοι, καὶ χρήματα ἀφαι-
ροῦνται καὶ ἔξελαύνουσιν ἐκ τῶν πόλεων, ὃν ἂν δοκῇ αὐτοῖς;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Λέγω τοινυν σοι διτὶ δύο ταῦτα ἔστι τὰ δρωτή-
ματα, καὶ ἀποκρινοῦμαι γέ σοι πρὸς ἀμφότερα. φημὶ γάρ,
ὁ Πᾶλε, ἔγὼ καὶ τὸν δῆτορας καὶ τὸν τυράννους δύνα-
θαι μὲν ἐν ταῖς πόλεσι συμφότατον, ὥσπερ νῦν δὴ ἔλε-
γον· οὐδὲν γὰρ ποιεῖν * ὃν βούλονται, ώς ἔπος εἰπεῖν· Ε-
ποιεῖν μέντοι, ὅ τι ἂν αὐτοῖς δόξῃ βέλτιστον εἶναι.

ΠΩΛ. Οὐκοῦν τοῦτό ἔστι τὸ μέγα δύνασθαι;

ΣΩ. Οὖτις, ως γέ φησι Πᾶλος.

ΠΩΛ. Ἐγὼ οὖ φημι; φημὶ μὲν οὖν ἔγωγε.

ΣΩ. Μὰ τὸν οὐ σύ γε, ἐπεὶ τὸ μέγα δύνασθαι ἔφης
ἀγαθὸν εἶναι τῷ δυναμένῳ.

ΠΩΛ. Φημὶ γὰρ οὖν.

ΣΩ. Ἀγαθὸν οὖν οἵτινες εἶναι, ἐάν τις ποιῇ ταῦτα ἂ-
ν δοκῇ αὐτῷ βέλτιστα εἶναι, νοῦν μὴ ἔχων; καὶ τοῦτο
καλεῖς μέγα δύνασθαι;

ΠΩΛ. Οὐκ ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀποδεῖξεις τὸν δῆτορας νοῦν ἔχοντας
καὶ τέχνην τὴν δῆτορικήν, ἀλλὰ * μὴ πολακείαν, ἐμὲ ἔξελέγ- 467
ξας· εἰ δέ με ἔάσεις ἀνέλεγκτον, οἱ δῆτορες οἱ ποιοῦντες
ἐν ταῖς πόλεσιν ἂ δοκεῖ αὐτοῖς καὶ οἱ τύραννοι οὐδὲν ἀγα-
θὸν τοῦτο κεκτήσονται. η δὲ *) δύναμις ἔστιν, ώς σύ φης,
ἀγαθόν, τὸ δὲ ποιεῖν ἄνευ νοῦ ἂ δοκεῖ καὶ σὺ ὁ μολογεῖς
πακὸν εἶναι· η οὖ;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Πῶς ἂν οὖν οἱ δῆτορες μέγα δύναντο η οἱ

*) Ιο. δη.

So. At per canem dubito, Pole, de unoquoque quod dicis, num ipse hoc dicas et tuam ipse sententiam declares, an me interroges.

Pol. Evidem te interrogo.

So. Iam, amice, itane duo simul me interrogas?

Pol. Quomodo duo?

So. Nonne modo ita fere dixisti, interficere rhetores quoscunque vellent, sicut tyrannos, et facultatibus spoliare et elicere ex urbibus, quemcumque ipsis videatur?

Pol. Ego vero.

So. Dico tamen tibi, duas esse has interrogationes, et respondebo tibi ad utramque. aio enim, Pole, ego et rhetores et tyrannos posse quidem in civitatibus minimum, quemadmodum modo dixi; nihil enim proptermodum eorum ipsos facere, quae velint, facere tamen quod ipsis visum fit optimum.

Pol. Nonne hoc est multum posse?

So. Non, ut scilicet dicit Polus.

Pol. Egone ut non dicam? dico vero evidem.

So. Per Iovem tu quidem non, quia multum posse dixisti bonum esse ei qui possit.

Pol. Aio sane.

So. Bonumne censes esse, si quis faciat haec quae videantur ipsis optima esse, isque insipiens? et hoc dicis multum posse?

Pol. Minime ego.

So. Itaque demonstra rhetores prudentes et artem esse rhetoramicam, non adulacionem, me redarguens; si me non redargueris, rhetores facientes in civitatibus quae sibi videntur et tyranni nihil boni inde nanciscuntur. potestas videlicet, ut tu ais, bona est, facere autem sine ratione quae videntur tu quoque fateris malum esse; nonne?

Pol. Ego vero.

So. Quomodo igitur rhetores multum poterunt

τύραννοι ἐν ταῖς πόλεσιν, ἂν μὴ Σωκράτης ἔξελεγχθῇ ἵπο
Πώλου, ὅτι ποιοῦσιν ἄρα βούλονται;

* ΠΩΛ. Οὐτος ἀνήρ!

ΣΩ. Οὐ φῆμι ποιεῖν αὐτοὺς ἄρα βούλονται· ἀλλά μὲν
ἄλληγχε.

ΠΩΛ. Οὐκ ἄρτι *) ὁμολόγεις ποιεῖν ἄρα δοκεῖ αὐτοῖς
βέλτιστα εἶναι τούτου πρόσθεν;

ΣΩ. Καὶ γὰρ νῦν ὁμολογῶ.

ΠΩΛ. Οὐκοῦν ποιοῦσιν ἄρα βούλονται.

ΣΩ. Οὐ φῆμι.

ΠΩΛ. Ποιοῦντες δὲ ἄρα δοκεῖ αὐτοῖς;

ΣΩ. Φῆμι.

ΠΩΛ. Σχέτλιά γε λέγεις καὶ ὑπερφυῆ, ὡς Σώκρατες.

ΣΩ. Μή κατηγόρει, ὡς λῶστε Πώλε, ἵνα προσείπω
σε κατὰ σέ· ἀλλ' εἰ μὲν ἔχεις ἐμὲ ἐρωτᾶν, * ἐπίδειξον ὅτι οὐ
ψεύδομαι, εἰ δὲ μή, αὐτὸς ἀποκρίνου.

ΠΩΛ. Ἀλλ' ἐθέλω ἀποκρίνεσθαι, ἵνα καὶ εἰδῶ ὃ τι
λέγεις.

ΣΩ. Πότερον οὖν σοι δοκοῦσιν οἱ ἄνθρωποι τοῦτο
βούλεσθαι δὲ πᾶν πράττουσιν ἐκάστοτε, η̄ ἐκεῖνο οὐ ἔνεκκ
πράττουσι τοῦθ' οὐ πράττουσιν; οἷον οἱ τὰ φάρμακα πίνον-
τες παρὰ τῶν λατρῶν πότερον σοι δοκοῦσι τοῦτο βούλε-
σθαι διπέρ ποιοῦσι, πίνειν τὸ φάρμακον καὶ ἀλγεῖν, η̄
ἐκεῖνο τὸ ὑγιαίνειν, οὐ * ἔνεκα πίνουσιν;

ΠΩΛ. Δῆλον ὅτι τὸ ὑγιαίνειν, οὐ ἔνεκα πίνουσιν.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ οἱ πλέοντές τε καὶ τὸν ἄλλον χρη-
ματισμὸν χρηματιζόμενοι οὐ τοῦτό ἐστιν δὲ βούλονται, δὲ
ποιοῦσιν ἐκάστοτε· τίς γὰρ βούλεται πλεῖν τε καὶ πινδυ-
νεύειν καὶ πράγματ' ἔχειν; ἀλλ' ἐκεῖνο, οἶμαι, οὐ ἔνεκα
πλέουσι, πλούτου γὰρ ἔνεκα πλέουσιν.

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἀλλο τι οὖν οὕτω καὶ περὶ πάντων; ἐάν τις
τι πράττῃ ἔνεκά του, οὐ τοῦτο βούλεται οὐ πράττει, ἀλλ'
ἐκεῖνο οὐ ἔνεκα πράττει;

*) ίσ. ερα.

vel tyranni in civitatibus, nisi Socrates redarguetur a Polo et docebitur, illos facere quae velint?

Pol. Ecce virum!

So. Nego illos facere quae velint; age redargue me.

Pol. Nonne igitur concessisti, eos facere quae sibi viderentur optima esse, paullo ante?

So. Etiam nunc concedo.

Pol. Nonne faciunt quae volunt?

So. Nego.

Pol. Et faciunt tamen quae sibi videntur?

So. Aio.

Pol. Indigna profecto dicis et mirum quam absurdia, Socrate.

So. Ne me accuses, o bone Pole, ut tuo te more appellem; sed si habes quod me interroges, ostende me mentiri, fin minus, ipse responde.

Pol. Volo sane respondere, ut videlicet sciam quid dicas.

So. Utrum igitur tibi videntur homines hoc velle quod quisque facit, an illud ob quod faciunt id quod faciunt? veluti qui medicamenta bibunt a medicis accepta num tibi videntur hoc velle quod faciunt, bibere medicamentum et dolore angi, an illud, propter quod bibunt, prospera uti valitudine?

Pol. Dubium non est quin prospera uti valitudine velint, quamobrem bibant.

So. Itaque etiam qui navigant ceterosque quaestus faciunt non hoc volunt quod quisque facit: quis enim vult navigare et periclitari et negotium habere? sed illud, opinor, propter quod navigant, se ditare; divitiarum enim causa navigant.

Pol. Sane quidem.

So. Nonne igitur ita etiam in omnibus habet? si quis aliquid facit propter aliud quid, non hoc vult quod facit, sed illud, propter quod facit?

* ΠΩΛ. Ναί.

Ε

ΣΩ. Ἡρ' οὖν ἔστι τι τῶν ὄντων δὲ οὐχὶ ἥτοι ἀγαθὸν γένεσιν ἡ κακὸν ἡ μεταξὺ τούτων, οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακόν;

ΠΩΛ. Πολλὴ ἀνάγκη, ω̄ Σώκρατες.

ΣΩ. Οὐκοῦν λέγεις εἶναι ἀγαθὸν μὲν σοφίαν τε καὶ ὕγειαν καὶ πλοῦτον καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα, κακὰ δὲ τάνατοι τούτων;

ΠΩΛ. "Εγωγε.

ΣΩ. Τὰ δὲ μήτε ἀγαθὰ μήτε κακὰ ἄρα τοιάδε λέγεις, ἂν ἐνίστητε μὲν μετέχει τοῦ ἀγαθοῦ, ἐνίστητε δὲ τοῦ κακοῦ, * ἐνίστητε δὲ οὐδετέρου; οἷον καθῆσθαι καὶ βαδίζειν 468 καὶ τρέχειν καὶ πλεῖν, καὶ οἷον αὐτὸν λίθους καὶ ξύλα καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα· οὐ ταῦτα λέγεις; ἢ ἂλλ' ἄττα καλεῖς τὰ μήτε ἀγαθὰ μήτε κακά;

ΠΩΛ. Οὐκ, ἀλλὰ ταῦτα.

ΣΩ. Πότερον οὖν τὰ μεταξὺ ταῦτα ἔνεκεν τῶν ἀγαθῶν πράττουσιν, ὅταν πράττωσιν, ἢ τάγαθὰ τῶν μεταξύ;

ΠΩΛ. Τὰ μεταξὺ δήπον τῶν ἀγαθῶν.

ΣΩ. Τὸ ἀγαθὸν * ἄρα διώκοντες καὶ βαδίζομεν, Βόταν βαδίζωμεν, οἰόμενοι βέλτιον εἶναι, καὶ τὸ ἐναντίον ἔσταμεν, ὅταν ἔστωμεν, τοῦ αὐτοῦ ἔνεκα, τοῦ ἀγαθοῦ· ἢ οὐ;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἀποκτίννυμεν, εἴ τινα ἀποκτίννυμεν *), καὶ ἐκβάλλομεν καὶ ἀφαιρούμεδα χρήματα, οἰόμενοι ἀμεινον εἶναι ήμιν ταῦτα ποιεῖν ἢ μή;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. "Ἐνεκ' ἄρα τοῦ ἀγαθοῦ ἀπαντά ταῦτα ποιοῦσιν οἱ ποιοῦντες.

ΠΩΛ. Φημί.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὁμολογήσαμεν, ἃ ἔνεκά του ποιοῦμεν, * μὴ ἐκεῖνα βούλεσθαι, ἀλλ' ἐκεῖνο οὐ ἔνεκα ταῦτα Σποιοῦμεν;

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα σφάττειν βουλόμεθα οὐδέ τοι βάλλειν ἐκ

*) ἵστοραν ἀποκτείνωμεν,

Pol. Vero.

So. Iamne quicquam est quod non sit vel bonum vel malum vel medium inter utrumque, neque bonum neque malum?

Pol. Omnino ita necesse est, Socrate.

So. Nonne dicis bonam esse sapientiam et sanitatem et divitias et cetera id genus, mala vero horum contraria?

Pol. Ego sane.

So. Eane vero quae neque bona neque mala sint hacc dicens, quae nonnumquam coniuneta sint cum bono, nonnumquam cum malo, nonnumquam vero cum neutrō? veluti sedere, vadere, currere et navigare, veluti etiam lapides, ligna ceteraque generis eiusdem; nonne haec dicens? an alia quaepiam dicens neque bona neque mala?

Pol. Non alia, sed haec.

So. Num igitur ea quae media sunt homines bonorum causa faciunt, ut faciant, an bona mediorum causa?

Pol. Media sane bonorum causa.

So. Bonum igitur sectantes et vadimus, ut vadamus, existimantes melius esse, et contra stamus, ut stemus, eandem ob causam, propter bonum; nonne?

Pol. Ita.

So. Nonne etiam interficiimus, ut interficiamus, et expellimus et spoliamus facultatibus, existimantes melius esse nobis haec facere quam non facere?

Pol. Sane quidem.

So. Boni ergo causa omnia haec faciunt ii qui faciunt.

Pol. Aio.

So. Nonne confessi sumus, nos non ea, quae aliis rei causa faceremus, velle, sed id, propter quod illa faceremus?

Pol. Maxime.

So. Non igitur mactare volumus nec expellere ex

τῶν πόλεων οὐδὲ χρήματα ἀφαιρεῖσθαι ἀπλῶς οὔτως, ἀλλ' ἐὰν μὲν ὡφέλιμα ἢ ταῦτα, βουλόμεθα πράττειν αὐτύ, βλα-
βερὸς δὲ ὅντα οὐ βουλόμεθα. τὰ γὰρ ἀγαθὰ βουλόμεθα, ὡς
φησι σύ, τὰ δὲ μήτε ἀγαθὰ μήτε κακὰ οὐ βουλόμεθα, οὐδὲ
τὰ κακά· ἢ γάρ; ἀληθῆ σοι δοκῶ λέγειν, ὁ Πῶλε, ἢ οὐ;

— Τί οὐκ ἀποκρίνει;

D

ΠΩΛ. Ἀληθῆ.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ ταῦτα ὁμολογοῦμεν, εἰ τις ἀπο-
κτείνει τινὰ ἢ ἐκβάλλει ἐκ πόλεως ἢ ἀφαιρεῖται χρήματα,
εἴτε τύραννος ὃν εἴτε φήτωρ, ολόμενος ἄμεινον εἶναι αὐτῷ,
τυγχάνει δὲ ὅν κάκιον, φύτος δήπου ποιεῖ ἢ δοκεῖ αὐτῷ·
ἢ γάρ;

ΠΩΛ. Να!.

ΣΩ. Ἄρο οὖν καὶ ἀ βούλεται, εἴπερ τυγχάνει ταῦτα
κακὰ ὅντα; — Τί οὐκ ἀποκρίνει;

ΠΩΛ. Ἀλλ' οὐ μοι δοκεῖ ποιεῖν ἢ βούλεται.

ΣΩ. Ἐστιν οὖν ὅπως ὁ τοιοῦτος μέγα δύναται * ἐν Ε-
τῇ πόλει ταύτῃ *), εἴπερ ἐστὶ τὸ μέγα δύνασθαι ἀγαθόν τι
κατὰ τὴν σὴν ὁμολογίαν;

ΠΩΛ. Οὐκ ἔτιν.

ΣΩ. Ἀληθῆ ἄφα ἐγώ ἔλεγον λέγων ὅτι ἔστιν ἄνθρω-
πον ποιοῦντα ἐν πόλει ἢ δοκεῖ αὐτῷ μὴ μέγα δύνασθαι
μηδὲ ποιεῖν ἢ βούλεται.

ΠΩΛ. Ὡς δὴ σύ, ὁ Σώκρατες, οὐκ ἀν δέξαιο ἔξει-
ναι σοι ποιεῖν ὃ τι δοκεῖ σοι ἐν τῇ πόλει μᾶλλον ἢ μή,
οὐδὲ ξηλοῖς, ὅταν ἔδης τινὰ ἢ ἀποκτείναντα ὅν ἔδοξεν αὐ-
τῷ ἢ ἀφελόμενον χρήματα ἢ δήσαντα.

ΣΩ. Δικαίως λέγεις ἢ ἀδίκως;

ΠΩΛ. Ὁπότερος * ἀν ποιῆ, οὐκ ἀμφοτέρως ξηλωτόν 469
ἔστιν;

ΣΩ. Εὐφήμει, ὁ Πῶλε.

ΠΩΛ. Τί δή;

ΣΩ. Ὅτι οὐ χρὴ οὕτε τοὺς ἀξηλώτους ξηλοῦν οὕτε
τοὺς ἀθλίους, ἀλλ' ἔλεεῖν.

*) ίσ. τοιαύτης περισσεύει τοιαύτης περισσεύει.

urbibus nec facultatibus spoliare sic simpliciter, sed, si utilia sint haec, volumus ea facere, si nocitura, nolumus. bona videlicet volumus, ut ait tu, non ea, quae neque bona neque mala sunt, nec mala volumus; annon? num vera tibi videor dicere, Pole, nonne? — Cur non respondes?

Pol. Vera.

So. His vero concessis, si quis alterum interficit vel expellit ex urbe vel spoliat facultatibus, sive tyranus est sive rhetor, existimans melius esse sibi, quam tamen sit peius, his sane facit quod iphi videtur; annon?

Pol. Ita.

So. Num etiam facit quae vult, siquidem haec mala sunt? — Cur non respondes?

Pol. Nequaquam mihi videtur facere quae vult.

So. Num igitur fieri potest ut talis homo multum possit in tali civitate, siquidem multum posse boni quid est e tua concessione?

Pol. Nequit fieri.

So. Vera igitur dixi dicens fieri posse, ut homo faciens in civitate quae sibi viderentur non multum posset nec facere quae vellet.

Pol. Tu scilicet, Socrate, non malueris licere tibi facere quod tibi videatur in civitate, quam non licere, nec felicem iudicaveris, si quem videris vel interficiensem, quem iphi visum foret, vel spoliantem facultatibus vel vincentem.

So. Iuste dicis an iniuste?

Pol. Utrocumque modo facit, nonne utroque modo felix est iudicandum?

So. Dii meliora! Pole.

Pol. Quid, quaeſo?

So. Quia non convenit neque invidia indignis invidere neque miseris, sed eorum misereri.

ΠΩΛ. Τί δαί; οὗτοι σοι δοκεῖ θεῖν περὶ ὃν λγάλγω τῶν ἀνθρώπων;

ΣΩ. Πᾶς γὰρ οὗ;

ΠΩΛ. Ὅστις οὖν ἀποκτιννυσιν ὃν ἂν δόξῃ αὐτῷ, δικαίως ἀποκτιννύς, ἄθλιος δοκεῖ σοι εἶναι καὶ λλεινός;

ΣΩ. Οὐκ ἔμοιγε, οὐδὲ μέντοι ζηλωτός.

ΠΩΛ. Οὐκ ἄρτι ἄθλιον ἐφῆσθα εἶναι;

ΣΩ. Τὸν ἀδίκως γε, ὃ ἔταιρε, ἀποκτεῖναντα, καὶ βλεινόν γε πρός, τὸν δὲ δικαίως ἀζήλωτον.

ΠΩΛ. Ἡ που ὅ γε ἀποθνήσκων ἀδίκως λλεινός τε καὶ ἄθλιός ἐστιν.

ΣΩ. Ἡττον ἡ ὁ ἀποκτιννύς, ὃ Πῶλε, καὶ ἥττον ἡ ὁ δικαίως ἀποθνήσκων.

ΠΩΛ. Πᾶς δῆτα, ὃ Σώκρατες;

ΣΩ. Οὕτως ως μέγιστον τῶν κακῶν τυγχάνει ὃν τὸ ἀδικεῖν.

ΠΩΛ. Ἡγάρ τοῦτο μέγιστον; οὐ τὸ ἀδικεῖσθαι μεῖζον;

ΣΩ. Ἡκιστά γε.

ΠΩΛ. Σὺ ἄρα βούλοιο ἂν ἀδικεῖσθαι μᾶλλον ἢ ἀδικεῖν;

ΣΩ. Βουλοίμην μὲν ἂν ἔγωγε οὐδέτερα, εἰ δ' ἀναγκαῖον εἴη ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι, ἐλοίμην ἂν μᾶλλον ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν.

ΠΩΛ. Σὺ ἄρα τυραννεῖν οὐκ ἂν δέξαιο;

ΣΩ. Οὔπ, εἰ τὸ τυραννεῖν γε λέγεις ὅπερ ἔγω.

ΠΩΛ. Άλλ' ἔγωγε τοῦτο λέγω ὅπερ ἄρτι, ἔξειναι ἐν τῇ πόλει, ὃ ἂν δοκῇ αὐτῷ, ποιεῖν τοῦτο, καὶ ἀποκτιννύντι καὶ ἐκβάλλοντι καὶ πάντα πράττοντι κατὰ τὴν αὐτοῦ δόξαν.

ΣΩ. Ὡ μακάριε, ἐμοῦ δὴ λέγοντος τῷ λόγῳ *) ἐπιλαβοῦ. εἰ γὰρ * ἔγὼ ἐν ὀγορῷ πληθυσμῇ λαβὼν ὑπὸ μάλης ἔγχειρίδιον λέγοιμι πρός σε ὅτι Ὡ Πῶλε, ἐμοὶ δύναμίς τις καὶ τυραννίς θαυμασία ἄρτι προσγέγονεν· ἐὰν γὰρ ἄρα ἐμοὶ δόξῃ τινὰ τουτωνὶ τῶν ἀνθρώπων ὃν σὺ ὁρᾶς αὐτίκα μάλα δεῖν τεθνάναι, τεθνήξει οὗτος ὃν ἂν δόξῃ, καν τινα δόξη μοι τῆς

*) ίσ. τὸν λόγον.

Pol. Ain tandem? haec tibi videtur causa esse eorum quos dico hominum?

So. Quidni?

Pol. Ergo qui interficit quem ipsi videtur, iuste interficiens, infelix videtur tibi esse atque miserandus?

So. Non mihi quidem videtur, nec tamen invidia dignus.

Pol. Nonne modo miserum dixisti eum esse?

So. Iniuste quidem, amice, interficiens, quia etiam hunc miserandum dico, iuste vero id facientem nulla invidia dignum.

Pol. Profecto tamen qui moritur iniuste est miserandus et infelix.

So. Minus quam qui interficit, Pole, etiam minus quam qui iuste moritur.

Pol. Quid ita, Socrate?

So. Quia maximum malorum est iniuste facere.

Pol. Hocne ut maximum sit? nonne iniuriam pati maius?

So. Minime vero.

Pol. Tu igitur malis iniuriam pati quam facere?

So. Velim equidem neutrum; si necesse sit iniuriam vel inferre vel pati, praeoptem iniuriam pati quam inferre.

Pol. Tu igitur nolis te tyrannum esse?

So. Nolo, siquidem tyrannum esse id dicis quod ego.

Pol. At ego hoc dico, quod supra, potestatem habere in civitate quocumque videatur faciendi, et interficiendi et expellendi omniaque faciendi ex sua sententia.

So. O egregie, me hoc dicentem redargue dum. si enim ego in foro maxime frequenti sumpto sub brachium pugione tibi dicam: Mihi, Pole, potestas et tyrannis mirum quanta modo obtigit; nam si mihi placet, ut aliquis de hisce quos confpicis hominibus extemplo morti obiiciatur, morietur hic, quem visum est; si mihi

κεφαλῆς αὐτῶν πατεαγέναι δεῖν, πατεαγὼς ἔσται αὐτίκα μάλα, κανὸν θοιμάτιον διεσχίσθαι, διεσχισμένον ἔσται· οὗτο μέγα ἐγό δύναμαι ἐν τῇ* δε τῇ πόλει. εἰ οὖν ἀπιστοῦντί σοι δεῖξαι μὲν τὸ Εὐγειρίδιον, ὃσως ἂν εἴποις ίδων ὅτι ὩΣώκρατες, οὗτο μὲν πάντες ἂν μέγα δύναιντο, ἐπεὶ κανὸν δυπρησθείη οίκια τούτῳ τῷ τρόπῳ, ἥντινα ἂν σοι δοκῇ, καὶ τὰ γε Ἀθηναίων νεώρια καὶ αἱ τριήρεις καὶ τὰ πλοῖα πάντα καὶ τὰ δημόσια καὶ τὰ ἱδια. ἀλλ’ οὐκ ἄρα τοῦτ’ ἔστι τὸ μέγα δύνασθαι τὸ ποιεῖν ἄδοκει αὐτῷ· ηδοκεῖ σοι;

ΠΩΛ. Οὐ δῆτα οὕτω γε.

* ΣΩ. *Ἐχεις οὖν εἰπεῖν, διότι μέμφει τὴν τοιαύτην 47 δύναμιν;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Τί δῆ; λέγε.

ΠΩΛ. *Οτι ἀναγκαῖον τὸν οὕτω πράττοντα ζημιοῦ-σθαι ἔστιν.

ΣΩ. Τὸ δὲ ζημιοῦσθαι οὐ κάπον;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν, ὡς θαυμάσιε, τὸ μέγα δύνασθαι πάλιν αὐτοὶ φαίνεται, ἐὰν μὲν πράττοντι ἄδοκε ἐπηται τὸ ὀφελίμως πράττειν, ἀγαθόν τε εἶναι, καὶ τοῦτο, ὡς ἔοικεν, ἔστι τὸ μέγα δύνασθαι, εἰ δὲ μή, κακὸν καὶ σμικρὸν δύνασθαι. *Σκεψώμεθα δὲ καὶ τόδε. ἄλλο τι ηδομολογοῦμεν ἐνίστε μὲν ἀμεινον εἶναι ταῦτα ποιεῖν ἢ νῦν δὴ ἐλέγομεν, ἀποκτιννύναι τε καὶ ἐξελαύνειν ἀνθρώπους καὶ ἀφαιρεῖσθαι χρήματα, ἐνίστε δὲ οὐ;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τοῦτο μὲν δῆ, ὡς ἔοικε, καὶ παρὰ σοῦ καὶ παρ’ ἔμου ὁμολογεῖται.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Πότε οὖν σὺ φησίς ἀμεινον εἶναι ταῦτα ποιεῖν; εἰπὲ τίνα ὅριζει.

ΠΩΛ. Σὺ μὲν οὖν, ὡς Σώκρατες, ἀπόκριναι ταῦτο*) τοῦτο.

ΣΩ. *Ἐγὼ μὲν * τοίνυν φημί, ὡς Πᾶλε, εἰσὶ σοι παρ’ οὓμοις ἥδιόν ἔστιν ἀκούειν, ὅταν μὲν δικαίως τις ταῦτα ποιῇ, ἀμεινον εἶναι, ὅταν δὲ ἀδίκως, κάπιον.

*) Ἱσ. αὐτό.

placet, ut alicuius horum caput frangatur, fractum erit extemplo; et si placet, ut vestis discindatur, discissa erit: tantum ego possum in hac urbe. quodsi fidem tibi non habenti ostendam pugionem, forsitan dixeris eum conspiciens: Ita quidem, Socrate, omnes multum possint; nam incendi etiam possit domus hac ratione, quamcunque tibi visum fuerit, quin etiam Atheniensium navalia, triremes et navilia omnia tam publica quam privata. at non hoc est multum posse, si quis facit quae ipsi videntur; an tu censes?

Pol. Haudquaquam hoc modo.

So. Habesne dicere, cur vituperes huiusmodi potestatem?

Pol. Habeo vero.

So. Cur tandem? dic.

Pol. Quia fieri nequit quin qui ita faciat puniatur.

So. Puniri vero nonne malum est?

Pol. Sane quidem.

So. Itaque, o praefantissime, multum posse rursum tibi videtur, si is qui faciat quae ipsi videantur utiliter faciat, bonumque id esse — et hoc, ut perspicitur, est multum posse — fin minus, malum esse et parum posse. Considereremus etiam hoc: nonne concedimus nonnumquam melius esse haec facere quae modo diximus, interficere et expellere homines ei spoliare facultatibus, nonnumquam vero non esse melius?

Pol. Sane quidem.

So. Hoc igitur, ut patet, et a te et a me conceditur.

Pol. Ita.

So. Quando tu iam ais melius esse haec facere? dic quem terminum constituas.

Pol. Tu vero, Socrate, responde ad hoc ipsum.

So. Evidem dico, Pole, si mavis a me audire, quando iuste quis haec faciat, melius esse, quando autem iniuste, peius.

ΠΩΛ. Χαλεπόν γέ σε ἐλέγξαι, ὡ̄ Σώκρατες! ἀλλ' οὐχὶ καν παις σι ἐλέγξειεν ὅτι οὐκ ἀληθῆ λέγεις;

ΣΩ. Πολλὴν ἄφα ἐγὼ τῷ παιδὶ χάριν ἔχω, τίσην δὲ καὶ σοι, εάν με ἐλέγξῃς καὶ ἀπαλλάξῃς φλυαρίας. ἀλλὰ μη κάμης φίλον ἄνδρα εὑρεγετῶν, ἀλλ' θεγχε.

ΠΩΛ. Ἀλλὰ μήν, ὡ̄ Σώκρατες, οὐδέν γέ σε δεῖ πα-^{*λαιοῖς πράγμασιν} ἐλέγχειν· τὰ γὰρ ἔχθες καὶ πρώην γεγο-^D νότα ταῦτα ἴκανά σε ἐξελέγξαι ἔστι καὶ ἀποδιῆσαι, ὡς πολ-^{λοὶ ἀδικοῦντες} ἄνθρωποι εύδαιμονές εἰσιν.

ΣΩ. Τὰ ποῖα ταῦτα;

ΠΩΛ. Ἀρχέλαου δήπου τοῦτον τὸν Περδίκκου ὄρρες ἀρχοντα Μακεδονίας;

ΣΩ. Εἰ δὲ μή, ἀλλ' ἀκούω γε.

ΠΩΛ. Εύδαιμων οὖν σοι δοκεῖ εἶναι, η̄ ἄθλιος;

ΣΩ. Οὐκ οἴδα, ὡ̄ Πῶλε· οὐ γάρ πω ἔνγγέγονα τῷ ἀνδρὶ.

ΠΩΛ. Τὶ δαί; ἔνγγενόμενος ἂν * γνοίης, ἄλλως δὲ Ε αὐτόθεν οὐ γιγνώσκεις ὅτι εύδαιμονει;

ΣΩ. Μὰ Δὲ! οὐ δῆτα.

ΠΩΛ. Δῆλον δή, ὡ̄ Σώκρατες, ὅτι οὐδὲ τὸν μέγαν βασιλέα γιγνώσκειν φήσεις εύδαιμονα ὄντα.

ΣΩ. Καὶ ἀληθῆ γε ἔρω· οὐ γὰρ οἴδα παιδείας ὅπως ἔχει καὶ δίκαιοσύνης.

ΠΩΛ. Τὶ δαί; ἐν τούτῳ πᾶσα η̄ εύδαιμονία ἔστιν;

ΣΩ. "Ως γε ἐγὼ λέγω, ὡ̄ Πῶλε· τὸν μὲν γὰρ καλὸν κάγαθὸν ἄνδρα καὶ γυναικα εύδαιμονα εἶναι φημι, τὸν δὲ ἄδικον καὶ πονηρὸν ἄθλιον.

***ΠΩΛ.** "Αθλιος ἄρα οὗτός ἔστιν ὁ Ἀρχέλαος κατὰ 471 τὸν σὸν λόγον;

ΣΩ. Εἴπερ γε, ὡ̄ φίλε, ἄδικος.

ΠΩΛ. Ἀλλὰ μὲν δὴ πῶς οὐκ ἄδικος, ὡ̄ γε προσῆκε μὲν τῆς ἀρχῆς οὐδὲν ἦν νῦν ἔχει, ὅντι ἐκ γυναικὸς η̄ ἦν δούλη ^{"Αλκέτου τοῦ Περδίκκου} ἀδελφοῦ, καὶ κατὰ μὲν τὸ δίκαιον δοῦλος ἦν ^{"Αλκέτου,} καὶ εἰ ἐβούλετο τὰ δίκαια ποιεῖν, ἐδού-^{λευεν} ἂν ^{"Αλκέτη} καὶ ἦν εύδαιμων κατά γε τὸν σὸν λόγον;

Pol. Difficile scilicet est te refellere, Socrate! quin te nonne vel puer refellat, te non vera dicere probans?

So. Magnam igitur puero gratiam habebo, aequalem vero tibi quoque, si me redargueris et a nugis dicendis liberaveris. at ne graveris viro amico bene facere; ilaque refelle.

Pol. Iam vero, Socrate, nihil opus est rebus te antiquitus gestis refellere; etenim non ita pridem facta illa satis sunt ad te refellendum atque hoc probandum, multos iniuste facientes homines felices esse.

So. Quaenam haec sunt?

Pol. Archelaum videlicet illum Perdiccae filium videsne imperantem Macedoniae?

So. Nisi hoc, certe audio.

Pol. Beatus tibi videtur esse, an miser?

So. Haud scio, Pole; nondum enim colloquutus sum cum viro.

Pol. Ain tu? colloquens cognoscas, aliter per te ipse non cognoscis eum beatum esse?

So. Per Iovem nullo modo.

Pol. Ut patet igitur, Socrate, ne magnum quidem regem te scire dices beatum esse.

So. Et vera quidem dicam; haud enim scio quod sit animi cultu, quaque iustitia.

Pol. Quid tandem? in hoc sita est vita beata?

So. Ut equidem dico, Pole; honestum enim et bonum virum ac feminam ex ultimo beatum, iniustum vero et improbum miserum.

Pol. Miser ergo hic est Archelaus ex tua oratione?

So. Certe, amice, si iniustus.

Pol. At qui non fit iniustus, ad quem imperii nihil pertinuerit quod nunc tenet, utpote muliere natum, quae serva fuerat Alcetae Perdiccae fratris: ut iure ac lege servus fuerit Alcetae et, si iuste facere voluisse, Alcetae servisset beatusque fuisse ex tua certe oratione?

νῦν δὲ θαυμασίως ὡς ἀθλιος γέγονεν, ἐπεὶ τὰ μέγιστα ἥδικην· ὃς γε πρῶτον * μὲν τοῦτον αὐτὸν τὸν δεσπότην καὶ θεῖον Β μεταπεμψάμενος ὡς ἀποδώσων τὴν ἀρχήν, ἦν Περδίκκας αὐτὸν ἀφείλετο, ξενίσας καὶ καταμεθύσας αὐτὸν τε καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀλέξανδρον, ἀνεψιὸν αὐτοῦ, σχεδὸν ἡλικιώτην, ἐμβαλὼν εἰς ἄμαξαν, νύκτῳ ξεναγαγὼν ἀπέσφαξε τε καὶ ἥφαντεν ἀμφοτέρους. καὶ ταῦτ' ἀδικήσας ήλαθεν ἐκυρίουν ἀθλιώτατος γενόμενος καὶ οὐ μετεμέλησεν αὐτῷ, ἀλλ' ὀλίγον ὕστερον τὸν ἀδελφὸν τὸν γνήσιον, τὸν Περδίκκον * υἱόν, παιδα ὡς ἐπτέ- Σ τη *), οὐ δὲ ἀρχὴν ἐγίγνετο κατὰ τὸ δίκαιον, οὐκ ἐθουλήθη εὐδαίμων γενέσθαι δικαίως ἐκθρέψας καὶ ἀποδοὺς τὴν ἀρχὴν ἔκεινω, ἀλλ' εἰς φρέαρ ἐμβαλὼν καὶ ἀποπνίξας πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ Κλεοπάτραν χῆνα ἔφη διώκοντα ἐμπεσεῖν καὶ ἀποθανεῖν. τοιγάρτοι νῦν, ἀτε μέγιστα ἥδικην τῶν ἐν Μακεδονίᾳ, ἀθλιώτατος ἐστι πάντων τῶν Μακεδόνων, ἀλλ' οὐκ εὐδαιμονέστατος, καὶ ἵσως ἐστιν ὅστις Ἀθηναῖον ἀπὸ σοῦ ἀρξάμενος δέξαιτ' ἄν * ἄλλος δεστισοῦν Μακεδόνων γενέσθαι Δ μᾶλλον ἢ Ἀρχέλαος.

ΣΩ. Καὶ πατέρας ἀρχὰς τῶν λόγων, ὁ Πῶλε, ἔγωγέ σε ἐπήνεσα, ὅτι μοι δοκεῖς εὖ πρὸς τὴν ἡητορικὴν πεπαιδεῦσθαι, τοῦ δὲ διαλέγεσθαι ἡμεληκέναι· καὶ νῦν ἄλλο τι οὐτός ἐστιν ὁ λόγος, ὁ με καὶ ἂν παῖς ἐξελέγξειε, καὶ ἔγὼ ύπὸ συῦ νῦν, ὡς σὺ οἶει, ἐξελήγεμαι τούτῳ τῷ λόγῳ, φάσκων τὸν ἀδικοῦντα οὐκ εὐδαιμονα εἶναι; πόθεν, ὁ γαθέ; παὶ μὴν οὐδέν γέ σοι τούτων ὄμοιογῷ ἀν σύ φης.

ΠΩΛ. Οὐ γὰρ ἐθέλεις, * ἐπεὶ δοκεῖ γέ σοι ὡς ἔγὼ λέγω. Ε

ΣΩ. *Ω μακάριε, φητορικῶς γάρ με ἐπιχειρεῖς ἐλέγχειν, ὥσπερ οἱ ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἡγούμενοι ἐλέγχειν· καὶ γὰρ ἔκει οἱ ἔτεροι τοὺς ἐτέρους δοκοῦσιν ἐλέγχειν, ἐπειδὰν τῶν λόγων ἀν λέγωσι μάρτυρας πολλοὺς παρέχωνται καὶ εὐδοκίμους, ὁ δὲ τάναντία λέγων ἔνα τινὰ παρέχηται ἢ μηδένα. οὗτος δὲ ὁ ἔλεγχος οὐδενὸς ἄξιός ἐστι πρὸς τὴν * ἀλήθειαν 472

*.) γρ. ἐπταετῆ.

nunc autem mirum quam miser exstitit, quia iniustissime fecit; qui videlicet primum, quum hunc ipsum herum suum et patrum accersivisset, simulans se imperium esse redditurum, quo Perdiccas ipsum spoliasset, hospitio exceptit ebriusque reddidit ipsum ipsiusque filium Alexandrum, fratrem suum patrualem, fere aequalem, eosque in planstrum coniectos et noctu absportatos iugulavit et de medio sustulit utrumque. et hac iniuria illata insciens ipse miserrimus factus est, nec ipsis eius poenituit, sed non ita multo post fratrem suum legitimum, Perdiccae filium, puerum admodum septen-nem, cuius imperium erat lege, noluit beatum reddere iuste ipsum educando imperioque reddendo, sed, quum in puteum eum coniecisset ac suffocasset, matri ipsius Cleopatrae nunciavit eum, quum anserem persequeretur, incidisse et mortuum esse. siccirco nunc, quod iniustissime fecit ex omnibus qui in Macedonia sunt miserrimus est omnium Macedonum, non beatissimus, et fortasse sunt in Atheniensibus, te non excepto, qui alium quemvis se malint Macedonum esse quam Archelaum.

So. Iam initio sermonis, Pole, equidem te laudavi, quod mihi viderere bene ad rhetorican institutus esse, artem disserendi licet neglexisses: atque nunc num haec est oratio, qua me vel puer refellat, et ego a te nunc, ut tu opinaris, refutatus sum hac oratione, quod dixerim iniuste facientem non esse beatum? unde enim, o bone? certe nihil tibi horum concedo quae tu ponis.

Pol. Non vis scilicet, nam certe tibi videtur ita ut dico.

So. O praestantissime, rhetorice videlicet me instituis refellere, sicut isti qui in iudiciis sibi videntur refellere; nam ibi quoque alter alterum putat refellere, si eorum quae dicit testes multos adhibet atque nobiles, adversarius vero unum aliquem adhibet aut nullum. haec tamen refutatio nihili facienda est ad veritatem;

δνίοτε γὰρ ἂν καὶ παταφευδομαρτυρηθείη τις ὑπὸ πολλῶν καὶ δοκούντων εἰναι τι. καὶ νῦν περὶ ὃν σὺ λέγεις ὀλίγους σοι πάντες ξυμφήσουσι ταῦτα. Αθηναῖοι καὶ οἱ ἔνοι, καὶ ἐὰν βούλη κατ' ἐμοῦ μάρτυρας παρασχέσθαι ὡς οὐκ ἀληθῆ λέγο, μαρτυρήσουσί σοι, ἐὰν μὲν βούλη, Νικίας ὁ Νικηφόρον καὶ οἱ ἀδελφοὶ μετ' αὐτοῦ, ὡς οἱ τρίποδες οἱ ἐφεξῆς ἐστῶτές εἰσιν ἐν τῷ Λιοννυσίῳ, ἐὰν δὲ βούλη, Ἀριστοκράτης ὁ Σκελλίου, οὗ αὐτὸν ἐστὶν ἐν Πυθοῖ *) τοῦτο τὸ κατ' ἀνάθημα, ἐὰν δὲ βούλη, Βῆ ή Περικλέους ὅλη οἰκία ἡ ἄλλη ξυγγένεια, ἥντιν ἂν βούλη τῶν ἐνθένδε ἐπλέξασθαι. ἀλλ' ἐγώ σοι εἰς ὃν οὐχ ὄμολογοῦ οὐ γάρ με σὺ ἀναγκάζεις, ἀλλὰ ψευδομάρτυρας κατ' ἐμοῦ πολλοὺς παρασχόμενος ἐπιχειρεῖς ἐκβάλλειν με ἐκ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ ἀληθοῦς. ἐγὼ δ' ἐὰν μὴ σὲ αὐτὸν ἔνα δύτα μάρτυρα παράσχωμαι ὄμολογοῦντα περὶ ὃν λέγω, οὐδὲν οἶμαι ἄξιον λόγου μοι πεπεράνθαι περὶ * ὃν ἂν ἡμῖν ὁ λόγος Κή, οἶμαι δὲ οὐδὲ σοι, ἐὰν μὴ ἐγώ σοι μαρτυρῶ εἰς ὃν μόνος, τοὺς δ' ἄλλους πάντας τούτους χαίρειν ἔχει. "Ἐστι μὲν οὖν οὐτός τις τρόπος ἐλέγχου, ὡς σύ τε οἱεὶ καὶ ἄλλοι πολλοί, ἔστι δὲ καὶ ἄλλος, ὃν ἐγὼ αὐτὸν οἶμαι. παραβάλλοντες οὖν παρ' ἄλλήλους σκεψώμεθα εἰ τι διοίσουσιν ἄλλήλων· καὶ γὰρ τυγχάνει. περὶ ὃν ἀμφισβητοῦμεν οὐ πάνυ σμικρὲς δύται, ἀλλὰ σχεδόν τι ταῦτα, περὶ ὃν εἰδέναι τε πάλλιοτον μὴ εἰδέναι τε αἰσχιστον· τὸ γὰρ κεφάλιον αὐτῶν ἐστὶν ἡ γιγνώσκειν ἡ ἀγνοεῖν, δῆτις τε εὐδαιμων ἐστὶ καὶ δῆτις *μή. αὐτίκα πρῶτον, περὶ οὐ νῦν ὁ λόγος ἐστί, σὺ ήγει Δοίον τε εἶναι μακάριον ἀνδρας ἀδικοῦντά τε καὶ ἄδικον δύται, εἴπερ Ἀρχέλαιον ἄδικον μὲν ἡγεῖ εἶναι, εὐδαιμονεῖ δέ· ἄλλο τι ὡς οὕτω σου νομίζοντος διανοώμεθα;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἐγὼ δέ φημι ἀδύνατον. ἐν μὲν τοιςὶ ἀμφισβητοῦμεν. εἰεν, ἀδικῶν δὲ δὴ εὐδαιμων ἐσται ἀρ', ἐὰν τυγχάνῃ δίκης τε καὶ τιμωρίας;

ΠΩΛ. Ἡκιστά γε, ἐπεὶ οὕτω γ' ἢν ἀθλιώτατος εἴη.

*) ἄλλ. Πυθίον (ι.e. Πυθίω).

nonnumquam enim etiam opprimenti aliquis potest falso testimonio multorum et eorum quidem qui videntur esse aliquid. atque nunc ista quae dicis paene omnes tibi assentientur Athenienses et externi, et, si velis testibus convincere me non vera dicere, testes tibi erunt, si vis, Nicias Nicerati filius et una eius fratres, qui tripodas illos donarunt deinceps stantes in Bacchi templo, sive mavis, Aristocrates Scellii filius, qui pariter Delphis pulchrum illud donarium dedicavit, vel si vis, universa Periclis domus vel alia familia, quamcunque volueris ex iis quae hic sunt eligere. at ego, qui unus sum, tibi non concedo; neque enim argumentis me convincis, sed multos contra me falsos testes excitans conaria me elicere e facultatibus et vero, ego contra nisi te ipsum, qui unus es, testem adhibuerim consentientem haec quae dicam, nihil arbitror insigne a me perfici posse, de quamcumque re disseramus, puto autem nec a te, nisi ego tibi testis sim unus solus ceterosque omnes illos missos facias. Est quidem aliqua refutationis ratio illa, quam tu iudicas et alii multi, est vero etiam alia, quam ego contra iudico. comparantes igitur has inter se videamus quid differat inter utramque; sunt enim etiam ea, de quibus ambigimus, haud plane levia quaedam, sed profecto haec, quae scire pulcherrimum est, nescire turpissimum; nam summa eorum consistit in hoc, ut vel cognoscamus vel ignoremus, quis beatus sit, quis non sit. exempli causa primum de quo nunc agitur, tu arbitraris posse virum qui iniuste faciat et iniustus sit beatum esse, siquidem Archelaum iniustum quidem, at beatum esse censes; itane te sentire existimemus?

Pol. Sane quidem.

So. Ego autem dico hoc fieri non posse. de hoc uno igitur ambigimus. iam vero qui iniuste facit num beatus exit, si supplicium et poena in eum constituantur?

Pol. Minime vero; nam ita sane miserrimus erit.

ΣΩ. Ἀλλ' οὐδεὶς μὴ τυγχάνη * δίκη, οὐ αὐτῶν, Εκατὸν τὸν σὸν λόγον εὑδαιμων ἔσται;

ΠΩΛ. Φημί.

ΣΩ. Κατὰ δέ γε τὴν ἡμήν δόξαν, ὡς Πῶλε, ὁ ἀδικῶν τε καὶ ὁ ἀδικος πάντως μὲν ἀθλιος, ἀθλιώτερος μέντοι, οὐδὲν μὴ διδῷ δίκην μηδὲ τυγχάνη τιμωρίας ἀδικῶν, ἥττον δὲ ἀθλιος, οὐδὲν διδῷ δίκην καὶ τυγχάνη δίκης ὑπὸ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων.

* **ΠΩΛ.** Ἀτοπά γε, ὡς Σώκρατες, ἐπιχειρεῖς λέγειν. 473

ΣΩ. Πειράσομαι δέ γε καὶ σὲ ποιῆσαι, ὡς ἔταιρε, ταῦτα ἡμοὶ λέγειν· φίλον γάρ σε ἥγουμαν. νῦν μὲν οὖν ἂς διαφερόμεθα, ταῦτ' ἔστι· σκόπει δὲ καὶ σύ. Εἴπον ἐγώ που ἐν τοῖς ἐμπροσθεν τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι κάπιον εἶναι.

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Σὺ δὲ τὸ ἀδικεῖσθαι.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ τοὺς ἀδικοῦντας ἀθλίους ἔφην εἶναι ἐγώ, καὶ ἔξηλεγχθην ὑπὸ σοῦ.

ΠΩΛ. Ναὶ μὲν οἰτα.

ΣΩ. Ως * σύ γε οἴει, ὡς Πῶλε.

B

ΠΩΛ. Ἀληθῆ γε οἰόμενος ἔσως.

ΣΩ. Σὺ δέ γε εὑδαιμονας αὐτὸν τοὺς ἀδικοῦντας, οὐδὲν μὴ διδῶσι δίκην.

ΠΩΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Ἐγὼ δὲ αὐτοὺς ἀθλιωτάτους φημί, τοὺς δὲ διδόντας δίκην ἥττον. βούλει καὶ τοῦτο ἐλέγχειν;

ΠΩΛ. Ἀλλ' ἔτι τοῦτ' ἐκείνου χαλεπώτερόν ἔστιν, ὡς Σώκρατες, ἔξελέγχει.

ΣΩ. Οὐ δῆτα, ὡς Πῶλε, ἀλλ' ἀδύνατον· τὸ γὰρ ἀληθὲς οὐδέποτε ἐλέγχεται.

ΠΩΛ. Πῶς λέγεις; Εάν ἀδικῶν ἄνθρωπος ληφθῇ τυχονίδι ἐπιβουλεύων, καὶ ληφθεὶς στρεβλῶται καὶ ἐπέ-
μνηται καὶ τοὺς ὅφθαλμοὺς ἐκκάηται *), καὶ ἄλλας πολλὰς καὶ μεγάλας καὶ παντοδαπὰς λώβας αὐτός τε λωβηθεὶς

*) Ισ. ἐκτέμνηται τοὺς ὄφθαλμοὺς καὶ ἐκκάηται.

So. At si non ad supplicium ducatur qui iniuste facit, ex tua oratione beatus erit?

Pol. Aio.

So. Ex mea vero sententia, Pole, qui iniuste facit et iniustus est omnino miser est, miserior tameu, si poenas non det nec ad supplicium ducatur iniuste faciens, minus vero miser, si poenas det suppliciumque in eum constituantur et a diis et ab hominibus.

Pol. Absurda sane, Socrate, instituis dicere.

So. Conabor tamen efficere, ut etiam tu, o care, eadem quae ego dicas; amicum enim te existimo. nunc igitur, quo inter nos dissentimus, hoc est; considera tu quoque. Dixi videlicet ego in praegressis iniuriam facere peius esse quam accipere.

Pol. Sane quidem.

So. Tu vero iniuriam accipere.

Pol. Ita.

So. Et iniuste facientes miseros dicebam esse et refutabar a te.

Pol. Ita per Iovem.

So. Ut tu scilicet arbitraris, Pole.

Pol. Et recte quidem haud dubie arbitrans.

So. Tu autem beatos dicebas iniuste facientes, si nullas darent poenas.

Pol. Sane quidem.

So. Ego vero eos miserrimos dico, poenas autem dantes minus miseros. visne etiam hoc refellere?

Pol. Hoc nimirum etiam difficilius est quam illud, Socrate, ad refellendum.

So. Non hoc, Pole, sed ne potest quidem refelli; verum enim numquam refellitur.

Pol. Quomodo dicis? si homo iniuste faciens comprehendatur, quod tyrannidem affectet, comprehensusque torqueatur, oculis excisis uratur et, quum alios multos magnos variosque cruciatus et ipse perpeccus sit

καὶ τοὺς αὐτοῦ ἐπιδῶν παιδάς τε καὶ γυναικαὶ τὸ θρα-
τον ἀνασταυρωθῆ ἢ παταπιττωθῆ, οὗτος εὐδαιμονέστε-
ρος ἔσται, ἢ ἐὰν διαφυγὴν τύραννος παταστῇ καὶ ἄρ-
χων ἐν τῇ πόλει διαβιῷ ποιῶν ὃ τι ἀν βούληται, ζη-
λωτὸς ὅν καὶ εὐδαιμονιζόμενος ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ
τῶν * ἄλλων ἔτινων; ταῦτα λέγεις ἀδύνατον εἶναι ἔξελέγ-
χειν;

ΣΩ. Μορφολύττει αὐτό, ὡς γενναῖς Πῶλε, καὶ οὐκ
ἔλέγχεις [ἄρτι δὲ ἐμαρτύρου]. ὅμως δὲ ὑπόμνησόν με σμι-
κρόν· ἐὰν ἀδίκως ἐπιθυμούμενον τυραννίδι, εἴπεις;

ΠΩΛ. Ἐγωγέ.

ΣΩ. Εὐδαιμονέστερος μὲν τοίνυν οὐδέποτε ἔσται οὐ-
δέτερος αὐτῶν, οὕτε ὁ πατειργασμένος τὴν τυραννίδα ἀδί-
κως οὕτε ὁ δίκην διδούς· διεῖν γὰρ ἀθλίοιν εὐδαιμονέστε-
ρος μὲν οὐκ ἀν εἴη, ἀθλιώτερος μέντοι ὁ διαφυγὴν καὶ Ε
τυραννεύσας. Τί τοῦτο, ὡς Πῶλε; γελᾶς; ἄλλο αὖ τοῦτο
εἶδος ἔλέγχου ἔστιν, ἐπειδάν τις τι εἴπῃ, παταγελᾶν, ἔλέγ-
χειν δὲ μῆ;

ΠΩΛ. Οὐκ οἶει ἔξεληλέγχθαι, ὡς Σώκρατες, ὅταν
τοιαῦτα λέγῃς, ἂν οὐδεὶς ἀν φήσειεν ἀνθρώπων; ἐπεὶ ἐροῦ
τινὰ τουτωνί.

ΣΩ. Ω Πῶλε, οὐκ εἰμὶ τῶν πολιτικῶν, καὶ πέρουσι
βουλεύειν λαχών, ἐπειδὴ ἡ φυλὴ ἐπρυτάνευε καὶ ἔδει με
ἐπιψηφίζειν, γέλωτα παρεῖχον * καὶ οὐκ ἡπιστάμην ἐπιψη- 474
φίζειν. μὴ οὖν μηδὲ νῦν με κέλευε ἐπιψηφίζειν τοὺς πα-
ρόντας, ἀλλ' εἰ μὴ ἔχεις τούτων βελτίω ἔλεγχον, ὅπερ νῦν
δὴ ἐγὼ ἔλεγον, ἐμοὶ ἐν τῷ μέρει παράδος καὶ πείρασαι
τοῦ ἔλέγχου, οἷον ἐγὼ οἶμαι δεῖν εἶναι. ἐγὼ γὰρ ὡν ἀν
λέγω ἔνα μὲν παρασχέσθαι μάρτυρα ἐπίσταμαι, αὐτὸν
πρὸς ὃν ἀν μοι ὁ λόγος ἦ, τοὺς δὲ πολλοὺς ἐω χαί-
ρειν, καὶ ἔνα ἐπιψηφίζειν ἐπίσταμαι, τοῖς δὲ πολλοῖς
οὐδὲ διαλέγομαι. ὅρα οὖν εἰ ἐθελήτεσις ἐν τῷ μέρει δι-
δύναι ἔλεγχον ἀπορινόμενος τὰ ἐρωτώμενα. ἐγὼ γὰρ
δὴ οἶμαι καὶ ἐμὲ καὶ σὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τὸ

et suos ipse liberos uxoremque perpetientes conspexerit, ad extremum cruci suffigatur vel pice oblinatur, hic igitur beatior erit, quam si effugiens tyrannus existat et imperium in civitate teneat faciens quodecumque voluerit, imitatione dignus et felix indicatus non solum a civibus, verum etiam ab externis? haec dicas non posse redargui?

So. Terres iam, o generose Pole, non refellis [ante vero testes adhibuisti]; tamen me admone paullulum: si iniuste affectet tyrannidem, dixisti?

Pol. Ego vero.

So. Beator quidem neuter eorum umquam erit, neque qui potitus est dominatu iniuste neque qui poenas dat; duorum enim miserorum beator quidem neutrum, at miseror erit qui effugit et dominatum occupavit. Quid hoc, Pole? rides? aliudne hoc rursum genus refutationis est, si quis aliquid dixerit, ridere ac non refellere?

Pol. Nonne putas te iam refutatum esse, Socrate, si talia proferas quae nemo dixerit hominum? nam interroga aliquem de his.

So. O Pole, non sum virorum civilium, et anno superiore in senatum sortito lectus, quum tribus rem publicam administraret meque oporteret populum in suffragium mittere, risum concitavi nesciens sententias perrogare. ne igitur nunc quoque me iubeas in suffragium mittere praesentes, sed si meliorem hac nullam tenes refutationem, id quod modo dixi, mihi vicissim refellendi potestatem concede et nosce, qualem ego censem esse debere refutationem. ego enim eorum quae dico unum excitare testem scio, hunc quicum sermonem confero, multitudinem vero valere iubeo, et unum in suffragium mittere scio, cum multitudine vero ne colloquor quidem. iam vide num velis vicissim mihi refellendi potestatem facere respondens ad ea quae interrogaverim. ego enim existimo et me et te et reliquos ho-

ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι πάκιον ἡγεῖσθαι καὶ τὸ μὴ διδόναι δίκην τοῦ διδόναι.

ΠΩΛ. Ἐγὼ δέ γε οὐτ' ἐμὲ 'οὗτ' ἄλλον ἀνθρώπων οὐδένα· ἐπεὶ σὺ δέξαι ἂν μᾶλλον ἀδικεῖσθαι η̄ ἀδικεῖν;

ΣΩ. Καὶ σύ γ' ἂν καὶ οἱ ἄλλοι πάντες.

ΠΩΛ. Πολλοῦ γε δεῖ, ἀλλ' οὐτ' ἵγε οὕτι σὺ οὐτ' ἄλλος οὐδείς.

ΣΩ. Οὐκοῦν * ἀποκρίνει;

ΠΩΛ. Πάνυ μὲν οὐν· καὶ γὰρ ἐπιθυμῶ εἰδέναι ὁ τί ποτ' ἔρεις.

ΣΩ. Λέγε δή μοι, ἢν' εἰδῆς, ὥςπερ ἂν εἰ ἐξ ἀρχῆς σε ἡρώτων πότερον δοκεῖ σοι, ὡς Πῶλε, πάκιον εἶναι τὸ ἀδικεῖν η̄ τὸ ἀδικεῖσθαι;

ΠΩΛ. Τὸ ἀδικεῖσθαι ἔμοιγε.

ΣΩ. Τί δὲ δή; αἰσχιον πότερον τὸ ἀδικεῖν η̄ τὸ ἀδικεῖσθαι; Ἀποκρίνου.

ΠΩΛ. Τὸ ἀδικεῖν.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ πάκιον, ἐπερ αἰσχιον;

ΠΩΛ. "Ηκιστά γε.

ΣΩ. Μανθάνω· οὐ ταῦτὸν ἡγεῖ σύ, ως ἔρικας, παλόν τε καὶ * ἀγαθὸν καὶ πακὸν καὶ αἰσχρόν.

ΠΩΛ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Τί δὲ τόδε; τὰ καλὰ πάντα, οἷον καὶ σώματα καὶ χρώματα καὶ σχήματα καὶ φωνὰς καὶ ἐπιτηδεύματα, εἰς οὐδὲν ἀποβλέπων καλεῖς ἐκάστοτε καλά; οἷον πρῶτον τὰ σώματα τὰ καλὰ οὐχὶ ἡτοι κατὰ τὴν χρείαν λέγεις καλὰ εἶναι, πρὸς δὲ ἂν ἐκαστον χρήσιμον η̄. πρὸς τοῦτο, η̄ κατὰ ηδονήν τινα, ἐὰν ἐν τῷ θεωρεῖσθαι χαίρειν ποιῆ τοὺς θεωροῦντας; ἔχεις τι ἐκτὸς τούτων λέγειν περὶ σώματος * κάλλους; οὐκέτι μάλιστα τοῦτο τοιούτον εἶπες;

ΠΩΛ. Οὐκ ἔχω.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τὰλλα πάντα οὗτα καὶ σχήματα καὶ χρώματα η̄ διὰ ηδονήν τινα η̄ διὰ ὡφέλειαν η̄ διὰ μφότερα καλὰ προσαγορεύεις;

mines iniuriam facere peius ducere quam iniuriam accipere et nullas dare poenas peius quam dare.

Pol. Ego tamen existimo neque me neque alium quempiam hominum ita statuere; nam tune ut malis iniuriam pati quam facere?

So. Et tu fane et ceteri omnes.

Pol. Multum vero abest; quin neque ego neque tu neque alius quispiam.

So. Num igitur respondebis?

Pol. Sane quidem; etenim aveo scire quid tandem dicturus sis.

So. Dic igitur mihi, ut scias, quasi te ab initio rogem: utrum videtur tibi, Pole, peius esse iniuriam facere an iniuriam accipere?

Pol. Iniuriam accipere mihi quidem videtur.

So. Quid vero? turpius utrum iniuriam facere an accipere? Responde.

Pol. Iniuriam facere.

So. Nonne etiam peius, siquidem turpius?

Pol. Minime vero.

So. Intelligo: non idem existimas esse, ut patet, pulchrum et bonum, malum et turpe.

Pol. Nullo pacto.

So. Quid vero hoc? omnia pulchra, veluti corpora, colores, gestus, voces et instituta, num ad nihil spectans dicis horum quidque pulchrum? veluti primum corpora pulchra nonne vel propter usum dicis pulchra esse, ad quod videlicet quidque utile est, vel propter voluptatem aliquam, si eorum adspectus oblectat spectantes: habesne quid praeter haec dicere de corporis pulchritudine?

Pol. Non habeo.

So. Nonne etiam reliqua omnia hac ratione et gestus et colores vel propter voluptatem aliquam vel propter utilitatem vel propter utrumque pulchra numerupas?

ΠΩΛ. "Εγωγε.

ΣΩ. Οὐ καὶ τὰς φωνὰς παῖς τὰ πατὰ τὴν μουσικὴν πάντας ὁραύτως;

ΠΩΛ. Ναῖ.

ΣΩ. Καὶ μήν τά γε πατὰ τοὺς νόμους παῖς τὰ δημητρεύματα οὐδέπον ἐντὸς τούτων ἔστι τὰ παλὰ τοῦ ἡ ὠφέλιμα εἶναι η ἡδεῖα η ἀμφότερα.

ΠΩΛ. Οὐχί λοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ * τὸ τῶν μαθημάτων κάλλος ὁδούς αὐτῶς;

ΠΩΛ. Πάνυ γε καὶ καλῶς γε νῦν ὁρίζει, ὡς Σώκρατες, ἡδονῆ τε καὶ ἀγαθῶς ὁριζόμενος τὸ παλόν.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ αἰσχρὸν τῷ ἐναντίῳ, λύπη τε καὶ κακῶς;

ΠΩΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. "Οταν ἄρα δυεῖν παῖδες θάτερον κάλλιον ἦ, ἢ τῷ ἐτέρῳ τούτοιν ἡ ἀμφοτέροις ὑπερβάλλον κάλλιόν ἔστιν, ἥτοι ἡδονῆς ἡ ὠφελεία ἡ ἀμφοτέροις.

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Καὶ ὅταν δὲ δὴ δυεῖν αἰσχροῖν τῷ ἐτερον αἰσχιον * ἦ, ἥτοι λύπη ἡ κακῶς ὑπερβάλλον αἰσχιον ἔσται· Βῆσθαι δὲ οὐκ ἀνάγκη;

ΠΩΛ. Ναῖ.

ΣΩ. Φέρε δὴ, πῶς ἐλέγετο νῦν δὴ περὶ τοῦ ἀδικεῖν παῖς ἀδικεῖσθαι; οὐκ ἔλεγες τὸ μὲν ἀδικεῖσθαι κάκιον εἶναι, τὸ δὲ ἀδικεῖν αἰσχιον;

ΠΩΛ. "Ἐλεγον.

ΣΩ. Οὐκοῦν, εἴπερ αἰσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, ἥτοι λυπηρότερον ἔστι παῖς λύπη ὑπερβάλλον αἰσχιον ἀν εἴη, ἡ πακῶς ἡ ἀμφυτέροις οὐ καὶ τοῦτο ἀνάγκη;

ΠΩΛ. Πῶς γάρ οὖ;

ΣΩ. Πρῶτον μὲν δὴ σκεψώμεθα· ἄρα λύπη ὑπερβάλλει τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, καὶ ἀλγοῦσι μᾶλλον οἱ ἀδικοῦντες ἡ οἱ ἀδικούμενοι;

ΠΩΛ. Οὐδαμῶς, ὡς Σώκρατες, τοῦτο γε.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα λύπη γε ὑπερέχει.

Pol. Ego sane.

So. Nonne etiam vices omniaque ad musicam spectantia similiter?

Pol. Ita.

So. Iam vero in legibus et institutis quae pulchra sunt nullam aliam ob causam, ut videtur, sunt pulchra, nisi quod vel utilia sunt vel iucunda vel utrumque.

Pol. Nullam aliam ob causam mihi quidem videantur.

So. Nonne etiam disciplinarum pulchritudinis eadem est ratio?

Pol. Sane quidem, et pulchre protecto nunc definis, Socrate, voluptate et bono definiens pulchrum.

So. Nonne turpe contrario, dolore et malo?

Pol. Necesse est.

So. Quodsi igitur duorum pulchrorum alterum pulchrius est, aut alterutro horum aut utrisque superans pulchrius est, aut voluptate aut utilitate aut utrisque.

Pol. Sane quidem.

So. Si vero duorum turpium alterum turpius est, aut dolore aut malo superans turpius erit; annon necesse est?

Pol. Ita.

So. Iam, quaeso, quomodo dictum est modo de iniuria facienda et accipienda? nonne dixti iniuriam accipere peius esse, iniuriam autem facere turpius?

Pol. Dixi vero.

So. Itaque, siquidem turpius iniuriam facere quam accipere, vel tristius est et dolore superans turpius erat, vel malo vel utroque; nonne hoc quoque necesse est?

Pol. Quidni?

So. Primum igitur spectemus: num dolore superat iniuriam facere magisque dolent iniuste facientes quam iniuriam accipientes?

Pol. Minime id quidem, Socrate.

So. Non igitur dolore quidem superat.

ΠΩΛ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Ούκοῦν, εἰ μὴ λύπη, ἀμφοτέροις μὲν οὐκ ἀντιτίθεται.

ΠΩΛ. Οὐ φαίνεται.

ΣΩ. Ούκοῦν τῷ ἑτέρῳ λείπεται.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Τῷ καπῶ.

ΠΩΛ. "Εοικεν.

ΣΩ. Ούκοῦν κακῷ ὑπερβάλλον τὸ ἀδικεῖν κάκιον ἢν τὴν τοῦ ἀδικεῖσθαι.

ΠΩΛ. Δῆλον δὴ * ὅτι.

ΣΩ. "Άλλο τι οὖν ὑπὸ μὲν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων καὶ ὑπὸ σοῦ ὁμολογεῖτο ἡμῖν ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ αἱ σχιον εἶναι τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Νῦν δέ γε κάκιον ἐφάνη.

ΠΩΛ. "Εοικεν.

ΣΩ. Αἴσαιο ἢν οὖν σὺ μᾶλλον τὸ κάκιον καὶ τὸ αἴσχιον ἀντὶ τοῦ ἥττον; Μὴ ὄκνει ἀποκρίνασθαι, ὡς Πῶλε (οὐδὲν γὰρ βλαβήσει), ἀλλὰ γενναίως τῷ λόγῳ ὕσπερ ιατρῷ παρέχων ἀποκρίνου, καὶ * ἡ φαθὶ ἡ μὴ ἡ Εὔρωτῷ.

ΠΩΛ. 'Αλλ' οὐκ ἢν δεξαίμην, ὡς Σώκρατες.

ΣΩ. "Άλλος δέ τις ἀνθρώπων;

ΠΩΛ. Οὐ μοι δοκεῖ κατά γε τοῦτον τὸν λόγον.

ΣΩ. 'Αληθῆ ἄρα ἐγὼ ἔλεγον, ὅτι οὗτος ἢν ἐγὼ οὗτος ἢν σὺ οὗτος ἄλλος οὐδεὶς ἀνθρώπων δέξαιτο ἢν μᾶλλον ἀδικεῖν ἡ ἀδικεῖσθαι κάκιον γὰρ τυγχάνει ὅν.

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. 'Ορδῆς οὖν, ὡς Πῶλε, ὁ ἔλεγχος παρὰ τὸν ἔλεγχον παραβαλλόμενος ὅτι οὐδὲν ἔοικεν, ἀλλὰ σοὶ μὲν οἱ ἄλλοι πάντες ὁμολογοῦσι πλὴν ἐμοῦ, ἐμοὶ δὲ σὺ ἔξαρκεῖς εἶς ὡς μόνος καὶ ὁμολογῶν καὶ μαρτυρῶν, * καὶ 476 ἐγὼ σὲ μόνον ἐπιψηφίζων τοὺς ἄλλους ἐῶ χαίρειν. Καὶ τοῦτο μὲν ἡμῖν οὕτως ἐχέτω· μετὰ τοῦτο δέ, περὶ οὐτὸς δεύτερου ἡμερισβητήσαμεν, σκεψώμεθα, τὸ ἀδικοῦντα

Pol. Nullo modo.

So. Itaque, si dolore non superat, iam utroque non superabit.

Pol. Non videtur.

So. Reliquum est igitur ut altero superet.

Pol. Itaque si superat dolore, iam utroque superabit.

So. Malo.

Pol. Patet.

So. Itaque, malo si superat iniuriam facere, peius erit quam iniuriam accipere.

Pol. Haud dubium est.

So. Nonne igitur a plerisque hominibus et a te concessum est nobis ante turpius esse iniuriam facere quam accipere?

Pol. Ita.

So. Nunc vero peius visum est.

Pol. Patet.

So. Num igitur tu malueris peius et turpius quam minus malum ac turpe? Ne vereare respondere, Pole (nihil enim damni contrahes), sed strenue orationi tamquam medico te dedens responde, et aut dic aut nega quae rogo.

Pol. Evidem non maluerim, Socrate.

So. An alias quis hominum?

Pol. Non mihi videtur ex hac quidem oratione.

So. Vera ergo dixi, neque me neque te neque alium quempiam hominum praeoptaturum esse iniuriam facere quam accipere; peius est enim illud.

Pol. Apparet.

So. Vides igitur, Pole, refutationes inter se comparatas nequaquam inter se similes esse, sed tibi ceteros omnes concedere me excepto, mihi autem te unum solum satis esse et concedentem et testificantem, et me, te solum in suffragium mittentem, ceteros missos facere. Et hoc quidem nobis ita habeto; deinde vero, de quo secundo loco ambigebamus, videamus, male factorum

διδόναι δίκην ἀρα μέγιστον τῶν κακῶν ἔστιν, ὡς σὺ φεύ,
ἢ μεῖζον τὸ μὴ διδόναι, ὡς αὐτὸς ἐγὼ φίμην. σκοπώμεθα δὲ
τῇδε· τὸ διδόναι δίκην καὶ τὸ κολάζεσθαι δικαίως ἀδι-
κοῦντα ἀρα τὸ αὐτὸν καλεῖς;

ΠΩΛ. "Ἐγωγε.

ΣΩ. "Ἐχεις * οὖν λέγειν, ὡς οὐχὶ τά γε δίκαια πάντα Β
καλά ἔστι, καθ' ὅσον δίκαια; καὶ διασκεψάμενος εἰπέ.

ΠΩΛ. Ἀλλά μοι δοκεῖ, ὡς Σάκρατες.

ΣΩ. Σκόπει δὴ καὶ τόδε· ἀρα εἴ τις τι ποιεῖ, ἀνάγ-
κη τι εἶναι καὶ πάσχον ὑπὸ τούτου τοῦ ποιοῦντος;

ΠΩΛ. "Ἐμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Ἄρα τοῦτο πάσχον ὃ τὸ ποιοῦν ποιεῖ, καὶ τοι-
οῦτον οἷον ποιεῖ τὸ ποιοῦν; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε· εἴ τις
τύπτει, ἀνάγκη τι τύπτεσθαι.

ΠΩΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Καὶ εἰ σφόδρα τύπτει ἢ ταχὺ ὃ τύπτων, οὗτο
καὶ τὸ * τυπτόμενον τύπτεσθαι.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Τοιοῦτον ἄρα πάθος τῷ τυπτομένῳ ἔστιν, οἷον
ἄν τὸ τύπτον ποιῆ.

ΠΩΛ. Πάντυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ εἰ κάει τις *), ἀνάγκη τι κάεσθαι;

ΠΩΛ. Πῶς γάρ οὐ;

ΣΩ. Καὶ εἰ σφόδρα γε κάει ἢ ἀλγεινῶς, οὗτο κάε-
σθαι τὸ καύμενον, ὡς ἀν τὸ καὸν κάη;

ΠΩΛ. Πάντυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ εἰ τέμνει τι, ὃ αὐτὸς λόγος; τέ-
μνεται γάρ τι

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ εἰ μέγα γε ἢ βαθὺ τὸ τμῆμα ἢ ἀλγεινόν,
τοιοῦτον τμῆμα τέμνεται τὸ τεμνόμενον, οἷον τὸ τέμνον Δ
τέμνει.

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Ξυλλήβδην δὴ ὅρα, εἰ ὁμολογεῖς ὃ ἄρτι ἔλε-

*) Ισ. τι.

poenas dare num maximum sit malorum, ut tu arbitrabaris, an maius sit nullas dare, ut ego contra arbitrabar. consideremus vero ita: poenas dare et iuste castigari, si iniuste feceris, num idem dicis?

Pol. Ego vero.

So. Potesne iam dicere, non pulchra esse omnia iusta, quatenus iusta sint? age tecum reputa et dic.

Pol. Mihi sane ita videtur, Socrate.

So. Perpende etiam hoc: num, si quis aliquid facit, necesse est aliquid esse etiam patiens ab hoc qui facit?

Pol. Mihi sane videtur.

So. Et nonne hoc patitur quod faciens facit, et tale quale facit faciens? dico autem, ut exemplo utar, hoc: si quis percutit, necesse est aliquid percutiatur.

Pol. Necesse est.

So. Et si vehementer percutit vel celeriter is qui percutit, ita etiam quod percutitur percutiatur.

Pol. Ita.

So. Tale igitur patitur id quod percutitur, quale facit is qui percutit.

Pol. Sane quidem.

So. Nonne etiam si quid urit, necesse est aliquid uratur?

Pol. Quidni?

So. Et si vehementer urit vel acerbe, ita uratur quoque id quod uritur, quemadmodum videlicet urens urat?

Pol. Sane quidem.

So. Nonne etiam si quid secat, eadem est ratio? secatur enim aliquid?

Pol. Ita.

So. Et si magna vel alta sectio est vel acerba, tali sectione secatur id quod secatur, quali secans secat.

Pol. Patet.

So. In universum igitur vide, num concedas id

γον περὶ πάντων· οἶον ἂν ποιῆ τὸ ποιοῦν, τειοῦτον τὸ πάσχον πάσχειν.

ΠΩΛ. Ἀλλ' ὄμολογοῦ.

ΣΩ. Τούτων δὴ ὄμολογουμένων, τὸ δίκην διδόναι πότερον πάσχειν τί ἔστιν ἢ ποιεῖν;

ΠΩΛ. Ἀνάγκη, ω̄ Σώκρατες, πάσχειν.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὑπό τινος ποιοῦντος;

ΠΩΛ. Πῶς γὰρ οὖ; ὑπό γε τοῦ κολάζοντος.

ΣΩ. Ὁ δὲ ὄφθως κολάζων δικαίως * κολάζει;

ΠΩΛ. Ναι.

ΣΩ. Δίκαια ποιῶν ἢ οὖ;

ΠΩΛ. Δίκαια.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὁ κολαζόμενος δίκην διδοὺς δίκαια πάσχει;

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Τὰ δὲ δίκαιά που καλὰ ὀμολόγηται.

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τούτων ἡμικά ὁ μὲν ποιεῖ καλά, ὁ δὲ πάσχει ὁ κολαζόμενος.

ΠΩΛ. Ναι.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ καλά, ἀγαθά; ἢ γὰρ ἡδέα ἢ 477 ὀφέλιμα.

ΠΩΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Ἀγαθὰ ἄρα πάσχει ὁ δίκην διδούς.

ΠΩΛ. Εοικεν.

ΣΩ. Ωφελεῖται ἄρα.

ΠΩΛ. Ναι.

ΣΩ. Ἄρα ἡνπερ ἐγὼ ὑπολαμβάνω τὴν ὀφέλειαν; βελτίων τὴν ψυχὴν γίγνεται, εἴπερ δικαίως κολάζεται;

ΠΩΛ. Εἰκύς γε.

ΣΩ. Κακίας ἄρα ψυχῆς ἀπαλλάττεται ὁ δίκην διδούς.

ΠΩΛ. Ναι.

ΣΩ. Ἄρα οὖν τοῦ μεγίστου ἀπαλλάττεται κακοῦ;

*Ωδε δὲ σκόπει ἐν χρημάτων * κατασκευῆ ἀνθρώπου κα- 85 κίαν ἄλλην τινὰ ἐνορᾶς ἢ πενίαν;

ΠΩΛ. Οὔτε, ἀλλὰ πενίαν.

quod modo dixi de omnibus: qualemcumque faciat faciens, tale patiens pati.

Pol. Concedo sane.

So. His iam concessis, poenas dare num pati aliquid est an facere?

Pol. Necessario, Socrate, pati.

So. Nonne ab aliquo faciente?

Pol. Quidni? et quidem a castigante.

So. Recte vero castigans iuste castigat?

Pol. Ita.

So. Iusta faciens necne?

Pol. Iusta.

So. Nonne qui castigatur poenas dans iusta patitur?

Pol. Apparet.

So. Iusta vero pulchra esse concessimus.

Pol. Sane quidem.

So. Horum ergo unus facit pulchra, alter vero patitur, is qui castigatur.

Pol. Vero.

So. Nonne si pulchra, bona? nam vel iucunda vel utilia.

Pol. Necesse est.

So. Bona igitur patitur qui poenas dat.

Pol. Patet. videlicet maxima pars hominis

So. Utilitatem ergo inde capit.

Pol. Ita.

So. Num hanc quam ego intelligo utilitatem? ut videlicet meliorem recipiat animum, siquidem iuste castigetur?

Pol. Consentaneum id quidem est.

So. Pravitate igitur animi liberatur qui poenas dat.

Pol. Ita.

So. Nonne igitur maximo liberatur malo? Ita vero perpende: in facultatum conditione num aliam hominis conspicis pravitatem praeter paupertatem?

Pol. Nullam aliam, nisi paupertatem.

ΣΩ. Τί δ' ἐν σώματος πατασκευῇ; κακιὰν ἐν φή-
σαις ἀσθένειαν εἶναι καὶ νόσον καὶ αἰσχος καὶ τὰ τοι-
αῦτα;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἐν ψυχῇ πονηρίᾳν ἥγει τινὰ εἴ-
ναι;

ΠΩΛ. Πῶς γὰρ οὖ;

ΣΩ. Ταύτην οὖν οὐκ ἀδικίαν καλεῖς καὶ ἀμαδίαν
καὶ δειλίαν καὶ τὰ τοιαῦτα;

ΠΩΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Οὐκοῦν χρημάτων καὶ σώματος καὶ ψυχῆς, τριῶν
δύντων, τριττὰς εἰ*ρηκας πονηρίας, πενίαν, νόσον, ἀδι-
κίαν;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Τις οὖν τούτων τῶν πονηριῶν αἰσχίστη; οὐχ
ἡ ἀδικία καὶ ξυλλήβδην ἡ τῆς ψυχῆς πονηρία;

ΠΩΛ. Πολὺ γε.

ΣΩ. Εἰ δὲ αἰσχίστη, καὶ κακίστη;

ΠΩΛ. Πῶς, ὡς Σώκρατες, λέγεις;

ΣΩ. Ωδε· ἀεὶ τὸ αἰσχιστὸν ἦτοι λύπην μεγίστην
παρέχον ἡ βλάβην ἡ ἀμφότερα αἰσχιστόν ἔστιν ἐν τῷ
ώμοιο λογημένων ἐν τῷ ἔμπροσθεν.

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩ. Αἰσχιστὸν δὲ ἀδικία καὶ ξύμπασα ψυχῆς πονη-
ρία * νῦν δὴ ὡμολόγηται ἡμῖν.

ΠΩΛ. Ωμολόγηται γάρ.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἡ ἀνιαρότατόν ἔστι καὶ ἀνίστιντον περ-
βάλλον αἰσχιστὸν τούτων ἔστιν, ἡ βλάβη ἡ ἀμφό-
τερα;

ΠΩΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Λόρδον ἀλγεινότερόν ἔστι τοῦ πένεσθαι καὶ
κάμνειν τὸ ἄδικον εἶναι καὶ ἀκόλαστον καὶ δειλὸν καὶ
ἀμαδῆ;

ΠΩΛ. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ, ὡς Σώκρατες, ἀπὸ τού-
των γε.

ΣΩ. Τηρεφνεῖ τινὶ ἄρα ὡς μεγάλη βλάβη καὶ κακῶ-

So. Quid vero in corporis conditione, pravitatem nonne dices imbecillitatem esse et morbum et deformitatem et quae talia sunt?

Pol. Ego vero.

So. Nonne etiam in animo improbitatem censes aliquam inesse?

Pol. Qui aliter?

So. Hanc vero nonne iniustitiam appellas et inscientiam et timiditatem et quae alia sunt id genus?

Pol. Prorsus ita appello.

So. Nonne facultatum, corporis et animi, quae tria sunt, tris nominasti pravitates, paupertatem, morbum, iniustitiam?

Pol. Ita.

So. Quae vero harum pravitatum turpissima? nonne iniustitia et in universum animi pravitas?

Pol. Longe quidem est turpissima.

So. Si vero turpissima, etiam pessima?

Pol. Quomodo, Socrate, istud dicis?

So. Ita: turpissimum quodque vel dolorem maximum afferendo vel damnum vel utrumque turpissimum est, ex iis quae concessimus supra.

Pol. Maxime.

So. Turpissimam autem esse iniustiam et universam animi pravitatem modo concessimus.

Pol. Concessimus vero.

So. Nonne igitur haec vel acerbissima et propterea quod dolore superat turpissima est, vel propter damnum vel propter utrumque?

Pol. Necesse est.

So. Num vero maiorem facit dolorem paupertate et aegrotatione iniustum esse et incontinentem et timendum et inficium?

Pol. Non mihi videtur, Socrate, ex his quidem.

So. Mirum ergo quanto damno et malo incredibili

Θαυμασίῳ ὑπερβάλλουσα τῦλα ή τῆς ψυχῆς πονηρὰ αὐ-
στικότον ἔστι πάντων, ἐπειδὴ οὐκ ἀλγηδόνι γε, ὡς ὁ σὸς Ε
λόγος.

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Ἐκλαὶ μήν που τό γε μεγιστῇ βλάβῃ ὑπερβάλ-
λον μέγιστον ἄν κακὸν εἶη τῶν ὄντων.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἡ ἀδικία ἄρα καὶ η ἀκολασία καὶ η ἄλλη τῆς
ψυχῆς πονηρὰ μέγιστον τῶν ὄντων κακόν ἔστιν.

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Τις οὖν τέχνη πενίας ἀπαλλάττει; οὐ χρημα-
τιστική;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Τις δὲ νόσου; οὐκ ἱατρική;

ΠΩΛ. Ἀνάγη.

ΣΩ. Τίς δὲ πονηρίας καὶ * ἀδικίας; Εἰ μὴ οὗτως 478
εὐπορεῖς, ὅδε σκόπει· ποι ἄγομεν καὶ παρὰ τίνας τοὺς
κάμνοντας τὰ σώματα;

ΠΩΛ. Παρὰ τοὺς ἱατρούς, ὥς Σώκρατες.

ΣΩ. Ποι δὲ τοὺς ἀδικοῦντας καὶ τοὺς ἀκολαστεῖ-
νοντας;

ΠΩΛ. Παρὰ τοὺς δικαιοστάς. [λέγεις;]

ΣΩ. Οὐκοῦν δίκην δώσοντας;

ΠΩΛ. Φημὶ.

ΣΩ. Ἄρο οὖν οὐ δικαιοσύνῃ τινὶ χρώμενοι κολάζου-
σιν οἱ ὁρθῶς κολάζοντες;

ΠΩΛ. Δῆλον δή.

ΣΩ. Χρηματιστικὴ μὲν ἄρα πενίας ἀπαλλάττει, ια-
τρικὴ * δὲ νόσου, δίκη δὲ ἀκολασίας καὶ ἀδικίας.

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Τι οὖν τούτων κάλλιστόν ἔστιν;

ΠΩΛ. Τίνων λέγεις;

ΣΩ. Χρηματιστικῆς, ιατρικῆς, δίκης.

ΠΩΛ. Πολὺ διαφέρει, ὥς Σώκρατες, η δίκη.

cetera superans animi pravitas turpissima est omnium, quandoquidem dolore non superat, ut tua est oratio.

Pol. Patet.

So. Iam vero, quod maximo damno superat, maximum sane malum erit omnium quae sunt.

Pol. Ita.

So. Iniustitia ergo et incontinentia et reliquae animi pravitates maximum omnium sunt malorum.

Pol. Patet.

So. Quae iam ars a paupertate vindicat? nonne ars quaestus faciendi?

Pol. Ita.

So. Quaenam a morbo? nonne medicina?

Pol. Necesse est.

So. Quae porro ab improbitate et iniustitia? Si ita tibi non est in promptu quod respondeas, sic considera: quoniam ducimus et ad quos eos qui aegrotis sunt corpore?

Pol. Ad medicos, Socrate.

So. Quo vero eos qui iniuste faciunt et incontinentes sunt?

Pol. Ad iudices.

So. Nonne ut poenas dent?

Pol. Aio.

So. Anne iustitiam quandam adhibentes castigant qui recte castigant?

Pol. Dubium non est.

So. Quaestus igitur faciendi ars a paupertate vindicat, medicina a morbo, et scientia iudicaria ab incontinentia et iniustitia.

Pol. Apparet.

So. Quaenam harum pulcherrima est?

Pol. Quas dicis?

So. Quaestus faciendi artem, medicinam, scientiam iudicialem.

Pol. Longe praefstat, Socrate, scientia judicialis.

ΣΩ. Οὐκοῦν αὐτὸις ἡδονὴν πλείστην ποιεῖ ηὐφρέταις ηὐφρέταις; εἰπερ πάλλιστόν εστιν;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἀρ τὸ ιατρεύεσθαι ηδύ δου καὶ χαίρουσιν οἱ ιατρευόμεναι;

ΠΩΛ. Οὐκέτι μοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Άλλ' ὥφελιμόν γε ηὐφρέτης;

* **ΠΩΛ.** Ναί.

C

ΣΩ. Μεγάλου γὰρ κακοῦ ἀπαλλάττεται, ὥστε λυσιτελεῖς ὑπομεῖναι τὴν ἀλγηδόνα καὶ ὑγιεῖ εἶναι.

ΠΩΛ. Πᾶς γὰρ οὗ;

ΣΩ. Ἀρ τὸν οὐτος *) ἄν περι σῶμα εὐδαιμονέστατος ἄνθρωπος εἴη οὐ ιατρευόμενος, ηὐφρέτης μηδὲ κάμνων ἀρχήν;

ΠΩΛ. Δῆλον δτι οὐ μηδὲ κάμνων.

ΣΩ. Οὐ γὰρ τοῦτ' ην εὐδαιμονία, ὡς Κοικε, κακοῦ ἀπαλλαγή, ἀλλὰ τὴν ἀρχὴν μηδὲ κτῆσις.

ΠΩΛ. Ἐστι ταῦτα.

ΣΩ. Τι δέ; ἀθλιώτερος πότιρος δυεῖν ἔχοντοιν * καπὸν εἴτ' ἐν σώματι εἴτ' ἐν ψυχῇ, οὐ ιατρευόμενος καὶ ἀπαλλαττόμενος τοῦ κακοῦ, ηὐφρέτης μηδὲ κάμνων δέ;

ΠΩΛ. Φαίνεται μοι οὐ μη ιατρευόμενος.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ δίκην διδόναι μεγίστου κακοῦ ἀπαλλαγὴ ηὖν, πονηρίας;

ΠΩΛ. Ή γάρ.

ΣΩ. Σωφρονίζει γάρ ποιού καὶ δικαιοτέροις ποιεῖ, καὶ ιατρικὴ γίγνεται πονηρίας ηὐφρέτης.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Εὐδαιμονέστατος μὲν ἄρα οὐ μη ἔχων * κακίαν Εἴν ψυχῇ, ἐπειδὴ τοῦτο μέγιστον τῶν κακῶν ἐφάνη.

ΠΩΛ. Δῆλου δῆλον.

ΣΩ. Δεύτερος δὲ δῆπον οὐ ἀπαλλαττόμενος.

* **ΠΩΛ.** Ἐστιν.

*) ἄλλ. οὐτως.

So. Nonne etiam aut voluptatem plurimam assert
aut utilitatem aut utrumque, siquidem pulcherrima est?

Pol. Ita.

So. Num vero sanandum se curare iucundum est
et gaudent qui se sanandos curant?

Pol. Mihi quidem non ita videtur.

So. At utile sane est, nonne?

Pol. Ita.

So. Magno enim malo liberatnr, ut profit susti-
nere dolorem et ad sanitatem redire.

Pol. Qui aliter?

So. Num vero hicce, quod ad corpus spectat, bea-
tissimus erit homo, qui se sanandum curat, an is qui
omnino non aegrotat?

Pol. Dubium non est quin is qui ne aegrolet
quidem.

So. Neque enim in hoc, ut videtur, sita est vita
beata, ut a malo vindicemur, sed ut illud omnino non
habeamus.

Pol. Est ita.

So. Quid vero? miserior eter est duorum haben-
tium malum sive in corpore sive in animo, is qui se sa-
nandum curat et vindicatur a malo, an is qui non sese
sanandum curat, sed habet?

Pol. Videtur mihi is qui sese non curat sanandum.

So. Et nonne poenas dare maximo est liberari
malo, improbitate?

Pol. Ita.

So. Ad sanitatem enim id reducit et iustiores efficit,
medicinaque improbitatis est scientia judicialis.

Pol. Etiam.

So. Beatissimus est igitur qui nullam habet pravitatem
in animo, quoniam hoc maximum malorum reperitur.

Pol. Sine dubio id quidem.

So. Secundus vero est qui vindicatur.

Pol. Patet.

ΣΩ. Ούτος δ' ἦν ὁ νουθετούμενός τε καὶ ἐπικηρυγμένος καὶ δίκην διδούς.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Κάπιστα ἄρα ξῆ ὁ ἔχων ἀδικίαν καὶ μὴ ἀπαλλαγτόμενος.

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκοῦν οὗτος τυγχάνει ὅν, ὃς ἂν τὰ μέγιστα ἀδικῶν καὶ χρώμενος μεγίστη ἀδικίᾳ διαπράξῃται ὥστε μήτε νουθετεῖσθαι * μήτε κολάζεσθαι μήτε δίκην διδόναι, 479 ὡςπερ σύ φησιν Ἀρχέλαον παρεπενάσθαι καὶ τοὺς ἄλλους τυφάννους καὶ δήτορας καὶ δυνάστας;

ΠΩΛ. Ἔστιν.

ΣΩ. Σχεδὸν γάρ που οὗτοι, ὡς ἄριστε, τὸ αὐτὸ διαπεπραγμένοι εἰσὶν, ὡςπερ ἂν εἴ τις τοῖς μεγίστοις νοσήμασι ἔννισχόμενος διαπράξαιτο μὴ διδόναι δίκην τῶν περὶ τὸ σῶμα ἀμαρτημάτων τοῖς λατροῖς μηδὲ λατρεύεσθαι, φοβούμενος, ὡςπεραντὶ παῖς, τὸ κάτεσθαι καὶ τὸ τέμνεσθαι, ὅτι *ἀλγεινόν· η̄ οὐ δοκεῖ καὶ σοὶ οὕτως;

ΠΩΛ. Ἐμοιγε.

ΣΩ. Ἀγνοῶν γε, ὡς ἔοικεν, οἶλόν ἐστιν ἡ ὑγίεια καὶ ἀρετὴ σώματος. κινδυνεύουσι γὰρ ἐκ τῶν νῦν ἡμεῖν εὑμολογημένων τοιοῦτόν τι ποιεῖν καὶ οἱ τὴν δίκην φεύγοντες, ὡς Πῶλε, τὸ ἀλγεινὸν αὐτοῦ καθορᾶν, πρὸς δὲ τὸ ὠφέλιμον τυφλῶς ἔχειν καὶ ἀγνοεῖν, διστρέποντες δὲ τὸ μῆνιν τοῦ σώματος μὴ ὑγιεῖ ψυχὴν ἔνυοικεῖν, ἀλλὰ σαθρῷ καὶ ἀδίκῳ καὶ ἀνοσίῳ· ὅθεν καὶ πᾶν * ποιοῦσιν ὥστε δίκην μὴ διδόναι μηδὲ ἀπαλλάττεσθαι τοῦ μεγίστου κακοῦ, καὶ χρήματα παραπικεναζόμενοι καὶ φίλους καὶ ὅπως ἂν ὁσιν ὡς πιθανώτατοι λέγειν. Εἰ δὲ ἡμεῖς ἀληθῆ εὑμολογήκαμεν, ὡς Πῶλε, ἀρέσσεθάνει τὰ ἔνυμβαίνοντα ἐκ τοῦ λόγου; η̄ βούλει Ιεζούλλογισώμεθα αὐτά;

ΠΩΛ. Εἰ μὴ σοὶ γε ἄλλως δοκεῖ.

ΣΩ. Ἄρος οὖν ἔνυμβαίνει μέγιστον κακὸν ἡ ἀδικία καὶ τὸ ἀδικεῖν;

ΠΩΛ. Φαίνεται γε.

So. Et hic est qui monetur et increpatur et poenas dat.

Pol. Vero.

So. Pessime ergo vivit qui habet pravitatem nec ab ea vindicatur.

Pol. Apparet.

So. Nonne hic est ipse, qui iniustissime faciens utensque maxima iniustitia impetravit ut neque moneatur neque castigetur neque poena teneatur, quemadmodum tu ait Archelaum esse comparatum ceterosque tyrannos et rhetores et dominatores?

Pol. Patet.

So. Propemodum enim hi, mi optime, idem impetrarunt, ac si quis maximis morbis conflictans impetrat, ut corporis peccatorum poenas non solvat medicis nec se se sanandum curet, metuens, sicut puer, ustionem et sectionem, quod dolorem faciant; annon tibi quoque ita videtur?

Pol. Mihi vero.

So. Ignorat scilicet, ut perspicitur, qualis sit sanitas virtusque corporis. atque, ut ex iis colligitur quae nunc concessimus, tale quid propemodum faciunt etiam qui scientiam iudicalem effugient, Pole: dolorem respiciunt, ad utilitatem vero caeci sunt atque ignorant, quanto miserius fit corpore non sano cum animo habitare haud sano, sed vitioso et iniusto et impio; unde etiam omni studio id agunt, ut neque poenas dent nec liberentur maximo malo, et opes sibi comparantes et amicos et facultatem dicendi maxime probabiliter. Quodsi nos vera concessimus, Pole, num intelligis quae consequentia fint orationi? an vis ea concludamus?

Pol. Sane quidem, nisi quid tibi videtur secus.

So. Nonne consequitur maximum malum esse iniustiam et iniuste facere?

Pol. Videtur sane.

ΣΩ. Καὶ * μὴν ἀπαλλαγή γε διφάνη τούτου τοῦ κα- D
κοῦ τὸ δίκην διδόναι.

ΠΩΛ. Κινδυνεύει.

ΣΩ. Τὸ δέ γε μὴ διδόναι διμονή τοῦ κακοῦ.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Δεύτερον ἄρα ἐστὶ τῶν κακῶν μεγέθει τὸ ἀδι-
κεῖν, τὸ δὲ ἀδικοῦντα μὴ διδόναι δίκην πάντων μέγιστον
τε καὶ πρῶτον κακῶν πέφυνεν.

ΠΩΛ. "Εοικεν; οἱ

ΣΩ. *Ἄρ' οὖν οὐ πιρὶ τούτου, ὁ φίλε, ήμφιειθῆ-
σαμεν, σὺ μὲν τὸν Ἀρχέλαον εὐδαιμονίζων τὸν τὰ μέγι-
στα ἀδικοῦντα καὶ δίκην οὐδεμίαν διδόντα, ἐγὼ δὲ τούν-
*αντίον οἰόμενος, εἴτ' Ἀρχέλαος εἴτ' ἄλλος ἀνθρώπων Ε
δεῖτιον μὴ διδωσι δίκην ἀδικῶν, τούτῳ προσήκειν ἀθλίῳ
εἶναι διαφερόντως τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ ἀεὶ τὸν ἀδι-
κοῦντα τοῦ ἀδικουμένου ἀθλιώτερον εἶναι καὶ τὸν μὴ
διδόντα δίκην τοῦ διδόντος; Οὐ ταῦτ' ἡν τὰ ὑπὲρ ἔμοι λε-
γόμενα;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀποδέδεικται ὅτι ἀληθῆ ἐλέγετο;

ΠΩΛ. Φαίνεται.

*ΣΩ. Εἰλεν, εἰ οὖν δὴ ταῦτα ἀληθῆ, ὁ Πῶλε, τὶς 480
ἡ μεγάλη χρεία ἐστὶ τῆς φητορικῆς; Δεῖ μὲν γὰρ δὴ
ἐκ τῶν νῦν ὀμολογημένων αὐτὸν ἔαυτὸν μάλιστα φυ-
λάττειν, ὅπως μὴ ἀδικήσει, ὡς ἵκανὸν κακὸν ἔξοντα· οὐ
γάρ;

ΠΩΛ. Πάγν γε.

ΣΩ. *Ἐὰν δέ γε ἀδικήσῃ ἢ αὐτὸς ἢ ἄλλος τις ὁν ἂν
κίνδηται, αὐτὸν ἔκόντα ἴέναι ἐκεῖσε, ὅπου ὡς τάχιστα δώσει
δίκην, παρὰ τὸν δικαστήν, ὥςπερ παρὰ τὸν ἱστρόν, σπεύ-
δοντα ὅπως μὴ ἐγχρονισθὲν τὸ * νόσημα τῆς ἀδικίας ὅπου-
λον τὴν ψυχὴν ποιήσει καὶ ἀνίσταν· ἢ πᾶς λέγομεν *),
ὁ Πῶλε, εἴπερ τὰ πρότερον μένει ἡμῖν ὀμολογήματα;

*) ἄλλ. λέγωμεν.

So. Iam vero liberationem apparuit huius mali esse poenas dare.

Pol. Ita fere est.

So. Poenas autem nullas dare esse in malo perse verare.

Pol. Ita.

So. Secundum igitur malorum, si ad magnitudinem spectas, est iniuste facere, iniuste autem factorum nullas dare poenas omnium maximum et primum malorum est.

Pol. Patet.

So. Nonne de hoc, o amice, ambigebamus, tu quidem Archelaum ducens beatum iniustissime facientem nullasque poenas dantem, ego contra existimans, siue Archelaus siue alius quispiam hominum poenas non daret iniuste factorum, hunc consentaneum esse miserissimum fore omnium hominum, et iniuste facientem quemque eo, qui iniuriam acciperet, miseriorem esse poenasque non dantem eo, qui daret. Nonne haec sunt a me dicta?

Pol. Verò.

So. Et demonstratum est me vera dixisse?

Pol. Apparet.

So. Age dum, si haec nimirum vera sunt, Pole, quaenam erit magna utilitas rhetoricae? Oportet videlicet ex iis quae nunc concessimus maxime quemque cavere ne iniuste faciat, quia satis magnum habebit malum; nonne?

Pol. Sane quidem.

So. Si vero iniuste fecerit vel ipse vel alius quis eorum, de quibus ipsi curae est, ultiro ire illuc, ubi quam primum poenas sit daturus, ad iudicem, tamquam ad medicum, operam dantem ne inveteratus institiae morbus exulceratum animum efficiat atque insanabilem; an quomodo iudicamus, Pole, siquidem in iis quae prius inter nos convenerunt manemus? nonne

οὐκ ἀνάγκη ταῦτα ἐκείνοις οὕτω μὲν ἔνυμφωνεν, ἀλλως δὲ μή;

ΠΩΛ. Τι γὰρ δὴ φῶμεν, ὡς Σώκρατες;

ΣΩ. Ἐπὶ μὲν ἄρα τὸ ἀπολογεῖσθαι ὑπὲρ τῆς ἀδικίας τῆς αὐτοῦ ἡ γονέων ἡ σταίρων ἡ παῖδων ἡ παιγίδος ἀδικούσης οὐ χρήσιμος οὐδὲν ἡ φητορικὴ ἡμῖν, ὡς Πῶλε, εἰ μὴ εἴ τις ὑπολάβοι ἐπὶ τούτων ναντίον, κατηγορεῖν δεῖν μάλιστα μὲν ἔαυτοῦ, ἐπειτα δὲ καὶ τῶν οἰκείων καὶ τῶν ἄλλων, δις ἂν ἀεὶ τῶν φύλων τυγχάνῃ ἀδικοῦν, καὶ μὴ ἀποκρύπτεσθαι, ἀλλ' εἰς τὸ φανερὸν ἀγειν τὸ ἀδικημα, ἵνα διδίκην καὶ ὑγιῆς γένηται, ἀναγκάζειν τε καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ὅλους μὴ ἀποδειλεῖν; ἀλλὰ πάρεχειν μύσαντα καὶ ὄνδρεις, ὥσπερ τέμνειν καὶ κάσιν ἴστρον, τὸ ἀγαθὸν καὶ καλὸν διώκοντα, μὴ ὑπολογιζόμενον τὸ ἀλγεινόν, ἐὰν μὲν γε πληγῶν ἄξια ἡ^{*} δικηρίῳς ἦ, τύπειν παρέχοντα, ἐὰν δὲ δεσμοῦ, δεῖν, ἐὰν δὲ ζημίας, ἀποτίνοντα, ἐὰν δὲ φυγῆς, φεύγοντα, ἐὰν δὲ θανάτου, ἀποθνήσκοντα, αὐτὸν πρότονον ὅντας κατήγορον καὶ αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων οἰκείων, καὶ μὴ φειδόμενον, ἀλλ' ἐπὶ τούτῳ χρώμενον τῇ φητορικῇ, ὅπως ἂν καταδήλων τῶν ἀδικημάτων γιγνομένων ἀπαλλάττωνται τοῦ μεγίστου κακοῦ, ἀδικίας. Φῶμεν οὕτως ἡ μὴ φῶμεν, ὡς Πῶλε;

ΠΩΛ. Άτοπα μέν, ὡς Σώκρατες, ἔμοιγε δοκεῖ, τοῖς Εμέντοι ἐμπροσθεντεν ἵσως τοι δύολογεῖται.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἡ κάκεῖνα λυτέον ἡ τάδε ἀνάγκη ἔνυμφαινειν;

ΠΩΛ. Ναί, τοῦτο γε οὕτως ἔχει.

ΣΩ. Τούναντίον δέ γε αὐτὸν μεταβαλόντα εἰ ἄρα δεῖ τινὰ κακῶς ποιεῖν, εἴτε ἐχθρὸν εἴτε ὄντινον, ἐὰν μόνον μὴ αὐτὸς ἀδικῆται ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ· τοῦτο μὲν γὰρ εὐλαβητέον· ἐὰν δὲ ἄλλον ἀδικῇ ὁ ἐχθρός, παντὶ τρόπῳ παρασκευαστέον καὶ πράττοντα καὶ λέγοντα, * ὅπως μὴ δῷ δίκην 481 μηδὲ ἐλθῇ παρὰ τὸν δικαστήν· ἐὰν δὲ ἐλθῃ, μηχανητέον διποιος ἀν διαφύγη καὶ μὴ δῷ δίκην ὁ ἐχθρός, ἀλλ' ἐάν τε χρυσίον ἡρπακὼς ἡ πολύ, μὴ ἀποδιδῷ τοῦτο, ἀλλ' ἔμων ἀνακλίσκηται καὶ εἰς ἔαυτὸν καὶ εἰς τοὺς ἔαυτοῦ ἀδι-

necessario haec cum illis ita concinunt, aliter vero nullo pacto?

Pol. Qui aliter iudicemus, Socrate?

So. Ad defendendam igitur iniuriam vel suam vel parentum vel amicorum vel liberorum vel patriae iniuste facientis minime utilis est rhetorica, Pole, nisi quis arbitretur ad contrarium, oportere videlicet quemvis accusare potissimum se ipsum, deinde etiam familiaris ceterosque, quicumque amicorum iniuste fecerit, nec occultare, sed in lucem proferre malefactum, ut poenas det sanusque existat, cogere etiam et ceteros et se ipsum, ut non ignavum se praebeat, sed sese dedat clausis oculis ac fortiter, quasi ad secundum et urendum medico, bonum ac pulchrum sectans, nullam vero rationem habens doloris: ut si quid fecerit plagis digni, ad percutiendum se dedat, sive vinculis, ad vincendum, sive poena, ad solvendam hanc, sive exilio, ad exsulandum, sive morte, ad moriendum, ipse primus accusator et sui ipsius et ceterorum familiarium, nec parceens, sed ad hoc utens rhetorica, ut patefactis criminibus liberetur maximo malo, iniustitia. Dicamus ita, annon, Pole?

Pol. Absurda quidem, Socrate, mihi haec videntur, praegressis tamen haud dubie tibi convenient.

So. Itaque vel illa evertenda sunt vel haec consequantur necesse est.

Pol. Sane sic se habet.

So. Contra si oportet alicui te male facere five inimico five cuiquam, modo ne is qui faciat ipse iniuriam accipiat ab inimico (hoc enim cavendum), vel si alii iniuriam infert inimicus, omni modo efficiendum est et agendo et dicendo, ut ne poenas det nec veniat ad iudicem; sive venerit, elaborandum quo effugiat nec poenas det inimicus, verum, si auri rapuerit multum, ut non reddat hoc, sed retineat et insumat quum in se tum

πιας καὶ ἀθίως, λάν τε αὐτὸν ἄξια ἡδικηχώς ἦ, ὅπως
μὴ ἀποθανεῖται μάλιστα μὲν μηδέποτε, ἀλλ᾽ ἀθάνατος ἔσται
πονηρὸς ὥν, εἰ δὲ μή, * ὅπως ὡς πλεῖστον χρόνον βιώ-
σεται τοιοῦτος ὅν. Ἐπὶ τὰ τοιαῦτα ἴμοιγε δοκεῖ, ὡς Πῶλε, ἡ
φῆτορικὴ χρήσιμος εἶναι, ἵπει τῷ γε μὴ μέλλοντι ἀδικεῖν οὐ
μεγάλη τίς μοι δοκεῖ ἡ χρεῖα αὐτῆς εἶναι, εἰ δὴ καὶ ἔστι τις
χρεῖα, ὡς ἐν γε τοῖς πρόσθεν οὐδαμῆτελφάνη οὔσα.

ΚΑΔ. Εἰπέ μοι, ὡς Χαιρεψφῶν, σπουδάζει ταῦτα Σω-
κράτης ἢ παῖς;

ΧΑΔ. Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ὡς Καλλίκλεις, ὑπερφυῶς
σπουδάζειν· οὐδὲν μέντοι οἶον τὸ αὐτὸν ἐρωτᾶν.

* **ΚΑΔ.** Νὴ τοὺς θεούς, ἀλλ᾽ ἐπιθυμῶ. Εἰπέ μοι, ὡς Σ
Σώκρατες, πότερόν σε φῶμεν νῦντι σπουδάζοντα ἢ παῖσοντα;
εἰ μὲν γὰρ σπουδάζεις τε καὶ τυγχάνει ταῦτα ἀληθῆ ὅντα ἢ λέ-
γεις, ἄλλο τι ἡμῶν ὁ βίος ἀνατετραμμένος ἂν εἴη τῶν ἀνθρώ-
πων καὶ πάντα τάναττα πράττομεν, ὡς δοκεν, ἢ ἢ δεῖ;

ΣΩ. Ὡς Καλλίκλεις, εἰ μή τι ἦν τοῖς ἀνθρώποις πά-
θος, τοῖς μὲν ἄλλο τι, τοῖς δὲ ἄλλο τι, τὸ αὐτό, ἀλλά τις
ἡμῶν ἴδιόν τι ἔπασχε πάθος * ἢ οἱ ἄλλοι, οὐκ ἢν ἡν δύ-
διον ἐνδείξασθαι τῷ ἐτέρῳ τὸ ἔαντον πάθημα. λέγω δὲ ἐννοή-
σας ὅτι ἐγώ τε καὶ σὺ νῦν τυγχάνομεν ταῦτόν τι πεπονθό-
τε, ἐρῶντε δύο ὅντε δυεῖν ἐκάτερος, ἐγὼ μὲν Ἀλκιβιάδου
τε τοῦ Κλεινίου καὶ φιλοσοφίας, σὺ δὲ τοῦ τε Ἀθηναίων
δήμου καὶ τοῦ Πυριλάμπους. αἰσθάνομαι οὖν σου ἐκάστο-
τε, καίπερ ὅντος δεινοῦ, ὃ τι ἢν ἀντιφῆ *) σου τὰ παιδικὰ
καὶ ὅπως ἢν φῇ ἔχειν, οὐδὲ δυναμένου ἀντιλέγειν, ἀλλ᾽ Ε
ἄνω καὶ κάτω μεταβαλλομένου. Ἐν τε γὰρ τῇ ἐπικλησίᾳ,
ἐάν τι σου λέγοντος ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων μὴ φῇ οὐ-
τῶς ἔχειν, μεταβαλλόμενος λέγεις ἢ ἐκεῖνος βούλεται, καὶ
πρὸς τὸν Πυριλάμπους νεανίαν τὸν καλὸν τοῦτον τοι-
αῦτα ἐτέρα πέπονθας· τοῖς γὰρ τῶν παιδικῶν βουλεύμασι
τε καὶ λόγοις οὐχ οἶός τε εἰ ἐναντιοῦσθαι· ὥστε, εἰ τίς
σου λέγοντος ἐκάστοτε ἢ διὰ τούτους λέγεις θαυμάζοι

*) γρ. ὅτι ὅπως ἢν ἀντιφῇ. ἄλλ. ὅτι ὅπός ἢν φῇ.

in suos iniuste atque impie, si iniuriam morte dignam fecerit, non moriatur, potissimum quidem numquam, ita ut immortalis sit improbus ille, si minus, ut quam plurimum temporis vivat ita comparatus. Ad talia mihi quidem videtur, Pole, rhetorica utilis esse; huic enim, cui iniuste facere non est propositum, haud magna sane mihi videtur eius utilitas esse, si modo est ulla utilitas, quum in praegressis quidem nulla omnino apparuerit.

Cal. Dic mihi, **Chaerephon**, ferione haec loquitur Socrates an iocatur?

Chaer. Mihi quidem videtur, Callicle, mirum quam serio loqui; optimum tamen erit ipsum interrogare.

Cal. Immo, per deos, aveo. Dic mihi, Socrate, utrum te existimemus nunc feria dicere an iocari? nam si feria dicis et haec vera sunt quae ponis, nonne nobis eversa erit vita hominum et omnia, ut patet, contraria facimus, atque oportet?

So. O Callicles, nisi communis esset hominibus, aliis alia, affectio, sed quisquam nostrum diversam quandam haberet a ceteris, haud facile esset ostendere alteri suam ipsius affectionem. dico autem hoc quoniam animadvertis, me et te nunc similiter affectos esse: duo enim sumus duosque uterque amat, ego quidem Alciabiadem Cliniae filium et philosophiam, tu vero et Atheniensium et Pyrilampis Demum, iam novi te, licet acri sis ingenio, quodcumque contra dicant deliciae tuae et quoniodocumque dicant aliquid se habere, numquam posse obloqui, sed sursum et deorsum te convertere. et enim in concione si quid te dicente populus Atheniensis negat sic se habere, mutata sententia dicis, quae ille vult, et erga Pyrilampis iuvenem formosum illum pariter affectus es; deliciarum enim tuarum consiliis ac sermonibus non potes facere ut adversere; quocirea si quis, te quicquid dicis propter hos dicente, miretur

ώς ἄτοπά ἔστιν, οὐκεὶς εἴποις ἀν αὐτῷ, εἰ βούλοισι τάλιθη οὐ-
γεῖν, ὅτι, εἰ μή τις παύσει * τὰ σὰ παιδικὰ τούτων τῶν λόγων, 432
οὐδὲ σὺ παύσει ποτὲ ταῦτα λέγων. Νόμιζε τοίνυν καὶ παρ'
δμοῦ χρῆναι ἔτερα τοιαῦτα ἀκούειν, καὶ μὴ θαύμαζε ὅτι ἐγὼ
ταῦτα λέγω, ἀλλὰ τὴν φιλοσοφίαν, τὰ ἐμὰ παιδικά, παῦ-
σον ταῦτα λέγουσαν. λέγει γάρ, ὡς φίλε ἔταιρε, ἀεὶ ἂ νῦν
δμοῦ ἀκούεις, καὶ μοι ἔστι τῶν ἐτέρων παιδικῶν πολὺ ἡτ-
τον ἐμπληκτος· ὁ μὲν γάρ Κλεινίειος οὗτος ἄλλοτε ἄλλων
ἔστι λόγων, ή δὲ φιλοσοφία ἀεὶ τῶν αὐτῶν. λέγει δὲ ἂ σὺ
νῦν θαυμάζεις, * παρησθα δὲ καὶ αὐτὸς λεγομένοις. η B
οὖν ἐκείνην ἔξελεγξον, ὅπερ ἄρτι ἔλεγον, οὓς οὐ τὸ ἀδικεῖν
ἔστι καὶ ἀδικοῦντα δίκην μὴ διδόναι ἀπάντων ἰσχατον
κακῶν, η, εἰ τοῦτο ἕάσεις ἀνέλεγκτον, μὰ τὸν κύνα τὸν
Ἄλγυπτίων Θεὸν οὕτις οὐδεὶς ὁμολογήσει Καλλικλῆς, ὡς Καλλί-
κλεις, ἀλλὰ διαφωνήσει ἐν ἀπαντήσει τῷ βίῳ. καίτοι ἔγωγε
οἶμαι, ὡς βέλτιστε, καὶ τὴν λύφαν μοι χρείττον εἶναι ἀναρ-
μοστεῖν τε καὶ διαφωνεῖν καὶ χορὸν φῶς χορηγοίην, καὶ
πλείστους ἀνθρώπους * μὴ ὄμολογεῖν μοι, ἀλλ᾽ ἐναντία C
λέγειν, μᾶλλον η ἔντα ἐμὲ ἐμαυτῷ ἀξύμφωνον εἶναι
καὶ ἐναντία λέγειν.

ΚΑΛ. *Ω Σώκρατες, δοκεῖς μοι νεανιεύεσθαι ἐν τοῖς
λόγοις ὡς ἀληθῶς δημηγόρος ὦν, καὶ νῦν ταῦτα δημηγορεῖς
ταῦτὸν παθόντος Πάλου πάθος, ὅπερ Γοργίου κατηγόρει
πρὸς σὲ παθεῖν. ἔφη γάρ που Γοργίαν ἐρωτώμενον ὑπὸ^D
σοῦ, ἐὰν ἀφίκηται παρ' αὐτὸν μὴ ἐπιστάμενος τὰ δίκαια
οἱ τὴν φητορικὴν βουλόμενος μαθεῖν, * εἰ διδάξοι αὐ-
τὸν ὁ Γοργίας, αἰσχυνθῆναι αὐτὸν καὶ φάναι διδάξειν
διὰ τὸ ἔθος τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ἀγανακτοῦεν ἀν εἰ
τις μὴ φαίη· διὰ δὴ ταύτην τὴν ὄμολογίαν ἀναγκα-
σθῆναι ἐναντία αὐτὸν αὐτῷ εἰπεῖν, σὲ δὲ αὐτὸ τοῦτο
ἀγαπᾶν· καὶ σου κατεγέλα, ὡς γέ μοι δοκεῖν, ὄρθως
τότε. νῦν δὲ πάλιν αὐτὸς ταῦτὸν τοῦτο ἐπαθε· καὶ
ἔγωγε κατ' αὐτὸ τοῦτο οὐκ ἀγαμαι Πῶλον, ὅτι σοι ξυνεχώ-
ρησε τὸ ἀδικεῖν αἴσχιον εἶναι τοῦ ἀδικεῖσθαι· ἐκ ταύτης

quam absurdum hoc sit, fortasse reponas iphi, si velis vera dicere, nisi quis fecerit ut deliciae tuae has orationes desinant, nec te desitum umquam esse haec dicere. Existimato igitur sieri non posse quin a me quoque eadem audias, et ne mirere me haec tibi dicere, sed fac ut philosophia, meae deliciae, desinat haec dicere. dicit enim, o care amice, semper quae nunc a me audis, et mihi est alteris deliciis meis multo minus inconstans; Clinieus enim ille alias aliarum est orationum, philosophia contra semper earundem. dicit autem quae tu nunc admiraris; interfueristi enim ipse dietis. aut igitur illam redargue probans non esse, id quod modo dixi, iniuste facere iniusteque factorum poenas nullas dare omnium extremum malorum, aut, si hoc miseris redarguere, per canem Aegyptiorum deum non concinet tecum Callicles, mihi Callicle, sed discrepabit totam per vitam. quamquam equidem arbitror, o praestantissime, optabilius esse ut et lyra non concinat, sed discrepet, et chorus, cui praepositus sim, plurimique homines non consentiant mecum, sed contraria dicant, potius quam ut ego, qui unus sim, cum memet ipso discrepem et contraria dicam.

Cal. O Socrate, videris mihi te iactare in orationibus revera concionans, et nunc haec concionaris, quum idem acciderit Polo, quod Gorgiae ille obiecit per te accidisse. dicebat enim Gorgiam a te rogatum, num, si quis iustorum inscius ad ipsum veniret rhetoricae cupiens discere, hunc docturus esset, pudore adductum dixisse, se docturum esse illum, propter hominum consuetudinem, quod scilicet indignarentur, si quis illud negaret; hanc igitur propter concessionem coactum esse secum ipsum pugnare, te vero in hoc delectari, atque te deridebat, ut quidem mihi videtur, iure tum. nunc autem vicissim ei idem illud accidit; atque ego in hoc ipso non laudo Polum, quod tibi concessit iniuriam facere turpius esse quam accipere; per hanc

γὰρ* αὐτῆς ὄμολογίας αὐτὸς ὑπὸ σοῦ ξυμποδισθεὶς ἐν τοῖς λόγοις ἐπιστομίσθη, αἰσχυνθεὶς ἂν ἐνόει εἰπεῖν. σὺ γὰρ τῷ ὅντι, ὡς Σώκρατες, εἰς τοιαῦτα ἄγεις φροτικὰ καὶ δημηγορικά, φάσκων τὴν ἀλήθειαν διώκειν, ἂν φύσει μὲν οὐκ ἔστι καλά, νόμῳ δέ· ὡς τὰ πολλὰ δὲ ταῦτα ἐναντία ἀλλήλοις ἔστιν, η̄ τε φύσις καὶ ὁ νόμος. ἐάν οὖν τις αἰσχύνηται καὶ μὴ τολμᾷ* λέγειν ἀπεργοῦσι, ἀναγκάζεται ἐναντία λέγειν. ὅ δὴ καὶ σὺ τοῦτο τὸ σοφὸν κατανενοηκὼς πακουργεῖς ἐν τοῖς λόγοις, ἐὰν μὲν τις κατὰ νόμουν λέγῃ, κατὰ φύσιν ὑπερωτῶν, ἐὰν δὲ τὰ τῆς φύσεως, τὰ τοῦ νόμου. ὥσπερ αὐτίκα ἐν τούτοις, τῷ ἀδικεῖν τε καὶ τῷ ἀδικεῖσθαι, Πώλου τὸ κατὰ νόμουν αἰσχιον λέγοντος σὺ τὸν νόμουν ἐδιώκαθες κατὰ φύσιν*). φύσει μὲν γὰρ πᾶν αἰσχιόν ἔστιν ὅπερ καὶ πάκιον, τὸ ἀδικεῖσθαι**), νόμῳ δὲ τὸ ἀδικεῖν· οὐδὲ γὰρ ἀνδρὸς τοῦτο γέρεται τὸ πάθημα τὸ ἀδικεῖσθαι, ἀλλ' Β ἀνδραπόδου τινές, φέρειττόν ἔστι τεθνάναι η̄ ζῆν, οἵτις ἀδικούμενος καὶ προπηλαπιζόμενος μὴ οἶστ' ἔστιν αὐτὸς αὐτῷ βοηθεῖν μηδὲ ἄλλῳ οὐδὲ ἀν κήδηται. ἀλλ', οἴμαι, οἱ τιθέμενοι τοὺς νόμους οἱ ἀσθενεῖς ἀνθρώποι εἰσὶ καὶ οἱ πολλοί. πρὸς αὐτοὺς οὖν καὶ τὸ αὐτοῖς ξυμφέρον τούς τε νόμους τίθενται καὶ τοὺς ἐπαινοῦσι καὶ τοὺς ψόγους* ψέγουσιν, ἐκ- C φοβοῦντες τε τοὺς ἐδρῶμενεστέρους τῶν ἀνθρώπων καὶ δυνατοὺς ὄντας πλέον ἔχειν, ἵνα μὴ αὐτῶν πλέον ἔχωσι, λέγουσιν ὡς αἰσχρὸν καὶ ἀδικον τὸ πλεονεκτεῖν, καὶ τοῦτο ἔστι τὸ ἀδικεῖν, τὸ πλέον τῶν ἄλλων ἔχειν ἔχειν· ἀγαπῶσι γάρ, οἴμαι, αὐτοί, ἀν τὸ ἵσον ἔχωσι, φαυλότεροι ὄντες. Διὰ ταῦτα δὴ νόμῳ μὲν τοῦτο ἀδικον καὶ αἰσχρὸν λέγεται τὸ πλέον ἔχειν τῶν πολλῶν, καὶ ἀδικεῖν αὐτὸς καλοῦσιν· η̄ δέ γε, οἴμαι, φύσις* αὐτῇ ἀποφαίνει αὖ, ὅτι δίκαιον ἔστι τὸν ἀμείνων τοῦ χείρονος πλέον ἔχειν καὶ τὸν δυνατώτερον τοῦ ἀδυνατώτερου· δηλοῖ δὲ ταῦτα πολλαχοῦ ὅτι οὕτως ἔχει, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν δλαις ταῖς πόλεσι καὶ τοῖς γένεσιν, ὅτι οὕτω τὸ δίκαιον κέκριται, τὸν πρείττω τοῦ ἥπτονος ἄρχειν καὶ πλέον ἔχειν. ἐπεὶ ποίει

*.) ίσ. τὸ κατὰ φύσιν αἰσχιον λέγοντος σὺ τὸν νόμον ἐδιώκαθες.

**) ίσ. εἰον τὸ ἀδικεῖσθαι.

enim itidem concessionem ipse a te irretitus orationibus
compresso est, verens quae sentiebat dicere. tu nimirum, Socrate, ad huiusmodi perducis molesta et con-
cionalia, dicens veritatem te sectari, quae natura non
sunt pulchra, sed lege; nam plerumque haec contraria
inter se sunt, natura et lex. quodsi veretur aliquis nec
audet dicere quae sentit, cogitur secum ipse pugnare.
quod quidem artificium illud tu perspectum habens pre-
mis alterum in sermone, si quis dicat ad legem spectans,
furtim interrogans ea quae ad naturam pertinent, si
ad naturam, ea quae ad legem. velut in hac quaestione
de iniuria facienda et accipienda, quum Poius id quod
naturā turpius esset diceret, tu legem persequebare;
naturā enim omne turpius est quod etiam peius est, vel-
ut iniuriam accipere, lege vero iniuriam facere; non
enim viri est hoc pati, iniuriam accipere, sed servi fere,
cui praestat mori quam vivere, quippe qui iniuriam
accipiens et contumelia vexatus neque sibi ipsi posit au-
xiliari neque alteri de quo curae ipsi sit. at, opinor, qui
imponunt leges, imbecilli sunt homines ac volgus. sua
igitur causa et propter suam ipsi utilitatem leges consti-
tuunt et laudando extollunt vituperandoque deprimunt,
et perterrentes robustioris homines plusque acquirere
valentis, ne ipsis plus appetant, dicunt turpe et iniustum
esse plus appetere et hoc esse iniuste facere, plus
aliis habere cupere; contenti enim sunt, opinor, si ae-
quale habent, quum sint viliores. Propterea igitur lege
quidem hoc iniustum et turpe dicitur cupere plus ha-
bere multitudine, et iniuste facere id vocant, ipsa vero,
opinor, natura demonstrat contra iustum esse meliorem
peiore plus habere et potentiores impotentiore; atque
patet hoc passim sic se habere, et tum apud animalia in
universum tum praesertim in totis hominum civitati-
bus ac generibus perspicitur iustum hoc decretum esse,
ut superior inferiori imperet plusque habeat. nam quo-

δικαιώ χρώμενος Σέρβης ἐπὶ τὴν⁷ Ελλάδα ἐστράτευσεν η ὁ πα-
τὴρ^{*} αὐτοῦ ἐπὶ Σκύθας; η ἄλλα μυρία ἀν τις ἔχοι τοιαῦτα λέ-
γειν. ἀλλ', οἷμαι, οὐτοι κατὰ φύσιν [τὴν τοῦ δικαίου] ταῦ-
τα πράττουσι, καὶ ναὶ μὰ Δια κατὰ νόμον γε τὸν τῆς φύ-
σεως, οὐ μέντοι ἵσως κατὰ τοῦτον, ὃν ἡμεῖς τιθέμεθα πλάτ-
τοντες, τοὺς βελτίστους καὶ ἰδιωμενεστάτους ἡμῶν αὐτῶν ἐκ
νέων λαμβάνοντες ὥσπερ λέοντας, καὶ κατεπέδοντες τε καὶ γοή-
τεύοντες καταδουλούμεθα, * λέγοντες ὡς τὸ ἵσον χρὴ ἔχειν καὶ 484
τοῦτο ἔστι τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον. ἐὰν δὲ γε, οἷμαι, φύσιν
ἴκανὴν γένηται ἔχων ἀνήρ, πάντα ταῦτα ἀποσεισάμενος καὶ
διαρρήξας καὶ διαφυγὼν καὶ καταπατήσας τὰ ἡμέτερα γράμμα-
τα καὶ μαγγανεύματα καὶ ἐπωδάς καὶ νόμους τοὺς παρὰ φύ-
σιν ἀπαντας, ἐπαναστὰς ἀνεφάνη δεσπότης ἡμέτερος ὁ δοῦλος,
καὶ ἐνταῦθα ἐξέλαμψε τὸ τῆς φύ⁷*σεως δίκαιον. Δοκεῖ δέ μοι **B**
καὶ Πίνδαρος ἀπερ ἐγὼ λέγω ἐνδείκνυσθαι ἐν τῷ ἄσματι ἐν ᾧ
λέγει ὅτι Νόμος ὁ πάντων βασιλεὺς θνατῶν τε καὶ
ἀθανάτων· οὗτος δὲ δῆ, φησίν, ἄγει βιαίως τὸ δίκαι-
ότατον^{*)} ὑπερτάτη γειρᾶ· τεκμαίρομαι ἐργοι-
σιν Ἡρακλέος, ἐπεὶ ἀποιάτας — λέγει οὗτος πως (τὸ
γὰρ ἄσμα οὐκ ἐπίσταμαι), λέγει δ' ὅτι οὗτε πριάμενος οὗτε
δόντος τοῦ Γηρυόνου ἡλάσσατο τὰς βοῦς, ὡς τούτου ὅντος τοῦ
δικαίου φύσει, καὶ * βοῦς καὶ τὰλλα πτήματα εἶναι πάντα τοῦ **C**
βελτίστους τε καὶ ιησίττουν τὰ τῶν χειρόνων τε καὶ ἡττόνων.
Τὸ μὲν οὖν ἀληθὲς οὗτος ἔχει, γνώσει δ', ἐὰν ἐπὶ τὰ μείζω ἔλ-
θης ἔάσας ἥδη φιλοσοφίαν. Φιλοσοφία γάρ τοι ἔστιν, ὡς Σώ-
κρατες, χαρίειν, ἀν τις αὐτοῦ μετρίως ἀφηται ἐν τῇ ἡλικίᾳ· ἐὰν
δὲ περαιτέρῳ τοῦ δέοντος ἐνδιατρίψῃ, διαφθορὰ τῶν ἀνθρώ-
πων. ἐὰν γάρ καὶ πάνυ εὐφυής η ἀν τοῖς ἡλικίας φι-
λοσοφῇ, ἀνάγκη πάντων ἀπει⁷ρον γεγονέναι ἔστιν, ὥν χρὴ ἔμ-
πειρον εἶναι τὸν μέλλοντα καλὸν πάγαδὸν καὶ εὐδόκιμον ἔσ-
θαι ἄνδρα. καὶ γάρ τῶν νόμων ἀπειροι γίγνονται τῶν κα-
τὲ τὴν πόλιν καὶ τῶν λόγων, οἷς δεῖ χρώμενον διαιτεῖν
ἐν τοῖς ξυμβολαίοις τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἴδιᾳ καὶ δημο-
σίᾳ, καὶ τῶν ἥδουν τε καὶ ἐπιθυμιῶν τῶν ἀνθρωπείων

*) ἵσ. ἀθανάτων φύσει ἄγει βιαίως τὸ βιαίστατον.

nam iure usus Xerxes Graeciae bellum intulit vel eius pater Scythis? et alia innumerabilia possit quis id genus memorare. at, opinor, hi secundum naturam haec faciunt et hercle ex lege naturae, nequaquam ex illa, quam constituentes fingimus optimos validissimosque nostrum, a teneris unguiculis eos capientes sicut leones, et incantando praestigiisque decipiendo sub iugum servile mittimus, dicentes aequale oportere appeti et hoc esse pulchrum atque iustum. si vero, opinor, natura satis valida instructus nascitur vir, illico haec omnia excutiens et perfringens et effugiens et conculeans nostra decreta et veneficia et cantiones et leges naturae adversantis cunctas, assurgens se exhibet dominum nostrum, quum servus esset, et hic exsplendescit ius naturae. Videtur mihi etiam Pindarus quae ego dico declarare in carmine in quo dicit: *Lex, omnium regina mortalium atque immortalium, natura decernens abigit violentissime suprema manu; colligo ex operibus Herculis, quum non emptos* — dicit ita fere (carmen enim memoria non teneo), significat vero, illum neemptos nec a Geryone donatos abegisse boves; hoc enim esse natura iustum, et boves ceteraque bona peiorum atque inferiorum omnia esse melioris ac superioris. Verum igitur sic se habet, et cognosces, si ad maiora aggressus eris missa tandem philosophia. Philosophia enim, Socrate, est illa quidem lepida, si quis eam modice attingit in iuventute, sin ultra quam opus est ei studet, pernicies est hominum, etenim etiam si optima sit indole, tamen, si ultra iuventutem philosophatur, necesse est omnium imperitus existat, quorum oportet peritum esse, qui honestus et bonus et spectatus vir est futurus. nam et legum imperiti existunt in civitate constitutarum et orationum, quibus uti debet is qui in rebus contrahendis cum hominibus versatur tam privatim quam publice, et voluptatum et cupiditatum humanaarum et

καὶ ἐυλλήβορην τῶν ἡθῶν παντάπαισιν ἀπειροι γίγνονται. ἐπειδὰν οὖν ἐλθωσιν εἰς τινα ἴδιαν ἢ πολιτικὴν πρᾶξιν, παταγέλαστοι γένονται, ὡςπερ γε, οἷμαι, οἱ πολιτικοί, ἐπειδὰν αὐτοὶ εἰς Ετὰς ὑμετέρας διατριβὰς ἐλθωσι καὶ τοὺς λόγους, παταγέλαστοι εἰσι. ἔνυμβαίνει γὰρ τὸ τοῦ Εὐριπίδου, λαμπρός τ' ἐστιν ἔκαστος ἐν τούτῳ,

καπὶ τοῦτο ἵκεγεται,

Νέμων τὸ πλεῖστον ἡμέρας τούτῳ μέρος,

"Ιν' αὐτὸς αὐτοῦ τυγχάνει βέλτιστος ὁν·

* ὅπου δ' ἂν φαῦλος ἦ, ἐντεῦθεν φεύγει καὶ λοιδορεῖ τοῦτο, τὸ 485 δ' ἔτερον ἐπαινεῖ, εὐνοεῖ τῇ ἑαυτοῦ, ἥγονύμενος οὗτος αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπαινεῖν. Ἀλλ', οἷμαι, τὸ ὄρθοτατόν ἐστιν ἀμφοτέρων μετασχεῖν· φιλοσοφίας μὲν, ὃσον παιδείας χάριν, καὶ λὸν μετέχειν, καὶ οὐκ αἰσχρὸν μειρακίῳ ὃντι φιλοσοφεῖν· ἐπειδὰν δὲ ἡδη πρεσβύτερος ὁν ἄνθρωπος ἔτι φιλοσοφῆ, παταγέλαστον, ὁ Σώκρατες, τὸ χρῆμα γίγνεται, καὶ ἔγωγε ὄμοιότατον πάσχω * πρὸς τοὺς φιλοσοφοῦντας ὡςπερ πρὸς τοὺς ψελλιζόμενους B καὶ παιζοντας. ὅταν μὲν γὰρ παιδίον ἵδω, ὃ ἔτι προσήκει διαλέγεσθαι οὕτῳ φελλιζόμενον καὶ παιζόν, χαίρω τε καὶ χαρίεν μοι φαίνεται καὶ ἐλευθέριον καὶ πρέπον τῇ τοῦ παιδίου ἥλικίῳ, ὅταν δὲ σαφῶς διαλεγομένου παιδαρίου ἀκούσω, πικρόν τί μοι δοκεῖ χρῆμα εἶναι καὶ ἀνιψί μου τὰ ὅτα καὶ μοι δοκεῖ δουλοπρεπές τι εἶναι· ὅταν δὲ ἀνδρὸς ἀκούσῃ τις φελλιζόμενον ἦ C παιζοντα ὁρᾷ, παταγέλαστον φαίνεται καὶ ἀνανδρον καὶ πληγῶν ἄξιον. ταῦτὸν οὖν ἔγωγε τοῦτο πάσχω καὶ πρὸς τοὺς φιλοσοφοῦντας· παρὰ νέῳ μὲν γὰρ μειρακίῳ ὁρῶν φιλοσοφίαν ἀγαμαῖ καὶ πρέπειν μοι δοκεῖ, καὶ ἥγονύμαι ἐλεύθερον τινα εἶναι τοῦτον τὸν ἄνθρωπον, τὸν δὲ μὴ φιλοσοφοῦντα ἀνελεύθερον καὶ οὐδέποτε οὐδενὸς ἀξιώσοντα ἑαυτὸν οὔτε καλοῦ οὔτε γενναίου πράγματος· ὅταν δὲ δὴ πρεσβύτερον ἵδω ἔτι φιλοσοφοῦντα καὶ μὴ ἀπαλλαττόμενον, πληγῶν μοι δοκεῖ ἡδη δεῖσθαι, ὁ Σώκρατες, οὗτος ὁ ἀνήρ. ὃ γὰρ νῦν δὴ ἐλεγον, ὑπάρχει τούτῳ τῷ ἄνθρωπῳ, καὶ πάνυ εἴφυτος ἦ, ἀνάνδρῳ γενέσθαι φεύγοντι τὰ μέσα τῆς πόλεως καὶ τὰς ἀγοράς, ἐν αἷς ἔφη ὁ ποιητὴς τοὺς ἄνδρας ἀριπρε-

in universum morum prorsus imperiti existunt. iam si aggreduntur ad privatum aliquod aut publicum negotium, risum movent, sicut, opinor, viri civiles, quando vicissim ad vestras disputationes accedunt atque sermones, risum concitant. evenit enim illud Euripidis: *luculentus quisque est in hoc*

atque in hoc amittitur,

Partis diei plurimas illi dicans,

Sibi ipse quocumque antecellit maxime;

in quo autem contempnendus est, id fugit ac reprehendit, alterum vero laudat sibi ipse favens, quia existimat ita ipsum sese laudare. At, opinor, rectissimum est utriusque esse participem; philosophiae quidem, quoad institutioni inservit, pulchrum participem esse, nec turpe adolescentulo philosophari; sin homo iam senior adhuc philosophatur, risui, Socrate, hoc est, et equidem simillime animatus sum in philosophantes atque in balbutientes et puerilem in modum loquentes. nam si puerulum video, cui adhuc convenit ita halbutire puerumque agere, laetor et lepidum mihi videtur et liberale et decere pueruli aetatem, sin dilucide loquenteum puerulum audio, molestum mihi videtur hoc esse et offendit aures meas et videtur mihi servile aliquid esse; sin virum quis audit balbutientem vel puerum agentem videt, ridiculum hoc videtur, a viro alienum plagisque dignum esse. ita equidem animatus sum etiam in eos qui philosophantur; in tenero enim adolescentulo philosophiam laudo et decere mihi videtur, et existimo liberalem quandam esse hunc hominem, eum vero qui non philosophatur illiberalem nec fore umquam, ut sese decoreret pulchra aliqua re atque ingenua; quum vero seniorem video adhuc philosophantem nec desinenter, plagis mihi videtur iam opus esse, Socrate, huic viro. nam quod modo dixi, evenit huic homini ut, quamvis optima sit indole, effeminatus evadat fugiens media urbis et fora, in quibus poeta dixit viros splen-

πεῖς γλυνεσθαι, καταδεδυκότι δὲ τὸν λοιπὸν βίον βιῶνται μετὰ μειρακίων ἐν γυνέᾳ τριῶν ἡ τεττάρων ψιθυρίζουται, ἐλεύθερον δὲ καὶ μέγα καὶ ἵκανὸν μηδέποτε φθέγξασθαι. Εἰγὼ δέ, ὡς Σώκρατες, πρὸς σὲ ἐπιεικῶς ἔχω φιλικῶς· κινδυνεύω οὖν πεπονθέναι νῦν, ὅπερ ὁ Ζῆθος πρὸς τὸν Ἀμφίονα ὁ Εὐριπίδον, οὗπερ ἐμνήσθην· καὶ γὰρ ἐμοὶ τοιαῦτ' ἄττα ἐπέρχεται πρὸς σὲ λέγειν οἴάπερ ἐκεῖνος πρὸς τὸν ἀδελφόν, ὅτι Ἀμελεῖς, ὡς Σώκρατες, ὃν δεῖ σε ἐπιμελεῖσθαι, καὶ φύσιν ψυχῆς ὡδεὶ γενναταν μειρακιώδει τινὶ διαπρέπεις μορφῶματι, * καὶ οὕτ' ἀν δι- 486 κῆς βουλαῖς προθεῖ[†]) ὁρθῶς[‡]) λόγον, οὕτ' εἰ- ωδε[§]) ἀν καὶ πιθανὸν λάβοις, οὕθ' ὑπὲρ ἄλλων νεανικὸν βούλευμα βούλεύσαιο. καίτοι, ὡς φέλε Σώκρατες (καὶ μοι μηδὲν ἀχθεσθῆς· εὔνοιᾳ γὰρ ἐρῶ τῇ σῇ), οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ σοι εἶναι οὕτως ἔχειν, ὡς ἐγὼ σὲ οἴλμαι ἔχειν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς πόθῳ δὲ φιλοσοφίας ἐλαύνοντας; νῦν γὰρ εἴ τις σοῦ λαβόμενος ἢ ἄλλον ὄτους τῶν τοιούτων εἰς τὸ δικαστήριον ἀπαγάγοι, φάσκων ἀδικεῖν μηδὲν ἀδικοῦντα, οἰςδ' ὅτι οὐκ ἀν ἔχοις ὁ τι χρή- Β σαιο σαντῷ, ἀλλ' ἐλιγγιώης ἀν καὶ χασμῷο οὐκ ἔχων ὁ τι εἴποις, καὶ εἰς τὸ δικαστήριον ἀναβάς, κατηγόρουν τυχὸν πάνυ φαύλου καὶ μοχθηροῦ, ἀποθάνοις ἀν, εἰ βούλοιτο θανάτου σοι τιμᾶσθαι. καίτοι πᾶς σοφὸν τοῦτο ἐστιν, ὡς Σώκρατες, εἴ τις εὐψυχα λαβοῦσα τέχνη φάτα ἔθηκε χείρονα, μήτε αὐτὸν αὐτῷ δυνάμενον βοηθεῖν μηδὲ ἐκσῶσαι ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων μήτε ἐστὸν μήτε ἄλλον μηδένα, ὑπὸ δὲ τῶν ἐχθρῶν περισυλλάσθαι πᾶσαν τὴν οὐσίαν, ἀτεχνῶς δὲ C ἄτιμον ξῆν ἐν τῇ πόλει; τὸν δὲ τοιοῦτον, εἴ τι καὶ ἀγροκότερον εἰρησθαι, ἔξεστιν ἐπὶ κόρῳς τύπτοντα μὴ διδόναι δίκην. Ἀλλ', ὡς γαθέ, ἐμοὶ πείθουν, παῦσαι δ' ἐλέγχων, πραγμάτων δ' εὐμουσίαν ἄσκει, καὶ ἄσκει διόπθειν δόξεις φρονεῖν, ἄλλοις τὰ κομψὰ ταῦτ' ἀφεῖς, εἴτε ληρήματα κρή φάνται εἶναι εἴτε φλυαρίας,

^{*)} γρ. βονλαῖσι προθεῖ ἀν.

^{**) I. ὁρθόν.}

^{**) I. εἰκότ.}

didissimos existere, abditus vero in angulo reliquam vitam degat cum adolescentulis tribus vel quattuor suffrancs, nec umquam liberale quid et magni et probi loquatur. Ego vero, Socrate, admodum amico in te animo sum; atque videor ita fere affectus esse erga te, ut Zethus erga Amphionem ille Euripidis, cuius mentionem feci; nam mihi quoque talia libet tibi dicere qualia ille fratri: Negligis, Socrate, quibus oportet te studere, et *indoli animi tam ingenuae puerilis cuiusdam speciei quaeris decus, neque in iuris consiliis rectam propones orationem, neque veri simile aliquid atque probabile accipies, neque super aliis praeclarum promes consilium.* quamquam, mi care Socrate (et ne mihi succenseas; dicam enim benivolentia erga te adductus), nonne turpe videtur tibi esse ita se habere, ut te arbitror habere ceterosque qui ultra in philosophia progredi non desinunt? nunc enim si quis te comprehendens vel alium quempiam eorum qui sic se habent in carcerem abducat, praetexens te iniuriam ipsi fecisse, et si nullam feceris, profecto non habeas quid facias tibimet, sed haesites atque os diducas nesciens quid dicas, et in iudicium ascendens, si accusator tibi contigerit admodum malus et improbus, moriendum tibi sit, si velit tibi litem capit is aetimare. quamquam num sapiens hoc est, Socrate, si quae ars virum bona indole praeditum, quem occupavit, viliorem efficit, ut nec sibi ipsi possit auxiliari nec eripere e maximis periculis neque se ipsum neque alium quemquam, sed ab inimicis spolietur omnibus suis bonis omnisque honoris expers vivat in civitate? huiusmodi homini, et si rusticus quodammodo est dictu, licet colaphum infringere impune. At, o bone, mihi obtempera, define redarguere, in rebus honore dignis te exerce et in iis te exerce, unde videberis sapere, aliis delicias istas permittens, sive vanitates oportet eas dici sive nugas,

Ἐξ ὧν κενοῖσιν ἐγκατοικήσεις δόμοις·
ἔηλων οὐκ ἀλέγχοντας ἄνδρας τὰ σμικρὰ * ταῦτα, ἀλλ' οἱ Δ
ἴστι καὶ βίος καὶ δόξα καὶ ἄλλα πολλὰ ἀγαθά.

ΣΩ. Εἰ χρυσὴν ἔχων ἐτύγχανον τὴν ψυχήν, ὡς Καλ-
λίκλεις, οὐκ ἂν οἵει με ἀσμενον εὔρεῖν τούτων τινὰ τῶν
λίθων, ἢ βασανίζουσι τὸν χρυσόν, τὴν ἀριστην, πρὸς ἥπτι-
να ἔμελλον προσαγαγάνων αὐτὴν, εἴ μοι ὁμολογήσειν ἔκεινη
καὶ τῶς τεθεραπεῦσθαι τὴν ψυχήν, ἦδη εὖ εἰσεσθαι, ὅτι ἵκα-
νως ἔχω καὶ οὐδὲν μοι δεῖ δεῖ ἄλλης βασάνου;

ΚΑΛ. Πρὸς τι δὴ τοῦτο * ἔρωτῆς, ὡς Σώκρατες;   E

ΣΩ. Ἐγώ δοι δῷτον. οἷμαι ἐγὼ δοὶ ἐντευχηκὼς
τοιούτῳ ἐρμαίῳ ἐντευχηκέναι.

ΚΑΛ. Τί δή;

ΣΩ. Εὖ οἰδ' ὅτι, ἂν μοι σὺ ὁμολογήσῃς περὶ ὧν
ἡ ἐμὴ ψυχὴ δοξάζει, ταῦτα ἦδη ἔστιν αὐτὰ τάληθη. ἐννοοῦ-
γάρ ὅτι τὸν μέλλοντα βασανιεῖν ἴνανῶς ψυχῆς πέρι ὁρθῶς 487
τε λόγος καὶ μὴ τρία ἄρα δεῖ ἔχειν, ἂν σὺ πάντα ἔχεις, ἐπι-
στήμην τε καὶ εὔνοιαν καὶ παθήσιαν. ἐγὼ γὰρ πολλοῖς
ἐντυγχάνω, οὐ ἐμὲ οὐχ οἰοί τ' εἰσὶ βασανίζειν διὰ τὸ μὴ
σοφοὶ εἶναι, ὡς περ σύ, ἔτεροι δὲ σοφοὶ μέν εἰσιν, οὐκ
ἐθέλουσι δέ μοι λέγειν τὴν ἀλήθειαν διὰ τὸ μὴ κήδεσθαι
μου, ὡς περ σύ, τῷ δὲ ξένῳ τώδε, Γοργίας τε καὶ Πῶλος,
σοφῶ μὲν καὶ φίλω ἔστον ἐμώ, ἐνδεεστέρω δὲ παθήσιας B
καὶ αἰσχυντηροτέρω μᾶλλον τοῦ δέοντος. πῶς γὰρ οὐ; ὡ-
γε τις τοσοῦτον αἰσχύνης ἐληλύθατον, ὥστε διὰ τὸ αἰσχύ-
νεσθαι τολμᾷ ἐκάτερος αὐτῶν αὐτὸς αὐτῷ ἐναντία λέγειν
ἐναντίον πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ ταῦτα περὶ τῶν μεγίστων.
σὺ δὲ ταῦτα πάντα ἔχεις ἂν οἱ ἄλλοι οὐκ ἔχουσι πεπαί-
δευσαί τε γὰρ ἴνανῶς, ὡς πολλοὶ ἂν φήσαιεν Ἀθηναίων,
καὶ ἐμοὶ εἰ εὕνους. τίνι τεκμηρίῳ χρῶμαι; ἐγὼ δοὶ ἔρω.
Οἶδα ὑμᾶς ἐγώ, ὡς Καλλίκλεις, τέτταρας ὄντας κοινωνοὺς C
γεγονότας σοφίας, σέ τε καὶ Τίσανδρον τὸν Ἀφιδναῖον
καὶ Ἀνδρωνα τὸν Ἀνδροτίωνος καὶ Ναυσικύδην τὸν Χό-
λαργέα. καὶ ποτε ὑμῶν ἐγὼ ὑπήκουσα βουλευομένων,
μέχρι ὅποι τὴν σοφίαν ἀσκητέον εἴη, καὶ οἶδα ὅτι ἐνί-
κα ἐν ὑμῖν τοιάδε τις δόξα, μὴ προθυμεῖσθαι εἰς τὴν

Ex quis inanis incoleas tuas domos;
nec aemulare viros huiusmodi res minutis redarguentes, sed hos quibus et opes sunt et existimatio multaque alia bona.

So. Si aureum haberem animum, Callicle, nonne me putas laetum fore invento optimo aliquo ex iis lapidibus, quibus aurum explorant, cui animum admovens possem, si mihi testificaretur pulchre eum esse excultum, probe iam cognoscere, me satis bonum esse nec ulla amplius mihi opus esse exploratione?

Cal. Cur, quaeſo, hoc rogas, Socrate?

So. Ego tibi nunc dicam. arbitror ego, quum te offendierim, me tale quid forte fortuna offendisse.

Cal. Quid tandem?

So. Probe ſcio, si mihi testificeris, quae animus meus ſentiat, haec iam eſſe ipſa vera. cogito enim eum qui explorare ſatis velit animum, rectene vivat nece, oportere tria habere, ſcientiam, benivolentiam ac libertatem; nam multos reperio qui me non poſſint explorare, quia non ſunt ſapiētes, ſicut tu, alii ſapiētes quidem ſunt, nolunt vero mihi dicere verum, quia iphis non ſunt cordi, ſicut tibi, hi vero extēni, Gorgias et Polus, ſapiētes quidem et amici mihi ſunt, carent vero nonnihil libertate et verecundiores ſunt quam par est. et quī aliter? quum eo pudoris proceſſerint, ut propter pudorem fuſtineret uterque eorum ſecum ipſe pugnare coram multis hominibus, et de rebus quidem gravissimis. tu autem haec omnia habes, quae ceteri non habent: eruditus enim ſatis es, ut multi affir-
mabunt Athenienses, mihiq[ue] benivolus. quo argumento utar? ego tibi dicam. Scio vos, Callicle, quattuor ſocios fuſſe in ſapientiae ſtudio, te et Tisandrum Aphidnaeum et Andronem Androctionis filium et Nausicydem Cholargeum. atque olim vos ego audivi deliberantes, quoad in philoſophia conueniret ſe exercere, et ſcio vi-
ciſſe apud vos hanc ſententiam, non eſſe vobis eniten-

ἀνρίβειαν φιλοσοφεῖν, ἀλλ' εὐλαβεῖσθαι παρεπελεύεσθε* ἀλλήλοις, ὅπως μὴ πέρα τοῦ δίοντος σοφώτεροι γενόμενοι λήστε διαφθαρέντες. ἐπειδὴ οὖν σου ἀκούω ταῦτα ἡμοὶ ἔνυμβουλεύοντος ἀπερ τοῖς σαντοῦ ἑταροτάτοις, ἵνανόν μοι τεκμήριόν ἔστιν, ὅτι ὡς ἀληθῶς μοι εἴνουντι εἰ. καὶ μὴν ὅτι γε οἶος παρθησιάζεσθαι καὶ μὴ αἰσχύνεσθαι, αὐτός τέ φησι καὶ ὁ λόγος ὃν ὀλίγον πρότερον Πλεγες ὄμολογεῖ σοι. ἔχει δῆ οὐτωσὶ δῆλον ὅτε τούτων πέρι νννι· ἔάν τι σὺ ἐν τοῖς λόγοις ὄμολογήσῃς μοι,
 * βεβασανισμένον τοῦτ' ἥδη ἔσται ἕκανως ὑπὲρ ἡμοῦ τε καὶ σοῦ, καὶ οὐκέτι αὐτὸ δεήσει ἐπ' ἄλλην βάσανον ἀναφέρειν· οὐ γὰρ ἄν ποτε αὐτὸ ἔνυνεχώρησας σὺ οὔτε σοφίας ἔνδειᾳ οὕτ' αἰσχύνης περιουσίᾳ, οὐδ' αὐτὸ πατατῶν ἡμὲ ἔνυγχωρήσας ἄν· φίλος γάρ μοι εἰ, ὡς καὶ αὐτός φησι. τῷ δόντι οὖν ἡ ἐμὴ καὶ σὴ ὄμολογία τέλος ἥδη ἔξει τῆς ἀληθείας. Πάντων δὲ καλλίστη ἔστιν ἡ σκέψις, ὡς Καλλίκλεις, περὶ τούτων ὧν σὺ δή μοι ἐπειμησας, ποιόν τινά ποτε χρὴ εἶναι τὸν ἄνδρα καὶ τι ἐπιτηδεύειν καὶ * μέχρι τοῦ καὶ πρεξιβύτερον καὶ νεώτερον ὄντα. ἔγω γάρ, εἰ τι μὴ ὁρθῶς πράττω κατὰ τὸν βίον τὸν ἔμαυτοῦ, εὐ̄ ἴσθι τοῦτο ὅτι οὐχ ἔκών ἔξαμαρτάνω, ἀλλ' ἀμαθίᾳ τῇ ἐμῇ· σὺ οὖν, ὥς περ ἥρξω νουθετεῖν με, μὴ ἀποστῆς, ἀλλ' ἕκανως μοι ἔνδειξαι, τι ἔστι τοῦτο ὃ ἐπιτηδευτέον μοι καὶ τίνα τρόπον κτησαίμην ἄν αὐτό· καὶ ἔάν με λάβῃς νῦν μέν σοι ὄμολογήσαντα, ἐν δὲ τῷ ὑστέρῳ χρόνῳ μὴ ταῦτα πράττοντα ἀπερ ὄμολόγησα, πάνυ με ἦγον βλάκα εἶναι καὶ * μηκέτι ποτέ με νουθετήσῃς ὑστερον, ὡς μηδενὸς ἄξιον ὄντα. ἐξ ἀρχῆς δέ μοι ἐπανάλαβε, πῶς φησι τὸ δίκαιον ἔχειν καὶ σὺ καὶ Πίνδαρος τὸ κατὰ φύσιν, ἄγειν βίᾳ τὸν κρείττω τὰ τῶν ἡττόνων καὶ ἄρχειν τὸν βελτίω τῶν χειρόνων καὶ πλέον ἔχειν τὸν ἀμείνω τοῦ φανλοτέρου; μή τι ἄλλο λέγεις τὸ δίκαιον εἶναι, η ὁρθῶς μέμνημαι;

ΚΑΛ. Ἀλλὰ ταῦτα ἔλεγον καὶ τότε καὶ νῦν λέγω.

ΣΩ. Πότερον δὲ τὸν αὐτὸν βελτίω παλεῖς σὺ καὶ κρείττω; οὐδὲ γάρ τοι * τότε οἶος τὸ η μαθεῖν σου τί ποτε

dum ut diligenter philosopharemini, sed cohortati inter
vos estis ad cautionem ne, supra quam oporteret sa-
pientiores facti, ipsi inscientes periretis. quoniam igitur
te audio idem mihi consilium dantem quod amicissimis
tuis dedisti, satis mihi id argumenti est, te revera mihi
esse benivolum. iam vero te eum esse, qui libere loquare
nec inducare ad pudendum, et ipse fateris et oratio
quam paullo ante habuisti testificatur tibi. ita igitur
haud dubie nunc se habet de his: si quid tu in sermone
nostro mihi confirmaveris, exploratum hoc iam satis
erit et a me et a te, nec amplius necesse habebimus ad
aliam id probationem referre; numquam enim id con-
cessurus fuisses neque sapientiae inopia neque pudoris
abundantia, neque etiam ut me decipias concedes; ami-
cus enim mihi es, ut ipse etiam dicis. revera igitur
mea et tua concessio perfectae erit veritatis. Omnia
vero pulcherrima est quaestio, Callicle, de his, in qui-
bus tu scilicet me reprehendisti, qualem oporteat esse
virum et cui studere et quoad, siue senior sit siue iunior.
ego enim, si quid non recte facio in vita mea, probe-
scito in hoc me non ultiro peccare, sed propter insci-
tiam meam; tu igitur, quemadmodum incepisti me
monere, ne deficias, sed perspicue mihi ostende, quid
sit illud cui studere debeam et qua id ratione sim asse-
quunturus; et si me deprehendas nunc tibi conæden-
tem, postea vero non id facientem quod concesserim,
prospero me existimato socordem esse, nec umquam me
amplius admoneas postea, quippe qui nihil sim. ab
initio autem mihi repete, quomodo dicatis iustum se
habere tu et Pindarus naturâ illud quidem constitutum,
ex quo abigat vi superior bona inferiorum et imperet
melior peioribus plusque habeat præstantior viliore.
numquid aliud dicis iustum esse, an recte memini?

Cal. Immo haec dixi et tum et nunc dico.

So. Num eundem meliorem dicis quem superio-
rem? enimvero non poteram tum intelligere quid tan-

λέγεις. πότερον τοὺς ἴσχυροτέρους κρείττους καὶ διὰ ἀκροσθαι τοῦ ἴσχυροτέρου τοὺς ἀσθενεστέρους; οἱόν μοι δοκεῖς καὶ τότε ἐνδείκνυσθαι, ὡς αἱ μεγάλαι πόλεις ἐπὶ τὰς σμικρὰς κατὰ τὸ φύσει δίκαιον ἔχονται, ὅτι κρείττους εἰσὶ καὶ ἴσχυρότεραι, ὡς τὸ κρείττον καὶ ἴσχυρότερον καὶ βέλτιον ταῦτὸν ὅν· η̄ ἔστι βελτίω μὲν εἶναι, ἔτι δὲ καὶ ἀσθενεστέρον, καὶ κρείττω μὲν εἶναι, μοχθηρότερον δέ; η̄ δὲ αὐτὸς ὅρος ἔστι τοῦ βελτίους καὶ τοῦ κρείττους; τοῦτο μοι αὐτὸς σαφῶς διώρισον, ταῦτην η̄ ἐτερόν ἔστι τὸ κρείττον καὶ τὸ βέλτιον καὶ τὸ ἴσχυρότερον.

ΚΑΛ. Ἀλλ' ἐγώ σοι σαφῶς λέγω ὅτι ταῦτὸν ἔστιν.

ΣΩ. Οὐκοῦν οἱ πολλοὶ τοῦ ἑνὸς κρείττους εἰσὶ κατὰ φύσιν; οἱ δὴ καὶ τοὺς νόμους τίθενται ἐπὶ τῷ ἑνὶ, ὥσπερ καὶ σὺ ἄρτι ἔλεγες.

ΚΑΛ. Πᾶς γὰρ οὖ;

ΣΩ. Τὰ τῶν πολλῶν ἄρα νόμιμα τὰ τῶν κρείττονων ἔστιν.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

***ΣΩ.** Οὐκοῦν τὰ τῶν βελτιόνων; οἱ γὰρ κρείττους βελτίους πολὺ κατὰ τὸν σὸν λόγον.

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὰ τούτων νόμιμα κατὰ φύσιν καλά, κρείττονων γε ὄντων;

ΚΑΛ. Φῆμι.

ΣΩ. Αρό οὖν οὐχ οἱ πολλοὶ νομίζουσιν οὗτως, ὡς ἄρτι σὺ σὺ ἔλεγες, δίκαιον εἶναι τὸ ἵσον ἔχειν καὶ αἰσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖνθαι; ἔστι ταῦτα η̄ οὖ; καὶ ὅπως μὴ ἀλώσει ἐνταῦθα σὺ αἰσχυνόμενος. νομίζουσιν η̄ οὖ οἱ πολλοὶ τὸ ἵσον ἔχειν, ἀλλ' οὐχὶ τὸ πλέον δίκαιον εἶναι, καὶ αἰσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖνθαι; Μὴ φθόνει μοι ἀποκρίνασθαι τοῦτο, Καλλίκλεις, ἵν', έάν μοι διμολογήσῃς, βεβαιώσωμαι ηδη παρὰ σοῦ, ἀτε ἱκανοῦ ἀνδρὸς διαγράναι ὀμολογηκότος.

ΚΑΛ. Ἀλλ' οὐ γε πολλοὶ νομίζουσιν οὗτως.

ΣΩ. Οὐ: νόμῳ ἄρα μόνον ἔστιν αἰσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖνθαι οὐδὲ δίκαιον τὸ ἵσον ἔχειν, ἀλλὰ

dem dices. utrum validiores superiores appellas et oportet parere validiori imbecilliores? velut mihi videbis etiam tum ostendisse magnas urbes exiguae ex iure naturali adoriri, quia superiores essent atque validiores, quippe superius et validius et melius unum esse idemque; an licet meliorem quidem esse, sed inferiorem et imbecilliorem, et superiorem quidem, sed improbiorum? an eadem est definitio melioris ac superioris? hoc mihi ipsum perspicue defini, eadem an diversa sint superius et melius et validius.

Cal. At ego tibi perspicue dico eadem esse.

So. Nonne multitudo uno superior est secundum naturam? quae quidem etiam leges constituit uni, quemadmodum tu quoque modo dicebas.

Cal. Quidni?

So. Multitudinis ergo leges sunt superiorum leges.

Cal. Sane quidem.

So. Nonne meliorum? superiores enim longe meliores sunt ex tua oratione.

Cal. Ita.

So. Nonne horum leges natura sunt pulchrae, quum superiorum sint?

Cal. Aio.

So. Multitude vero nonne sancit, quod etiam tu modo dixisti, ut iustum sit aequale habere et turpius iniuriam facere quam accipere? estne ita necne? et ne deprehendare hic ad pudendum inductus: num legem statuit multitudo necne, aequale habere, non plus, iustum esse et turpius iniuriam facere quam accipere? Ne recusa mihi ad hoc respondere, Callicle, ut, si mihi concederis, hoc tandem stabiliam per te, quippe quum vir ad diiudicandum idoneus id mihi concederit.

Cal. Multitude sane hoc lege sancit.

So. Ergo non lege tantum est turpius iniuriam facere quam accipere et iustum aequale habere, sed et-

καὶ φύσει ὥστε κινδυνεύεις οὐκ ἀληθῆ λέγειν ἐν τοῖς πρό-
σθιν οὐδὲ ὄρθως ἐμοῦ κατηγορεῖν, λέγων ὅτι ἐναντίον ἔστιν
ὁ νόμος καὶ ἡ φύσις, ἢ δὴ καὶ ἕγὼ γνοὺς κακουργῶ ἐν τοῖς
λόγοις, ἐὰν μὲν τις κατὰ φύσιν λέγῃ, ἐπὶ τὸν νόμον ἄγων,
ἐὰν δέ τις κατὰ τὸν νόμον, ἐπὶ τὴν φύσιν.

ΚΑΛ. Οὗτοι δὲ οὐ παύσεται φλυαρῶν. Εἰπὲ
μοι, ὁ Σώκρατες, οὐκ' αἰσχύνει, τηλικοῦτος ἦν, ὄνόματα
Θηρεύων καὶ, ἐάν τις φήματι ἀμάρτη, ἐφ' μαιν τοῦτο ποι-
ούμενος; ἐμὲ γὰρ οἶει ἄλλο τι λέγειν τὸ κρείτιον εἶναι ἡ
τὸ βελτίους; οὐ πάλαι δοι λέγω ὅτι ταῦτον φῆμι εἶναι τὸ
βελτίουν καὶ τὸ κρείττον; ἢ οἶει με λέγειν, ἐὰν συρρετὸς
ξύλλεγῇ δούλων καὶ παντοδαπῶν ἀνθρώπων μηδενὸς ἀξίων
πλὴν ἵσως τῷ σώματι λογχίσασθαι, καὶ *) οὗτοι φῶσιν,
αὐτὰ ταῦτα εἶναι νόμιμα;

ΣΩ. Εἰεν, ὁ σοφώτατε Καλλίκλεις, οὐτω λέγεις;

ΚΑΛ. Πάνυ * μὲν οὖν.

ΣΩ. Ἀλλ' ἔγὼ μέν, ὁ δαιμόνις, καὶ αὐτὸς πάλαι το-
πάζω τοιοῦτόν τι σε λέγειν τὸ κρείττον, καὶ ἀνερωτῶ γλι-
χόμενος στριος εἰδέναι ὃ τι λέγεις. οὐ γὰρ δήπου σύ γε
τοὺς δύο βελτίους ἡγεῖ τοῦ ἐνός, οὐδὲ τοὺς σοὺς δούλους
βελτίους σοῦ, ὅτι λοχυρότεροι εἰσιν ἢ σύ. Ἀλλὰ πάλιν ἐξ
ἀργῆς εἰπέ, τί ποτε λέγεις τοὺς βελτίους, ἐπειδὴ οὐ τοὺς
λοχυροτέρους· καὶ, ὁ θαυμάσιε, πραότερον με προδίδασκε,
ὅτα μὴ ἀποφοιτήσω παρὰ σοῦ.

* **ΚΑΛ.** Εἰρωνεύει, ὁ Σώκρατες.

ΣΩ. Οὐ μὰ **) τὸν Ζῆθον, ὁ Καλλίκλεις, φέ σὺ
χρώμενος πολλὰ νῦν δὴ εἰρωνεύον πρός με· ἀλλ' ίθι εἰπέ,
τίνας λέγεις τοὺς βελτίους εἶναι;

ΚΑΛ. Τοὺς ἀμείνονος ἔγωγε.

ΣΩ. Ορᾶς ἄρα ὅτι σὺ αὐτὸς ὄνόματα λέγεις, δῆλος
δὲ οὐδέν. οὐκ ἔρεις, τοὺς βελτίους καὶ κρείττους πότερον
τοὺς φρονιμωτέρους λέγεις ἢ ἄλλους τινάς;

ΚΑΛ. Ἀλλὰ ναὶ μὰ δία τούτους λέγω, καὶ σφόδρα γε.

*) Ἱσ. ἀ ἄν.

**) γρ. Μά-

iam natura; quocirca videris non vera dixisse in praegressis nec recte me criminari, dicens contrarias esse inter se legem et naturam, quod scilicet me ipsum quoque cognoscentem premere alterum in sermonibus, ut, si quis de iusto naturali loquatur, ad legitimum perducam, sin de legitimo, ad naturale.

Cal. Hicce vir non definit nugari. Dic mihi, Socrate, non te pudet, tam grandem natu, verba captare et, si quis in dictione peccaverit, hoc in lucro ponere inopinato? mene arbitraris aliud quid dicere superiorem esse quam meliorem? nonne iam dudum tibi dico idem me censere esse melius et superius? an opinaris me dicere, si colluvies confluxerit servorum variorumque hominum, qui nihil sint, nisi quod forsitan corporis viribus polleant, quaecumque hi dicant, ea ipsa esse legitima?

So. Quid, o sapientissime Callicle, ita dicis?

Cal. Prorsus ita.

So. At equidem, o bone, ipse iam dudum suspicor tale quid te dicere superius, et interrogo cupiens plane scire quid dicas. neque enim tu duos meliores ducis uno nec tuos servos meliores te, quia te validiores sint. Itaque iterum ab initio dic, quos tandem dicas meliores, quoniam non validiores intelligis; et, o admirabilis, mitius me porro doce, ne abs te discedam.

Cal. Cavillaris, Socrate.

So. Non per Zethum, Callicle, quem tu adhibens multum modo me cavillatus es; itaque age dic: quosnam censes meliores esse?

Cal. Praestantiores equidem.

So. Vides ergo te ipsum verba dicere, declarare vero nihil. nonne explicabis, meliores ac superiores utrum prudentiores dicas an alios quospiam?

Cal. At mehercule hos dico utique.

ΣΩ. Πολλάκις ἄρα εἰς φρονῶν μυρίων * μὴ φρονούντων κρείττων ἐστὶ κατὰ τὸν σὸν λόγον, καὶ τοῖτον ἀρχεῖν δεῖ, τοὺς δὲ ἀρχεσθαι, καὶ πλέον ἔχειν τὸν ἀρχοντα τῶν ἀρχομένων· τοῦτο γάρ μοι δοκεῖς βούλεσθαι λέγειν (καὶ οὐ δήματα θηρεύω), εἰ ὁ εἰς τῶν μυρίων κρείττων.

ΚΑΛ. Ἀλλὰ ταῦτ' ἔστιν ἡ λέγω· τοῦτο γάρ οἷμαι ἔγω τὸ δίκαιον εἶναι φύσει, τὸ βελτίω ὅντα καὶ φρονιμώτερον καὶ ἀρχεῖν καὶ πλέον ἔχειν τῶν φαυλοτέρων.

ΣΩ. Ἐχε δὴ αὐτοῦ, τι * ποτε αὖτιν λέγεις; ἕταν εἴν τῷ αὐτῷ ὥμεν, ὡςπερ νῦν, πολλοὶ ἀθρόοι ἀνθρώποι, καὶ ἡμῖν ἦ δὲ κοινῷ πολλὰ σιτία καὶ ποτά, ὥμεν δὲ παντοδαποί, οἱ μὲν ἴσχυροί, οἱ δὲ ἀσθενεῖς, εἰς δὲ ἡμῶν ἦ φρονιμώτερος περὶ ταῦτα λατρὸς ὢν, ἦ δέ, οἵον εἰκός, τῶν μὲν ἴσχυρότερος, τῶν δὲ ἀσθενέστερος, ἄλλο τι οὔτος φρονιμώτερος ἡμῶν ὢν βελτίων καὶ κρείττων ἔσται εἰς ταῦτα;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἡ οὖν τούτων τῶν σιτίων πλέον ἡμῶν ἐκτέον αὐτῷ, ὅτι βελτίων ἔστιν, ἦ τῷ μὲν ἀρχεῖν πάντα ἐκεῖνον δεῖ νέμειν, ἐν δὲ τῷ ἀναλίσκειν τε αὐτὰ καὶ καταχρῆσθαι εἰς τὸ ἑαυτοῦ σῶμα οὐ πλεονεκτητέον, εἰ μὴ μέλλει ξημιοῦσθαι, ἄλλα τῶν μὲν πλέον, τῶν δὲ ἔλαττον ἐκτέον, ἐὰν δὲ τύχῃ πάντων ἀσθενέστατος ὢν, πάντων ἐλάχιστον τῷ βελτίστῳ, ὡς Καλλίκλεις; οὐχ οὕτως, ὡς γαθέ;

ΚΑΛ. Περὶ σιτία σὺ λέγεις καὶ ποτὰ καὶ λατροὺς καὶ φλυαρίας, ἔγω δὲ * οὐ ταῦτα λέγω.

ΣΩ. Πότερον οὖν τὸν φρονιμώτερον βελτίω λέγεις; Φαδί ἦ μή.

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἀλλ' οὐ τὸν βελτίω πλέον δεῖν ἔχειν;

ΚΑΛ. Οὐ σιτίων γε οὐδὲ ποτῶν.

ΣΩ. Μανθάνω, ἀλλ' ἵστως ἴματίων, καὶ δεῖ τὸν ὑφαντικώτατον μέγιστον ἴμάτιον ἔχειν καὶ πλεῖστα καὶ κάλλιστα ἀμπελούμενον περιέναι.

So. Saepius igitur unus prudens sexcentis imprudentibus melior est ex tua oratione, et hunc regere oportet, illos vero regi, et plus habere regentem quam eos qui regantur: hoc enim mihi videris velle dicere (neque verba aucupor), si unus sexcentis superior.

Cal. Hoc sane est quod dico; hoc enim arbitror ego iustum esse natura, eum qui melior et prudentior sit et imperare et plus habere vilioribus.

So. Age dum hic, quid tandem nunc rursum dicas? si una simus, sicut nunc, multi simul homines nobisque sint communiter multa esculenta ac potulenta, simus vero varii generis, alii validiores, imbecilli alii, unus autem nostrum prudentior in his, utpote medicus, isque sit, ut facile fieri potest, aliis validior, aliis imbecillior, nonne hic, qui prudentior nobis sit, melior ac superior erit in his ipsis?

Cal. Sane quidem.

So. Num igitur horum ciborum plus ipsum quam nos habere oportet, quia melior est, an propterea quod nobis imperat, omnia quidem ille distribuere, in consumendis vero iis et adhibendis suo ipse corpori non plus appetere debet, nisi detrimentum accepturus est, sed aliis plus, aliis minus, et si forte omnium imbecillimus sit, omnium minimum habere oportebit optimum, Callicle? nonne ita est, o bone?

Cal. De esculentis tu loqueris et potulentis et medicis et nugis, ego vero de his non loquor.

So. Num igitur prudentiorem meliorem dicas? Dic aut nega.

Cal. Ego vero.

So. Et nonne meliorem plus oportet habere?

Cal. Sane quidem, sed nec esculentorum nec potalentorum.

So. Intelligo, fortasse vero vestium, et oportet texendi peritissimum amplissimam habere vestem et plurimis pulcherrimisque amictum circumire.

ΚΑΛ. Ποίων ἱματίων;

ΣΩ. Ἀλλ' εἰς ὑποδήματα δῆλον ὅτι δεῖ πλεονεκτεῖν τὸν φρονιμώτατον εἰς ταῦτα καὶ * βέλτιστον· τὸν σκυτοτό· Εμον Ἰσως μέγιστα δεῖ ὑποδήματα καὶ πλεῖστα ὑποδεδεμένον περιπατεῖν.

ΚΑΛ. Ποῖα ὑποδήματα φλυαρεῖς ἔχων;

ΣΩ. Ἀλλ' εἰ μὴ τὰ τοιαῦτα λέγεις, Ἰσως τὰ τοιάδε, οἷον γεωργικὸν ἄνδρα περὶ γῆν φρόνιμόν τε καὶ καλὸν καὶ ἀγαθόν, τοῦτον δὴ Ἰσως δεῖ πλεονεκτεῖν τῶν σπερμάτων καὶ ως πλείστῳ σπέρματι χρῆσθαι εἰς τὴν αὐτοῦ γῆν.

ΚΑΛ. Ως ἀεὶ ταῦτα λέγεις, ὡς Σώκρατες!

ΣΩ. Οὐ μόνον γε, ὡς Καλλίκλεις, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν.

ΚΑΛ. Νὴ * τοὺς θεούς, ἀτεχνῶς γε ἀεὶ σκυτέας τε 491 καὶ κναφέας καὶ μαγείδους λέγων καὶ λατροὺς οὐδὲν παύει, ως περὶ τούτων ἥμιν ὄντα τὸν λόγον.

ΣΩ. Οὐκοῦν σὺ ἐρεῖς περὶ τίνων ὁ κρείττων τε καὶ φρονιμώτερος πλέον ἔχων δικαίως πλεονεκτεῖ; η̄ οὕτε ἐμοῦ ὑποβάλλοντος ἀνέξει οὔτ' αὐτὸς ἐρεῖς;

ΚΑΛ. Ἀλλ' ἔγωγε καὶ πάλαι λέγω πρῶτον μὲν τοὺς κρείττους, οἱ εἰσιν, οὐ σκυτοτόμους λέγω οὐδὲ μαγείδους, Β ἀλλ' οἱ ἀν εἰς τὰ τῆς πόλεως πράγματα φρόνιμοι ὦσιν, ὄντιν' ἀν τρόπον εὖ οἰκοῦτο, καὶ μὴ μόνον φρόνιμοι, ἀλλὰ καὶ ἀνδρεῖοι, ἵκανοὶ ὄντες ἢ ἀν νοήσωσιν ἐπιτελεῖν, καὶ μὴ ἀποκάμινοι διὰ μαλακίαν τῆς φυχῆς.

ΣΩ. Ορᾶς, ὡς βέλτιστε Καλλίκλεις, ως οὐ ταῦτα σύ τ' ἐμοῦ κατηγορεῖς καὶ ἔγὼ σοῦ· σὺ μὲν γὰρ ἐμέ φης ἀεὶ ταῦτα λέγειν καὶ μέμφει μοι, ἔγὼ δὲ σοῦ τούναντίον, ὅτι οὐδέποτε ταῦτα λέγεις περὶ τῶν αὐτῶν, ἀλλὰ τοτὲ μὲν * τοὺς βελτίους τε καὶ κρείττους τοὺς ἴσχυροτέρους ὀρίζουν, αὐθις δὲ τοὺς φρονιμωτέρους, νῦν δ' αὖτε φόντι τι ἥκεις ἔχων· ἀνδρειότεροί τινες ὑπὸ σοῦ λέγονται οἱ κρείττους καὶ οἱ βελτίους. Ἀλλ', ὡς γαθέ, εἰπὼν ἀπαλλάγηδι τίνας ποτὲ λέγεις τοὺς βελτίους τε καὶ κρείττους καὶ εἰς ὅ τε

ΚΑΛ. Ἀλλ' εἴρηκά γε ἔγωγε τοὺς φρονίμους εἰς τὰ τῆς

Cal. Quid de vestibus memoras?

So. At calceorum haud dubio oportet plus habere eum qui in hoc rerum genere prudentissimus atque optimus est; nimirum futorem fortasse oportet amplissimis plurimisque indutum calceis deambulare.

Cal. Quid de calceis nugans memoras?

So. At si de his non loqueris, fortasse de talibus rebus, exempli causa agricolam in terra colenda prudentem, pulchrum atque bonum, hunc fortasse oportet plus habere seminum et quam plurimis seminibus uti ad agrum suum colendum.

Cal. Ut tu semper eadem dicis, Socrate!

So. Non modo idem, Callicle, sed etiam de isdem rebus.

Cal. Revera per deos semper tu de futoribus et fullonibus et cocis et medicis loqueris nec definis, quasi de his suscepta nobis sit oratio.

So. Nonne tu dices quibus in rebus superior ac prudentior plus habens iure habeat? an neque mihi id subiicere permittes neque ipse dices?

Cal. At ego iam dudum dixi: primum superiores esse non futores dico nec cocos, sed eos qui ad res civiles prudentes sint, quomodo bene geri queant, et non prudentes modo, verum etiam fortes, ut possint quae fentiant perficere, nec deficiant propter mollitiam animi.

So. Vides, o praefantissime Callicle, te non idem mihi obiicere atque me tibi: tu enim me dicis semper eadem dicere meque in hoc reprehendis, ego vero te in contrario, quod numquam eadem dicas isdem de rebus, sed modo meliores et superiores validiores esse definiebas, rursum prudentiores, nunc autem aliud quid profers: fortiores a te dicuntur superiores ac meliores. Itaque, o bone, dic tandem quos dicas meliores ac superiores et qua in re.

Cal. Dixi vero equidem prudentes in rebus civi-

πόλεως πράγματα καὶ ἀνδρεύοντες· τούτους γάρ προσήκει D
τῶν πόλεων ἄρχειν, καὶ τὸ δίκαιον τοῦτο θεῖ πλέον ἔχειν
τούτους τῶν ἄλλων, τοὺς ἄρχοντας τῶν ἀρχομένων.

ΣΩ. Τι δέ; αὐτῶν, ὡς ἐταῖροι; η τί ἄρχοντας η ἀρχο-
μένους;

ΚΑΛ. Πῶς λέγεις;

ΣΩ. "Ἐνα ἔκαστον λέγω αὐτὸν ἑαυτοῦ ἄρχοντα· η τοῦ-
το μὲν οὐδὲν δεὶ αὐτὸν ἑαυτοῦ ἄρχειν, τῶν δὲ ἄλλων;

ΚΑΛ. Πῶς ἑαυτοῦ ἄρχοντα λέγεις;

ΣΩ. Οὐδὲν ποικίλον, ἀλλ' ὥσπερ οἱ πολλοί, σώφρο-
ντα δύντα καὶ ἐγκρατῆ αὐτὸν ἑαυτοῦ, τῶν ἡδονῶν καὶ ἐπι-
θυμιῶν ἄρχοντα τῶν ἐν ἑαυτῷ.

E

ΚΑΛ. Ως ηδὺς εἰ! τοὺς ἡλιθίους λέγεις τοὺς σώφρονας.

ΣΩ. Πῶς γάρ *); οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν γνοίη ὅτι οὐ
τοῦτο λέγω.

ΚΑΛ. Πάνυ γε σφόδρα, ὡς Σώκρατες· ἐπεὶ πῶς ἂν
εὐδαιμων γένοιτο ἀνθρωπος δουλεύων ὄψιον; ἀλλὰ τοῦτο
ἴστι τὸ κατὰ φύσιν καλὸν καὶ δίκαιον, ὃ ἐγώ σοι νῦν παθ-
ὅγησικόμενος λέγω, ὅτι δεῖ τὸν ὁρθῶς βιωσόμενον τὰς μὲν
ἐπιθυμίας τὰς ἑαυτοῦ ἕαν ως μεγίστας εἶναι καὶ μὴ κολά-
ζειν, ταύταις δὲ ως μεγίσταις οὕσαις ἵκανὸν * εἶναι ὑπῆρε- 492
τεῖν δι' ἀνδρείαν καὶ φρόνησιν, καὶ ἀποπιμπλάναι ὃν ἂν ἀεὶ
ἡ ἐπιθυμία γίγνηται. ἀλλὰ τοῦτο, οἷμαι, τοῖς πολλοῖς οὐ δυ-
νατόν· ὅθεν φέγουσι τοὺς τοιούτους, δι' αἰσχύνην ἀποκρυ-
πτόμενοι τὴν αὐτῶν ἀδυναμίαν, καὶ αἰσχρὸν δή φασιν εἶναι
τὴν ἀκολασίαν, ὅπερ ἐν τοῖς ἔμποροσθεν ἐγὼ ἔλεγον, δου-
λούμενοι τοὺς βελτίους τὴν φύσιν ἀνθρώπους, καὶ αὐτοὶ
ἐκπορίζεσθαι οὐ δυνάμενοι ταῖς ἡδοναῖς πλήρωσιν ἐπαι-
νοῦσι τὴν σωφροσύνην * καὶ τὴν δικαιοσύνην διὰ τὴν αὐ-
τῶν ἀνανδρίαν. ἐπεὶ γε οἷς ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχεν η βασιλέων
νίσσιν εἶναι η αὐτοὺς τῇ φύσει ἵκανοντες ἐκπορίσασθαι ἀρ-
χήν τινα η τυραννίδα η δυναστείαν, τί τῇ ἀληθείᾳ αἰσχιον
καὶ κάκιον εἶη σωφροσύνης τούτοις τοῖς ἀνθρώποις, οἵς
ἐξὸν ἀπολαύειν τῶν ἀγαθῶν μηδενὸς ἔμποδὼν ὄντος, αὐτοὶ
ἑαυτοῖς δεσπότην ἐπαγάγοιντο τὸν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων

*) γρ. Πῶς γάρ οὐ; οὐδεὶς.

Iibus et fortis; his enim convenit civitatibus imperare et iustum hoc est plus habere hos ceteris, regentes vide-licet iis qui regantur.

So. Quid? se ipsos intelligis regentes, an qua in re hos regere, illos vero regi censes?

Cal. Quomodo dicas?

So. Unumquemque dico semet ipsum regere; an hoc quidem minime opus est semet ipsum regere, cete-ros vero?

Cal. Quomodo hoc dicas semet ipsum regere?

So. Nihil abstrusi, sed, ut volgus dicit, tempe-rantem esse sibi quisque ipsum moderari, voluptates ac cu-piditates coercentem.

Cal. Quam ridiculus es! stolidos dicas temperantes.

So. Quid ita? nemo est qui intelligat me non hoc dicere.

Cal. Omnino quidem hoc dicas, Socrate; nam quomodo beatus esse possit homo cuiquam serviens? at hoc est naturale illud pulchrum et iustum, quod ego tibi nunc libere explico, oportere eum qui recte velit vivere cupiditates suas finere quam maximas esse nec compe-scere, iisque, licet maxima sunt, posse satisfacere for-titudine ac prudentia et, quod quaeque appetat, eo ipsam satiare. hoc vero, opinor, volgus non potest; quocirca vituperat huiusmodi viros, ob pudorem celans imbecillitatem suam, et turpem scilicet dicit intem-pe-rantium esse, id quod in praegresso sermone dixi, ser-vitutem iniungens melioris naturae hominibus, ipseque quum nequeat voluptates explere, laudat temperan-tiam et iustitiam propter suam ipse mollitiam. nam iis, quibus ab initio contigerit ut vel regum filii sint vel ipsi natura pollentes ad comparandum sibi imperium aliquod vel tyrannidem vel dominationem, quid reapse turpius ac peius erit temperantiā, si eiusmodi homines, quum liceat ipsis frui bonis, nemine impediente, sibi tamen ipsi dominam iniungant legum, ad quam volgus diri-

νόμου τε καὶ λόγου καὶ ψύγον; η̄ πᾶς οὐκ ἂν ἀθλιοι γε-
γονότες εἴησαν ὑπὸ τοῦ * καλοῦ τοῦ τῆς δικαιοσύνης καὶ C
τῆς σωφροσύνης, μηδὲν πλέον νέμοντες τοῖς φίλοις τοῖς
αὐτῶν η̄ τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ταῦτα ἄρχοντες ἐν τῇ ἑα-
τῶν πόλει; Ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ, ὡ̄ Σώκρατες, η̄ν φῆς
σὺ διώκειν, ὡδ' ἔχει· τρυφὴ καὶ ἀκολασία καὶ ἐλευθε-
ρία, ἐὰν ἐπικουρίαν ἔχῃ, τοῦτ' ἔστιν ἀρετή τε καὶ εὐ-
δαιμονία, τὰ δὲ ἄλλα ταῦτ' ἔστι τὰ καλλωπίσματα, τὰ
παρὰ φύσιν ἔνυθμάτα, ἀνθρώπων φλυαρία καὶ οὐδενὸς
ἄξια.

ΣΩ. Οὐκ ἀ*γεννῶς γε, φ̄ Καλλίκλεις, ἐπεξέρχει τῷ Δ
λόγῳ παρόντιαζόμενος· σαφῶς γάρ σὺ νῦν λέγεις, ἂν οἱ
ἄλλοι διανοοῦνται μέν, λέγειν δὲ οὐκ ἔθέλουσι. δέομαι
οὖν ἐγώ σου μηδενὶ τρόπῳ ἀνεῖναι, ἵνα τῷ ὅντι κα-
τάδηλον γένηται πᾶς βιωτέον. καὶ μοι λέγε· τὰς μὲν
ἐπιθυμίας φῆς οὐ κολαστέον, εἰ μέλλει τις οἷον δεῖ
εἶναι, ἔσονται δὲ αὐτὰς ὡς μεγίστας πλήρωσιν αὐταῖς ἄλ-
λοθέν γέ ποθεν ἐτοιμάζειν, καὶ τοῦτο εἶναι * τὴν Ε
ἀρετήν;

ΚΑΛ. Φημὶ ταῦτα ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα δόρθως λέγονται οἱ μηδενὸς δεόμενοι
εὐδαιμονες εἶναι;

ΚΑΛ. Οἱ λίθοι γάρ ἂν οὕτω γε καὶ οἱ νεκροὶ εὐ-
δαιμονέστατοι εἰσιν.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὲν ὅτι καὶ ὡς γε σὺ λέγεις δεινὸς ὁ
βίος. οὐ γάρ τοι θαυμάζοιμ' ἂν, εἰ Εὐφριπίδης ἀληθῆ ἐν
τοῖςδε λέγει λέγων

Tίς δ' οἴδεν εἰ τὸ ξῆν μέν ἔστι κατθανεῖν,

Τὸ κατθανεῖν δὲ ξῆν;

καὶ ἡμεῖς τῷ ὅντι ἔσως τέθναμεν. ὅπερ ἥδη του * ἔγω- 495
γε καὶ ἥκουσα τῶν σοφῶν, ὡς νῦν ἡμεῖς τέθναμεν,
καὶ τὸ μὲν σῶμά ἔστιν ἡμῶν σῆμα, τῆς δὲ ψυχῆς τοῦ-
το, ἐν φ̄ αἱ ἐπιθυμίαι εἰσὶ, τυγχάνει ὃν οἷον ἀναπελ-
θεσθαι καὶ μεταπίπτειν ἄνω κάτω, καὶ τοῦτο ἄρα τις
μυθολογῶν κομψὸς ἀνήρ, ἔσως Σικελός τις η̄ * Ιταλί-
κός, παράγων τῷ ὄνόματι διὰ τὸ πιθανόν τε καὶ πιστό-

gitur, rationem et orationem et vituperationem? an qui fieri poterit, quin miseri evadant pulchra ista iustitia et temperantia, si amicis suis non plus tribuere valent quam inimicis, et ii quidem imperantes in civitate sua? Immo e veritate, Socrate, quam te dicis sectari, se sic habet: luxuries, intemperantia et libertas, si praefidio tectae sunt, hae sunt et virtus et vita beata, cetera ista sunt fucus, sunt constituta naturae adversantia, sunt nugae hominum ac nihili.

So. Confidenter sane, Callicle, persequeris id oratione tua libere loquens; plane enim tu nunc dicis, quae ceteri sentiunt quidem, sed dicere nolunt. rogo igitur te nullo ut pacto remittas, quo vere eluceat quomodo sit vivendum. atque mihi dic: cupiditates negas esse coërcendas, si quis velit talis esse qualem esse oporteat, sed finere nos debere eas quam maximas esse et undecumque expletionem iis parare, et hanc esse virutem?

Cal. Dico hoc equidem.

So. Itaque non recte dicuntur qui nulla re egent beati esse.

Cal. Lapidès enim et mortui hac certe ratione beatissimi erunt.

So. Attamen etiam ita, ut tu dicis, misera est vita. enimvero non mirer, si Euripides vera in his dicat dicens:

Quis novit autem, vivere utrum sit mori,
Mors vita contra sit?

et nos vere forsitan mortui simus. quemadmodum etiam ex aliquo iam audivi sapientium, nunc nos mortuos esse, corporeum involucrum esse nobis sepulcrum eamque animi partem, in qua cupiditates inessent, ita esse comparatam, ut facile in persuasionem incidat ac convertatur sursum deorsum, et hoc iccirco scitum quendam virum fabulas fingentem, ni fallor, Siculum quendam vel Italicum, nomine nonnihil mutato, ab eo

κὸν ὀνόμαστε πίθον, τοὺς δὲ ἀνοήτους ἀμυῆτος, τῶν δὲ ἀμυῆτων τοῦτο τῆς * ψυχῆς, οὐδὲ αἱ ἐπιθυμίαι εἰσὶ, τὸ δὲ ἀκύλαστον αὐτοῦ καὶ οὐ στεγανὸν ὡς τετρημένος εἶη πε-
θος, διὰ τὴν ἀπληστίαν ἀπεικάσας. Τούναντίον δὴ οὗτος
σοι, ὁ Καλλίκλεις, ἐνδεκνυται ὡς τῶν ἐν "Αἰδου, τὸ ἀειδὲς
δὴ λέγων, οὗτοι ἀθλιώτατοι ἂν εἰεν οἱ ἀμύητοι, καὶ φο-
ροῦεν εἰς τὸν τετρημένον πίθον ὑδωρ ἐτέρῳ τοιούτῳ τε-
τρημένῳ κοσκίνῳ· τὸ δὲ κόσκινον ἄρα λέγει, ὡς Ἰφη δ
πρὸς ἡμὲ λέγων, τὴν ψυχὴν εἰναι· τὴν * δὲ ψυχὴν κοσκί-
νῳ ἀπείπαστε τὴν τῶν ἀνοήτων ὡς τετρημένην, ἕτερον
δυναμένην στέγειν διὰ ἀπιστίαν τε καὶ λήθην. Ταῦτ' ἐπι-
εικῶς μὲν ἔστιν ὑπό τι ἄτοπα, δηλοῖ μὴν δὲ ἐγὼ βούλομαι
σοι ἐνδειξάμενος, ἐάν πως οὕτος τὸ ὅ, πεισαι μεταθέσθαι,
ἀντὶ τοῦ ἀπλήστως καὶ ἀκολάστως ἔχοντος βίου τὸν κο-
σμίως καὶ τοῖς ἀεὶ παροῦσιν ἴκανως καὶ ἔξαρκούντως
ἔχοντα βίου ἐλέσθαι. Ἀλλὰ πότερον πείθω τί σε καὶ με-
τατίθεσαι εὑδαιμονε*στέρονς εἰναι τοὺς κοσμίους τῶν ἀκο-
λάστων, ἢ οὐδέν, ἀλλ', ἂν καὶ πολλὰ τοιαῦτα μυθολογῶ,
οὐδέν τι μᾶλλον μεταθίσει;

ΚΑΛ. Τοῦτ' ἀληθέστερον εἴρηκας, ὁ Σώκρατες.

ΣΩ. Φέρε δὴ ἄλλην σοι εἰκόνα λέγω ἐκ τοῦ αὐτοῦ γυμνασίου τῇ νῦν. σκόπει γὰρ εἰ τοιόνδε λέγεις περὶ τοῦ βίου ἐκατέρον τοῦ τε σώφρονος καὶ τοῦ ἀκολάστου, οἷον εἰ δυεῖν ἀνδροῦ ἐκατέρῳ πίθοι πολλοὶ εἰεν, καὶ τῷ μὲν ἐτέρῳ ὑγιεῖς καὶ πλήρεις, ὁ μὲν οἶνον, * ὁ δὲ μέλιτος, Ε
ὁ δὲ γάλακτος καὶ ἄλλοι πολλοὶ πολλῶν, νάματα δὲ σπάνια καὶ χαλεπὰ ἐκάστου τούτων εἶη καὶ μετὰ πολλῶν πόνων καὶ χαλεπῶν ἐκποριζόμενα· ὁ μὲν οὖν ἐτερος πληρωσάμενος μήτ' ἐποχετεύοι μήτε τι φροντίζοι, ἀλλ' ἔνεκα τούτων ἥσυχίαν ἔχοι, τῷ δὲ ἐτέρῳ τὰ μὲν νάμα-
τα, ὥσπερ καὶ ἐκείνῳ, δυνατὰ μὲν πορίζεσθαι, χαλε-
πὰ δέ, τὰ δὲ ἀγγεῖα τετρημένα καὶ σαθρά, καὶ ἀναγνά-
ζοτο ἀεὶ καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν πιμ*πλάναι αὐτά, ἡ 494
τὰς ἐσχάτας λυποῦτο λύπας. ἄρα, τοιούτου ἐκατέρῳ ὄν-
τος τοῦ βίου, λέγεις τὸν τοῦ ἀκολάστου εὑδαιμονέστερον

quod incideret vel caderet in persuasionem, appellasse cadum, libidinibus vero perfusos exclusos, et quod ad eam exclusorum animi partem spectaret, in qua cupiditates inessent, eius intemperantem nihilque claudentem naturam perforatum dixisse cadum, propter insatiabiles cupiditates cum hoc eam comparantem. Contrarium igitur hic tibi, Callicle, demonstrat, omnium in orco (quo quidem luce orbum significat) miserrimos esse exclusos illos et portare in perforatum cadum aquam cribro item perforato; cribrum vero dicit, ut explicabat ille mecum colloquutus, animum esse, et animum libidine perfusorum cum cribro comparavit tamquam perforatum, ut nihil elaudere ac continere posset, propter inconstantiam atque oblivionem. Hoc sane quidem nonnihil admirabile est, declarat tamen id quo probando tibi cupio, si possim, persuadere, ut mutes sententiam et pro vita insatiabili atque intemperante modestiam, quicquid adest, satis esse putantem eoque contentam eligas. Utrum vero tibi persuadeo mutasque sententiam, ita ut beatores esse censeas modestos intemperantibus, necne, sed, etiam si multas huiusmodi fabulas enarrem, nihilo magis sententiam mutabis?

Cal. Verius hoc dixisti, Socrate.

So. Age dum aliam tibi imaginem dicam ex eadem schola atque illa. vide enim num ita sentias de utraque vita, temperanti et continenti, ac si exempli causa duorum virorum utrique cadi multi sint, et uni quidem sinceri plenique, alias vini, alias mellis, alias lactis aliquique multi multarum rerum, rivi autem rari et difficiles cuiusque, qui nisi multo difficultique labore non comparentur; alter igitur repletos eos habens nec infundat aliquid nec id curet, sed ab hoc quietus sit, alteri vero rivi, sicut illi, possint quidem parari, sed difficiles sint, et vasa perforata ac vitiosa, et cogatur semper et noctis et dies implere illa, aliter extremis afficiatur doloribus; num, si talis est utriusque vita, intemperantis

είναι η τὸν τοῦ κόσμου; Πείθω τι σε ταῦτα λέγων ἐγχωρῆσαι τὸν κόσμον βίου τοῦ ἀκολάστου ἀμείνω είναι, η οὐ πείθω;

ΚΑΛ. Οὐ πείθεις, ὡς Σώκρατες· τῷ μὲν γὰρ πληρωματίνῳ ἔκεινῳ οὐκέτ' ἵστιν ἥδονὴ οὐδεμία, ἀλλὰ τοῦτον, δὲ νῦν δὴ ἄγω ἔλεγον, τὸ ὕσπερ λίθον ζῆν, ἐπειδὴν πληρώσῃ, μήτε * χαίροντα ἔτι μήτε λυπούμενον. ἀλλ' ἐν τούτῳ ἔστι τὸ ἥδες ζῆν ἢν τῷ ὡς πλεῖστον ἐπιφέρειν.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀνάγκη γ', ἂν πολὺ ἐπιφέρῃ, πολὺ καὶ τὸ ἀπίὸν είναι καὶ μεγάλ' ἄττα τὰ τρήματα είναι ταῖς ἐπροκαῖς;

ΚΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Χαραδριοῦ τιν' αὐτὸν σὺ βίου λέγεις, ἀλλ' οὐ νεκροῦ οὐδὲ λίθου. καὶ μοι λέγε, τὸ τοιόνδε λέγεις οἶν πεινῆν καὶ πεινῶντα ἔσθλειν;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Καὶ διψῆν γε καὶ διψῶν* τα πίνειν;

ΚΑΛ. Λέγω, καὶ τὰς ἄλλας ἐπιθυμίας ἀπάσας ἔχοντα καὶ δυνάμενον πληροῦντα χαίροντα εὐδαιμόνως ζῆν.

ΣΩ. Εὐ γε, ὡς βέλτιστε· διατέλει γὰρ ὕσπερ ἥρξω, καὶ ὅπως μὴ ἀπαισχυννεῖ· δεῖ δέ, ὡς ἔοικε, μηδ' ἐμὲ ἀπαισχυνθῆναι. καὶ πρῶτον μὲν εἰπέ, εἰ καὶ ψωρῶντα καὶ κνησιῶντα, ἀφθόνως ἔχοντα τοῦ κνηθσθαι, κνώμενον διατελοῦντα τὸν βίον εὐδαιμόνως ἔστι ζῆν.

***ΚΑΛ.** Ὡς ἄτοπος εἰ, ὡς Σώκρατες, καὶ ἀτεχνῶς Δομημηγόρος!

ΣΩ. Τοιγάρτοι, ὡς Καλλίκλεις, Πῶλον μὲν καὶ Γοργίαν καὶ ἔξεπληξα καὶ αἰσχύνεσθαι ἐποίησα, σὺ δὲ οὐ μὴ ἐκπλαγῆς οὐδὲ μὴ αἰσχυνθῆς· ἀνδρεῖος γὰρ εἰ. ἀλλ' ἀποκρίνου μόνον.

ΚΑΛ. Φημὶ τοίνυν καὶ τὸν κνώμενον ἥδεως ἃν βιώναι.

ΣΩ. Οὐκοῦν, εἴπερ ἥδεως, καὶ εὐδαιμόνως;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Πότερον εἰ τὴν πεφαλὴὴν μόνον κνησιῶς, η ἔτι Ε

dicis beatiorum esse quam modesti? Persuadeo tibi his dictis ut concedas modestam vitam intemperanti meliorum esse, an non persuadeo?

Cal. Non persuades, Socrate; illi enim qui cados suos implevit nulla est voluptas, sed hoc est, quod modo dixi, tamquam lapidem vivere, illis repletis, neque amplius gaudere nec dolere; in hoc potius iucunda est vita sita, si quam plurimum influit.

So. Nonne necesse est, si multum influat, multum etiam abire et magna quedam foramina esse effluviis?

Cal. Sane quidem.

So. Charadrii sere nunc vitam dicis, non mortui vel lapidis. atque dic mihi, an tale quid ponis quale est esurire et esurientem edere?

Cal. Ego vero.

So. Et sitire quoque sitientemque bibere?

Cal. Pono et reliquas omnes qui habeat cupiditates easque possit explorare, hunc gaudentem beatum vivere.

So. Praeclare, o praestantissime; perge enim ut coepisti, nec ad pudendum te induci patiare; oportet autem, ut patet, nec me ipsum finere ad pudendum induci. et primum mihi dic, num etiam hoc, si quis scabie laborans et pruritu vexatus abunde se scabere possit et perpetuo in vita se scabat, beata fit vivere.

Cal. Quam absurdus es, Socrate, prorsusque concionator!

So. Iccirco, Gallicle, Polum et Gorgiam obstupefeci et ad pudendum induxi; tu vero nequaquam obstupesces nec ad pudendum induceris; fortis enim es. at responde modo.

Cal. Aio igitur etiam scabentem fese iucundum vivere.

So. Nonne, si iucunde, etiam beata?

Cal. Sane quidem.

So. Utrum si caput ipso tantum pruriat, an ali-

τί σε δρωτῶ; ὅρα, ὡς Καλλίκλεις, τί ἀποκρινεῖ, λάν τίς εε
τὰ ἐχόμενα τούτοις ἴφιξῆς ἀπαντά δρωτῷ. καὶ, τὸ τού-
των τοιούτων ὄντων κεφάλαιον, ὁ τῶν κιναύδων βίος οὐ-
τος οὐ δεινὸς καὶ αἰσχρὸς καὶ ἄθλιος; ἢ καὶ τούτους τολ-
μήσεις λέγειν εὑδαιμονας εἶναι, λὰν ἀφθόνως ἦσσιν ἀν-
δεονται;

ΚΑΛ. Οὐκ αἰσχύνει εἰς τοιαῦτα ἄγων τοὺς λόγους,
ὡς Σώκρατες;

ΣΩ. Ἡ γὰρ ἐγὼ ἄγω ἵνταῦθα, ὡς γενναῖε, ἢ ἐπεί-
νος ὃς ἂν φῇ ἀνέδην οὗτοι τοὺς χαίροντας, ὅπως ἀν χα-
ρωσιν, εὑδαιμονας εἶναι, * καὶ μὴ διορίζηται τῶν ἡδονῶν 49
ὅποιαι ἀγαθαὶ καὶ κακαὶ; ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν λέγε, πότερον
φῆς εἶναι τὸ αὐτὸ ηδὺ καὶ ἀγαθόν, ἢ εἶναι τι τῶν ηδῶν
ἢ οὐκ ἔστιν ἀγαθόν;

ΚΑΛ. Ἰνα δή μοι μὴ ἀνομολογούμενος ἢ ὁ λόγος,
ἢ ἐπεργον φήσω εἶναι, τὸ αὐτό φῆμι εἶναι.

ΣΩ. Διαφθείρεις, ὡς Καλλίκλεις, τοὺς πρώτους λό-
γους, καὶ οὐκ ἂν ἔτι μετ' ἡμοῦ ἰκανῶς τὰ ὄντα ἐξετάζοις,
εἰπερ παρὰ τὰ δοκοῦντα σαυτῷ ἔρεις.

ΚΑΛ. Καὶ * γὰρ σύ, ὡς Σώκρατες.

ΣΩ. Οὐ τοίνυν ὁρθᾶς ποιῶ οὐτ' ἐγώ, εἴπερ ποιῶ
τοῦτο, οὔτε σύ. ἀλλ', ὡς μακάρις, ἀθρει μὴ οὐ τοῦτο ἢ τὸ
ἀγαθὸν τὸ πάντως χαιρεῖν· ταῦτά τε γὰρ τὰ νῦν δὴ αι-
νιχθέντα πολλὰ καὶ αἰσχρὰ φαίνεται ξυμβαίνοντα, εἰ τοῦτο
οὕτως ἔχει, καὶ ἄλλα πολλά.

ΚΑΛ. Ως σύ γε οἶει, ὡς Σώκρατες.

ΣΩ. Σὺ δὲ τῷ ὄντι, ὡς Καλλίκλεις, ταῦτα λογνοῖς;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἐπιχειροῦμεν ἄρα τῷ λόγῳ * ὡς συῦ σπουδά-
ζοντος;

ΚΑΛ. Πάνυ γε σφόδρα.

ΣΩ. Ιθι δή μοι, ἐπειδή σοι οὗτοι δοκεῖ, διελοῦ τά-
δε· ἐπιστήμην που καλεῖς τι;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐ καὶ ἀνδρείαν σῦν δὴ ἔλεγές τινα εἶναι μετὰ
ἐπιστήμης;

quid amplius te interrogem? vide, Callicle, quid responsurus sis, si quis ex te ea quae cum his coniuncta sint, deinceps omnia quaesiverit; et, id quod hisce in rebus summum est, cinaedorum vita illa nonne mala, turpis ac misera est? an etiam hos audebis dicere beatos esse, si abunde habeant quae concupiscant?

Cal. Tene pudet ad eiusmodi res traducere sermonem, Socrate?

So. Num ego traduco eum hue, o generose, an is, qui contendit tam fidenter gaudentes, quocumque modo gaudeant, beatos esse, nec definit, quaenam voluptatum bona et quae malae sint? at etiam nunc dic: num censes idem esse iucundum et bonum, an aliquam esse iucundarum rerum, quae non sit bona?

Cal. Ne igitur sermo meus secum pugnet, si aliud esse statuerim, idem aio esse.

So. Evertis, Callicle, primos sermones, nec amplius tecum satis id, de quo quaeritur, examinas, si praeter sententiam tuam dicis.

Cal. Tu tamen idem facis, Socrate.

So. Neutquam recte facimus neque ego, siquidem id facio, neque tu. at, o bone, vide ut hoc non sit bonum omni modo gaudere; nam et multa haec turpia, quae modo obscure significavimus, patet consequi, si hoc sic habet, et alia multa.

Cal. Ut tu scilicet arbitraris, Socrate.

So. Tu autem revera, Callicle, haec asseveras?

Cal. Ego vero.

So. Instituamus igitur sermonem, quum serio tunc dicas?

Cal. Prorsus quidem.

So. Age dum, quoniam tibi sic videtur, explicab: scientiam nonne dicis aliquid?

Cal. Dico vero.

So. Nonne etiam fortitudinem modo dicebas quandam esse cum scientia coniunctam?

ΚΑΛ. Ἐλεγον γάρ.

ΣΩ. Ἀλλο τι οὐν ᾧς ἔτερον ὃν τὴν ἀνδρείαν τῆς ἐπιστήμης δύο ταῦτα πλεγεῖ;

ΚΑΛ. Σφόδρα γε.

ΣΩ. Τί δέ; ἡδονὴν καὶ ἐπιστήμην ταῦτὸν ἢ ἔτερον;

ΚΑΛ. Ἔτερον * δή που, ὡς σοφώτερε σύ. D

ΣΩ. Ἡ καὶ ἀνδρείαν ἔτέραν ἡδονῆς;

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὖ;

ΣΩ. Φέρε δή ὅπως μεμνησόμεθα ταῦτα, ὅτι Καλλι-
αλῆς Ἰφη ὁ Ἀχαρνεὺς ἡδὺ μὲν καὶ ἀγαθὸν ταῦτὸν εἶναι,
ἐπιστήμην δὲ καὶ ἀνδρείαν καὶ ἄλληλων καὶ τοῦ ἀγαθοῦ
ἔτερον.

ΚΑΛ. Σωκράτης δέ γε ἡμῖν ὁ Ἀλωπεκῆθεν οὐχ
όμολογεῖ ταῦτα; η δομολογεῖ;

ΣΩ. Οὐχ ὁμολογεῖ, οἷμαι *) δέ γε οὐδὲ Καλλικλῆς, Ε
ὅταν αὐτὸς αὐτὸν θεάσηται ὁρθῶς. εἰπὲ γάρ μοι, τοὺς εὖ
πράττοντας τοῖς κακῶς πράττουσιν οὐ τούναντίον ἡγεῖ πά-
θος πεπονθέναι;

ΚΑΛ. Ἐγωγε.

ΣΩ. Αρ' οὖν εἶπερ ἐναντία ἐστὶ ταῦτα ἄλληλοις,
ἀνάγυη περὶ αὐτῶν ἔχειν, ὥσπερ περὶ ὑγιείας ἔχει καὶ νό-
σου; οὐ γὰρ ἂμα δήπου ὑγιαίνει τε καὶ νοσεῖ ὁ ἀνθρω-
πος, οὐδὲ ἄμα ἀπαλλάττεται ὑγιείας τε καὶ νόσου.

ΚΑΛ. Πῶς λέγεις;

ΣΩ. Οίον περὶ ὅτου βούλει τοῦ σώματος ἀπολαβών
σκόπει. νοσεῖ που * ἀνθρωπος ὁφθαλμούς, ως ὄνομα ὁ- 496
φθαλμία;

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὖ;

ΣΩ. Οὐ δήπου καὶ ὑγιαίνει γε ἂμα τοὺς αὐτούς.

ΚΑΛ. Οὐδέν ὄπωστιοῦν.

ΣΩ. Τί δέ; ὅταν τῆς ὁφθαλμίας ἀπαλλάττηται, ἀρα
τότε καὶ τῆς ὑγιείας ἀπαλλάττεται τῶν ὁφθαλμῶν, καὶ τε-
λευτῶν ἂμα ἀμφοτέρων ἀπῆλλακται;

*) γρ. ἔτερον. Σωκράτης — ὁμολογεῖ. **ΚΑΛ.** Οίζ
ὁμολογεῖ. **ΣΩ.** Οἷμαι κτλ.

Cal. Dicebam vero.

So. Num, quod diversa esset fortitudo a scientia, duo haec ponebas?

Cal. Plane.

So. Quid? voluptas et scientia num idem sunt an differunt?

Cal. Differunt sane, o sapientissime tu.

So. Num etiam fortitudinem diversam ponis a voluptate?

Cal. Quippini?

So. Age sis memoria hoc teneamus, Calliclem dixisse Acharnensem iucundum et bonum idem esse, scientiam vero et fortitudinem et inter se et a bono diversas.

Cal. Socrates autem nobis Alopecensis non concedit haec? an concedit?

So. Non concedit, arbitror vero nec Calliclem, si se ipse recte contemplatus fuerit. dic enim mihi: eis qui rem bene gerunt nonne censes contrarium accidere atque istis, qui male eam gerunt?

Cal. Ego vero.

So. Nonne haec, si inter se contraria sunt, necesse est sic habere, uti prospera valitudo et morbus? neque enim simul valet et aegrotat homo, nec simul amittit valitudinem et morbum.

Cal. Quomodo dicis?

So. Quamecumque exempli causa corporis partem vis, eam sume et considera. laborat fere homo ex oculis, quae quidem lippitudo dicitur.

Cal. Quippini?

So. Nec, opinor, sanos simul illos habet.

Cal. Nullo sane pacto.

So. Quid? quum lippitudinem amittit, num sanitatem quoque tum amittit oculorum, ut tandem utrumque amiserit?

ΚΑΛ. "Ηκιστά γε.

ΣΩ. Θαυμάσιον γάρ, οἶμαι, καὶ ἄλογον γίγνεται· ηγάρ;

* ΚΑΛ. Σφόδρα γε.

ΣΩ. Ἀλλ' ἐν μέρει, οἶμαι, ἐπάτερον καὶ λαμβάνει
καὶ ἀπολλύει.

ΚΑΛ. Φῆμι.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἴσχὺν καὶ ἀσθένειαν ὁσαύτως;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ τόχος καὶ βραδυτήτα;

ΚΑΛ. Πάντη γε.

ΣΩ. Ἡ καὶ τάγαθὰ καὶ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τάνα-
τία τούτων, πακά τε καὶ ἀθλιότητα, ἐν μέρει λαμβάνει καὶ
ἐν μέρει ἀπαλλάσσεται ἐπατέρον;

ΚΑΛ. Πάντως δήπον.

ΣΩ. Εἳν τε εὑρωμεν ἄρα ἄττα, ὃν ἄμε τε * ἀπαλλάτ- C
τεται ἀνθρωπος καὶ ἄμε ἔχει, δῆλον ὅτι ταῦτα γε οὐκ ἐν
εἴη τό τε ἀγαθὸν καὶ τὸ πακόν. ὅμολογοῦμεν ταῦτα; καὶ
εὐ μάλα σκεψάμενος ἀποκρίνουν.

ΚΑΛ. Ἀλλ' ὑπερφυῶς ᾧς ὅμολογῶ.

ΣΩ. Ιθὶ δὴ ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν ὁμολογημένα. Τὸ πεινῆν
Ἐλεγεις πότερον ἡδὺ η ἀνιαρὸν εἰναι; αὐτὸ λέγω τὸ πεινῆν.

ΚΑΛ. Ἀνιαρὸν ἔγωγε τὸ μέντοι πεινᾶντα ἐσθίειν ἡδύ.

ΣΩ. Μαν*θάνω *)· ἀλλ' οὖν τό γε πεινῆν αὐτὸ ἀνι- D
ρόν· η οὐχί;

ΚΑΛ. Φῆμι.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τὸ διψῆν;

ΚΑΛ. Σφόδρα γε.

ΣΩ. Πότερον οὖν ἔτι πλείω ἔρωτῶ, η ὅμολογεῖς
ἀπασαν ἔνδειαν καὶ ἐπιθυμίαν ἀνιαρὸν εἰναι;

ΚΑΛ. Ομολογῶ, ἀλλὰ μη ἔρωτα.

ΣΩ. Εἶν, διψῶντα δὲ δὴ πίνειν ἄλλο τι ἡδὺ φῆς
εῖναι;

ΚΑΛ. "Εγωγε.

*) γε. **ΣΩ.** Τὸ μέντοι — ηδύ. **ΚΑΛ.** "Εγωγε. **ΣΩ.** Μαν-
θάνω.

Cal. Minime vero.

So. Admirabile enim, opinor, et rationi haud consentaneum est; nonne?

Cal. Prorsus ita.

So. Sed alternis, opinor, utrumque et accipit et amittit.

Cal. Aio.

So. Nonne etiam robur et imbecillitatem similiter?

Cal. Vero.

So. Et celeritatem ac tarditatem?

Cal. Sane quidem.

So. Num etiam bona et beatam vitam eorumque contraria, mala et miseram vitam, alternis accipit et alternis amittit utrumque?

Cal. Prorsus ita est.

So. Quodsi igitur reperiamus aliqua, quae simul amittat homo simulque habeat, dubium non est quin haec quidem non sint bonum et malum. concedimus haec? et probe perscrutatus responde.

Cal. At mirifice concedo.

So. Aggredere dum ad ea quae supra concessimus. Esurire utrum dicebas iucundum an molestum esse? dico esurire per se.

Cal. Acerbum equidem dicebam, esurientem tamen edere iucundum.

So. Teneo; at esurire per se molestum est; nonne?

Cal. Aio.

So. Nonne etiam fitire?

Cal. Prorsus vero.

So. Num igitur etiam plura interrogem, an concedis, omnem indigentiam et cupiditatem acerbam esse?

Cal. Concedo; ne igitur interroga.

So. Iam vero fitientem bibere nonne iucundum dicis esse?

Cal. Ego vero,

ΣΩ. Οὐκοῦν τούτου οὐ λέγεις τὸ μὲν διψῶντα λυπούμενον δήπου ἔστιν;

***ΚΑΛ.** Ναι.

ΣΩ. Τὸ δὲ πίνειν πλήρωσίς τε τῆς θυδείας καὶ ηδονῆς;

ΚΑΛ. Ναι.

ΣΩ. Οὐκοῦν κατὰ τὸ πίνειν χαίρειν λέγεις;

ΚΑΛ. Μάλιστα.

ΣΩ. Διψῶντα δὲ λυπούμενον *);

***ΚΑΛ.** Ναι.

ΣΩ. Λίσθανει οὖν τὸ ξυμβαῖνον, ὅτι λυπούμενον χαίρειν λέγεις ἄμα, ὅταν διψῶντα πίνειν λέγῃς; η̄ οὐχ ἄμα τοῦτο γίγνεται κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον καὶ χρόνον **) εἴτε ψυχῆς εἴτε σώματος βούλει; οὐδὲν γάρ, οἶμαι, διαφέρει. Εστι τεῦτα, η̄ οὐ;

ΚΑΛ. Ἐστιν.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν εὖ γε πράττοντα κακῶς πράττειν ἄμα ἀδύνατον ἔφης εἰναι.

ΚΑΛ. Φημὶ γάρ.

***ΣΩ.** Ἀνιώμενον δέ γε χαίρειν δυνατὸν ὁμολόγημας. 497

ΚΑΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα τὸ χαίρειν ἔστιν εὖ πράττειν οὐδὲ τὸ ἀνιᾶσθαι κακῶς, ὥστε ἔτερον γίγνεται τὸ ηδὺ τοῦ ἀγαθοῦ.

ΚΑΛ. Οὐκ οἶδ' ἄττα σοφίζει, ὡ̄ Σώκρατες.

ΣΩ. Οἰσθα, ἀλλὰ ἀπνίξει, ὡ̄ Καλλίκλεις. καὶ πρότι γε ἔτι εἰς τοῦμπροσθεν [ὅτι ἔχων ληρεῖς], ἵνα εἰδῆς ω̄ς σοφὸς ὅν με νουθετεῖς. Οὐχ ἄμα διψῶν τε ἔκαστος ημῶν * πέπανται καὶ ἄμα ηδόμενος διὰ τοῦ πίνειν; B

ΚΑΛ. Οὐκ οἶδα ὃ τι λέγεις ***).

ΓΟΡ. Μηδαμῶς, ὡ̄ Καλλίκλεις, ἀλλ᾽ ἀποκρίνου καὶ ημῶν ἔνεκα, ἵνα περανθῶσιν οἱ λόγοι.

*) γρ. Διψῶντά γε φημὶ (ἄλλ. φὶς) λυπούμενον;

**) ἵσ. χρόνον καὶ τόπον.

***) ἵσ. ἔχων ληρεῖς.

So. Et eius, quod dicis, unum quidem, fitire, molestum haud dubie est?

Cal. Ita.

So. Alterum autem, bibere, expletio indigentiae et voluptas?

Cal. Ita.

So. Nonne, quatenus bibat, gaudere eum dicis?

Cal. Maxime.

So. Quatenus vero fitiat, dolere?

Cal. Ita.

So. Iamne intelligis quod consequitur, te dicere dolentem simul gaudere, si fitientem biberō dicas? an non simul hoc evenit eodem et tempore et loco, sive animi sive corporis? nihil enim, opinor, differt. estne ita, necone?

Cal. Est vero.

So. Iam vero bene rem gerens ut male simul eam gerat, fieri non posse dicebas.

Cal. Dico vero.

So. Dolentem autem gaudere posse concessisti.

Cal. Patet.

So. Non est ergo gaudere bene rem gerere, nec dolere male gerere: ut diversum sit iucundum a bono.

Cal. Nescio quid insipientiae comminiscare, Socrate.

So. Scis, at te simulas nescire, Callicle. iam progredere etiam ulterius, ut scias quam sapiens tu sis, qui me admones. Nonne simul fitire quisque nostrum definit simulque gaudere eo quod bibit?

Cal. Nescio quid dicas *).

Gor. Ne ita, Callicle, sed responde etiam nostra causa, ut ad exitum perveniant sermones.

*^o) forf. *nugere.*

ΚΑΛ. Ἀλλ' ἀεὶ τοιοῦτος οἱ Σωκράτης, ὁ Γοργίας· σμικρὰ καὶ ὄλιγον ἄξια ἀνιρωτῷ παῖ διελέγχει.

ΓΟΡ. Ἀλλὰ τὶ σοι διαφίσει; πάντως οὐ σὴ αὕτη ἡ πιμή, ὁ Καλλίκλεις· ἀλλ' ὑπόσχες Σωκράτει διελέγχει ὅπως ἂν βούλῃ* ται.

ΚΑΛ. Ἐρώτα δὴ σὺ τὰ σμικρά τα καὶ στενὰ ταῦτα, ἐπείπερ Γοργίᾳ δοκεῖ οὗτος.

ΣΩ. Εὐδαιμων εἰ, ὁ Καλλίκλεις, ὅτι τὰ μεγάλα μεμύησαι πρὸν τὰ σμικρά· ἐγὼ δὲ οὐκ ὅμην Θεμιτὸν εἶναι. "Οθεν οὖν ἀπέλιπες, ἀποκρίνουν, εἰ οὐχ ἄμα παύεται διφῶν ἔκαστος ἡμῶν καὶ ἡδόμενος.

ΚΑΛ. Φημὶ.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ πεινῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐπιθυμιῶν καὶ ἡδονῶν ἄμα παύεται;

ΚΑΛ. "Εστι ταῦτα.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τῶν λυπῶν καὶ τῶν ἡδονῶν ἄμα * παύεται;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν οὐχ ἄμα παύεται, ὡς σὺ ὠμολόγεις· νῦν δὲ οὐχ ὁμολογεῖς;

ΚΑΛ. "Ἐγωγε· τί οὖν δή;

ΣΩ. "Οτι οὐ ταῦτα γίγνεται, ἀλλὰ φύλε, τάγαθὰ τοῖς ἡδέσιν οὐδὲ τὰ κακὰ τοῖς ἀνιαροῖς· τῶν μὲν γὰρ ἄμα παύεται, τῶν δὲ οὐ, ὡς ἐτέρων ὅντων· πῶς οὖν ταῦτα ἂν εἴη τὰ ἡδέα τοῖς ἀγαθοῖς ἢ τὰ ἀνιαρὰ τοῖς κακοῖσιν; "Εὰν δὲ βούλῃ, καὶ τῇδ' ἐπίσκεψαι· οἷμαι γάρ σοι οὐδὲ ταύτη ὁμολογεῖσθαι. ἄθρει * δή· τοὺς ἀγαθοὺς οὐχὶ ἀγαθῶν παρουσίᾳ ἀγαθοὺς καλεῖς, ὥσπερ τοὺς καλούς, οἵς ἂν κάλλος παρῇ;

ΚΑΛ. "Ἐγωγε.

ΣΩ. Τὶ δέ; ἀγαθοὺς ἄνδρας καλεῖς τοὺς ἀφρονατούς καὶ δειλούς; οὐ γὰρ ἄρτι γε, ἀλλὰ τοὺς ἀνδρείους καὶ φρονίμους ἔλεγες· ηὖτοι τούτους ἀγαθοὺς καλεῖς;

ΚΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

Cal. Semper tamen ita est Socrates, Gorgia: res minutus exiguique pretii rogat et redarguit.

Gor. At quid tua id refert? omnino non tibi hoc est damno, Callicle; itaque permitte Socrati redarguere quocumque modo voluerit.

Cal. Roga igitur minuta et angusta illa, quoniam Gorgiae ita videtur.

So. Beatus es, Callicle, qui maioribus sacris initiatus sis prius quam minoribus; equidem arbitrabar nefas id esse. Unde vero digressus es, eo te referens responde, annon simul definit fitire quisque nostrum et gaudere?

Cal. Aio,

So. Nonne etiam esurire, ceterasque cupiditates ac voluptates simul definit?

Cal. Sunt ista.

So. Nonne etiam dolores et voluptates simul definit?

Cal. Ita.

So. Iam vero bona et mala non simul definit, ut tu concedebas; nunc autem non concedis?

Cal. Ego vero; sed quorsum haec?

So. Ut probetur, o amice, non eadem esse bona et iucunda, neque mala et acerba; altera enim simul definit, altera non definit, quippe quae diversa sint; qui igitur eadem esse possint iucunda et bona vel acerba et mala? Si tibi videtur, etiam sic perpende: arbitror enim te neque sic illud concessurum esse. vide dum: bonos nonne, quod bona ipsis insunt, bonos vocas, sicut pulchros hos, quibus pulchritudo inest?

Cal. Ego vero.

So. Quid porro? bonos viros num dicis insipientes et timidos? certe ante non dicebas, sed fortes ac prudentes; annon hos appellas bonos?

Cal. Sane quidem.

ΣΩ. Τί δέ; παιδα ἀνόητον χαίροντα ἥδη εἰδεις;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἀνδρα δὲ οὐπω εἰδεις ἀνόητον χαίροντα;

ΚΑΛ. Οἶμαι ἔγωγε ἄλλὰ τι τοῦτο;

ΣΩ. Οὐδέτεν ἄλλο ἀποκρίνον.

ΚΑΛ. Εἴδον.

***ΣΩ.** Τί δέ; νοῦν ἔχοντα λυπούμενον καὶ χαίροντα;

ΚΑΛ. Φῆμι.

ΣΩ. Πότεροι δὲ μᾶλλον χαίρουσι καὶ λυποῦνται, οἱ φρόνιμοι ἢ οἱ ἀφρονεῖς;

ΚΑΛ. Οἶμαι ἔγωγε οὐ πολὺ τι διαφέρειν.

ΣΩ. Ἄλλ' ἀρνεῖ καὶ τοῦτο. ἐν πολέμῳ δὲ ἥδη εἰδεις ἄνδρα δειλόν;

ΚΑΛ. Πῶς γάρ οὖ;

ΣΩ. Τι οὖν; ἀπιόντων τῶν πολεμίων πότεροι σοι ἐδόκουν μᾶλλον χαίρειν, οἱ δειλοὶ ἢ οἱ ἀνδρεῖοι;

ΚΑΛ. Ἀμφότεροι ἔμοιγε μᾶλλον, εἰ δὲ μή, παραπληγίως γε.

ΣΩ. Οὐδὲν διαφέρει χαίρουσι δ' οὖν καὶ οἱ δειλοί;

ΚΑΛ. Σφόδρα γε.

ΣΩ. Καὶ οἱ ἀφρονεῖς, ὡς ξοκεν;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Προσιόντων δὲ οἱ δειλοὶ μόνον λυποῦνται, ἢ καὶ οἱ ἀνδρεῖοι;

ΚΑΛ. Ἀμφότεροι.

ΣΩ. Άρα ὅμοίως;

ΚΑΛ. Μᾶλλον ίσως οἱ δειλοί.

ΣΩ. Ἀπιόντων δ' οὐ μᾶλλον χαίρουσιν;

ΚΑΛ. Ἰσως.

ΣΩ. Ούκον λυποῦνται μὲν καὶ χαίρουσι καὶ οἱ ἀφρονεῖς καὶ οἱ φρόνιμοι καὶ οἱ δειλοί καὶ οἱ ἀνδρεῖοι παραπληγίως, ὡς σύ φης, μᾶλλον δὲ οἱ δειλοὶ τῶν ἀνδρείων;

So. Quid? puerum dementem iam gaudentem
vidisti?

Cal. Ego vero.

So. Virum autem nondum vidisti dementem, qui
gauderebat?

Cal. Puto equidem; sed quid hoc sibi vult?

So. Nihil, sed responde.

Cal. Vidi.

So. Quid porro? prudentem, qui doleret ac gau-
deret?

Cal. Aio.

So. Utri vero magis gaudent ac dolent, prudentes
an imprudentes?

Cal. Arbitror equidem non multum differre.

So. Sed satis est etiam hoc. in bello autem iamne
vidisti virum timidum?

Cal. Quippini?

So. Quid? abeuntibus hostibus utri tibi videban-
tur magis gaudere, timidi an fortis?

Cal. Utrique mihi magis, si minus, similiter
quidem.

So. Nihil differt. gaudent vero etiam timidi?

Cal. Vehementer quidem.

So. Etiam dementes; ut videtur?

Cal. Ita.

So. Accedentibus vero hostibus num timidi tan-
tum dolent, an etiam fortis?

Cal. Utrique.

So. Num aequaliter?

Cal. Magis forsitan timidi.

So. Abeuntibus autem non magis gaudent?

Cal. Profecto.

So. Nonne dolent et gaudent imprudentes ac pru-
dentes, timidi ac fortis similiter, ut tu aies, magis vero
timidi quam fortis?

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν οὐ γε φρόνιμος καὶ ἀνδρεῖος ἄγαθοι,
οἱ δὲ δειλοὶ καὶ ἄφροντες κακοί.

ΚΑΛ. Ναι.

ΣΩ. Παραπλησίως ἄρα χαίρουσι καὶ λυποῦνται οἱ
ἄγαθοὶ καὶ οἱ κακοί.

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Άρ' οὖν παραπλησίως ταῦτα ἄγαθοὶ καὶ κακοὶ
οἱ ἄγαθοὶ τι καὶ οἱ κακοί, η̄ καὶ ἐπι μᾶλλον ἄγαθοὶ *)
καὶ κακοὶ εἰσιν οἱ κακοί;

ΚΑΛ. Ἀλλὰ * μὰ Δίν οὐκ οἰδός ὁ τι λέγεις. D

ΣΩ. Οὐκ οἰσθ' ὅτι τοὺς ἄγαθοὺς ἄγαθῶν φῆς πα-
ρουσίᾳ εἶναι ἄγαθούς, κακοὺς δὲ πακῶν, τὰ δὲ ἄγαθά εἴ-
ναι τὰς ἡδονάς, κακὰ δὲ τὰς ἀνίας;

ΚΑΛ. "Εγωγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν τοῖς χαίρουσι πάρεστι τάγαθά, αἱ ἡδο-
ναί, εἴπερ χαίρουσιν;

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὕ;

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀγαθῶν παρόντων ἀγαθοὶ εἰσιν οἱ χαί-
ρουσες;

ΚΑΛ. Ναι.

ΣΩ. Τῇ δέ; τοῖς ἀνιωμένοις οὐ πάρεστι τὰ κακά, αἱ
λῦπαι;

ΚΑΛ. Πάρεστιν.

ΣΩ. Κακῶν δέ γε * παρουσίᾳ φῆς σὺ εἶναι κακοὺς Ε
τοὺς κακούς; η̄ οὐκέτι φῆς;

ΚΑΛ. "Εγωγε.

ΣΩ. Ἅγαθοὶ ἄρα οἱ ἀν χαίρωσι, κακοὶ δὲ οἱ ἀν ἀνιωνται.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐ μέν γε μᾶλλον, μᾶλλον, οὐ δ' ἥπτον, ἥπτον,
οἱ δὲ παραπλησίως, παραπλησίως;

ΚΑΛ. Ναι.

ΣΩ. Οὐκοῦν φῆς παραπλησίως χαίρειν καὶ λυπεῖ-
σθαι τοὺς φρόνιμους καὶ τοὺς ἄφρονας, καὶ τοὺς δειλοὺς
καὶ τοὺς ἀνδρείους, η̄ καὶ μᾶλλον ἔτι τοὺς δειλαύς;

*) γρ. ἀγαθοὶ οἱ ἄγαθοι.

Cal. Aio.

So. Iam vero prudentes et fortes boni, timidi vero et imprudentes mali sunt.

Cal. Ita.

So. Similiter ergo gaudent et dolent boni et mali.

Cal. Aio.

So. Num igitur similiter boni et mali sunt boni et mali, an etiam magis boni et mali sunt ii qui mali sunt?

Cal. At mehercule nescio quid dicas.

So. Scin bonos te dicere eo quod bona iis adsint, bonos esse, malos vero eo, quod mala adsint, bona autem esse voluptates et mala dolores?

Cal. Ego vero.

So. Nonne iis, qui gaudent, adsunt bona, voluptates, si quidem gaudent?

Cal. Quippini?

So. Et bona quia adsunt boni sunt ii qui gaudent?

Cal. Ita.

So. Quid? dolentibus nonne adsunt mala, dolores?

Cal. Adsunt.

So. Mala vero quia adsint, dicas tu malos esse qui mali sint? an non amplius dicas?

Cal. Dico vero.

So. Boni igitur sunt qui gaudent, et mali qui dolent?

Cal. Sane quidem.

So. Et qui magis, magis, qui minus, minus, qui vero similiter, similiter?

Cal. Ita.

So. Nonne ais similiter gaudere et dolere prudentes et imprudentes, timidos et fortes, an etiam magis timidos?

ΚΑΛ. "Εγωγε.

ΣΩ. Εὐλόγισαι δὴ κοινῇ μετ' ἡμοῦ, τί ἡμῖν ἔνδιαν
νει ἐκ τῶν ὀμολογημένων· καὶ δῆς γάρ τοι καὶ τοῖς φασι
καλὸν εἶναι τὰ καλὰ λέγειν τε καὶ * ἐπισχοπεῖσθαι. **Άγα-** 499
Θὸν μὲν εἶναι τὸν φρόνιμον καὶ ἀνδρεῖόν φαμεν· ἢ γάρ;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Κακὸν δὲ τὸν ἄφρονα καὶ δικλόν;

ΚΑΛ. Πάντυ γε.

ΣΩ. Ἀγαθὸν δὲ αὖ τὸν χαίροντα;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Κακὸν δὲ τὸν ἀνιώμενον;

ΚΑΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Ανιᾶσθαι δὲ καὶ χαίρειν τὸν ἀγαθὸν καὶ κακὸν
όμοίως, ἵσως δὲ καὶ μᾶλλον τὸν κακόν;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὁμοίως γίγνεται κακὸς ἢ καὶ ἀγαθὸς τῷ
ἀγαθῷ ἢ καὶ μᾶλλον ἀγαθὸς ὁ κακός; οὐ ταῦτα ἔνδιαν·
νει καὶ τὰ πρότερα ἐκεῖνα, δέν τις ταῦτα φῆ ἥδεια τε καὶ
ἀγαθὰ εἶναι; οὐ ταῦτα ἀνάγκη, ὡς Καλλίκλεις;

ΚΑΛ. Πάλαι τοὶ σου ἀπροώματι, ὡς Σώκρατες, καθο-
ρολογῶν, ἐνθυμούμενος ὅτι, κανὸν παιζων τίς σοι ἐνδῷ
ὅτιοῦν, τούτου ἀσμενος ἔχει ὥσπερ τὰ μειράκια. ὡς δὴ σὺ
οἴει ἐμὲ ἢ καὶ ἄλλον ὄντινοῦν ἀνθρώπων οὐχ ἥγεῖσθαι
τὰς μὲν βελτίους ἥδονάς, τὰς δὲ χείρους;

ΣΩ. Ιού λού, ὡς Καλλίκλεις, ὡς πανοῦργος εἶ καὶ * μοι **Σ**
ἥσπερ παιδὶ χρῆ, τοτὲ μὲν ταῦτα φάσκων οὔτως ἔχειν, τοτὲ δὲ
ἐτέρως, ἔξαπατῶν με! καίτοι οὐκ ὅμην γε κατ' ἀρχὰς ὑπὸ σου
ἐπόντος εἶναι ἔξαπατηθήσεσθαι, ὡς ὄντος φίλου· νῦν δὲ
ἐψεύσθην καὶ, ὡς ἔοικεν, ἀνάγκη μοι κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον
τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν καὶ τοῦτο δέχεσθαι τὸ διδόμενον παρὰ
σοῦ. **"Εστι δὲ δή,** ὡς ἔοικεν, δὲ νῦν λέγεις, ὅτι ἥδοναί τινές
εἰσιν αἱ μὲν ἀγαθαὶ, αἱ δὲ κακαὶ· ἢ γάρ;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. **"Ἄρ'** οὖν ἀγαθαὶ μὲν αἱ ὡφέλιμοι, κακαὶ δὲ αἱ βλαβεραὶ;

Cal. Ego vero.

So. Concluse iam communiter mecum; quid nobis sequatur ex his concessis; enim vero bis et ter dicunt pulchrum esse pulchra dicere et perscrutari. Bonum esse dicimus, qui prudens ac fortis sit; nonne?

Cal. Ita.

So. Malum vero, qui imprudens et timidus?

Cal. Sane quidem.

So. Bonum porro eum qui gaudeat?

Cal. Ita.

So. Malum vero qui doleat?

Cal. Necesse est.

So. Dolere autem et gaudere bonum et malum aequaliter, fortasse magis etiam malum?

Cal. Ita.

So. Nonne igitur aequalis existit malus et bonus bono vel magis etiam bonus is qui malus est? nonne et haec sequuntur et priora illa, si quis eadem dicit iucunda et bona esse? nonne hoc necesse est, Callicle?

Cal. Iam dudum ausculto, Socrate, et concedo; mecum reputans, te, etiam si quis ludens tibi det aliquid, cupide hoc arripere sicut pueros. putasne scilicet me et alium quemvis hominum non existimare alias voluptates meliores, alias peores?

So. Heu heu, Callicle, quam vafer es meque ut puerum tractas, modo dicens haec ita se habere, modo aliter, ut me decipias! quamquam non putabam initio te ultro me decepturum esse, quippe mihi amicum; nunc vero animus me fessellit et, ut patet, oportet me, veteri proverbio, id quod adest bene collocare et hoc accipere quod a te datur. Est vero, ut perspicitur, quod nunc dicis hoc: voluptates esse alias bonas, alias malas; nonne?

Cal. Ita.

So. Num bonae sunt utiles, malae vero perniciose?

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ὡφέλιμοι δέ γε αἱ ἀγαθόν τι ποιοῦσαι, κακαὶ δὲ αἱ κακόν τι;

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Ἀρὸς οὖν τὰς τοιάσδε λύγεις, οἷον κατὰ τὸ σῶμα ἄττα νῦν δὴ ἐλέγομεν ἐν τῷ ἑσθίειν καὶ πίνειν ἡδονάς, εἰ ἄρα τούτων αἱ μὲν ὑγείειν ποιοῦσιν ἐν τῷ σώματι ἡ ἴσχυν ἢ ἄλλην τινὰ ἀρετὴν τοῦ σώματος, αὐταὶ μὲν ἀγαθαὶ, αἱ δὲ τάναντια τούτων, κακαὶ;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

***ΣΩ.** Οὐκοῦν παὶ λῦπαι ὥσπερτως αἱ μὲν χρησταὶ εἰ. Εσιν, αἱ δὲ πονηραὶ;

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὖ;

ΣΩ. Οὐκοῦν τὰς μὲν χρηστὰς καὶ ἡδονὰς καὶ λύπας καὶ αἰρετέον ἔστι καὶ πρακτέον;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τὰς δὲ πονηρὰς οὖ;

ΚΑΛ. Σῆλον δή.

ΣΩ. Ἐνεκα γάρ που τῶν ἀγαθῶν ἀπαντα ἡμῖν ἔδοξε πρακτέον εἶναι, εἰ μνημονεύεις, ἐμοὶ τε καὶ Πώλῳ. Ἀρα καὶ σοὶ ξυνδοκεῖ οὗτο, τέλος εἶναι ἀπασῶν τῶν πράξεων τὸ ἀγαθόν, καὶ ἐκείνου ἐνεκεν δεῖν πάντα τᾶλλα πράττεσθαι, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο τῶν ἄλλων; ξύμψηφος ἡμῖν εἴ καὶ 500 σὺ ἐκ τρίτων;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Τῶν ἀγαθῶν ἄρα ἐνεκα δεῖ καὶ τᾶλλα καὶ τέ ἥδεια πράττειν, ἀλλ' οὐ τάγαθὰ τῶν ἡδέων.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἀρὸς οὖν παντὸς ἀνδρός ἔστιν ἐκλέξασθαι ποῖα ἀγαθὰ τῶν ἡδέων ἔστι καὶ ὅποια κακά, ἢ τεχνικοῦ δεῖ εἰς ἔκαστον;

ΚΑΛ. Τεχνικοῦ.

ΣΩ. Ἀναμνησθῶμεν δὴ ὧν αὐτὸς πρὸς Πώλον καὶ Γοργίαν ἐτύγχανον λέγων. ἔλεγον γάρ, οἱ μνημονεύεις, ὅτι εἰσὶ παραποκενταὶ εἰ μὲν μέχρι ἡδονῆς, αὐτὸ τοῦτο μόνον Β

Cal. Sane quidem.

So. Utiles autem quae boni quid efficiunt, et mala, quae mali quid procreant?

Cal. Aio.

So. Num igitur huiusmodi voluptates dicis, velut in corpore quas modo memoravimus edendi et bibendi voluptates: si videlicet earum aliae sanitatem corpori concilient vel robur vel aliam quamquam virtutem corporis efficiant, has esse bonas, et quae illorum contraria, malas?

Cal. Sane quidem.

So. Nonne etiam dolores eadem ratione partim profundit partim nocent?

Cal. Quippini?

So. Nonne utiles et voluptates et dolores eligi atque effici oportet?

Cal. Sane quidem.

So. Perniciosa vero reiici?

Cal. Non est dubium.

So. Enimvero bonorum causa omnia nobis vifum est facienda esse, si recordaris, mihi et Polo. Num etiam tibi ita videtur, finem esse omnium quae faciamus bonum et huius causa oportere reliqua omnia sieri, non hoc reliquorum causa? tune quoque in sententiam nostram discedis tertius?

Cal. Ego vero.

So. Bonorum igitur causa quum cetera tum incunda facienda sunt, non bona iucundorum causa.

Cal. Sane quidem.

So. Numquid cuiusvis viri est eligere, quae bona sint ex iucundis et quae mala, an artifice opus est ad unumquodque?

Cal. Artifice.

So. Recordemur igitur quae item ego Polo et Gorgiae dixi; dixi enim, si meministi, esse instituta, quorum alia ad voluptatem pertinerent, hoc ipsum tantum

παρασκευάζουσαι, ἀγνοοῦσαι δὲ τὸ βέλτιον καὶ τὸ χεῖρον, αἱ δὲ γιγνώσκουσαι ὃ τί τε ἀγαθὸν καὶ ὃ τι πακόν· καὶ ζειθην τῶν μὲν περὶ τὰς ἡδονὰς τὴν μαγειρικὴν κατὰ τὸ σῶμα ἐμπειρίαν, ἀλλ' οὐ τέχνην, τῶν δὲ περὶ τὸ ἀγαθὸν τὴν λατρικὴν τέχνην. Καὶ πρὸς Φιλίου, ὡς Καλλίκλεις, μήτε αὐτὸς οἶου δεῖν πρὸς ἑμὲν παῖςιν μηδὲ ὃ τι ἀν τύχης παρὰ τὰ δοκοῦντα ἀποκρίνουν, μήτε αὖ τὰ παρ' ἑμοῦ οὕτως ἀποδέχουντος. ὅρᾶς γὰρ ὅτι περὶ τούτου Σῆμιν εἰσὶν οἱ λόγοι, οὐ τί ἀν μᾶλλον σπουδάσει τις καὶ σιμικρὸν νοῦν ἔχων ἀνθρωπος, ἢ τοῦτο, διντανα ψηφὴ τρόπου ξῆν, πότερον ἵππον δὲ σὺ παρακαλεῖς ἑμέ, τὰ τοῦ ἀνδρὸς δὴ ταῦτα πράττοντα λέγοντά τε ἐν τῷ δῆμῳ καὶ φητορικὴν ἀσκοῦντα καὶ πολιτευόμενον τοῦτον τὸν τρόπον δὲ οὐμεῖς νῦν πολιτεύεσθε, ἢ ἐπὶ τόνδε τὸν βίον τὸν ἐν φιλοσοφίᾳ, καὶ τί ποτ' ἔστιν οὗτος ἐκείνον διαφέρειν. "Ισως οὖν βέλτιστόν ἔστιν, ὡς ἄρτι ἐγὼ ἐπεχειρησάς, διαιρεῖσθαι, διελομένους δὲ καὶ ὁμολογήσαντας ἀλλήλοις, εἰ ἔστι τούτῳ διττῷ τῷ βίῳ, σκέψασθαι τι τε διαφέρετον ἀλλήλοιν καὶ ὅποτερον βιωτέον αὐτοῖν. "Ισως οὖν οὕπω οἰσθα τί λέγω.

ΚΑΛ. Οὐδῆτα.

ΣΩ. "Ἄλλ' ἐγώ σοι σπεριστερον ἔρω. ἐπειδὴ ἀμολογήσαμεν ἐγώ τε καὶ σὺ εἶναι μέν τι ἀγαθόν, εἴναι δέ τι ηδύ, ἔτερον δὲ τὸ ηδὺ τοῦ ἀγαθοῦ, ἐκατέρου δὲ αὐτοῖν μελέτην τινὰ εἶναι καὶ παρασκευὴν τῆς κτήσεως, τὴν μὲν τοῦ ηδέος θήραν, τὴν δὲ τοῦ ἀγαθοῦ· αὐτὸ δέ *) μοι Ετοῦτο πρῶτον ἢ ξύμφαδι ἢ μὴ ξυμφῆς.

ΚΑΛ. Οὐτω φημι.

ΣΩ. "Ιθι δή, ἂ καὶ πρὸς τούςδε ἐγὼ ἔλεγον, διομολόγησαί μοι, εἰ ἄρα σοι ἔδοξα τότε ἀληθῆ λέγειν. ἔλεγον δήπον **) ὅτι ἡ μὲν ὁψοποικὴ οὐ μοι δοκεῖ τέχνη εἶναι, ἀλλ' ἐμπειρία, ἢ δ' λατρική, λέγων * ὅτι ἡ μὲν τούτου οὐ

*) γρ. δὴ.

**) γρ. δέ ποτε.

instituentia, ignorantia vero melius et peius, alia autem cognoscerent, quid bonum et quid malum esset; atque retuli in ista quae ad voluptates spectarent easque corporis, coquinariam peritiam, non artem, in ea vero, quae boni rationem haberent, medicinam artem. Et per amicitiae praesidem, Callicle, neque ipse exilim oportere te mecum iocari, nec, quicquid est, praeter sententiam tuam responde, neque rursus ea quae dico ita accipe quasi iocer. vides enim de hoc nobis suscepitam esse orationem, quo quid erit, ad quod magis omne studium conferat homo vel parum intelligens? nimirum de hoc, qua oporteat ratione vivi, utrum ea, ad quam tu me excitas, ut viri scilicet res illas geram, apud populum dicam, rhetoriam factitem et in res ci-vilis incumbam hoc modo, quo vos nunc incumbitis, an hac, ad quam philosophia cohortatur, et quid tandem inter hanc et illam differat. Fortasse igitur optimum est, ut modo institui, distinguere, et postquam distinximus interque nos convenimus, num bina haec sint vitae genera, anquirere quomodo differant inter se et utrum nos sequi oporteat. Fortasse autem nondum intelligis quid dicam.

Cal. Nondum vero.

So. Itaque clarius tibi dicam. quum concesserimus ego et tu, esse aliquod bonum, esse etiam aliquod iucundum, diversum autem iucundum a bono, et utriusque studium quoddam et institutum esse quo acquirantur, unum quod iucundum sectetur, alterum quod bonum: hoc ipsum vero primum vel dic vel nega.

Cal. Ita dico.

So. Age dum, de eis quae hisce quoque dixi, mecum conveni, num tibi visus sim vera dicere. dixi enim coquinariam non mihi videri artem esse, sed peritiam, medicinam vero artem esse, ponens hanc eius quod

θεραπεύει καὶ τὴν φύσιν λογεπται καὶ τὴν αἰτίαν ὡν πρότει, καὶ λόγον ἔχει τούτων ἐκάστου δοῦναι, οὐ λατρική, οὐ δὲ ἑτέρα τῆς ἡδονῆς, πρὸς ἣν ηθελεῖα αὐτῇ ἐστὶν ἀπασα, πομιδῇ ἀτέχνως ἐπ' αὐτῇν ἔρχεται, οὕτε τι τὴν φύσιν σκεψαμένη τῆς ἡδονῆς οὔτε τὴν αἰτίαν, ἄλογός τε παντάπαιον, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδὲν διαριθμησαμένη, τριβὴ καὶ ἐμπειρία, μνήμην *) μόνον σωζομένη τοῦ εἰωθότος γίγνεσθαι, φόδη καὶ πο*ρίζεται τὰς ἡδονάς. Ταῦτα οὖν πρῶτον σκόπει εἰ δοκεῖ σοι ἱκανῶς λέγεσθαι, καὶ εἶναι τινες καὶ περὶ τὴν **) ψυχὴν τοιαῦται ἄλλαι πραγματεῖαι, αἱ μὲν τεχνικαὶ, προμήθειάν τινα ἔχουσαι τοῦ βελτίστου περὶ τὴν ψυχὴν, αἱ δὲ τούτου μὲν ὀλιγωροῦσαι, ἐσκεμμέναι δ' αὐτοῦ, ὡς περὶ ἑκαὶ, τὴν ἡδονὴν μόνον τῆς ψυχῆς, τίνα ἀν αὐτῇ τρόπον γίγνοιτο, οἵτις δὲ η βελτίστων η γείρων τῶν ἡδονῶν, οὕτε σκοπούμεναι, οὔτε μέλον αὐταῖς ἄλλο η χαρίζεσθαι μόνον, * εἴτε βέλτιον εἴτε χειρον. ἐμοὶ μὲν γάρ, ὡς Καλλίκλεις, δοκοῦσί τε εἶναι, καὶ ἔγωγέ φημι τὸ τοιοῦτον κολακείαν εἶναι καὶ περὶ σῶμα καὶ περὶ ψυχὴν καὶ περὶ ἄλλο, ὅτου ἀν τις τὴν ἡδονὴν θεραπεύῃ ἀσκέπτως ἔχων τοῦ ἀμείνονος τε καὶ τοῦ χειρονος· σὺ δὲ δὴ πότερον ξυγκατατίθεσαι ημῖν περὶ τούτων τὴν αὐτὴν δόξαν η ἀντιφής;

ΚΑΛ. Οὐκ ἔγωγε, ἄλλὰ ξυγχωρῶ, ἵνα σοι καὶ περιανθῆ ὁ λόγος καὶ Γοργίᾳ τῷδε χαρίσωμαι.

ΣΩ. Πότε* ϕῶν δὲ περὶ μὲν μίαν ψυχὴν ἐστι τοῦτο, περὶ δὲ δύο καὶ πολλὰς οὐκ ἐστιν;

ΚΑΛ. Οὐκ, ἄλλὰ καὶ περὶ δύο καὶ περὶ πολλάς.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἀθρόασις ἀμα χαρίζεσθαι ἐστι μηδὲν σκοπούμενον τὸ βέλτιστον;

ΚΑΛ. Οἶμαι ἔγωγε.

ΣΩ. "Ἐχεις οὖν εἰπεῖν αἰτινές εἰσιν αἱ ἐπιτηδεύσεις αἱ τοῦτο ποιοῦσαι; μᾶλλον δέ, εἰ βούλει, ἐμοῦ ἔρωτῶντος, η μὲν ἀν σοι δοκῇ τούτων εἶναι, φαδί, η δ' ἀν μή,

*) γρ. μνήμη.

**) γρ. περὶ ψυχῆν.

curaret et naturam perspectam habere et causam, cur quodque faceret, et rationem posse cuiusque rei reddere, medicinam videlicet, alteram vero ad voluptatem, in qua omnis eius cura versaretur, sine ulla arte aggredi, quippe quae neque naturam voluptatis perspectam haberet neque causam, rationisque expers et nihil proponendum dinumerans peritia et exercitatio esset, memoriam tantum conservans eorum quae fieri solerent, quibus quidem etiam pararet voluptates. Haec igitur primum vide num tibi satisfaciant et alia quaedam censem esse etiam ad animum spectantia huiusmodi studia, alia artificiosa, quae prospiciant animi commodo, alia hoo parum curantia, itemque, ut ibi, ad voluptatem tantum animi spectantia quomodo haec existat, id vero, quae melior sit e voluptatibus quaeve peior, non resipientia, quippe quibus nihil aliud propositum sit nisi gratificari tantum, sive bonum id sit sive malum. mihi enim, Callicle, et videntur haec esse et arbitror equidem hoc esse adulacionem et in corpus et in animum et in quocumque aliud, cuius quisquam voluptatem curret, non laborans de bono et malo; tu vero utrum in eandem ac nos sententiam de his descendis, an contra dicas?

Cal. Non contra dico, sed concedo, quo felicitas tibi ad exitum perveniat et Gorgiae huic gratificer.

So. Utrum uni animo hoc facere licet, duobus autem vel pluribus non licet?

Cal. Non ita, sed duobus quoque et pluribus.

So. Nonne multis simul gratificari licet, nulla eius quod optimum est ratione habita?

Cal. Arbitror equidem.

So. Habesne iam dicere quae fint illa studia quae hoc efficiant? vel potius, si vis, me interrogante, quocumque tibi videtur in haec referendum esse, dic, quod-

μὴ φαθί. Πρῶτον δὲ σκεψάμεθα τὴν αὐλητικήν. οὐ δοκεῖ Εσοι τοιαύτη τις εἶναι, ὡς Καλλίκλεις, τὴν ἥδονὴν ἡμῶν μόνον διώκειν, ἀλλο δ' οὐδὲν φροντίζειν;

ΚΑΛ. "Εμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ αἱ τοιαίδε ἀπασαι, οἷον ἡ κιθαιρο-
στικὴ ἡ ἐν τοῖς ἀγῶσιν;

ΚΑΛ. Ναι.

ΣΩ. Τὶ δὲ ἡ τῶν χορῶν διδασκαλία καὶ ἡ τῶν δι-
θυράμβων ποίησις; οὐ τοιαύτη τις σοι καταφαίνεται; ἡ
ἡγεῖ τι φροντίζειν Κινησίαν τὸν Μέλητος, δῆπος ἐρεῖ τι
τοιοῦτον, δῆθεν ἂν οἱ ἀκούοντες βελτίους γίγνοιντο, ἡ δὲ
μέλλει χαριεῖσθαι * τῷ ὅχλῳ τῶν θεατῶν;

ΚΑΛ. Δῆλον δὴ τοῦτό γε, ὡς Σώκρατες, Κινησίου
γε πέρι.

ΣΩ. Τὶ δὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Μέλης; ἡ πρὸς τὸ βέλ-
τιστον βλέπων ἐδόκει σοι κιθαιρῳδεῖν; ἡ ἐκεῖνος μὲν οὐδὲ
πρὸς τὸ ἡδιστον; ἡνία γὰρ ἔδων τοὺς θεατάς. ἀλλὰ δὴ
σκόπει· οὐχὶ ἡ τε κιθαιρῳδικὴ δοκεῖ σοι πᾶσι καὶ ἡ τῶν
διθυράμβων ποίησις ἥδονῆς χάριν εὑρῆσθαι;

ΚΑΛ. "Εμοιγε-

ΣΩ. Τὶ δὲ δὴ ἡ σεμνὴ αὕτη καὶ θαυμαστή, ἡ τῆς Βραγχῳδίας ποίησις; ἐφ' ὃ ἐσπούδακε; πότερον ἔστιν αὐτῆς τὸ ἐπιχείρημα καὶ ἡ σπουδὴ [ὡς σοὶ δοκεῖ] χαρίζε-
σθαι τοῖς θεαταῖς μόνον, ἡ καὶ διαμάχεσθαι, ἐάν τι αὐτοῖς ἥδυ μὲν ἡ καὶ περιχρισμένον, πονηρὸν δέ, δῆπος τοῦτο μὲν μὴ ἐρεῖ, εἰ δέ τι τυγχάνει ἀηδὲς καὶ ὠφέλιμον,
τοῦτο δὲ καὶ λέξει καὶ ἄστεται, ἐάν τε χαίρωσιν ἐάν τε
μή; ποτέρως σοι δοκεῖ παρεσκευάσθαι ἡ τῶν τραγῳδιῶν
ποίησις;

ΚΑΛ. Δῆλον δὴ τοῦτό γε, ὡς Σώκρατες, δῆτι πρὸς
* τὴν ἥδονὴν μᾶλλον ὥρμηται καὶ τὸ χαρίζεσθαι τοῖς Θεαταῖς.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ τοιοῦτον, ὡς Καλλίκλεις, ἔφαμεν γῦν
δὴ κολακεῖαν εἶναι;

cumque non videtur, nega. Primum videamus tibiam inflandi artem. nonne videtur tibi talis esse, Callicle, quae voluptatem nostram tantum sectetur, nec aliud quid respiciat?

Cal. Mihi quidem videtur.

So. Nonne etiam omnes huiusmodi artes, veluti citharam pulsandi ars in certaminibus?

Cal. Ita.

So. Quid chororum institutio et dithyrambica poesis? nonne talis tibi videtur? an putas curare Cinesiam Meletis filium, ut talia dicat, quibus audientes meliores existant, an quibus gratificari possit turbae spectatorum?

Cal. Dubitari id quidem nequit, Socrate, certe de Cinesia.

So. Quid pater illius Meles? num optimi ratione habita visus tibi est ad citharae modos canere? an ille ne iucunditatis quidem rationem habuit? offendebat enim canens auditores. attamen vide: nonne citharœdica ars universa et dithyrambica poesis tibi videntur voluptatis causa inventae esse?

Cal. Mihi vero.

So. Quid augusta illa et admirabilis ars, tragica poesis? in quid incumbit? utrum eius inceptum et studium hoc est, ut gratificetur tantum spectatoribus, an etiam hoc contendit, ut, si quid his iucundum quidem sit atque gratum, sed nocens, hoc non proferat, si autem aliquid iniucundum, at utile sit, hoc et dicat et canat, sive gaudeant illi sive non gaudeant? utro tibi videntur modo comparata esse tragica poesis?

Cal. Perspicuum hoc quidem est, Socrate, eam ad voluptatem magis tendere et eo, ut gratificetur spectatoribus.

So. Nonne hoc, Callicle, diximus modo adulacionem esse?

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Φέρε δή, εἴ τις περιέλοιπο τῆς ποιήσεως πάσης τό τε μέλος καὶ τὸν ἡυθὺν τὸ μέτρον, ἄλλο τι λόγος γίγνονται τὸ λειπόμενον;

ΚΑΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Οὐκοῦν πρὸς πολὺν ὅχλον καὶ δῆμον οὐτοις λέγονται οἱ λόγοι;

ΚΑΛ. Φημὲ.

ΣΩ. Δημηγορία ἄρα τις ἐστιν ἡ * ποιητική.

D

ΚΑΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Ούκοῦν ἡγητορικὴ *) δημηγορία ἀν εἴη· η οὐ ἡγητορεύειν δοκοῦσι σοι οἱ ποιηταὶ ἐν τοῖς θεάτροις;

ΚΑΛ. Ἐμοιγε.

ΣΩ. Νῦν ἄρα ήμεῖς εὑρήκαμεν ἡγητορικὴν τινὰ πρὸς δῆμον τοιοῦτον οἶον παλῶν τε ὁμοῦ καὶ γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν, καὶ δούλων καὶ ἑλευθέρων, ἣν οὐ πάνυ ἀγάμεδα· κολακικὴν γὰρ αὐτήν φαμεν εἶναι.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Εἰσεν, τί δὲ ἡ πρὸς τὸν Ἀθηναίων δῆμον ἡγητορικὴ καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι δήμους τοὺς τῶν Ελευθέρων ἀνδρῶν, τί ποτε ήμιν αὐτῇ ἐστί; πότερόν σοι δοκοῦσι πρὸς τὸ βέλτιστον ἀεὶ λέγειν οἱ ἡγητορες, τούτου στοχαζόμενοι ὅπως οἱ πολῖται ὡς βέλτιστοι ἐσινται διὰ τοὺς αὐτῶν λόγους, η καὶ οὗτοι πρὸς τὸ χαρίζεσθαι τοῖς πολίταις ὡρμημένοι καὶ ἔνεκα τοῦ ἴδιου τοῦ αὐτῶν ὀλιγωροῦντες τοῦ κοινοῦ ὥσπερ παισὶ προσομιλοῦσι τοῖς δήμοις, χαρίζεσθαι αὐτοῖς πειρώμενοι μόνον, εἰ δέ γε βελτίους ἔσονται η χείρους διὰ ταῦτ', * οὐδὲν φροντίζουσιν;

503

ΚΑΛ. Οὐχ ἀπλοῦν ἔτι τοῦτο ἔρωτᾶς· εἰσὶ μὲν γὰρ οἱ κηδόμενοι τῶν πολιτῶν λέγουσιν ἢ λέγουσιν, εἰσὶ δὲ καὶ οἵους σὺ λέγεις.

ΣΩ. Ἐξαρκεῖ· εἰ γὰρ καὶ τοῦτό ἐστι διπλοῦν, τὸ μὲν ἔτερόν που τούτου κολακεία ἀν εἴη καὶ αἰσχρὰ δημηγορία, τὸ δ' ἔτερον καλόν, τὸ παρασκευάζειν ὅπως βέλτιστας

*) γρ. η ἡγητορική.

Cal. Sane quidem.

So. Age dum, si quis eximat e poesi universa modos, numerum et versus, nonne orationes erunt id quod relinquitur?

Cal. Necesse est.

So. Nonne apud multam turbam et populum hae dicuntur orationes?

Cal. Aio.

So. Concionandi ergo ars quaedam est poetica.

Cal. Patet.

So. Itaque oratoria erit ars concionandi; annon orare tibi videntur poetae in theatris?

Cal. Mihi vero.

So. Nunc igitur reperimus orandi aliquam artem apud eiusmodi populum qui pueris simul et mulieribus et viris constet, tum servis tum liberis, quam non valde probamus; adulari enim eam dicimus.

Cal. Sane quidem.

So. Iam vero rhetorica illa apud Atheniensium populum ceterosque in civitatibus populos liberorum virorum, quid tandem nobis haec est? utrum tibi videntur optimi cuiusque causa dicere rhetores, spectantes ut cives quam optimi existant suis orationibus, an etiam hi id contendunt, ut gratificantur civibus, et propter suum proprium commodum parum curantes commune ut pueros tractant populos, gratificari tantum iis conantes, de hoc autem, num meliores futuri sint an peiores per haec, nihil laborantes?

Cal. Iam hoc non est simplex quod queris; sunt enim qui prospicientes civibus dicant quae dicant, sunt vero etiam tales quales tu diciois.

So. Satis est. nam etiamsi hoc est duplex, unum tamen eius adulatio erit turpisque concionandi ratio, alterum vero pulchrum, nempe hoc efficere ut quam

ἔσονται τῶν πολιτῶν αἱ ψυχαὶ, καὶ ἀεὶ διαμάχεσθαι λέγοντα τὰ βέλτιστα, εἴτε ἡδίω εἴτε ἀηδέστερα ἔσται τοις ἀκούοντος. ἀλλ’ οὐ πώποτε σὺ ταύτην εἰδεις τὴν ὁγητοφρικήν· Βῆτε τινα ἔχεις τῶν ὁγητόφων τοιοῦτον εἰπεῖν, τί οὐχὶ καὶ ἐμοὶ αὐτὸν ἔφρασας τις ἔστιν;

ΚΑΛ. Ἀλλὰ μὰ Άτ’ οὐκ ἔχω ἔγωγε σοι εἰπεῖν τῶν γε νῦν ὁγητόφων οὐδένα.

ΣΩ. Τὶ δέ; τῶν παλαιῶν ἔχεις τιν’ εἰπεῖν δι’ ὄντινα αἰτίαν ἔχουσιν Ἀθηναῖοι βελτίους γεγονέναι, ἐπειδὴ δεκίνος ἥρξατο δημηγορεῖν, ἐν τῷ πρόσθετῳ χρόνῳ χειρούς ὄντες; Σχῶ μὲν γάρ * οὐκ οἶδα τις ἔστιν οὗτος. C

ΚΑΛ. Τὶ δέ; Θεμιστοκλέα οὐκ ἀκούεις ἄνδρα ἀγαθὸν γεγονότα καὶ Κίμωνα καὶ Μιλτιάδην καὶ Περικλέα τούτοις τὸν νεωστὶ τετελευτηκότα, οὐ καὶ σὺ ἀκήκους;

ΣΩ. Εἰ ἔστι γε, ὡς Καλλίκλεις, ἦν πρότερον σὺ ἔλεγες ἀρετήν, ἀληθής, τὸ τὰς ἐπιθυμίας ἀποπιμπλάναι καὶ τὰς αὐτοῦ καὶ τὰς τῶν ἀλλων· εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ἀλλ’ ὅπερ ἐν τῷ ὑστέρῳ λόγῳ ἡναγκάσθημεν ἡμεῖς ὁμολογεῖν, ὅτι αἱ μὲν τῶν ἐπιθυμιῶν πληρούμεναι βελτίω ποιοῦσι τὸν ἄνθρωπον, ταύτας μὲν ἀποτελεῖν, αὐτὸν δὲ χειροῦ, μή· τούτου δὲ τέχνη τις εἶναι *); τοιοῦτον ἄνδρα τούτων τινὰ γεγονέναι ἔχεις εἰπεῖν;

ΚΑΛ. Οὐκ ἔχω ἔγωγε πῶς εἰπω.

ΣΩ. Ἀλλ’ εἰὰν ζητήσεις καλῶς, εὔρησεις. Ιδωμεν δὴ οὐτωσὶ ἀτρέμα σκοπούμενοι εἰ τις τούτων τοιοῦτος γέγονε. φέρε γάρ, ὃ ἀγαθὸς ἀνὴρ καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιστον λέγων ἂν λέγῃ ἄλλο τι * οὐκ εἰκῇ ἔρει, ἀλλ’ ἀποβλέπων πρὸς τι; Εὖτερος καὶ οἱ ἄλλοι πάντες δημιουργοί, βλέποντες πρὸς τὸ ξαντῶν ἔργον ξαστος; οὐκ εἰκῇ ἐκλεγόμενος προσφέρει ἀπροσφέρει πρὸς τὸ ἔργον τὸ αὐτοῦ, ἀλλ’ ὅπως ἀν εἰδός τι εἰντῷ σχῆμα τοῦτο ὃ ἔργάζεται· οἷον εἰ βούλει ἴδειν τοὺς ζωγράφους, τοὺς οἰκοδόμους, τοὺς ναυπηγούς, τοὺς ἀλλούς πάντας δημιουργούς, ὄντινα βούλει αὐτάν, ὡς εἰς τάξιν τινὰ ξαστος ξαστον τίθησιν ὃ ἀν τιθῇ, καὶ προσ-

*.) ίσ. τοῦτο δὲ τέχνης εἶναι.

optimi existant civium animi semperque id contendere ut dicat optima, sive iucunda sive iniucunda sint audi-
tibus. at numquam tu hauc vidisti rhetorican, vel si quem potes rhetorum dicere qui talis sit, quin tu mihi quoque dicis quis sit?

Cal. At mehercule non possum equidem tibi di-
cere aliquem de his qui nunc sunt rhetoribus.

So. Quid? de priscis num habes aliquem dicere, per quem dici possint Athenienses meliores facti esse, postquam incepisset concionari, quum antea peiores fu-
issent? equidem nescio quis sit hic.

Cal. Quid? Themistoclem nonne audisti virum bonum fuisse et Cimonem et Miltiadem et Periclem il-
lum non ita pridem mortuum, quem tu quoque au-
disti?

So. Sane quidem, si, Callicle, quam tu prius dixisti virtutem, haec vera est: cupiditates explere et suas et ceterorum; sin non hoc est, sed id, quod in po-
steriore sermone coacti sumus concedere, eis vide-
licet cupiditatibus, quibus expletis meliores existant homines, satisfacere, quibus autem deteriores, his non indulgere, idque artis esse opus: num eiusmodi virum de his aliquem fuisse potes dicere?

Cal. Non habeo equidem quid dicam.

So. At si quaeras pulchre, invenies. videamus igitur sic placide perpendentes, an quis horum talis fue-
rit. age enim, vir bonus et optimi causa dicens quae di-
cit nonne verba faciet haud temere, sed respiciens ali-
quid? quemadmodum etiam reliqui opifices omnes,
suum quisque opus respiciens, non temere sumentes adhibent quicquid adhibent operi suo, sed hoc confilio,
ut formam aliquam habeat id quod fabricantur. si exem-
pli causa considerare vis pictores, architectos, navium
fabricatores, quemciunque alium volueris opificem,
quomodo ordine quodam quisque quidque penat eorum

αναγκάζει τὸ ἔτερον τῷ ἑτέρῳ πρέπον τε εἶναι καὶ ἀρμότειν, ἵνα * ἂν τὸ ἄπαν ξυστίσηται τεταγμένον τε καὶ πε- 507 κοσμημένον πρᾶγμα· καὶ οὗ τε δὴ ἄλλοι δημιουργοὶ καὶ οὓς νῦν δὴ ἐλέγομεν, οἱ περὶ τὸ σῶμα παιδοτρίβαι τε καὶ λατροὶ, κοσμοῦσι που τὸ σῶμα καὶ ξυντάπτουσιν. ὁμολογοῦμεν οὖτο τοῦτ' ἔχειν ή οὐ;

ΚΑΛ. "Εστω τοῦτο οὖτως.

ΣΩ. Τάξεως ἄρα καὶ πόσμος τυχοῦσα οἰκία χρηστή ἀν τῇ, ἀταξίας δὲ ποχθηρά;

ΚΑΛ. Φῆμι. ^{πλ. 7}

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ πλοῖον ὥσταύ* τως; B

ΚΑΛ. Ναί. ^{πλ. 7}

ΣΩ. Καὶ μὴν καὶ τὰ σώματά φαμεν τὰ ἡμέτερα;

ΚΑΛ. Πάντα γε. ^{πλ. 7}

ΣΩ. Τι δέ; ή Ψυχὴ ἀταξίας τυχοῦσα ἔσται χρηστή, η τάξεώς τε καὶ κόσμου τινός;

ΚΑΛ. Ἀνάγκη ἐκ τῶν ἐμπροσθεν καὶ τοῦτο ξυνομολογεῖν.

ΣΩ. Τι οὖν ὅνομά ἔστιν ἐν τῷ σώματι τῷ ἐκ τῆς τάξεώς τε καὶ τοῦ κόσμου γιγνομένῳ;

ΚΑΛ. Τύλειαν καὶ ἴσχυντα θεως λέγεις.

ΣΩ. "Εγωγε. τι δὲ αὐτὸν ἐν τῇ Ψυχῇ ἐγγιγνομένῳ Σ ἐκ τῆς τάξεως καὶ τοῦ κόσμου; πειρῶ εὑρεῖν καὶ εἰπεῖν ὡςπερ ἐκείνῳ τὸ ὄνομα.

ΚΑΛ. Τι δὲ οὐκ αὐτὸς λέγεις, ὃ Σώκρατες;

ΣΩ. Ἄλλ' εἴ σοι ηδιόν ἔστιν, ἐγὼ ἐρῶ· σὺ δέ, ἀν μέν σοι δοκῶ ἐγὼ καλῶς λέγειν, φαδί, εἰ δὲ μή, Ελεγχε καὶ μὴ ἐπίτρεπε. "Εμοιγε δοκεῖ ταῖς μὲν τοῦ σώματος τάξεσιν ὅνομα εἶναι ὑγιεινόν, ἐξ οὗ ἐν αὐτῷ η ὑγίεια γίγνεται καὶ η ἄλλη ἀρετὴ τοῦ σώματος. ἔστι ταῦτα η οὐκ ἔστιν;

ΚΑΛ. "Εστιν.

* **ΣΩ.** Ταῖς δὲ τῆς Ψυχῆς τάξεσί τε καὶ κοσμήσεσι νόμι- D μόν τε καὶ νόμος, ὅθεν καὶ νόμιμοι γίγνονται καὶ κόσμοι· ταῦτα δέ ἔστι δικαιοσύνη τε καὶ σωφροσύνη· φῆς η οὐ;

ΚΑΛ. "Εστω.

quae ponat, cogatque alterum alteri conveniens esse atque congruere, donec universum composuerit ordinatum atque ornatum opus; et quum ceteri opifices tum quos modo memoravimus, in corporis cura versantes palaestrae magistri et medici ornant sano corpus et ordinant. concedimus ita se hoc habere, necne?

Cal. Esto hoc ita.

So. Ordinem igitur et ornatum nacta domus bona erit, ordine vero carens mala?

Cal. Aio.

So. Nonne etiam navigium similiter?

Cal. Ita.

So. Quin etiam corpora dicimus nostra ita habere?

Cal. Sane quidem.

So. Quid? animus num ordine carens bonus erit, an ordinis et ornatus cuiusdam particeps?

Cal. Necesse est e praegressis etiam hoc concedere.

So. Quodnam vero est ei nomen quod in corpore ex ordine et ornatu innascitur?

Cal. Sanitatem et robur, ni fallor, dicis.

So. Ego vero, quodnam autem ei quod in animo innascitur ex ordine et ornatu? conare reperire ac dicere, sicut illius nomen.

Cal. Cur non ipse dicas, Socrate?

So. Immo si tibi magis commodum hoc est, ego dicam, et tu, si tibi videor recte dicere, affirma, si minus, refelle nec permitte. Mihi quidem videtur cuique corporis ordini nomen esse sani, unde in ipso sanitas existat et reliqua virtus corporis. estne hoc ita necne?

Cal. Est ita.

So. Apimi vero ordini et ornatui nomen legitimi ac legis, unde etiam legitimi existunt et ornatii; hae autem sunt iustitia et temperantia; ait necne?

Cal. Esto.

ΣΩ. Οὐκοῦν πρὸς ταῦτα βλέπων ὁ δῆταρ ἵκενος ὁ τεχνικός τε καὶ ἀγαθὸς καὶ τοὺς λόγους προσοίσει ταῖς ψυχαῖς οὓς ἀν λέγη καὶ τὰς πράξεις ἀπάσας, καὶ δῶρον δάν τι διδῷ, δώσει, καὶ έάν τι ἀφαιρήσει, ἀφαιρήσεται, πρὸς τοῦτο ἀεὶ τὸν νοῦν ἔχων, ὅπως * ἀν αὐτοῦ τοῖς πο-
λεῖσις δικαιοσύνη μὲν ἐν ταῖς ψυχαῖς γίγνηται, ἀδικία δὲ
ἀπαλλάττηται, καὶ σωφροσύνη μὲν διγίγνηται, ἀκολαστα δὲ
ἀπαλλάττηται, καὶ ἡ ἄλλη ἀρετὴ ἐγγίγνηται, κακία δὲ ἀπίγ;
ἔνγχωρεῖς ἢ οὐ;

ΚΑΛ. Εὐγχωρῶ.

ΣΩ. Τι γὰρ ὄφελος, ὡς Καλλίκλεις, σώματι γε κά-
μνοντι καὶ μοχθηρῶς διακειμένῳ σιτίᾳ πολλὰ διδόναι καὶ
τὰ ἥδιστα ἢ ποτὰ ἢ ἄλλ' ὅτιοῦν, ὃ μὴ ὀνήσει αὐτὸς ἔσθ'
ὅτε πλέον ἢ τούναντίον, πατά γε τὸν δίκαιον λόγον, καὶ
ἄλαττον; ἔστι ταῦτα ἢ οὐ;

***ΚΑΛ.** "Εστω.

ΣΩ. Οὐ γάρ, οἶμαι, λυσιτελεῖ μετὰ μοχθηρίας σώ-
ματος ζῆν ἀνθρώπῳ ἀνάγκη γὰρ οὗτῳ καὶ ζῆν μοχθηρῶς·
ἡ οὐχ οὗτος;

ΚΑΛ. Ναί. Τοῦτο γέ τι πειράσθητι σιτάρῳ τὸ σῶμα.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τὰς ἐπιθυμίας ἀποπιπλάναι, οἷον
κεινῶντα φαγεῖν ὅσον βούλεται ἢ διψῶντα πιεῖν, ὑγιαίνον-
τα μὲν ἔδσιν οἱ λατροὶ ὡς τὰ πόλλα, κάμνοντα δέ, ὡς
ἔπος εἰπεῖν, οὐδέποτ' ἔδσιν ἐμπίπλασθαι ἢν ἐπιθυμεῖ; Εὐγ-
χωρεῖς τοῦτό γε καὶ σύ;

ΚΑΛ. * "Ἐγωγε.

ΣΩ. Περὶ δὲ φυχῆν, ὡς ἀριστεῖ, οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος;
Ἔως μὲν ἂν πονηρὰ ἢ, ἀνόητος τε οὖσα καὶ ἀκόλαστος καὶ
ἄδικος καὶ ἀνόσιος, εἰργεῖν αὐτὴν δεῖ τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ
μὴ ἐπιτρέπειν ἄλλ' ἄττα ποιεῖν, ἢ ἀφ' ὧν βελτίων ἔσται.
Φῆς ἢ οὐ;

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Οὕτω γάρ που αὐτῇ ἀμεινον τῇ ψυχῇ.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ εἰργεῖν ἔστιν ἀφ' ὧν ἐπιθυμεῖ πο-
λέζειν;

So. Nonne haec respiciens rhetor ille artificiosus ac bonus et orationes adhibebit animis quascumque dicit et actiones cunctas et donum si quod dat dabit, si quid adimit, adimet, ad hoc animum semper applicans, ut civibus suis iustitia quidem in mentibus existat, iniustitia vero expellatur, et temperantia quidem existat, incontinentia vero expellatur, et reliquae quidem virtutes existant, pravitas vero discedat? concedis necne?

Cal. Concedo.

So. Quid enim prodest, Callicle, corpori aegroto maleque affecto cibos multos dare et suavissimum vel potum vel aliud quid, quod ipsi interdum non plus proderit quam contrarium, immo, si quaeris, etiam minus? estne hoc ita necne?

Cal. Esto.

So. Neque enim, opinor, conductit cum pravitate corporis vivere homini; nam necesse est ita ipsum quoque prave vivere; an non ita est?

Cal. Ita.

So. Nonne etiam cupiditates explere, velut esurienti edere quantum velit vel satienti bibere, sano qui-dem permittunt medici plerumque, aegrotanti vero numquam fere permittunt satiari eis quae concupiverit? concedis hoc etiam tu?

Cal. Ego vero.

So. Animi porro, o bone, nonne eadem est ratio? dum pravus est, quippe demens et incontinentis et iniustus et impius, prohiberi eum oportet cupiditatibus nec permittendum ut aliud quid faciat, nisi haec quibus melior existat. ais necne?

Cal. Aio.

So. Hoc enim haud dubie ipsi melius animo.

Cal. Sane quidem.

So. Nonne prohibere illud est arcere ab eis quae concupiscit et castigare?

ΚΑΛ. Ναί, εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον τὸν λόγον.

ΣΩ. Τὸ πολάζεσθαι ἡρα τῇ φυχῇ ἀμεινόν ἐστιν η̄ ἀκολασία, ὥσπερ σὺ νῦν δὴ φῶν.

ΚΑΛ. Οὐκ * οἰδ' ἄττα λέγεις, ὡς Σώκρατες, ἀλλ' οἱ ἄλλοι τινὰ ἔρωτα.

ΣΩ. Ούτος ἀνήρ οὐχ ὑπομένει ὁφελούμενος καὶ αὐτὸς τοῦτο πάσχων, περὶ οὐ δὲ λόγος ἐστι, πολαζόμενος.

ΚΑΛ. Οὐδέ γέ μοι μέλει οὐδὲν ἄν σὺ λέγεις, καὶ ταῦτα σοι Γοργίου χάριν ἀπεκρινάμην.

ΣΩ. Εἰεν, τι οὖν δὴ ποιήσομεν; μεταξὺ τὸν λόγον καταλείψομεν *);

ΚΑΛ. Αὐτὸς γνώσει.

ΣΩ. Ἀλλ' οὐδὲ τοὺς μύθους φασὶ μεταξὺ θέ*μιν **) Δεῖναι καταλείπειν, ἀλλ' ἐπιθέντας κεφαλῆν, ἵνα μὴ ἄνευ κεφαλῆς περιῆῃ. Ἀπόκριναι οὖν καὶ τὰ λοιπά, ἵνα ημῖν οὐ λόγος κεφαλὴν λάβῃ.

ΚΑΛ. Ως βίαιος εἶ, ὡς Σώκρατες! ἐὰν δὲ ἐμοὶ πειθῇ, ζάσεις χαίρειν τὸν λόγον τοῦτον η̄ καὶ ἄλλῳ τῷ διατέξει.

ΣΩ. Τι οὖν ἄλλος ἐθέλει; μὴ γάρ τοι ἀτελῆ γε τὸν λόγον καταλίπωμεν.

ΚΑΛ. Αὐτὸς δὲ οὐκ ἄν δύναιο διελθεῖν τὸν λόγον, η̄ λέγων κατὰ σαυτὸν η̄ ἀποκρινόμενος σαυτῷ;

ΣΩ. Ἰνα μοι τὸ τοῦ Ἐπι*χάρμου γένηται, ἂ πρὸ Ετοῦ δύο ἄνδρες ἔλεγον, εἰς ὃν ἴκανὸς γένωμαι; ἀτὰρ κινδυνεύει ἀναγκαιότατον εἶναι οὕτως ***). εἰ μέντοι ποιήσομεν, οἷμαι ἔγωγε χρῆναι πάντας ήμᾶς φιλονείκως ἔχειν πρὸς τὸ εἰδέναι τὸ ἀληθὲς τί ἐστι περὶ ὃν λέγομεν καὶ τί ψεῦδος· ποινὸν γὰρ ἀγαθὸν ἀπασι φανερὸν γενέσθαι αὐτό. Δίειμι μὲν οὖν τῷ λόγῳ ἔγω, ὡς ἄν μοι δοκῇ ἔχειν, * ἐὰν δέ τῷ ὑμῶν μὴ τὰ ὅντα δοκῶ ὁμολογεῖν ἐ- 50 μαυτῷ, χρὴ ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ ἐλέγχειν· οὐδὲ γάρ τοι ἔγωγε εἰδὼς λέγω ἂ λέγω, ἀλλὰ ζητῶ ποινῆ μεθ' ὑμῶν,

*) γρ. καταλύομεν, καταλύσομεν, καταλείψωμεν.

**) γρ. θέμις.

***) ισ. οὗτος ποιεῖται.

Cal. Ita.

So. Castigando igitur contineri melius est animo quam incontinentia, quod quidem tu modo censebas.

Cal. Nescio quid dicas, Socrate; at alium quempiam interroga.

So. Hicce vir non vult iuvari et hoc ipsum pati, de quo agitur, castigari.

Cal. Neque sane eumo id quod tu dicis, et hoc ipsum tibi Gorgiae gratia respondi.

So. Iam quid faciemus? mediumne sermonem mittemus?

Cal. Ipse videris.

So. At nec fabulas dicunt medias fas esse mitti, sed imponendum esse caput, ut ne sine capite circumveant. Responde igitur mihi ad reliqua, ut nobis sermo caput nanciscatur.

Cal. Quam violentus es, Socrate! at si mihi obtemperaveris, missum facies hunc sermonem vel etiam cum alio quopiam colloqueris.

So. Quis igitur alius vult? scilicet ne imperfectum sermonem mittamus.

Cal. Ipse vero nonne potes persequi orationem, vel dicens per te vel respondens ipse tibi?

So. Ut mihi illud Epicharmi accidat: quae ante duo viri dicebant, his unus ego satisfaciam? quin videatur prorsus necessarium esse ita facere. si tamen id faciemus, equidem arbitror oportere nos omnis id contendere ut perspiciamus, quid verum sit eorum quae dicamus, quidve falsum; communiter est enim omnibus bonum manifestum hoc fieri. Persequar igitur oratione ego quomodo mihi videatur se habere, sin autem alicui de vobis non vera videbor mihi met ipse concedere, eum oportet impugnare ac refellere; neque enim iam sciens dico quae dico, sed quaerens communiter vobis-

ῶστε, ἂν τι φαίνηται λέγων ὁ ἀμφισβητῶν ἐμοί, ἐγὼ πρᾶ-
τος ἔνγλωρήσομαι, λέγω μέντοι ταῦτα, εἰ δοκεῖ χρῆναι δια-
περανθῆναι τὸν λόγον· εἰ δὲ μὴ βούλεσθε, ἔσμεν δὴ χαι-
ρεῖν καὶ ἀπίωμεν.

ΓΟΡ. Ἀλλ' ἐμοὶ μὲν οὐ δοκεῖ, ὡς Σάκρατες, χρῆναι
πω ἀπίεναι, ἄλλὰ διεξελθεῖν σε τὸν * λόγον· φαίνεται δὲ Β
μοι καὶ τοῖς ἄλλοις δοκεῖν. βούλομαι γάρ ἔγωγε καὶ αὐτὸς
ἀκοῦσαὶ σου αὐτοῦ διεύντος τὰ ἐπίλοιπα.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὲν δὴ, ὡς Γοργία, καὶ αὐτὸς ἡδέως μὲν
ἄν Καλλικλεῖ τούτῳ ἔτι διελεγόμην, ἔως αὐτῷ τὴν τοῦ
Ἀμφίονος ἀπέδωκα δῆσιν ἀντὶ τῆς τοῦ Ζήθου· ἐπειδὴ δὲ
σύ, ὡς Καλλικλεῖς, οὐκ ἔθελεις ἔνδιαιπερᾶναι τὸν λόγον,
ἄλλ' οὖν ἐμοῦ γε ἀκούων ἐπιλαμβάνου, ξένη τί σοι δοκῶ
μὴ καλῶς λέγειν· καὶ με ἐὰν ἔξελέγῃς, οὐκ ἀ*χθεσθήσο-
μαι σοι, ὥσπερ σὺ ἐμοί, ἄλλὰ μέγιστος εὐεργέτης παρ'
ἐμοὶ ἀναγεγράψει.

ΚΑΛ. Λέγε, ὡς γαθὲ, αὐτὸς καὶ πέραινε.

ΣΩ. Ἀκούει δὴ ἐξ ἀρχῆς ἐμοῦ ἀναλαβόντος τὸν λό-
γον. Ἄρα τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ἀγαθὸν ταῦτον ἔστιν; Οὐ ταῦ-
τον, ὡς ἐγὼ καὶ Καλλικλῆς ὠμολογήσαμεν. Πότερον δὲ τὸ
ἡδὺ ἔνεκα τοῦ ἀγαθοῦ πρακτέον ἢ τὸ ἀγαθὸν ἔνεκα τοῦ
ἡδέος; Τὸ ἡδὺ ἔνεκα τοῦ ἀγαθοῦ. Ἡδὺ δέ ἔστι τοῦτο οὐ πα-
ραγενομένου ἡδόμεθα, ἀ*γαθὸν δὲ οὐ παρόντος ἀγαθοὶ ἔσμεν; Δ
Πάνυ γε. Ἀλλὰ μὴν ἀγαθοὶ γέ ἔσμὲν καὶ ἡμεῖς καὶ τὰλλα πάν-
τα ὅσα ἀγαθά ἔστιν, ἀφετῆς τινὸς παραγενομένης. Ἐμοιγε
δοκεῖ ἀναγκαῖον εἶναι, ὡς Καλλίκλεις. Ἀλλὰ μὲν δὴ ἢ γε
ἀρετὴ ἔκάστου, καὶ σκεύους καὶ σώματος καὶ ψυχῆς αὖ
καὶ ζώου παντός, οὐχ οὗτως εἰκῇ κάλλιστα παραγίγνεται,
ἄλλα τάξει καὶ δρθότητι καὶ τέχνῃ, ἥτις ἔκάστῳ ἀποδέδο-
ται αὐτῶν. ἄρα ἔστι ταῦτα; Ἔγὼ μὲν γάρ φημι. Ταῦτη
ἄρα τεταγμένον καὶ κεκο*σμημένον ἔστιν ἢ ἀρετὴ ἔκάστου; Ε
Φαίην ἂν ἔγωγε. Κόσμος τις ἄρα ἐγγενόμενος ἐν ἐλάστῳ ὁ
ἔκάστου οἰκεῖος ἀγαθὸν παρέχει ἔκαστον τῶν ὄντων; Ἐμοιγε
δοκεῖ. Καὶ ψυχὴ ἄρα κόσμον ἔχουσα τὸν ἑαυτῆς ἀμείνων τῆς
ἀκοσμήτου; Ἀνάγκη. Ἀλλὰ μὴν ἢ γε κόσμον ἔχουσα κοσμία;
Πῶς γὰρ οὐ μέλλει; Ἡ δέ γε κοσμία σώφρων; * Πολλὴ 507

cum: ut, si quid visui fuerit dicere is qui mecum discep-
tet, ego primus sim assensurus. dico autem hoc ut
cognoscam, num vobis videatur perficiendus esse sermo;
si nolueritis, missum eum faciamus ac discedamus.

Gor. At mihi quidem, Socrate, videtur nondum
discedendum esse, sed te oportere persequi orationem;
ni fallor, ceteris quoque ita videtur. aveo enim ipse quo-
que te audire explicantem reliqua.

So. Enimvero, Gorgia, ipse quoque libenter cum
Callicle hoc adhuc colloquutus essem, donec ei Amphio-
nis dictum reddidisse pro illo Zethi; quoniam vero tu,
Callicle, non vis mecum absolvere sermonem, saltem
me audiens impugna, si tibi videbor non recte dicere,
et si me redargueris, non succensebo tibi, ut tu mihi,
sed optime meritus in tabulas meas prescriptus eris.

Cal. Dic, o bone, ipse et absolve.

So. Audi igitur ab initio me repetentem orationem.
Num iucundum et bonum idem est? Non idem, ut ego et
Callicles concessimus. Utrum iucundum boni causa faci-
endum est, an bonum iucundi causa? Iucundum boni causa.
Iucundum vero est, quo, si adest, gaudemus, bonum au-
tem, quo, si adest, boni sumus? Sane quidem. Iam vero
boni sumus et nos et reliqua omnia quae bona sunt, eo
quod virtus aliqua adest. Mihi quidem videtur neces-
sarium esse, Callicle. At vero virtus cuiusque et sup-
pellectilis et corporis et animi itemque omnium ani-
mantium non sic temere pulcherrima adest, sed ordine,
recta ratione et arte, quae cuique illorum tributa est.
num ita se habet? Evidem aio. Ordine igitur ordinata
atque ornata est virtus uniuscuiusque. Dicam equidein.
Ornatus ergo si inest in quoque cuiusque proprius, bo-
nam efficit quamque rem. Mihi quidem videtur. Ergo
etiam animus ornatum habens sui proprium melior in-
ornato? Necesse est. Atqui ornatum habens ornatus
est? Quidni sit? Ornatus vero prudens? Prorsus neces-

ἀνάγκη. Ἡ ἡρα σώφρων ψυχὴ ἀγαθή; Ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω παρὰ ταῦτα ἄλλα φάναι, ὃ φίλε Καλλίκλεις, σὺ δ' εἰ ἔχεις, δίδασκε.

ΚΛΔ. Άλγ' ὃ γαθέ.

ΣΩ. Λίγω δὴ ὅτι, εἰ ἡ σώφρων ἀγαθή ἐστιν, η τούνατίον τῇ σώφρονι πεπονθυῖα κακή ἐστιν. ἦν δὲ αὐτῇ ἡ ἀφρων τε καὶ ἀκόλαστος. Πάνυ γε. Καὶ μὴν ὃ γε σώφρων τὰ προσήκοντα πράττοι ἂν καὶ περὶ θεοὺς καὶ περὶ ἀνθρώπους οὐ γὰρ ἀν σωφρονοίῃ τὰ μὴ προσήκοντα * πράττων. Β 'Ανάγκη ταῦτ' εἶναι οὕτως. Καὶ μὴν περὶ μὲν ἀνθρώπους τὰ προσήκοντα πράττων δίκαιον ἂν πράττει, περὶ δὲ θεοὺς δσια, τὸν δὲ τὰ δίκαια καὶ δσια πράττοντα ἀνάγκη δίκαιον καὶ δσιον εἶναι. "Εστι ταῦτα. Καὶ μὲν δὴ καὶ ἀνδρείον γε ἀνάγκη· οὐ γὰρ δὴ σωφρονος ἀνδρός ἐστιν οὔτε διώκειν οὔτε φεύγειν ἢ μὴ προσήκει, ἀλλ' ἢ δεῖ καὶ πράγματα καὶ ἀνθρώπους καὶ ἥδονάς καὶ λύπας φεύγειν καὶ διώκειν, καὶ ὑπομένοντα καρτερεῖν ὅπου δεῖ. ὥστε πολ*λὴ ἀνάγκη, ὃ Καλλίκλεις, τὸν σώφρονα, ὥστερ διήλθομεν, δίκαιον ὅντα καὶ ἀνδρείον καὶ δσιον ἀγαθὸν ἄνδρα εἶναι τελέως, τὸν δὲ ἀγαθὸν εὗ τε καὶ καλῶς πράττειν ἢ ἢ πράττη, τὸν δὲ εὗ πράττοντα μακάριόν τε καὶ εὐδαίμονα εἶναι, τὸν δὲ πονηρὸν καὶ κακῶς πράττοντα ἄθλιον. οὔτος δ' ἢ ἢ εἴη ὁ ἐναντίως ἔχων τῷ σώφρονι, ὁ ἀκόλαστος, ὃν σὺ ἐπήνεις. 'Ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα οὕτω τίθεμαι καὶ φημι ταῦτ' ἀληθῆ εἶναι· εἰ δὲ ἐστιν ταῦτα ἀληθῆ, τὸν βουλόμενον, ὃς κοικεῖν, * εὐδαίμονα εἶναις σωφροσύνην μὲν διωτέον καὶ ἀσκητέον, ἀκολασίαν δὲ φευκτέον, ὡς ἔχει ποδῶν ἔκαστος ἥμῶν, καὶ παρασκευαστέον μάλιστα μὲν μηδὲν δεῖσθαι τοῦ κολάζεσθαι, ἐὰν δὲ δεηθῇ ἢ αὐτὸς ἢ ἄλλος τις τῶν οἰκείων, ἢ ἰδιώτης ἢ πόλις, ἐπιθετέον δίκην καὶ κολαστέον, εἰ μέλλει εὐδαίμων εἶναι. οὔτος ἔμοιγε δοκεῖ ὁ σκοπὸς εἶναι, πρὸς δὲν βλέποντα δεῖ ξῆν, καὶ πάντα εἰς τοῦτο καὶ τὰ αὐτοῦ ξυντείνοντα καὶ τὰ τῆς πόλεως, ὅπως δικαιοσύνη παρέσται καὶ σωφροσύνη τῷ μα*καρίῳ μέλλοντι ἔσεσθαι, οὕτω πράττειν, οὐκ ἐπιδυμίας ἔδωντα ἀκολάστους εἶναι καὶ ταύτας ἐπιχειροῦντα πληροῦν, ἀνήνυτον κακόν, ληστοῦ βίου ζῶντα. οὔτε γὰρ ἢ

farium. Prudens ergo animus bonus? Evidem nihil habeo quod praeter haec dicam, o care Callicle, tu vero si quid habes, doce.

Cal. Dic, o bone.

So. Dico igitur, si prudens bonus sit, contrario modo, ac prudentem, affectum esse malum; erat autem hic demens et incontinens. Sane quidem. Atqui prudens consentanea faciet, quod tum ad deos tum ad homines spectat; neque enim prudens erit haud consentanea faciens. Necesse est haec ita habere. Et vero qui ad homines consentanea facit, iusta faciet, qui ad deos, pia, et qui iusta ac pia facit, iustus ac pius sit necesse est. Ita est. Quin etiam fortis sit necesse est; non enim prudentis viri est vel sectari vel fugere quod non est consentaneum, sed quas oportet res et homines et voluptates et dolores fugere et sectari, et sustinentem perseverare ubi oportet. quocirca prorsus necesse est, Callicle, prudentem, ut explicavimus, quum iustus et fortis et pius sit, virum esse perfecte bonum, bonum vero bene et pulchre facere quicquid faciat, et bene facientem felicem ac beatum esse, improbum contra et male facientem miserum. hic autem erit contrarius prudentis, incontinens ille, quem tu laudabas. Ego quidem haec ita statuo et aio haec vera esse; haec autem si vera sunt, eum patet, qui velit beatus esse, temperantiam oportere sectari et exercere, incontinentiam vero fugere, quantum quisque nostrum pedibus valeat, et ita se comparare, ut potissimum nullam requirat castigationem, sin requirat vel ipse vel alius quis familiarium, sive privatus sive civitas, affici eum oportet poena et castigari, si futurus est beatus. hic mihi videtur terminus esse, quem respicientes nos vivere oporteat, in omnibus tam nostris quam civitatis rebus hoc spectantes, ut iustitia adfit et temperantia ei, qui beatus est futurus, non finentes cupiditates incontinentes esse nec curantes eas explere, insatiabile malum, latronis vitam viventes.

ἄλλῳ ἀνθρώπῳ προεφίλης ἂν εἴη ὁ τοιοῦτος οὐτε θεῷ· κοινωνεῖν γὰρ ἀδύνατος· ὅτῳ δὲ μὴ ἔνι κοινωνίᾳ, φίλᾳ οὐκ ἂν εἴη. φασὶ δ' οἱ σοφοί, ὡς Καλλίκλεις, καὶ οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους τὴν κοινωνίαν * ἔννε- 508 χειν καὶ φίλαν καὶ κοσμιότητα καὶ σωφροσύνην καὶ δικαιότητα, καὶ τὸ ὅλον τοῦτο διὰ ταῦτα κόσμον καλοῦσιν, ὡς ἐταίρε, οὐκ ἀκοσμίαν οὐδὲ ἀκολασίαν· σὺ δέ μοι δοκεῖς οὐ προσέχειν τὸν νοῦν τούτοις, καὶ ταῦτα σοφὸς ὡν, ἄλλα λέληθέ σε ὅτι ἡ Ισότης ἡ γεωμετρικὴ καὶ ἡ θεοῖς καὶ ἡ ἀνθρώποις μέγα δύναται· σὺ δέ πλεονεξίαν οἷς δεῖν ἀσκεῖν· γεωμετρίας γὰρ ἀμελεῖς. Εἰσεν, ἡ ἐξελεγυκτέος δὴ οὗτος ὁ λόγος ἡμῖν ἐστίν, ὡς οὐ δικαιο*σύνης καὶ σωφροσύνης πτήσει εὐδαίμονες οἱ εὐδαίμονες, πακίας δὲ ἄθλιοι οἱ ἄθλιοι, ἡ, εἰ οὗτος ἀληθής ἐστι, σκεπτέον τί τὰ ἔνυμβαίνοντα. τὰ πρόσθεν ἔκεινα, ὡς Καλλίκλεις, ἔνυμβαίνει πάντα, ἐφ' οἷς σύ με ἥρουν; εἰ σπουδάζων λέγοιμι, λέγοντα ὅτι κατηγορητέον εἴη καὶ αὐτοῦ καὶ νέος καὶ ἐταίρουν, ἐάν τι ἀδικῇ, καὶ τῇ φητορικῇ ἐπὶ τοῦτο χρηστέον· καὶ ἡ Πῶλον αἰσχύνη φουν ἔνγχωρεῖν, ἀληθῆ ἄρα ἦν, τὸ εἶναι τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, ὅσφερ αἰσχιον, το*σούτῳ κάκιον· καὶ τὸν μέλλοντα ὄρθως φητορικὸν ἔσε- C σθαι δίκαιον ἄρα δεῖ εἶναι καὶ ἐπιστήμονα τῶν δικαίων, ὃ αὖ Γοργίαν ἔψη Πῶλος δὶ' αἰσχύνην διμολογῆσαι. Τούτων δὲ οὕτως ἔχόντων, σκεψώμεθα τί ποτ' ἐστὶν ἡ σὺ ἔμοι ὀνειδίζεις, ἄρα παλᾶς λέγεται ἡ οὐ, ὡς ἄρα ἔγα οὐχ οἶσι τὸ εἰμὶ βοηθῆσαι οὔτε ἔμαυτῷ οὔτε τῶν φίλων οὐδενὶ οὐδὲ τῶν ὀἰκειων, οὐδὲ ἐκεῖσαι ἐπ τῶν μεγίστων κινδύνων, εἰμὶ δὲ ἐπὶ τῷ βουλομένῳ, ὃςπερ οἱ ἄτιμοι τοῦ ἑθέλοντος, ἂν τε τύπτειν βούληται, τὸ νεανικὸν δὴ τοῦτο τοῦ Δ σοῦ λόγου, ἐπὶ πόδόης, ἐάν τε γοήματα ἀφαιρεῖσθαι, ἐάν τε ἐκβάλλειν ἐκ τῆς πόλεως, ἐάν τε τὸ ἔσχατον ἀποκτεῖναι· καὶ οὕτω διακεῖσθαι πάντων δὴ αἰσχιστόν ἐστιν, ὡς ὁ σὸς λόγος. δὲ δὴ ἔμοις, ὅστις πολλάκις μὲν ἥδη εἰδηται, οὐδὲν δὲ πωλεῖν

neque enim alii homini acceptus erit talis homo neque deo, quia cum altero se coniungere nequit; cui vero nulla est coniunctio, neque amicitia erit. dicunt autem sapientes, Callicle, etiam coelum et terram, deos et homines coniunctione contineri et amicitia et modestia et temperantia et iustitia, et hanc rerum universitatem siccirco mundum appellant, o amico, non immunditiam vel incontinentiam; tu vero mihi videris non animadvertere haec, licet sapiens sis, sed fugit te, aequalitatem geometricam et apud deos et apud homines multum valere; quocirca plus habendi cupiditati censes esse indulgendum; geometriam enim negligis. Iam aut refellenda nobis est haec oratio quae ponit, iustitia et temperantia comparata beatos esse qui beati sint, pravitate vero qui miseri sint miseros esse, aut, si haec vera est, anquirendum quae sint consequentia. priora illa, Callicle, consequuntur cuncta, in quibus ex me quaerebas, num serio dicerem dicens, accusare quemque debere se ipsum et filium et amicum, si quid iniuste fecisset, et rhetorica ad hoc adhibere; et quae Polum pudore adductum arbitrabare concessisse, haec sane erant vera, esse iniuriam facere quam accipere, quanto turpius, tanto peius; et qui futurus est vere rhetoricus, eum oportet iustum esse ac scientem iustorum, quod vicissim Gorgiam dicebat Polus pudore adductum concessisse. Quae quum ita se habeant, videamus quid tandem sit illud quod tu mihi exprobras; num bene dicatur necne me non posse auxiliari neque mihi met ipsi neque amicorum alicui neque affinium, nec eripere e maximis periculis, sed esse me cuiuslibet hominis, sicut infames eiusvis sint, sive infringere velit, quod scilicet gloriosum erat dictum tuum, colaphum, sive facultatibus spoliare, sive elicere ex urbe, sive ad extremum interficere; et in hoc esse flatu, omnium sane turpissimum est, ut tua declarat oratio. mea vero, quae saepius quidem iam dicta est, nihil tamen impedit quominus etiam

καὶ ἔτι λέγεσθαι· οὐ φημι, ὁ Καλλίκλεις, τὸ τύπτεσθαι
 ἐπὶ κόφῆς * ἀδίκως αἰσχιστον εἶναι, οὐδὲ γε τὸ τέμνεσθαι Ε
 οὔτε τὸ σῶμα τὸ ἡμὸν οὔτε τὸ βαλάντιον, ἀλλὰ τὸ τύπτειν
 καὶ ἡμὲ καὶ τὰ ἡμὰ ἀδίκως καὶ τέμνειν καὶ αἰσχιον καὶ πά-
 κιον, καὶ πλέπτειν γε ἄμα καὶ ἀνδραποδίζεσθαι καὶ τοιχω-
 ρυχεῖν καὶ ξυλλήβδην ὄτιοῦν ἀδικεῖν καὶ ἡμὲ καὶ τὰ ἡμὰ τῷ
 ἀδικοῦντι καὶ πάκιον καὶ αἰσχιον εἶναι η̄ ἡμοὶ τῷ ἀδικο-
 μένῳ. Ταῦτα ἡμῖν ἄνω ἔκει ἐν τοῖς ἐμπροσθεν λόγοις οὐ-
 τῷ φανέντα, ὡς ἔγω λέγω, κατέχεται καὶ δέδεται, * καὶ εἰ 509
 ἀγροικότερόν τι εἴπειν ἔστι, σιδηροῖς καὶ ἀδαμαντίνοις λό-
 γοις, ὡς γοῦν ἀν δόξειεν οὐτωσί, οὐς σὺ εἰ μὴ λύσεις η̄ σου
 τις νεανικώτερος, οὐχ οἶον τε ἄλλως λέγοντα, η̄ ὡς ἔγω νῦν
 λέγω, καλῶς λέγειν· ἐπεὶ ἔμοιγε ὁ αὐτὸς λόγος ἔστιν ἀεί,
 ὅτι ἔγω ταῦτα οὐκ οἶδα ὅπως ἔχει, ὅτι μέντοι, ὡν ἔγω
 ἐντετύχηκα, ὥσπερ νῦν, οὐδεὶς οἶος τὸ ἔστιν ἄλλως λέγων
 μὴ οὐ καταγέλαστος εἶναι. ²Ἐγὼ μὲν οὖν αὐ τίθημι ταῦτα Β
 οὐτως ἔχειν. εἰ δὲ οὐτως ἔχει καὶ μέγιστον τῶν κακῶν ἔστιν η̄
 ἀδικία τῷ ἀδικοῦντι καὶ ἔτι τούτου μεῖζον μεγίστον οὗτος, εἰ
 οἶον τε, τὸ ἀδικοῦντα μὴ διδόναι δίκην, τίνα ἀν βοήθειαν
 μὴ δυνάμενος ἀνθρωπος βοηθεῖν ἑαυτῷ καταγέλαστος ἀν τῇ
 ἀληθείᾳ εἴη; ἀρ̄ο̄ οὐ ταύτην, η̄τις ἀποτρέψει τὴν μεγίστην
 σῆμαν βλάβην; ἀλλὰ πολλὴ ἀνάγκη ταύτην εἶναι τὴν αἰσχίστην
 βοήθειαν μὴ δύνασθαι βοηθεῖν μήτε ἑαυτῷ μήτε τοῖς αὐ-
 τοῦ φίλοις τε καὶ οἰκείοις, * δευτέραν δὲ τὴν τοῦ δευτέ- C
 ρου κακοῦ καὶ τρίτην τὴν τοῦ τρίτου καὶ τᾶλλα οὐτως, ὡς
 ἐκάστου κακοῦ μέγεθος πέφυκεν, οὐτω καὶ πάλλος τοῦ δυ-
 νατὸν εἶναι ἐφ̄ ἐκαστα βοηθεῖν καὶ αἰσχύνη τοῦ μή. ἀρ̄ο̄
 ἄλλως, η̄ οὐτως ἔχει, ὁ Καλλίκλεις;

ΚΑΛ. Οὐκ ἄλλως.

ΣΩ. Ανεῖν οὖν οὗτοιν, τοῦ ἀδικεῖν τε καὶ ἀδικεῖσθαι,
 μεῖζον μὲν κακόν φαμεν τὸ ἀδικεῖν, ἔλαττον δὲ τὸ ἀδικεῖσθαι.
 Τί οὖν ἀν παρασκενασάμενος ἀνθρωπος βοηθήσειεν αὐτῷ,
 ὥστε ἀμφοτέροις τὰς ὠφελείας ταύτας ἔχειν, τίνη τε ἀ*πὸ τοῦ Ρ
 μὴ ἀδικεῖν καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι; πότερα δύναμιν η̄

nunc dicatur, haec est: aio, Callicle, non hoc, si infringatur mihi colaphus iniuste, turpissimum esse, neque si fecetur mihi vel corpus vel crumena, sed percutere et me et mea iniuste et secare turpius ac peius esse, quin etiam furari et servum rapere et parietes perfodere et in universum iniuriam quamcumque et mihi et meis facere iniuriam facienti et peius et turpius esse quam mihi iniuriam accipienti. Haec quae supra in praegresso illo sermone ita nobis apparuerunt, ut dico, continentur et vineta sunt, licet agrestius quodammodo sit dictu, ferreis et adamantinis rationibus, ut certe videatur, quas tu nisi disfolveris vel te validior quisquam, fieri non poterit ut aliter dicens, quam ego nunc dico, recte dicat; nam mihi quidem semper eadem est ratio, haec me nescire, quomodo se habeant, eorum tamen quos offenderim, sicut nunc, neminem potuisse aliter dicere, quin ridiculus fuerit. Itaque ego iterum statuo haec sic habere. quodsi vero ita habent et maximum malorum est iniustitia iniuste facienti etiamque maius, si fieri potest, hoc maximo, iniuste factorum nullas dare poenas, quamnam opem homo sibi ipse ferre non valens reapse ridiculus erit? nonne hanc, quae depulsura est maximam a nobis perniciem? at prorsus necesse est turpissimum esse hanc non posse opem ferre neque sibi neque amicis affinibusque; deinde opem ferre non posse adversus secundum malum, tertio adversus tertium, et ita in reliquis, quo maius natura sit quodque malum, eo pulchrius esse opem ferre posse adversus illud eoque turpius non posse. num aliter, an ita se habet, Callicle?

Cal. Haud aliter.

So. De duobus igitur his, iniuria facienda et iniuria accipienda, maius esse malum dicimus iniuriam facere, minus iniuriam accipere. Iam quid homo sibi comparans opem ferre poterit sibi, ut utrumque hoc percipiat commodum, unum, ne ipse iniuriam faciat, alterum, ne iniuriam accipiat? utrum potestatem an

βούλησιν; ὅδε δὲ λέγω πότερον, ἐὰν μὴ βούληται ἀδικεῖθαι, οὐκ ἀδικήσεται, ἦ, ἐὰν δύναμιν παρασκευάσηται τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι, οὐκ ἀδικήσεται;

ΚΑΛ. Αἴλον δὴ τοῦτο γε ὅτι, ἐὰν δύναμιν.

ΣΩ. Τὶ δὲ δὴ τοῦ ἀδικεῖν; πότερον, ἐὰν μὴ βούληται ἀδικεῖν, ἵκανὸν τοῦτ' ἐστίν (οὐ γὰρ ἀδικήσει), ἢ καὶ * ἐπὶ τοῦτο δεῖ δύναμίν τινα καὶ τέχνην παρασκευάσασθαι, ὡς, ἐὰν μὴ μάθῃ αὐτὰ καὶ ἀσκήσῃ, ἀδικήσει; Τὶ οὐκ αὐτό γέ μοι τοῦτο ἀπεκρίνω, ὡς Καλλίπλεις; πότερόν σοι δοκοῦμεν δρθῶς ἀναγκασθῆναι ὄμολογεῖν ἐν τοῖς ἐμπροσθεν λόγοις ἔγω τε καὶ Πῶλος ἦ οὖ, ἡνίκα ὡμολογήσαμεν μηδένα βουλόμενον ἀδικεῖν, ἀλλ' ἀκοντας τοὺς ἀδικοῦντας πάντας ἀδικεῖν;

ΚΑΛ. Ἐστω δοι τοῦτο, ὡς Σώκρατες, οὗτως, * ἵνα 510 καὶ διαπεράνης τὸν λόγον.

ΣΩ. Καὶ ἐπὶ τοῦτο ἄρα, ὡς ἔοικε, παρασκευαστέον ἐστὶ δύναμίν τινα καὶ τέχνην, ὅπως μὴ ἀδικήσημεν.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τίς οὖν ποτ' ἐστὶ τέχνη τῆς παρασκευῆς τοῦ μηδὲν ἀδικεῖσθαι ἢ ὡς ὀλίγιστα; σκέψαι εἰδος δοκεῖ ἥπερ ἔμοι· ἔμοι μὲν γὰρ δοκεῖ ἥδε· ἢ αὐτὸν ἄρχειν δεῖν ἐν τῇ πόλει ἢ καὶ τυραννεῖν, ἢ τῆς ὑπαρχούσης πολιτείας ἔταιρον εἶναι.

ΚΑΛ. Ὁρᾶς, ὡς Σώκρατες, ὡς ἔγὼ ἔτοιμός είμι ἐπιπαινεῖν, ἂν τι καλῶς λέγης; τοῦτό μοι δοκεῖς πάνυ καθλῶς εἰρηκέναι.

ΣΩ. Σκόπει δὴ καὶ τόδε ἐάν δοι δοκῶ εὖ λέγειν. φίλος μοι δοκεῖ ἔκαστος ἔκαστῳ εἶναι ὡς οἶόν τε μάλιστα, ὅνπερ οἱ παλαιοὶ τε καὶ σοφοὶ λέγουσιν, ὁ ὅμοιος τῷ δμοίῳ· οὐ καὶ σοί;

ΚΑΛ. Ἔμοιγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὅπου τύραννός ἐστιν ἄρχων ἄγριος καὶ ἀπαίδευτος, εἰδος τούτου ἐν τῇ πύλῃ πολὺ βελτίων εἶη,

voluntatem? ita vero dico: utrum si nolit iniuriam accipere, non accipiet, an, si hanc sibi potestatem comparaverit ut iniuriam nullam accipiat, non accipiet?

Cal. Perspicuum id quidem est, si potestatem natum fuerit.

So. Quid vero iniuriam facere? utrum, si nolit iniuriam facere, hoc satis erit (neque enim iniuriam faciet), an etiam ad hoc oportet ipsum potestatem quandam et artem sibi comparare, ut, nisi eam didicerit atque exercuerit, iniuriam sit facturus? Quin ad hoc ipsum mihi respondes, Callicle? utrum tibi videmur recte coacti esse concedere in superiore disputatione ego et Polus necne, quum concessimus neminem ultiro iniuriam facere, sed invitum iniuste facientem quemque iniuste facere?

Cal. Esto tibi hoc, Socrate; ita, ut scilicet absolvas sermonem.

So. Itaque ad hoc quoque, ut patet, paranda est potestas quaedam et ars, ne iniuriam facturi simus.

Cal. Sane quidem.

So. Quae tandem est ars illa qua homo se comparare possit ad nullam vel quam minimam iniuriam accipiendam? vide an tibi videatur eadem esse quae mihi: mihi enim videtur haec: aut ipsum oportere imperare in civitate vel etiam dominari, aut imperii iam constituti assentatorem esse.

Cal. Videsne, Socrate, quam ego proclivis sim ad laudandum, si quid recte dicas? hoc mihi videris sat recte posuisse.

So. Perpende modo etiam hoc num tibi videar bene dicere. amicus mihi videtur quisque cuiusque esse quam maxime, id quod veteres et sapientes dicunt, similis simili; nonne etiam tibi?

Cal. Mihi vero.

So. Ubi igitur tyrannus dominatur ferox et inculsus, hic, si quis in civitate ipso melior est, metuet haud

φοβοῖτο δῆπου ἂν αὐτὸν ὁ τύραννος, καὶ τούτῳ οὐκέτι ποτε δύναμε φίλος γενέσθαι.

ΚΑΛ. Ἐστι ταῦτα.

ΣΩ. Οὐδέτε γε εἴ τις πολὺ φαυλότερος εἴη, οὐδὲ ἂν οὐτος· καταφρονοῦ γάρ ἂν αὐτοῦ ὁ τύραννος καὶ οὐκ ἂν ποτε ὡς πρὸς φίλον σπουδάσειεν.

ΚΑΛ. Καὶ ταῦτ' ἀληθῆ.

ΣΩ. Λειπεται δὴ ίκείνος μόνος ἄξιος λόγου φίλος τῷ τοιούτῳ, διὰ τοῦτο οὐδὲν, ταῦτα ψέγων καὶ ἐπαινῶν, ἐθέλη ἀρχεσθαι καὶ ὑποκεῖσθαι τῷ ἀρχοντι· οὗτος μέγα ἐν ταύτῃ τῇ πόλει δυνήσεται, τοῦτον οὐδεὶς χαίρων ἀδικήσει· οὐχ οὕτως ἔχει;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Εἰ ἄρα τις ἐνυοήσειεν ἐν ταύτῃ τῇ πόλει τῶν νέων, Τίνα ἂν τρόπον ἔγω μέγα δυναίμην καὶ μηδεὶς με ἀδικοίη; αὖτη, ὡς ξοικεν, αὐτῷ ὄδος ἔστιν, εὔθυς ἐκ νέου ἐθίζειν αὐτὸν τοῖς χαίρειν καὶ ἀγθεσθαι τῷ δεσπότῃ καὶ παρασκευάζειν ὅπως ὅτι μάλιστα ὅμοιος ἔσται ἐκείνῳ· οὐχ οὕτως;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν τούτῳ τὸ μὲν μὴ ἀδικεῖσθαι καὶ μέτα γε Ε δύνασθαι, ὡς ὁ ὑμέτερος λόγος, ἐν τῇ πόλει διαπεράξεται;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἄρούν καὶ τὸ μὴ ἀδικεῖν; ἢ πολλοῦ δεῖ, εἴπερ ὅμοιος ἔσται τῷ ἀρχοντι ὅντι ἀδίκῳ καὶ παρὰ τούτῳ μέγα δυνήσεται; ἀλλ' οἷμαι ἔγωγε, πᾶν τούναντίον οὕτωσί η παρασκευὴ ἔσται αὐτῷ ἐπὶ τὸ οἶω τε εἰναι ὡς πλεῖστα ἀδικεῖν καὶ ἀδικοῦντα μὴ διδόναι δίκην· η γάρ;

ΚΑΛ. Φαίνεται.

***ΣΩ.** Οὐκοῦν τὸ μέγιστον αὐτῷ κακὸν ὑπάρξει μο- 511 χθηρῷ ὅντι τὴν ψυχὴν καὶ λελωβημένῳ διὰ τὴν μίμησιν τοῦ δεσπότου καὶ δύναμιν;

ΚΑΛ. Οὐκ οἶδ' ὅπῃ στρέψεις ἐκάστοτε τοὺς λόγους

dubie illum, nec umquam toto ei animo poterit amicus esse.

Cal. Est ita.

So. Neque etiam, si quis longe vilior erit; despiciet enim hunc tyrannus nec umquam ut amicum colet.

Cal. Etiam hoc verum.

So. Relinquitur igitur, ut ille solus sit aestimatione dignus amicus huiusmodi dominatori, qui simili ingenio eademque vituperans ac laudans patiatur se regi et subiectum esse imperanti: hic multum in hac civitate valbit, huic nemo impune iniuriam faciet; nonne ita habet?

Cal. Ita.

So. Si quis igitur iuniorum in hac civitate secum reputet hoc: Quo ego pacto multum potero, nec ullus mihi iniuriam faciet? haec, ni fallor, ipsi via sit, statim a pueritia adsuescere isdem gaudere et dolere ac tyraonus et ita se comparare ut quam simillimus illius evadat; nonne ita?

Cal. Vero.

So. Nonne hic, nullam ut iniuriam accipiat multumque possit, quemadmodum vestra est oratio, in civitate ista impetraverit?

Cal. Sane quidem.

So. Num vero etiam hoc nullam ut iniuriam faciat? an multum abest, si quidem similis erit dominatori iniusto multumque apud hunc valebit? immo, quidem arbitror, plane ex contrario ita se comparabit ut possit quam plurimas facere iniurias nec iniuste factorum poenas dare; nonne?

Cal. Patet.

So. Nonne maximum ipsi malum continget, quum improbo sit animo et depravato imitatione dominatoris ac potestate?

Cal. Non intelligo quomodo verses orationes sup-

ἄνω καὶ κάτω, ὡς Σώκρατες· ηὐούσια δὲ οὗτος ὁ μημούμενος *) τὸν μὴ μημούμενον ἐκείνον ἀποκτενεῖ, λανθανόμενος· καὶ ἀφαιρήσεται τὰ δύντα;

ΣΩ. Οἶδα, ὡς γαθὲ Καλλίκλεις, εἰ μὴ πωφός γ' * εἰ· βρί, καὶ σθῦ ἀκούων καὶ Πάλου ἄρτι πολλάκις καὶ τῶν ἄλλων ὀλίγου πάντων τῶν ἐν τῇ πόλει. ἀλλὰ καὶ σὺ ἔμου ἀκούει, διότι ἀποκτενεῖ μέν, ἢν βούληται, ἀλλὰ πονηρὸς ἦν παλὸν κάγαθὸν δύντα.

ΚΑΛ. Οὐκοῦν τοῦτο δὴ καὶ τὸ ἀγανακτητόν;

ΣΩ. Οὐ νοῦν γε ἔχοντι, ὡς ὁ λόγος σημαίνει· ηὐούσι δεῖν τοῦτο παρασκευάζεσθαι ἀνθρωπον, ὡς πλεῖστον χρόνον ζῆν, καὶ μελετᾶν τὰς τέχνας ταύτας αἱ ήμᾶς ἀεὶ ἐκ τῶν κινδύνων σώζουσιν, ὥσπερ καὶ ἡν * σὺ κελεύεις οὐδὲ μελετᾶν τὴν φητορικὴν τὴν ἐν τοῖς δικαστηρίοις διασώζουσαν;

ΚΑΛ. Ναὶ μὰ Δί' ὁρθῶς γέ τοι ἔνυμβουλεύων.

ΣΩ. Τί δαί, ὡς βέλτιστε; ηὐ καὶ ἡ τοῦ νεῦν ἐπιστήμη σεμνή τίς τοι δοκεῖ είναι;

ΚΑΛ. Μὰ Δί' οὐκ ἔμοιγε.

ΣΩ. Καὶ μὴν σώζει γε καὶ αὕτη ἐκ θεατῶν τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν εἰς τοιοῦτον ἐμπέσωσιν, οὐδὲ ταύτης τῆς ἐπιστήμης. εἰ δὲ αὕτη τοι δοκεῖ σμικρὰ εἶναι, ἐγὼ τοι μείζονα Διαύτης ἔρω, τὴν κυβερνητικήν, ηὐ οὐ μόνον τὰς ψυχὰς σώζει, ἀλλὰ καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ χρήματα ἐκ τῶν ἐσχάτων κινδύνων, ὥσπερ ἡ φητορική· καὶ αὕτη μὲν προσεσταλμένη ἐστὶ καὶ ποσμία καὶ οὐ σεμνύνεται ἐσχηματισμένη, ὡς ὑπερήφανόν τι διαπραττομένη, ἀλλὰ ταῦτα διαπραξαμένη τῇ δικαιωτικῇ, ἐὰν μὲν ἐξ Λιγύνης δεῦρο σώσῃ, οἷμαι, δύ' ὅβολοὺς ἐπράξατο, ἐὰν δὲ ἐξ Λιγύπτου ηὐ ἐκ τοῦ Πόντου, ἐὰν πάμπολυ, ταύτης τῆς μεγάλης εὐεργεσίας, σώσασ' ἂν νῦν Εδη ἔλεγον, καὶ αὐτὸν καὶ παῖδας καὶ χρήματα καὶ γυναικας, ἀποβιβάσασ' εἰς τὸν λιμένα δύο δραχμὰς ἐπράξατο, καὶ αὐτὸς ὁ ἔχων τὴν τέχνην καὶ ταῦτα διαπραξάμενος ἐκβάσις παρὰ τὴν Θάλασσαν καὶ τὴν ναῦν περιπατεῖ ἐν

*) ισ. μεμιμημένος.

sum deorsum, Socrate; an nescis eum, quem ceteri imitentur, istum, nisi imitetur, interfectorum, si voluerit, et facultatibus esse spoliaturum?

So. Scio, o bone Callicle, nisi surdus sim, et ex te audiens et e Polo modo saepius et e ceteris fere omnibus in civitate, at tu etiam ex me audi, interfectorum quidem esse, si voluerit, sed improbum interfectorum esse honestum ac bonum.

Cal. Nonne hoc est illud quod indignationem movet?

So. Neutquam viri prudentis, ut oratio ostendit; an putas oportere hoc sibi parare hominem, ut quam longissimum tempus vivat, easque colere artes quae nos e quoque periculo servent, sicut istam, quam tu me iubes colere, rhetorica in iudiciis illam quidem servantem.

Cal. Et quidem per Iovem recte tibi suadens.

So. Ain, mi optime? num etiam nandi scientia augusta quaedam tibi videtur esse?

Cal. Minime hercle.

So. Atqui servat etiam haec e morte homines, si in eiusmodi statum delati sunt ubi opus est hac scientia. si haec tibi videtur minuta esse, ego tibi maiorem haec dicam, artem gubernandi, quae non animos modo servat, verum etiam corpora et facultates e periculis extremis, sicut rhetorica; et haec quidem ad frugalitatem composita est et modesta, nec se iactat magnifice ornata, quasi grande quid exsequatur, sed idem exsequens atque rhetorica iudicialis, si Aegina salvum huc traduxit, duos, opinor, obolos exigit, si ex Aegypto vel Ponto, si permultum, pro magno hoc beneficio quod servavit, quae modo memoravi, et ipsum et liberos et facultates et mulieres, quum in portum eos transvexit, duas drachmas exigit, et ipse qui tenet artem, haec exsequens, quum escendit, iuxta mare et navem deambulat

μετρίῳ σχήματι· λογίζεσθαι γάρ, οἷμαι, δπλοταται ὅτι ἄδηλόν
ἔστιν οὐστινάς τε ὡφέληκε τῶν ἔνυπλεύντων οὐκ ίάσας κατα-
ποντωθῆναι καὶ οὐστινας ἐβλαψεν, εἰδὼς ὅτι οὐδὲν αὐτοὺς
βελτίους ἔξεβίβασεν ἢ οἱος * ἴντεβησαν, οὕτε τὰ σώματα οὕτε 51
τὰς ψυχάς. λογίζεται οὖν ὅτι οὐκ, εἰ μὲν τις μεγάλοις καὶ
ἀνιάτοις νοσήμασι κατὰ τὸ σῶμα ἔννεχόμενος μὴ ἀπεπνίγη,
οὗτος μὲν ἄθλιός ἔστιν ὅτι οὐκ ἀπέθανε, καὶ οὐδὲν ὑπ' αὐ-
τοῦ ὡφέληται, εἰ δέ τις ἄρα ἐν τῷ τοῦ σώματος τιμιωτέρῳ,
τῇ ψυχῇ, πολλὰ νοσήματα ἔχει καὶ ἀνίατα, τούτῳ δὲ βιωτέον
ἔστι καὶ τοῦτον ὄνήσειεν, ἐάν τε ἐκ θαλάττης ἔαν *) τε ἐκ δι-
καστηρίου ἔαν τε ἄλλοθεν ὅποδενοῦν σώσῃ, ἀλλ' οἴδεν * ὅτι Β
οὐκ ἄμεινόν ἔστι ξῆν τῷ μοχθηρῷ ἀνθρώπῳ· κακῶς γὰρ
ἀνάγκη ἔστι ξῆν. Διὰ ταῦτα οὐ νόμος ἔστι σεμνύνεσθαι τὸν
κυβερνήτην, καίπερ σώζοντα ἡμᾶς, οὐδέ γε, ὡς θαυμάσιε, τὸν
μηχανοποιόν, ὃς οὕτε στρατηγοῦ, μὴ ὅτι κυβερνήτου, οὕτε
ἄλλου οὐδενὸς ἐλάττῳ ἐνίστει δύναται σώζειν· πόλεις γὰρ ἔστιν
ὅτε ὅλας σώζει· μή σοι δοκεῖ κατὰ τὸν δικανικὸν εἶναι;
καίτοι εἰ βούλοιτο λέγειν, ὡς Καλλίκλεις, ἀπερ ὑμεῖς, σε-
μνύνων τὸ πρᾶγμα, καταχώσειεν * ἀν ὑμᾶς τοῖς λόγοις, Σ
λέγων καὶ παρακαλῶν ἐπὶ τὸ δεῖν γίγνεσθαι μηχανοποιούς,
ὡς οὐδὲν τὰλλα ἔστιν· ἵκανὸς γὰρ αὐτῷ δὲ λόγος. ἀλλὰ
σὺ οὐδὲν ἥττον αὐτοῦ καταφρονεῖς καὶ τῆς τέχνης τῆς
ἐκείνου, καὶ ὡς ἐν ὀνείδει ἀποκαλέσας ἀν μηχανοποιόν,
καὶ τῷ υἱεῖ αὐτοῦ οὕτε δὲν δοῦναι θυγατέρα ἐθέλοις οὐτε
ἐν αὐτὸς τῷ σαυτοῦ **) λαβεῖν τὴν ἐκείνου. καίτοι, ἐξ ὧν
τὰ σαυτοῦ ἐπαινεῖς, τίνι δικαίῳ λόγῳ τοῦ μηχανοποιοῦ
καταφρονεῖς καὶ τῶν ἄλλων ὧν νῦν δὴ ἔλεγον; οὐδ' ὅτι
φαιῆς * ἀν βελτίων εἶναι καὶ ἐκ βελτιόνων. τὸ δὲ βελτίουν Δ
εἰ μὴ ἔστιν δὲ ἐγὼ λέγω, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτ' ἔστιν ἀρετή, τὸ
σώζειν αὐτὸν καὶ τὰ ἑαυτοῦ ὅντα ὅποιός τις ἔτυχε, καταγέ-
λαστός σοι δὲ φόγος γίγνεται καὶ μηχανοποιοῦ καὶ λατροῦ
καὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν, ὅσαι τοῦ σώζειν ἔνεκα πεποίηνται.
ἀλλ', ὡς μακάριες, ὅσα μὴ ἄλλο τι τὸ γενναιόν καὶ τὸ

*) γρ. ἀν — ἀν.

**) ἀλλ. αὐτὸς λαβεῖν.

mediocri vestitu; reputare enim, opinor, scit incertum esse quos iuverit una navigantium non finens eos in mari demergi, et quibus nocuerit, sciens, se nihilo eos meliores exposuisse, quam inscendissent, neque corpore neque animo. reputat igitur non sic se rem habere ut, si quis magnis et insanabilibus corporis morbis afflictus in mari non sit demersus, hic quidem miser sit quod non perierit, nec ipse quicquam illi profuerit, fin autem aliquis in eo, quod corpore praestantius est, in animo, multos morbos habeat atque insanabiles, huic vivendum et huic ipse utilitatem allaturus sit, sive e mari sive ex iudicio sive ex alio quocumque periculo eum servaverit, sed intelligit non esse melius vivere improbo homini; male enim vivat necesse est. Iccirco non est moris gubernatoris ut se iactet, quamvis servet nos, ne ipius quidem, vir praestantissime, machinatoris, qui nec duce, nedum gubernatore, nec alio ullo minus interdum potest servare; urbes enim nonnumquam universas servat; ecquid hic tibi videtur cum rhetore iudicali esse comparandus? quamquam si vellet dicere, Callicle, id quod vos, extollens rem, obrueret vos orationibus, adhortandi causa dicens vos oportere fieri machinatores, quia cetera nihil essent; magna enim ipsi copia dicendi. tu vero nihilo minus hunc despicias eiusque artem, probri causa appellabis eum machinatorem, nec filio ipsius dare voles filiam tuam in matrimonium tuove ipse nuptum locare illius filiam. quamquam ex istis quibus tua laudas, quonam iure machinatorem despicias ceterosque quos modo memoravi? scio te dicturum esse meliorem te esse et a melioribus oriundum. melius tamen nisi id est quod ego dico, sed hoc ipsum est virtus se suaque servare, qualiscumque sit, ridicula vituperatio tua est et machinatoris et medici et ceterarum artium, quotquot servandi causa constitutae sunt. at, o praestantissime, vide ne aliud quid genero-

ἀγαθὸν γέ τοῦ σώζειν τε καὶ σώζεσθαι· μή γὰρ τοῦτο μὲν τὸ ξῆν ὄποσονδὴ χρόνον τόν * γε ὡς ἀληθῶς ἄνδρα εἰ-
τέον ἔστι *) καὶ οὐ φιλοψυχητέον, ἀλλ' ἐπιτρέψαντα περὶ⁵¹
τούτων τῷ θεῷ καὶ πιστεύσαντα ταῖς γυναιξίν, ὅτι τὴν εἰ-
μαρμένην οὐδέ τὸν μέλλει χρόνον βιῶνται ὡς ἄριστα
βιώη, ἀρά ἔξομοιῶν αὐτὸν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ * ἐν γέ τὸν
οἰκη̄, καὶ νῦν δὲ ἄρα **) δεῖ σε ὡς ὄμοιότατον γλγνεσθαι
τῷ δῆμῳ τῷ Ἀθηναίων, εἰ μέλλεις τούτῳ προσφιλῆς εἶναι καὶ
μέγα δύνασθαι ἐν τῇ πόλει. τοῦθ' ὅφα εἰ σοὶ λυσιτελεῖ καὶ
ἔμοι, ὅπως μή, ὡς δαιμόνις, πεισόμεθα ὅπερ φασὶ τὰς τὴν
σελήνην καθαιρούσας τὰς Θετταλίδας, σὺν τοῖς φιλτάτοις ἡ
αἵρεσις ἡμῖν ἔσται ταύτης τῆς δυνάμεως τῆς ἐν τῇ πόλει. εἰ δὲ
σὺ οὖει ὄντινοῦ ἀνθρώπων παραδόσειν τέχνην τινὰ τοιαύτην,
ητις σε ποιήσει μέγα δύνασθαι ἐν τῇ πόλει τῇδε ἀνόμοιον
ὄντα τῇ πολιτείᾳ εἴτ' ἐπὶ τῷ βέλτιον εἴτ' ἐπὶ τῷ χεῖρον, ὡς ἔμοι
δοκεῖ, οὐκ ὁρθῶς βουλεύει, ὡς Καλλίκλεις· οὐ γάρ μιμητὴν
δεῖ εἶναι, ἀλλ' αὐτοφυῶς ὄμοιον τούτοις, εἰ μέλλεις τι γνήσιον
ἀπεργάζεσθαι εἰς φιλίαν τῷ Ἀθηναίων δῆμῳ καὶ ναὶ μὰ Δία
τῷ Πυριλάμπους γε πρός. ὅστις οὖν σε τούτοις ὄμοιότατον
ἀπεργάσεται, οὗτός σε ποιήσει, ὡς ἐπιθυμεῖς [πολιτικὸς] εἰ-
ναί, πολιτικὸν καὶ φητορικόν· τῷ * αὐτῶν γάρ ἥθει λεγομέ-
νων τῶν λόγων ἔκαστοι χαίρουσι, τῷ δὲ ἀλλοτρίῳ ἄχθονται·
εἰ μή τι σὺ ἄλλο λέγεις, ὡς φίλη πεφαλή. λέγομέν τι πρὸς
ταῦτα, ὡς Καλλίκλεις;

ΚΑΛ. Οὐκ οἶδ' ὄντινά μοι τρόπον δοκεῖς εὖ λέγειν,
ὡς Σώκρατες· πέπονθα δὲ τὸ τῶν πολλῶν πάθος, οὐ πάνυ
σοι πείθομαι.

ΣΩ. Ὁ δῆμον γάρ ἔρως ἐνῶν ἐν τῇ ψυχῇ τῇ σῇ, ὡς
Καλλίκλεις, ἀντιστατεῖ μοι· ἀλλ' ἐὰν πολλάκις ἵσως καὶ βέλ-
τιον * ταῦτα ταῦτα διασκοπώμεθα, πεισθῆσει ***). ἀνα-
μνήσθητι δ' οὖν, ὅτι δύο ἔφαμεν εἶναι τὰς παρασκευὰς
ἐπὶ τὸ ἔκαστον θεραπεύειν καὶ σῶμα καὶ ψυχήν, μίαν

*) ἴσο. γέ.

**) γρ. ἄρα.

***) ισ. ἐὰν πολλάκις καὶ βέλτιον — ἵσως πεισθῆσει.

sum ac bonum sit quam servare et servari; ne videlicet hoc, quam diutissime vivere, is qui vere sit vir missum facere debeat nec vitae adhaerescere, sed committere id deo et credens mulieribus, fatum neminem posse effugere, posthac perpendere, quo pacto id quod victurus sit tempus quam optime vivat, num similem se fingens civitatis eius in qua vivat, et nunc quidem, num te oporteat quam simillimum existere populi Atheniensium, si velis huic acceptus esse multumque valere in civitate: hoc vide an tibi profet et mihi, ne, o bone, id nobis accidat quod dicunt accidere illis lunam deducentibus Theffalis, ne videlicet ab iis, quae carissima nobis sint, perdendis ducamus hanc in civitate potestatem. quodsi arbitraris quemvis hominum tibi traditurum esse huiusmodi artem quae efficiat ut multum possis in hacce urbe, licet disimilis civitati sis, sive in meliorem sive in deteriorem partem, ut mihi videtur, haud recte statuis, Callicle; non enim imitatorem te oportet esse, sed tuapte natura similem horum, si vis germanam quandam facere amicitiam cum populo Atheniensium simulque mehercule cum Pyrilampis filio. quicumque igitur te horum simillimum efficiet, si te reddet, ita ut cupis, civilem et rhetoricum; orationibus enim ad suum ingenium dictis quisque gaudet, ad alienum vero dictas aegre fert; nisi quid aliud dicis, o carum caput. Habeimus quod contra dicamus, Callicle?

Cal. Nescio quomodo, bene mihi videris dicere, Socrate; accidit tamen mihi quod plerisque: non satis mihi persuades.

So. Populi videlicet amor qui inest in animo tuo, Callicle, obstat mihi; at si saepius et melius haec eadem perscrutamur, haud dubie persuadeberis. recordare igitur duas nos posuisse rationes unumquodque et corpus et animum curandi; unam hanc, quae volupta-

μὲν πρὸς ἡδονὴν ὅμιλειν, τὴν δὲ ἐτέραν πρὸς τὸ βέλτιστον,
μὴ καταχαριζόμενον ἀλλὰ διαμαχόμενον. οὐ ταῦτα ἡνὶ¹
τότε ὠριζόμεθα;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ούκοῦν ἡ μὲν ἐτέρα ἡ πρὸς ἡδονὴν ἀγεννής
καὶ οὐδὲν ἄλλο ἡ κολακεία τυγχάνει οὐσα· ἡ γάρ;

ΚΑΛ. Ἐστω, εἰ βούλει, σοὶ * οὗτως.

ΣΩ. Ἡ δέ γε ἐτέρα, ὅπως ὡς βέλτιστον ἔσται τοῦτο,
εἴτε σῶμα τυγχάνει ὃν εἴτε ψυχή, ὁ θεραπεύομεν.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Λόρδον οὖν οὗτως ἡμῖν ἐπιχειρητέον δοτὶ τῇ πόλει
καὶ τοῖς πολίταις θεραπεύειν, ὡς βέλτιστους αὐτοὺς τοὺς πο-
λίτας ποιοῦντας; ἄνευ γάρ δὴ τούτου, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν
εὑρίσκομεν, οὐδὲν ὅφελος ἄλλην εὐεργεσίαν οὐδεμίαν προσ-
φέρειν, ἐὰν * μὴ καλὴ πάγαθὴ ἡ διάνοια ἢ τῶν μελλόντων ἡ 51
χρήματα πολλὰ λαμβάνειν ἢ ἀρχήν τινων ἢ ἄλλην δύναμιν
ἡντινοῦν. Θῶμεν οὗτως ἔχειν;

ΚΑΛ. Πάνυ γε, εἴ σοι ἡδιον.

ΣΩ. Εἰ οὖν παρεκαλοῦμεν ἄλλήλους, ὡς Καλλίκλεις,
δημοσίᾳ πρᾶξαντες τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἐπὶ τὰ οἰκο-
δομικά, ἡ τειχῶν ἡ νεωρίων ἡ ἱερῶν ἐπὶ τὰ μέγιστα οἰκο-
δομῆματα, πότερον ἔδει ἂν ἡμᾶς σκέψασθαι ἡμᾶς αὐτοὺς
καὶ ἔξετά*σαι, πρῶτον μὲν εἰ ἐπιστάμεθα τὴν τέχνην ἡ οὐκ B
ἐπιστάμεθα, τὴν οἰκοδομήν, καὶ παρὰ τοῦ ἐμάθομεν;
ἔδει ἀν ἡ οὖ;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ούκοῦν δεύτερον αὖ τόδε, εἴ τι πώποτε οἰκο-
δόμημα ὠκοδομήκαμεν ἴδιᾳ, ἡ τῶν φίλων τινὶ ἡ ἡμέτερον
αὐτῶν, καὶ τοῦτο τὸ οἰκοδόμημα καλὸν ἡ αἰσχρόν ἐστι,
καὶ εἰ μὲν εὑρίσκομεν σκοπούμενοι διδασκάλους τε ἡμῶν
ἀγαθῶν καὶ ἐλλογίμους γεγονότας καὶ οἰκοδομήματα
*πολλὰ μὲν καὶ καλὰ μετὰ τῶν διδασκάλων ὠκοδομημέ- C
να ἡμῖν, πολλὰ δὲ καὶ ἴδιᾳ ὑφ' ἡμῶν *), ἐπειδὴ τῶν
διδασκάλων ἀπηλλάγημεν, οὕτω μὲν διακειμένων νοῦν

*) ἄλλ. ἴδεια ἡμῶν.

tis causa ea tractaret, alteram hanc, quae ad optimum spectaret, non gratificantem illam quidem, sed repugnantem. nonne haec erant quae tum definiebamus?

Cal. Sane quidem.

So. Altera igitur quae ad voluptatem spectat ignobilis nihilque aliud nisi adulatio est; nonne?

Cal. Esto, si vis, tibi ita.

So. Altera vero id spectat ut quam optimum existat hoc quod curamus, sive corpus est sive animus.

Cal. Sane quidem.

So. Num igitur ita nobis instituendum est civitatem et cives curare, ut quam optimos eos cives efficiamus? sine hoc enim, ut in praegressis invenimus, nihil prodest aliud ullum beneficium conferre, nisi honesta et bona est eorum mens, qui vel opes multas accepturi sunt vel imperium in quospiam vel aliam quamcumque potestatem. ponamus haec ita se habere?

Cal. Sane quidem, si tibi magis placet.

So. Si igitur inter nos adhortaremur, Callicle, publice statuentes in res civiles incumbere, ad architecturam factitandam, vel murorum vel navalium vel templorum moles maximas exstruendas, utrum oporteret nos ipsos perscrutari atque explorare, primo, num teneremus artem an nesciremus, architecturam, et a quo didicissemus? oporteret necne?

Cal. Sane quidem.

So. Nonne secundum esset hoc, num umquam aedificium exstruxissemus privatim vel amicorum alicuius vel nostrum ipsorum, et hoc aedificium pulchrum an deforme esset, et si inveniremus explorando magistros nostros bonos ac nobiles fuisse et aedicia multa praeclara una cum magistris nobis exstructa esse, multa etiam separatim a nobis, postquam a magistris discessissimus: ita si nos haberemus, prudens esset aggredi ad

ἐχόντων ἦν ἐν οἷς τὰ δημόσια ἔργα, εἰ δὲ μήτε δι-
δάσκαλον εἶχομεν ἡμῶν αὐτῶν ἐπιδείξαι οἰκοδομήματά
τε η̄ μηδὲν η̄ πολλὰ καὶ μηδενὸς ἄξια, οὗτο δὲ ἀνόη-
τον ἦν δίκου ἐπιχειρεῖν τοῖς δημοσίοις ἔργοις καὶ παρα-
καλεῖν ἀλλήλους ἐπ' αὐτά; Φῶμεν ταῦτα ὁρθῶς λέγε-
σθαι, * η̄ οὖς ταῦτα; Μηδέ τι περιτίθεται τοι;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν οὕτω πάντα τά τε ἄλλα, καν̄ εἰ ἐπιχειρήσαντες δημοσιεύειν παρεκαλοῦμεν ἀλλήλους ὡς ἵναντο
ἴστοι ὅντες, ἐπεσκεψάμεθα δῆπου ἂν ἔγώ τε σὲ καὶ σὺ
ξέμε, Φέρε πρὸς θεῶν, αὐτὸς δὲ ὁ Σωκράτης πῶς ἔχει τὸ
εἰδόμα πρὸς ὑγίειαν; η̄ ἥδη τις ἄλλος διὰ Σωκράτην ἀπηλ-
λάγη νόσου, η̄ δοῦλος η̄ ἐλεύθερος; καν̄ ἔγώ, οἶμαι, περὶ
σοῦ ἔτερα τοιαῦτα ἐσκόπουν; καὶ εἰ μὴ εὑρίσκομεν δι’
ἥμᾶς μηδένα * βελτίω γεγονότα τὸ σῶμα, μήτε τῶν ἔτ-
νων μήτε τῶν ἀστῶν, μήτε ἄνδρα μήτε γυναῖκα, πρὸς
Αἰός, ὡς Καλλίκλεις, οὐ καταγέλαστον ἂν ἦν τῇ ἀληθείᾳ
εἰς τοσοῦτον ἀνοίας ἐλθεῖν ἀνθρώπους, ὥστε, πρὸν ἴδιω-
τεύοντας πολλὰ μὲν ὅπως ἐτύχομεν ποιῆσαι, πολλὰ δὲ κα-
τορθῶσαι καὶ γυμνάσασθαι ἵκανως τὴν τέχνην, τὸ λεγό-
μενον δὴ τοῦτο, ἐν τῷ πίθῳ τὴν περιφερείαν ἐπιχειρεῖν
μανθάνειν, καὶ αὐτούς τε δημοσιεύειν ἐπιχειρεῖν καὶ ἄλ-
λους τοιούτους παρακαλεῖν; οὐκ ἀνόητόν σοι δοκεῖ ἂν εἰ-
ναί οὕτω πράττειν;

КАЛ. "Епопея.

ΣΩ. Νῦν δέ, * ὁ βέλτιστες ἀνδρῶν, ἐπειδὴ σὺ μὲν αὐ- 515
τὸς ἄρτι ποάττειν τὰ τῆς πόλεως πράγματα, ἐμὲ δὲ
παρακαλεῖς καὶ ὅνειδίζεις ὅτι οὐ πράττω, οὐκ ἐπισκεφόμε-
θα ἀλλήλους, Φέρε, Καλλικλῆς ἥδη τινὰ βελτίω πεποιη-
κε τῶν πολιτῶν; Εἴτιν διτις πρότερον πονηρὸς ἦν ἀδικός
τε καὶ ἀπόλαυστος καὶ ἄφρων διὰ Καλλικλέα παλός τε
πάγαδὸς γέγονεν, ἢ ξένος ἢ ἀστός, ἢ δοῦλος ἢ ἐλεύθε-
ρος; Λέγε μοι, έάν * τίς σε ταῦτα ἔξετάξῃ, ὁ Καλλί- B
κλεῖς, τι ἐρεῖς; τίνα φῆσεις βελτίω πεποιηνέται ἀνθρω-
πον τῇ ξυνουσίᾳ τῇ σῇ; Ὁκνεῖς ἀποκρίνασθαι, εἶπερ έστι

publica opera, sin autem neque magistrum nostri habemus indicare neque aedificium ullum, aut plura quidem, sed nihili facienda, ita profecto dementiae esset fuscipere publica opera et inter nos adhortari ad ipsa? Dicamus haec recte poni, necne?

Cal. Sane quidem.

So. Nonne ita quum in reliquis omnibus, tum etiam, si, nobis proponentes publice medicinam factitare, adhortaremur inter nos quasi idonei essemus medici, exploraremus haud dubie et ego te et tu me: Age per deos, ipse Socrates quanam est corporis valitudine? an alias quis per Socratem liberatus est morbo, vel servus vel liber? et ego, opinor, eadem haec de te anquirerem? iam si neminem reperiremus per nos meliorem existisse corpore neque extenorum neque civium, neque virum neque mulierem, per Iovem, Callicle, nonne ridiculum esset revera, eo dementiae procedere homines ut, antequam privatim artem factitantes multa quomodocumque fecissent, multa feliciter curassent seque exercuisserint satis in arte, ut in proverbio est, in dolio artem figlinam instituorent discere, publiceque et ipsi fusciperent eam factitare et alios similiter comparatos adhortarentur? non dementis tibi videtur fore ita agere?

Cal. Mihi vero.

So. Nunc vero, o praestantissime virorum, quandoquidem tu ipse modo incepisti rem publicam gerere meque ad hoc adhortaris et exprobras mihi, quod non geram, non explorabimus inter nos: Age, Callicles num aliquem iam meliorem effecit de civibus? estne aliquis qui, quum ante pravus fuerit et iniustus et incontinentis et insipiens, per Calliclem honestus ac bonus existiterit, peregrinus vel civis, servus vel liber? Dic mihi, si quis ita te exploreat, Callicle, quid responsurus es? quem te dices meliorem effecisse hominem consuetudine tua? Recusas ne respondeas, nam huiusmodi

τοιόνδε τι λεγον σὸν ἔτι ιδιωτεύοντος, πρὶν δημοσιεύειν
θπιχεῖσθαι;

ΚΑΛ. Φιλόνεικος εἰ, ὁ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἀλλ' οὐ φιλονικίᾳ γε ἐρωτῶ, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς
βούλομενος εἰδέναι ὅντινά ποτε τρόπον οἵει δεῖν πολιτεύε-
σθαι ἐν ἡμῖν, εἰ ἄλλου του ἄρα ἐπιμελήσει ἡμῖν ἐλθῶν
ἐπὶ τὰ τῆς πόλεως πράγματα, η̄ ὅπεις ὅτι βέλτιστοι οἱ πο-
λῖται ὡμεν. η̄ οὐ πολλάκις ἡδη ὀμολογήκαμεν τοῦτο δεῖν
πράττειν τὸν πολιτικὸν ἄνδρα; Ὁμολογήκαμεν η̄ οὐ; ἀπο-
κρίνον. Ὁμολογήκαμεν· ἔγω ὑπὲρ σοῦ ἀποκρινοῦμαι. Εἰ
τοινυν τοῦτο δεῖ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα παρασκευάζειν τῇ ἑα-
τοῦ πόλει, νῦν μοι ἀναμνησθεὶς εἰπὲ περὶ ἐκείνων τῶν
ἄνδρων ὃν ὀλίγῳ πρότερον ἔλεγες, εἰ ἔτι σοι δοκοῦσιν
ἀγαθοὶ πολῖται γεγονέναι, * Περικλῆς καὶ Κίμων καὶ Μιλ-
τιάδης καὶ Θεμιστοκλῆς.

ΚΑΛ. Ἐμοιγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν, εἴπερ ἀγαθοὶ, δῆλον ὅτι ἔκαστος αὐ-
τῶν βελτίους ἔποιει τοὺς πολίτας ἀντὶ χειρόνων; ἔποιει
η̄ οὐ;

ΚΑΛ. Ἐποίει.

ΣΩ. Ούκοῦν, ὅτε Περικλῆς ἥρχετο λέγειν ἐν τῷ
δήμῳ, χείρους ἥσαν οἱ Ἀθηναῖοι, η̄ ὅτε τὰ τελευταῖα
ἔλεγεν;

ΚΑΛ. Ἰσως.

ΣΩ. Οὐκ Ἰσως δή, ὁ βέλτιστε, ἀλλ' ἀνάγκη ἐκ τῶν
ῷμολογημένων, εἴπερ ἀγαθός γ̄ η̄ ἐκείνος πολίτης.

ΚΑΛ. Τί οὖν δή;

ΣΩ. Οὐδέν· ἀλλὰ τόδε μοι εἰπὲ ἐπὶ τούτῳ, εἰ λέ-
γονται Ἀθηναῖοι διὰ Περικλέα βελτίους γεγονέναι, η̄ πᾶν
τούναντίον διαφθαρῆναι ὑπὲρ ἐκείνου. ταυτὶ γὰρ ἔγωγε
ἀκούω, Περικλέα πεποιηκέναι Ἀθηναίους ἀργούς καὶ δει-
λοὺς καὶ λάλους καὶ φιλαργύρους, εἰς μισθοφορίαν πρῶτον
καταστήσαντα.

ΚΑΛ. Τῶν τὰ ὅτα κατεαγότιν ἀκούεις ταῦτα, ὁ
Σώκρατες.

ΣΩ. Ἀλλὰ τάδε οὐκέτι ἀκούω, ἀλλὰ οἶδα σφῶς καὶ

opus perfeceris adhuc privatim hoc gerens, priusquam publice id gerendum susceperis?

Cal. Contendere amas, Socrate.

So. Neutiquam vero contentionis studio rogo, sed revera cupiens scire, quo tandem pacto censeas rem publicam esse administrandam apud nos, num videlicet aliud quid spectaturus sis ad res civiles nobis aggressus, nisi hoc ut quam optimi simus cives. anne saepius iam confessi sumus hoc esse agendum viro civili? Confessi sumus necne? responde. Confessi sumus; ego tuo nomine respondebo. Quodsi vero hoc oportet bonum virum parare civitati sua, nunc mihi recordatus dic de viris illis quos paullo supra memorasti, num adhuc tibi videantur boni cives fuisse, Pericles et Cimon et Miltiades et Themistocles.

Cal. Mihi vero.

So. Nonne, si boni fuerunt, haud dubie quisque eorum meliores effecit cives ex deterioribus? effecit necne?

Cal. Effecit.

So. Nonne, quum Pericles inciperet dicere apud populum, deteriores fuerunt Athenienses, quam quum postremum diceret?

Cal. Fortasse.

So. Non fortasse, vir optime, sed necessarium, ex eis quae confessi sumus, certe si bonus ille civis erat.

Cal. Quid tum?

So. Nihil; sed hoc mihi dic praeterea, num dicantur Athenienses per Periclem meliores existisse, an plane ex contrario corrupti esse ab illo. ita equidem audio, Periclem effecisse Athenienses inertes et timidos et loquaces et pecuniae avidos, ad stipendia merenda primum eos redigentem.

Cal. Ex eis qui aures habent contusas haec audis, Socrate.

So. At hoc iam non audio, sed certo scio, et ego

δγώ παλ σύ, ὅτι τὸ μὲν πρῶτον εὑδοκίμει Περικλῆς καὶ οὐδεμιὰν αἰσχρὰν δίκην κατεψηφίσαντο αὐτοῦ Ἀθηναῖοι, ἥντικα γείρους ἦσαν, ἐπειδὴ δὲ παλοὶ πάγαδοι γεγόνεσαν * ὑπ' αὐτοῦ, ἵππη τελευτῆ τοῦ βίου τοῦ Περικλέους, κλοπὴν 516 αὐτοῦ κατεψηφίσαντο, ὀλίγου δὲ παλ θανάτου ἐτίμησαν, δῆλον ὅτι ὡς πονηροῦ ὅντος.

ΚΑΛ. Τί οὖν; τούτον ἔνεκα πατέρος ἦν Περικλῆς;

ΣΩ. "Οντων γοῦν ἀν ἐπιμελητῆς παλ ἕππων παλ βοῶν τοιοῦτος ὃν πακὸς ἀν ιδόκει εἶναι, εἰ παραλαβὼν μὴ λα-
κτίζοντας *) μηδὲ κυφίττοντας, μηδὲ δάκνοντας ἀπέδειξε ταῦτα ἄπαντα ποιοῦντας δι' ἀγριότητα· η̄ οὐ δοκεῖ σοι πακὸς εἶναι ἐπιμελητῆς διτικοῦν * ὅτουοῦν ζώου, ὃς ἂν Β παραλαβὼν ἡμερώτερα ἀποδείξῃ ἀγριώτερα η̄ παρέλαβε;
Δοκεῖ, η̄ οῦ;

ΚΑΛ. Πάνυ γε, ἵνα σοι χαρίσωμαι.

ΣΩ. Καὶ τόδε τοίνυν μοι χάρισαι ἀποκρινάμενος,
πότερον παλ ὁ ἀνθρωπος ἐν τῷ ζώων ἐστιν, η̄ οῦ.

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οῦ;

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀνθρώπων Περικλῆς ἐπεμέλετο;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Τί οὖν; οὐκ ἔδει αὐτούς, ὡς ἄρτι ὁμολογοῦ-
μεν, δικαιοτέρους γεγονέναι ἀντὶ ἀδικιστέρων ὑπ' ἐκεί-
νου, εἴπερ ἐκεῖνος ἐπε*μελεῖτο αὐτῶν ἀγαθὸς ὃν τὰ πο-
λιτικά;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν οὐ γε δίκαιοι ἡμεροι, ὡς ἔφη "Ομηρος"
σὺ δὲ τί φης; οὐχ οὕτως;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν ἀγριωτέρους γε αὐτούς ἀπέφηνεν
η̄ οἶους παρέλαβε, καὶ ταῦτ' εἰς αὐτὸν, ὃν ἦκιστ' ἀν
ἐβούλετο.

ΚΑΛ. Βούλει σοι ὁμολογήσω;

ΣΩ. Εἰ δοκῶ γέ σοι ἀληθῆ λέγειν.

ΚΑΛ. "Εστω δὴ ταῦτα.

*) ἄλλ. λακτίζοντας αὐτούς παλ λακτίζοντας ἰαυτόν.

et tu, primo bona floruisse existimatione Periclem nec nullius rei turpis condemnasse eum Athenienses, quum deteriores essent; postquam vero honesti ac boni per ipsum extitissent, eum sub vitae exitum peculatus condemnasse parumque absuisse quin etiam capitis litem aestimaverint, quod scilicet improbus esset.

Cal. Ain tu? siccirco malus erat Pericles?

So. Asinorum certe curator et equorum ac boum ita comparatus malus videbitur esse, si, quos acceperit nec calcitrantes nec cornibus ferentes nec mordentes, reddat haec omnia facientes propter feritatem; an non videtur tibi malus esse curator quisque cuiusque animantis, qui, quae accepit mansuetiora, elicet immaniora quam accepit? Videtur, necne?

Cal. Sane quidem, ut tibi gratificer.

So. Itaque hoc quoque mihi gratificare respondens. utrum etiam homo unum aliquod sit de animantibus, necne.

Cal. Quidni sit?

So. Nonne homines Pericles curabat?

Cal. Ita.

So. Quid ergo? non debebant illi, ut modo confessi sumus, iustiores existere, non iniustiores, per illum, si quidem iste eos curabat, bonus rei publicae administrator?

Cal. Sane quidem.

So. Nonne iusti sunt mansueti, ut dixit Homerus? tu vero quid dicas? non ita est?

Cal. Ita.

So. Iam vero immaniores illos effecit, quam acceperat, et quidem in se ipsum, in quem minime certe voluerat.

Cal. Vis tibi concedam?

So. Si quidem video tibi vera dicere.

Cal. Sit igitur ita sene.

ΣΩ. Οὐκοῦν, εἴπερ ἀγριωτέρους, ἀδικιωτέρους τε καὶ
χείρους;

*ΚΑΛ. "Εστω.

D

ΣΩ. Οὐκ ἄρα ἀγαθὸς τὰ πολιτικὰ Περικλῆς ἦν ἐν
τούτου τοῦ λόγου.^{τιο πέμπτη}

ΚΑΛ. Οὐ σύ γέ φης.

ΣΩ. Μὰ δι' οὐδέ γε σὺ ἐξ ὧν ὅμολογεῖς. Πάλιν
δὲ λέγε μοι περὶ Κίμωνος· οὐκ ἔξωστράκισαν αὐτὸν οὐ-
τοι οὓς ἐθεράπευεν, ἵνα αὐτοῦ δέκα ἑτῶν μὴ ἀκούσειαν
τῆς φωνῆς; καὶ Θεμιστοκλέα ταῦτα ταῦτα ἐποίησαν καὶ
φυγῆ προσεξημίωσαν; Μιλτιάδην δὲ τὸν ἐν Μαραθῶνι
εἰς τὸ βά*ραθρον ἐμβαλεῖν ἐψηφίσαντο, καὶ εἰ μὴ διὰ Σ
τὸν πρύτανιν, ἐνέπεσεν ἄν; Καίτοι οὗτοι, εἰ ἥσαν ἄνδρες
ἀγαθοί, ὡς σύ φης, οὐκ ἄν ποτε ταῦτα ἔπασχον. οὐκοῦν
οἵ γε ἀγαθοὶ ἥνιοχοι κατ' ἀρχὰς μὲν οὐκ ἐκπίπτουσιν ἐκ
τῶν ζευγῶν, ἐπειδὴν δὲ θεραπεύσωσι τοὺς ἔπους καὶ αὐ-
τοὶ ἀμείνους γένιωνται ἥνιοχοι, τότ' ἐκπίπτουσιν· οὐκ
ἔστι ταῦτ' οὕτ' ἐν ἥνιοχείᾳ οὕτ' ἐν ἄλλῳ ἔργῳ οὐδενὶ· ἥ
δοκεῖ τοι;

ΚΑΛ. Οὐκ ἔμοιγε.

ΣΩ. Ἀληθεῖς ἄρα, ως ἔοικεν, οἱ ἔμπροσθεν λόγοι
ἥσαν, διτι οὐδένα ἡμεῖς * ἴσμεν ἄνδρα ἀγαθὸν γεγονό- 517
τα τὰ πολιτικὰ ἐν τῇδε τῇ πόλει, σὺ δὲ ὡμολόγεις τῶν
γε νῦν οὐδένα, τῶν μέντοι ἔμπροσθεν, καὶ προείλου τού-
τους τοὺς ἄνδρας· οὗτοι δὲ ἀνεφάνησαν ἐξ ἴσου τοῖς
νῦν ὅντες, ὡςτε, εἰ οὗτοι φήτορες ἥσαν, οὔτε τῇ ἀληθι-
νῇ φήτορικῇ ἐχρῶντο (οὐ γὰρ ἄν ἐξέπεσον) οὔτε τῇ κο-
λακιῇ.

ΚΑΛ. Ἀλλὰ μέντοι πολλοῦ γε δεῖ, ως Σώκρατες, μὴ
ποτέ * τις τῶν νῦν ἔργα τοιαῦτα ἔργασηται, οἷα τούτων Β
ὅς βούλει εἶργασται.

ΣΩ. Ὡς δαιμόνιε, οὐδ' ἕγὼ ψέγω τούτους ως γε δια-
κόνους εἶναι πόλεως, ἀλλά μοι δοκοῦσι τῶν γε νῦν διακό-
νικώτεροι γεγονέναι καὶ μᾶλλον οἱοί τε ἐκπορέζειν τῇ πόλει
ῶν ἐπεθύμει· ἀλλὰ γὰρ μεταβιβάζειν τὰς ἐπιθυμίας καὶ
μὴ ἐπιτρέπειν, πείθοντες καὶ βιαζόμενοι ἐπὶ τοῦτο ὅθεν

So. Nonne, si immaniores, etiam iniustiores ac deterioriores?

Cal. Sit sane.

So. Non erat ergo bonus rei publicae administrator Pericles, ut haec declarat oratio.

Cal. Tu certe hoc negas.

So. Etiam tu mehercule ex eis quae confiteris. Rufus vero dic mihi de Cimone: nonne testarum suffragiis e civitate eum elegerunt ii quos curabat, ne decem per annos eius vocem audirent? et Themistocli idem fecerunt ex filioque insuper mulctarunt? Miltiadem vero ducem ad Marathonam in barathrum praecipitandum decreverunt, et, nisi princeps obstitisset, iniectus fuisset? Atqui his, si viri boni fuissent, ut tu aies, numquam hoc accidisset. certe non venit usu bonis aurigis ut initio quidem non decidant e bigis, quum vero curaverunt equos ipsique meliores facti sunt aurigae, tum decidant; hoc neque fit in aurigatione neque in alio ullo opere; an videtur tibi?

Cal. Non videtur.

So. Vera igitur sunt, ut patet, quae in praegressis posuimus, neminem nos scire qui bonus fuerit rei publicae administrator in hacce urbe; tu vero confitebare, de his qui nunc essent neminem talēm fuisse, de prioribus autem, et deligebas hos viros; hos tamen apparuit similes fuisse eorum qui nunc sunt; quocirca, si hi rhetores erant, neque veram adhibuerunt rhetoriam neque (non enim cecidissent) adulantem.

Cal. Multum tamen abest, Socrate, ut eorum qui nunc sunt aliquis opera talia perficerit, qualia illorum quivis perfecit.

So. O bone, non ego vitupero hos ut ministros civitatis, sed mihi videntur eis qui nunc sunt paratiōres fuisse in ministrando magisque idonei ad ea civitati suppeditanda quae concupivisset, at in deflectendis cupiditatibus nec permittendis, persuadendo et vi perducendo

ἱμελλον ἀμεινους θεοθαι οι πολίται, ώς ἔπος εἰπεῖν, οὐδὲν τούτων διέφερον ἐκεῖνοι· ὅπερ μόνον ἔργον ἔστιν ἀγαθοῦ Σ πολίτου· ναῦς δὲ καὶ τείχη καὶ νεώρια καὶ ἄλλα πολλὰ τοι- αῦτα οὐκ ἔγω σοι ὁμολογῶ δεινοτέρους εἶναι ἐκείνους τού- των ἐκπορίζειν.

Πρᾶγμα οὖν γελοῖον ποιοῦμεν ἔγω τε καὶ σὺ ἐν τοῖς λό- γοις· ἐν παντὶ γὰρ τῷ χρόνῳ ὃν διαλεγόμεθα οὐδὲν παυθεδα- εῖς τὸ αὐτὸν ἀεὶ περιφερόμενοι καὶ ἀγνοοῦντες ἀλλήλων ὁ τι λέγομεν. ἔγω γοῦν αε πολλάκις οἷμαι ὡμολογητέναι καὶ ἔγνω- σέναι, ώς ἄρα διττὴ αὕτη * τις ἡ πραγματεία ἔστι καὶ περὶ τὸ D σῶμα καὶ περὶ τὴν ψυχήν, καὶ ἡ μὲν ἐτέρα διακονική ἔστιν, ἡ δυνατὸν εἶναι ἐκπορίζειν, ἐὰν μὲν πεινῆ τὰ σώματα ἡμῶν, σι- τία, ἐὰν δὲ διψῆ, ποτά, ἐὰν δὲ φιγῷ, ἴματια, στρώματα, ὑπο- δήματα, τἄλλα ὡν ἔχεται σώματα εἰς ἐπιθυμίαν (καὶ ἐξεπίη- δές σοι διὰ τῶν αὐτῶν εἰκόνων λέγω, ἵνα φῶν παταμάθῃς)· τούτων γὰρ ποριστικὸν εἶναι ἡ κάπηλον ὄντα ἡ ἔμπορον ἡ δη- μιουργόν του αὐτῶν τούτων, σιτοποιὸν ἡ ὁ*ψοποτὸν ἡ ὑφάν- E την ἡ σκυτοτόμον ἡ σκυτοδεψόν, οὐδὲν θαυμαστόν *), ὄντα ποιοῦτον δόξαι καὶ αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις θεραπευτὴν εἶναι σώματος, παντὶ τῷ μὴ εἰδότι, ὅτι ἔστι τις παρὰ ταύτας ἀπάσις τέχνη γυμναστική τε καὶ ἱετρική, ἡ δὴ τῷ ὄντι ἔστι σώματος θεραπεία, ἥνπερ καὶ προσήκει τούτων ἄρχειν πασῶν τῶν τεχνῶν καὶ χρῆσθαι τοῖς τούτων ἔργοις διὰ τὸ εἰδέναι ὅ τι χρηστὸν καὶ πονηρὸν τῶν σιτίων ἡ ποτῶν ἔστιν εἰς ἀρετὴν * σώματος, τὰς δὲ ἄλλας πάσας ταύτας 518 ἀγνοεῖν· διὸ δὴ καὶ ταύτας μὲν δουλοπρεπεῖς τε καὶ δια- κονικὰς καὶ ἀνελευθέρους εἶναι. περὶ σώματος πραγματείαν, τὰς ἄλλας τέχνας, τὴν δὲ γυμναστικὴν καὶ ἱετρικὴν κατὰ τὸ δίκαιον δεσποίνας εἶναι τούτων. Ταῦτα οὖν ταῦτα ὅτι ἔστι καὶ περὶ ψυχῆν, τοτὲ μέν μοι δοκεῖς μανθάνειν ὅτι λέγω, καὶ ὁμολογεῖς ώς εἰδὼς ὅ τι ἔγω λέγω, ἥπεις δὲ ὀλίγον ὕστερον λέγων ὅτι [Ἄνθρωποι] παλὸι κάραδοι γεγόνασι πολίται ἐν τῇ πόλει, καὶ ἐπειδὴν ἔγω ἔρωτῶν B οἴ τινες, δοκεῖς μοι ὁμοιοτάτους προτείνεσθαι ἀνθρώπους

* γρ. θαυμαστόν ἔστιν.

ad id, quo sperare potuissent fore ut ad bonam frugem
cives se reciperent, nihilo fere meliores his fuerunt
illi; quod tamen unum solum est officium boni civis;
in navibus contra et muris et navalibus aliisque multis
generis eiusdem parandis ego quoque tibi concedo illos
paratiORES his fuisse.

Ridiculum vero est quod facimus ego et tu in ser-
monibus; nam inter omne quod colloquimur tempus
non desinimus eodem semper revolvi nec scire inter nos
quid dicamus. ego certe te saepius arbitror confessum
esse ac cognovisse, duplicem esse illam curationem et
corporis et animi, et unam esse ministrantem quae pa-
rare posset, si esuriret corpus nostrum, cibos, si fitiret,
potus, si frigerebatur, vestes, stragula, calceos, cetera quae
corpus concupisceret (et consulto tibi isdem utens simili-
bus haec explico, ut facilius percipias): horum igitur
qui minister esset, nempe institor vel mercator vel op-
fex alicuius harum rerum: panifex vel cocus vel textor
vel futor vel coriarius, haud mirandum esse, quod, ta-
lis quum esset, et sibi et ceteris videretur curator esse
corporis, omnibus scilicet qui nescirent esse quandam
praeter has omnes artem gymnasticam et medicinam,
quae quidem revera esset corporis curatio quamque
oporteret his praeesse omnibus artibus earumque operi-
bus uti, propterea quod sciret, quid utile nocitumve
esset esculentorum aut potulentorum ad corporis virtutem,
quum reliquae illae omnes id ignorarent, quapropter
etiam serviles et ministrantes et illiberales essent in
corporis curatione reliquae artes, gymnastica vero et
medicina iure haberentur illarum dominae. Eadem
hanc esse etiam animi rationem, modo mihi videris in-
telligere me dicere et confiteris tamquam sciens quid
dicam, paullo post vero dicis, fuisse quosdam honestos
ac bonos cives in civitate, et quum ego ex te quaero,
quinam fuerint, videris mihi simillimes in medium pro-

περὶ τὰ πολιτικά, ὡςπερ ἂν εἰ περὶ τὰ γυμναστικὰ ἔμοι ἐρωτῶντος οἵ τινες ἀγαθοὶ γεγόνασιν ἢ εἰσὶ σωμάτων θεραπευταί, Ήλεγές μοι πάνυ σπουδάζων, Θεαρίων ὁ ἀριστοκόπος καὶ Μιθαίκος ὁ τὴν ὄψοποιῶν ἔνταγμα φαῖται τὴν Σικελικήν καὶ Σάφαιμβος ὁ κάπηλος, ὅτι οὗτοι θαυμάσιοι γεγόνασι σωμάτων θεραπευταί, ὁ μὲν ἀριστος θαυμαστὸς παρασκευάζων, ὁ δὲ ^C ὄψον, ὁ δὲ οἶνον. "Ισως ἂν οὖν ἡγανάκτεις, εἰ δοι Ήλεγον ἔγω ὅτι" Ανθρώπε, ἐπαίεις οὐδὲν περὶ γυμναστικῆς· διακόνους μοι λέγεις καὶ ἐπιθυμιῶν παρασκευαστὰς ἀνθρώπους, οὐκ ἐπαίσοντας καλὸν κάγαθὸν οὐδὲν περὶ αὐτῶν, οἱ, ἀν οὗτων τύχωσιν, ἐμπλήσαντες καὶ παχύναντες τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων, ἐπαινούμενοι ὑπὲρ αὐτῶν, προσαπολοῦσιν αὐτῶν καὶ τὰς ἀρχαίας σάρκας· οἱ δ' αὖ δι᾽ ἀπειρίαν οὐ τοὺς ἔστι ἀστάτας αἱ-^D τιάσονται τῶν νόσων αἰτίους εἶναι καὶ τῆς ἀποβολῆς τῶν ἀρχαίων σαρκῶν, ἀλλ', οἱ ἂν αὐτοῖς τύχωσι τότε παρόντες καὶ ἔνυμβουλεύοντές τι, ὅταν δὴ αὐτοῖς ἥκῃ ἡ τότε πλησμονὴ νόσου φέρουσα συγγνῶντες τὸν χρόνῳ, ἀτε ἄνευ τοῦ ὑγιεινοῦ γεγονοῦ, τούτους αἰτιάσονται καὶ ψέξουσι καὶ κακόν τι ποιήσουσιν, ἂν οἰοί τ' ᾖσι, τοὺς δὲ προτέρους ἔκείνους καὶ αἰτίους τῶν κακῶν ἔγκωμιάσουσι. Καὶ σὺ νῦν, ὁ Καλλίκλεις, Ε διμοιότατον τούτῳ ἐργάζει· ἔγκωμιάζεις ἀνθρώπους, οἱ τούτους εἰστιάκασιν εὐωχοῦντες ὡν ἐπεδύμονυν, καὶ φασι μεγάλην τὴν πόλιν πεποιηκέναι αὐτούς· ὅτι δὲ οἰδεῖ καὶ ὑπουλός ἔστι δι᾽ ἔκείνους τοὺς παλαιούς, οὐκ αἰσθάνονται· *ἄνευ γὰρ σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης λιμένων καὶ νεω-⁵¹⁹ ρίων καὶ τειχῶν καὶ φόρων καὶ τοιούτων φλυαριῶν ἐμπεπλήκασι τὴν πόλιν. ὅταν οὖν ἔλθῃ ἡ καταβολὴ αὐτῇ τῆς ἀσθενείας, τοὺς τότε παρόντας αἰτιάσονται ἔνυμβούλους, Θεμιστοκλέα δὲ καὶ Κίμωνα καὶ Περικλέα ἔγκωμιάσουσι, τοὺς αἰτίους τῶν κακῶν· σοῦ δὲ Ἰσως ἐπιλήψονται, ἐὰν μὴ εὐλαβῆ, καὶ τοῦ ἔμοι ἔταιρου Ἀλκιβιάδου, ὅταν καὶ τὰ ἀρχαῖα προσαπολλύσωτε πρὸς οἷς ἐκτῆται· οὐκ αἰτίων Β ὅντων τῶν κακῶν, ἀλλ' Ἰσως ἔνναιτίων. Κατοι ἔγωγε ἀνόητον πρᾶγμα καὶ νῦν δρῶ γιγνόμενον καὶ ἀκούω τῶν

ferre homines in re publica administranda, ac si, de rebus gymnasticis me rogante, qui boni fuerint vel sint corporum curatores, mihi respondeas plane serio: Theatron pistor et Mithaecus qui artem coquinariam conscripti Siculam, et Sarambus caupo: hi admirabiles fuerunt corporum curatores, unus panes admirandos paravit, alter opsonia, tertius vinum. Fortasse indigne ferres, si tibi subiicerem ego: Nullam, homo, intelligentiam habes gymnasticae: ministros mihi dicis eosque qui, quae homines concupiscunt, parant, nihil prohibe ac boni de his intelligentes, qui quidem, si casus ita fert, implendo et faginando hominum corpora, licet ab his laudentur, insuper perdent pristinam eorum carnem; hi vero propter infitiam non pascentes illos pro aucto-ribus habebunt morborum et iacturae pristinae carnis, sed, qui forte tum ipsis adsunt et suadent quicquam, quem expletio illa morbum iis affert multo post, quippe cui nulla sanitatis ratione habita indulserint, hos accusabunt et vituperabunt et mali quid iis facient, si poterunt, priores vero illos, et eos quidem auctores malorum, celebrabunt. Etiam tu nunc, Callicle, simillimi quid facis: celebras homines, qui hos paverunt epulis paratis quas concupiscebant et quos dicunt magnam fecisse urbem; at inflatam eam esse atque exulceratam propter veteres illos, non animadvertunt; nullam enim temperantiae et iustitiae rationem habentes illi portibus et navalibus et muris et vectigalibus et huiusmodi nugis impleverunt civitatem. quando igitur ingruit ille quem dixi morbi impetus, eos qui tum aderunt accusabunt consiliarios, Themistoclem vero et Cimonem et Periclem celebrabunt, qui auctores fuerunt malorum; te autem fortasse prehendent, nisi cautionem adhibueris, et amicum meum Alcibiadem, quando pristina quoque perdunt ad ea quae acquisiverunt, licet non auctores sitis malorum, sed fortasse adiutores. Quamquam equidem insipiens quid et nunc video solitum fieri et audio de-

πελαιῶν ἀνδρῶν πέρι· αἰσθάνομαι γάρ, ὅταν ἡ πόλις τινὰ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν μεταχειρίζηται ὡς ἀδικοῦντα, ἀγανακτούντων καὶ σχετλιαζόντων ὡς δεινὰ πάσχουσι, πολλὰ καὶ ἀγαθὰ τὴν πόλιν πεποιηκότες. ἄρα ἀδίκως ὑπὲν αὐτῆς ἀπόλλυνται, ὡς ὁ τούτων λόγος; τὸ δὲ ὅλον ψεῦδός ἐστι· προστάτης γὰρ πόλεως οὐδέ^{*} ἂν εἰς ποτὲ ἀδίκως ἀπόλοι· τοῦ ὑπὲν αὐτῆς τῆς πόλεως ἡς προστατεῖ. κινδυνεύει γὰρ ταῦτὸν εἶναι, ὅσοι τε πολιτικοὶ προεποιοῦνται εἶναι καὶ ὅσοι σοφισταὶ· καὶ γὰρ οἱ σοφισταὶ, τἄλλα σοφοὶ ὄντες, τοῦτο ἄτοπον ἔργαζονται πρᾶγμα· φάσκοντες γὰρ ἀρετῆς διδάσκαλοι εἶναι πολλάκις κατηγοροῦσι τῶν μαθητῶν, ὡς ἀδικοῦσι σφᾶς αὐτοὺς τούς τε μισθοὺς ἀποστεροῦντες καὶ ἄλλην χάριν οὐκ ἀποδιδόντες, εὖ παθόντες ὑπὲν αὐτῶν. καὶ τοι τούτου τοῦ λόγου^{*} τί ἀν ἀλογάτερον εἴη πρᾶγμα, Δ ἀνθρώπους ἀγαθοὺς καὶ δικαίους γενομένους, ἔξαιρεθέντας μὲν ἀδικιαν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, σχόντας δὲ δικαιοσύνην, ἀδικεῖν τούτῳ ὡς οὐκ ἔχουσιν; οὐδὲ δικαιεῖσθαι τοῦτο ἄτοπον εἶναι, ὡς ἔταιρε; Ως ἀληθῶς δημηγορεῖν με ἡνάγκασας, ὡς Καλλίκλεις, οὐκ ἔθέλων ἀποκρίνεσθαι.

ΚΑΛ. Σὺ δ' οὐκ ἀν οἶός τ' εἴης λέγειν, εἰ μή τις δοι ἀποκρίνοιτο;

ΣΩ. "Εοικά γε· νῦν γοῦν συχνοὺς τείνω τῶν λόγων, ἐπειδὴ μοι οὐκ ἔθέλεις ἀποκρίνεσθαι. ἀλλ', ὡς γαθέ, εἰπὲ πρὸς Φιλίου, οὐδὲ δοκεῖσθαι τοῦτο ἀλογον εἶναι, ἀγαθὸν φάσκοντα πεποιηκέναι τινὰ μέμφεσθαι τούτῳ, ὅτι ὑψὲ ἔαντοῦ ἀγαθὸς γεγονὼς τε καὶ ὥν ἔπειτα πονηρός ἔστιν;

ΚΑΛ. "Εμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀκούεις τοιαῦτα λεγόντων τῶν φασκόντων παιδεύειν ἀνθρώπους εἰς ἀρετήν;

***ΚΑΛ.** "Ἐγωγε· ἀλλὰ τί ἀν λέγοις ἀνθρώπων πέρι 520 οὐδενὸς ἀξίων;

ΣΩ. Τί δ' ἀν περὶ ἐκείνων λέγοις, οἱ φάσκοντες προστάνται τῆς πόλεως καὶ ἐπιμελεῖσθαι ὥπως ὡς βελτίστη

priscis viris; animadverto enim, si civitas virorum aliquem civilium tractat ut iniuste facientem, hos succen- fere et conqueri de eo, quod indigna patientur, qui tam multis civitatem affecerint beneficiis. num iniuste ab ea pereunt, ut dicunt? immo vero totum est men- daciū; praefectus enim civitatis nullus umquam iniuste peribit ab ipsa hac civitate cui praeest. etenim ea- dem propemodum est ratio eorum qui se civiles esse profitentur, atque eorum qui se sophistas profitentur; nam etiam sophistae, cetera sapientes, hoc absurde fa- ciunt: prae se ferentes enim virtutis praeceptores se esse, saepenumero de hoc accusant discipulos, quod in- iuriā sibi faciant mercede defraudantes et in univer- sum gratiam non referentes pro beneficiis in ipsos colla- tis. quamquam quid potest esse repugnantius hac ora- tione, homines bonos et iustos factos, vindicatos ab in- iustitia per praeceptorem, nactos vero iustitiam, iniuste facere per hoc quod non habeant? non tibi videtur hoc repugnans esse, amice? Revera concionari me coēgisti, Callicle, quod non vis respondere.

Cal. Tu vero non poteris dicere, nisi quis tibi respondeat?

So. Videor sane non posse, nunc certe longe ex- tendi orationes, quia mihi non vis respondere. sed, o bone, dic per amicitiae praefidem, non tibi videtur re- pugnans esse, si quis, qui prae se fert quemquam bo- num se fecisse, huic ut probrum obiicit quod, licet per ipsum bonus existiterit ac sit, improbum tamen se prae- beat?

Cal. Mihi sane videtur.

So. Nonne audis talia dicentes hos, qui profiten- tur se homines instituere ad virtutem?

Cal. Ego vero; at quid dicere possis de homini- bus nihil?

So. Quid vero de iis dicere possis qui profitentes se civitati praeesse idque spectare ut quam optima exi-

ἴσται, πάλιν αὐτῆς κατηγοροῦσιν ὅταν τύχωσιν, ὡς πονηροτάτης; οἵτινες διαφέρειν τούτους ἐκείνων; Ταῦτόν, ὡς μακάριε, ἔστι σοφιστής καὶ φήτωρ, ἢ ἐγγύς τι καὶ παραπλήσιον, ὥσπερ ἐγὼ Ἐλεγον πρὸς Πῶλον, σὺ δὲ δί^{*} ἄγνοιαν Β τὸ μὲν πάγκαλόν τι οἴει εἶναι, τὴν φητορικήν, τοῦ δὲ καταφρονεῖς· τῇ δὲ ἀληθείᾳ πάλλιον ἔστι σοφιστικὴ φητορικῆς, ὅσφερ νομοθετικὴ δικαστικῆς καὶ γυμναστικὴ ἴατρικῆς. μόνοις δ' ἔγωγε καὶ φῆμην τοῖς δημηγόροις τε καὶ σοφισταῖς οὐκ ἔγχωρεῖν μέμφεσθαι τούτῳ τῷ πράγματι ὃ αὐτοὶ παιδεύουσιν, ὡς πονηρόν ἔστιν εἰς σφᾶς, ἢ τῷ αὐτῷ λόγῳ τούτῳ ἄμα καὶ ἔαυτῶν κατηγορεῖν, ὅτι οὐδὲν ὀφελήκασιν οὓς φασιν ὀφελεῖν. οὐχ οὕτως^{*} ἔχει;

C

ΚΑΛ. Πάρν γε.

ΣΩ. Καὶ προέσθαι γε δῆπον τὴν εὐεργεσίαν ἄνευ μισθοῦ, ὡς τὸ εἰκός, μόνοις τούτοις ἐνεχώρει, εἴπερ ἀληθῆ Ἐλεγον· ἄλλην μὲν γὰρ εὐεργεσίαν τις εὐεργετηθείς, οἷον ταχὺς γενόμενος διὰ παιδοτρίβην, Ἰσως ἀν ἀποστερήσει τὴν κάριν, εἰ πρόοιτο αὐτῷ ὃ παιδοτρίβης καὶ μή, ἔννθέμενος αὐτῷ μισθόν, ὅτι μάλιστα ἄμα μεταδιδούς τοῦ τάχους λαμβάνοι τὸ ἀργύριον· οὐ γὰρ τῇ βρα^{*}δυτῆι, οἷμαι, ἀδικοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' ἀδικί^{*} Νῆ γάρ;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Ούκοῦν εἴ τις αὐτὸν τοῦτο ἀφαιρεῖ, τὴν ἀδικίαν, οὐδὲν δεινὸν αὐτῷ μή ποτε ἀδικηθῆ, ἀλλὰ μόνω ἀσφαλές ταύτην τὴν εὐεργεσίαν προέσθαι, εἴπερ τῷ ὅντι δύναμιτό τις ἀγαθούς ποιεῖν. οὐχ οὕτως;

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Διὰ ταῦτ' ἄρα, ὡς ἔοικε, τὰς μὲν ἄλλας ἔνυβουλὰς ἔνυβουλεύειν λαμβάνοντα ἀργύριον, οἷον οἰκοδομίας πέρι ἢ τῶν ἄλλων τεχνῶν, οὐδὲν αἰσχρόν.

ΚΑΛ. "Εοικέ γε.

E

ΣΩ. Περὶ δέ γε ταύτης τῆς πράξεως, ὅντιν' ἀν τις τρόπον ὡς βέλτιστος εἴη καὶ ἀριστα τὴν αὐτοῦ οἰκίαν διοι-

stat, rursum eam accusant, si casus ita fert, tamquam improbissimam? opinaris aliquid differre inter hos et illos? Idem, o praestantissime, est sophista et rhetor, vel cognati quid ac simile, quemadmodum dixi Polo, tu vero propter inscientiam unum censes oppido pulchrum esse, rhetoricam, alterum autem despicias; revera tamen tanto pulchrior est sophisticia quam rhetorica, quanto legum scribendarum scientia rationi iudiciali et gymnastica medicinae praefat. solis videlicet equidem existimabam concionatoribus et rhetoribus non convenire ut probrum obiicere iis, quos ipsi instituissent, hoc quod improbi essent in ipsos, aut eadem hac oratione se ipsos simul accusare, quod nihil profuerint iis quibus se dicerent profuisse. non ita se habet?

Cal. Sane quidem.

So. Quin etiam deferre beneficium sine mercede, ut patet, his solis conveniret, si vera dixi; alio enim quisquam beneficio affectus, veluti celer factus per palaestrae magistrum, forsitan hunc defraudet gratia, si tradat ipsi palaestrae magister facultatem illam nec, constituta mercede, quam maxime tradens celeritatem simul sumat pecuniam; non enim tarditate, credo, iniuste faciunt homines, sed iniustitia; nonne?

Cal. Ita.

So. Iccirco si quis hoc ipsum adimit, iniustitiam, non verendum ei est ne umquam iniuriam accipiat, sed solus tuto hoc beneficium deferet, si quidem revera poterit quis bonos efficere. nonne ita est?

Cal. Aio.

So. Hanc igitur ob causam, ut perspicitur, in ceteris quidem rebus con filium dare mercede accepta, velut in aedificatione ceterisve artibus, non est turpe.

Cal. Videtur sane.

So. In hoc autem, quomodo aliquis quam optimus esse optimeque suam ipse rem domesticam vel civitatem

κοι ἡ πόλιν, αἰσχρὸν νενόμισται μὴ φάναι ξυμβουλεύειν,
διὰ μή τις αὐτῷ ἀργύριον διδῷ· ἡ γάρ;

KAA. Nat. Anthro. Soc. Amer., 1910, 10, 101.

ΣΣ2. Αἴγαλον γὰρ ὅτι τοῦτο αἴτιόν ἐστιν, ὅτι μόνη αὗτη τῶν εὐεργεσιῶν τὸν εὖ παθόντα ἐπιθυμεῖν ποιεῖ ἀντ' εὖ ποιεῖν, ὥστε καλὸν δοκεῖ τὸ σημεῖον εἶναι, εἰ ὁ εὖ ποιήσας ταύτην τὴν εὐεργεσίαν ἀντ' εὖ πεισται· εἰ· δὲ μή, οὐδ. ἔστι ταῦτα οὕτως ἔχοντα;

*ΚΑΛ. "Εστιν.

ΣΩ. Ἐπὶ ποτέρων οὖν με παρακαλεῖς τὴν θεραπείαν τῆς πόλεως; διόρισόν μοι τὴν τοῦ διαιράχεσθαι Ἀθηναῖος, ὅπως ὡς βέλτιστοι ἔσονται, ὡς ἵατρόν, ἢ ὡς διακονήσοντα καὶ πρὸς χάριν ὄμιλήσοντα; Τάληθῆ μοι εἰπέ, ὡς Καλλίνκεις· δικαίος γὰρ εἶ, ὡςπερ ἥρξε παρένθησιάζεσθαι πρὸς ἐμέ, διατελεῖν ἀνοεῖς λέγων. καὶ νῦν εὖ καὶ γενναῖος εἰπέ.

ΚΑΛ. Λέγω τοίνυν ὅτι ὡς διακονή^{*}σουτα.

ΣΩ. Κολακεύσοντα *) ἅρα με, ὡς γενναιότατε, περαπλεῖς.

ΚΑΛ. Εἴς σοι Μυσόν γε ἥδιον καλεῖν, ὁ Σώκρατες·
ώς εἰ μὴ ταῦτά γε ποιήσεις.—

ΣΩ. Μή εἴπης δὲ πολλάκις εἰρηναῖς, ὅτι ἀποκτενεῖ
με δὲ βουλόμενος, ἵνα μὴ αὖτις ἐγὼ εἴπω ὅτι Πονηρούς
γε ὧν ἀγαθὸν δοῦται, μηδέ δὲτι ἀφαιρόγεται, οὐάν τι ἔχω,
ἵνα μὴ αὖτις καὶ ἐγὼ εἴπω ὅτι Ἀλλ' ἀφελόμενος οὐχ εἶται ὁ
τι χρήγεται αὐτοῖς, ἀλλ', ὥσπερ με * ἀδίκως ἀφείλετο, οὐ-
τῷ καὶ λαβὼν ἀδίκως χρήγεται, εἰ δὲ ἀδίκως, αἰσχρῶς, εἰ
δὲ αἰσχρῶς, κακῶς, ¶

ΚΑΛ. "Ως ματ δοκεῖς, ὡς Σώκρατες, πιστεύειν μηδὲ
ἄν ἐν τούτων παθεῖν, ὡς οἰκῶν ἐκποδῶν καὶ οὐκ ἄν εἰς-
αχθεῖς εἰς δικαστήριον ὑπὸ πάνυ θεως μοχθηροῦ ἀνθρώ-
που καὶ φαύλου! α στιβή

ΣΩ. Ἀνόητος ἄρα εἰμί, ὡς Καλλίκλεις, ως ἀληθῶς, εἰ
μὴ οἴομαι ἐν τῇδε τῇ πόλει ὄντυνοῦ ἄν, ὃ τι τύχοι,
τοῦτο παθεῖν. τόδε μέντοι εὖ οἶδ' ὅτι, έάνπερ εἰσίω εἰς

^{*)} Ιο. Ὡς κολαστέονται.

administrare possit, turpe existimatur non profiteri se consilium dare, nisi quis pecuniam numeret; nonne?

Cal. Ita.

So. Patet enim hanc esse causam, quod solum hoc beneficium cum in quem conseratur ita afficiat ut cupiat illud remunerari; quocirca pulchrum hoc videtur indicium esse, si ei, qui bene fecit, hoc beneficium redditur, fin, non est pulchrum. itane haec se habent?

Cal. Habent vero.

So. Ad utram iam me adhortaris civitatis curationem? defini mihi: ad hanc qua contendam ut Athenienses quam optimi existant, instar medici, an ad eam qua iis ministrem voluptatisque causa eos tractem? Vera mihi dic, Calliele; par est enim te, quemadmodum coepisti libere mecum loqui, porro dicere quae sentis. nunc quoque probe ac siderter dic.

Cal. Dico igitur, ad eam qua ministres.

So. Ad adulandum igitur me, o honestissimo, provocas.

Cal. Si Mysum mavis in iudicium vocare, Socrate, esto; nam nisi hoc feceris —

So. Ne dicas quod saepius protulisti, occisurum me esse quicumque voluerit, ut ne ego rursus dicam: Improbus utique bonum; neque, spoliaturum esse si quid habeam, ne ego rursus dicam: At si spoliaverit, non habebit quid eo faciat, sed, quemadmodum iniuste spoliaverit, ita etiam adeptus iniuste eo utetur, et si iniuste, turpiter, si vero turpiter, male.

Cal. Quam mihi videris, Socrate, confidere tibi nihil horum posse accidere, quasi procul habites nec possis in iudicium adduci etiam ab improbissimo vilissimoque homine!

So. Insipiens igitur sim, Calliele, revera, nisi credam in hac civitate cuivis, quodcumque casus ferat, id posse accidere. hoc tamen sat scio, si adducar in iudi-

δικαστήριον περὶ τούτων τινὸς κινδυνεύονταν, ὃ σὺ Μέγις, Δικαιορός τίς με ἔσται ὁ εἰςάγων· οὐδεὶς γὰρ ἀν χρηστὸς μὴ ἀδικοῦντ' ἄνθρωπον εἰςαγάγοι· καὶ οὐδέν γε ἄτοπον εἰ ἀποθνήσοιμι. βούλει δοι εἴπω διότι ταῦτα προσδοκῶ;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οἶμαι μετ' ὄλγων Ἀθηναίων, ἵνα μὴ εἴπω μόνος, ἐπιχειρεῖν τῇ ὡς ἀληθῶς πολιτικῆ τέχνῃ καὶ πράττειν τὰ πολιτικὰ μόνος τῶν νῦν. ἂτε οὖν οὐ πρὸς χάριν λέγων τοὺς λόγους οὓς λέγω ἐκάστοτε, ἀλλὰ πρὸς τὸ βέλτιστον, οὐ * πρὸς τὸ ἥδιστον, καὶ οὐκ ἐθέλων ποιεῖν ἢ σὺ Επαραινεῖς, τὰ κομψὰ ταῦτα, οὐχ ἔξω ὃ τι λέγω ἐν τῷ δικαστηρίῳ· ὃ αὐτὸς δὲ μοι ἥκει λόγος ὅνπερ πρὸς Πᾶλον ἔλεγον· κριώματι γὰρ ὡς ἐν παιδίοις λατρὸς ἀν κρίνοντο κατηγοροῦντος ὁφοποιοῦ. σκόπει γάρ, τί ἀν ἀπολογοῦτο ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος ἐν τούτοις ληφθεῖς, εἰ αὐτοῦ κατηγοροὶ τις λέγων ὅτι Ὁ παῖδες, πολλὰ ὑμᾶς καὶ κακὰ ὅδε εἰργασται ὁ ἀνὴρ *) καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς νεωτάτους ὑμῶν διαφθείρει, τέμνων τε καὶ κάων καὶ λιγναλνων * καὶ πνιγῶν ἀπορεῖν ποιεῖ, πικρότατα πώματα διδούς καὶ πεινῆν καὶ διψῆν ἀναγκάζων, οὐχ ὥσπερ ἐγὼ πολλὰ καὶ ἥδεα καὶ παντοδαπά εὐώχουν ὑμᾶς. — τί ἀν οἵει ἐν τούτῳ τῷ κακῷ ἀποληφθένται τὸν λατρὸν ἔχειν εἰπεῖν; η εἰ εἴποι τὴν ἀλήθειαν ὅτι Ταῦτα πάντα ἐγὼ ἐποίουν, ὡς παῖδες, ὑγιενῶς, ὀπόσον οἵει ἀν ἀναβοῆσαι τοὺς τοιούτους δικαστάς; οὐ μέγα;

ΚΑΛ. Ἰσως οἵεσθαι γε χρή.

ΣΩ. Οὐκοῦν οἵει ἐν πάσῃ ἀπορίᾳ ἀν αὐτὸν ἔχεσθαι ὃ τι * χρή εἰπεῖν;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τοιοῦτον μέντοι καὶ ἐγὼ οἶδα ὅτι πάθος πάθοιμι ἀν εἰςελθὼν εἰς δικαστήριον· οὕτε γὰρ ἥδονάς ἀς ἐππεπόρικα ἔξω αὐτοῖς λέγειν, ἀς οὗτοι εὐεργεσίας καὶ ὡφελείας νομίζουσιν, ἐγὼ δὲ οὕτε τοὺς πορίζοντας ζηλῶ

*) γρ. ἀνὴρ.

cium in huiusmodi discrimen vocatus, id quod tu dicas, improbum fore aliquem qui me fit adducturus; nullus enim probus hominem nihil iniuriae facientem adducet; et minime mirandum, si morti obiiciar. vis tibi dicam quid sit hoc suspicer?

Cal. Sane quidem.

So. Arbitror me paucis cum Atheniensibus, ne dicam solum, studere verae rationi civili et res civiles gerere solum ex iis qui nunc sunt. iam quia non gratiam aucupans verba facio quaecumque facio, sed optimum spectans, non iucundissimum, nec volo adhibere illas quas tu nunc suades delicias, non habebo quid dicam in iudicio. idem vero possum dicere quod Polo dixi: iudicabor enim, sicut apud puerulos iudicetur medicus accusante coco. perpende enim, quomodo defendere se se possit huiusmodi homo apud illos comprehensus, si quis eum accuset dicens: O pueri, multis affecit malis hic vir non modo vos ipsos, sed etiam natu minimos vestrum corruinpit: secando videlicet et emaciando et suffocando facit ut nesciant quo se vertant, amarissima iis medicamenta dans et esurire fitireque cogens, quum ego contra multis et variis vos deliciis oblectaverim. — quid opinaris hoc interclusum malo iae-dicium habiturum esse dicere? vel, si dicat verum: Haec omnia ego feci, o pueri, sanitatis vestrae causa, quantum opinaris clamorem sublaturos esse huiusmodi iudices? nonne magnum?

Cal. Videtur quidem ita existimandum esse.

So. Censesne fore ut prorsus nesciat quid dicere ipsum oporteat?

Cal. Sane quidem.

So. Tale vero aliquid etiam mihi scio eventurum esse, si adducar in iudicium; neque enim voluptates quas ipsis comparaverim habebo recensere, quas illi merita et emolumenta iudicant, quum ego contra nec iis qui

οῦτε οἷς πορίζεται· ἐάν τέ τις με ἢ νεωτέρους τῇ διαφθείρειν ἀπορεῖν ποιοῦντα ἢ τοὺς πρεσβυτέρους πατηγορεῖν *) λέγοντα πικρὸν λόγους ἢ ἴδια ἢ δημοσίᾳ, οὐτε τὸ ἀληθὲς ἔξω εἰπεῖν ὅτι Δικαίως πάντα ταῦτα ἐγώ καὶ πράττω, τὸ ὑμέτερον δὴ τοῦτο, ὡς ἄνδρες δικασταί, οὐτε ἄλλο οὐδέν· ὥστε ἵσως, ὃ τι ἂν τύχω, τοῦτο πείσομαι.

ΚΑΛ. Δοκεῖ οὖν σοι, ὡς Σώκρατες, καλῶς ἔχειν ἀνθρώπος ἐν πόλει οὕτω διακείμενος καὶ ἀδύνατος ὥν ἔστι βοηθεῖν;

ΣΩ. Εἰ ἐκεῖνό γε ἐν αὐτῷ ὑπάρχοι, ὡς Καλλίκλεις, δὲ πολλάκις ὠμολόγησας· εἰ βεβοηθηκὼς εἴη αὐτῷ, μήτε περὶ ἀνθρώπους μήτε περὶ * θεοὺς ἀδικον μηδὲν μήτε εἰ-ρηκὼς μήτε εἰργασμένος· αὗτη γάρ τις βοήθεια ἔστι τῷ πολλάκις ἡμῖν ὠμολόγηται πρατίστη εἶναι. εἰ μὲν οὖν ἔμετις τις ἔξελέγχοι ταύτην τὴν βοήθειαν ἀδύνατον ὅντα ἔμαυτῷ καὶ ἄλλῳ βοηθεῖν, αἰσχυνοίμην ἂν καὶ ἐν πολλοῖς καὶ ἐν ὅλοις ἔξελεγχόμενος καὶ μόνος ὑπὸ μόνου, καὶ εἰ διὰ ταύτην τὴν ἀδυναμίαν ἀποθνήσκοιμι, ἀγανακτοίην ἄν· εἰ δὲ κολακιῆς ὁητορικῆς ἐνδειχ τελευτώνην ἔγωγε, εὐ * οἰδα ὅτι δι- Ε δίως ἰδοις ἄν με φέροντα τὸν θάρατον. αὐτὸ μὲν γάρ τὸ ἀποθνήσκειν οὐδεὶς φοβεῖται, ὅστις μὴ παντάπασιν ἀλόγιστος τε καὶ ἀνανδρός ἐστι, τὸ δὲ ἀδικεῖν φοβεῖται· πολλῶν γάρ ἀδικημάτων γέμοντα τὴν ψυχὴν εἰς "Ἄιδουν ἀφικέσθαι πάντων ἔσχατον κακῶν ἐστίν. εἰ δὲ βούλει, σοὶ ἐγώ, ὡς τοῦτο οὕτως ἔχει, ἐθέλω λόγου λέξαι.

ΚΑΛ. Ἄλλ' ἐπείπερ γε καὶ τὰλλα ἐπέραντας, καὶ τοῦτο πέρανον.

* **ΣΩ.** "Ἀκουε δή, φαστέ, μάλα καλοῦ λόγου, ὃν σὺ 523 μὲν ἤγήσει μῆδον, ὡς ἐγῶμαι **), ἐγώ δὲ λόγον· ὡς ἀληθῆ γάρ ὅντα σοι λέξω ἢ μέλλω λέγειν. "Ωςπερ γάρ "Ομηρος λέγει, διενείμαντο τὴν ἀρχὴν ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ποσειδῶν καὶ ὁ Πλούτων, ἐπειδὴ παρὰ τοῦ πατρὸς παρέλαβον. ἦν οὖν νόμος ὅδε περὶ ἀνθρώπων ἐπὶ Κρόνου, καὶ

*) ἄλλ. πατηγορεῖν.

**) γρ. ἐγώ δὲ με.

parant invideam nec iis quibus parantur; et si quis me vel iuniores dicat corrumpere, ita cum iis agendo ut nesciant quo se vertant, vel seniores criminari acerbis orationibus vel privatim vel publice, neque verum habeo dicere: Iuste omnia haec ego dico et facio, et in vestram quidem rem, o iudices, neque aliud quicquam: ut forsitan, quicquid casus ferat, id mihi accidat.

Cal. Videtur autem tibi, Socrate, bene habere homo in civitate qui ita comparatus est nec potest sibi ipse auxiliari?

So. Utique, si istud ipsi subsit, Callicle, quod tu saepius confessus es: si hoc se iuverit auxilio, quod neque adversus homines neque adversus deos iniusti quid vel dixerit vel fecerit; hoc enim quod sibi ipse fert auxilium saepius affirmavimus praestantissimum esse. itaque si quis convincat me non posse hoc auxilio me ipsum alterumve iuvare, pudeat me, sive coram multis sive coram paucis convincar sive solus a solo, et si propterea quod auxiliari mihi non possim, morti obiciar, indignus id feram, sicut propter adulantis rhetoricae inopiam peream, sat scio te visurum esse aequo me animo mortem ferentem. ipsam enim mortem nemo formidat, nisi prorsus insipiens sit atque ignavus, iniusta vero facinora formidat; animo videlicet multis impleto maleficiis ad inferos migrare omnium extremum est malorum. si vis, ego tibi, hoc ita se habere, narratione sum expositurus.

Cal. Sane quidem, quoniam cetera absolvisti, etiam hoc absolve.

So. Audi igitur, ut dicunt, oppido pulchram narrationem, quam tu quidem existimabis fabulam, ut opinor, ego vero narrationem; nam ut vera dicturus sum quae dicere aggredior. Quemadmodum enim Homerus dicit, partiti sunt imperium inter se Iuppiter et Neptunus et Pluto, postquam a patre relictum acceperant. erat autem haec lex de hominibus statuta Saturno re-

αὶ τὸν μὲν δικαίως τὸν δικαίως τὸν μὲν δικαίως τὸν βίον διελθόντα καὶ ὄστις, ἐπειδὰν τελευτήσῃ, * ἐς μακάρων νήσους ἀπιόντα οἰκεῖν ἐν πάσῃ εὐδαιμονίᾳ ἐπτὸς κακῶν, τὸν δὲ ἀδίκως καὶ ἀθέως εἰς τὸ τῆς τίσεως τε καὶ δίκης *) δεσμωτήριον, ὃ δὴ τάρταρον καλοῦσιν, ἔνναι. τούτων δὲ δικασταὶ ἐπὶ Κρόνου καὶ ἦτι νεωστὶ τοῦ Διὸς τὴν ἀρχὴν ἔχοντος ζῶντες ἡσαν ζῶνταν, ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ δικάζοντες ἢ μέλλοντεν τελευτᾶν, κακῶς οὖν αἱ δίκαιι εἰρίνοντο. ὃ τε οὖν Πλούτων καὶ οἱ ἐπιμελῆται ἐκ μακάρων νήσων ἴοντες ἔλεγον πρὸς τὸν Δία ὅτι φοιτῶν σφιν ἄνθρωποι ἐκατέρωσε ἀνάξιοι. εἰπεν δὲ οὖν ὁ Ζεύς Ἀλλ' ἁγώ, ἔφη, παύσω τοῦτο γιγνόμενον· νῦν μὲν γὰρ κακῶς αἱ δίκαιαι δικάζονται· ἀμπεχόμενοι γάρ, ἔφη, οἱ κοινόμενοι κρίνονται· ζῶντες γὰρ κρίνονται. πολλοὶ οὖν, ἢ δ' ὅσ, ψυχὰς πονηρὰς ἔχοντες ἡμφιεσμένοι εἰσὶ σώματά τε καλὰ καὶ γένη καὶ πλούτους, καὶ ἐπειδὰν ἡ κρίσις ἥ, ἔρχονται αὐτοῖς πολλοὶ μάρτυρες μαρτυρήσοντες ὡς δικαίως βεβιώκασιν. οἱ οὖν δικασταὶ ὑπό τε τούτων ἐκπλήγτονται, καὶ ἂμα αὐτοὶ ἀμπεχόμενοι δικάζονται, πρὸ τῆς ψυχῆς τῆς αὐτῶν ὀφθαλμοὺς καὶ ὥτα καὶ ὄλον τὸ σῶμα προκεκαλυμμένοι. ταῦτα δὴ αὐτοῖς πάντα ἐπίπροσθεν γίγνεται, καὶ τὰ αὐτῶν ἀμφιέσματα καὶ τὰ τῶν κρινομένων. πρῶτον μὲν οὖν, ἔφη, ταυτέστεον ἐστὶ προειδότας αὐτοὺς τὸν θάνατον· νῦν γὰρ προΐσασι· τοῦτο μὲν οὖν καὶ δὴ εἴρηται τῷ Προμηθεῖ, ὅπως ἀν παύσῃ αὐτό **)· * ἐπειτα γυμνοὺς κριτέον ἀπάντων τούτων· τεθνεῶτας γὰρ δεῖ κρίνεσθαι. καὶ τὸν κριτὴν δεῖ γυμνὸν εἶναι, τεθνεῶτα αὐτῇ τῇ ψυχῇ αὐτὴν τὴν ψυχὴν θεωροῦντα ἔξαίφνης ἀποθανόντος ἐπάστον, ἔρημον πάντων τῶν ξυγγενῶν καὶ καταλιπόντα ἐπὶ τῆς γῆς πάντα ἐκεῖνον τὸν κόσμον, ἵνα δικαία ἡ κρίσις ἥ. ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα ἐγνωκὼς πρότερος ἡ ὑμεῖς ἐποιησάμην δικαστὰς υἱεῖς ἔμαυτοῦ, δύο μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας, Μίνων τε καὶ Ῥαδάμανθυν, * ἕνα δὲ 524 ἐκ τῆς Εὐρώπης, Αλακόν. οὗτοι οὖν ἐπειδὰν τελευτήσωσι, δικάσουσιν ἐν τῷ λειμῶνι, ἐν τῇ τριόδῳ ἐξ ἣς φέρετον

*) ἄλλ. δίκης τε καὶ τίσεως.

**) γρ. αὐτὸς αὐτῶν. ἄλλ. αὐτῶν.

gnante, cui quum semper, tum etiamnunc dii parent, ut, quicumque hominum iuste vitam traduxisset ac pie, quum mortuus esset, in beatorum insulas migraret ibique habitaret in omni felicitate expers malorum, qui vero iniuste impieque vixisset, in ultiōnis ac poenae carcerem, quem quidem tartarum dicunt, abiaret. horum vero iudices Saturno regnante et nuper etiam, quum Iuppiter imperium teneret, vivi erant vivorum, eo ipso die iudicantes, quo illi mortem erant obituri. male igitur iudicia exercebantur. iccirco Pluto et curatores in beatorum insulis accedentes ad Iovem dicebant, ventitare sibi homines utroque indignos. tum Iuppiter Ego, inquit, faciam ne in posterum hoc fiat; nunc enim male iudicia exercentur; nam amicti, inquit, qui iudicantur, iudicantur, quia vivi iudicantur. multi iccirco, ait, qui animos pravos habent, induiti sunt corporibus pulchris et nobilitatibus et divitiis, et, quando iudicium exercetur, veniunt ipsis multi testes testificatum iuste eos vixisse. iudices vero quum his procedentibus percutiuntur, tum ipsis quoque amicti iudicant, quum animus ipsorum oculis, auribus totoque fit corpore praetextus; hi videlicet omnes iis officiunt et sui proprii et iudicandorum amictus. primum igitur, inquit, facendum est ut desinant praesentire mortem; nunc enim praesentiunt; et hoc quidem dictum iam est Prometheo ut illud adimat; deinde nudi iudicandi sunt ab omnibus illis; mortui enim debent iudicari, et iudicem oportet nudum esse, ita ut mortuus ipso animo ipsum animum spectet cuiusque, statim ut is mortuus est, destitutum ab omnibus cognatis relichtoque in terra omni illo ornatu, ut iuste exerceatur iudicium. equidem quum haec prius cognovissem quam vos, constitui iudices filios meos, duos ex Asia, Minoem et Rhadamanthum, unum ex Europa, Aeacum. hi ergo quum mortui erunt, iudicabunt in campo, in trivio illo unde ducunt dueae

τῷ ὄδῳ, οὐ μὲν εἰς μακάρων νήσους, οὐ δὲ εἰς τάφταρον, καὶ τοὺς μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας Ῥαδάμανθυς κρινεῖ, τοὺς δὲ ἐκ τῆς Εὐρώπης Λίσαντός· Μίνω δὲ πρεξβεῖα δώσω ἐπιδιαιτήνειν, λὰν ἀπορητὸν τι τῷ ξείρῳ, ἵνα ὡς δικαιοτάτη ηὔκρισις ηὕ περι τῆς πορείας τοῖς ἀνθρώποις.

Ταῦτ' ἔστιν, ὡς Καλλίκλεις, ἂν έγὼ ἀκηκοώς πιστεύω ἀληθῆ^{*} εἶναι· καὶ ἐκ τούτων τῶν λόγων τοιόνδε τι λογίζομαι Β ξυμβαίνειν. Ὁ θάνατος τυγχάνει ὅν, ὡς ίμοι δοκεῖ, οὐδὲν ἄλλο ηὔ δυεῖν πραγμάτοιν διάλυσις, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἀπὸ ἀλλήλοιν. ἐπειδὰν δὲ διαλυθῆτον ἄρα ἀπὸ ἀλλήλοιν, οὐ πολὺ ηὔτεν ἐκάτερον αὐτοῖν ἔχει τὴν ἔξιν τὴν αὐτοῦ, ηὗπερ καὶ ὅτε ἔξη ὁ ἀνθρωπός, τό τε σῶμα τὴν φύσιν τὴν αὐτοῦ καὶ τὰ θεραπεύματα καὶ τὰ παθήματα, ἔνδηλα πάντα· οἷον εἴ τινος μέγα ηὗν τὸ^{*} σῶμα φύσει ηὕ τροφῇ ηὕ C ἀμφότερα ζῶντος, τούτου καὶ ἐπειδὰν ἀποθάνῃ ὁ νεκρὸς μέγας, καὶ εἰ παχύς, παχὺς καὶ ἀποθανόντος, καὶ τὰλλα οὐτως· καὶ εἰ αὐτὸν ἐπειήδενε κομᾶν, κομήτης τούτου καὶ ὁ νεκρός, μαστιγίας αὐτὸν εἰ τις ηὗν καὶ ἰχνη εἰχε τῶν πληγῶν οὐλὰς ἐν τῷ σώματι ηὕ ὑπὸ μαστίγων ηὕ ἄλλων τραυμάτων ζῶν, καὶ τεθνεῶτος τὸ σῶμα ἔστιν ἴδεῖν ταῦτα ἔχον, κατεγότα τε εἴ του ηὗν μέλη ηὕ διεστραμμένα ζῶντος, καὶ τεθνεῶτος ταῦτα ἔνδηλα· * ἐνὶ δὲ λόγῳ, οἷος εἶναι παρε- D σκεύαστο τὸ σῶμα ζῶν, ἔνδηλα ταῦτα καὶ τελευτήσαντος ηὗ πάντα ηὕ τὰ πολλὰ ἐπὶ τινα χρόνον. Ταῦτὸν δή μοι δοκεῖ τοῦτ' ἄρα καὶ περὶ τὴν ψυχὴν εἶναι, ὡς Καλλίκλεις· ἔνδηλα πάντα ἔστιν ἐν τῇ ψυχῇ ἐπειδὰν γυμνωθῆ τοῦ σώματος, τά τε τῆς φύσεως καὶ τὰ παθήματα, ἀ διὰ τὴν ἐπιτήδευσιν ἐκάστου πράγματος ἔσχεν ἐν τῇ ψυχῇ ὁ ἀνθρωπός. ἐπειδὰν οὖν ἀφίκωνται παρὰ τὸν δικαστήν, οἱ μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας παρὰ^{*} τὸν Ῥαδάμανθυν, ὁ Ῥαδάμανθυς ἐκείνους ἐπιστή· E σας θεᾶται ἐκάστου τὴν ψυχήν, οὐκ εἰδὼς ὅτου ἔστιν, ἀλλὰ πολλάκις τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐπιλαβόμενος ηὕ ἄλλου ὅτουσ- οῦν βασιλέως ηὕ δυνάστου κατεῖδεν οὐδὲν ὑγιὲς δὲν τῆς ψυ- χῆς, ἀλλὰ διαμεμαστιγωμένην καὶ οὐλῶν μεστήν ύπὸ ἐπιορ-

viae, ad beatorum insulas una, altera ad tartarum; et illos quidem ex Asia Rhadamanthus iudicabit, ex Europa vero profecturos Aeacus; Minoi autem munus assignabo honorarium diiudicandi, si quid haesitent alteri, ut quam iustissimum agatur iudicium de migratione hominum.

Haec sunt, Callicle, quae ego auditu percepta confido vera esse, et ex his orationibus hoc colligo esse consequens. Mors videlicet est, ut mihi videtur, nihil aliud nisi duarum rerum dissolutio, animi et corporis. quando vero dissolutae sunt inter se, haud multo minus quaeque earum suum retinet habitum, quo erat quum viveret homo; et corpus quidem suam tenet naturam, suos cultus et affectiones, easque manifestas cunctas; velut si cuius corpus magnum erat natura vel pastu vel utroque viventis, huius etiam mortui cadaver magnum est, si pingue, pingue etiam mortui cadaver et sic reliqua; si porro studebat comam alere, comatum est etiam huius cadaver, fin verbero quis erat et cicatrices, plagarum vestigia, verberibus aliisve vulneribus acceptas in corpore habebat vivus, huius etiam mortui corpus conspicitur easdem habens; fractaque si cuius erant membra vel distorta vivi, eadem etiam in mortuo apparent: uno verbo, quomodo comparatum erat alicuius corpus viventis, eadem conspicuntur etiam in mortuo aut omnia aut plurima satis diu. Eadem vero mihi videtur etiam animi ratio esse, Callicle: manifesta sunt omnia in animo, si nudatus est corpore, et quae natura in eo insunt et affectiones illae, quas ex singularum rerum studio traxit animus hominis. iam quum venerunt ad iudicem, et illi quidem ex Asia ad Rhadamanthum, Rhadamanthus ante se eos constituit et cuiusque spectat animum, nesciens cuius fit, sed saepenumero magni regis prehendens vel alias cuiuspiam regis dominatorisve animum, nihil sani in eo animadvertisit, sed verberibus reperit foedatum cicatricumque plenum periun-

κιῶν καὶ ἀδικίας, ἡ * ἐκάστῳ ἡ πρᾶξις αὐτοῦ ἐξωμόρρετο 525
 τῆς τὴν ψυχῆν, καὶ πάντα σκολιὰ ὑπὸ φεύγους καὶ ἀλαζο-
 νείας καὶ οὐδὲν εὔθυ διὰ τὸ ἄνευ ἀληθείας τεθράφθαι,
 καὶ ὑπὸ ἔξουσίας καὶ τρυφῆς καὶ ὑβριῶς καὶ ἀκρατίας τῶν
 πράξεων ἀξυμμετρίας τε καὶ αἰσχρότητος γέμουσαν τὴν ψυ-
 χὴν εἰδεν. ιδὼν δὲ ἀτίμως ταύτην ἀπέπεμψεν εὔθυ τῆς
 φρουρᾶς, οἱ μέλλει ἐλθοῦσα ἀνατλῆνται τὰ προσήκοντα πά-
 θη. προσήκει δὲ παντὶ τῷ ἐν τιμωρίᾳ ὅντι, * ὑπ' ἄλλου Β
 ὁρθῶς τιμωρουμένῳ, ἢ βελτίνῃ γίγνεσθαι καὶ ὄντνασθαι, ἢ
 παραδείγματι τοῖς ἄλλοις γίγνεσθαι, ἵνα ἄλλοι ὁρῶντες πά-
 σχοντα, ἡ ἀν πάσχη, φοβούμενοι βελτίους γίγνωνται. εἰσὶ
 δὲ οἱ μὲν ὀφελούμενοί τε καὶ δίκην διδόντες ὑπὸ θεῶν τε
 καὶ ἀνθρώπων οὗτοι, οἱ δὲ ἀν λάσιμα ἀμαρτήματα ἀμάρτωσιν·
 ὅμως δὲ δι' ἀλγηδόνων καὶ ὁδυνῶν γίγνεται αὐτοῖς ἡ ὀφέ-
 λεια καὶ ἐνθάδε καὶ ἐν "Αἰδου· οὐ γάρ οἶόν τε ἄλλως ἀδι-
 κίας ἀπαλλάττεσθαι. οἱ * δ' ἀν τὰ ἰσχατα ἀδικήσωσι καὶ C
 διὰ τοιαῦτα ἀδικήματα ἀνίστοι γένωνται, ἐκ τούτων τὰ πα-
 ραδείγματα γίγνεται, καὶ οὗτοι αὐτοὶ μὲν οὐκέτι ὄντνανται
 οὐδὲν, ἀτε ἀνίστοι ὅντες, ἄλλοι δὲ ὄντνανται οἱ τούτους
 ὁρῶντες διὰ τὰς ἀμαρτίας τὰ μέγιστα καὶ ὁδυνηρότατα καὶ
 φοβερώτατα πάθη πάσχοντας τὸν ἀεὶ χρόνον, ἀτεχνῶς πα-
 ραδείγματα ἀνηρτημένους ἔκει ἐν "Αἰδου ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ,
 τοῖς ἀεὶ τῶν ἀδίκων ἀφικνουμένοις Θεάματα καὶ νοοθε-
 τήματα. ὃν ἐγώ φημι ἔνα καὶ "Ἄρχελαον ἔτεσθαι, εἰ ἀλη- D
 Θῆ λέγει Πῶλος, καὶ ἄλλον ὅστις ἀν τοιοῦτος τύραννος ἢ·
 οἷμαι δὲ καὶ τοὺς πολλοὺς εἶναι τοὺς τούτων τῶν παραδείγμά-
 των ἐκ τυράννων καὶ βασιλέων καὶ δυναστῶν καὶ τὰ τῶν
 πόλεων πραξάντων γεγονότας· οὗτοι γάρ διὰ τὴν ἔξουσίαν
 μέγιστα καὶ ἀνοσιώτατα ἀμαρτήματα ἀμαρτάνουσι. Μαρτυ-
 ρεῖ δὲ τούτοις καὶ "Ορηφος· βασιλέας γάρ καὶ δυνάστας
 ἔκεινος πεποίηκε τοὺς ἐν "Αἰδου τὸν * ἀεὶ χρόνον τιμωρού- E
 μένους, Τάνταλον καὶ Σίσυφον καὶ Τίτνον· Θερσίτην δὲ καθ-
 ελ' τις ἄλλος πονηρὸς ἦν ἴδιάτης, οὐδεὶς πεποίηκε μεγάλας
 τιμωρίας ἔννεχόμενον ὡς ἀνίστον· οὐ γάρ, οἷμαι, ἐξῆν αὐτῷ·

riis et maleficiis conceptarum, quae quidem vestigia cuiusque actio in animo expressit, omniaque conspicit obliqua propter mendacium et falsitatem, nihil autem recti, quia neglecto veritatis studio educatus est; itaque propter licentiam, luxuriam, lasciviam et intemperantiam in agendo discrepantia ac turpitudine refertum conspicit animum, conspectumque cum ignominia hunc amandat recta in custodiam, quo si advenit, patienda ei sunt quae convenient mala; convenit autem cuique qui poena tenetur, si recte punitur, ut vel melior existat et iuvetur, vel exemplum ceteris fiat, ut videlicet alii videntes eum patientem quae patiatur, metu ad ducti meliores existant. sunt vero ii qui iuvantur poenaque afficiuntur et a diis et ab hominibus hi, qui sanguinia peccata admiserunt; per dolores tamen et cruciatus obtingit illis utilitas illa et hic et apud inferos; non enim aliter possunt iniustitia liberari. qui autem facinora perpetrarunt iniustissima et talia propter maleficia insanabiles exsisterunt, ex his exempla illa sumuntur, iisque ipsi quidem nullam iam utilitatem capiunt, ut qui insanabiles sint, alii vero capiunt, qui eos videut propter facinora maximas et acerbissimas et truculentissimas luentes poenas in perpetuum, reapse exempli loco suspensos ibi apud inferos in carcere, omnibus iniustis eο venientibus spectaculo et admonitioni. quorum unum dico etiam Archelaum futurum esse, si vera dicit Polus, et quicumque huiusmodi sit tyrannus; arbitror vero etiam plurimos, qui exempli loco proponantur, esse eos qui tyranni, reges rerumque civilium administratores fuerint: hi enim propter licentiam maxima et improbissima facinora committunt. Testatur hoc etiam Homerus; reges enim et dominatores ille fecit apud inferos in perpetuum puniri, Tantalum et Sisyphum et Titum, Thersites vero et si quis alias privatus erat pravus, nemo fecit magnis poenis affici ut insanabilem; non enim, opinor, tantorum flagitorum licentiam habebat;

διὸ καὶ εὐδαιμονέστερος ἦν ἢ οῖς ἔξην. ἀλλὰ γάρ, ὡς Καλλίκλεις, ἐκ τῶν δυναμένων εἰσὶ καὶ οἱ σφόδρα πονη^{θοῦσι}⁵²⁶ γιγνόμενοι ἀνθρώποι. οὐδὲν μὴν^{*)} κωλύει καὶ ἐν τούτοις ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐγγίγνεσθαι· καὶ σφόδρα γε ἄξιον ἄγαθοις τῶν γιγνομένων· χαλεπὸν γάρ, ὡς Καλλίκλεις, καὶ πολλοῦ ἀπαίνου ἄξιον, ἐν μεγάλῃ ἔξουσίᾳ τοῦ ἀδικεῖν γενόμενον δικαίως διαβιωναι· ὅλιγοι δὲ γίγνονται οἱ τοιοῦτοι. ἐπεὶ καὶ ἐνθάδε καὶ ἄλλοθι γεγόνασιν, οἷμαι δὲ καὶ ἰσονται καλοὶ κἀγαθοὶ ταύτην τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίως διαχειρίζειν B ἂν τις ἐπιτρέπῃ· εἰς δὲ καὶ πάνυ ἐλλόγιμος γέγονε καὶ εἰς τοὺς ἄλλους "Ἐλληνας, Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου. οἱ δὲ πολλοί, ὡς ἄριστε, κακοὶ γίγνονται τῶν δυναστῶν. "Οπόρ οὖν ἔλεγον, ἐπειδὰν ὁ Παδάμανθος ἐκεῖνος τοιοῦτόν τινα λάβη, ἄλλο μὲν περὶ αὐτοῦ οὐκ οἶδεν οὐδέν, οὐθὲ δεῖτις οὐθὲ ὥντινῶν, ὅτι δὲ πονηρός τις· καὶ τοῦτο κατιδὼν ἀπέπεμψεν εἰς τάρταρον, ἐπισημηνάμενος, ἵνα τε λάσιμος ἕάν τε ἀνίστατος δοκῇ εἴναι· ὁ δὲ ἐκεῖ^{θε} σε ἀφικόμενος τὰ προσ-C οήκοντα πάσχει. ἐνίστε δ' ἄλλην εἰσιδὸν ὁσίως βεβιωκυῖαν καὶ μετ' ἀληθείας, ἀνδρὸς ἴδιάτονος ἢ ἄλλου τινός, μάλιστα μέν, ἔγωγέ φημι, ὡς Καλλίκλεις, φιλοσόφου τὰ αὐτοῦ πράξαντος καὶ οὐ πολυπραγμονήσαντος ἐν τῷ βίῳ, ἥγασθη τε καὶ εἰς μακάρων νήσους ἀπέπεμψε. ταῦτα δὲ ταῦτα καὶ ὁ Αἰακός. [ἐκάπερος δὲ τούτων ὁράβδον ἔχων δικάζει· ὁ δὲ Μίνως ἐπισκοπῶν κάθηται μόνος, ἔχων χρυσοῦν σκῆπτρον, ὃς φησιν^{*)} "Οδυσσεὺς ὁ Ομήρου ἰδεῖν αὐτὸν D

Χρύσεον σκῆπτρον ἔχοντα, θεμιστεύοντα μένυσσιν.]

"Εγὼ μὲν οὖν, ὡς Καλλίκλεις, ὑπὸ τούτων τῶν λόγων πέπεισμαι καὶ σκοπῶ ὅπως ἀποφανοῦμαι τῷ κριτῇ ὡς ὑγειστάτην ἔχων τὴν ψυχήν. χαίρειν οὖν ἔάσας τὰς τιμὰς τὰς τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, τὴν ἀλήθειαν σκοπῶν, πειράσομαι τῷ ὅντι, ὡς ἂν δύνωμαι, βέλτιστος ὡν καὶ ζῆν καὶ ἐπειδὰν ἀποθνήσκω ἀποθνήσκειν· παρα^θκαλῶ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους πάντας ἀνθρώπους, καθ' ὅσον δύναμαι, καὶ δὴ

ΑΙΓΑΙΟΝ ΗΓΑΝΘΟΥ ΣΚΗΠΤΡΟΥ ΤΗΣ ΟΔΥΣΣΕΩΣ.

Εἰ τοιποτείς τινας τούτοις πειράσειτο, μεταποιεῖται τούτοις τούτοις.

^{*)} ήσ. μὲν.

quocirca etiam beatior erat quam illi qui licentiam habebant. enimvero, Callicle, potentes iidem sunt maxime improbi homines; nil quidem impedit quominus etiam in his boni viri existant, et omni digni sunt admiratione, si qui existunt; difficile est enim, Callicle, multisque dignum laudibus, in magna maleficiorum licentia iuste vivere; at pauci existunt huius generis. nam et hic et alibi extiterunt, puto etiam futuros esse honestos et hac virtute praestantes, ut iuste administrent quaecumque ipsorum fidei committantur: et unus quidem adinodum celeber fuit etiam apud reliquos Graecos, Aristides Lysimachi filius. plurimi vero, o praestantissime, mali existunt dominatorum. Quod igitur dico, quum Rhadamanthus ille huiusmodi virumprehendit, nihil aliud de hoc seit neque quis sit neque unde oriundus, nisi hoc, eum esse improbum; quod si cognovit, amandat eum ad tartarum, nota apposita, num sanabilis an insanabilis videatur esse; ille vero, quum illic advenit, poena quae ei convenit afficitur. nonnumquam si alium conspicit, qui pie vixit et cum veritate, viri privati vel alius cuinsquam, maxime, ut equidem aio, Callicle, philosophi qui quod suum effet fecerit, non aliena gesserit negotia in vita, laetatur de hoc et ad beatorum eum insulas mittit. idem etiam Aeacus facit. [interque autem virgam tenens iudicat, Minos vero inspectans solus sedet, tenens aureum sceptrum, sicut ait Ulixes Homeri se vidisse illum

Aureo cum sceptro et ius dantem manibus aequum.]

E quidem, Callicle, his narrationibus fidem habeo spectoque ut reperiar apud iudicem quam sanissimo praeditus animo. missos igitur faciens quos hominum multitudo existimat honores et veritatem spectans conabor revera quam optime me habens et vivere et, quum moriendum est, mori. adhortor vero quum reliquos homines omnes, quantum possum, tum etiam te

καὶ σὲ ἀντιπρακαλῷ ἐπὶ τοῦτον τὸν βίον καὶ τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ὃν ἐγώ φημι ἀντὶ πάντων τῶν ἐνθάδε ἀγῶνων σίναι, καὶ ὑνειδίζω σοι ὅτι οὐχ οἶστε τὸ ἔσει σαυτῷ βοηθῆσαι, ὅταν η̄ δίκη σοι η̄ καὶ η̄ κρίσις η̄ν νῦν δὴ ἐγὼ λέγον, ἀλλ’ ἐλθὼν παρὰ τὸν δικαστὴν τὸν τῆς Αλγίνης νίον, ἐπειδάν σου ἐπιλαβόμενος ἄγη, χασμάψει καὶ ἴλιγγιάσεις 527 οὐδὲν ἥπτον, η̄ ἐγὼ ἐνθάδε, σὺ δεῖ, καὶ σε ἵσως τυπήσει τις καὶ ἐπὶ κόρδης ἀτίμως καὶ πάντως προπηλακεῖ.

Τάχα δ’ οὖν ταῦτα μῆθός σοι δοκεῖ λέγεσθαι, ὡς περ γραός, καὶ καταφρονεῖς αὐτῶν· καὶ οὐδέν γ’ ἂν η̄ν θαυμαστὸν καταφρονεῖν τούτων, εἰ πη ἡητοῦντες εἴχομεν αἰτῶν βελτίων καὶ ἀληθέστερα εὑρεῖν· νῦν δὲ ὄρας ὅτι τρεῖς ὄντες ὑμεῖς, οἵπερ σοφώτατοί ἔστε τῶν νῦν Ἑλλήνων, σύ τε καὶ Πῶλος καὶ Γοργίας, * οὐχ ἔχετε ἀποδεῖξαι ὡς δεῖ Β ἄλλον τινὰ βίον ζῆν η̄ τοῦτον, ὥσπερ καὶ ἐκεῖσε φαίνεται ξυμφέρων, ἀλλ’ ἐν τοσούτοις λόγοις τῶν ἄλλων ἐλεγχομένων μόνος οὗτος ηρεμεῖ ὁ λόγος, ὡς εὐλαβητέον ἔστι τὸ ἀδικεῖν μᾶλλον η̄ τὸ ἀδικεῖσθαι, καὶ παντὸς μᾶλλον ἀνδρὶ μελετητέον οὐ τὸ δοκεῖν εἶναι ἀγαθόν, ἀλλὰ τὸ εἶναι, καὶ ιδίᾳ καὶ δημοσίᾳ· ἐὰν δέ τις κατά τι κακὸς γίγνηται, πολαιστέος ἔστι, καὶ τοῦτο δεύτερον ἀγαθόν μετὰ τὸ εἶναι δί-
*καιον, τὸ γίγνεσθαι καὶ πολαιζόμενον διδόναι δίκην· καὶ Σ πᾶσαν πολαικείαν καὶ τὴν περὶ ἑαυτὸν καὶ τὴν περὶ τοὺς ἄλλους, καὶ περὶ ὀλίγους καὶ περὶ πολλούς, φευκτέον, καὶ τῇ δητορικῇ οὕτῳ χρηστέον, ἐπὶ τὸ δίκαιον ἀεί, καὶ τῇ ἄλλῃ πάσῃ πράξει.

*Εμοὶ οὖν πειθόμενος ἀπολούθησον ἐνταῦθα, οἱ ἀρικόμενος εὐδαιμονήσεις καὶ ζῶν καὶ τελευτήσας, ὡς ὁ λόγος σημαίνει· καὶ ἔσσον τινα σοῦ καταφρονῆσαι ὡς ἀνοίτου, καὶ προπηλακίσαι, ἐὰν βούληται, καὶ ναὶ μὰ Διας *σύ γε θαρρῶν πατάξαι τὴν ἀτιμον ταύτην πληγήν· οὐδὲν Δ γάρ δεινὸν πείσει, ἐὰν τῷ οὗτι η̄ς καλὸς κάγαδός, ἀσκῶν ἀρετήν· κάπειτα οὕτῳ κοινῇ ἀσκήσαντες, τότε ηδη, ἐὰν δοκῇ ημῖν χρῆναι, ἐπιθησόμεθα τοῖς πολιτικοῖς, η̄, ὅποι-

vicissim ad hanc vitam, ad hoc certamen, quod censeo omnium quae hic instituantur praestantissimum esse, et exprobro tibi quod non poteris tibi ipse opem ferre, quando, ut supra dixi, causa tua iudicabitur, sed accedens ad iudicem Aeginae filium, quum prehensum te adducet, rictum distendes et haesitabis ibi non minus, quam ego hic, et fortasse infringet tibi aliquis colaphum, ut ignominia te afficiat, omnique te modo conculcabit.

Fortasse haec tibi videntur fabulae loco anilis dici eaque despicis, neque esset mirabile haec despici, sicubi quaerentes possemus meliora eis et veriora invenire; nunc autem vides vos tris, qui sapientissimi estis Graecorum huius memoriae, te, Polum et Gorgiam, non posse demonstrare, aliam quamquam sequendam esse vitam atque hanc, quam illuc quoque appareat conducere, sed e tot orationibus, reliquis refutatis, sola haec stabilis relinquitur, cavendum esse magis iniuriam ne faciamus, quam ne accipiamus, prorsusque virum debere eniti ac contendere, ut non videatur esse bonus, sed ut vere sit, et privatim et publice; si quis vero pravitate aliqua laboret, eum castigandum esse, quod quidem secundum ab illo, esse iustum, bonum fit, fieri videlicet et castigatione poenas dare; omnem autem adulacionem et adversus se ipsum et adversus ceteros, tum paucos tum multos, fugiendam, et rhetoricae semper iusti causa adhibendam esse, ut reliqua omnia quae geramus.

Iam mihi obtemperans sequere illuc, quo prosector eris beatus tam vivus quam mortuus, ut oratio declarat, et sine alterum te despicer tamquam insipientem ac conculcare, si velit, et per Iovem fidenter tibi infligere ignominiosam illam plagam; nihil enim indigni patieris, si revera es honestus ac bonus, studens virtuti; et quum communiter ei studuimus, tum denique, si nobis videtur necessarium esse, aggrediemur ad res civiles,

ον ἄν τι ήμιν δοκή, τότε βουλευσόμεθα, βελτίους ὅντες
βουλεύεσθαι η νῦν αἰσχρὸν γὰρ ἔχοντάς γε, ὡς νῦν φαι-
νόμεθα ἔχειν, ἐπειτα νεανιεύεσθαι ὡς τι ὅντας, οἷς οὐδέ-
ποτε ταῦτα δοκεῖ περὶ τῶν αὐτῶν, καὶ ταῦτα περὶ τῶν
μεγίστων· * εἰς τοσοῦτον ἥκομεν ἀπαιδευσας. "Ωςπερ Ε
οὖν ήγειρόντι τῷ λόγῳ χρησώμεθα τῷ νῦν παραφανέντι, ὃς
ήμιν σημαίνει ὅτι οὗτος ὁ τρύπος ἄριστος τοῦ βίου, καὶ
τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἀσκοῦντας καὶ ζῆν
καὶ τεθνάναι. τούτῳ οὖν ἐπώμεθα καὶ τοὺς ἄλλους παρα-
καλῶμεν, μὴ θελνῷ φὰ σὺ πιστεύων ἐμὲ παραπλεῖς· ἔστι
γὰρ οὐδενὸς ἄξιος, ὡς Καλλίκλεις.

vel, quocumque nobis videbitur, de hoc tum delibera-
rabinus, magis idonei ad deliberandum facti quam
nunc sumus. turpe est enim nobis ita habentibus, ut
nunc nos habere patet, superbire quasi sumus aliquid,
quibus numquam idem videatur de isdem et gravissimis
illis quidem rebus: eo processimus incultus. Tamquam
duce igitur oratione utamur nunc apparente, quae no-
bis declarat hanc esse optimam vivendi rationem, iusti-
tiae ceterisque virtutibus studentem et vivere et mori.
hanc ergo sequamur, ad hanc etiam ceteros adhortem-
mur, non ad illam, cui tu confidens me adhortaris;
pro nihilo est enim habenda, Callicle.

the writer's name is
Edmund Waller

ΦΙΛΙΟΝ ΕΠΙΣΤΡΕΦΩΝ ΤΗΝ ΚΑΛΗΝ
ΕΠΙΣΤΡΕΦΩΝ ΗΝΩΝ ΤΗΝ ΚΑΛΗΝ

ΕΠΙΣΤΡΕΦΩΝ ΗΝΩΝ ΤΗΝ ΚΑΛΗΝ

ΦΙΛΙΟΝ ΕΠΙΣΤΡΕΦΩΝ ΤΗΝ ΚΑΛΗΝ
ΕΠΙΣΤΡΕΦΩΝ ΗΝΩΝ ΤΗΝ ΚΑΛΗΝ

Φ   A   I   Δ   Ω   N

Φιλίον επιστρέφων την καλήν
επιστρέφων ηνών την καλήν
επιστρέφων ηνών την καλήν

Φιλίον επιστρέφων την καλήν
επιστρέφων ηνών την καλήν

Φιλίον επιστρέφων την καλήν
επιστρέφων ηνών την καλήν
επιστρέφων ηνών την καλήν

ΕΧΕΚΡΑΤΗΣ ΦΛΙΔΩΝ

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΕΒΗΣ ΣΙΜΜΙΑΣ ΚΡΙΤΩΝ Ο ΤΩΝ ΕΝΔΕΚΑ ΤΠΗΡΕΤΗΣ

Αύτός, ὁ Φαιδων, παρεγένοντο Σωκράτει ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ 57
ἡ τὸ φάρμακον ἔπιεν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, ἢ ἂλλου του
ῆκουσας;

ΦΑΙΔ. Αύτός, ὁ Ἐχέκρατες.

ΕΧ. Τί οὖν δή ἐστιν ἄιττα εἰπεν ὁ ἀνὴρ πρὸ τοῦ
Θανάτου, καὶ πῶς ἐτελεύτα; ήδέως γὰρ ἂν ἀκούσαιμι. καὶ
γὰρ οὔτε τῶν πολιτῶν τῶν *) Φλιασίων οὐδεὶς πάνυ τι
ἐπιχωριάζει τὰ νῦν Ἀθήναζε, οὔτε τις ξένος ἀφίκται * χρό-
νου συγχροῦ ἐκεῖθεν, ὅστις ἂν ἡμῖν σαφές τι ἀγγεῖλαι οἴος
τὸν περὶ τούτων, πλὴν γε δὴ ὅτι φάρμακον πιὰν ἀπο-
θάνοι· τῶν δὲ ἄλλων οὐδὲν εἰχε φράξειν.

ΦΑΙΔ. Οὐδὲ τὰ περὶ τῆς δίκης * ἄρα ἐπύθεοθε ὃν 58
τρόπον ἐγένετο;

ΕΧ. Ναί, ταῦτα μὲν ἡμῖν ἥγγειλέ τις, καὶ ἐθαυμά-
ξομέν γε ἄπι, πάλαι γενομένης αὐτῆς, πολλῷ ὑστερον φαι-
νεται ἀποδανών. τί οὖν ἦν τοῦτο, ὁ Φαιδων;

ΦΑΙΔ. Τύχη τις αὐτῆς, ὁ Ἐχέκρατες, ξυνέβη· ἔτυ-
χε γὰρ τῇ προτεραιᾳ τῆς δίκης ἡ πρύμνα ἐστεμμένη τοῦ
πλοίου ὃ εἰς Δῆλον Ἀθηναῖοι πέμπουσιν.

ΕΧ. Τοῦτα δὲ δὴ τί ἐστιν;

ΦΑΙΔ. Τοῦτο ἐστι τὸ πλοῖον, ὃς φασιν Ἀθηναῖοι,
ἐν ὧ Θῆσεύς ποτε εἰς Κορίτην τοὺς δῖς ἐπτὰ ἐκείνους

*) γρ. πολιτῶν Φλιασίων.

ECHECRATES PHAEDO

SOCRATES CEBES SIMMIAS CRITO
UNDECIMVIGORUM MINISTER

Ech. Ipsene, Phaedo, adfuiſti Socrati illo die quo
venenum bībit in carcere, an ex alio quo audīſti?

Phaed. Ipſe, Echecrate, adfui.

Ech. Quidnam est igitur quod dixit vir ante mor-
tem, et quomodo mortuus est? libenter enim audierim.
etenim neque civium Phliaſiorum omnino quisquam
commeat nunc Athenas, neque hospes advenit longo
ſpatio illino, qui nobis certi aliquid nunciare potuiffet
de his rebus, praeterquam ſcilicet, veneno poto ipsum
mortuum eſſe; de ceteris vero nemo aliquid habebat
diſere.

Phaed. Ne iudicium quidem comperifſis quo
modo factum fuerit?

Ech. Vero, haec quidem nobis nunciavit aliquis,
et admirati ſane ſumus quod, illo diu iam facto, multo
poſt effet mortuus. quale tandem hoc erat, Phaedo?

Phaed. Forte quadam ipſi, Echecrate, hoc ceci-
dit; forte enim pridie quam capite damnaretur puppis
coronata eſt navigii quod Delum Athenienses mittunt.

Ech. Hoc vero quid, quaefo, eſt?

Phaed. Hoc eſt navigium, ut dicunt Athenienses,
in quo Theseus olim in Gretam bis ſeptenos illos duxit

ψήχετο ἄγαν καὶ ἐσωσέ τε καὶ αὐτὸς ἐσώθη. τῷ οὖν Ἀπόλ. Β λωνι εὑξαντο, ὡς λέγεται, τότε, εἰ σωθείεν, ἐκάστου ἔτους Θεωρίαν ἀπάξειν εἰς Δῆλον· ἦν δὴ ἀεὶ καὶ νῦν ἔτι ἐξ ἐκείνου καὶ ἐνιαυτὸν τῷ θεῷ πέμπουσιν. ἐπειδὰν οὖν ἄρ-
χουνται τῆς Θεωρίας, νόμος ἐστίν αὐτοῖς ἐν τῷ χρόνῳ τού-
τῳ καθαρεύειν [τὴν πόλιν] καὶ δημοσίᾳ μηδένα ἀποκτιννύ-
ναι, πρὸν ἂν εἰς Δῆλον τε ἀφίκηται τὸ πλοιον καὶ πάλιν
δεῦρο· τοῦτο δὲ ἐνίστε ἐν πολλῷ χρόνῳ γίγνεται, ὅταν τύ-
χωσιν ἄνεμοι ἀπολαβύντεις αὐτούς. ἀρχὴ * δὲ ἐστὶ τῆς θεῶν. Σ
οίας, ἐπειδὰν ὁ ἵερεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος στέψῃ τὴν πρύμναν
τοῦ πλοίου· τοῦτο δὲ ἔτυχεν, ὡςπερ λέγω, τῇ προτεραιᾳ
τῆς δίκης γεγονός. διὰ ταῦτα πατέρων ὁ πολὺς χρόνος ἐγένετο
τῷ Σωκράτει ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, ὃ μεταξὺ τῆς δίκης τε καὶ
τοῦ θανάτου.

ΕΧ. Τί δὲ δὴ τὰ περὶ αὐτὸν τὸν Θάνατον, ὡς Φαι-
δων; τί ἦν τὰ λεχθέντα καὶ πραχθέντα, καὶ τίνες οἱ παρα-
γενόμενοι τῶν ἐπιτηδείων τῷ ἀνδρὶ; ηδὲ οὐκ εἴλον οἱ ἄρχον-
τες παρεῖναι, ἀλλ’ ἔρημος ἐτελεύτα φίλων;

ΦΑΙΔ. * Οὐδαμῶς, ἀλλὰ παρησάν τινες καὶ πολ- D
λοὶ γε.

ΕΧ. Ταῦτα δὴ πάντα προθυμήθητε ὡς σαφέστα-
τα ἡμῖν ἀπαγγεῖλαι, εἰ μή τίς σοι ἀσχολία τυγχάνει
οὔσα.

ΦΑΙΔ. Ἀλλὰ σχολάζω τε καὶ πειράσομαι ὑμῖν διη-
γήσασθαι· καὶ γὰρ τὸ μεμνῆσθαι Σωκράτους, καὶ αὐ-
τὸν λέγοντα καὶ ἄλλου ἀκούοντα, ἔμοιγε ἀεὶ πάντων
ἡδιστον.

ΕΧ. Ἀλλὰ μήν, ὡς Φαίδων, καὶ τοὺς ἀκουσομένους
γε τοιούτους ἐτέρους ἔξεις. ἀλλὰ πειρῶ ὡς ἂν δύνη ἀκρι-
βέστατα διελθεῖν πάντα.

ΦΑΙΔ. Καὶ μήν ἔγωγε θαυμάσια * ἔπαθον παρα- E
γενόμενος· οὔτε γὰρ ὡς θανάτῳ παρόντα με ἀνδρὸς
ἐπιτηδείου ἔλεος εἰςήσει· εὐδαίμων γάρ μοι ὁ ἀνὴρ ἐφα-
ντο, ὡς Ἐχέκρατες, καὶ τοῦ τρόπου καὶ τῶν λόγων,
ὡς ἀδεῶς καὶ γενναιώς ἐτελεύτα· ὥστε μοι παρίστα-
σθαι ἐκεῖνον μηδὲ εἰς "Αἰδους ίόντας ἀνευ θείας μοίρας

salvosque et hos et se ipsum recepit. iam vero Apollini voverant, ut traditur, tum, si salvi reversuri essent, quotannis se legationem sacram missuros esse Delum, quam quidem ut semper, sic hodieque ex iilo tempore quotannis deo mittunt. quando vero incepit legatio, lex est apud ipsos, ut per hoc tempus puros se servent nec publice quemquam morte afficiant, donec Delum per venerit navigium et hoc reverterit. haec autem non numquam longi res est temporis, siquid venti eos intercluserint. incipit autem legatio, quum ficerdos Apollinis coronavit puppim navigii; quod quidem, ut dico, forte factum est pridie quam ipse condemnaretur. hanc igitur ob causam multum illud temporis obtigit Socrati in carcere, interiectum scilicet medium inter iudicium ac mortem.

Ech. Quid vero ipsa de morte, Phaedo? quae dicta et facta sunt, et quinam adfuerunt familiarium viro? an magistratus non siverunt aliquos adesse, sed destitutus mortem obit ab amicis?

Phaed. Minime vero, sed adfuerunt fatis multi.

Ech. Haec igitur omnia stude quam accuratissime nobis renunciare, nisi occupatione aliqua distineris.

Phaed. Nulla sane distineor et conabor vobis enarrare; etenim recordari de Socrate mihi quidem, et ipsi dicenti et ex altero audienti, semper omnium est iucundissimum.

Ech. At vero, Phaedo, qui audient similiter atque tu animati sunt, itaque conare quam potes diligenter persequi omnia.

Phaed. Evidem admirabiliter affectus fui quum adessem; neque enim, licet morti interesse viri familiaris, miseratione commovebar; nam beatus mihi vir videbatur, Echecrate, et propter mores et propter sermones, quod videlicet tam intrepide ac generose mortem sustinebat: quocirca cogitatio animum subit, illum nec ad inferos migrantem fine divina quadam forte migrare, sed illuc

ἴναι, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖσε ἀφικόμενον εὖ πράξειν, οὐπερ τις πάποτε καὶ ἄλλος. διὸ δὴ ταῦτα οὐδὲν πάνυ μοι δεινὸν 53 αἰσήσει, ὡς εἰκὸς ἂν δόγειεν εἶναι, παρόντει *) πένθει. — οὐτε αὐτὸν ἡδονῆ, ὡς ἐν φιλοσοφίᾳ ἡμῶν ὅντων, ὥσπερ εἰώθει μεν· καὶ γὰρ οἱ λόγοι τοιοῦτοι τινες ἡσαν· ἀλλ' ἀτεχνῶς ἀτοπόν τι μοι πάθος παρῆν καὶ τις ἀγήθης κράσις ἀπό τη τῆς ἡδονῆς ἔνγκειριμένη ὁμοῦ καὶ τῆς λύπης, ἐνδυμούμαντος ὅτι αὐτίκα ἐκεῖνος ἕμελλε τελευτᾶν. καὶ πάντες οἱ παρόντες σχεδόν τι οὕτω διεκείμεθα, τοτὲ **) μὲν γελῶντες, ἐνίστε δὲ δακρύοντες, εἰς δὲ ἡμᾶν καὶ διαφρόντως, Ἀπολλόδωρος· οἰςθα γάρ που τὸν ἄνδρα * καὶ τὸν τρόπον αὐτοῦ.

ΕΧ. Πῶς γάρ οὖ;

ΦΑΙΔ. Ἐκεῖνός τε τοῖνυν παντάπασιν οὗτος εἶχε, καὶ αὐτὸς ἔγωγε ἐτεταράγμην καὶ οἱ ἄλλοι.

ΕΧ. Ἐτυχον δέ, ὦ Φαιδων, τίνες παραγενόμενοι;

ΦΑΙΔ. Οὐτός τε δὴ τὸ Ἀπολλόδωρος τῶν ἐπιχωρίων παρῆν καὶ Κριτύβουλος καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Κρίτων, καὶ ἐπὶ Ἐρμογένης καὶ Ἐπιγένης καὶ Λισχίνης καὶ Ἀντισθένης· ἦν δὲ καὶ Κτησιππος ὁ Παιανιεὺς καὶ Μενέκενος καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ἐπιχωρίων· Πλάτων δέ, οἷμαι, ησθένει.

ΕΧ. Σέναι δέ τινες παραγένεσαν;

ΦΑΙΔ. Ναι, Σιμψίας τέ γε ὁ Θηβαῖος καὶ Κέβης καὶ Φαιδώνδης, καὶ Μεγαρόδεν Εὐκλείδης τε καὶ Τερψίων.

ΕΧ. Τί δέ; Ἀρίστιππος καὶ Κλεόμβροτος παρεγένοντο;

ΦΑΙΔ. Οὐ δῆτα· ἐν Αἰγίνῃ γάρ ἐλέγοντο εἶναι.

ΕΧ. Ἀλλος δέ τις παρῆν;

ΦΑΙΔ. Σχεδόν τι οἷμαι τούτους παραγενέσθαι.

ΕΧ. Τί οὖν δή; τίνες, φήσ, ἡσαν οἱ λόγοι;

ΦΑΙΔ. Ἐγώ σοι ἐξ ἀρχῆς πάντα πειράσομαι διηγήσασθαι. Λεί γὰρ δὴ καὶ τὰς πρόσθεν ἡμέρας εἰώθειμεν D

*) το. παρόντα. οἵτινες πάντες

**) γρ. ποτέ.

quoque si proiectus fuisset, fore ut praecclare cum eo ageretur, si unquam cum alio quopiam; hanc igitur ob causam nulla plane miseratione permovebar, quod tamen consentaneum videbitur esse, quum intersuerim luctui; — neque contra voluptatem inde cepi quod in philosophia versabamur, ut consueveramus, sermones enim huius fere generis erant; sed profecto mirabilis mihi inerat affectio et insolita quaedam permixtio e voluptate simul ac maerore conslata, quum reputarem, iam iamque illi esse moriendum, omnesque qui aderamus ita fere affecti fuimus, ut modo rideremus, interdum lacrymaremus: unus autem nostrum etiam insigñiter, Apollodorus; nosti enim haud dubie virum eiusque ingenium.

Ech. Quippini?

Phaed. Ille igitur prorsus se sic habebat, et ego ipse perturbatus eram itemque ceteri.

Ech. Quinam vero, Phaedo, aderant?

Phaed. Hicce Apollodorus e civibus nostris adfuit, etiam Critobulus eiusque pater Crito, praeterea Hermogenes, Epigenes, Aeschines et Antisthenes; aderant etiam Ctesippus Paeaniensis, Menexenus et alii quidam civium; Plato vero, opinor, aegrotabat.

Ech. Num hospites aliqui aderant?

Phaed. Sanc quidem, Simmias Thebanus, Cebes et Phaedondes, Megaris vero Euclides et Terphio.

Ech. Quid? Aristippusne et Cleombrotus aderant?

Phaed. Minime vero; in Aegina enim dicebantur esse.

Ech. Num aliis quis praeterea aderat?

Phaed. Hos fere arbitror adfluisse.

Ech. Iam quos dicis sermones esse habitos?

Phaed. Ego tibi a principio omnia conabor enarrare. Etenim quum alias semper tum etiam prioribus

φοιτῶν καὶ ὁγώ καὶ οἱ ἄλλοι παρὰ τὸν Σωκράτη, ἐυλλεγόμενοι
 ξαθεν εἰς τὸ δικαστήριον, ἵν φέταί η δίκη ὅγεντο· πλήσιον
 γάρ ήν τοῦ δεσμωτηρίου, περιεμένομεν οὖν ἐκάστοτε ἡσάς ἀ-
 νοιχθείη τὸ δεσμωτηρίον, διατρίβοντες μετ' ἄλληλων· ἀνεψυ-
 το γάρ οὐ πρώτη· ἐπειδὴ δὲ ἀνοιχθείη, εἰσῆμεν παρὰ τὸν Σω-
 κράτη καὶ τὰ πολλὰ διημερεύομεν μετ' αὐτοῦ. καὶ δὴ καὶ τότε
 πρωταίτερον ἔνυνεγημεν· τῇ γάρ προτεραιᾳ ἡμέρᾳ, ἐπειδὴ
 ἔξηλθομεν ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου ἰσπέ* φας, ἐπυθόμεθα ὅτι τὸ Ε-
 πλοῖον ἐκ Αἴγλου ἀφιγμένον εἴη· παρηγγελμένον οὖν ἄλληλοις
 ἦκειν ὡς πρωταίτατα εἰς τὸ εἰωθός· καὶ ἥκομεν· καὶ ἡμῖν
 ἔξελθων ὁ Θυρωρός, ὅπερ εἰώθει ὑπακούειν, εἰπε περιμένειν
 καὶ μὴ πρότερον παριέναι, ἔως ἂν αὐτὸς κελεύσῃ· Λύουσι
 γάρ, ἔφη, οἱ ἔνδεις Σωκράτη καὶ παραγγέλλουσιν, ὅπως ἄγ
 τῇδε τῇ ἡμέρᾳ τελευτήσῃ. Οὐ πολὺν δ' οὖν χρόνον ἐπι-
 σχὼν ἦκε καὶ ἐκέλευσεν ἡμᾶς εἰξιέναι. εἰσελθόντες οὖν κα-
 τε* λαμβάνομεν τὸν μὲν Σωκράτη ἄρτι λελυμένον, τὴν δὲ ~~ἴσα~~
 Ξανθίππην (γιγνώσκεις γάρ) ἔχουσάν τε τὸ παιδίον αὐτοῦ
 καὶ παρακαθημένην. ὡς οὖν εἶδεν ἡμᾶς ἡ Ξανθίππη, ἀνευ-
 φήμησέ τε καὶ τοιαῦτ' ἄττα εἰπεν, οἷα δὴ εἰώθασιν αἱ γυ-
 γαικες, ὅτι ὩΣ Σώκρατες, ὑστατον δὴ σὲ προσεροῦσι νῦν
 οἱ ἐπιτήδειοι καὶ σὺ τούτους. Καὶ ὁ Σωκράτης βλέψας
 εἰς τὸν Κρίτωνα ὩΣ Κρίτων, ἔφη, ἀπαγέτω τις ταύτην οἴ-
 καδε. Καὶ ἐκείνην μὲν ἀπῆγόν τινες τῶν τοῦ Κρίτωνος
 βιωσάν τε καὶ κοπτο* μένην· ὁ δὲ Σωκράτης ἀνακαθιζό-
 μενος ἐπὶ τὴν κλίνην ἔννέκαμψε τε τὸ σκέλος καὶ ἔτριψε
 τῇ χειρὶ, καὶ τρίβων ἄμα Ὡς ἄτοπον, ἔφη, ὡς ἄνδρες,
 θοικέ τι εἶναι τοῦτο δὲ καλοῦσιν οἱ ἀνθρώποι ἡδύ· ὡς
 θαυμασίως πέφυκε πρὸς τὸ δοκοῦν ἐναντίον εἶναι, τὸ λυ-
 πηρόν, τῷ ἄμα μὲν αὐτῷ μὴ ἐθέλειν παραγίγνεσθαι τῷ
 ἀνθρώπῳ, ἐὰν δέ τις διώχῃ τὸ ἔτερον καὶ λαμβάνῃ, σχεδόν
 τι ἀναγκάζεσθαι ἀεὶ λαμβάνειν καὶ τὸ ἔτερον, ὡςπερ ἐκ
 μιᾶς κορυφῆς ἔννημμένω δύ^ο ὄντε. καὶ μοι δοκεῖ, ἔ*φη, ~~εἰ~~
 εἰ ἐνενόησεν αὐτὰ Λίσωπος, μῆδον ἄν ἔννθεῖναι, ὡς ὁ
 Θεὺς βουλόμενος αὐτὰ διαλλάξαι πολεμοῦντα, ἐπειδὴ οὐκ
 ἤδύνατο, ἔννῆψεν εἰς ταύτων αὐτῶν τὰς κορυφάς, καὶ
 διὰ ταῦτα, ~~εἰ~~ ὡν τὸ ἔτερον παραγένηται, ἐπακολουθεῖ

diebus confueveramus ventilare et ego et ceteri ad Socratem, congregati mane in iudicio, in quo etiam iudicatus est; erat enim prope carcerem. praetolabamur igitur semper donec aperiretur carcer, colloquentes inter nos; non enim aperiebatur bene mane; ubi aperitus erat, introibamus ad Socratem, et plerumque per diem eramus cum ipso. atque etiam tum maturius congregati eramus; pridie enim quum e carcere exiremus vespere, audiveramus navigium Delo revertisse; constituiimus igitur inter nos ut veniremus quam matutinissime ad locum consuetum; atque venimus; et nobis egressus ianitor, qui solebat aperire, dixit ut praetolaremur nec ante introiremus, quam ipse iussisset; Solvunt enim, ait, undecimviri Socratem et denunciant ipsi hodie moriendum esse. Non ita multo post redit iusitque nos ingredi. ingressi vero offendimus Socratem modo solutum et Xanthippen (nosti enim istam) cum puerulo ipsius assidentem. atque quum nos conspexisset Xanthippe, eiulavit et talia dixit, qualia solent mulieres: O Socrates, postremum igitur nunc te alloquuntur familiares et tu ipsis. Tum Socrates adspiciens Critonem Q Crito, ait, abducat quis hanc domum. Et illam quidem abduxerunt aliqui de Critonis servis vociferantem ac plangentem, Socrates autem surgens in lecto inflexit crux manuque fricuit et inter fricandum Quam pugnans, inquit, videtur res esse quam vocant homines voluptatem, quam admirabili natura ad eum qui videtur contrarius esse, dolorem, propterea quod simul ea nolunt adesse homini, si autem aliquis sectatur alterum et accipit, propemodum cogitur semper accipere etiam alterum, quasi in uno vertice inter se colligata sint haec duo. atque mihi videtur, inquit, Aesopus, si id animadvertisset, fabulam suisce compositurus hanc, deum, quum reconciliare voluisse illa inter se pugnantia, nec potuisse, colligasse in unum eorum vertices; et siccirco, cuicunque alterum adesset, subsequi

διπερον καὶ τὸ ἔτερον. ὡς περ οὖν καὶ αὐτῷ ἡμοὶ ξοκευ, ἐπειδὴ ὑπὸ τοῦ διεσμοῦ ἦν ἐν τῷ σπέλαι τὸ ἀλγυνόν, ἥπερ δὴ φαίνεται ἐπακολυθοῦν τὸ ἥδυ. Ὁ οὖν Κιρῆς ὑπολαβών Νιῇ τὸν Δια, ὁ Σώκρατες, ἕφη, εὐ γ' ἐποίησας ἀναμνήσας με· περὶ γάρ τοι τῶν ποιημάτων ὡν πεποίηκας. Διντείνας τοὺς τοῦ Λισώπου λόγους καὶ τὸ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα προοίμιον, καὶ ἄλλοι τινὲς με ἥδη ἥφοντο, ἀτὰρ καὶ Εὔηνὸς πρώην, ὃ τι ποτε διανοηθεῖς, ἐπειδὴ διῆρε ἥλθες, ἐποίησας αὐτά, πρότερον οὐδὲν πώποτε ποιήσας. εἰ οὖν τι σοι μέλει τοῦ ἔχειν ἡμὲν Εὐηνῷ ἀποκρίνασθαι, ὅταν με αὐθίς λρηται (εὐ οἶδα γὰρ ὅτι λρήσεται), εἰπὲ τι χρὴ με λεγειν. Λέγε τοινυν, ἕφη, αὐτῷ, ὁ Κέβης, τάληθή, ὅτι οὐκ ἐκείνῳ βουλόμενος οὐδὲ τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ ἀντίτεχνος είναι ἐποίησα ταῦτα (ἥδη*) * γὰρ ὡς οὐ φέδιον εἶη, Εἄλλ' ἐνυπνίον τινῶν ἀποπειρώμενος τι λέγοι, καὶ ἀφοσιούμενος, εἰ ἄρα πολλάκις ταύτην τὴν μουσικὴν μοι ἐπιτάττοι ποιεῖν. ἦν γὰρ δὴ ἄτται τοιάδε. Πολλάκις μοι φοιτῶν τὸ αὐτὸν ἐνύπνιον ἐν τῷ παρελθόντι βίῳ, ἄλλοτ' ἐν ἄλλῃ ὅψει φαινόμενον, τὰ αὐτὰ δὲ λέγον, Ὡ Σώκρατες, ἕφη, μουσικὴν ποίει καὶ ἐργάζου. Καὶ ἐγὼ ἐν γε τῷ πρόσθεν χρόνῳ, ὅπερ ἐπραττον, τοῦτο ὑπελάμβανον αὐτό μοι παραπελεύεσθαι τε * καὶ ἐπικελεύειν, ὡς περ οἱ τοῖς θέου-
τι διακελευόμενοι, καὶ ἡμοὶ οὗτο τὸ ἐνύπνιον, ὅπερ ἐπραττον, τοῦτο ἐπικελεύειν, μουσικὴν ποιεῖν, ὡς φιλοσοφίας μὲν οὕσης μεγίστης μουσικῆς, ἡμοῦ δὲ τοῦτο πράττοντος. νῦν δ' ἐπειδὴ ἡ τε δίκη ἐγένετο καὶ ἡ τοῦ θεοῦ ἑօρτη διεπώλει με ἀποδημήσκειν, ἔδοξε χρῆναι, εἰ ἄρα πολλάκις μοι προστάττοι τὸ ἐνύπνιον ταύτην τὴν δημώδη μουσικὴν ποιεῖν, μὴ ἀπειδῆσαι αὐτῷ, ἄλλὰ ποιεῖν· ἀσφαλέστερον γὰρ είναι μὴ ἀπιέναι πολὺν ἀφοσιώσασθαι ποιήσαντα * ποιήματα, πειθόμενον τῷ ἐνυπνίῳ. οὗτοι δὴ πρῶτον μὲν εἰς τὸν θεόν ἐποίησα, οὐδὲ ἦν ἡ παροῦσα θυσία· μετὰ δὲ τὸν θεόν, ἐνροήσας ὅτι τὸν ποιητὴν δίσι, εἰπερ μέλλοι ποιητὴς είναι, ποιεῖν μύθους, ἄλλ' οὐ

* γρ. ἥδειν.

postea etiam alterum. quemadmodum ad me ipsum quoque, quum a compede fuerit in crure dolor, venire iam videtur subsequens voluptas. Tum Cebes eum excipiens At mehercule, Socrate, inquit, bene facis quod me admones; nam de poematis quae fecisti, componens Aesopi fabulas et hymnum in Apollinem, quum alii quidam me iam interrogarunt, tum etiam Evenus nuper, quorsum tandem spectans, quum huc venisses, feceris illa, nihil umquam ante facere solitus. quodsi tua resert habere me quod Eveno respondeam, si rursus me rogarit (sat enim scio eum esse rogaturum), die quid oporteat me reponere. Narra igitur, inquit, iphi, Cebes, verum: me non huc spectantem, ut ipsius vel poematum eius aemulus exsisterem, illa fecisse (intellexi enim non esse id facile), sed ut somnia quaedam quid significanter experirer et religione me solverem, si forte hanc me musicam iuberent factitare. erant autem haec sere. Saepius ad me ventitans idem somnium in praeterita vita, alias in alia specie se offerens, idem vero dicens, O Socrate, inquit, musicam factit et tracta. Et ego quidem priore tempore, quod faciebam, ad hoc arbitrabar me illud adhortari et incitare, quemadmodum videlicet currentem hortamur, ita me quoque somnium ad id, quod facherem, incitare. ad musicam factitandam, quippe philosophiam iudicans summam esse musicam, me autem in hac exerceri. nunc vero, quum iudicium factum esset et dies festi dei veteris ad mortem me duci, iudicavi, si forte me iuberet somnium hanc popularem musicam factitare, me non reluctari ei oportere, sed illam factitare; tulius enim esse non prius discedere, quam religione me solvissem faciendis poematis, obtemperans somnio. itaque primum in deum feci carmen, cui quum maxime sacra siebant, hoc autem in deum condito necum reputans, poetam opertere, si poeta futurus esset, componere fabulas, non

λόγους, καὶ αὐτὸς οὐκ ἡ μυθολογικός, διὰ ταῦτα δῆ, οἵς προχειρους εἰχον καὶ ἡπιστάμην μύθους τοὺς Αἰσώπου, τούτων ἐποίησον οἱς πρώτοις ἐνέτυχον. ταῦτα οὖν, ὡς Κέβης, Εὐηνῷ φράζε, καὶ ἐφώσθαι καλ, ἀν σιωφρονῆ, ἐμὲ διώκειν. ἀπειμι δέ, ὡς Ιοικε, τίμερον· κελεύουσι γάρ Ἀθηναῖοι. Καὶ ὁ Σιμμίας Οἰον παραπελεύει, ἔφη, τοῦτο, ὡς Σώκρατες, Εὐηνῷ; πολλὰ γάρ ἡδη ἐντεύχηκα τῷ ἀνδρὶ· σχεδὸν οὖν, ἐξ ὧν ἐγὼ ἥσθημαι, οὐδὲν ὅπιστιοῦν ἂν σοι ἔκὼν είναι πείσεται. Τί δατ; ἡ δ' ὅς, οὐ φιλόσοφος Εὐηνός; "Εμοιγε δοκεῖ, ἔφη ὁ Σιμμίας. Ἐθελήσει τοίνυν καὶ Εὐηνός καὶ πᾶς ὅτῳ ἀξιως τούτου τοῦ πράγματος μέτεστιν. οὐ μέντοι ἵσως βιάσεται αὐτόν· οὐ γάρ φασι θεμιτὸν εἶναι. Καὶ ὅμα λέγων ταῦτα καθῆκε τὰ σκέλη ἀπὸ τῆς πλίνης ἐπὶ * τὴν γῆν, καὶ καθεξόμενος οὕτως ἡδη τὰ λοιπὰ διελέγετο.

"Ηρετο οὖν αὐτὸν ὁ Κέβης Πῶς τοῦτο λέγεις, ὡς Σώκρατες, τὸ μὴ θεμιτὸν εἶναι ἔαυτὸν βιάζεσθαι, ἐθέλειν δ' ἂν τῷ ἀποδημήσοντι τὸν φιλόσοφον ἐπεσθαι; Τί δέ, ὡς Κέβης; οὐχ ἀκηκόατε σύ τε καὶ Σιμμίας περὶ τῶν τοιούτων Φιλολάω χυγγεγονότες; Οὐδέν γε σαφές, ὡς Σώκρατες. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἐγὼ ἐξ ἀκοῆς περὶ αὐτῶν λέγω * ἂ μέντοι *) τυγχάνω ἀκηκοώς, φθόνος οὐδεὶς λέγειν· καὶ γάρ ἵσως καὶ μάλιστα πρέπει μέλλοντα ἔκεισε ἀποδημεῖν διασκοπεῖν τε καὶ μυθολογεῖν περὶ Ετῆς ἀποδημίας τῆς ἑκεῖ, ποίσαν τιν' αὐτὴν οἰόμεθα εἶναι· τέ γάρ ἂν τις καὶ ποιοῖ ἄλλο ἐν τῷ μέχρι ἡλίου δυσμῶν χρόνῳ; Κατὰ τί οὖν δή ποτε οὐ φασι θεμιτὸν εἶναι αὐτὸν ἔαυτὸν ἀποκτιννύναι, ὡς Σώκρατες; ἡδη γάρ ἐγωγε, ὅπερ νῦν δὴ σὺ ἥρου, καὶ Φιλολάου ἥκουσα, ὅτε παρῷ ἡμῖν διητάτο, ἡδη δὲ καὶ ἄλλων τινῶν, ὡς οὐ δέοι τοῦτο ποιεῖν· σαφὲς δὲ περὶ αὐτῶν οὐδενὸς πάποτε οὐδὲν ἀκήκοα. * Ἀλλὰ προθυμεῖσθαι χρή, ἔφη· τάχα γάρ ἂν 62 καὶ ἀκούσαις. Ἱσως μέντοι θαυμαστόν τοι φανεῖται, εἰ τοῦτο μόνον τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀπλοῦν ἐστί, καὶ οὐδέποτε τυγχάνει τῷ ἀνθρώπῳ, ὥσπερ καὶ τἄλλα, ἵστιν ὅτε πιν

*) ἄλλ. μὲν οὖν.

orationes, me autem fabularum fingendarum non esse peritum, siccirco, quae mihi in promptu erant quasque memoria tenebam Aesopi fabulas, ex his in versus redegi primas quasque. haec igitur, Cebes, Eveno renuncia, et iube eum salvere meque, si sapiat, confessari. alio vero hinc, ut patet, hodie; iubent enim Athenienses. Tum Simmias Qui tandem, inquit, ad hoc adhortaris, Socrate, Evenum? etenim iam multum eram cum viro; prout vero intellexi, nullo plane pacto libenter tibi obtemperabit. Quid ita? ait ille, non philosophus est Evenus? Mihi quidem videtur, inquit Simmias. Non igitur recusabit neque Evenus neque alias quis, qui ita, ut decet, huius rei est particeps; nec tamen vim sibi afferet; hoc enim dicunt nefas esse. Atque haec dicens demisit crura a lecto ad solum, sedensque deinde reliqua disseruit.

Quaeſivit vero ex ipso Cebes: Quo modo hoc dicas, Socrate, nefas esse vim sibi afferre, nec tamen recusaturum esse philosophum, quin mortuum sequatur? Quid? Cebes, nihilne audistiſ de his rebus tu et Simmias cum Philolao congressi? Nihil quidem certi, Socrate. At vero ipſe quoque ex auditō de hoc genere loquor, ac tameu quae audivi, ea non gravabor dicere; nam haud dubie etiam vel maxime decet illuc demigraturum disquirere et fabulari de hoc, qualem arbitremur hanc esse demigrationem; quid enim aliud quis etiam agat per hoc usque ad solis occasum tempus? Quam igitur tandem ob causam negant fas esse se ipsum occidere, Socrate? equidem, quod tu nunc ipsum interrogasti, et Philolaum iam audivi, quum apud nos commoraretur, et alios quosdam dicentes, h. c non esse faciendum; certi vero quid ea de re a nemine umquam audivi. At eniti oportet, inquit; fortasse enim etiam audies. certe tamen mirum tibi videbitur, hoc solum e reliquis omnibus simplex esse, neque unquam hoc ita accidere homini, quemadmodum cetera, ut nonnum-

οῖς βέλτιον τεθνάναι ἡ ζῆν· οἷς δὲ βέλτιον τεθνάναι, θαυ-
μαστὸν λίως σοι φαίνεται εἰ τούτοις τοῖς ἀνθρώποις μὴ
δοιόν λοτίν αὐτοὺς ξαντοὺς εὐ ποιεῖν, ἀλλ' ἄλλον δεῖ περι-
μένειν εὐεργείτην. Καὶ ὁ Κέβης ἡρέμα ἐπιγελάσας "Ιττε
Ζεύς, ἔφη, τῇ αὐτῷ φωνῇ εἰπών. Καὶ γὰρ ἂν δόξειεν,
ἔφη ὁ Σωκράτης, οὗτοι γ' εἰναι ἄλογον· οὐ μέντοι ἄλλ' Β
λίως γ' ἔχει τινὰ λόγον. ὁ μὲν οὖν λν ἀποφήντοις λεγόμε-
νος περὶ αὐτῶν λόγος, ὡς λν τινι φρουρῷ ἐσμὲν οἱ ἀνθρώ-
ποι καὶ οὐ δεῖ δὴ ἑσυτὸν ἐκ ταύτης λύειν οὐδὲ ἀποδιδρά-
σκειν, μέγας τέ τις μοι φαίνεται καὶ οὐ ρύδιος διδεῖν· οὐ
μέντοι ἄλλὰ τόδε γέ μοι δοκεῖ, ὡς Κέβης, εὖ λέγεσθαι, τὸ
θεοὺς εἶναι ἡμῶν τοὺς ἐπιμελομένους καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώ-
πους ἐν τῶν πτημάτων τοῖς θεοῖς εἶναι· ἢ σοὶ οὐ δοκεῖ οὐ-
τῶς; "Εμοιγ', ἔφη ὁ Κέβης. Οὐκοῦν, ἡ δ' ὅς, καὶ * σὺ ἀν C
τῶν σαντοῦ πτημάτων εἰ τι αὐτὸν ἑσυτὸν ἀποκτιννύοι, μὴ
σημίναντός σου ὅτι βούλει αὐτὸν τεθνάναι, γιλεπαινοις ἀν
αὐτῷ καὶ, εἴ τινα ἔχεις τιμωρίαν, τιμωροῖο ἄν; Πάνυ γ',
ἔφη. "Ισως τοίνυν ταύτῃ οὐκ ἄλογον μὴ πρότερον αὐτὸν
ἀποκτιννύναι δεῖν, πρὶν ἀν ἀνάγκην τινὰ ὁ θεὸς ἐπιπέμψῃ,
ῶςπερ καὶ τὴν νῦν ἡμῖν παροῦσαν. 'Αλλ' εἰκός, ἔφη ὁ
Κέβης, τοῦτό γε φαίνεται· ὃ μέντοι νῦν δὴ ἔλεγες, τὸ τοὺς
φιλοσόφους ὁδίως ἀν ἐδέλειν ἀποθνήσκειν, ἕοικε τοῦτο, ὡς
Σώκρατες, ἀτόπηρ, εἴπερ ὃ νῦν δὴ ἔλεγομεν εὐλόγως ἔχει, D
τὸ θεόν τε εἶναι τὸν ἐπιμελόμενον ἡμῶν καὶ ἡμᾶς ἐκείνου
πτήματα εἶναι. τὸ γὰρ μὴ ἀγανακτεῖν τοὺς φρονιμωτάτους
ἐκ ταύτης τῆς θεραπείας ἀπίόντας, λν ἡ ἐπιστατοῦσιν αὐτῶν
οὐπερ ἄριστοί εἰσι τῶν ὄντων ἐπιστάται, θεοί, οὐκ ἔχει λό-
γον. οὐ γάρ που αὐτός γε ἑσυτοῦ οἰεται ἄμεινον ἐπιμε-
λήσεσθαι ἔλευθερος γενόμενος· ἄλλ' ἀνόητος μὲν ἀνθρώπος
τάχ' ἀν οἰηθείη ταῦτα, φευκτέον εἶναι ἀπὸ τοῦ διεπότου, καὶ
οὐκ ἀν λογίζοιτο ὅτι οὐ δεῖ ἀπό γε τοῦ ἀγαθοῦ φεύγειν, ἄλλ' E
ὅτι μάλιστα παραμένειν, διὸ ἀλογίστως ἄν φεύγοι· ὁ δὲ νοῦν
ἔχων ἐπιθυμοῖ που ἀν ἀεὶ εἶναι παρὰ τῷ αὐτοῦ βελτίονι.
καίτοι οὕτως, ὡς Σώκρατες, τούναντίον εἶναι εἰκός, ἢ δ

quam et nonnullis melius sit mori quam vivere; quibus autem melius est mori, mirabile sine dubio tibi videtur, isdem hominibus nefas esse sibimet ipsis bene facere, sed alium iis exspectandum esse huius beneficii auctorem. Atque Cebes leniter arridens Scierit Iuppiter, inquit, sua lingua loquutus. Etenim videri possit, ait Socrates, ista quidem ratione repugnare, verumtamen est haud dubie aliqua huius rei ratio. illud quidem quod mysteriis de hoc genere traditur effatum, in custodia quadam nos esse homines, nec licere cuiquam ea se liberare vel aufugere, grave quoddam mihi videtur nec facile perspectu; verumtamen hoc certe arbitror, Cebes, bene dici, deos esse qui nos curent nosque homines in mancipiis esse deorum; annon tibi ita videtur? Mihi vero, ait Cebes. Nonne, inquit, tu quoque, si quid de mancipiis tuis se ipsum occidisset, licet non declarasses te velle illud occisum, succenseret ei et, si qua posset, poena id afficeret? Sane quidem, inquit. Foritan igitur hac ratione non sit pugnans, non licere se ipsum occidere, prius quam necessitatem aliquam deus attulerit, qualis haec est nunc nobis allata. Consentaneum, ait Cebes, hoc quidem videtur, istud tamen quod modo dicebas, philosophos libenter morituros esse, videtur, Socrate, repugnans esse, si quidem quod modo dicebamus, rationi consentaneum est, deum nos curare nosque ipsius mancipia esse. non aegre enim ferre prudentissimos hoc servitio exire, in quo praesunt ipsis qui optimi sunt rerum omnium praefides, dii, non est consentaneum. neque enim certe se ipsum opinatur melius curaturum esse libertatem adeptum, immo insipiens homo foritan opinetur hoo, fugiendum esse a domino, non reputans neutiquam a bono fugiendum, sed vel maxime manendum esse, prudens contra cupiet, ni fallor, perpetuo se esse apud eum qui ipso fit melior. Hac vero ratione, Socrate, contrarium esse liquet, ac

νῦν δὴ ἐλέγετο· τοὺς μὲν γὰρ φρονίμους ἀγανακτεῖν ἀποθνήσκοντας πρέπει, τοὺς δ' ἄφρονας χαίρειν.

Ἄκουόσας οὖν ὁ Σωκράτης ησθῆναι τέ μοι ἔδοξε τῇ τού * Κέβητος πραγματείᾳ, καὶ ἐπιβλέψας εἰς ἡμᾶς Ἀῑτο̄ς τοι, ἔφη, ὁ Κέβης λόγους τινὰς ἀνερευνῆ, καὶ οὐ πάντα εὐθέως ἐθέλει πειθεσθαι ὃ τι ἂν τις εἴπῃ. Καὶ ὁ Σιμμίας Ἀλλὰ μήν, ἔφη, ὁ Σώκρατες, νῦν γε δοκεῖ τέ μοι καὶ αὐτῷ λέγειν Κέβης· τί γὰρ ἂν βουλόμενοι ἀνδρες σοφοί ὡς ἀληθῶς δεσπότας ἀμείνοντος αὐτῶν φεύγοιεν καὶ ὅρδιος ἀπαλλάττουτο αὐτῶν; καὶ μοι δοκεῖ Κέβης εἰς σὲ τείνειν τὸν λόγον, ὅτι οὗτοι ὅμοιοις φέρεις καὶ ἡμᾶς ἀπολείπων καὶ ἀρχοντας ἀγαθούς, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖς, θεούς. Β Σίκαια, ἔφη, λέγετε· οἷμαι γὰρ ὑμᾶς λέγειν ὅτι χρῆ με πρὸς ταῦτα ἀπολογήσασθαι, ὥσπερ ἐν δικαστηρίῳ. Πάντα μὲν οὖν, ἔφη ὁ Σιμμίας. Φέρε δή, ἢ δ' ὅς, πειραθῶ πρὸς ὑμᾶς πιθανώτερον ἀπολογήσασθαι, ἢ πρὸς τοὺς δικαστάς. ἐγὼ γάρ, ἔφη, ὁ Σιμμία τε καὶ Κέβης, εἰ μὲν μὴ ὅμην ἦσειν πρώτον μὲν παρὰ θεοὺς ἄλλους σοφούς τε καὶ ἀγαθούς, ἐπειτα καὶ παρ' ἀνθρώπους τετελευτηρότας ἀμείνοντος τῶν ἐνθάδε, ἥδικονν ἂν οὐκ ἀγανακτῶν τῷ θανάτῳ· τοῦν δὲ εὖ ἔστε ὅτι * παρ' ἀνδρας τε ἐλπίζω ἀφίξεσθαι C ἀγαθούς· καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἂν πάντα δισχυρισάμην· ὅτι μέντοι παρὰ θεοὺς δεσπότας πάντα ἀγαθούς ἦσειν, εὖ ἔστε ὅτι, εἴπερ τι ἄλλο τῶν τοιούτων, δισχυρισάμην ἂν καὶ τοῦτο. ὥστε διὰ ταῦτα οὐχ ὁμοίως ἀγανακτῶ, ἀλλ' εὐελπίς εἶμι εἶναι τι τοῖς τετελευτηρόσι καὶ, ὥσπερ γε καὶ πάλαι λέγεται, πολὺ ἀμεινον τοῖς ἀγαθοῖς ἢ τοῖς πακοῖς. Τί οὖν, ἔφη ὁ Σιμμίας, ὁ Σώκρατες; πότερον αὐτὸς ἔχων τὴν διάνοιαν ταύτην ἐν νῷ ἔχεις ἀπιέναι, ἢ κανὸν ἡμῖν μεταδοίης; κοινὸν γὰρ δὴ ἔμοιγε δοκεῖ καὶ ἡμῖν εἶναι ἀγα- D θὸγ τοῦτο· καὶ ἄμα σοι ἡ ἀπολογία ἔσται, ἐὰν ἄπερ λέγεις ἡμᾶς πείσῃς. Ἀλλὰ πειράσσομαι γε, ἔφη. πρώτον δὲ Κοίτωνα τόνδε σκεψώμεθα, τί ἔστιν ὃ βούλεσθαι μοι δοκεῖ πάλαι εἰπεῖν. Τί δέ, ὁ Σώκρατες, ἔφη ὁ Κοίτων, ἄλλο γε, ἢ πάλαι μοι λέγει ὁ μέλλων σοι δώσειν τὸ φάρμακον,

modo dicebatur: sapientes enim decet aegre ferre quum moriendum est, insipientes vero gaudere.

Haec quum audisset Socrates, laetari mihi visus est Cebetis sedulitate, atque intuens in nos Semper fane, inquit, Cebes rationes quasdam indagat, nec tam cito fidem habet, si quis quid dicit. Tum Simmias At vero, inquit, Socrate, nunc quidem videtur mihi ipsi quoque aliquid dicere Cebes; nam cur viri vere sapientes dominos meliores ipsis fugiant et libenter discedant ab iis? ac mihi videtur Cebes te petere his verbis, quod tam facile ies et nos relinquere et rectores bonos, ut ipse fateris, deos. Iusta, inquit, dicitis; puto enim vos dicere, oportere me contra haec defendere, ut in iudicio. Sane quidem, ait Simmias. Agedum, inquit, conabor apud vos probabilius me defendere, quam apud iudices. ego enim, inquit, Simmia et Cebes, nisi putareim primum me venire ad deos item sapientes ac bonos, deinde etiam ad homines mortuos iis, qui hic sunt, meliores, haud recte facerem non aegre ferens mortem; nunc autem probe scitote ad viros me sperare venturum esse bonos; quamquam hoc quidem non plane pro certo affirmav~~or~~im; illud vero, ad deos dominos admundum bonos me venturum esse, bene scitote me, si quiequam id genus, pro certo esse affirmaturum. quocirca non perinde aegre fero, sed potius confido aliquid esse quod ad mortuos pertineat, et quidem, quemadmodum etiam antiquitus dictum est, longe melius quid bonis quam malis. Quid igitur, ait Simmias, Socrate? utrum per te hanc sententiam tenens cogitas abire, an etiam nobiscum eam communicabis? commune videlicet mihi videtur nobis quoque esse bonum hoc, simulque tua haec erit defensio, si quae dicis nobis persuaseris. Conabor quidem, inquit. primum vero videamus, quid sit quod Crito iam diu, ut mihi videtur, dicere voluerit. Quid aliud, Socrate, ait Crito, nisi, iam diu mihi dicere eum qui datus tibi est venenum,

ὅτι χρή σοι φράξειν ὡς θλάχιστα διαλύγεσθαι· φησὶ γὰρ Θερμαλνεσθαι μᾶλλον διαλεγομένους, δεῖν δὲ οὐδὲν τοιούτον προσφέρειν τῷ φαρμάκῳ· εἰ δὲ μή, * ἐνίστε ἀναγνά· Εἶσθαι καὶ δις καὶ τρὶς πίνειν τούς τι τοιούτον ποιοῦντας. Καὶ ὁ Σωκράτης "Εα, Ἱφη, χαίρειν αὐτόν· ἀλλὰ μόνον τὸ ξαυτοῦ παρασκευαζέτω ὡς καὶ δις δώσων, ἐὰν δὲ δέη, καὶ τρὶς. 'Αλλὰ σχεδὸν μὲν τι ἥδη, Ἱφη ὁ Κριτῶν· ἀλλά μοι πάλαι πράγματα παρέχει. "Εα αὐτόν, Ἱφη.

'Αλλ' ὑπὸν δὴ τοῖς δικασταῖς βούλομαι τὸν λόγον ἀποδῦναι, ὡς μοι φαίνεται εἰκότως ἀνὴρ τῷ ὄντι ἐν φιλοσοφίᾳ διατρίψας τὸν βίον θαρρεῖν μέλλων * ἀποδανεισθαι ⁶⁴ καὶ εὔελπις εἶναι ἐκεὶ μέγιστα οἰστεσθαι ἀγαθά, ἐπειδὰν τελευτῆσῃ πῶς ἀν οὖν δὴ τοῦθ' οὐτως ἔχοι, ὡς Σιμμία τε καὶ Κέβης; ἔγω πειράσομαι φράσαι. κινδυνεύοντι γάρ, δοσι τυγχάνουσιν ὁρθῶς ἀπιόμενοι φιλοσοφίας, λεληθένται τοὺς ἄλλους ὅτι οὐδὲν ἄλλο αὐτοὶ ἐπιτηδεύοντιν η ἀποθνήσκειν τε καὶ τεθνάναι. εἰ οὖν τοῦτο ἀληθές, ἀποτον δῆπον ἀν εἴη προδυμεῖσθαι μὲν ἐν παντὶ τῷ βίῳ μηδὲν ἄλλο η τοῦτο, ἥκοντος δὲ δὴ αὐτοῦ ἀγανακτεῖν ὃ πάλαι τρούθυμοῦντό τε καὶ ἐπειήδενον. Καὶ ὁ Σιμμίας γελάσας Νὴ τὸν Δια, Ἱφη, ὡς Σώκρατες, οὐ πάνυ γέ με νῦν δὴ ^B γελασεῖονται ἐποίησας γελάσαι. οἷμαι γάρ ἀν τοὺς πολλοὺς αὐτὸ τοῦτο ἀκούσαντας δοκεῖν εὐ πάνυ εἰρησθαι εἰς τοὺς φιλοσοφοῦντας καὶ ξυμφάναι ἄν, τοὺς μὲν παρ' ήμιν ἀνθρώπους καὶ πάνυ, ὅτι τῷ ὄντι οἱ φιλοσοφοῦντες θανατῶσι καὶ σφᾶς γε οὐ λελίθασιν ὅτι ἄξιοι εἰσι τοῦτο πάσχειν. Καὶ ἀληθῆ γ' ἀν λέγοιεν, ὡς Σιμμία, πλὴν γε τοῦ σφᾶς μὴ λεληθέναι λέληθε γὰρ αὐτοὺς η τε θανατῶσι καὶ η ἄξιοι εἰσι θανάτου καὶ οὗ θανάτου οἱ ὡς ἀληθῶς φιλόσοφοι. εἴπωμεν γάρ, * Ἱφη, πρὸς ήμας αὐτούς, χαλ- ^C ρειν εἰπόντες ἐκείνοις· ἥγούμεδά τι τὸν θάνατον εἶναι; Πάνυ γ', Ἱφη ὑπολειψάν ὁ Σιμμίας. ^D Άρα μὴ ἄλλο τη τῆν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπαλλαγήν, καὶ εἶναι τοῦτο τὸ τεθνάναι χωρὶς μὲν ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἀπαλλαγὴν αὐτὸ καθ' ἐαντὸ τὸ σῶμα γεγονέναι, χωρὶς δὲ τὴν ψυ-

te admonendum esse, ut quam minimum loquaris; ait enim nimium incalefcere loquentes, nihil vero huiusmodi adhibendum esse veneno; sin minus, interdum cogi, ut bis et ter bibant, qui ita faciant. Tum Socrates lube, inquit, valere istum; ipse modo paratus esto ad bis, et, si opus fuerit, ter dandum. Sane quidem id sciebam, ait Crito; sed dudum mihi negotium facescit. Mitte istum, inquit.

At vobis videlicet iudicibus volo rationem reddere, cur mihi videatur iure vir, qui vere in philosophia traduxerit vitam, considero, quum moriendum ipsi sit, magnaue spe teneri fore, ut maxima illic consequatur bona, quando e vita excederit. quomodo igitur hoc se ita habebit, Simmia et Cebes? ego conabor explicare. nimirum videntur, quicumque recte tractant philosophiam, id quod ceteros latet, nihil aliud spectare nisi hoc, ut emoriantur et mortui sint. quod si verum est, pugnaret profecto appetere eos per totam vitam nihil aliud nisi hoc, quum vero id venerit, aegre ferre, id ipsum scilicet, quod appetierint atque spectaverint. Tum Simmias ridens At mehercule, inquit, Socrate, me neutiquam nunc ad ridendum propensum coegeristi ridere. arbitror enim volgus hoc ipsum audiens existimatum, omnino recte hoc dictum esse de iis, qui philosophentur, et assensurum esse, nostrates quidem homines vel maxime, revera philosophantes mortem appetere, nec se ipsum quidem latere dignos esse quibus id contingat. Et vera quidem dixerit, Simmia, praeter illud, se ipsum id non latere; latet enim illud, quatenus mortem appetant et quatenus digni sint morte qualique morte ii qui vere sunt philosophi. loquamur enim, inquit, inter nos, valere iubentes istud: an censemus mortem aliquid esse? Sane quidem, reposuit Simmias. Num aliud quicquam nisi animi a corpore discessum, ut hoc sit mortuum esse, quum separatum ab animo disiunctum per se ipsum fuerit corpus, separatum quoque ani-

χὴν ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπαλλαγεῖσαν αὐτὴν καθ' αὐτὴν εἶναι; ἄρα μή ἄλλο τι ὁ θάνατος ἡ τοῦτο; Οὔπ, ἀλλὰ τοῦτο, ἔφη. Σκέψας δή, φ' γαθέ, λὰν ἄρα καὶ σοὶ ἔνυδοκῆ, ὅπερ καὶ ἐμοὶ ἐκ γὰρ τούτων μᾶλλον οἷμαι ἡμᾶς εἰσεσθαι περὶ ὧν σκοποῦμεν. φαίνεται σοι φιλόσοφου ἀνδρὸς εἶναι ἐσπουδακένας περὶ τὰς ἥδονὰς καλουμένας τὰς τοιάσδε, οἴον σιτίων ταπεῖ ποτῶν; "Ηκιστά γε, ὡς Σώκρατες, ἔφη ὁ Σιμμίας. Τί δέ; τὰς τῶν ἀφροδισίων; Οὐδαμῶς. Τί δέ; τὰς ἄλλας τὰς περὶ τὸ σῶμα θεραπείας δοκεῖ σοι ἐντίμους ἥγεισθαι ὁ τοιούτος; οἴον ἵματίων διαφερόντων κτήσεις καὶ ὑποδημάτων καὶ τοὺς ἄλλους καλλωπισμοὺς τοὺς περὶ τὸ σῶμα πότερον τιμᾶν δοκεῖ σοι ἡ ἀτιμάζειν, καθ' ὅσον μὴ πολλὴ ἀνάγκη Εμετέχειν αὐτῶν; Ἀτιμάζειν ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη, ὃ γε ὡς ἀληθῶς φιλόσοφος. Οὐκοῦν ὅλως δοκεῖ σοι, ἔφη, ἡ τοῦ τοιούτου πραγματεία οὐ περὶ τὸ σῶμα εἶναι, ἀλλὰ καθ' ὅσον δύναται ἀφεστάναι αὐτοῦ, πρὸς δὲ τὴν ψυχὴν τετράφθαι; "Εμοιγε. Ἄρ' οὖν πρῶτον μὲν ἐν τοῖς τοιούτοις δῆλός ἐστιν ὁ φιλόσοφος ἀπολύων ὅτι μάλιστα * τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῆς τοῦ σώματος κοινωνίας διαφερόντως τῶν ἄλλων ἀνθρώπων; Φαίνεται. Καὶ δοκεῖ γέ που, ὡς Σιμμία, τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις, φ' μηδὲν ἥδυ τῶν τοιούτων μηδὲ μετέχει αὐτῶν, οὐκ ἄξιον εἶναι ζῆν, ἀλλ' ἐγγύς τι τείνειν τοῦ τεθνάναι ὁ μηδὲν φροντίζων τῶν ἥδονῶν αἱ διὰ τοῦ σώματός εἰσιν. Πάνυ μὲν οὖν ἀληθῆ λέγεις. Τί δὲ δὴ περὶ αὐτὴν τὴν τῆς φρονήσεως κτήσιν; πότερον ἐμπόδιον τὸ σῶμα ἡ οὕτω, έάν τις αὐτὸν ἐν τῇ ζητήσει κοινωνὸν ἔυκαραλαμβάνῃ; οἴον τὸ τοιόνδε * λέγω· ἄρα ἔχει ἀληθείαν Βτινα ὄψις τε καὶ ἀκοή τοῖς ἀνθρώποις; ἡ τά γε τοιαῦτα καὶ οἱ ποιηταὶ ἀεὶ ἡμῖν θρυλλοῦσιν, ὅτι οὗτοί ἀκούομεν ἀκριβὲς οὐδὲν οὔτε δρῶμεν; καίτοι εἰ αὗται τῶν περὶ τὸ σῶμα αἰσθήσεων μὴ ἀκριβεῖς εἰσὶ μηδὲ σαφεῖς, σχολῆ αἱ γε ἄλλαι πᾶσαι γάρ που τούτων φανδότεραι εἰσιν· ἡ σοι οὐ δοκοῦσιν; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Πότε οὖν, ἡ δ' ὅς, ἡ ψυχὴ τῆς ἀληθείας ἀπτεται; ὅταν μὲν γάρ μετὰ τοῦ σώματος ἐπιχειρῇ τι σκοπεῖν, δῆλον ὅτι τότε ἔξαπατάται ὑπ'

mus a corpore disiunctus per se ipse: num quid aliud est mors nisi hoc? Nihil aliud vero, inquit. Considera quaeso, o bone, num idem tibi videatur quod mihi; ex his enim magis arbitror nos perspecturos esse ea, de quibus quaerimus. an videtur tibi philosophi viri esse incubuisse in voluptates, quae dicuntur, huiusmodi, quales sunt cibi et potus? Minime vero, Socrates, ait Simmias. Quid? in venereas? Nequaquam. Quid? reliquum corporis cultum videtur tibi magni aestimare talis vir? velut pallia magnifica habere et calceos et terraque corporis lenocinia, utrum in honore haec habere tibi videtur, an pro nihilo ducere, nisi si prorsus necesse est iis uti? Pro nihilo ille ducere mihi videtur, inquit, is quidem qui vere est philosophus. Nonne in universum tibi videtur, ait, huiusmodi viri studium non ad corpus spectare, sed, quoad potest, hoc abstinere, ad animum vero tendere? Mihi vero. Annon igitur primum in talibus rebus philosophum patet disiungere quam maxime animum a corporis communitate prae reliquis hominibus? Apparet. Quin etiam existimat, opinor, Simmia, hominum multitudo, ei, qui nulla harum rerum delectetur nec earum particeps sit, operae non esse pretium vivere, sed propinquum esse mortuo hunc, qui nihil curet voluptates corpore percipiendas. Prorsus verum est quod dicis. Quid vero de sapientia comparanda? utrum impedimento est corpus necne, si quis id in quaestionis societatem assumit? velut hoc dico: num veri quid visu et auditu percipiunt homines? an haec quidem poetae quoque perpetuo nobis decantant, nos neque audire aliquid clari neque videre? quamquam si hi corporis sensus non clari sunt neque certi, vix ac ne vix quidem reliqui erunt; omnes enim sane his deteriores sunt; an tibi non videntur? Sane quidem, inquit. Quando igitur, ait, animus veritatem attingit? nam quum corpore conatur aliquid comprehendere, dubium non est quin tum decipiatur

αύτοῦ. * Ἀληθῆ λέγεις. Ἐρ οὖν οὐκ ἐν τῷ λογίζεσθαι, C
εἴπερ που ἄλλοδι, κατάδηλον αὐτῇ γίγνεται τι τῶν ὄντων;
Ναι. Δογίζεται δέ γέ που τότε μάλιστα, ὅταν αὐτὴν τού-
των μηδὲν παραλυπῇ, μήτε ἀκοή μήτε ὄψις, μήτε ἀλγηδὼν
μήτε τις ἡδονή, ἀλλ' ὅτι μάλιστα αὐτὴ καθ' αὐτὴν γίγνεται
ἔωσα χαίρειν τὸ σῶμα, καὶ, καθ' ὅσον δύναται, μὴ ποιω-
τοῦσα αὐτῷ μηδὲ ἀπομένη ὁρίγηται τοῦ ὄντος. "Εστι
ταῦτα. Οὐκοῦν καὶ ἔντεῦθα ἡ τοῦ φιλοσόφου ψυχὴ μάλι-
στα ἀτιμάζει τὸ σῶμα καὶ φεύγει ἀπ' αὐτοῦ, ζητεῖ δὲ αὐ- D
τὴν καθ' αὐτὴν γίγνεσθαι; Φαίνεται. Τι δὲ δὴ τὰ τοιάδε,
ὦ Σιμμία; φαμέν τι εἶναι δίκαιον αὐτὸν ἢ οὐδέν; Φαμέν
μέντοι νὴ Δία. Καὶ τοῦ καλόν γέ τι καὶ ἀγαθόν; Πῶς δ'
οῦ; "Ηδη οὖν πώποτε τι τῶν τοιούτων τοῖς ὄφθαλμοις εἰ-
δεις; Οὐδαμῶς, ἢ δ' ὅς. Ἀλλ' ἄλλῃ τινὶ αἰσθήσει τῶν διὰ
τοῦ σώματος ἐφήψω αὐτῶν; λέγω δὲ περὶ πάντων, οἷον με-
γέθους πέρι, ὑγιείας, ἰσχύος καὶ τῶν ἄλλων ἐνὶ λόγῳ ἀπάν-
των τῆς οὐσίας, ὃ τυγχάνει ἔκαστον ὅν· ἀρα διὰ τοῦ σώ- E
ματος τὰληθέστατον αὐτῶν θεωρεῖται, ἢ ὡδὸς ἔχει· ὅς ἂν
μάλιστα ἡμῶν καὶ ἀκριβέστατα παρισκευάσηται αὐτὸν ἔκα-
στον διανοηθῆναι περὶ οὐ σκοπεῖ, οὗτος ἂν ἔγγύτατα τοι
τοῦ γνῶναι ἔκαστον; Πάνυ μὲν οὖν. Ἐρ οὖν ἐκεῖνος ἂν
τοῦτο ποιήσεις καθαρώτατα, ὅστις ὅτι μάλιστα αὐτῇ τῇ δια-
νοίᾳ τοι ἐφ' ἔκαστον, μήτε τὴν ὄψιν παρατιθέμενος ἐν τῷ
διανοεῖσθαι μήτε ἄλλην αἰσθησιν ἐφέλκων μηδεμίαν * μετὰ 66
τοῦ λογισμοῦ, ἄλλ' αὐτῇ καθ' αὐτὴν εἰλικρινεῖ τῇ διανοίᾳ
χρώμενος αὐτὸν καθ' αὐτὸν εἰλικρινὲς ἔκαστον ἐπιχειροίη θη-
ρεύειν τῶν ὄντων, ἀπαλλαγεὶς ὅτι μάλιστα ὄφθαλμῶν τε
καὶ ὕπον ταῖς καὶ ὡς ἐπος εἰπεῖν ξύμπαντος τοῦ σώματος, ὡς
ταράττοντος καὶ οὐκ ἐῶντος τὴν ψυχὴν κτήσασθαι ἀλήθευ-
άν τε καὶ φρόνησιν, ὅταν ποιωνῆ; ἀρ δὲ οὐχ οὐτός ἐστιν,
ὦ Σιμμία, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, ὃ τευξόμενος τοῦ ὄντος;
Τπερφυῶς, ἔφη ὡς Σιμμίας, ὡς ἀληθῆ λέγεις, ω Σώκρατες.
Οὐκοῦν ἀνάγκη, * ἔφη, ἐκ πάντων τούτων παρίστασθαι B
δόξαν τοιάνδε τινὰ τοῖς γνησίως φιλοσόφοις, ὥστε καὶ
πρὸς ἀλήλους τοιαῦτ' ἄττα λέγειν ὅτι Κινδυνεύει τοι ὡς-
περ ἀτραπός τις ἐκφέρειν ἡμᾶς μετὰ τοῦ λόγου ἐν τῇ

ab illo. Verum dicens. Nonne vero cogitando; si quo-
quam, manifestum ei fit aliquid eorum quae sunt? Ita.
Cogitat autem, uti arbitror, ita optime, si nihil horum
simil eum afficit, neque auditus neque visus, neque do-
lor neque voluptas aliqua, sed vel maxime per se ipso
est missum faciens corpus, et, quoad potest, neque se
coniungens cum eo neque tangens istud appetit id quod
est. Sunt ista. Nonne etiam hic philosophi animus ma-
xime spernit corpus et fugit ab eo, cupit autem per se
ipse esse? Patet. Quid vero haec, Simmia? an dici-
mus aliquid iustum esse per se, necone? Dicimus vero
mehercule. Itemque honestum aliquid esse et bonum?
Quidni? Iamne umquam aliquid horum oculis vidisti?
Minime vero, inquit. An alio quopiam corporis sensu
percepisti illa? loquor autem de omnibus, velut de ma-
gnitudine, de sanitate, de robore et uno verbo de eo,
quod reliquorum omnium quidque per se est: num cor-
pore verissima eorum natura perspicitur, an ita habet,
ut, qui maxime nostrum et accuratissime sese compara-
verit ad rem quamque per se perspiciendam de qua
quaerat, is proxime accedat ad cuiusque cognitionem?
Sane quidem. Nonne igitur hic id faciet purissime, qui
vel maxime ipsa cogitatione aggreditur ad singula, neque
visum interponens in cogitando neque alium quempiam
adsciscens sensum ad contemplationem, sed qui mera
cogitatione per se ipsa agente unumquodque merum et
per se positum conatur iudicare, sciunctus quam ma-
xime ab oculis et auribus et universo paene corpore, ut
quod perturbet nec sinat animum acquirere veritatem
ac sapientiam, cum coniunctus est cum ipso? nonne hic,
Simmia, si quisquam, assequetur id quod vere est? Mi-
rum, ait Simmias, quam vera dicens, Socrate. Nonne
necessere est, inquit, ex omnibus his huiusmodi fere ex-
sistere cogitationem in animo vere philosophantium, ut
inter se haec tere loquantur: Videtur sane quasi semita
quaedam sermone adiuvante in quaestione eo nos ducere

σκέψει, ὅτι, οὐας ἂν τὸ σῶμα ἔχωμεν καὶ ζυμπεφυρμένη ὡς
 ήμῶν ἡ ψυχὴ μετὰ τοῦ τοιούτου πακοῦ, οὐ μήποτε κτησύ-
 μεθα ἵκανῶς οὖν ἐπιθυμοῦμεν· φαμὲν δὲ τοῦτο εἶναι τὸ
 ἀληθές. μυρίας μὲν γὰρ ήμῖν ἀσχολίας πραγέχει τὸ σῶμα
 διὰ τὴν ἀναγκαῖαν τροφήν· ἔτι δὲ ἂν τι^ννες νόσοι προσπέ- C
 σωσιν, ἐμποδίζουσιν ήμῶν τὴν τοῦ ὄντος θήραν· ἔρωταν
 δὲ καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ φόβων καὶ εἰδώλων παντοδαπῶν καὶ
 φλυαρίας ἐμπίπλησιν ήμᾶς πολλῆς, ὥστε, τὸ λεγόμενον, ὡς
 ἀληθῶς τῷ ὄντι ὑπὲν αὐτοῦ οὐδὲ φρονήσαι ήμῖν ἐγγίγνεται
 οὐδέποτε οὐδέν· καὶ γὰρ πολέμους καὶ στάσεις καὶ μάχας
 οὐδὲν ἄλλο παρέχει η̄ τὸ σῶμα καὶ αἱ τούτου ἐπιθυμίαι·
 διὰ γὰρ τὴν τῶν χρημάτων κτῆσιν πάντες οἱ πόλεμοι ήμῖν
 γίγνονται, τὰ δὲ χρήματα ἀναγκαῖόμεθα κτᾶσθαι διὰ * τὸ D
 σῶμα, δουλεύοντες τῇ τούτου θεραπείᾳ· καὶ ἐν τούτου
 ἀσχολίαν ἕγομεν φιλοσοφίας πέρι διὰ πάντα ταῦτα. τὸ δ'
 ἔσχατον πάντων, ὅτι, έάν τις ήμῖν καὶ σχολὴ γένηται ἀπὸ^{*}
 αὐτοῦ καὶ τραπάμεθα πρὸς τὸ σκοπεῖν τι, ἐν ταῖς ζητή-
 σεσιν αὐτὸν πανταχοῦ παραπίπτον θόρυβον παρέχει καὶ τα-
 φραγὴν καὶ ἐκπλήττει, ὥστε μὴ δύνασθαι ὑπὲν αὐτοῦ καθο-
 ρᾶν τάληθές, ἀλλὰ τῷ ὄντι ήμῖν δέδεικται ὅτι, εἰ μέλλομέν
 ποτε καθαρῶς τι εἰσεσθαι, ἀπαλλακτέον αὐτοῦ καὶ αὐτῇ
 τῇ ψυχῇ θεατέον * αὐτὰ τὰ πράγματα· καὶ τότε, ὡς ἔοι- E
 κεν, ήμῖν ἔσται, οὖν ἐπιθυμοῦμέν τε καὶ φαμὲν ἔρασται
 εἶναι, φρονήσεως, ἐπειδὰν τελευτήσωμεν, ὡς ὁ λόγος ση-
 μαίνει, ξῶσι δὲ οὖ. εἰ γὰρ μὴ οἶν τε μετὰ τοῦ σώματος
 μηδὲν καθαρῶς γνῶναι, δυεῖν θάτερον, ἦ οὐδαμοῦ ἔστι
 κτήσασθαι τὸ εἰδέναι η̄ τελευτήσασι· τότε γὰρ αὐτῇ καθ'
 αὐτὴν ἡ ψυχὴ ἔσται χω^{*}ρὶς τοῦ σώματος, πρότερον δ' οὕτω⁶⁷
 καὶ ἐν ᾧ ἂν ξῶμεν, οὗτως, ὡς ἔοικεν, ἐγγυτάτῳ ἔσόμεθα
 τοῦ εἰδέναι, έὰν ὅτι μάλιστα μηδὲν ὅμιλῶμεν τῷ σώματι
 μηδὲ κοινωνῶμεν, ὅ τι μὴ πᾶσα ἀνάγκη, μηδὲ ἀναπι-
 πλάνημεθα τῆς τούτου φύσεως, ἀλλὰ καθαρεύωμεν ἀπὸ^{*} αὐ-
 τοῦ, ξῶς ἂν ὁ θεὸς αὐτὸς ἀπολύσῃ ήμᾶς· καὶ οὕτω μὲν
 καθαροί, ἀπαλλακτόμενοι τῆς τοῦ σώματος ἀφροσύνης,

ut sumamus, quamdiu corpus habeamus et commixtus
sit animus noster cum eiusmodi malo, numquam fore
ut satis nobis acquiramus quod appetamus; dicimus
autem hoc esse verum; innumerabiles enim occupatio-
nes nobis iniungit corpus propter vicius necessitatem;
praeterea, si qui morbi ingruunt, ii nostram impediunt
veri indagationem; amoribus porro et cupiditatibus et
timoribus et simulacris omnis generis nugisque implet
nos compluribus, ut revera, quod proverbii loco dici-
tur, propter illud nec sapere umquam ullo modo nobis
liceat; nam bella quoque, seditiones ac pugnas alia nulla
res nobis excitat nisi corpus eiusque cupiditates; ex
opum enim acquirendarum studio omnia bella nobis
existunt, opes vero cogimur nobis acquirere propter
corpus, addicti huius ministerio; itaque vacare non
possumus philosophiae propter haec omnia. extremum
onnium hoc est, quod, etiam si vacamus ab illo et per-
gimus ad rem aliquam considerandam, illud item que-
stionibus nostris ubique interveniens tumultum excitat
et turbam adeoque animum percutit, ut non queat
propter illud conspicere verum. at revera nobis liquet,
si velimus umquam pure aliquid cognoscere, nobis abs-
tinendum isto ipsoque animo spectandas esse res, et ita,
ut patet, nobis continget, quam appetimus et cuius
amatores nos esse profitemur, sapientia, quando vide-
licet e vita excefferimus, ut oratio docet, vivis vero
non obtinget. nam si nihil possumus cum corpore pure
cognoscere, alterutrum fieri debet, ut aut numquam
nobis liceat acquirere sapientiam, aut post mortem;
tum enim ipse per se erit animus separatim a corpore,
non prius; et quamdiu vivimus, ita, ut videtur, proxi-
me aberimus a scientia, si quam minimum cum corporo
commerciū et commune habemus, nisi si prorsus ne-
cessarium est, nec contaminamus nos illius natura, sed
puros ab eo nos servamus, donec deus ipse nos libera-
verit; et ita quidem puri, utpote disiuncti a corporis

ώς τὸ εἰκός, μετὰ τοιούτων τε ἐσόμεθα καὶ γνωσόμεθα δι' οἵμῶν αὐτῶν πᾶν τὸ εἰλικρινές (τοῦτο δ' ἔστιν ἵστος^{*} τὰ· Β ληθές). μὴ καθαρῷ γάρ καθαροῦ ἐφάπτεσθαι μὴ οὐ θερι- τὸν ή. Τοιαῦτα οἶμαι, ὡς Σιμίλα, ἀναγκαῖον εἶναι πρὸς ἄλληλους λέγειν τα καὶ δοξάζειν πάντας τοὺς ὄρθως φιλο- μαθεῖς^{*} η οὐ δοκεῖ σοι οὕτως; Παντός γε μᾶλλον, ὡς Σώ- υρατες. Οὐκοῦν, ἵψῃ ὁ Σωκράτης, εἰ ταῦτ' ἀληθῆ, ὡς ἔται- φε, πολλὴ ἐλπὶς ἀφικομένῳ, οἱ ἰγὼ πορεύομαι, ἕκει ἴκανως, εἴπερ που ἄλλοθι, πτήσασθαι τοῦτο, οὐ θνεκα η πολλὴ πρα- γματεία ήμεν ἐν τῷ παρελθόντι βίῳ γέγονεν· ὥστε η γε ἀποδημία η νῦν ἐμοὶ^{*} προστεταγμένη μετὰ ἀγαθῆς ἐλπίδος C γίγνεται καὶ ἄλλῳ ἀνδρὶ ὃς ὥγειται οἱ παρεσκευάσθαι τὴν διάνοιαν ὥσπερ κεπαθαρμένην. Πάνυ μὲν οὖν, ἵψῃ ὁ Σιμ- μίλας. Κάθαρσις δὲ εἶναι ἄρα οὐ τοῦτο ἔνυβαίνει, ὅπερ πάλαι ἐν τῷ λόγῳ λέγεται, τὸ χωρίζειν ὅτι μάλιστα ἀπὸ τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν καὶ ἐθίσαι αὐτὴν καθ' αὐτὴν παν- ταχόθεν ἐκ τοῦ σώματος ἔνναγειρεσθαι τε καὶ ἀθροίζεσθαι, καὶ οἰκεῖν κατὰ τὸ δυνατὸν καὶ ἐν τῷ νῦν παρόντι καὶ ἐν τῷ ἐπειτα μόνην καθ' αὐτήν, ἐκλυομένην ὥσπερ ἐκ D δεσμῶν ἐκ τοῦ σώματος; Πάνυ μὲν οὖν, ἵψῃ. Οὐκοῦν τοῦτό γε θάνατος ὄνομάζεται, λύσις καὶ χωρισμὸς ψυχῆς ἀπὸ σώματος; Παντάπαι^{γ'}, η δ' ὃς. Λύειν δέ γε αὐ- τήν, ὡς φαμεν, προδυμοῦνται ἀεὶ μάλιστα καὶ μόνοι οἱ φιλοσοφοῦντες ὄρθως, καὶ τὸ μελέτημα αὐτὸ τοῦτο ἔστι τῶν φιλοσόφων, λύσις καὶ χωρισμὸς ψυχῆς ἀπὸ σώματος^{*} η οὐ; Φαίνεται. Οὐκοῦν, ὅπερ ἐν ἀρχῇ ἔλεγον, γελοίον ἀν- εἶη, ἀνδρα παρεσκευάζονδ^θ ἔκατὸν ἐν τῷ βίῳ ὅτι ἐγγυ- τάτω ὄντα τοῦ τεθνάναι οὕτω ζῆν, κακειδ^θ, ηκοντος αὐ- E τῷ τούτου, ἀγανακτεῖν; οὐ^{*)} γελοῖον; Πῶς δ' οὐ; Τῷ ὄντι ἄρα, ἵψῃ, ὡς Σιμίλα, οἱ ὄρθως φιλοσοφοῦντες ἀπο- θνήσκειν μελετῶσι, καὶ τὸ τεθνάναι ἡκιστ' αὐτοῖς ἀν- θρώπων φοβερόν. ἐκ τῶνδε δὲ σκόπει· εἰ γάρ διαβέ- βληνται μὲν πανταχῇ τῷ σώματι, αὐτὴν δὲ καθ' αὐτὴν ἐπιδυμοῦσι τὴν ψυχὴν ἔχειν, τούτου δὲ γιγνομένου εἰ φο-

^{*)} Ιε. η οὐ γελοῖον;

dementia, ut consentaneum est, et cum talibus versabimur et cognoscemus per nos ipsi quicquid sincerum est (hoc vero est haud dubie verum); impuro enim purum attingere vereor ut liceat. Talia arbitror, Simmia, necesse esse inter se loqui et iudicare omnes qui sapientiam recte appetunt; annon tibi ita videtur? Omni vero modo, Socrate. Itaque, ait Socrates, si haec vera sunt, amice, magna est spes fore ut, si eo pervenerim quo proficiscor, satis ibi, si usquam alibi, adipiscar hoc, ad quod tantum studii in praeterita vita contulimus; quo circa migratio nunc mihi iniuncta bona cum spe suscipitur etiam ab alio viro, qui existimat mentem sibi ita comparatam esse, ut sit propemodum purgata. Sane quidem, ait Simmias. Purgatio vero nonne haec erit (id quod paullo ante in sermone nostro diximus), separare quam maxime a corpore animum eumque assuefacere per se ipsum ex omnibus corporis partibus se colligere et in unum locum cogere, et vivere, quoad potest, tam in praesenti quam in posterum per se ipsum, exsolutum tamquam vinculis corpore? Sane quidem, inquit. Nonne mors appellatur haec solutio ac separatio animi a corpore? Ita, ait ille. Solvere autem ipsum, ut dicimus, student semper maxime et soli ii qui philosophantur recte, et hoc ipsum spectat philosophorum meditatio, ut solvant et separent animum a corpore; nonne? Patet. Nonne igitur, quod initio dixi, ridiculum fore, si vir per vitae cursum ita se compararet, ut quam proxime abesset a morte, et deinde, hac ad ipsum veniente, aegre eam ferret? an non esset ridiculum? Quidni? Revera igitur, inquit, Simmia, ii qui recte in philosophiam incumbunt mori meditantur, et mors minimum iis ex omnibus hominibus timorem incutit. ex his vero iudica: quum enim infensi sint omni modo corpori ipsumque per se cupiant animum habere, hoc assequuti

βοῦντο καὶ ἀγανακτοῦν, οὐ πολλὴ ἀν ἀλογίᾳ εἶη, εἰ μὴ
 ἄσμενοι ἐκεῖσε ὅιεν, οἱ ἀφικομένοις ἐπίς ἔστιν, οὐ * διὰ 63
 βίου ἥρων, τυχεῖν (ἥρων δὲ φρονήσεως), φέ τε *) διεβί-
 βληντο, τούτου ἀπηλλάχθαι ἔννόντος αὐτοῖς; ή, ἀνθρωπί-
 νων μὲν παιδικῶν καὶ γυναικῶν καὶ νήσων ἀποδανόντων,
 πολλοὶ δὴ ἐκόντες ἥθελησαν εἰς "Αἰδουν ἐλθεῖν, ὑπὸ ταύτης
 ἀγόμενοι τῆς ἐπίδος τῆς τοῦ ὅψισθαι τι ἐκεῖ ὡν ἐπειθύ-
 μουν καὶ ἔννέσεοθαι, φρονήσεως δὲ ἄρα τις τῷ ὅντι Ιρῶν
 καὶ λαβὼν σφόδρα τὴν αὐτὴν ταύτην ἐπίδα, μηδαμοῦ
 ἄλλοθι ἐντεύξεοθαι αὐτῇ ἀξιως λόγου η ἐν "Αἰδουν, ὁγανα-
 κτήσει τε ἀποθνήσκων καὶ οὐκ ἄσμενος εἶσιν αὐτόσε; Β
 οὔεσθαι γε χρή, ἐὰν τῷ ὅντι γέ η, ω ἑταῖρε, φιλόσοφος·
 σφόδρα γὰρ αὐτῷ ταῦτα δόξει, μηδαμοῦ ἄλλοθι καθαρῶς
 ἐντεύξεοθαι φρονήσει ἄλλ' η ἐκεῖ· εἰ δὲ τοῦτο οὗτως ἔχει,
 ὅπερ ἄρτι ἔλεγον, οὐ πολλὴ ἀν ἀλογίᾳ εἶη, εἰ φοβοῦτο τὸν
 θάνατον ὁ τοιοῦτος; Πολλὴ μέντοι νῆ Σια, η δ' ὁς.
 Οὐκοῦν ἕκανόν σοι τεκμήριον, ἔφη, τοῦτο ἀνδρός, ὃν
 ἀν ἰδης ἀγανακτοῦντα μέλλοντα ἀποδανεῖσθαι, ὅτι οὐκ
 ἄρ ην φιλόσοφος, ἄλλά τις φιλοσώματος; ὁ αὐτὸς δέ
 * που οὗτος τυγχάνει ὡν καὶ φιλοχρήματος καὶ φιλότι-
 μος, ητοι τὰ ἔτερα τούτων η καὶ ἀμφότερα. Πάνυ γέ, ἔφη,
 ἔχει οὗτως ὡς λέγεις. "Ἄρ οὖν, ἔφη, ω Σιμμία, οὐ καὶ η
 ὄνομαζομένη ἀνδρεία τοῖς οὗτοι διαπειμένοις μάλιστα προσ-
 ήκει; Πάντως δήπον, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ η σωφροσύνη,
 ην καὶ οἱ πολλοὶ ὄνομάζουσι σωφροσύνην, τὸ περὶ τὰς ἐπι-
 θυμίας μὴ ἐπτοηθεῖ, ἄλλ' ὀλιγάρως ἔχειν καὶ ποσμίως,
 ἀρ οὐ τούτοις μόνοις προσήκει τοῖς μάλιστα τοῦ σώματος
 ὀλιγαρδοῦσι τε καὶ ἐν φιλοσοφίῃ ζῶ*σιν; "Ανάγκη, ἔφη. Δ
 Εἰ γὰρ ἐθέλεις, η δ' ὁς, ἐννοῦσαι τὴν γε τῶν ἄλλων ἀν-
 δρείαν τε καὶ σωφροσύνην, δόξει σοι εἶναι ἀτοπος. Πῶς δή,
 ω Σώκρατες; Οἰσθα, η δ' ὁς, ὅτι τὸν θάνατον ἤγοῦνται
 πάντες οἱ ἄλλοι τῶν μεγίστων καπιτῶν εἶναι. Καὶ μάλα, ἔφη.
 Οὐκοῦν φόβῳ μειζόνων κακῶν ὑπομένουσιν αὐτῶν οἱ ἀνδρεῖ-
 οι τὸν θάνατον, ὅταν ὑπομένωσιν; "Εστι ταῦτα. Τῷ διδιέρει

*) ισ. δε.

si timerent idque aegre ferrent, non magna haec insipientia esset, nisi videlicet laeti eo proficerentur, ubi, quum pervenissent, sperare possent fore, ut quod in vita desiderasset assequerentur (desideraverant autem sapientiam), ab eius vero, cui infensi fuissent, libera-rentur societate et contagione? an, humanis quidem deliciis et mulieribus et filiis mortuis, multi iam sponte voluerunt ad inferos migrare, hac ducti spe, se ibi quos cupiebant visuros esse atque cum iis versaturos, sapientiam vero qui revera desiderat eandemque hanc spem concepit, nusquam alibi se consequeturum esse illam ita ut par sit nisi apud inferos, hic aegre feret mortem nec laetus abibit illue? immo existimare debemus, si vere est, amice, philosophus; nam omnino ita ipsi videbitur, nusquam alibi pure se nacturum esse philosophiam nisi illic; quod quidem si ita se habet, nonne, quod modo dicebam, magna esset insipientia, si mortem huiusmodi vir timeret? Magna vero mehercule, ait ille. Nonne, si quem virum vides aegre ferentem, quum moriendum ei est, fatis tibi hoc testificatur, eum non sapientiae, sed corporis studiosum quendam fuisse? idem vero est haud dubie etiam pecuniae et honoris cupidus, vel alterutrius horum vel utriusque. Prorsus, inquit, habet ita ut dicis. Nonne etiam, ait, Simmia, fortitudo quae nun-cupatur viris ita comparatis maxime convenit? Prorsus isto modo, inquit. Nonne etiam temperantia, quam volgus quoque vocat temperantiam, si cupiditatibus non es affonitus, sed contemnis illas modesteque te geris, nonne, inquam, his solis convenit qui maxime corpus contemnunt et in philosophia vivunt? Neceesse est, ait ille. Etenim si vis, inquit, reputare ceterorum fortitudinem ac temperantiam, videbitur tibi esse absurda. Cur? quaeso, Socrate. Nosti, inquit, mortem ducere reliquos omnes in maximis malis. Sane quidem, ait. Nonne vero metu maiorum malorum sustinent fortis isti mortem, ut eam sustineant? Sunt ista. Eo igitur

ἄρα καὶ δέει ἀνδρεῖοι εἰσι πάντες πλὴν οἱ φιλόσοφοι· κατ-
τοι ἄτοπον γε δέει τινὰ καὶ δεκίδις ἀνδρεῖον εἶναι. Πάνυ
* μὲν οὖν. Τι δὲ οἱ κόσμοι αὐτῶν; οὐ ταῦτὸν τοῦτο πι- E
πόνθασιν, ἀκολασίᾳ τινὶ σωφρονές εἰσι; καίτοι φαμέν γέ που
ἀδύνατον εἶναι, ἀλλ' ὅμως αὐτοῖς ἔνυμβαίνει τούτῳ ὅμοιον
εἶναι τὸ πάθος τὸ περὶ ταύτην τὴν εὐήθη σωφροσύνην· φο-
βούμενοι γὰρ ἐτέρων ἡδονῶν στερηθῆναι καὶ ἐπιδυμοῦντες
ἐκείνων, ἄλλων ἀπέκχονται ὑπὲρ ἄλλων κρατουμένοι· καίτοι
καλοῦσι γε ἀκολασίαν τοῦ ὑπὸ * τῶν ἡδονῶν ἄρχεσθαι, 69
ἄλλ' ὅμως ἔνυμβαίνει αὐτοῖς κρατουμένοις ὑφ' ἡδονῶν κρα-
τεῖν ἄλλων ἡδονῶν· τοῦτο δ' ὅμοιόν ἐστιν, ω̄ νῦν δὴ
ἔλεγετο, τῷ τρόπον τινὰ δὶς ἀκολασίαν αὐτοὺς σεσωφρονί-
σθαι. "Εοικε γάρ. *Ω μακάριε Σιμψία, μὴ γὰρ οὐχ αὗτῇ
ἥ̄η ὁρθὴ [πρὸς ἀρετὴν] ἄλλαγή, ἡδονὰς πρὸς ἡδονὰς καὶ
λύπας πρὸς λύπας καὶ φόβον πρὸς φόβον καταλάττεσθαι,
καὶ μείζω πρὸς ἔλαττω, ὥσπερ νομίσματα, ἀλλ' ἥ̄η ἐκεῖνο
μόνον τὸ νόμισμα ὁρθόν, ἀνθ' οὐδὲ ἄπαντα ταῦτα κα-
ταλάττεσθαι, φρό*νησις, καὶ τούτου μὲν πάντα καὶ μετὰ B
τούτου ὀνούμενά τε καὶ πιπρασκόμενα τῷ ὄντι ἥ̄η, καὶ
ἀνδρεῖα καὶ σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη καὶ ἔνυλήβδην
ἀληθῆς ἀρετῆ, μετὰ φρονήσεως, καὶ προσγιγνομένων καὶ
ἀπογιγνομένων καὶ ἡδονῶν καὶ φόβων καὶ τῶν ἄλλων
πάντων τῶν τοιούτων· χωριζόμενα δὲ φρονήσεως καὶ ἀλ-
λαττόμενα ἀντὶ ἀλλήλων, μὴ σκιαγραφία τις ἥ̄η τοιαύτη
ἀρετὴ καὶ τῷ ὄντι ἀνδραποδώδης τε καὶ οὐδὲν ἔγιες οὐδὲ
ἀληθὲς ἔχῃ, τὸ δ' ἀληθὲς τῷ ὄντι ἥ̄η κάθαρ*σίς τις τῶν τοι- C
ούτων πάντων, καὶ ἥ̄η σωφροσύνη καὶ ἥ̄η δικαιοσύνη καὶ ἥ̄η
ἀνδρεῖα καὶ αὐτὴ ἥ̄η φρόνησις μὴ καθαρμός τις ἥ̄η. καὶ κιν-
δυνεύουσι καὶ οἱ τὰς τελετὰς ἡμῖν οὗτοι παταστήσαντες οὐ
φαῦλοί τινες εἶναι, ἀλλὰ τῷ ὄντι πάλαι αἰνίττεσθαι ὅτι, δες
ἄν ἀμύνητος καὶ ἀτέλεστος εἰς "Αἰδουν ἀφίκηται, ἐν βρο-
βόρῳ κείσεται, δὲ πεκαθαρμένος τε καὶ τετελεσμένος
ἐκεῖσε ἀφικόμενος μετὰ θεῶν οἰκήσει. εἰσὶ γὰρ δή, φα-
σιν οἱ περὶ τὰς τελετάς, οὐρανηκοφόροι μὲν πολλοί, βάκ-

quod timidi sunt et metu fortes sunt omnes praeter philosophos; quamquam absurdum est, metu et timiditate quemquam esse fortem. Sane quidem. Quid vero modesti ex illis? nonne eadem haec ipsorum est ratio, ut videlicet incontinentia quadam temperantes sint? quamquam dicimus, opinor, hoc fieri non posse; sed tamen istis accidit huic similis affectio ratione ineptae huius temperantiae; verentes enim aliis ne voluptatibus priventur, hasque concupiscentes, aliis abstinent aliis succumbentes; et quamquam vocant quidem incontinentiam hoc, a voluptatibus regi, tamen accidit iis ut superati a voluptatibus superent alias voluptates; hoc vero simile est illi quod modo dicebamus, quodammodo ex incontinentia eos ad temperantiam esse redactos. Consentaneum est. At, o beate Simmia, vide ne non sit haec recta commutatio, voluptates cum voluptatibus et dolores cum doloribus et metum cum metu commutare, maiorem cum minore, sicut numos, sed ille sit unus numus rectus, quicum oporteat omnia haec commutari, sapientia, omniaque, quae hoc et cum hominibus emantur ac vendantur, revera existent, et fortitudo et temperantia et iustitia et in universum vera virtus, cum sapientia, sive adsint sive absint voluptates et timores et reliqua omnia generis eiusdem; quae si separentur a sapientia et inter se permuntentur, vereor ne adumbrata quaedam virtutis imago existat, quae revera servilis sit nec sinceri ac veri aliquid habeat, veritas autem video ne omnino sit purgatio quaedam ab omnibus his rebus, et temperantia, iustitia, fortitudo ipsaque sapientia quaedam sit purgatio. ac videntur etiam illi qui mysteria nobis considerunt non contempnendi quidam fuisse, sed revera iam pridem verborum involucris significasse fore ut, qui initiatus et perfectus non esset, in coeno iaceret, purgatus vero et perfectus, quem illuc pervenisset, eum diis habitaret. sunt enim, dicunt ii qui in mysteriis versantur, multi quidem thyrsgeri, at Bac-

χοι δέ τε παῦροι· οὐτοι δ' εἰσὶ· κατὰ τὴν ἐμὴν δόξαν οὐκ D
ἄλλοι ἢ οἱ πεφιλοσοφηζότες ὄρθως. ὃν δὴ καὶ ἔγογε κα-
τὰ τὸ δυνατὸν οὐδὲν ἀπέλιπον ἐν τῷ βίῳ, ἀλλὰ παντὶ^C
τρόπῳ προύθυμήθην γενέσθαι. εἰ δὲ ὄρθως προύθυμήθην
καὶ τι ἡνυσάμην, ἵκεισε ἐλδόντες τὸ σαφὲς εἰσύμεθα, λαν-
θεὶς ἐθέλη, ὀλίγον ὕστερον, ὡς ἥμοι δοκεῖ.

Ταῦτ' οὖν ἔγώ, Ἱφη, ὡς Σωμία τε καὶ Κέβης, ἀπο-
λογοῦμαι, ὡς εἰκότως ὑμᾶς τε ἀπολείπων καὶ τοὺς ἴνθάδε
δεσπότας οὐ χαλεπῶς φέρω οὐδ' ἀγανακτῶ, ἥγονύμενος κά-
κεῖ * οὐδὲν ἥττον ἢ ἐνθάδε δεσπόταις τε ἀγαθοῖς ἐντεύξε- E
σθαι καὶ ἑταῖροις [τοῖς δὲ πολλοῖς ἀπιστίαν παρέχει]. εἰ τούτοις
οὖν ὑμῖν πιθανώτερός εἴμι ἐν τῇ ἀπολογίᾳ ἢ τοῖς Ἀθη-
ναῖσιν δικασταῖς, εὖ ἂν ἔχοι.

Εἰπόντος δὴ τοῦ Σωκράτους ταῦτα, ὑπολαβὼν ὁ Κέ-
βης Ἱφη *Ω Σώκρατες, τὰ μὲν ἄλλα ἥμοιγε δοκεῖ καλῶς
λέγεσθαι, τὰ δὲ περὶ τῆς ψυχῆς πολλὴν ἀπιστίαν παρέχει τῷ
τοῖς ἀνθρώποις, μή, ἐπειδὴν ἡ ήμέρα διαφθείροται τε καὶ ἀπο-
λύηται, ἢ ἂν ὁ ἀνθρώπος ἀποδάνῃ, εὐθὺς ἀπελαστομένη
τοῦ σώματος, καὶ ἐκβαίνουσα, ὥσπερ πνεῦμα ἢ καπνὸς
διασκεδασθεῖσα, οἰχηται διαπιομένη καὶ οὐδὲν ἔτι οὐδαεροῦ
ἢ ἐπει, εἴπερ εἴη πον αὐτῇ καθ' ἔαντὴν ξυνηθροισμένη
καὶ ἀπηλλαγμένη τούτων τῶν πατῶν ὡν σὺ νῦν δὴ διηλ-
θεις, πολλὴ ἂν ἐλπὶς εἴη καὶ παλή, ὡς ἀλη-
θῆ ἔστιν ἂν σὺ λέγεις. ἄλλὰ τοῦτο δὴ ἴσως οὐκ ὀλίγης πα-
ραμυθίας δεῖται καὶ πλοτεως, ὡς ἔστι τε ἡ ψυχὴ ἀποθα-
νόντος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τινα δύναμιν ἔχει καὶ φρόνη-
σιν. *Ἀληθῆ, Ἱφη, λέγεις, ὁ Σωκράτης, ὡς Κέβης ἄλλὰ
τί δὴ ποιῶμεν; ἢ περὶ αὐτῶν τούτων βούλει δικιμοθολο-
γῶμεν, εἴτε εἰνὸς οὗτος ἔχειν εἴτε μή; "Ἐγωγέ οὖν, Ἱφη ὁ
Κέβης, ἥδεώς ἂν ἀκούσαιμι ἥντινα δόξαν ἔχεις περὶ αὐ-
τῶν. Οὕπουν γέ ἂν οἴμαι, ἢ δ' ὃς ὁ Σωκράτης, εἰπεῖν τι-
νὰ νῦν ἀκούσαντο, οὐδ' εἰ κωμῳδοποιὸς εἴη, ὡς ἀδολεσχῶ C
καὶ οὐ περὶ προσηκόντων τοὺς λόγους ποιοῦμας. εἰ οὖν

chorum copia rara est; hi vero sunt, ut mea fert opinio, alii nulli, nisi qui recte philosophati sunt; quorum quidem ego quoque ut unus exsisterem, quoad poteram, nihil omisi in vita, sed omni modo contendi. num recte contenderim et aliquid assequutus sum, illuc profecti certo cognoscemus, si deus voluerit, paullo post, ut mihi videtur.

Haec igitur, inquit, Simmia et Cebes, defensionis causa dixi ut probarem, iure me, vos relinquenter et qui hic sunt dominos, non moleste et aegre id ferre, ut pote existimantem, illic quoque non minus quam hic dominos bonos me nocturum esse atque amicos [licet multitudini incredibile sit auditu]. quodsi vobis magis persuasit defensio mea, quam Atheniensium iudicibus, bene habet.

Quae cum Socrates dixisset, Cebes eum excipiens
O Socrate, inquit, cetera quidem mihi videntur bene dicta esse, sed de animo addubitantes multum verentur homines, ne, quum discesserit e corpore, nusquam amplius sit, sed illa die pereat et extinguatur, qua homo moriatur, statim ut discesserit e corpore, neque exceedingens, sicut ventus vel fumus dissipatus, evanescat nec amplius aliquid usquam sit; alioquin, sicubi esset ipse in se collectus liberatusque his malis quae tu modo persequutus es, magna spes esset et pulchra, Socrate, vera esse ea quae tu dicis. at hoc scilicet haud exiguum desiderat confirmationem ac demonstrationem, exstare animum mortui hominis vimque aliquam habere atque prudentiam. **V**era, inquit, dicis, Socrates, o Cebes; sed quid tandem faciamus? an vis de his ipsis confabullemur, num probabile sit ita se habere necne? Equidem, ait Cebes, libenter audierim, quae tua sit ea de re sententia. **M**inime quidem arbitror, ait Socrates, dicturum esse nunc quempiam id audientem, etiam si comicus poeta sit, me nugas proferre nec de rebus ad me quicquam pertinentibus verba facere, quocirca si vide-

δοκεῖ, χρὴ διασκοπεῖσθαι· σκεψώμεθα δ' αὐτὸ τῇδε πῃ, εἰτε
ἄφα ἐν⁷⁰ Λιδου εἰσὶν αἱ ψυχαὶ τελευτησάντων τῶν ἀνθρώπων
εἴτε καὶ οὗ. παλαιὸς μὲν οὖν ἔστι τις λόγος, οὗτος οὐ μεμή-
μεθα, ὡς εἰσὶν ἐνθένδε ἀφικόμεναι ἐπεὶ καὶ πάλιν γε δεῦρο
ἀφικνοῦνται καὶ γλγνονται ἐκ τῶν τεθνεώτων. καὶ εἰ τοῦθ' οὐ-
τος ἔχει, πάλιν γλγνονται ἐκ τῶν ἀποθανόντων τοὺς ζῶντας,
ἄλλο τι ἥ εἰεν ἄν ἡμῶν αἱ * ψυχαὶ ἔκει; οὐ γὰρ ἄν που πάλιν D
δηγνοντο μὴ οὔσαι, καὶ τοῦτο ἵκανὸν τεκμήριον τοῦ ταῦτ⁷¹ *)
είναι, εἰ τῷ ὅντι φανερὸν γένοιτο οἵ τινες οὐδαμόθεν ἄλλοθεν γλ-
γνονται οἱ ζῶντες ἥ ἐκ τῶν τεθνεώτων. εἰ δὲ μὴ ἔστι τοῦτο,
ἄλλου ἄν του δέοι λόγου. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Κέβης. Μὴ
τοινυν κατ' ἀνθρώπων, ἥ δ' οἵ, σπόκει μόνον τοῦτο, εἰ βού-
λει φῶν μαθεῖν, ἄλλα καὶ κατὰ ζώων πάντων καὶ φυτῶν καὶ
ξυλλήβδην, ὅσαπερ ἔχει γένεσιν, περὶ πάντων ἰδωμεν, ἀρ'
οὐτωσι γίγνεται ἄπαντα, οὐκ ἄλλο*θεν ἥ ἐκ τῶν ἐναντίων τὰ E
ἐναντία, ὅσοις τυγχάνει ὃν τοιοῦτόν τι, οἷον τὸ καλὸν τῷ αἰ-
σχοῷ ἐναντίον που καὶ δίκαιον ἀδίκιο, καὶ ἄλλα δὴ μυρία οὐ-
τος ἔχει. τοῦτ⁷² οὖν σκεψώμεθα, ἄρα **) ἀναγκαῖον, ὅσοις
ἔστι τι ἐναντίον, μηδαμόθεν ἄλλοθεν αὐτὸ γίγνεσθαι ἥ ἐκ τοῦ
αὐτῷ ἐναντίου· οἷον οἵταν μεῖζόν τι γίγνηται, ἀνάγκη που ἔξ
ἐλάττονος οὗτος πρότερον ἐπειτα μεῖζον γίγνεσθαι. Ναί. Οὐκ-
οῦν καὶ ἐλαττον γίγνηται, ἐκ μεῖζονος οὗτος πρότερον * ὑ-
στερον ἐλαττον γενήσεται; "Εστιν, ἔφη, οὕτως. Καὶ μήν ἔξ
ἰσχυροτέρου γε τὸ ἀσθενέστερον καὶ ἐκ βραδυτέρου τὸ θάτ-
τον. Πάνυ γε. Τί δέ; ἄν τι χειρον γίγνηται, οὐκ ἔξ
ἀμείνονος, καὶ ἐὰν δικαιότερον, ἔξ ἀδικωτέρου; Πῶς γὰρ
οὖ; Ἰκανῶς οὖν, ἔφη, ἔχομεν τοῦτο, οἵ πάντα οὐτῳ γί-
γνεται, ἔξ ἐναντίων τὰ ἐναντία πράγματα. Πάνυ γε. Τί
δ' αὐ; ἔστι τι καὶ τοιόνδε ἐν αὐτοῖς οἷον μεταξὺ ἀμφοτέ-
ρων πάντων τῶν ἐναντίων δυεῖν οὗτοιν δύο γενέσεις, ἀπὸ
μὲν τοῦ ἐτέρου ἐπὶ * τὸ ἐτερον, ἀπὸ δ' αὐ τοῦ ἐτέρου B
πάλιν ἐπὶ τὸ ἐτερον; μεῖζονος μὲν γὰρ πράγματος καὶ
ἐλάττονος μεταξὺ αὐξῆσις καὶ φθίσις, καὶ καλοῦμεν οὗτο

*) ἴσ. αἰτάς.

**) ἴσ. σκεψώμεθα οὐν εἰ πτλ.

tur, perscrutandum est; quaeramus vero de eo, num apud inferos sint animi mortuorum hominum necne, hac sere ratione. antiquum videlicet est effatum, quod meminimus, animos esse hinc profectos illic et rursus huc proficisci nascique ex mortuis. iam si hoc sic se habet, ut rursus nascantur e mortuis viventes, nonne erunt animi nostri illic? minime enim rursus nascentur, nisi exstarent, et idoneum hoc erit argumentum animos existare, si revera liquerit non aliunde nasci viventes nisi e mortuis. quod si non est ita, alia opus erit ratione. Sane quidem, ait Cebes. Nec vero tantum in hominibus, inquit, hoc explora, si facilius vis percipere, verum etiam in omnibus animantibus et plantis et omnino in omnibus quae nascuntur videamus, num ita nascantur omnia, non aliunde scilicet nisi e contrariis contraria, cuiuscumque aliquid est contrarium, velut honestum turpis contrarium est et iustum iniusti et alia innumerabilia se sic habent. videamus igitur, num necesse sit, cuiuscumque aliquid sit contrarium, id ipsum non aliunde nasci nisi ex hoc, quod eius contrarium sit; velut si quid maius sit, necesse est, opinor, ex eo, quod ante minus fuerit, postea maius illud fieri. Ita. Nonne etiam si minus fit, ex eo, quod ante maius fuit, postea minus fiet? Sunt, inquit, ista. Quin etiam e validiore fit imbecillus et e tardiore celerius. Sane quidem. Quid? si quid deterius fit, nonne e meliore nascitur, et si iustius, ex iniustiore? Qui aliter? Satis igitur, inquit, tenemus hoc, omnia ita nasci, e contrariis videlicet contraria. Sane quidem. Quid autem? estne tale quid in illis, velut duae generationes medias inter utraque quaeque contraria, progredientes illae quidem ab altero ad alterum rursusque revertentes ab altero ad alterum? inter maiorem enim et minorem rem media sunt incrementum et decrementum, et dicimus ita

τὸ μὲν αὐξάνεσθαι, τὸ δὲ φθίνειν. Ναι, Ἱφη. Οὐκοῦν καὶ διαχρίνεσθαι καὶ ἐνγυρίνεσθαι, καὶ ψύχεσθαι καὶ θερμαίνεσθαι, καὶ πάντα οὕτω, καν τοῦ μὴ χρώμεθα τοῖς ὄντας πασιν ἴνιαχοῦ, ἀλλ' ἔργῳ γοῦν πανταχοῦ οὕτως ἔχειν ἀναγκαῖον, γίγνεσθαι τι αὐτὰ ἐξ ἀλλήλων γένεσιν τα εἰναι ἑκατέρου εἰς ἄλληλα; Πάνυ γ', η δ' ὅς. Τι οὖν; Ἱφη, τῷ *ζῆν ἔστι τι ἐναντίον, ὥσπερ τῷ ἐγρηγορέναι τὸ καθεύδειν; Σ Πάνυ μὲν οὖν, Ἱφη, Τί; Τὸ τεθνάναι, Ἱφη. Οὐκοῦν ἐξ ἀλλήλων τα γίγνεται ταῦτα, εἴπερ ἐναντία ἔστι, καὶ αἱ γενέσεις εἰσὶν αὐτοῖν μεταξὺ δύο δυεῖν δοντοιν; Πῶς γὰρ οὖ; Τὴν μὲν τοίνυν ἐτέραν συζυγίαν, ὡν νῦν δὴ πλεγον, δγώ σοι, Ἱφη, ἐρῶ, ὁ Σωκράτης, καὶ αὐτὴν καὶ τὰς γενέσεις, σὺ δὲ μοι τὴν ἐτέραν. Λέγω δὲ τὸ μὲν καθεύδειν, τὸ δὲ ἐγρηγορέναι, καὶ ἐκ τοῦ καθεύδειν τὸ ἐγρηγορέναι γίγνεσθαι καὶ ἐκ τοῦ ἐγρηγορέναι τὸ καθεύδειν, καὶ τὰς D γενέσεις αὐτοῖν τὴν μὲν καταδαρθάνειν εἰναι, τὴν δὲ ἀνεγείρεσθαι. ἵκανῶς σοι, Ἱφη, η οῦ; Πάνυ μὲν οὖν. Άλγε δὴ καὶ σύ μοι, Ἱφη, οὗτο περὶ ζωῆς καὶ θανάτου· οὐκ ἐναντίον μὲν φης τῷ ζῆν τὸ τεθνάναι εἰναι; Ἔγωγε. Γίγνεσθαι δὲ ἐξ ἀλλήλων; Ναι. Ἐξ οὖν τοῦ ζῶντος τὸ τὸ γιγνόμενον; Τὸ τεθνηκός, Ἱφη. Τι δέ, η δ' ὅς, ἐπ τοῦ τεθνεώτος; Ἀναγκαῖον, Ἱφη, ὁμολογεῖν ὅτι τὸ ζῶν. Ἐκ τῶν τεθνεώτων ἄρα, ὡ Κέρης, τὰ ζῶντά τε καὶ οἱ ζῶντες γίγνονται. Φαίνεται, Ἱφη. Εἰσὶν ἄρα, Ἱφη, αἱ φυ- E χαὶ ήμῶν ἐν Ἀιδον. Ἔσικεν. Οὐκοῦν καὶ τοῖν γενεσέοιν τοῖν περὶ ταῦτα η γ' ἐτέρα σαφῆς οὖσα τυγχάνει; τὸ γὰρ ἀποδυνήσκειν σαφὲς δήπου· η οῦ; Πάνυ μὲν οὖν, Ἱφη. Πῶς οὖν, η δ' ὅς, ποιήσομεν; οὐκ ἀνταποδώσομεν τὴν ἐναντίαν γένεσιν, ἀλλὰ ταύτη χωλὴ ἔσται η φύσις; η ἀνάγκη ἀποδοῦναι τῷ ἀποδυνήσκειν ἐνεντίαν τινὰ γένεσιν; Πάντως που, Ἱφη. Τίνα ταύτην; Τὸ ἀναβιώσκεσθαι. Οὐκοῦν, η δ' ὅς, εἴπερ ἔστι τὸ ἀναβιώσκεσθαι, ἐκ τῶν τεθνεώτων ἀν εἴη γένεσις εἰς τοὺς * ζῶντας αὐτη, τὸ ἀναβιώ- 72 σκεσθαι; Πάνυ γε. Ὁμολογεῖται ἄρα ήμῶν καὶ ταύτη τοὺς ζῶντας ἐκ τῶν τεθνεώτων γεγονέναι οὐδὲν ἤτοι η τοὺς τεθνεώτας ἐκ τῶν ζῶντων· τούτου δὲ δοντος, ἵκανόν που

alterum crescere, alterum decrescere. Ita, inquit. Nonne etiam secerni et concrescere, frigescere et incalescere et omnia, etiam si nullis utamur vocabulis interdum, re tamen ubique ita se habere necesse est, ut sicut ex se invicem mutuaque sit inter ipsa generatio? Sane quidem, ait ille. Quid igitur? inquit, vitae num quid contrarium est, sicut vigiliae somnus? Sane quidem, ait. Quid? Mors, inquit. Nonne ex se invicem nascuntur haec, siquidem inter se contrariae sunt, et generationes earum sunt duas mediae inter ipsas duas? Quidni sint? Alteram igitur rerum contrariarum quas modo memorabam copulationem ego tibi, inquit, dicam, ipsam eiusque generationes, tu vero mihi refer alteram. unum dico dormire, alterum vigilare, et e somno vigiliam nasci et e vigilia somnum, generationum vero unam esse obdormiscere, alteram expurgisci. an satis perspicis, inquit, necne? Satis vero. Iam tu quoque mihi dic, inquit, similiter de vita et morte: nonne contraria inter se esse censes vivere et mori? Ego vero. Nasci autem ex se invicem? Ita. E vivente igitur quid nascitur? Mortuum, ait ille. Quid vero, inquit, e mortuo? Necesse est, ait, confiteri vivens nasci. E mortuis igitur, Cebes, viventia et viventes nascuntur. Patet, inquit. Sunt ergo, inquit, animi nostri apud inferos. Consentaneum est. Nonne etiam generationum illarum ex his prosectorum altera quidem perspicua est? emori videlicet perspicuum, opinor, an non est? Sane quidem, ait. Iam quomodo, inquit, faciemus? non reddemus ei contrariam generationem, sed ex hac parte claudicabit natura? an necesse est reddere emoriendo contrariam generationem? Omnino quidem, inquit. Quamnam? Revivisciendi. Nonne igitur, inquit, si est reviviscere, e mortuis ad viventes progredietur haec generatio revivisciendi? Sane quidem. Convenit igitur inter nos etiam hoc modo, viventes e mortuis nasci non minus quam mortuos e viventibus; hoc vero si ita esset,

λδόκει τεκμήριον είναι ὅτι ἀναγκαῖον τὰς τῶν τεθνεώτων ψυχὰς είναι που, ὅθεν δὴ πάλιν γίγνεσθαι. Δοκεῖ μοι, Ἱφη, ὁ Σώκρατες, ἐκ τῶν ὀμολογημένων ἀναγκαῖον οὐτως ἔχειν. Ἰδὲ τοινυν, ἔφη, ὁ Κέβης, ὅτι οὐδ' ἀδικιῶς ὀμολογήκαμεν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ· οὐ γάρ μη ἀεὶ ἀνταποδιδοῃ τὰ ἔτερα τοῖς διτέροις γιγνόμενα, ὡςπερεὶ κύκλῳ περιιόντα, ἀλλ' εὐθεῖά B τις εἴη ἡ γένεσις ἐκ τοῦ ἔτερου μόνον εἰς τὸ καταντικρὺ καὶ μὴ ἀναπάμπτοι πάλιν ἐπὶ τὸ ἔτερον μηδὲ καμπήν ποιοῖτο, οἰςδ' ὅτι πάντα τελευτῶντα τὸ αὐτὸ σχῆμα ἀν σχοῖη καὶ τὸ αὐτὸ πάθος ἀν πάθοι καὶ παύσατο γιγνόμενα. Πῶς λέγεις; ἔφη. Οὐδὲν χαλεπόν, η δ' ὅς, ἐννοησαι διέγειρε· ἀλλ' οἶον εἰ τὸ καταδαρθάνειν μὲν εἴη, τὸ δ' ἀνεγερεσθαι μὴ ἀνταποδιδοῃ γιγνόμενον ἐκ τοῦ καθεύδοντος, οἰςδ' ὅτι τελευτῶντα πάντ' ἀν λῆρον * τὸν Ἐνδυμίωνα ἀποδείξει καὶ οὐδαμοῦ ἀν φαίνοιτο, διὰ τὸ καὶ τὰllα πάντα ταῦτὸν ἐκείνῳ πεπονθέναι, παθεύδειν· καν εἰς γνηρόνοιτο μὲν πάντα, διακρίνοιτο δὲ μή, ταχὺ ἀν τὸ τοῦ Ἀναξαγόρου γεγονός εἴη, ὅμοι πάντα χρήματα. ὡσαύτως δέ, ὁ φίλε Κέβης, καὶ εἰ ἀποθνήσκοι μὲν πάντα ὅσα τοῦ ζῆν μεταλάβοι, ἐπειδὴ δὲ ἀποθάνοι, μένοι ἐν τούτῳ τῷ σχήματι τὰ τεθνεῶτα καὶ μὴ πάλιν ἀναβιώσκοιτο, ἀρ οὐ πολλὴ ἀνάγκη τελευτῶντα πάντα *) τεθνάναι καὶ μηδὲν ζῆν; εἰ γάρ ἐκ * μὲν τῶν ἄλλων τὰ ζῶντα γίγνοιτο, τὰ δὲ D ζῶντα θυήσκοι, τίς μηχανὴ μὴ οὐχὶ πάντα καταναλωθῆναι εἰς τὸ τεθνάναι; Οὐδὲ μία μοι δοκεῖ, ἔφη ὁ Κέβης, ὁ Σώκρατες, ἀλλά μοι δοκεῖς παντάπασιν ἀληθῆ λέγειν. Ἔστι γάρ, ἔφη, ὁ Κέβης, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, παντὸς μᾶλλον οὗτω, καὶ ἡμεῖς αὐτὰ ταῦτα οὐκέτι πατατώμενοι ὀμολογοῦμεν, ἀλλ' ἔστι τῷ ὅντι καὶ τὸ ἀναβιώσκεσθαι καὶ ἐκ τῶν τεθνεώτων τοὺς ζῶντας γίγνεσθαι παλ τὰς τῶν τεθνεώτων ψυχὰς είναι, καὶ ταῖς μὲν γ' ἀγαθαῖς ἀμει*νον είναι, ταῖς E δὲ κακαῖς κάπιον.

Καὶ μήν, ἔφη ὁ Κέβης ὑπολαβών, καὶ κατ' ἐκεῖνόν γε τὸν λόγον, ὁ Σώκρατες, εἰ ἀληθῆς ἔστιν, ὃν σὺ εἰωθας

*) I.e. πάντ' ἀν κτλ.

fatis videbatur id argumenti fore, necessario mortuum animos existare alicubi, unde videlicet rursus nascerentur. Videtur mihi, ait, Socrate, ex iis quae inter nos convenerunt, necessario istud sequi. Cognosce vero, inquit, Cebes, non sine ratione id inter nos convenisse, ut mihi videtur; nam nisi semper responderet alterum alteri nascendo, quasi circulum consciens, sed directa esset generatio, ex altero tantum ad id quod ex regione esset positum progrediens, nec reflecteretur rursus ad alterum flexumque saceret, intelligis fore ut omnia ad extremum eandem haberent speciem, idem paterentur et desinerent nasci. Quomodo dicis? ait. Non difficile, inquit, perspectu est quod dico; sed velut si obdormiscere quidem esset, expergisci vero ei non responderet, existens illud e dormiendo, intelligis omnia ad extremum ita fore comparata, ut Endymion nihil ad ea esset et nullo loco haberetur, quia reliqua omnia eodem atque ille afficerentur somno; et si concrecerent omnia, nihil vero fecerneretur, illico Anaxagoreum illud existeret: simul omnes res. eadem igitur ratione, ocare Cebes, si morerentur quidem quaecumque vitas essent participia, et, quum mortua essent, in eodem manerent statu, quippe mortua, nec rursus reviviscerent, nonne prorsus necesse est omnia ad extremum mortua fore nec quicquam esse victurum? nam si ex ceteris viventia nascerentur, viventia autem morerentur, qui posset fieri quin omnia consumerentur moriendo? Nullo mihi videtur modo, ait Cebes, Socrate; immo mihi videris prorsus vera dicere. Est videlicet, inquit, Cebes, ut mihi videtur, plane ita, nec decepti nos hoc ipsum confitemur, sed est revera ita, ut animus reviviscat, ut e mortuis viventes existant, ut mortuorum animi existent et bonis quidem melius sit, malis vero peius.

Quin etiam, ait Cebes eum excipiens, ex illa quidem ratione, Socrate, si vera est, quam tu solebas cre-

Θεμὰ λέγειν, ὅτι ἡμῖν ἡ μάθησις οὐκ ἄλλο τι ἡ ἀνάμνησις τυγχάνει οὔσα, καὶ παττὰ τοῦτον ἀνάγκη που ἡμᾶς ἐν πρότερῷ τινὶ χρόνῳ μεμαθηκέναι ἂν νῦν ἀναμνησούμεθα· τοῦτο δὲ ἀδύνατον, εἰ μὴ ἡν που ἡμῶν ἡ ψυχὴ, πρὶν ἐν τῷδε * τῷ ἀνθρωπίνῳ εἶδε γενέσθαι· ὥστε καὶ ταύτη τῆς ἀδύνατον τι λοικεν ἡ ψυχὴ εἶναι. Ἀλλ', ὁ Κέβης, Ἰφη ὁ Σιμμίας ὑπολιαβών, ποῖσι τούτων αἱ ἀποδείξεις; ὑπόμνησόν με· οὐ γὰρ σπόδρᾳ ἐν τῷ παρόντι μέμνημαι. Ἐντὸν δὲ μὲν λόγῳ, Ἰφη ὁ Κέβης, καλλιστῷ, ὅτι ἀριστώμενοι οἱ ἀνθρωποι, δάν τις καλῶς δρωτῷ, αὐτοὶ λέγοντες πάντα ἡ ἔχει· καίτοι εἰ μὴ ἐτύγχανεν αὐτοῖς ἐπιστήμη ἐνοῦσα καὶ ὅρθος λόγος, οὐκ ἀν οἷοι τὸ ἡσαν τοῦτο ποιεῖν· Ἰπειτα δάν τις ἐπὶ τὰ διαγράμματα ἄγγη ἡ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἐνταῦθα δα συφέστατα κατηγορεῖ ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει. Εἰ δὲ μὴ ταύτη γε, Ἰφη, πείθει, ὁ Σιμμία, ὁ Σιωκράτης, σκέψαι δάν τῇδε πή τοι σοι σκοπον μένῳ ἔννδοξῃ. ἀπιστεῖς γὰρ δὴ πῶς ἡ καλούμενη μάθησις ἀνάμνησις ἐστιν. Ἀπιστῶ μὲν ἔγωγ', ηδ' ὃς ὁ Σιμμίας, οὖν, αὐτὸν δὲ τοῦτο, Ἰφη, δέομαι παθεῖν, περὶ οὐδὲν ὁ λόγος *), ἀναμνησθῆναι· καὶ σχεδόν γε, ἐξ ὧν Κέβης ἐπεχειρησε λέγειν, ἡδη μέμνημαι καὶ πείθομαι, οὐδὲν μέντοι ἀν ἡττον ἀκούοιμι νῦν πῆ σὺ ἐπεχειρησας λέγειν. * Τῇδε ἔγωγε, ηδ' ὃς δόμοιο γάρ δή· Σ που, εἰ τις τι ἀναμνησθήσεται, δεῖν αὐτὸν τοῦτο πρότερόν ποτε ἐπιστασθει· Πάνυ γε, Ἰφη. Ἄρούσθαι δέ τινα τρόπῳ τοιούτῳ, ἀνάμνησιν εἶναι; λέγω δέ τινα τρόπον τοῦτον ***)· δάν τις τι ἐπερον ἡ ιδὼν ἡ ἀκούσας ἡ τινα ἄλλην αἰσθησιν λαβὼν μὴ μόνον ἐπεινο γνῷ, ἀλλὰ καὶ ἐπερον ἐννοήσῃ, οὐ μὴ ἡ αὐτῇ ἐπιστήμη, ἀλλ' ἄλλη, ἀρούσθαι τοῦτον ****) δικαίως λέγομεν ὅτι ἀνεμνήσθη οὐ τὴν ἔννοιαν ἔλαβεν; Πῶς λέγεις; Οἶον τὰ τοι D

*) ἵστορος αὐτοῦ δὲ τοῦτον — δίειμαι, περὶ οὐ δ λόγος.

**) ἵστορος αὐτοῦ δὲ τινα τρόπον τοῦτον; Βάν τις αὐτοῦ.

***) γρ. τοῦτο.

bro proferre, discere nihil aliud esse nisi recordari, etiam ex hac, inquam, necesse fit, in superiore vita nos didicisse quae nunc recordemur; hoc autem fieri nequit, nisi animus noster alicubi ante fuit, quam in hac humana forma exstitit: ut hac etiam ratione immortale quid videatur animus esse. At, Cebes, ait Simmias subiiciens, quales sunt huius rationis demonstrationes? admone me de iis; neque enim admodum in praesenti eas memini. Ut unum proferam argumentum, ait Cebes, idque pulcherrimum: homines, si quis bene eos interrogat, ipsi dicunt omnia quomodo se habeant; quod tamen, nisi scientia in ipsis inesset rectaque ratio, nullo modo possent facere; praesertim quum ad descriptiones aliquis eos dicit vel aliud quicquam generis eiusdem, tum clarissime patet hoc ita se habere. Quodsi hac ratione, Simmia, ait Socrates, non persuaderis, vide num, si ita consideres, assentiare. dubitans scilicet quaevis, quomodo id quod dicitur discere sit recordari. Non dubito equidem, ait Simmias, sed hoc ipso, inquit, mihi opus est, de quo agimus, recordatione; ac proponendum ex iis, quae Cebes instituit explicare, iam recordor et persuasus sum; nihilo tamen minus audire nunc velim, quomodo tu institueris haec explicare. Sic ego institui, inquit. confitemur enim, ni fallor, si quis quid recordetur; oportere hunc illud prius aliquando cognitum habuisse. Sane quidem, inquit. Num etiam hoc confitemur, si cognitio obtingat tali modo, eam esse recordationem? dico autem hunc sere modum *): si quis quid vel videns vel audiens vel alio quo sensu percipiens non id ipsum modo cognoscit, sed etiam aliud quid cogitat, cuius non eadem est notio, sed diversa, nonne hunc iure dicimus recordari id cuius notionem ceperit? Quomodo dicis? Ita, ut exemplum proferam:

*) forf. *Quemnam hunc dicas modum? Si quis cett.*

άδε· ἄλλη που ἐπιστήμη ἀνθρώπου καὶ λύρας. Πᾶς γὰρ οὐ; Οὐκοῦν οἰςθα ὅτι οἱ ἑρασταί, ὅταν ἰδωσι λύραν ἡ διμάτιον ἢ τι ἄλλο, οἰς τὰ παιδικὰ αὐτῶν εἰσθε χρῆσθαι, πάσχοντες τοῦτο, ἔγνωσάν τι τὴν λύραν καὶ ἐν τῇ διανοῇ ἔλαθον τὸ εἶδος τοῦ παιδὸς οὐδὲ ἡνὶ λύρα; τοῦτο δέ ἔστιν ἀνάμνησις· ὥσπερ γε καὶ Σιμμίαν τις ἴδων πολλάκις Κέβητος ἀνεμνήσθη, καὶ ἄλλα πον μυρία τοιαῦτ' ἀν εἴη. Μυρία μέντοι νῆ ΔΙ', ἔφη ὁ Σιμμίας. Οὐκοῦν, ἢ δέ ὅς, τὸ τοιοῦτον * ἀνάμνησις τις ἔστι; μάλιστα μὲν Ετοι ὅταν τις τοῦτο πάθῃ περὶ ἐκεῖνα, ἢ ὑπὸ χρόνου καὶ τοῦ μὴ ἐπισκοπεῖν ἥδη ἐπιλέληστο. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τί δέ; ἢ δέ ὅς· ἔστιν ἵππον γεγραμμένον ἴδοντα καὶ λύραν γεγραμμένην ἀνθρώπου ἀναμνησθῆναι, καὶ Σιμμίαν ἴδοντα γεγραμμένον Κέβητος ἀναμνησθῆναι; Πάνυ γε. Οὐκοῦν καὶ Σιμμίαν ἴδοντα γεγραμμένον αὐτοῦ Σιμμίου ἀναμνησθῆναι; "Ἐστι * μέντοι, ἔφη. Ἐρώτησεν οὐ κατὰ 74 πάντα ταῦτα ἔνυμβαίνει τὴν ἀνάμνησιν εἶναι μὲν ἀφ' δμοίων, εἶναι δὲ καὶ ἀπ' ἀνομοίων; Ξυμβαίνει. Ἀλλ' ὅταν γε ἀπὸ τῶν δμοίων ἀναμιμνήσκηται τις τι, ἀρότος οὐκ ἀναγκαῖον τόδε προεπάσχειν, ἐννοεῖν εἴτε τι ἐλλείπει τοῦτο κατὰ τὴν δμοιότητα εἴτε μὴ ἐκείνου οὐδὲ ἀνεμνήσθη; Ἀνάγκη, ἔφη. Σκόπει δή, ἢ δέ ὅς, εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει. φαμέν πού τι εἶναι ἵππον, οὐ δύλον ἔνυλφ λέγω οὐδὲ λίθον λίθῳ οὐδὲ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν, ἀλλὰ παρὰ ταῦτα πάντα ἔτερόν τι, αὐτὸ τὸ ἵππον, φαμέν τι εἶναι ἢ μηδέν; * Φῶμεν μέντοι νῆ ΔΙ', ἔφη ὁ Σιμμίας, θαυμαστῶς γε. Β Η καὶ ἐπιστάμεθα αὐτὸ ὃ ἔστιν; Πάνυ γε, ἢ δέ ὅς. Πόθεν λαβόντες αὐτοῦ τὴν ἐπιστήμην; ἀρότος οὐκ ἔξ αὐτοῦ δὴ ἐλέγομεν, ἢ δύλα ἢ λίθους ἢ ἄλλ' ἄττα ἴδοντες ἵσα, ἐκ τούτων ἐκεῖνο ἐνενοήσαμεν, ἔτερον δὲ τούτων; ἢ οὐχ ἔτερόν σοι φαίνεται; σκόπει δὲ καὶ τῇδε. ἀρότος οὐ λίθοι μὲν ἵσοι καὶ δύλα ἐνίστε ταῦτα ὅντα τοτὲ μὲν ἵσα φαίνεται, τοτὲ δὲ οὐ; Πάνυ μὲν οὖν. Τί δέ; αὐτὰ

alia est notio hominis quam lyrae. Quidni sit? Nonne igitur nosli, amatoribus, quum viderint lyram vel pallium vel aliud quid de iis, quibus deliciae suae totitae sunt uti, hoc usu venire, ut cognoscant lyrans et mento capiant speciem pueri cuius est lyra? hoc autem est recordatio; sicut etiam Simmiam aliquis videns saepius Cebetis meminit, et quae alia sunt innumerabilia generis eiusdem. Innumerabilia vero mehercule, ait Simmias. Nonne, inquit, hoc est recordari? maxime tamen, si cui hoc usu venit in rebus, quarum propter temporis longinquitatem et quod de iis non cogitaverat, iam oblitus erat. Sane quidem, ait. Quid? inquit: estne ut equum pictum videntes et lyram pictam hominem recordemur et Simmiam videntes pictum Cebetem recordemur? Sane quidem. Nonne etiam ut Simmiam videntes pictum ipsum Simmiam recordemur? Est vero, inquit. Nonne igitur in omnibus his accedit ut recordatio existat ex rebus tum similibus tum dissimilibus? Accedit vero. At quum per similia quisquam aliquid recordatur, nonne necesse est hoc simul ei usu venire, ut cogitet, numquid illud ad similitudinem absit, necne ab eo, de quo recordetur? Necesse est, ait ille. Considera igitur, inquit, an haec ita se habeant. dicimus videlicet aliquid esse aequale, non lignum ligno intelligo neque lapidem lapidi neque aliud quid id genus, sed ab omnibus his diversum aliquid, ipsum aequale: dicamusne hoc aliquid esse an nihil? Dicamus vero mehercule, ait Simmias, et mirum quidem in modum. Num etiam cognoscimus quale sit? Sane quidem, inquit. Unde cepimus eius notionem? nonne ex iis quae modo diximus, quum vel ligna vel lapides vel alia quaedam conspicimus aequalia, per haec illud cogitamus, quod diversum est ab his? an non diversum tibi videtur? considera etiam sic: nonne lapides et ligna aequalia interdum, et si una eademque sunt, modo aequalia videntur modo inaequalia? Sane quidem. Quid vero? ipsum

τὰ ἵσα ἔστιν ὅτε ἀνισά σοι ἐφάνη, η̄ η̄ * ἰσύτης ἀνισότης; Οὐ. Σδεπώποτέ γε, ὁ Σώκρατες. Οὐ ταῦτὸν ἄρ' ἔστιν, η̄ δ' ὅς, ταῦτά τε τὰ ἵσα καὶ αὐτὸ τὸ ἵσον. Οὐδαμῶς ροι φαίνεται, ἡ Σώκρατες. Ἀλλὰ μὴν ἐκ τούτων γ', ἔφη, τῶν Ἰσων, ἐτέων ὄντων ἐκείνου τοῦ ἵσον, δῆμος αὐτοῦ τὴν ἐπιστήμην ἐννειόηνάς τε καὶ εἰληφας. Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις. Οὐκοῦν η̄ δῆμοιον ὄντος τούτοις η̄ ἀνομοίου; Πάνυ γε. Διαφέρει δὲ γ', η̄ δ' ὅς, οὐδέν. Ἐως γὰρ ἂν ἄλλο ίδων ἀπὸ ταύτης τῆς ὄψεως ἄλλο ἐννοήσῃς, εἴτε δ̄* μοιον εἴτε ἀνόμοιον, ἀναγκαῖον, ἔφη, Δ αὐτὸ ἀνάμνησιν γεγονέναι. Πάνυ μὲν οὖν. Τί δὲ τόδ; η̄ δ' ὅς· η̄ πάσχομέν τι τοιοῦτον περὶ τὰ ἐν τοῖς ξύλοις τε καὶ οἷς νῦν δὴ ἐλέγομεν τοῖς Ἱσοῖς; ἄρα φαίνεται ἡμῖν οὕτως Ἰσαί εἶναι ὥσπερ αὐτὸ ὃ ἔστιν ἵσον, η̄ ἐνδεῖ τι ἐκείνου τῷ μὴ τοιοῦτον εἶναι *) οἷον τὸ ἵσον, η̄ οὐδέν; Καὶ πολὺ γε, ἔφη, ἐνδεῖ. Οὐκοῦν δημολογοῦμεν, ὅταν τίς τι ίδων ἐννοήσῃ οὐτι, βούλεται μὲν τοῦτο, ὃ νῦν ἔγαρ ὄρω, εἶναι οἷον ἄλλο τι τῶν ὄντων, ἐνδεῖ δὲ καὶ οὐ δύναται τοιοῦτον * εἶναι οἷον Ε ἐκεῖνο, ἀλλ' ἔστι φαυλότερον, ἀναγκαῖον που τὸν τοῦτο ἐννοοῦντα τυχεῖν προειδότα ἐκεῖνο, ὁ φησὶν αὐτὸ προσεοικέναι μέν, ἐνδεεστέρως δὲ ἔχειν; Ἀνάγκη. Τί οὖν; τὸ τοιοῦτον πεπόνθαμεν καὶ ἡμεῖς, η̄ οὐ, περὶ τε τὰ Ἱσαί καὶ αὐτὸ τὸ ἵσον; Παντάπασί γε. Ἀναγκαῖον ἄρα ἡμᾶς προειδέναι τὸ ἵσον πρὸ ἐκείνου τοῦ χρόνου, ὅτε * τὸ πρῶτον 75 ίδόντες τὰ Ἱσαί ἐνενοήσαμεν, ὅτι ὄρέγεται μὲν πάντα ταῦτα εἶναι οἷον τὸ ἵσον, ἔχει δὲ ἐνδεεστέρως. Ἔσπι ταῦτα. Ἀλλὰ μὴν καὶ τόδε δημολογοῦμεν, μὴ ἄλλοθεν αὐτὸ ἐννενοηκέναι μηδὲ δυνατὸν εἶναι ἐννοῆσαι, ἀλλ' η̄ ἐκ τοῦ ίδειν η̄ ἀψασθαι η̄ ἐκ τινος ἄλλης τῶν αἰσθήσεων· ταῦτὸν δὲ πάντα ταῦτα λέγω. Ταῦτὸν γὰρ ἔστιν, ὁ Σώκρατες, πρός γε δὲ βούλεται δηλῶσαι ὁ λόγος. Ἀλλὰ μὲν δὴ ἐκ γε τῶν αἰσθήσεων δεῖ ἐννοῆσαι, ὅτι πάντα τὰ ἐν ταῖς αἰσθήσεσιν ἐκείνου τε ὄρέγεται τοῦ ὃ ἔστιν ἵσον, καὶ αὐτοῦ ἐνδεεστε- βρά ἔστιν· η̄ πῶς λέγομεν; Οὕτως. Πρὸ τοῦ ἄρα ἀρξασθαι

*) Ισ. η̄ ἐνδεῖ τι ἐκείνοις τοῦ τοιοῦτον εἶναι πτλ. η̄ καὶ η̄ ἐνδεῖ τι ἐκείνοις τὸ μὴ τοιοῦτον εἶναι.

aequale num tibi umquam inaequale visum est vel aequalitas inaequalitas? Numquam vero, Socrate. Igitur non sunt idem, inquit, haec aequalia et ipsum aequale. Nequaquam mihi videntur, Socrate. Iam vero per haec, inquit, aequalia, licet diversa sint ab ipso aequali, tamen eius notionem cogitasti ac cepisti. Verissime, inquit, dicis. Nonne ut vel similis illis vel dissimilis? Sane quidem. Nihil vero, inquit, differt; dummodo, si quid conspicias, per hunc adspectum aliud cogites, sive simile sive dissimile, necessario, inquit, hoc est recordatio. Sane quidem. Quid vero de hoc statnis? inquit; num usu nobis venit tale quid in lignis iisque quae nunc memoravimus aequalibus, ut videantur nobis ita aequalia esse, ut ipsum per se aequale est, an deest illis aliquid, quo minus talia sint quale aequale, an nihil deest? Et multum quidem, inquit, deest. Nonne concedimus, si quis videns aliquid secum reputet: vult quidem hoc, quod nunc conspicio, tale esse, quale aliud quid eorum quae sunt, deest vero nec potest tale esse quale illud, sed deterius est, eum, qui haec secum reputet, necesse esse prius cognovisse illud, cui dicat simile quidem esse, sed defici? Necesse est. Quid igitur? num tale quid nobis etiam accedit necne in rebus aequalibus ipsoque aequali? Maxime. Necesse igitur est nos prius cognoscere aequale ante tempus illud, quo primum conspicientes res aequales cogitaverimus, appetere quidem omnia haec ita esse ut aequale sit, defici autem. Est ita. Iam vero etiam hoc concedimus, non aliunde nos illius notionem cepisse nec capere posse, nisi e visu vel tactu vel alio quopiam sensu: pro eodem enim haec omnia habeo. Idem vero sunt, Socrate, ad id quod vult declarare oratio. Atqui e sensibus oportet nos cognoscere, omnia quae in sensu cadant illud appetere, quod vere est aequale, defici autem; an quomodo censemus? Ita. Antequam igitur inciperemus

ἡμᾶς δρῦν καὶ ἀκούειν καὶ τὰλλα αἰσθάνεσθαι τυχεῖν οὐδεὶς που εἰληφότας ἐπιστήμην αὐτοῦ τοῦ Ἰσον, ὃ τι ἔστιν, εἰ ἐμέλλομεν τὰ ἐκ τῶν αἰσθήσεων ἵστα ἀκεῖσθαι ἀνοίσειν, ὅτι προθυμεῖται μὲν πάντα τοιαῦτα εἶναι οἷον ἐκεῖνο, ἔστι δὲ αὐτοῦ φαντάτερα. Ἀνάγκη ἐκ τῶν προειρημένων, ὡς Σώκρατες. Οὐκοῦν γενόμενοι εὐθὺς ἑωρῶμεν τε καὶ ἡκούμενοι καὶ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις εἶχομεν; Πάντα γε. * "Εδει δέ Καὶ, φαμέν, πρὸ τούτων τὴν τοῦ Ἰσον ἐπιστήμην εἰληφέναι. Ναί. Πρὸν γενέσθαι ἄρα, ὡς ἱστεν, ἀνάγκη ἡμῖν αὐτὴν εἰληφέναι. "Εοικεν. Οὐκοῦν εἰ μὲν λαβόντες αὐτὴν πρὸ τοῦ γενέσθαι ἔχοντες ἔγενόμεθα, ἡπιστάμεθα καὶ πρὸν γενέσθαι καὶ εὐθὺς γενόμενοι οὐ μόνον τὸ Ἰσον καὶ τὸ μεῖζον καὶ τὸ Λαττον, ἄλλὰ καὶ ἔνυπαντα τὰ τοιαῦτα· οὐ γὰρ περὶ τοῦ Ἰσον νῦν ὁ λόγος ἡμῖν μᾶλλον τι ἥτις περὶ αὐτοῦ τοῦ καλοῦ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ δικαίου καὶ δόσιον καὶ, ὅπερ λέγω, περὶ * ἀπάντων οἷς ἐπισφραγιζόμεθα τοῦτο Δοῦστι *), καὶ ἐν ταῖς ἑρωτήσεσιν ἑρωτῶντες καὶ ἐν ταῖς ἀποκρίσεσιν ἀποκρινόμενοι. Ὅπερ ἀναγκαῖον ἡμῖν εἶναι, τούτων ἀπάντων τὰς ἐπιστήμας πρὸ τοῦ γενέσθαι εἰληφέναι. "Εστι ταῦτα. Καὶ εἰ μέν γε λαβόντες μὴ ἐπάστοτε ἐπιλέγησμεθα, εἰδότας ἀεὶ γῆγενεσθαι **) καὶ ἀεὶ διὰ βίου εἰδέναι· τὸ γὰρ εἰδέναι τοῦτ' ἔστι, λαβόντα τον ἐπιστήμην ἔχειν καὶ μὴ ἀπολωλεκέναι· ἥτις οὐ τοῦτο λήθην λέγομεν, ὡς Σιμμία, ἐπιστήμης ἀποβολήν; Πάντως δήπου, ἔτη φη, ὡς Σώκρατες. Εἰ δέ γε, οἷμα, λαβόντες πρὸν γενέσθαι γιγνόμενοι ἀπολέσαμεν, ὕστερον δὲ ταῖς αἰσθήσεσι χρώμενοι περὶ ταῦτα ἔκείνας ἀναλαμβάνομεν τὰς ἐπιστήμας, ἂς ποτε καὶ πρὸν εἶχομεν, ἀρά οὐχ, ὃ καλοῦμεν μανθάνειν, οἰκείαν ἀν ἐπιστήμην ἀναλαμβάνειν εἴη, τοῦτο δέ που ἀναμμυνήσκεσθαι λέγοντες δρθῶς ἀν λέγοιμεν; Πάντα γε. Δυνατὸν γὰρ δὴ τοῦτο γένεσθαι, αἰσθάνεσθαι, εἰδόντας τι ἥτις ἀκούσαται ἥτις τι γένεσθαι, ἄλλην αἰσθησιν λαβόντας ἔτερόν τι ἀπὸ τούτου ἐννοῆσαι, ὃ ἐπελέληστο, ὡς τοῦτο ἐπλησίαζεν ἀνόμοιον δὲ η

*) ίσ. τοῦτο τὸ δὲ ἔστι τὸ ἔστι.

**) ίσ. ἐπάστοτε γιγνόμενοι ἀπελελήσμεθα, εἰδότας ἀν γῆγενεσθαι.

videre et audire aliisque sensibus percipere, oportebat notionem ipsius, quid esset, aequalis nos capere, si futurum erat ut aequalia sensibus percepta ad illud referentes cogitaremus, enī quidem omnia ut talia essent, quale illud esset, deteriora autem eo esse. Necesse est, ex iis quae ante diximus, Socrate. Nonne statim ut nati sumus, et vidimus et audivimus aliosque sensus habuimus? Sane quidem. Oportebat autem, ut dicimus, ante hos aequalis notionem nos capere. Etiam, Prius ergo quam nasceremur, ut patet, eam ceperimus necesse est. Patet vero. Itaque, si cepimus eam ante quam nasceremur eamque tenentes nati sumus, cognovimus et antequam nasceremur et statim ut nati sumus non modo aequale et maius et minus, sed omnia etiam id genus; neque enim magis nunc de aequali nobis oratio habetur quam de ipso pulchro, de ipso bono et iusto et pio et, ut dico, de omnibus quae nomine eius, quod vere est, insignimus in disserendo tum interrogantes tum respondentes, quocirca necesse est, horum omnium notiones nos prius quam nasceremur cepisse. Est ita. Ac nisi, quum eas cepissimus, nascentes semper illarum oblivisceremur, fore ut scientes nasceremur totamque per vitam sciremus; scire enim hoc est, cognitionem alicuius rei habere perceptam nec amittere; an non hoc oblivionem dicimus, Simmia, cognitionis iacturam? Maxime quidem, inquit, Socrate. Si vero, opinor, quas ante ceperamus quam nasceremur, notiones nascentes amisimus et serius sensus adhibentes rebus hic extantibus illas recuperamus cognitiones, quas aliquando etiam ante habuimus, nonne, quod vocamus discere, id erit propriam recuperare cognitionem, et hoc recordari nominantes recte ita nominabimus? Sane quidem. Fieri enim hoc posse perspeximus, ut percipientes aliquid vel videndo vel audiendo vel alio quopiam sensu diversum quid ab illo cognosceremus, cuius oblitus essemus et a quo prope abesset illud, sive simile esset

ιὸς ὄμοιον *). ὥστε, ὅπερ λέγω, δυεῖν δύτερον, ηὗτοι ἐπιστάμενοι ταὶ ταὶ γεγόναμεν καὶ ἐπιστάμεθα διὰ βίου πάντες, ηὕτερον οὓς φαμεν μανθάνειν, οὐδὲν ἀλλ᾽ ηὕτω μαντιμνήσκονται οὗτοι, καὶ ηὕτω μάθησις ἀνάμνησις ἂν εἴη. Καὶ μάλα δὴ οὕτως ἔχει, ὡς Σώκρατες. Πότερον οὖν αἱρεῖ, ὡς Σιμμία; ἐπισταμένους ηὕτως γεγονέναι, ηὕτω μαντιμνήσκεσθαι * ὑστερον ὡν πρότερον ἐπιστήμην εἰληφότες ημεν; Οὐκ ἦχω, ὡς Σώκρατες, ἐν τῷ παρόντι ἐλέσθαι. Τί δέ; τόδε ἔχεις ἐλέσθαι, καὶ πῆ σαι δοκεῖ περὶ αὐτοῦ; ἀνὴρ ἐπιστάμενος περὶ ὡν ἐπισταται ἔχοι **) ἂν δοῦναι λόγον ηὕτω; Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη, ὡς Σώκρατες. Ἡ καὶ δοκοῦσί σοι πάντες ἔχειν διδόναι λόγον περὶ τούτων ὡν νῦν δὴ ἐλέγομεν; Βουλούμην μέντ' ἄν, ἔφη ὡς Σιμμίας ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον φοβοῦμαι, μὴ αὐχιον τηνικάδε οὐκέτι ηὕτω μανθρώπων οὐδεὶς ἀξίως οἶός τε τούτο ποιῆσαι. Οὐκ * ἄρα δοκοῦσί σοι ἐπιστασθαι γε, ἔφη, ὡς Σιμμία, πάντες αὐτά; Οὐδαμῶς. Ἀναμιμνήσκονται ἄρα ἡ ποτε ἐμαθον; Ἀνάγκη. Πότε λαβοῦσαι αἱ ψυχαὶ ηὕτων τὴν ἐπιστήμην αὐτῶν; οὐ γὰρ δὴ ἀφ' οὗ γε ἀνθρώποι γεγόναμεν. Οὐ δῆτα. Πρότερον ἄρα. Ναι. Ἡσαν ἄρα, ὡς Σιμμία, αἱ ψυχαὶ καὶ πρότερον, πρὶν εἶναι ἐν ἀνθρώπου εἶδει, χωρὶς σωμάτων, καὶ φρόνησιν σύχον. Εἰ μὴ ἄρα ἀμαρτιγνόμενοι λαμβάνομεν, ὡς Σώκρατες, ταῦτας τὰς ἐπιστήμας οὗτος γὰρ λείπεται ἔτι ὁ χρόνος. * Εἰ. D εν, ὡς ἐταῖρε, ἀπόλλυμεν δὲ αὐτὰς ἐν ποιώ ἀλλω χρόνῳ; οὐ γὰρ δὴ ἔχοντές γε αὐτὰς γιγνόμεθα, ὡς ἄρτι ὀμολογήσαμεν· ηὕτω τούτῳ ἀπόλλυμεν ἐν ὅπερ καὶ λαμβάνομεν; ηὕτως ἀλλοι τινὰ εἰπεῖν χρόνον; Οὐδαμῶς, ὡς Σώκρατες, ἀλλ' ἐλαθον ἐμαυτὸν οὐδὲν εἰπών. Ἀρό οὖν οὕτως, ἔφη, ἔχει ηὕτω, ὡς Σιμμία; εἰ μὲν ἔστιν ἡ θρυλλοῦμεν ἀει, καλόν τε καὶ ἀγαθὸν καὶ πᾶσα ηὕτως οὐδίσια, καὶ ἐπὶ ταῦτην τὰ ἐκ τῶν αἰσθήσεων πάντα ἀναφέρομεν, ὑπάρχοντα πρότερον ἀνευρίσκοντες ημετέρουν οὖσαν, καὶ ταῦτα ἐκείνη ἀπεικάζομεν, ἀναγκαῖον, οὕτως ὥσπερ καὶ ταῦτα ***) ἔστιν, οὕτω καὶ τὴν ημετέρουν ψυχὴν εἶναι καὶ ποὺν γεγονέναι

*) ίσ. ὄμοιον οὐ ηὕτω μοιον.

**) ίσ. έχειν.

***) ίσ. αὐτὰς ηὕτως.

five dissimile, quare, ut dico, alterutrum fieri debet ut aut scientes illa nati sumus et sciamus ea in vita omnes, aut, serius quos dicimus discere, si tantum recordentur, et discere sit recordari. Sane quidem ita se habet, Socrate. Utrum iam eligis, Simmia? scientes nos nasci, an recordari serius, quorum ante cognitionem ceperimus? Non possum, Socrate, in praesentia eligere. Quid vero? hocne potes eligere, et quid tibi videtur de illo? vir videlicet sciens num tibi videtur eorum quae sciat rationem posse reddere, necne? Plane necessarium est, inquit, Socrate. Num etiam videntur tibi omnes posse rationem reddere eorum quae modo diximus? Velim sane, ait Simmias; at vereor potius ne cras mane iam nemo hominum ita ut par est hoc facere queat. Non igitur videntur tibi scire quidem, inquit, Simmia, omnes illa? Minime vero. Recordantur igitur quae olim didicerant? Necesso est. Quando vero ceperunt animi nostri cognitionem istorum? neque enim potuimus capere, ex quo tempore homines nati sumus. Non potuimus. Prius ergo. Ita. Fuerunt igitur, Simmia, animi etiam prius quam essent in hominis specie, separatum a corporibus, et intelligentiam habuerunt. Nisi nascentes simul accipimus, Socrate, has notitias; hoc enim relinquitur adhuc tempus. At, o amice, amittimus eas quonam alio tempore? non enim tenentes eas nascimur, ut modo confessi sumus; an eodem amittimus eas quo etiam accipimus? an habes aliud quodpiam dicere tempus? Minime vero, Socrate, sed imprudens dixi quod nihili est. Num igitur ita, inquit, se nobis habet, Simmia? si vere sunt, quae in ore semper habemus, pulchrum et bonum et quicquid vere exstat, et ad hoc omnia sensibus percepta referimus, prius id existare reperientes, ut nostri proprium sit, et res hic existantes cum illo comparamus, num necesse est, sicut hoc sit, sic etiam animum nostrum esse etiam prius quam

ἡμᾶς· εἰ δὲ μὴ θοι ταῦτα *), ἄλλως ἂν ὁ λόγος οὐτος εἰρημένος εἴη; ἀρ' οὗτος ήχει, καὶ θοι ἀνάγκη ταῦτα **) τε εἶναι καὶ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς πρὸν καὶ ἡμᾶς γεγονέναι, καὶ εἰ μὴ ταῦτα ***) , οὐδὲ τάδε; Ἄπερφεώς, ἔφη, ὁ Σώκρατες, ὁ Σιμμίας, δοκεῖ μοι ἡ αὐτῇ ἀνάγκη εἶναι, καὶ εἰς παλόν γε καταφεύγει ὁ λόγος, εἰς τὸ ὄμοιως εἶναι τὴν τε ψυχὴν ἡμῶν πρὸν γενέσθαι ἡμᾶς, καὶ τὴν οὐσίαν ἦν σὺ νῦν λέγεις· οὐ γάρ ήχω ἔγωγε οὐδὲν οὕτω μοι ἐναργὺς δῆς τοῦτο, τὸ πάντα τὰ τοιαῦτα εἶναι ὡς οἶόν τε μάλιστα, παλόν τε καὶ ἀγαθὸν καὶ τἄλλα πάντα ἃ σὺ νῦν δὴ ἔλεγες καὶ ἔμοιγε ἵκανως ἀποδέειπται.

Τι δὲ δὴ Κέβητι; ἔφη ὁ Σωκράτης· δεῖ γάρ καὶ Κέβητα πείθειν. Ἰκανῶς, ἔφη ὁ Σιμμίας, ὡς ἔγωγε οἶμαι· παλτοὶ καρτερώτατος ἀνθρώπων ἐστὶ πρὸς τὸ ἀπιστεῖν τοῖς λόγοις· ἀλλ' οἶμαι οὐκ ἐνδεῶς τοῦτο πεπεισθαι αὐτόν, ὅτι πρὸν γε* νέσθαι ἡμᾶς ἦν ἡμῶν ἡ ψυχή. εἰ μέντοι καὶ ἐπειδὸν ἀποθάνωμεν ἔτι ἔσται, οὐδ' αὐτῷ μοι δοκεῖ, ἔφη, ὁ Σώκρατες, ἀποδεδεῖχθαι, ἀλλ' ἔτι ἐνέστηκεν, ὃ νῦν δὴ Κέβης ἔλεγε, τὸ τῶν πολλῶν, διποτε μηδὲ ἀποθνήσκοντος τοῦ ἀνθρώπου διασκεδάννυται ****) ἡ ψυχὴ καὶ αὐτῇ τοῦ εἶναι τοῦτο τέλος ἥ. τι γάρ πωλύει γίγνεσθαι μὲν αὐτῇν καὶ ξυνίστασθαι ἄλλοθέν ποθεν καὶ εἶναι πρὸν καὶ εἰς ἀνθρώπειον σῶμα ἀφικέσθαι, ἐπειδὰν δὲ ἀφίκηται καὶ ἀπαλλάττηται τούτου, τότε καὶ αὐτῇν τελευτᾶν καὶ διαφθείρεσθαι; Εὖ λέγεις, * ἔφη, ὁ Σιμμία, ὁ Κέβης· φαίνεται γάρ ὡς περ ἡμισυ ἀποδεδεῖχθαι οὖδει, ὅτι πρὸν γενέσθαι ἡμᾶς ἦν ἡμῶν ἡ ψυχή· δεῖ δὲ προσαποδεῖξαι, ὅτι καὶ ἐπειδὰν ἀποθάνωμεν οὐδὲν ἔττον ἔσται, ἥ πρὸν γενέσθαι, εἰ μέλλει τέλος ἡ ἀπόδεξις ἔξειν. Ἀποδέειπται μέν, ἔφη, ὁ Σιμμία τε καὶ Κέβης, ὁ Σωκράτης, καὶ νῦν, εἰ θέλετε ξυνθεῖναι τοῦτον τε τὸν λόγον εἰς ταῦτὸν

*) ἵσ. αὐτά ἡ αὐτό.

**) ἵσ. αὐτά ἡ αὐτό.

***) ἵσ. αὐτά ἡ αὐτό.

****) ἵσ. διασκεδάννηται ἡ διασκεδάννηται.

nati simus, si hoc non sit, frustra hunc a nobis institutum esse sermonem? itane habet pariterque necesse est hoc esse et animos nostros esse prius quam nati simus, et si illud non sit, etiam hoc non esse? Mirum in modum, inquit, Socrate, Simmias, videtur mihi eadem necessitas esse, et pulchre confugit disputatio ad hoc ut statuat, similiter esse animum nostrum prius quam nati simus, atque illud quod nunc dicis vere existans; nihil enim habeo quod mihi quidem tam perspicuum sit quam hoc, omnia id genus esse vel maxime, pulchrum et bonum et reliqua omnia, quae modo memorabas; et mihi quidem satis demonstratum est.

Quid vero Cebes? inquit Socrates; oportet enim etiam Cebeti persuadere. Satis ipsi persuasum est, ait Simmias, ut equidem arbitror; quamquam pertinacissimus est hominum in fide orationibus deroganda; sed arbitror non parum hoc ipsi persuasum esse, ante quam nasceremur, fuisse animum nostrum. an vero etiam quum mortui fuerimus adhuc futurus sit, hoc ne mihi quidem ipsi videtur, inquit, Socrate, demonstratum esse, sed adhuc obstat, quia Cebes supra protulit, volgi opinio metuentis, ne homine moriente simul dissipetur animus et hio illi vivendi sit finis. quid enim impedit quominus nascatur ipse et concrescat aliunde et existet antequam in hominum corpus intret, quum vero intraverit et discesserit ab eo, tum ipse quoque occidat et extinguatur? Bene dicis, inquit, Simmia, Cebes; videtur enim quasi dimidium demonstratum esse eius quod oportet; antequam nasceremur, fuisse animum nostrum; oportet autem praeterea demonstrari, etiam quum mortui fuerimus, eum non minus futurum esse quam antequam nasceremur, si ad exitum adducere volumus demonstrationem. Demonstratum vero, Simmia et Cebes, Socrates ait, etiam nunc est, si voltis connectere hanc rationem cum

καὶ ὃν πρὸ τούτου ὀμολογήσαμεν, τὸ γίγνεσθαι πᾶν τὸ ζῶν ἐκ τοῦ τεθνεῶτος. εἰ γὰρ ἔστι μὲν ἡ ψυχὴ καὶ πρότερον, ἀνάγκη δ' αὐτῆς εἰς τὸ ζῆν ιούση τε καὶ γιγνομένη μηδαμόθεν ἄλλο. Δ θεν ἡ ἐκ θανάτου καὶ τοῦ τεθνάντος γίγνεσθαι, πῶς οὐκ ἀνάγκη αὐτῇ καὶ δπειδὰν ἀποθάνη εἶναι, δπειδή γε δεῖ αὐδίς αὐτὴν γίγνεσθαι; ἀποδέειται μὲν οὖν, ὅπερ λέγεται *), καὶ νῦν· ὅμως δὲ μοι δοκεῖ σύ τε καὶ Σιμμίας ἡδέως ἂν καὶ τοῦτον διαπραγματεύσασθαι τὸν λόγον ἔτι μᾶλλον, καὶ δεδίέναι τὸ τῶν παιδῶν, μὴ ὡς ἀληθῶς ὁ ἀνεμός αὐτὴν ἐκβαίνονταν ἐκ τοῦ σώματος διαφυσῆ καὶ διασκεδάννυσιν **), ἄλλως τε * καὶ Ε διαν τύχη τις μὴ ἐν νηρεμίᾳ, ἄλλ' ἐν μεγάλῳ τινὶ πνεύματι ἀποθνήσκων. Καὶ ὁ Κέβης ἐπιγελάσας Ὡς δεδιότων, ἐφη, ὡς Σώκρατες, πειρῶ ἀναπείθειν· μᾶλλον δὲ μὴ ὡς ἡμῶν δεδιότων, ἄλλ' ἵσως ἔνι τις καὶ ἐν ἡμίν παις ὅστις τὰ τοιαῦτα φοβεῖται· τοῦτον οὖν πειράσμεθα πειθεῖν, μὴ δεδιέναι τὸν Θάνατον ὥσπερ τὰ μορμολύκεια. Ἄλλè χρή, ἵψῃ ὁ Σωκράτης, ἐπάδειν αὐτῷ ἐκάστης ἡμέρας, ἵως ἂν ἐξεπάσητε. Πλόθεν οὖν, ἵψῃ, ὡς Σώκρατες, * τῶν τοιούτων ἀγαθὸν ἐπωδὸν λη-73 φόμεθα, ἐπειδὴ σύ, ἵψῃ, ἡμᾶς ἀπολείπεις; Πολλὴ μὲν ἡ Ἑλλάς, ἵψῃ, ὡς Κέβης, ἐν ἡ ἐνεισὶ πον ἀγαθοὶ ἀνδρες, πολλὰ δὲ καὶ τὰ τῶν βαρβάρων γένη, οὓς πάντας χρὴ διερευνᾶσθαι ξητοῦντας τοιοῦτον ἐπωδόν, μήτε χρημάτιν φειδομένους μήτε πόνων, ὡς οὐκ ἔστιν εἰς ὅ τι ἂν εὐπαιρότερον ἀναλίσκοιτε χρήματα. ξητεῖν δὲ χρὴ καὶ αὐτοὺς μετ' ἄλλήλων· ἵσως γὰρ ἂν οὐδὲ φαδίως εὑροιτε μᾶλλον ὑμῶν δυναμένους τοῦτο ποιεῖν.

* Ἅλλα ταῦτα μὲν δῆ, ἵψῃ, ὑπάρξει, ὁ Κέβης. Ὁθεν δὲ ἐπελίπομεν, ἐπα*νέλθωμεν, εἴ σοι ἡδομένῳ ἔστιν. Ἅλλα B μὴν ἡδομένῳ γε· πῶς γὰρ οὐ μέλει; Καλῶς, ἵψῃ, λέγεις. Οὐκοῦν τοιόνδε τι, η δ' ὃς ὁ Σωκράτης, δεῖ ἡμᾶς ἀνερέσθαι ἐαυτούς ***), τῷ ποίῳ τινὶ ἀρα προσήκει τοῦτο τὸ πάθος πάσχειν, τὸ διασκεδαννυσθαι; καὶ ὑπὲρ τοῦ ποίου τυνὸς δεδιέναι μὴ πάθη αὐτό, καὶ τῷ ποίῳ τινὶ οὐ ****), καὶ μετά

*) Ἰσ. ὁ περὶ λέγω.

**) Ἰσ. διασκεδαννυσθαι.

***) Ἰσ. αὐτούς.

****) γε καὶ τῷ ποίῳ τινί.

illa, quae ante hanc inter nos convenerat, omne quod viveret nasci e mortuo. nam si est animus etiam prius, necessario autem, quum in vitam transit et nascitur, non aliunde nisi e morte statuque mortui nascitur, nonne necesse est eum etiam quum mortuus fuerit extare, siquidem eum oportet rursus nasci? demonstratum igitur, ut dico, etiam nunc est; attamen mihi videris tu cum Simmia libenter etiam hanc pertractatus esse quaestionem aliquanto diligentius, atque timere, ne, id quod pueri dixerint, revera ventus eum e corpore excedentem flatu disperget ac dissipet, praesertim si quis non in tranquillitate, sed vento saeviente moriatur. Tum Cebes arridens: Tamquam timeamus, inquit, Socrate, conare aliud nobis persuadere, vel potius non tamquam nos timeamus, sed inest fortasse etiam in nobis puer qui talia metuat; huic igitur conemur persuadere, ne extimescat mortem tamquam formidines. Oportet igitur vos, ait Socrates, incantare illum quotidie, dum eum exoantetis. Unde vero, inquit, Socrate, talium carminum peritum sumemus, ubi tu, inquit, nos reliqueris? Multa est Graecia, inquit, Cebes, in qua quidem reperiuntur boni viri, multae etiam sunt barbarorum gentes, quas omnes perscrutari vos oportet quaerentes huiusmodi carminum peritum, nec impensa nec labori parcentes; nihil est enim in quod opportunius facias impensam. quaerere autem oportet etiam inter vos ipsos; forsitan enim ne reperiatis quidem facile, qui magis quam vos idonei sint ad hoc faciendum.

Hoc sane, inquit, fiet, Cebes; sed unde digressi sumus, eo revertamur, si tibi commodum est. Commodo vero est; quidni sit? Praclare, ait, dicis. Nonne igitur hoc fere, ait Socrates, oportet e nobis ipsi sciscitari, in quodnam rerum genus cadat haec dissipationis affectio et de quo timere debeamus ne ita afficiatur, et in quodnam non cadat; et deinde etiam

τοῦτο αὐτὸν πιστεύασθαι πότερον ψυχή λστι, καὶ οὐ τούτων θαρρεῖν ἢ δεδίλναι ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς; Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις. Λρ' οὖν τῷ μὲν ξυντιθέντι τε καὶ ξυνθέτῳ ὅντι φύσις προσήκει του· C το πάσχειν, διαιρεθῆναι ταῦτη ὥπερ ξυντιθέη, εἰ δέ τι τυγχάνει ὃν ἀξύνθετον, τούτῳ μόνῳ προσήκει μὴ πάσχειν ταῦτα, εἰπερ τῷ ἄλλῳ; Δοκεῖ μοι, ἔφη, οὐτῶς ἔχειν, ὁ Κέβης. Οὐκοῦν ἀπερ ἀεὶ κατὰ ταῦτα καὶ ὠςαύτως ἔχει, ταῦτα μάλιστα εἰκός εἶναι τὰ ἀξύνθετα, τὰ δὲ ἄλλοτέ ἄλλως καὶ μηδέποτε κατὰ ταῦτα, ταῦτα δὲ εἶναι τὰ ξύνθετα; "Εμοιγε δοκεῖ οὗτως. "Ιωμεν δή, ἔφη, ἐπὶ ταῦτα ἔφ- ἀπερ ἐν τῷ ἔμπροσθεν λόγῳ. αὐτὴν ἡ οὐσία, ἡς λόγον διέδομεν τοῦ εἶναι καὶ ἐρωτῶντες καὶ ἀπο- D κρινόμενοι, πότερον ὠςαύτως ἀεὶ ἔχει καὶ κατὰ ταῦτα, ἢ ἄλλοτέ ἄλλως; αὐτὸ τὸ ίσον, αὐτὸ τὸ καλόν, αὐτὸ ἔκαστον ὃ ἔστι [τὸ ὃν] μή ποτε μεταβολὴν καὶ ἡντινοῦν ἐνδέχεται, ἢ ἀεὶ αὐτῶν ἔκαστον ὃ ἔστι, μονοειδὲς ὃν αὐτὸ καθ' αὐτό, ὠςαύτως καὶ κατὰ ταῦτα ἔχει καὶ οὐδέποτε οὐδαμῆ οὐδαμῶς ἄλλοισιν οὐδεμίαν ἐνδέχεται; Ὡςαύτως, ἔφη, ἀνάγκη, ὁ Κέ- βης, καὶ κατὰ ταῦτα ἔχειν, ὡς Σώκρατες. Τί δὲ τῶν πολλῶν καλῶν, οἷον ἀνθρώπων ἡ ἵππων ἡ ἵματίσιν ἡ E ἄλλων ὥντινωνοῦν τοιούτων, ἡ ίσων ἡ καλῶν ἡ πάντων τῶν ἐκείνοις ὁμονύμων; ἀρα κατὰ ταῦτα ἔχει, ἡ πᾶν τούναντίον ἐκείνοις οὕτε αὐτὰ αὐτοῖς οὕτε ἄλλήλοις οὐδέποτε ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐδαμῶς κατὰ ταῦτα ἔστιν; Οὗτως αὖ, ἔφη, ταῦτα, ὁ Κέβης, οὐδέποτε ὠςαύτως ἔχει. Οὐκοῦν * τούτων μὲν καν ἄψαιο καν ἰδοις καν 73 ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσιν αἰσθοιο, τῶν δὲ κατὰ ταῦτα ἔχόντων οὐκ ἔστιν ὅτῳ ποτ' ἀν ἄλλῳ ἐπιλάβοιο ἡ τῷ τῆς διαινοίας λογισμῷ, ἀλλ' ἔστιν ἀειδῆ τὰ τοιαῦτα καὶ οὐχ ὁρᾶται; Παντάπασιν, ἔφη, ἀληθῆ λέγεις. Θῶμεν οὖν βούλετ, ἔφη, δύο εἶδη τῶν ὅντων, τὸ μὲν ὁρατόν,

anquirere, utrius sit animus generis, atque ex his vel confidere vel timere animo nostro? Vera, inquit, dicens. Num igitur in id quod compositum et concretum est naturā cadit haec affectio, ut dissolvatur ita ut compositum erat, si quid autem compositionis est expers, in hoc solum non cadit ut ita afficiatur, si in quicquam? Videtur mihi, ait Cebes, ita se habere. Nonne quae semper eodem modo et uno eodemque statu sunt, haec maxime consentaneum est compositionis expertia esse, quae vero alias aliter nec umquam eodem se modo habent, haec esse composita? Mihi quidem videtur ita. Proficiscamur iam, inquit, ad eadem ad quae in superiore disputatione profecti sumus. illud per se existans, quod ita definimus, ut vere sit, et interrogantes et respondentes, utrum uno semper et eodem statu est, an alias alio? ipsum iustum, ipsum pulchrum, ipsum unumquodque vere existans, nun umquam mutationem qualemcumque in se admittit, an semper unumquodque eorum, quae vere sunt eaque simplicia ipsa per se, uno eodemque modo se habet nec ullo umquam modo ullam admittit immutationem? Uno eodemque modo, inquit, necesse est, Cebes, se habere, Socrate. Quid vero multa illa pulchra, velut homines, equi, vestes alia quaevis generis eiusdem, five aequalia five pulchra five alia quaeplam eiusdem cum his nominis sunt? num eodem se modo habent, an contra atque illa neque fibimet ipsis neque inter se ullo propemodum modo constant? Ita vero, Cebes ait, haec se habent: numquam uno et eodem sunt statu. Nonne haec etiam tangere et cernere aliisque sensibus percipere possis, illa vero eodem se modo habentia nihil est quo comprehendas praeter mentis cogitationem, sed oculis percipi cernique talia nequeunt? Prorsus, inquit, vera dicens. Vis igitur ponamus, inquit, duo rerum genera, adspectabile unum,

τὸ δὲ ἀειδές; Θῶμεν, Ἰφη. Καὶ τὸ μὲν ἀειδές ἀεὶ κατὰ ταῦτα ἔχον, τὸ δὲ ὄφατὸν μηδέποτε κατὰ ταῦτα; Καὶ τοῦτο, Ἰφη, Θῶμεν. Φίρε δῆ, οὐδὲ ἄλλο τι ἡμῶν αὐτῶν ἡ τὸ μὲν σῶμά ἔστι, τὸ δὲ ψυχή; Οὐδὲν ἄλλο, Ἰφη. Ποτέρῳ οὖν ὄμοιότερον τῷ εἶδει φαῖμεν ἢν εἰναι Β καὶ ἔνγγενέστερον τὸ σῶμα; Παντί, Ἰφη, τοῦτο γε δῆλον ὅτι τῷ ὄφατῷ. Τί δὲ ἡ ψυχή; ὄφατὸν ἡ ἀειδές; Οὐχ ὑπὲ ἀνθρώπων γε, ὡς Σώκρατες, Ἰφη. Ἀλλὰ μὴν ἡμεῖς γε τὰ ὄφατὰ καὶ τὰ μὴ τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει ἐλέγομεν· η̄ ἄλλῃ τινὶ οἵτι; Τῇ τῶν ἀνθρώπων. Τί οὖν περὶ ψυχῆς λέγομεν; ὄφατὸν εἴναι η̄ οὐχ ὄφατόν; Οὐχ ὄφατόν. Ἀειδές ἄρα; Ναί. Ὄμοιότερον ἄρα ψυχὴ σώματός ἔστι * τῷ ἀειδεῖ, τὸ δὲ τῷ ὄφατῷ; Πᾶσα ἀνάγκη, ὡς Σώκρατες. Οὐκοῦν καὶ τόδε πάλαι λέγομεν, ὅτι ἡ ψυχή, ὅταν μὲν τῷ σώματι προσχρῆται εἰς τὸ σκοπεῖν τι ἡ διὰ τοῦ ὄφαν ἡ διὰ τοῦ ἀκούειν ἡ δὲ ἄλλης τινὸς αἰσθήσεως (τοῦτο γὰρ ἔστι τὸ διὰ τοῦ σώματος, τὸ δὲ αἰσθήσεως σκοπεῖν τι), τότε μὲν ἐλκεται ὑπὸ τοῦ σώματος εἰς τὰ οὐδέποτε κατὰ ταῦτα ἔχοντα, καὶ αὐτῇ πλανᾶται καὶ ταράττεται καὶ ἔλιγγιζ ὥσπερ μεθύουσα, ἀτε τοιούτων ἐφαπτομένη; Πάνυ γε. Ὅταν δέ γε αὐτὴ καθ' * αὐτὴν σκοπῇ, ἐκεῖσε οὔχεται εἰς τὸ καθαρόν Δ τε καὶ ἀεὶ ὃν καὶ ἀθάνατον καὶ ὡςαύτως ἔχον, καὶ ὡς ἔνγγενὴς οὖσα αὐτοῦ ἀεὶ μετ' ἐκείνου τε γλυνεται, ὅταν περ αὐτὴ καθ' αὐτὴν γένηται καὶ ἔξη αὐτῇ, καὶ πέπαυται τε τοῦ πλάνου καὶ περὶ ἐκείνα *) ἀεὶ κατὰ ταῦτα ὡςαύτως ἔχει, ἀτε τοιούτων ἐφαπτομένη, καὶ τοῦτο αὐτῆς τὸ πάθημα φρόνησις κέκληται. Παντάπασιν, Ἰφη, καλῶς καὶ ἀληθῆ λέγεις, ὡς Σώκρατες. Ποτέρῳ οὖν αὐτοῖς δοκεῖ τῷ εἶδει καὶ ἐκ τῶν ἔμπροσθεν καὶ ἐκ τῶν νῦν * λεγομένων ψυχὴ ὄμοιότερον είναι καὶ ἔνγγενέστερον; Πᾶς ἂν ἔμοιγε δοκεῖ, η̄ δὲ οὐ, ἔνγχωρῆσαι, ὡς Σώ-

*) ἵσ. καὶ ὡς περ ἐκεῖνα, αὐτὶ κτλ.

alterum in conspectum non cadens? Ponamus vero, inquit. Et id quidem quod in conspectum non cadat, semper eodem se modo habere, adspectabile vero numquam eodem modo? Etiam hoc, ait, ponamus. Agendum, inquit, nonne una nostri pars corpus, altera animus est? Non aliter, inquit, se habet. Utri autem generi similius dicemus esse magisque cognatum corpus? Cuivis, inquit, id quidem peripieum est, adspectabili esse similius. Quid vero animus? adspectabilis est a cerni nequit? Ab hominibus certo nequit, ait ille, Socrate. Atqui nos, quae cerni possent vel aciem fugerent, posuiimus ad hominum naturam respicientes; an ad aliam quamquam opinaris? Ad hominum vero naturam. Quid igitur de animo censemus? adspectabilem eum esse a cerni non posse? Cerni non posse. In conspectum ergo non cadere? Non. Similior igitur animus corpore est eius quod in conspectum non cadit, illud vero adspectabili? Prorsus necesse est, Socrate. Nonne etiam hoc supra diximus, animum, si corpus adhiberet ad rem aliquam considerandam sive visu sive auditu sive alio quopiam sensu (hoc enim est corpore aliquid considerare, sensu id considerare), ita trahi a corpore ad illa numquam eodem modo se habentia, ipsumque vagari et perturbari et titubare tamquam temulentum, quippe qui huiusmodi res attingeret? Sane quidem. Sin ipse per se consideraret, illuc ferri ad purum et sempiternum et immortale eodemque modo se habens, et, quippe cognatum iphi, semper cum eo esse, quan- documque ipse per se esset et ita esse ei liceret, atque liberatum tum esse ab erratione semperque, quemadmodum illa, uno et eodem statu esse, quippe qui talia attingeret, et hanc eius affectionem sapientiam appellari? Prorsus, inquit, pulchre et vere dicis, Socrate. Iam utrius tibi videtur generis et e praegressa et ex hac disputatione animus similior esse magisque cognatus? Quilibet mihi quidem videtur, ait, concessurus esse, So-

κρατεῖς, ἐκ ταύτης τῆς μεθόδου, καὶ ὁ δυσμαθίστατος, ὅτι
ὅλῳ καὶ παντὶ ὄμοιότερον ἔστι ψυχὴ τῷ ἀεὶ ὡςαύτως ἔχον-
τι μᾶλλον ἢ τῷ μή. Τί δὲ τὸ σῶμα; Τῷ ἐπέρφ. "Ορα δὲ
καὶ τῇδε *), ὅτι, ἐπειδὰν ἐν τῷ αὐτῷ ὥστι ψυχὴ καὶ σῶμα,
τῷ * μὲν δουλεύειν καὶ ἀρχισθαι ἢ φύσις προστάττει, τῷ δὲ
δὲ ἀρχεῖν καὶ δεσπόζειν· καὶ κατὰ ταῦτα αὐτὸν πότερον σοι
δοκεῖ ὄμοιον τῷ θείῳ εἶναι καὶ πότερον τῷ θυητῷ; ἢ οὐ
δοκεῖ σοι τὸ μὲν θεῖον οἶον ἀρχεῖν τοι καὶ ἡγεμονεύειν
πεφυκέναι, τὸ δὲ θυητὸν ἀρχισθαι τοι καὶ δουλεύειν;
"Εμοιγε. Ποτέρφ οὖν ἡ ψυχὴ λοιπεῖ; Αἳδα δή, ὡς Σώ-
κρατεῖς, ὅτι ἡ μὲν ψυχὴ τῷ θείῳ, τὸ δὲ σῶμα τῷ θυητῷ.
Σκόπει δή, ἔφη, ὡς Κέβης, εἰ ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων,
τάδε ἡμῖν ἔυμβαίνει, τῷ μὲν θείῳ καὶ ἀδα*νάτῳ καὶ Β
νοητῷ καὶ μονοειδεῖ καὶ ἀδιαλύτῳ καὶ ἀεὶ ὡςαύτως καὶ
κατὰ ταῦτα ἔχοντι ἔαντῳ ὄμοιότατον εἶναι ψυχήν, τῷ δὲ
ἀνθρωπίνῳ καὶ θυητῷ καὶ ἀνοήτῳ καὶ πολυειδεῖ καὶ δια-
λυτῷ καὶ μηδέποτε κατὰ ταῦτα ἔχοντι ἔαντῳ ὄμοιότατον
αὐτὸν εἶναι σῶμα. ἔχομέν τι παρὰ ταῦτα ἄλλο λέγειν, ὡς φίλε
Κέβης, ὡς οὐχ οὐτως ἔχει; Οὐκ ἔχομεν. Τί οὖν; τούτων
οὐτως ἔχόντων ἀρέοντος οὐχί σώματι μὲν ταχὺ διαλύεσθαι προ-
ήκει, ψυχῆς δὲ αὐτὸν παράπτων ἀδιαλύτῳ εἴναι ἢ ἔγγυς τι
τούτου; Πῶς * γὰρ οὐ; 'Εννοεῖς οὖν, ἔφη, ὅτι, ἐπειδὰν Σ
ἀποθάνῃ ὁ ἀνθρωπός, τὸ μὲν ὄφατὸν αὐτοῦ, τὸ σῶμα,
καὶ ἐν δρατῷ κείμενον, ὃ δὴ νεκρὸν καλοῦμεν, ὡς προς-
ήκει διαλύεσθαι καὶ διαπίπτειν καὶ διαπνείσθαι, οὐκ εὔ-
θὺς τούτων οὐδὲν πέπονθεν, ἀλλ' ἐπεικῶς συχνὸν ἐπιμέ-
νει χρόνον, ἐὰν μέν τις καὶ χαριέντως ἔχων τὸ σῶμα
τελευτήσῃ καὶ ἐν τοιαύτῃ **) ὁρᾷ, καὶ πάνυ μάλα (ξυμ-
πεσὸν γὰρ τὸ σῶμα καὶ ταριχευθέν, ὥσπερ οἱ ἐν Αἰγύ-
πτῳ ταριχευθέντες, ὀλίγου ὀλον μένει ἀμήχανον ὅσον χρό-
νον). ἔνια δὲ * μέρη τοῦ σώματος, καὶ ἐὰν σαπῆ, ὅστα τε Δ
καὶ νεῦρα καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, ὅμως ὡς ἔπος εἰπεῖν

*) ι. τόδε.

**) ι. αὐτῷ τῷ.

crate, ex hac expositione, etiamsi prorsus indocilis sit, plane atque omnino similiorem esse animum eodem semper modo se habentis, magis quam non ita se habentis. Quid vero corpus? Alteri. Specta etiam hoc, quum una sint animus et corpus, huic ut serviat regique se patiatur, naturam iniungere, illi vero, ut regat et dominetur; et secundum haec quoque utrum tibi videtur simile divini esse et utrum mortali? an non videtur tibi divinum ita natura esse comparatum ut regat et imperet, mortale autem ita ut regatur ac serviat? Mihi vero. Utrius igitur animus est similis? Dubium non est, Socrate, quin animus quidem divini, corpus autem mortali. Considera dum, Cebes, an ex omnibus adhuc disputatis hoc nobis consequatur: divini, immortalis, mente complectendi, simplicis, dissolutionis expertis semperque uno et eodem modo se habentis simillimum esse animum, humano autem, mortali, mente non comprehendendo, multiformi, dissolubili nec umquam uno et eodem modo se habenti simillimum contra esse corpus. num quid aliud praeter hoc dicere possumus, o care Cebes, negantes ita se hoc habere? Non possumus. Quid igitur? haec quum ita se habeant, nonne in corpus quidem cadit, ut non ita multo post dissolvatur, in animum vero ut omnino dissolutionis fit expers vel aliquid huic propinquui? Quidni cadat? Iam animadvertis, inquit, quum mortuus fit homo, adspectabilem eius partem, corpus, eamque in conspectu iacentem, quod cadaver vocamus, in quod cadat ut dissolvatur et dilabatur flatuque dispergatur, non statim horum aliquid pati, sed satis diu permanere, et quidem, si quis venusto etiam corpore mortuus fit et in ipso aetatis flore, ita maxime id usu venire (nam collapsum corpus et conditum, quemadmodum illi in Aegypto conditi, ad totum paene permanet immensum tempus); nonnullas autem corporis partes, ossa et nervos omniaque id genus, etiamsi illud putrefactum sit, tamen propemodum

ἀθάνατά ἔστιν· η̄ οὐ; *Nal.* 'Η δὲ ψυχὴ ἡρα, τὸ ἀιδίς,
 τὸ εἰς τοιοῦτον τόπον ἔτερον οἰχόμενον, γενναῖον καὶ κα-
 θαρὸν καὶ ἀειδῆ, εἰς⁷ Λιδου ὡς ἀληθῶς, παρὰ τὸν ἀγα-
 θὸν καὶ φρόνιμον θεόν, οὐ, ἢν θεὸς ἴθλη, αὐτίκα καὶ τῇ
 ἑμῇ ψυχῇ ἵτεον, αὐτῇ δὲ δὴ ἡμῖν ἡ τοιαύτη καὶ οὕτω πε-
 φυντικά ἀπαλλαττομένη τοῦ σώματος εὐθὺς διαπεφύσηται
 καὶ ἀπόλωλεν, ὡς φασιν οἱ πολλοὶ ἀνθρώποι; πολλοῦ γε
 δεῖ, * ὡς φίλε Κέβης τε καὶ Σιμία, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ὡς Ε-
 ἔχει· ἐὰν μὲν παθαρὰ ἀπαλλάσσηται, μηδὲν τοῦ σώματος
 ἔννεφέλουσα, ἀτε οὐδὲν ποινωνοῦσα εὑτῷ τῷ βίῳ ἔκου-
 σα εἶναι, ἀλλὰ φεύγουσα αὐτῷ καὶ ἔννηθροισμένη αὐτῇ εἰς
 αὐτήν, ἀτε μελετῶσα ἀεὶ τοῦτο· τοῦτο δὲ οὐδὲν ἄλλο ἔστιν
 η̄ ὁρθῶς φιλοσοφοῦσα καὶ τῷ ὅντι τεθνάναι μελε⁸τῶσα 81
 ὁρδίως· η̄ οὐ τοῦτ' ἀν εἴη μελέτη θανάτου; *Παντάπασι*
 γε. Οὐκοῦν οὗτοι μὲν ἔχουσα εἰς τὸ ὅμοιον αὐτῇ τὸ ἀει-
 δές ἀπέρχεται, τὸ θεῖόν τε καὶ ἀθάνατον καὶ φρόνιμον, οἱ
 ἀπικομένη ὑπάρχει αὐτῇ εὐδατμονι εἶναι, πλάνης καὶ ἀνοι-
 ας καὶ φόβων καὶ ἀγρίων ἔρωτων καὶ τῶν ἄλλων παπῶν
 τῶν ἀνθρωπείων ἀτηλλαγμένη, ὥσπερ δὲ λέγεται κατὰ
 τῶν μεμυημένων, ὡς ἀληθῶς τὸν λοιπὸν χρόνον μετὰ
 θεῶν διάγουσα; οὕτω φῶμεν, ὡς Κέβης, η̄ ἄλλως; Οὗτοι
 νὴ ΆΙ', ἔφη ὁ Κέβης. 'Εὰν δέ γε, * οἷμαι, μεμιασμένη Β
 καὶ ἀπάθαρτος τοῦ σώματος ἀπαλλάσσηται, ἀτε τῷ σώματι
 ἀεὶ ἔννοῦσα καὶ τοῦτο θεραπεύοντα καὶ ἔρωτα καὶ γεγο-
 τευμένη ὑπὲ αὐτοῦ ὑπό τε τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ἡδονῶν,
 ὥστε μηδὲν ἄλλο δοκεῖν εἶναι ἀληθὲς ἀλλ' η̄ τὸ σωματοει-
 δές, οὖν τις ἀν ἀφαιτο καὶ ἰδοι καὶ φάγοι καὶ πίοι καὶ
 πρὸς τὰ ἀφροδίσια χρήσαιτο, τὸ δὲ τοῖς ὅμμασι σκοτῶδες
 καὶ ἀειδές, νοητὸν δὲ καὶ φιλοσοφίζ αἰρετόν, τοῦτο δὲ
 εἰδισμένη μισεῖν τε καὶ τρέμειν καὶ φεύγειν, οὕτω δὴ
 ἔχουσαν οἵει ψυχὴν * αὐτὴν καθ' αὐτὴν εἰλικρινῆ ἀπαλ-
 λάξεσθαι; Οὐδ' ὀπωστιοῦν, ἔφη. 'Αλλὰ διειλημμένην
 γε οἷμαι ὑπὸ τοῦ σωματοειδοῦς, ὃ αὐτῇ η̄ ὅμιλία τε
 καὶ ἔννονσία τοῦ σώματος διὰ τὸ ἀεὶ ἔννειναι καὶ διὰ
 τὴν πολλὴν μελέτην ἐνεποίησε ἔνμψυτον. Πέντε γε. 'Εμ-
 βριθὲς δέ γε, ὡς φίλε, τοῦτο οἰεσθαι χρὴ εἶναι καὶ βαρὺ

immortales esse; nonne? Ita. Animus vero qui aciem oculorum fugit, qui in locum similem fertur, eximum illum et purum et luce orbum, qui vere Orcus est, ad bonum et sapientem deum, quo, si deus voluerit, mox meo etiam animo profiscendum est: hic igitur talis et ita comparatus ut egressus e corpore illico flatu dispergatur et intereat, quemadmodum dicit volvus? multum fane abest, o care Cebes et Simmia, sed potius ita habet: si purus excedit, nihil corporei secum ducens, quippe qui ultiro nihil in vita cum corpore commune habuerit, sed sigerit istud et se ipsum collegerit, hoc videlicet semper meditans: hoc autem nihil aliud est nisi recte philosophans et revera facile mori meditans; anme haec sit meditatio mortis? Omnino vero. Nonne igitur ita comparatus ad simile ipsius, quod aciem fugit, abit, ad divinum et immortale et sapiens, quo si pervernit, contingit ipsi beato esse atque erratione, dementia, timoribus, insanis amoribus ceterisque malis humanis liberato: ut, quod dicitur de initiatis, revera reliquam vitam cum diis degat? itane dicamus, Cebes, an aliter? Ita mehercule, ait Cebes. Sin autem, opinor, contaminatus et impurus e corpore excedit, quippe qui corpore semper usus fit, hoc coluerit et amaverit ab eiusque cupiditatibus ac voluptatibus ita deceptus fuerit, ut nihil aliud ei videretur verum esse nisi corporeum, quod et tangi et cerni et edi et bibi et rebus venereis adhiberi potest, id vero quod oculis obscurum est nec in conspectum cadit, mente autem et philosophia comprehenditur, assueverit odisse, extimescere ac fugere: animum igitur, si ita comparatus est, num censes sincerum per se esse abitum? Nullo vero modo, inquit. Sed constrictum arbitror corporeo, quod consuetudo et contagio corporis, quippe quo semper usus fit et cui magno opere studuerit, ipsi ingeneravit. Sane quidem. Pronum autem, o amice, hoc esse existimare oportet et

καὶ γεῶδες καὶ ὄρατόν· ὁ δὴ καὶ ἔχουσα ἡ τοιαύτη ψυχὴ βαρύνεται τε καὶ ἐλκεται πάλιν εἰς τὸν ὄρατὸν τόπον, φόβῳ τοῦ ἀειδοῦς τε καὶ "Αἰδου, ὥσπερ λέγεται, περὶ τὰ μνῆματά τε καὶ τοὺς τάφους καλυπτούμενη, περὶ ὅ δὴ καὶ Δῶφθη ἄττα ψυχῶν σκοτοπιδῆ φάσματα"), οἷα παρέχονται αἱ τοιαῦται ψυχαὶ εἰδωλα, αἱ μὴ καθαρῶς ἀπολυθεῖσαι, ἀλλὰ τοῦ ὄρατοῦ μετέχουσαι, διὸ καὶ ὄρῶνται. Εἰκός γε, ὁ Σώκρατες. Εἰκός μέντοι, ὁ Κέρης, καὶ οὕτι γε τὰς τῶν ἀγαθῶν ταύτας εἶναι, ἀλλὰ τὰς τῶν φαύλων, εἰ περὶ τὰ τοιαύτα ἀναγκάζονται πλανᾶσθαι δίκην τίνουσαι τῆς προτέρας τροφῆς, κακῆς οὐσῆς, καὶ μέχρι γε τούτου πλανῶνται, ἔως ἂν τῇ τοῦ ξυνεπακολουθοῦντος τοῦ σωματοειδοῦς Εἰπιθυμίῃ πάλιν ἐνδεθῶσιν εἰς σῶμα. ἐνδοῦνται δέ, ὥσπερ εἰκός, εἰς τοιαῦτα ἥθη, ὅποι ἄττε ἂν καὶ μεμελετημέναι τύχωσιν ἐν τῷ βίῳ. Τὰ ποῖα δὴ ταῦτα λέγεις, ὁ Σώκρατες; Οίον τοὺς μὲν γαστριμαργίας τε καὶ ὑβρεις καὶ φιλοποσίας μεμελετηκότας καὶ μὴ διευλαβημένους εἰς τὰ τῶν ὕνων γένη καὶ τῶν τοιούτων θηρίων εἰκός ἐνδύεσθαι· ἡ οὐκ * οἶει; 82 Πάνυ μὲν οὖν εἰκός λέγεις. Τοὺς δέ γε ἀδικίας τε καὶ τυχερνίδας καὶ ἀρπαγὰς προτετιμηκότας εἰς τὰ τῶν λύκων τε καὶ ἵεράκων καὶ ἵπτινων γένη· ἡ ποῖ ἂν ἄλλοσε φαῖμεν τὰς τοιαύτας ἴεναι; Ἀμέλει, ἔφη ὁ Κέρης, εἰς τὰ τοιαῦτα. Οὐκοῦν, ἡ δ' οὖς, δῆλα δὴ καὶ τἄλλα, οἱ ἂν ἐκάστη ἴις κατὰ τὰς αὐτῶν ὄμοιότητας τῆς μελέτης; Αἷλον δή, ἔφη· πῶς δ' οὐ; Οὐκοῦν εὐδαιμονέστατοι, ἔφη, καὶ τούτων εἰσὶ καὶ εἰς βέλτιστον τόπον ὕοντες οἱ τὴν δημοτικὴν τε καὶ πολιτικὴν ἀρετὴν * ἐπιτετηδευκότες, ἡν δὴ καλοῦσι σωφροσύνην τε καὶ δικαιοσύνην, ἐξ ἔθους τε καὶ μελέτης γεγονυῖαν ἄνευ φιλοσοφίας τε καὶ νοῦ; Πῆδη δὴ οὐτοι εὐδαιμονέστατοι; "Οτι τούτους εἰκός ἐστιν εἰς τοιοῦτον πάλιν ἀφικνεῖσθαι πολιτικόν τε καὶ ἡμερον γένος, ἡ που μελιττῶν ἵη σφηκῶν ἡ μυρμήκων, ἡ καὶ εἰς ταῦτόν γε πάλιν τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ γίγνεσθαι ἐξ αὐτῶν ἄνδρας μετρίους. Εἰκός. Εἰς δέ γε θεῶν γένος μὴ φιλοσοφήσαντι καὶ

* ἄλλ. φαντάσματα.

grave et terrenum et adspectabile, quo quidem huiusmodi animus infectus deprimitur et retrahitur in locum adspectabilem, metu Orci, luce orbi, ut dicitur, circum tumulos et sepultra oberrans, circum quae scilicet visae etiam sunt aliquando umbratiles animorum imagines, qualia exhibent simulacra huiusmodi animi non pure soluti, sed cum adspectabili coniuncti, ex quo etiam conspicuntur. Consentaneum id quidem est, Socrate. Consentaneum vero, Cebes, etiam hoc est, nequam bonorum animos hos esse, sed pravorum, qui circum talia loca cogantur vagari poenas persolventes prioris vitae maleactae, et tamdiu vagentur, dum corporei ad ipsos adhaerescientis cupiditate rursus illigentur corpore. illigantur autem, ut consentaneum est, huiusmodi vitae institutis, qualibus dediti etiam erant in vita. Qualia tandem dicis, Socrate? Veluti, qui ligurritio, lasciviae et violentiae dediti fuerunt nec sibi ab his caverunt, eos in asinorum et huiusmodi beluarum genera consentaneum est migrare; an censes? Sane quidem consentaneum dicis. Qui vero iniurias, dominatus et rapinas potissimum coluerunt, hos in luporum, accipitrum et milvorum genera; an quonam alio dicamus huiusmodi animos migrare? Haud dubie, ait Cebes, in huiusmodi genera. Nonne, inquit, manifesta etiam reliqua sunt, quo quisque migraturus sit secundum studii sui similitudinem? Manifestum vero, inquit; quidni sit? Nonne beatissimi, inquit, vel horum sunt et in optimum locum migrant, qui populari ac civili virtuti studuerunt, quam quidem dicunt temperantiam et iustitiam, e consuetudine et exercitatione proficiscentem illam quidem fine philosophia et ratione? Cur quaeſo hi beatissimi? Quia hos consentaneum est in tale rursus migrare civile ac mansuetum genus, vel apium vel vespivarum vel formicarum, vel etiam in idem rursus humanum genus, et nasci ex ipsis viros modestos. Consentaneum vero. Iu deorum autem genus, nisi qui philosophatus sit et

παντελῶς παθαρῷ ἀπίόντι οὐ δέμις ἀφικνεῖσθαι * [ἄλλῳ η̄ Στῷ φιλομαθεῖ]. ἀλλὰ τούτων ἔνεκα, ω̄ ξιαῖρε Σιμμέα τε καὶ Κέρης, οἱ δρῦῶς φιλόσοφοι *) ἀπέχονται τῶν κατὰ τὸ σῶμα ἐπιθυμιῶν ἀπασῶν καὶ παρτιφοῦσι καὶ οὐ παραδιδόσσιν αὐταῖς αὐτούς, οὕτι οἰκοφθορίαν τε καὶ πενίαν φοβούμενοι, ὡςπερ οἱ πολλοὶ καὶ φιλοχρήματοι, οὐδὲ αὖ ἀτιμίαν τε καὶ ἀδοξίαν μοχθηρας δεδιότες, ὡςπερ οἱ φιλαρχοὶ τε καὶ φιλότιμοι, ἐπειτα ἀπέχονται αὐτῶν. Οὐ γάρ ἂν πρέποι, Ἱφη, ω̄ Σώκρατες, οἱ Κέρης. Οὐ μέντοι μὰ Δλ', η̄ δ' ὅς. τοιγάρ-
*τοις τούτοις μὲν ἀπασιν, Ἱφη, ω̄ Κέρης, ἵκενοι, οἵς τι μέλει Δ-
τῆς αὐτῶν ψυχῆς, ἀλλὰ μὴ σώματα πλάττοντες **) ζῶσι, χαλ-
ρειν εἰπόντες οὐ κατὰ ταύτα πορεύονται αὐτοῖς, ὡς οὐκ ελ-
δόσιν ὅπῃ ἔρχονται, αὐτοὶ δὲ ἥγονύμενοι, οὐ δεῖν ἐναντία τῇ
φιλοσοφίᾳ πράττειν καὶ τῇ ἑκείνης λύσει τε καὶ παθαρῷ,
ταύτῃ τρέπονται, ἐκείνη ἐπόμενοι η̄ ἐκείνη ὑφηγεῖται. Πῶς,
ω̄ Σώκρατες; Ἐγὼ ἔρω, Ἱφη, γιγνώσκουσι γάρ, η̄ δ' ὅς, οἱ
φιλομαθεῖς ὅτι παραλαβοῦσα αὐτῶν τὴν ψυχὴν η̄ φιλοσοφία
* ἀτεχνῶς διαδεδεμένην ἐν τῷ σώματι καὶ προσκεκολλημέ-
νην, ἀναγκαζομένην δὲ ὡςπερ δί̄ εἰργμοῦ διὰ τούτου σκο-
πεῖσθαι τὰ ὄντα, ἀλλὰ μὴ αὐτὴν δί̄ αὐτῆς, καὶ ἐν πάσῃ ἀμα-
θίᾳ καλυδονμένην, καὶ τοῦ εἰργμοῦ τὴν δεινότητα κατιδοῦσα
ὅτι δί̄ ἐπιθυμίας ἔστιν, ὡς ἂν μάλιστα αὐτὸς ὁ δεδεμένος ξυλ-
λήπτωρ εἴη τῷ δε*δέσθαι· ὅπερ οὖν λέγω, γιγνώσκουσιν οἱ 83
φιλομαθεῖς ὅτι οὗτοι παραλαβοῦσα η̄ φιλοσοφία ἔχουσαν αὐ-
τῶν τὴν ψυχὴν ἡρέμα παραμυθεῖσαι καὶ λύειν ἐπιχειρεῖ, ἐν-
δεικνυμένη ὅτι ἀπάτης μὲν μεστὴ η̄ διὰ τῶν ὄμμάτων σκέψις,
ἀπάτης δὲ η̄ διὰ τῶν ὥτων καὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων, πεί-
θουσα δὲ ἐκ τούτων μὲν ἀναγκαρεῖν, ὅσον μὴ ἀνάγκη αὐτοῖς
χρῆσθαι, αὐτὴν δὲ εἰς αὐτὴν ξυλλέχεσθαι καὶ ἀθροίζεσθαι πα-
ρακελευομένη, πιστεύειν δὲ μηδενὶ ἄλλῳ ἄλλῃ η̄ αὐτὴν αὐτῇ,
ὅτι ἂν νοήσῃ αὐτῇ καθ' αὐτὴν αὐτὸν καθ' αὐτὸν τῶν ὄντων,
ὅτι * δ' ἂν δί̄ ἄλλων σκοπῇ ἐν ἄλλοις ὃν ἄλλο, μηδὲν Β
ἥγεισθαι ἀληθές, εἶναι δὲ τὸ μὲν τοιοῦτον αἰσθητόν τε καὶ

*) ἄλλ. φιλοσοφοῦντες.

**) οἱ. σώματι πράττοντες.

plane purus abierit, nemini fas est pervenire. hanc igitur ob causam, o amice Simmia et Cebes, qui vere philosophi sunt, abstinent omnibus corporis voluptatibus, sibi temperant nec illis sese dedunt, nequaquam rei familiaris iacturam et paupertatem timentes, sicut volgus et pecuniae cupidi, neque etiam ignobilitatem et famam inertiae pertimescentes, quemadmodum ii qui principatus et honoris sunt cupidi, sed illam ob causam se abstinent. Nec vero deceret, inquit, Socrate, Cebes. Minime vero mehercule, inquit. siccirco hos omnes, ait, Cebes, ii qui in suo ipsi animo curam aliquam ponunt nec cum corpore facientes vivunt, missos facientes non eadem cum ipsis via proficiscuntur quippe qua pergent nescientibus, sed existimantes, non esse contra philosophiam faciendum eiusque liberationem ac purgationem, huc se convertunt, illam sequentes quo illa praedit. Quomodo, Socrate? Ego dicam, inquit. cognoscunt enim, ait, qui sapientiam appetunt, philosophiam, quae ipsorum animum nanciscatur revera constrictum corpore atque agglutinatum, ita ut cogatur tamquam per carcerem per hoc spectare quae sunt, non ipse per se, et in omni inscientia volutetur, animadvententem quam vehementer cancer emitatur, ut ipse constrictus maxime sit adiutor constringendi: quod igitur dico, cognoscunt qui sapientiam appetunt, philosophiam, quae ipsorum animum ita affectum nanciscatur, leniter eum admonere ac liberare conari, communisrantem fraudis plenam esse spectationem per oculos, fraudis plenam perceptionem per aures reliquaque sensus, persuadentem ipsi ut ab his se revocet, nisi si necesse sit iis uti, et adhortantem ut se ipsum colligat et in unum se cogat, nec ulli alii rei fidem habeat nisi sibi ipsi, pro vero habens id quod cogitaverit ipse per se et ita ut ipsum per se quidque sit, quicquid vero per alia cogitaverit idque in aliis aliter se habens, nihil horum verum putans, hoc quidem docentem sensibile esse atque

όρατόν, ὃ δὲ αὐτὴ ὁρᾷ, νοητόν τε καὶ ἀειδές· ταύτη οὖν τῇ λύσει οὐκ οἰομένη δεῖν ἐναντιούσαθαι η̄ τοῦ ὡς ἀληθεῖς φιλοσόφου ψυχὴ οὕτως ἀπέχεται τῶν ἥδονῶν τι καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ λυπῶν καὶ φόβων, καθ' ὅσον δύναται, λογιζομένη ὅτι, ἐπειδάν τις σφόδρα ἡσθῇ η̄ φοβηθῇ η̄ λυπηθῇ η̄ ἐπιθυμήσῃ, οὐδὲν τοσοῦτον κακὸν Ἰπαδεῖν ἀπ' αὐτῶν, ὅσον ἂν τις οἰηθείη, οἷον η̄ νοσήσας η̄ τι ἀναλώσας διὰ τὰς ἐπιθυμίας, ἀλλ' ὃ πάντων μέγιστον τε κακὸν καὶ ἴσχατόν ἔστι, τοῦτο πάσχει καὶ οὐ λογίζεται αὐτό. Τι τούτο, ὁ Σώκρατες; Ἐφη δὲ Κέβης. "Οτι ψυχὴ παντὸς ἀνθρώπου ἀναγκάζεται ἄμα τι ἡσθῆναι η̄ λυπηθῆναι σφόδρα ἵπι τῷ καὶ ἡγεῖσθαι, περὶ ὃ ἂν μάλιστα τοῦτο πάσχῃ, τοῦτο ἐναργέστατον τε εἰναι καὶ ἀληθέστατον, οὐχ οὕτως ἔχον. ταῦτα δὲ μάλιστα τὰ δρατά· η̄ οὐ; Πάνυ γε. Οὐκοῦν ἐν τούτῳ τῷ πάθει μάλιστα καταδεῖται ψυχὴ ὑπὸ σώματος; Πῶς δή; "Οτι ἔκάστη Δ ἥδονὴ καὶ λύπη ὥσπερ ἥλον ἔχουσα προσηλοῖ αὐτὴν πρὸς τὸ σῶμα καὶ προσπερονᾶ καὶ ποιεῖ σωματοειδῆ, δοξάζουσαν ταῦτα ἀληθῆ εἶναι, ἀπερ ἀν καὶ τὸ σῶμα φῆ. ἐκ γὰρ τοῦ ὁμοδοξεῖν τῷ σώματι καὶ τοῖς αὐτοῖς γαλειν ἀναγκάζεται, οἷμαι, ὅμοτροπός τε καὶ ὅμότροφος γίγνεσθαι καὶ οἵα μηδέποτε καθαρῶς εἰς "Αἰδουν ἀφικέσθαι, ἀλλ' ἀεὶ τοῦ σώματος ἀναπλέα ἔξιναι, ὥστε ταχὺ πάλιν πάπτειν εἰς ἄλλο σῶμα καὶ ὥσπερ σπειρομένη ἐμφύεσθαι, καὶ ἐκ τούτων Ε ὅμοιος εἶναι τῆς τοῦ Θεού τε καὶ καθαροῦ καὶ μονοειδοῦς ἔννονοσίας. Ἀληθέστετα, Ἐφη, λέγεις, ὁ Κέβης, ὁ Σώκρατες. Τούτων τοίνυν ἔνεκα, ὁ Κέβης, υἱὸν δικαίως φιλομαθεῖς πόσμιοι τ' εἰσὶ καὶ ἀνδρεῖοι, οὐχ ὡν οἱ πολλοὶ ἔνεκά φασιν· η̄ σὺ οἴει; * Οὐ δῆτα ἔγωγε. 84 Οὐ γὰρ ἀλλ' οὕτω λογίσατέ ἀν ψυχὴ ἀνδρὸς φιλοσόφου, καὶ οὐκ ἀν οἰηθείη τὴν μὲν φιλοσοφίαν γρῆναι ἔστην λύειν, λυούσης δὲ ἐκείνης αὐτὴν παραδιδόναι ταῖς ἥδοναις καὶ λύπαις ἔστην πάλιν αὖ ἐγκαταδεῖν καὶ ἔνήνυτον ἔργον πράττειν, Πηνελόπης τινὰ ἐναντίως ἴστὸν μεταχειριζομένην· ἀλλὰ γαλήνην τούτων παρα-

adspectabile, id vero quod ipse videat, mente comprehendendi nec in conspectum cadere: huic igitur liberationi quia existimat non esse repugnandum veri philosophi animus, abstinet voluptatibus, cupiditatibus, doloribus ac timoribus, quantum potest, secum reputans, si quis vehementer gaudeat vel timeat vel doleat vel concupiscat, non tantum ab iis malum, quantum existimaverit quispiam, ipsi accidere, si exempli causa aegrotet vel sumtum aliquem faciat propter cupiditates, sed, quod omnium maximum sit malum atque extremum, hoc ipsi accidere non id reputanti. Quodnam est istud, Socrate? ait Cebes. Quod animus cuiusvis hominis cogitur simul gaudere et dolere vehementer re quapiam et existimare, in quo maxime id patiatur, hoc evidentissimum esse atque verissimum, ut non sit. haec autem maxime sunt res adspectabiles; nonne? Sane quidem. Non igitur in hac affectione maxime constringitur animus corpore? Quo tandem modo? Quia quaeque voluptas ac dolor clavo quasi eum affligit corpori et annexit et corporeum efficit, ita ut vera esse iudicet, quaecumque corpus quoque existimet. eo enim quod idem sentit atque corpus isdemque rebus gaudet, sit, opinor, ut eundem cogatur morem vitaeque institutum sequi, nec umquam ad inferos possit purus pervenire, sed corpore semper inquinatus excedat, ita ut mox rursus cadat in aliud corpus et quasi fatione ingeneretur iccircoque expers sit cum divino et puro et simplice consuetudinis. Verissima, inquit, dicas, Cebes, Socrate. Hanc igitur ob causam, Cebes, ii qui sapientiam recte appetunt temperantes sunt atque fortes, non ob eam quam volgus profert; an tu existimas? Minime vero equidem. Immo vero ita sentiet animus viri philosophi, nec arbitrabitur philosophiam quidem oportere ipsum liberare, ipsum autem, dum illa liberet, voluptatibus ac doloribus sese tradere rursus constringendum opusque irritum facere, quasi Penelopes telam contrario modo texentem; sed ita censet sibi

σκευάζουσα, ἐπομένη τῷ λογισμῷ καὶ ἀεὶ ἐν τούτῳ οὖσα, τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ θεῖον καὶ τὸ ἀδόξαστον θεωμένη καὶ ὡς' ἐκείνου τρεφομένη, * ζῆν τι οὕτως οἰται δεῖν, ἵως ἀν ζῆ, καὶ βέπειδὰν τελευτήσῃ, εἰς τὸ ξυγγενὲς καὶ εἰς τὸ τοιοῦτον ἀφικομένη ἀπηλλάχθαι τῶν ἀνθρωπίνων πεπῶν. ἐπεὶ δὲ τῆς τοιαύτης τροφῆς οὐδὲν δεινὸν μὴ φοβηθῆ, ταῦτα γέ διπτηδεύσασα, ὡς Σιμμία τε καὶ Κέρης, ὅπως μὴ διποκασθεῖσα ἐν τῇ ἀπαλλαγῇ τοῦ σώματος ὑπὸ τῶν ἀνίρων διαφυσηθεῖσα καὶ διαπομένη οῆχηται καὶ οὐδὲν ἔτι οὐδαμοῦ ἔ.

Σιγὴ οὖν ἤγνετο ταῦτα εἰπόντος τοῦ * Σωκράτους C ἐπὶ πολὺν χρόνον, καὶ αὐτός τε πρὸς τῷ εἰρημένῳ λόγῳ ήν ὁ Σωκράτης, ὡς ἰδεῖν ἐφαντεῖτο, καὶ ἡμῶν οἱ πλεῖστοι· Κέρης δὲ καὶ Σιμμίας σμικρὸν πρὸς ἀλλήλω διελεγέσθην. καὶ ὁ Σωκράτης ἴδων αὐτῷ ἥρετο Τί, ἔφη, ὑμῖν τὰ λεχθέντα; μῶν μὴ δοκεῖ ἐνδεῶς λελέχθαι; πολλὰς γὰρ δὴ ἔτι ἔχει ὑποψίας καὶ ἀντιλαβάς, εἴ γε δή τις αὐτὰ μέλλει ἕκανως διεξίνει. εἰ μὲν οὖν τι ἄλλο σκοπεῖσθον, οὐδὲν λέγω· εἰ δὲ *) περὶ τούτων ἀπορεῖτον, μηδὲν ἀποκρήσητε καὶ αὐτοὶ εἰπεῖν καὶ * διεξελθεῖν, εἴ πῃ ὑμῖν φαίνεται D βέλτιον **) λεχθῆναι, καὶ αὐτὸν ἐμὲ ξυμπαραλαβεῖν, εἴ τι μᾶλλον οἶεσθε μετ' ἔμοῦ εὐπορήσειν. Καὶ ὁ Σιμμίας ἔφη Καὶ μήν, ὡς Σώκρατες, τάληθη σοι ἔρω. πάλαι γὰρ ἡμῶν ἐκάτερος ἀπορῶν τὸν ἔτερον προωθεῖ καὶ πελεύει ἔρεσθαι διὰ τὸ ἐπιθυμεῖν μὲν ἀκούσαι, ὀχνεῖν δὲ ὅχλον παρέχειν. μή σοι ἀηδὲς ἔ θειν παροῦσαν ξυμφοράν. Καὶ ὃς ἀκούσας ἐγέλασκε τε ἥρέμας καὶ φησι Βαβαί, ὡς Σιμμία! ἦ που χαλεπῶς ἀν τοὺς ἄλλους * πείσαιμι ἀν-E θρώπους ὡς οὐ ξυμφορὰν ἥγοῦμει τὴν παροῦσαν τύγην, ὅτε γε μηδ' ὑμᾶς δύναμαι πείθειν, ἀλλὰ φοβεῖσθε μὴ δυσκολάτερόν τι νῦν φιάσκειμαι ἦ ἐν τῷ πρόσθεν βίῳ. καὶ, ὡς ἔστι, τῶν κύκνων δοκῶ φαυλότερος ὑμῖν εἶναι τὴν μαντικήν, οἷ, ἐπειδὰν αἴσθωνται διὰ δεῖ αὐτοὺς ἀποθανεῖν, ἔδοντες καὶ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ,

* ἄλλ. εἰ δὲ ἔτι. Πο. εἰ δέ τι.

**) Ιο. βέλτιον ἀν λ.

vivendum esse, quoad vivat, ut harum sibi rerum quietem et tranquillitatem comparet, rationem sequatur semperque studeat verum et divinum et supra opinionem positum spectare eoque ali, quum vero mortuus fuerit, ad cognatum et simile profectus liberetur humanis malis. in hoc vero vitae instituto haud fane periculum est, ne, postquam haec quidem tractavit, Simmia et Cebes, extimescat, ne distractus in excessu corporis a ventis dispersus et diffatus evanescat, nec quicquam amplius usquam sit.

Silentium fuit, quum haec dixisset Socrates, satis diu, et tum ipse de iis quae disputata erant secum meditatus est Socrates, ut adspectus indicabat, tum nostrum plurimi; Cebes vero et Simmias paullulum inter se colloquuti sunt. quod Socrates quum animadvertisset, quaesivit ex iis Quid, inquit, vobis videtur de iis quae disserimus? numquid vobis non satisfaciunt? multas videlicet adhuc habent dubitationes ac reprehensionis ansas, si quis satis ea velit persequi. quodsi aliud quid quaeritis, nihil dico, sin de illis addubitatis, ne cunctemini et ipsi dicere atque exponere, si qua vobis videntur melius posse explicari, et me quoque in quaestionis societatem assumere, si magis arbitramini mecum vobis successurum esse. Tum Simmias At, inquit, Socrate, vera tibi dicam. etenim iam dudum uterque nostrum addubitans alterum urget et instigat ut roget, quoniam cupimus quidem audire, dubitamus vero molestiam tibi exhibere, incommodum tibi fore existimantes propter praesentem calamitatem. Atque ille his auditis risit leniter et Papae, inquit, Simmia! aegre profecto ceteris potero hominibus persuadere, me non pro calamitate habere praesentem casum, quandoquidem neque vobis possum persuadere, sed veremini ne aliquanto difficilior sim, quam in vita praeterita. atque, ut patet, cycnis videor deterior vobis esse ad divinationem, qui, quum sentiunt sibi moriendum esse, canentes etiam praeterito

τότε δὴ πλεῖστα καὶ μάλιστα ἔδουσι, γεγηδόντες ὅτι μὲν- 85
 λουσι παρὰ τὸν θεὸν ἀπίκναι οὐπέρι εἰσι θεράποντες. οἱ δὲ
 ἀνθρώποι διὰ τὸ αὐτῶν δίος τοῦ θανάτου καὶ τῶν κύ-
 πινων καταψεύδονται καὶ φασὶν αὐτοὺς θρηνοῦντας τὸν
 Θάνατον ύπὸ λύπης ἔκάθειν, καὶ οὐ λγόνται ὅτι οὐδὲν
 ἔρνεον ἔδει, ὅταν πεινῇ ἡ φύγοι ἡ τινα ἄλλην λύπην λυ-
 πήται, οὐδὲν αὐτῇ ἡ τε ἀηδῶν καὶ ἡ χελιδῶν καὶ ὁ ἐποψ,
 ἢ δὴ φασὶ διὰ λύπην θρηνοῦντα ἔδειν· ἀλλ' οὕτε ταῦτα
 μοι φαίνεται λυπούμενα ἔδειν οὕτε οἱ κύκνοι, ἀλλ' ἄτε,
 οἶμαι, * τοῦ Ἀπόλλωνος ὅντες μαντικοί τέ εἰσι καὶ προει- B
 δότες τὰ ἐν "Λιδου ἀγαθὰ ἔδουσι τε καὶ τέρπον-
 ται ἐκείνην τὴν ἡμέραν διαφερόντως ἡ δν τῷ ἑπτοσθεν
 χρόνῳ. ἐγὼ δὲ καὶ αὐτὸς ἥγοῦμαι ὁμόδουλός τε εἰναι τῶν
 κύκνων καὶ ἱερὸς τοῦ αὐτοῦ θεοῦ, καὶ οὐ χεῖρον ἐκείνων
 τὴν μαντικὴν ἔχειν παρὰ τοῦ δεσπότου, οὐδὲ δυσθυμότερον
 αὐτῶν τοῦ βίου ἀπαλλάξεσθαι. ἀλλὰ τούτου γε ἔνεκα
 λέγειν τε χρὴ καὶ ἔρωταν ὃ τι ἀν βούλησθε, ζως ἀν οἱ
 Ἀθηναίων ἔνσιν ἄνδρες ἔνδεκα. Καλῶς, ἔφη, λέγεις, ὁ
 Σιμμίας· καὶ ἐγὼ τέ σοι ἔρω ὃ ἀπορῶ, καὶ αὖ ὅδε, ἢ C
 οὐκ ἀποδέχεται τὰ εἰρημένα. ἔμοι γάρ δοκεῖ, ὡς Σώκρα-
 τες, περὶ τῶν τοιούτων θεως ὠςπερ καὶ σοί, τὸ μὲν σαφὲς
 εἰδέναι ἐν τῷ νῦν βίῳ ἡ ἀδύνατον εἰναι ἡ παγχάλεπόν
 τι, τὸ μέντοι αὖ τὰ λεγόμενα περὶ αὐτῶν μὴ οὐχὶ παν-
 τὶ τρόπῳ ἐλέγχειν καὶ μὴ προσαφίστασθαι, πρὸν ἀν παντα-
 γῆ σκοπῶν ἀπείτη τις, πάνυ μαλθακοῦ εἰναι ἀνδρός.
 δεῖν γάρ περὶ αὐτὰ ἐν γέ τι τούτων διαπράξασθαι, ἢ
 μαθεῖν ὅπῃ ἔχει, ἢ εὑρεῖν, ἢ, εἰ ταῦτα ἀδύνατον, τὸν
 γοῦν βέλτιστον τῶν ἀνθρωπίνων λόγων λαβόντα καὶ δυ-
 εῖξε*λεγκτότατον, ἐπὶ τούτου ὄχούμενον ὠςπερ ἐπὶ σχε- D
 δίας, κινδυνεύοντα διαπλεῦσαι τὸν βίον, εἰ μὴ τις δύ-
 ναιτο ἀσφαλέστερον καὶ ἀκινδυνότερον ἐπὶ βεβαιοτέρου
 ὀχήματος, [ἢ] λόγου θείου τινός, διαπορευθῆναι. καὶ δὴ
 καὶ νῦν ἔγωγε οὐκ ἐπαιχνινθόσομαι ἔρεσθαι, ἐπειδὴ καὶ
 σὺ ταῦτα λέγεις, οὐδὲ ἔμαυτὸν αἰτιάσομαι ἐν ὑστέρῳ χρό-

tempore, tum plurimum et maxime canunt, in eo laetantes quod abeundum sibi est ad deum cuius sunt ministri. homines autem propter suum mortis metum etiam de cycnis mentiuntur eosque dicunt, mortem lugentes, prae maerore animam canendo efflare, nec reputant nullam avem canere, quando esuriat vel frigescit aliove dolore afficiatur, ne lusciniam quidem, hirundinem et upupam, quas quidem dicunt propter macrorem lugentes canere; at neque hae mihi videntur dolentes canere neque cycni; ac potius, quippe, opinor, Apollini dicati, fatidici sunt et praevidentes quae apud inferos bona sint canunt et delectantur illo die multo magis quam superiore tempore. ego vero ipse quoque mihi videor conservus esse cyenorū et sacer eidem deo, nec minus illis divinationem habere a domino, neque animo abiectione o vita excedere. itaque, quod ad hoc quidem attinet, dicere debetis et interrogare, quodcumque volueritis, dum Atheniensium permittunt undecimviri. Praeclare, inquit, dicis, Simmias; atque tam ego tibi dicam de quo addubitem, quam hic, quantum non probet dicta. mihi enim videtur, Socrate, de hoc genere fortasse idem quod tibi: ut certi aliquid sciamus in hac vita vel fieri non posse vel plane esse difficile; tamen ea quae super his dicantur, non omni modo examinare, non prius desistentem, quam omnibus ex partibus quaerens succumbat, admodum mollis esse viri; oportere videlicet in illis unum certe horum impetrare, ut vel discamus quomodo se habeant, vel inveniamus, vel, si id fieri nequeat, optimam saltem humanarum rationum sumentes et quae ad refellendum sit difficillima, in eaque vehentes tamquam in rate, periclitantes navigemus per vitam, nisi quis possit tutius magisque extra periculum in firniore navigio, ratione aliqua divina, eam transmittere. atque etiam nunc equidem non verebor interrogare, quum tu quoque haec dicas, nec mihi met ipse hoc crimini dabo postero

νῳ, ὅτι οὐν σύν εἰπον ἂ δημοὶ δοκεῖ. δημοὶ γάρ, ὡς Σώκρατις, ἐπειδὴ καὶ πρὸς δημαυτὸν καὶ πρὸς τόνδε σκοπῶ τὰ εἰρημένα, οὐ πάντα φαίνεται ἵκανως εἰρῆσθαι. Καὶ * ὁ ΕΣΩΚΡΑΤΗΣ "Ισως γάρ, Ἰφη, ὡς ἔταιροι, ἀληθῆ σοι φαίνεται· ἀλλὰ λίγες ὅπῃ δὴ οὐχ ἵκανως. Ταύτη θροιγε, ηδ' δὲ, οὐ δὴ καὶ περὶ ἀρμονίας ἄν τις καὶ λύρας τε καὶ χορδῶν τὸν αὐτὸν τοῦτον λόγον εἴποι, ὡς ηδὲ μὲν ἀρμονία ἀόρατόν τε καὶ ἀσώματον καὶ πάγκαλόν [τι] καὶ θεῖόν ἔστιν ἐν τῇ ἡρμοσμένῃ λύρᾳ, * αὐτὴ δὲ ηδὲ λύρα καὶ αἱ χορδαὶ σώματα τά τε καὶ σωματοιδῆ καὶ ἔνθετα καὶ γεώδη ἔστι καὶ τοῦ θνητοῦ ἔνγγενη. ἐπειδὰν οὖν ηδὲ κατάξῃ τις τὴν λύραν ηδὲ διατέμη ηδὲ καὶ διαδήξῃ τὰς χορδάς, εἰ τις διεσχυρίζοιτο τῷ αὐτῷ λόγῳ ὥσπερ σύ, ὡς ἀνάγκη ἔτι εἶναι τὴν ἀρμονίαν ἐκείνην καὶ μὴ ἀπολωλέναι· οὐδεμία γάρ μηχανὴ [ἄν] εἴη τὴν μὲν λύραν ηδὲ εἶναι διεθρωγυιῶν τῶν χορδῶν καὶ τὰς χορδὰς θνητοιδεῖς οὖσας, τὴν δὲ ἀρμονίαν ἀπολωλέναι τὴν τοῦ θείου τε καὶ ἀθανάτου ὄμοφυα * τε B καὶ ἔνγγενη, προτέραν τοῦ θνητοῦ ἀπολομένην· ἀλλὰ φαίη, ὡς ἀνάγκη ηδὲ που εἶναι αὐτὴν τὴν ἀρμονίαν, καὶ πρότερον τὰ ἔντα καὶ τὰς χορδὰς καταστήσεσθαι πρὶν τι ἐκείνην παθεῖν· — καὶ γάρ οὖν, ὡς Σώκρατες, οἷμαι ἔγωγε καὶ αὐτόν σε τοῦτο ἐντεθυμῆσθαι, ὅτι τοιοῦτόν τι μάλιστα ὑπολαμβάνομεν τὴν ψυχὴν εἶναι, ὥσπερ ἐντεταμένου τοῦ σώματος ἡμῶν καὶ ἔννεχομένου ὑπὸ θερμοῦ καὶ ψυχοῦ καὶ ἔηροῦ καὶ ὑγροῦ καὶ τοιούτων τινῶν, κρᾶσιν εἶναι καὶ ἀρμονίαν αὐτῶν τούτων * τὴν ψυχὴν C ἡμῶν, ἐπειδὰν ταῦτα καλῶς καὶ μετόπις πραθῇ πρὸς ἄλληλα. εἰ οὖν τυγχάνει ηδὲ ψυχὴ οὖσα ἀρμονία τις, δῆλον ὅτι, ὅταν χαλασθῇ τὸ σώμα τὴν ἡμῶν ἀμέτρως ηδὲ ἐπιταθῇ ὑπὸ νόσων καὶ ἄλλων κακῶν, τὴν μὲν ψυχὴν ἀνάγκη εὐθὺς ὑπάρχει ἀπολωλέναι, κατέρρει οὖσαν θειοτάτην, ὥσπερ καὶ αἱ ἄλλαι ἀρμονίαι αἱ τοῦτος φθόγγοις καὶ αἱ ἐν τοῖς τῶν δημιουργῶν ἔργοις πᾶσι, τὰ δὲ λείψαντα τοῦ σώματος ἐκάστου πολὺν χρόνον παραμένειν, ζως ἄν ηδὲ κατακαυθῇ ηδὲ καταστήπῃ. οὐαὶ οὖν πρὸς τοῦτον D τὸν λόγον τί φήσομεν, ζάν τις ἀξιοῖ πρασίνων οὖσαν τὴν

tempore, quod nunc non dixerim quae mihi videantur. mihi enim, Socrate, quando et per me et cum hoc perpendo quae dicta sunt, haud sane videntur satisfacere. Tum Socrates Forfitan, inquit, o amice, verum sit id quod tibi videtur; at dic qua tandem ratione illa non satisfaciant. Hactenus, ait ille, quod etiam de harmonia, lyra et chordis idem quispiam possit dicere, harmoniam quidem esse aliquid adspectum fugiens, incorporale, oppido pulchrum et divinum in lyra concinente, ipsam vero lyram et chordas corpora esse resque corpori similes, compositas, terrenas et mortali cognatas. quocirca quum lyram quis vel fregerit vel disciderit vel etiam ruperit chordas, si quis contendat eadem qua ratione necesse esse harmoniam illam adhuc existare nec perisse: fieri non posse dicens, ut lyra quidem adhuc existet ruptis chordis, ipsaque chordae, mortali illae quidem similes, harmonia autem perierit divino et immortali cognata similisque, et quidem prius quam mortale illud, sed necesse esse uspiam existare adhuc ipsam harmoniam, et fore ut prius ligna chordaeque putrefiant, quam illi quicquam accidat; — etenim arbitror equidem, Socrate, te ipsum hoc mente informasse tale quid potissimum nos iudicare animum esse: quum scilicet intentum quasi sit corpus nostrum et contineatur calido ac frigido, sicco et humido et talibus quibusdam, temperationem esse et harmoniam horum ipsorum animum nostrum, quando haec bene et modice inter se sint temperata. quodsi animus est harmonia aliqua, dubium non est quin, quum remittitur corpus nostrum immodice aut intenditur a morbis aliisque malis, animus quidem necessario statim intereat, licet divinissimus sit, quemadmodum ceterae quoque harmoniae, tum in sonis tum in quibuslibet opificum operibus, reliquiae vero corporis cuiusque diu permaneant, donec vel comburantur vel putrefiant. iam contra hanc rationem vide quid dicturi simus, si quis contendat temperationem esse ani-

ψυχὴν τῶν δν τῷ σώματι δν τῷ καλουμένῳ θενάτῳ πρό-
την ἀπόλλυσθαι.

Διαβλέψας οὖν ὁ Σωκράτης, ὥσπερ τὰ πολλὰ εἰώ-
θει, καὶ μειδιάσας Αἰκατα μέντοι, Ἱφη, λέγει ὁ Σιμμίας.
εἰ οὖν τις ύμων εὐπορώτερος ἐμοῦ, τι οὐκ ἀπεκρίνατο;
καὶ γὰρ οὐ φαύλως ξοκεν ἀπομένῳ τοῦ λόγου. δοκεῖ
μέντοι μοι χρῆναι πρὸ τῆς ἀποκρίσεως ἔτι πρότερον Κί-
βητος ἀκοῦσαι, τι αὐτὸς δεῖ τοῦ λόγῳ, ἵνα χρόνου Ε
δγγενομένου βουλευσώμεθα τι ἡροῦμεν, ἵπειτα ἀκούσαντας
ἢ ἔνγχωρεῖν αὐτοῖς, έάν τι δοκῶσι προσάρδειν, έάν δὲ μή,
οὐτως ἡδη ὑπερδικεῖν τοῦ λόγου. ἀλλ' ἄγε, ηδ' ὅς, ὁ
Κέρβης, λέγε τι ἡδη ὅστις αὐτὸς θράττον ἀπιστίαν παρέχει.
Λέγω δη, ηδ' ὅς ὁ Κέρβης. ἐμοὶ γὰρ φαίνεται ἔτι ἐν τῷ
αὐτῷ ὁ λόγος εἶναι καὶ, δπερ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν ἐλέγομεν,
ταῦτὸν ἔγκλημα ἔχειν. * ὅτι μὲν γὰρ ἡδη ὑμῶν ἡ ψυχὴ καὶ 87
πρὸν εἰς τόδε τὸ εἶδος ἐλθεῖν, οὐκ ἀνατίθεμαι μή οὐχὶ
πάνυ χαριέντως καὶ, εἰ μή ἐπαχθές ἔστιν εἰπεῖν, πάνυ
ἔκανως ἀποδεῖχθαι· ὡς δὲ καὶ ἀποθανόντων ὑμῶν ἔτι
που ἔστιν, οὐ μοι δοκεῖ τῆδε. ὡς μὲν οὐκ ἰσχυρότερον καὶ
στολυχρονιώτερον ψυχὴ σώματος, οὐδὲν ἔνγχωρῷ τῇ Σιμμίου
ἀντιλήψει· δοκεῖ γὰρ μοι πᾶσι τούτοις πάνυ πολὺ δια-
φέρειν. τι οὖν, ἀν φαίη ὁ λόγος, ἔτι ἀπιστεῖς, ἐπειδή γε
ὅδες ἀποθανόντος τοῦ ἀνθρώπου τό γε ἀσθενέστερον ἔτι
οὗ; τὸ δὲ πολὺ χρονιώτερον οὐ δοκεῖ σοι ἀναγκαῖον εἶναι B
ἔτι σώζεσθαι ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ; πρὸς δὴ τοῦτο τόδε
ἐπίσκεψαι εἴ τι λέγω· εἰκόνος γάρ τινος, ὡς ξοικε, κάγὼ
ὥσπερ Σιμμίας δέουμαι. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ δύοισις λέγεσθαι
ταῦτα, ὥσπερ ἄν τις περὶ ἀνθρώπου ὑφάντου πρεξβύ-
τον ἀποθανόντος λέγοι τοῦτον τὸν λόγον, ὅτι οὐκ ἀπό-
λωλεν ὁ ἀνθρωπος, ἀλλ' ἔστι που ἴσως, τεκμήριον δὲ
παρέχοιτο θοιμάτιον δὲ ἡμπείχετο αὐτὸς ὑφηνάμενος, ὅτι
ἔστι σῶν καὶ οὐκ ἀπόλωλε, καὶ εἴ τις ἀπιστοὶ αὐτῷ,

mum eorum quae in corpore insint, ideoque in morte quae dicitur primum interire.

Tum Socrates acrius, ut plerumque solebat, aciem intendens et subrideus Vera sane, inquit, dicit Simmias. quodsi quis vestrum facilius quam ego id expedire potest, cur non respondet? neque enim male videtur impugnasse orationem. videtur tamen mihi necesse esse, antequam respondeamus, audire quid sit quod Cebes reprehendat in oratione, ut tempus et spatium habeamus ad deliberandum, quid nobis dicendum sit, et deinde, quum hos audiverimus, vel assentiamur ipsis, si qua videantur cum nobis concinere, si minus, tum demum defendamus orationem nostram. agendum, inquit, Cebes, dic, quinam te rursus scrupulus pungat et addubitare cogat. Dicam vero, ait Cebes, mihi enim videtur in eodem adhuc stare oratio et eandem quam supra vituperationem subire. de hoc scilicet quod posuimus, animum nostrum ante fuisse quam hauc intraret speciem, sententiam non muto, admodum scite illud et, nisi arrogantiae est id dicere, ita demonstratum esse ut plane satisfaciat; hoc autem, etiam nobis mortuis adhuc uspiam esse animum, non similiter mihi videtur probatum esse. animum non esse validiorem et diuturniorem corpore, hoc quidem non concedo Simmiae id obiciendi; videtur enim mihi in his omnibus satis multum differre. quid igitur, ratio dixerit, adhuc dubitas, quum videoas scilicet, mortuo homine imbecillus adhuc esse? diuturnius vero non videtur tibi necessario adhuc salvum esse hoc tempore? huic quod oppono, vide num id alicuius sit momenti. videtur enim mihi (nam similitudine aliqua, ut patet, mihi quoque, sicut Simmiae, utendum est) hoc similiter dici, ac si quis de sene textore mortuo hoc ipsum dicat: non perire hominem, sed esse uspiam sine dubio, testimonii autem loco proferat pallium quo amictus fuerit ab ipso texto, quod salvum sit nec interierit, et si quis fidem non ha-

ἀνερωτώη πότερον πολυχρονιώτερον ἐστι, τὸ γένος ἀνθρώπου. Σπουδὴν ἡ ἱματίου ἐν χριτᾷ τε ὅντος καὶ φορουμένου, ἀποριναμένου δὲ τίνος ὅτι πολὺ τὸ τοῦ ἀνθρώπου, οὗτοι ἀποδεῖχθαι, ὅτι παντὸς ἄρα μᾶλλον ὁ γε ἀνθρωπὸς σῶς ἐστίν, ἐπειδὴ τό γε ὀλιγοχρονιώτερον οὐκ ἀπόλωλε. τὸ δὲ οἷμα, εἰ Σιμμία, οὐχ οὔτως ἔχει· σκόπει γὰρ καὶ σὺ ἂ λίγων πᾶς γὰρ ἀντί υπολάβοι ὅτι εὑηδεῖς λέγει ὁ τοῦτο λέγων. ὁ γὰρ ὑφάντης ούτος πολλὰ κατατρήψας τοιαῦτα ἱμάτια καὶ ὑρηνάμενος ἐκείνων μὲν ὑστερος ἀπόλωλε πολλῶν ὄντων, τοῦ δὲ * τελευταίου, οἷμα, πρότερος· καὶ οὐδέν τι μᾶλλον τούτου ἔνεκα ἀνθρωπός ἐστιν ἱματίου φαντάτερον οὐδὲ ἀσθενέστερον. τὴν αὐτὴν δὲ ταύτην, οἷμα, εἰκόνα δέξαιτε ἀν καὶ ψυχὴν πρὸς σῶμα, καὶ τις λέγων αὐτὰ * ταῦτα περὶ αὐτῶν μέτρι ἀν μοι φαίνοιτο λέγειν, ὡς ή μὲν ψυχὴ πολυχρόνιόν ἐστι, τὸ δὲ σῶμα ἀσθενέστερον καὶ ὀλιγοχρονιώτερον. ἀλλὰ γὰρ ἀν φαῖη ἐκάστην τῶν ψυχῶν πολλὰ σώματα κατατρίβειν, ἄλλως τε καὶ εἰ πολλὰ ἔτη βιώῃ· εἰ γὰρ ὅτοι τὸ σῶμα καὶ ἀπολλύοιτο ἔτι ζῶντος τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ή ψυχὴ ἀεὶ τὸ κατατριβόμενον ἀνυφαίνοι, ἀνεγκαῖον μέντ' ἀν εἴη **), ἐπόπτει ἀπολλύοιτο ή ψυχὴ, τὸ τελευταῖον ὑφασμα τυχεῖν αὐτὴν ἔχονταν καὶ τούτου μόνου προτέρων ἀπόλλυσθαι· ἀπολομένης δὲ τῆς ψυχῆς τότε ἥδη τὴν φύσιν τῆς ἀσθενείας ἐπιδεικνύοι τὸ σῶμα καὶ ταχὺ σαπὲν διοίχοιτο. ὥστε τούτῳ τῷ λόγῳ οὕπω ἄξιον πιστεύσαντα θυδόσεῖν ὡς, ἐπειδὰν ἀποθάνωμεν, ἔτι που ήμῶν ή ψυχὴ ἐστιν. * εἰ γὰρ τις καὶ πλέον ἔτι τῷ λέγοντι 88 η ἡ ἀ σὺ λέγεις ξυγχωρήσειε, δοὺς αὐτῷ μὴ μόνον ἐν τῷ πρὶν καὶ γενέσθαι ήμᾶς χρόνῳ εἶναι ήμῶν τὴν ψυχήν, ἀλλὰ μηδὲν κωλύειν καὶ, ἐπειδὰν ἀποθάνωμεν, ἐνίων ἔτι εἶναι καὶ ἔσεσθαι καὶ πολλάκις γενήσεσθαι καὶ ἀποθανεῖσθαι αὖθις· οὗτο γὰρ αὐτὸν φύσει ἴσχυρὸν εἶναι, ὥστε πολλάκις γιγνομένην [ψυχὴν] ἀντέχειν· δοὺς δὲ ταῦτα μηκέτι ἐκεῖνο ξυγχωροίη, μὴ οὐ πονεῖν αὐτὴν ἐν ταῖς πολλαῖς γενέσεσι καὶ τελευτῶσάν γε ἐν τίνι τῶν θανάτων παντάπασιν ἀπόλλυσθαι· τοῦτον δὲ τὸν θάνατον καὶ ταύτην τὴν * διάλυσιν

*) ίσ. ταύτα.

**) ίσ. μέντος εἴη.

beat ipsi, interroget, utrum sit diurnius, genus hominum an pallii, quod quidem in usu sit et geratur; et si quis respondeat multo magis hominis naturam, demonstratum esse censeat, omni modo hominem esse saluum, quum id quod citius pereat non interierit. hoc vero, Simmia, non ita se habet; nam perpende etiam tu quae dico; quivis enim iudicabit inepte dicere qui hoc dicat. etenim textor ille, qui multa trivit eiusmodi pallia atque texuit, his quidem multis serius perit, sed postremo, puto, prius; nihil tamen magis inde sequitur hominem esse pallio deteriorem et imbecilliorem. eadem vero, opinor, similitudine uti licebit de animo cum corpore collato, et qui eadem illa de his dicat, consequanea mihi videatur dicere, animum videlicet diurniorem, corpus autem imbecillus esse citiusque perire. unumquemque autem animum dicat ille multa corpora terere, praesertim si multos annos vivat; nam si disfluat corpus atque intereat vivo adhuc homine, animus vero semper id quod teratur rursus contexat, necesse sane esse, quando intereat animus, postremum tum eum vestimentum habere eoque solo priorem interire; extincto autem animo tum denique naturam suam imbecillam patefacere corpus citoque putrescens dilabi. quocirea huic rationi nondum par est fidem habentes nos confidere fore ut nobis mortuis uspiam adhuc sit animus noster. quid enim si quis illi qui hoc contendit etiam plus concedat quam tu dicis, dans ei, non solum ante ortum nostrum animum fuisse. sed nihil impedire quominus etiam post mortem nonnullorum animi adhuc sint et futuri sint et saepius extituri rursusque interituri; tam validum enim natura esse animum ut crebras generationes sustineat; dans vero haec iam illud non concedat, animum non confici multis illis generationibus nec tandem una aliqua de mortibus prorsus extinguui: hanc vero mortem et hanc dissolutionem

τοῦ σώματος, ἡ τῇ ψυχῇ φέρει ὄλεθρον, μηδέναι φαίη εἰδέναι ἀδύνατον γὰρ εἶναι ὄτιοῦν αἰσθάνεσθαι ἡμῶν· εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει *), οὐδενὶ προσήκει **) θάνατον θαφθοῦντι μὴ οὐκ ἀνοήτως θαφθεῖν, ὃς ἂν μὴ ἔχῃ ἀποδεῖξαι ὅτι ἔστι ψυχὴ παντάπασιν ἀθάνατον τε καὶ ἀνώλεθρον· εἰ δὲ μὴ, ἀνάγκην εἶναι ἀεὶ τὸν μέλλοντα ἀποθανεῖσθαι δεδίναι ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ ψυχῆς, μὴ ἐν τῇ νῦν τοῦ σώματος διαζεύξει παντάπασιν ἀπόληται.

Πάντεις οὖν ἀκούσαντεις εἰπόντων αὐτῶν ἀηδῶς διε- C τεθημεῖν, ὡς ὕστερον ἐλέγομεν πρὸς ἄλλήλους, ὅτι ὑπὸ τοῦ Ιητροῦσθεν λόγου σφόδρα πεπισμένους ἡμᾶς πάλιν ἰδόκοντι ἀναταράξαι καὶ εἰς ἀπιστίαν καταβαλεῖν οὐ μόνον τοῖς προ- ειρημένοις λόγοις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ὕστερον μέλλοντα φη- θήσεοθαι, μὴ οὐδενὸς ἄξιοι εἶμεν κριταὶ η̄ καὶ τὰ πρά- γματα αὐτὰ ἀπιστα εἶναι.

ΕΧ. Νὴ τοὺς Θεούς, ὦ Φαίδων, ξυγγνώμην γε ἔχω ὑμῖν· καὶ γὰρ αὐτόν με νῦν ἀκούσαντά σου τοιοῦτόν τι λέγειν πρὸς ἐμαυτὸν ἐπέρχεται Τίνι οὖν πιστεύσομεν λόγῳ; ὡς Δ γὰρ σφόδρα πιθανὸς ὁν, ὃν ὁ Σωκράτης ἔλεγε λόγον, νῦν εἰς ἀπιστίαν καταπέπτωτε. Θαυμαστῶς γάρ μου ὁ λόγος οὗτος ἀν- τιλαμβάνεται καὶ νῦν καὶ ἀεὶ τὸ ἀρμονίαν τινὰ ἡμῶν εἶναι τὴν ψυχήν, καὶ ὥσπερ ὑπέρμηνης με φηδεῖς ὅτι καὶ αὐτῷ μοι ταῦ- τα προϋδέδοκτο. καὶ πάνυ δέομαι πάλιν, ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς, ἄλλου τινὸς λόγου, ὃς με πείσει ὡς τοῦ ἀποθανόντος οὐ ξυναποδνήσκει η̄ ψυχή. λέγε οὖν πρὸς Διός, πή ὁ Σωκρά- της μετῆλθε τὸν λόγον, καὶ πότερον οὐκείνος, ὥσπερ ὑμᾶς Ε φησι, ἐνδηλός τι ἐγένετο ἀχθόμενος η̄ οὗ, ἀλλὰ πράως ἐβοή- θει τῷ λόγῳ, καὶ ἵκανως ἐβοήθησεν η̄ ἐνδεῶς· πάντα ἡμῖν δίειλθε ὡς δύνασαι ἀκριβέστατα.

ΦΑΙΔ. Καὶ μήν, ὦ Ἐχέρωστες, πολλάκις θαυμά- σας Σωκράτη οὐ πάποτε μᾶλλον ἡγάσθην η̄ τότε πα- φαγενόμενος. τὸ * μὲν οὖν ἔχειν ὃ τι λέγοι ἐκείνος, οἶσας 89 οὐδὲν ἄτοπον· ἀλλ' ἔγωγε μάλιστα ἐθαύμασκα αὐτοῦ

*) ίσ. ἔχει.

**) ίσ. προσήκειν.

corporis quae animo afferat perniciem, neminem dicat scire; fieri enim non posse ut quisquam nostrum cognoscatur: hoc autem si ita se habeat, fieri non posse quin insipienter aliquis morti confidat, nisi demonstrare possit animum prorsus immortalem esse interitusque experientem, si minus, necesse esse, cuicunque moriendum sit, eum metuere de animo suo, ne in ea quae insit separatione a corpore penitus intereat.

Nos omnes his auditis, quae illi dixerant, haud suaviter affecti eramus animo, ut serius diximus inter nos, quod, quum superior disputatio magno nobis opere persuasisset, rursus videbantur nobis perturbare et dubitationem nobis iniicere non solum de orationibus ante dictis, verum etiam de iis quae postea essent dicenda, ne viles essemus iudices vel res ipsae incertae essent.

Ech. Et hercle, Phaedo, veniam equidem do vobis; mihi enim ipso te nunc audienti hoc fere mecum loqui in mentem venit: Cui tandem iam fidem habebimus orationi? quippe illius, quae almodum probabili erat, a Socrate expositae rationis fides nunc concidit, mirifice enim ratione illa teneor quum semper tum nunc, harmoniam quandam esse animum nostrum, et recordatus sum propemodum quum explicaretur, mihi ipso iam ante hoc placuisse. ac profecto rursus tamquam ab initio alia mihi opus est ratione, quae mihi persuasura fit, homine moriente non una mori animum. dicitur per Iovem, quomodo Socrates aggressus fit ad disputationem, utrum ipse quoque, ut de vobis fateris, visus fuerit nonnihil commotus esse necne, sed aequo animo opem tulerit rationi, et num satis opis tulerit an parum: haec omnia expone quam potes accuratissime.

Phaed. Ego sane, Echecrate, saepius admiratus Socratem numquam magis eo delectatus sum, quam tum praesens. habuisse quidem ipsum quod diceret, minime admirabile sit, verum ego maxime ipsum admi-

πρῶτον μὲν τοῦτο, ὡς ήδεις καὶ εὐμενῶς καὶ ἀγαμένως τῶν νεανίσκων τὸν λόγον ἀπεδέξατο, ἔπειτα, ήμῶν ὡς δέξεις ἥσθετο ὁ πεπόνθειμεν ὑπὸ τῶν λόγων, ἔπειτα, ὡς τὸν ήμᾶς ίάσατο καὶ ὥσπερ πεφευγότας καὶ ἡτημένους ἀνεκαλέσατο καὶ προῦτεψε πρὸς τὸ παρέπεισθαι τε καὶ ξυποπτεῖν τὸν λόγον.

ΕΧ. Πῶς δῆ;

ΦΑΙΔ. Ἐγὼ έρω. Εἰνυχον γὰρ ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ καθίμενος παρὰ τὴν κλίνην ἐπὶ * χαμαιζήλου τινός, ὁ δὲ Β ἐπὶ πολὺ ὑψηλοτέρου η̄ ἐγώ. καταψήσας οὖν μου τὴν κεφαλὴν καὶ ξυμπιέσας τὰς ἐπὶ τῷ αὐχένι τρίχας (εἰώθει γάρ, ὅποτε τύχοι, παλέσιν μου εἰς τὰς τρίχας) Αὔχιον δή, ἔφη, ἵσως, ὡς Φαιδων, τὰς καλὺς ταύτας κόμας ἀποκερεῖ. "Εοικεν, η̄ν δ' ἐγώ, ὡς Σώκρατες. Οὖν, ἂν γε ἐμοὶ πείθῃ. Ἀλλὰ τι; η̄ν δ' ἐγώ. Τήμερον, ἔφη, κάγὼ τὰς ξυνὰς καὶ σὺ ταύτας, ἐάνπερ γε ήμιν ὁ λόγος τελευτῆσῃ καὶ μὴ δυνάμεθα αὐτὸν ἀναβιώσασθαι. καὶ ἐγωγ' ἂν * εἰ σὺ εἴην C καὶ με διαφύγοι ὁ λόγος, ἐνορφον ἂν ποιησαίμην ὥσπερ Ἀργεῖοι, μὴ πρότερον κομήσειν, πρὸν ἂν νικήσω ἀναμαχόμενος τὸν Σιμμίον τε καὶ Κέβητος λόγον. Ἀλλ', η̄ν δ' ἐγώ, πρὸς δύο οὐδ' ὁ Ἡρακλῆς λέγεται οὗός τε εἶναι. Ἀλλὰ καὶ ἐμέ, ἔφη, τὸν Ἰόλεων παρακάλει, ἵως ἔτι φῶς ἔστιν. Παρακαλῶ τοίνυν, ἔφην, οὐχ ὡς Ἡρακλῆς, ἀλλ' ὡς Ἰόλεως τὸν Ἡρακλῆ. Οὐδὲν διοίσει, ἔφη. ἀλλὰ πρῶτον εὐλαβηθῶμέν τι πάθος μὴ πάθωμεν. Τὸ ποῖον; η̄ν δ' ἐγώ. Μὴ γενώμεθα, η̄ δ' ὅς, μισολό*γοι, ὥσπερ οἱ D μισάνθρωποι γιγνόμενοι· ὡς οὐκ ἔστιν, ἔφη, ὃ τι ἄν τις μεῖζον τούτου κακὸν πάθοι η̄ λόγους μισήσας. γίγνεται δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τρόπου μισολογία τε καὶ μισανθρωπία. η̄ τε γὰρ μισανθρωπία ἐνδύεται ἐκ τοῦ σφόδρα τινὶ πιστεῦσαι ἄνευ τέχνης καὶ ἡγήσασθαι, παντάπασι τε ἀληθῆ εἶναι καὶ ὑγιᾶ καὶ πιστὸν τὸν ἄνθρωπον, ἔπειτα ὀλίγον ὕστερον εὑρεῖν τοῦτον πονηρόν τε καὶ ἀπιστον, καὶ αὖθις

ratus sum primum de hoc, quod tam libenter et benevolē tantaque cum approbatione iuvenum disputationem acciperet, deinde, quod tam acute perspiceret animorum nostrorum commotionem disputationibus illis excitatam, tum, quam bonam nobis medicinam adhiberet nosque quasi fugientes ac victos revocaret et impelleret ad sequendum unaque investigandam quaestionem.

Ech. Quo tandem pacto?

Phaed. Ego dicam. etenim forte ad ipsius dextram sedebam prope lectum in sella humili, ille vero in multo editiore quam ego. iam denudans caput meum et comprimens capillos in cervice (consueverat enim quandoque ludens capillos meos tractare) Cras igitur, inquit, ni fallor, Phaedo, pulchras hasce comas tondebis. Videtur vero, inquam, Socrate. Non, si quidem mihi obtemperas. Quid ita? inquam. Hodie, inquit, et ego meas et tu tuas, si quidem ratio nostra interierit nec in vitam revocare eam potuerimus. ac ego quidem, si tu essem et ratio mihi elaberetur, iusurandum darem, sicut Argivi, non prius me comam esse nutriturum, quam vicissim repugnans contra Simniae et Cebetis rationem. At, inquam, contra duos ne Hercules quidem dicitur aliquid potuisse. Itaque me quoque, inquit, ut Iolaum advoca, dum lux est. Advoço igitur, inquam, non ut Hercules, sed ut Iolaus Herculem. Nihil intererit, inquit. at ante omnia caueamus, ne quid nobis accidat. Quid tandem? inquam. Ne rationum, inquit, osores sianus, quemadmodum qui hominum osores existunt; neque enim manus est malum, inquit, quod cuiquam accidere possit, quam hoc, rationum odium habere. existit autem eodem modo rationum et hominum odium. hominum enim odium animum nostrum subit, si cui nimiam fidem habemus artis expertes eumque arbitramur plane verum esse, sincerum ac fidum hominem, paullo post autem eum deprehendimus pravum et infidum, rursusque

τερον· καὶ ὅταν τοῦτο πολλάκις πάθη τις, καὶ ὑπὸ τούτων μάλιστα, οὓς ἂν ἡγήσαιτο οἰκειοτάτους τε καὶ ἐταιροτάτους, τε^{*}λευτῶν δὴ θαμὰ προσκρούσων μισεῖ τε πάντας Ε καὶ ἥγεῖται οὐδινὸς οὐδὲν ὑγίεις εἶναι τὸ παράπαν· ἢ οὐκ ἥσθησαι οὕτω τοῦτο γιγνόμενον; Πάνυ γε, ἣν δ' ἔγω. Οὐκοῦν, ἢ δ' ὅς, αἰσχρὸν καὶ δῆλον ὅτι ἀνευ τέχνης τῆς περὶ τάνθρωπια ὁ τοιοῦτος χρῆσθαι ἐπιχειρεῖ τοῖς ἀνθρώποις; εἰ γάρ που μετὰ τέχνης ἐχρῆτο, ὥσπερ Ηγει, οὕτως ἀν ἡγήσατο, τοὺς μὲν χρηστοὺς καὶ πονηροὺς *σφόδρα ὄλιγους εἶναι ἐκατέρους, τοὺς δὲ μεταξὺ πλει-⁹⁰ στους. Πῶς λέγεις; ἣν δ' ἔγω. "Ωςπερ, ἢ δ' ὅς, περὶ τῶν σφόδρα σμικρῶν καὶ μεγάλων· οἵτινες τι σπανιώτερον εἶναι ἢ σφόδρα μέγαν ἢ σφόδρα σμικρὸν ἔξενυθεῖν ἀνθρώπον ἢ κύνα ἢ ἄλλο ὄτιοῦν; ἢ αὖ ταχὺν ἢ βραδύν, ἢ καλὸν ἢ αἰσχρόν, ἢ λευκὸν ἢ μέλανα; ἢ οὐκ ἥσθησαι ὅτι πάντων τῶν τοιούτων τὰ μὲν ἄκρα τῶν ἵσχατων σπάνια καὶ ὄλιγα, τὰ δὲ μεταξὺ ἄφθονα καὶ πολλά; Πάνυ γε, ἣν δ' ἔγω. Οὐκοῦν οἵτινες, ἔφη, εἰ πονηρίας * ἀγῶν προτεθείη, Β πάνυ ἀν ὄλιγους καὶ ἐνταῦθα τοὺς πράτους φανῆναι; Εἰ-¹⁰κός γε, ἣν δ' ἔγω. Εἰκὸς γάρ, ἔφη· ἀλλὰ ταύτη μὲν οὐκ δημοιοι οἱ λόγοι τοῖς ἀνθρώποις εἰστίν, ἀλλὰ σοῦ νῦν δὴ προάγοντος ἔγω ἐφεσπόμην, ἀλλ' ἐκείνη ἢ, ἐπειδάν τις πιστεύσῃ λόγῳ τινὶ ἀληθεῖ εἶναι ἀνευ τῆς περὶ τοὺς λό-²⁰γους τέχνης, καπέται ὄλιγον ὕστερον αὐτῷ δόξῃ φευ-¹¹δῆς εἶναι, ἐνίστε μὲν ὅν, ἐνίστε δ' οὐκ ὅν, καὶ αὐθίς ἔτερος καὶ ἔτερος· καὶ μάλιστα δὴ οἱ περὶ τοὺς ἀντιλο-³⁰γίκους λόγους διατρίψαντες οἴσθ' ὅτι τελευτῶντες οἴον-¹² C ται σοφώτατοι γεγονέναι καὶ κατανενοηκέναι μόνοι, ὅτι οὕτε τῶν πραγμάτων οὐδενὸς οὐδὲν ὑγίεις οὐδὲ βέβαιον οὕτε τῶν λόγων, ἀλλὰ πάντα τὰ ὅντα, ἀτεχνῶς ὥσπερ ἐν Εὔριπῳ, ἄνω καὶ κάτω στρέφεται καὶ χρόνον οὐδένας ἐν οὐδενὶ μένει. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφην ἔγω, ἀληθῆ λέ-⁴⁰γεις. Οὐκοῦν, ὡς Φαιδων, ἔφη, οἰκτρὸν ἀν εἴη τὸ πά-¹³θος, εἰ, ὅντος δὴ τινος ἀληθοῦς καὶ βεβαιού λόγου καὶ

alium; et si cui id saepius accidit, et maxime quidem ab his, quos existimavit familiarissimos et amicissimos, tandem, quum crebro offendit, odit omnis, nec quicquam censet omnino in quopiam esse sincerum. an non animadvertisisti hoc ita fieri? Sane quidem, inquam. Estne, inquit, turpe atque perspicuum, artis ad res humanae spectantis expertem aggredi illum hominibus uti? nam si ex arte iis uteretur, ita ut res est censeret, proborum et improborum perpaucum esse numerum, eorum vero, qui inter utrosque medii essent, maximum. Quomodo dicis? inquam. Quemadmodum, inquit, de admodum parvis et magnis: putasne rarius quicquam esse, quam valde magnum vel valde parvum invenire hominem aut canem aut aliud quid? vel etiam celerem aut tardum, pulchrum aut deformem, album aut nigrum? nonne animadvertisisti omnium id genus extrema et ultima rara et pauca esse, media vero larga et multa? Sane quidem, inquam. Putasne igitur, inquit, si improbitatis certamen institueretur, fore ut in hoc etiam genere pauci reperirentur primi? Consentaneum id quidem est, inquam. Consentaneum vero, inquit; nec tamen in eo similes sunt rationes hominum (te enim nunc praeeuntem sequuntur sum), sed in hoc, quod, si quis credit rationem aliquam veram esse, artis ad rationes spectantis expers, et deinde non ita multo post ipsi videtur falsa esse, quae interdum falsa est, interdum non est, et rursus alia atque alia; maxime vero eos, qui in rationibus adversariis studium ponunt, nosti ad extremum arbitrari sapientissimos se extitisse solosque perspectum habere, neque in re ulla quicquam vel sincerum vel stabile inesse neque in ratione quapiam, sed omnia quae existent, prorsus ut in Euripo, sursum deorsum agitari nec ad ullum punctum temporis alicubi manere. Sane quidem, inquam, vera dicis. Nonne igitur, Phaedo, miserabilis esset affectio, si quis, licet extaret vera aliqua et stabilis ratio, quae posset etiam

δυνατοῦ κατανοῆσαι, ἔπειτα διὰ * τὸ παραγίγνεσθαι τοιού· Δοις τισὶ λόγοις τοῖς αὐτοῖς τοτὲ μὲν δοκοῦσιν ἀληθέσιν εἶναι, τοτὲ δὲ μή, μὴ ἐαυτὸν τις αἰτιῶτο μηδὲ τὴν ξαντοῦ ἀτεχνίαν, ἀλλὰ τελευτῶν διὰ τὸ ἀλγεῖν ἄσμενος ἐπὶ τοὺς λόγους ἀφ' ξαντοῦ τὴν αἰτίαν ἀπώσωτο, καὶ ἥδη τὸν λοιπὸν βίον μισῶν τε καὶ λοιδορῶν τοὺς λόγους διατελοῖ, τῶν δὲ ὄντων τῆς ἀληθείας τε καὶ ἐπιστήμης στερηθεῖται; Νὴ τὸν Δία, ἦν δ' ἕγω, οἰκτρὸν δῆτα. Πρῶτον μὲν τοῖνυν, ἔφη, τοῦτο εὐλαβηθῶμεν καὶ μὴ παριώμεν εἰς τὴν * ψυχὴν, ὡς τῶν λόγων κινδυνεύει οὐδὲν Εὐγίες εἶναι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὅτι ἡμεῖς οὕπω ὑγιῶς ἔχομεν, ἀλλ' ἀνδριστέον καὶ προδυμητέον ὑγιῶς ἔχειν, σοὶ μὲν οὖν καὶ τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦ ἔπειτα βίου παντὸς ἔνεκα, ἐμοὶ δὲ αὐτοῦ ἔνεκα τοῦ θανάτου· ὡς κινδυνεύω ἔγωγε ἐν τῷ παρόντι περὶ αὐτοῦ τούτου οὐ φιλοσόφως ἔχειν, ἀλλ' ὥσπερ οἱ πάνυ ἀπαίδευτοι φιλονείωσι. καὶ γὰρ ἔκεινοι ὅταν περὶ τοῦ ἀμφισβητήσωσιν, ὅπῃ μὲν ἔχει περὶ ὃν ἂν ὁ λόγος ἢ οὐ φροντίζουσιν, ὅπως δὲ ἢ αὐτοὶ ἔθεντο ταῦτα δόξει τοῖς παροῦσι, τοῦτο προδυμοῦνται. καὶ ἕγω μοι δοκῶ ἐν τῷ παρόντι τοσοῦτον μόνον ἔκεινων διοίσειν· οὐ γὰρ ὅπως τοῖς παροῦσιν ἢ ἕγω λέγω δόξει ἀληθῆ εἶναι προδυμήσομαι, εἰ μὴ εἴη πάρεργον, ἀλλ' ὅπως αὐτῷ ἐμοὶ ὅτι μάλιστα δόξει οὗτως ἔχειν. λογίζομαι γάρ, ὡς φίλε ἔταιρε (καὶ θέασαι ὡς πλεονεκτικῶς), εἰ μὲν τυγχάνει ἀληθῆ ὄντα ἢ λέγω, παλῶς δὴ ἔχει τὸ πεισθῆναι, εἰ δὲ μηδέν ἔστι τελευτήσαντι, ἀλλ' οὖν τοῦτον γε τὸν χρόνον αὐτὸν τὸν πρὸ τοῦ θανάτου ἥττον τοῖς παροῦσιν ἀηδῆς ἔσομαι ὁδυρόμενος· ηδὲ ἄγνοιά μοι αὐτῇ οὐ ξυνδιατελεῖ (πακόν γὰρ ἂν ἦν), ἀλλ' ὀλίγον ὑστερον ἀπολεῖται. παρεσκευασμένος μὲν δή, ἔφη, ὡς Σιμμίας τε καὶ Κέβης, οὐτωσὶ ἔρχομαι ἐπὶ τὸν λόγον· ὑμεῖς μέντοι, ἂν ἐμοὶ πείθησθε, σμικρὸν * φροντίσαντες Σωκράτους, τῆς δὲ ἀληθείας πολὺ μᾶλλον, ἐὰν μέν τι ὑμῖν δοκῶ ἀληθὲς λέγειν, ξυνομολογήσατε, εἰ δὲ μή, παντὶ λόγῳ ἀντιτείνετε, εὐλαβούμενοι ὅπως μὴ ἕγω ὑπὸ προδυμίας

perspici, tamen, quia interfueret eiusmodi rationibus expositis, quae eadem modo verae ipsi essent visae modo falsae, non sibi ipsi culpam attribueret nec suac artis ignorationi, sed ad **extremum** molestiam capiens libenter culpam a se demotam in orationes inferret, et iam reliquam per vitam perpetuo et odio et obiurgatione insectaretur orationes, rerum vero ipsarum et veritate et cognitione privaretur. Et hercle, inquam, misera- bilis esset affectio. Ante omnia igitur, inquit, hoc ca- veamus nec animum inducamus, nullam fere rationem sanam esse, sed potius hoc, nos nondum sanos esse, sed viriliter nobis esse agendum atque entendum, ut sani existamus; et tibi quidem ceterisque totius posterae vi- tiae causa, inibi vero ipsius mortis gratia; quippe videor equidem in praesentia, quod ad hanc ipsam attinet, non pro philosopho me gerere, sed, quemadmodum illi qui a doctrina prorsus abhorrent, pro contentionis cupidio. etenim hi quoque, si de re quapiam ambigunt, non hoc, quomodo res se habeat, de qua disceptetur. curant, sed, ut quod ipsi statuunt id videatur praesentibus, contendunt. atque ego mihi videor in praesentia hoc tantum ab illis differre: non enim, ut praesentibus quae ego dicam videantur vera esse, enisurus sum, nisi si obiter id fieri, sed ut inibi ipsi quam maxime videantur se sic habere. ratiocinor enim ita, o care amice (et vide quantopere in rem meam): si vera sunt quae dico, operae pretium est persuaderi, sin nihil est mortuis, hoc ipso saltem tempore ante mortem meam minus praesentibus molestus ero lamentando; ignoratio vero haec mihi non manebit (malum enim esset), sed paullo post tolletur. ita igitur paratus, inquit, Simmia et Cebes, aggredior ad quaestionem; vos autem, si mihi obtemperatis, parum curantes Socratem, veritatem autem multo magis, si quid vobis videor veri dicere, assenti- minni, si minus, omni ratione repugnare, caventes ne

ἄμα ἐμαυτον τε καὶ ύμᾶς ἔξαπανήσας, ὡςπερ μέλιττα, τὸ
κέντρον ἐγκαταλιπὼν οἰχήσομαι.

Ἄλλ' ίτέον, Ἱφη. πρῶτον μὲν μι τὸ πομηνήσατε ἂν ἐλί-
γετε, ἂν μὴ φαίνωμαι μεμνημένος. Σιμμίας μὲν γάρ, ὡς
ἔγρψας, ἀποιτεῖ τε καὶ φοβεῖται μὴ ἡ ψυχὴ ὅμως καὶ
θειότερον καὶ κάλλιον ὃν τοῦ * σώματος προσπολλύηται D
ἐν ἀρμονίᾳς εἶδε οὖσα· Κέβης δὲ μοι Ἰδοξεῖ τοῦτο μὲν
ἴμοι ἔνγχωρεῖν, πολυχρονιώτερόν γε εἶναι ψυχὴν σώματος,
ἄλλὰ τόδε ἄδηλον παντί, μὴ πολλὰ δὴ σώματα καὶ πολλά-
κις κατατρίψασα ἡ ψυχὴ τὸ τελευταῖον σῶμα καταλιποῦσα
νῦν αὐτὴ ἀπολλύηται, καὶ ἦ αὐτὸ τοῦτο θάνατος, ψυχῆς
ὅλεθρος, ἐπει σῶμά γ' ἀεὶ ἀπολλύμενον οὐδὲν παύεται.
ἄρα ἄλλ', ἡ ταῦτ' ἔστιν, ὡς Σιμμία τε καὶ Κέβης, ἂν δεῖ
ἡμᾶς ἐπισκοπεῖσθαι; Ξυνωμολογεῖτην δὴ * ταῦτ' εἶναι Σ
ἄμφω. Πότερον οὖν, Ἱφη, πάντας τοὺς ἐμπροσθεν λόγους
οὐκ ἀποδέχεσθε, ἡ τοὺς μὲν, τοὺς δ' οὐ; Τοὺς μὲν, ἐφά-
την, τοὺς δ' οὐ. Τι οὖν, ἡ δ' ὅς, περὶ ἐκείνου τοῦ λό-
γου λέγετε, ἐν ᾧ ἐφαμεν τὴν μάθησιν ἀνάμνησιν εἶναι,
καὶ τούτου οὗτος ἔχοντος ἀναγκαῖος ἔχειν ἄλλοθι που
πρότερον ἡμῶν εἶναι τὴν ψυχὴν, πρὶν ἐν τῷ * σώματι γε
ἐνδεθῆναι; Ἐγὼ μὲν, Ἱφη ὁ Κέβης, καὶ τότε θαυμαστῶς
ὡς ἐπεισθην ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ νῦν ἔμμένω ὡς οὐδενὶ λόγῳ.
Καὶ μήν, Ἱφη ὁ Σιμμίας, καὶ αὐτὸς οὗτος ἔχω, καὶ πά-
ντα ἄν θαυμάζοιμι εἴ μοι περὶ γε τούτου ἄλλα ποτὲ ἔτι δό-
ξειεν. Καὶ ὁ Σωκράτης Ἀλλ' ἀνάγκη σοι, Ἱφη, ὡς ξένε
Θηβαῖς, ἄλλα δόξαι, ἐάνπερ μείνῃ ἥδε ἡ οἰησις, τὸ ἀρμο-
νίαιν μὲν εἶναι ξύνθετον πρᾶγμα, ψυχὴν δὲ ἀρμονίαν τινὰ
ἐκ τῶν κατὰ τὸ σῶμα ἐντεταμένων ξυγκεῖσθαι. οὐ γάρ
που ἀποδέξει γε σαντοῦ λέγοντος ὡς πρότερον ἥν ἀρμο- B
νία ξυγκειμένη, πρὶν ἐκεῖνα εἶναι ἐξ ὅν ἔδει αὐτὴν ξυντε-
θῆναι· ἡ ἀποδέξει; Οὐδαμῶς, Ἱφη, ὡς Σωκρατες. Αἰσθά-
νει οὖν, ἡ δ' ὅς, ὅτι ταῦτά σοι ξυμβαίνει λέγειν, ὅταν
φῆς μὲν εἶναι τὴν ψυχὴν, πρὶν καὶ εἰς ἀνθρώπου εἶδός τε
καὶ σῶμα ἀφικέσθαι, εἶναι δὲ αὐτὴν ξυγκειμένην ἐκ τῶν οὐδέ-

prae studio et me ipsum et vos decipiens, tamquam apis, aculeo relicto aufugiam.

Sed agenda est res, inquit. primum in memoriam mihi reducete ea quae dixistis, si non satis videbor meminisse. Simmias enim, ut opinor, addubitat ac vereatur, ne animus, licet et divinior et pulchrior sit corpore, prius tamen intereat, quippe qui harmoniae sit species; Cebes autem mihi visus est hoc mihi concedere, diuturniorem esse animum corpore, sed hoc neminem fore quin vereatur, ne animus, ubi multa corpora ac saepius triverit, postremum corpus relinquens ipse iam intereat et hoc ipsum mors sit, animi interitus; nam corpus quidem numquam non interire. num alia quae-dam, an haec sunt, Simmia et Cebes, quae nos oporteat anquirere? Confessus est uterque haec ipsa esse. Utrum igitur, inquit, omnes superiores rationes relictis, an alias probatis, alias reprobatis? Probamus, inquiunt, alias, alias non probamus. Iam quid, inquit, de illa ratione sentitis qua posuimus, discere esse recordari, et, si hoc ita se haberet, necessario effici, ut usquam alibi fuisse animus noster antequam corpore illigatus esset? Evidem, ait Cebes, hoc et tum mirum quam persuasum habui et nunc sto in hac, ut in alia nulla, ratione. Quin ego quoque, ait Simmias, ita affectus sum, et valde mirarer si mihi de hoc genere aliter umquam videretur. Tum Socrates At necesse fano est, inquit, hospes Thebane, aliter tibi videri, siquidem stat haec sententia, harmoniam esse rem compositam, animum vero harmoniam quandam e rebus in corpore intentis conflatam. numquam enim te ipsum probabis dicentem, prius fuisse harmoniam conflatam, quam ea ex quibus eam oportuerit componi; an probabis? Minime vero, inquit, Socrate. Iamne intelligis, inquit, accidere tibi ut hoc dicas, si posueris, fuisse quidem animum, priusquam in hominis formam ac corpus veniret, fuisse autem conflatum ex iis quae nondum fue-

πω ὅντων; οὐ γάρ δὴ ἀρμονία γέ σοι τοιοῦτόν ἔστιν, φ
ἀπεικάζεις, ἀλλὰ πρότερον καὶ ἡ λύρα καὶ αἱ χορδαὶ καὶ οἱ
φθόγγοι ἔτι ἀνάρμοστοι ὅντες γίγνονται, τελευταῖον δὲ πάν- C
τιν ἔννοσταται ἡ ἀρμονία καὶ πρῶτον ἀπόλλυται. οὗτος οὖν
σοι ὁ λόγος ἔκεινος πᾶς ἔννοσται; Οὐδαμῶς, ἔφη ὁ Σιμίας.
Καὶ μήν, η̄ δ' ὅς, πρέπει γε, εἴπερ τῷ ἄλλῳ λόγῳ, ἔννοστος
εἶναι καὶ τῷ περὶ ἀρμονίας. Πρέπει γάρ, ἔφη ὁ Σιμίας.
Οὗτος τοινυν, ἔφη, σοι οὐ ἔννοστός ἀλλ' ὅρα· πότερον αἰ-
φεῖ τῶν λόγων, τὴν μάθησιν ἀνάμνησιν εἶναι, η̄ ψυχὴν ἀρ-
μονιαν; Πολὺ μᾶλλον, ἔφη, ἔκεινον, ὥς Σώκρατες· ὅδε μὲν
γάρ μοι γέγονεν ἄνευ ἀποδείξεως μετὰ εἰκότος τινὸς καὶ
* εὐπρεπείας, ὅθεν καὶ τοῖς πολλοῖς δοκεῖ ἀνθρώποις· ἐγὼ δ
δὲ τοῖς διὰ τῶν εἰκότων τὰς ἀποδείξεις ποιουμένοις λόγοις
ἔννοιαν οὖσιν ἀλαζόσι καὶ, ἂν τις αὐτοὺς μὴ φυλάττηται, εὖ
μάλα ἔξαπατῶσι, καὶ ἐν γεωμετρίᾳ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀπα-
σιν. ὁ δὲ περὶ τῆς ἀναμνήσεως καὶ μαθήσεως λόγος δι' ὑπο-
θέσεως ἀξίας ἀποδέξασθαι εἰρηται. ἐφόήθη γάρ που, οὗτος
ἡμῶν εἶναι η̄ ψυχή, καὶ πρὶν εἰς σῶμα ἀφικέσθαι, ὥσπερ
αὐτῆς ἔστιν η̄ οὐσία ἔχουσα τὴν ἐπωνυμίαν τὴν τοῦ δὲ ἔστιν·
ἐγὼ * δὲ ταύτην, ὡς ἔμαυτὸν πείθω, ἕκανῶς τε καὶ ὅρθῶς E
ἀποδέδεγμαι. ἀνάγκη οὖν μοι, ὡς Ιοκε, διὰ ταῦτα μήτε
ἔμαυτοῦ μήτε ἄλλου ἀποδέξασθαι λέγοντος ὡς ψυχή ἔστιν
ἀρμονία. Τί δέ, η̄ δ' ὅς, ὥς Σιμία, τῆδε *); δοκεῖ σοι
ἀρμονίᾳ η̄ ἄλλῃ τινὶ ἔννοδεσι προσήκειν ἄλλως πῶς ἔχειν * η̄ 93
ώς ἂν ἔκεινα ἔχῃ ἐξ ὧν ἀν ἔνγκείται; Οὐδαμῶς. Οὐδὲ
μήν ποιεῖν τι, ὡς ἔγωμαι, οὐδέ τι πάσχειν ἄλλο παρ' ἀν
ἔκεινα η̄ ποιῇ η̄ πάσχῃ. Εὐνέφη. Οὐκ ἄρα ἡγείσθαι γε
προσήκει ἀρμονίαν τούτων ἐξ ὧν ἀν ἔντεθῆ, ἀλλ' ἐπε-
σθαι. Εἰνεδόκει. Πολλοῦ ἄρα δεῖ ἐναντίᾳ γε ἀρμονίαν
κινηθῆναι η̄ φθέγξασθαι η̄ τι ἄλλο ἐναντιωθῆναι τοῖς αὐ-
τῆς μέρεσιν. Πολλοῦ μέντοι, ἔφη. Τί δέ; οὐχ οὗτος
ἀρμονία πέφυκεν εἶναι ἔκάστη ἀρμονία, ὡς ἀν ἀρμοσθῇ;
Οὐ μανθάνω, ἔφη. *Η οὐχί **), η̄ * δ' ὅς, ἐὰν μὲν μᾶλλον B
ἀρμοσθῇ καὶ ἐπὶ πλέον, εἴπερ ἐνδέχεται τοῦτο γίγνεσθαι,

*) ίσ. τό δε.

**) ίσ. Η οὐχί η̄ Οὐχί.

rint? non enim harmonia tibi tale quid est quale id cum quo eam comparas, sed prius sunt et lyra et chordae et soni adhuc discepantes, omnium vero postrema conflatur harmonia et prima perit. haec igitur ratio quomodo cum illa tibi concinet? Nullo vero modo, ait Simmias. Atqui, inquit, decet hanc de harmonia rationem, si quamquam, concinere. Decet vero, ait Simmias. Haec tame, inquit, non concinit; at vide: utram eligis de his rationibus, discere esse recordari, au, animum harmoniam? Multo magis, inquit, illam, Socrate; haec enim ratio mihi obtigit fine demonstratione, verisimilitudinem quandam ac speciem sequuto, ex quo etiam plerisque probatur hominibus; ego vero rationes quae e verisimilibus demonstrationes ducant, scio esse vanas et, nisi quis ab iis caveat, vehementer decipere, tum in geometria tum in reliquis omnibus. illa vero de reminiscendo ac discendo ratio ex principio approbatione digno posita est. ponebatur videlicet, animum nostrum etiam ante quam in corpus veniret, perinde existare atque proprium ipsius esse id quod vere esse diceretur; ego vero hanc rationem, ut mihi persuadeo, fatis recte que probavi. quocirca necesse est, ut patet, me neque mihi ipsi neque alteri assentiri dicenti, animum esse harmoniam. Quid vero, inquit, Simmia, hoc? num videtur tibi in harmoniam vel aliam quampiam compositionem cadere ut aliter se habeat quam illa se habeant e quibus constet? Nullo vero pacto. Neque etiam ut agat quid, opinor, vel patiatur praeter id quod illa vel agant vel faciant. Concessit. Non igitur in harmoniam cadit ut regat ea ex quibus composita est, sed ut sequatur. Probavit. Multum ergo abest ut harmonia moveatur vel sonet vel aliud quid faciat contra atque partes ipsius. Multum vero, inquit. Quid? nonne quaevis harmonia ita natura est comparata, prout temperata est? Non intelligo, inquit. Nonne, inquit, si magis temperata est atque intentius, siquidem hoc fieri potest,

μᾶλλον τε ἄν ἀρμονία εἶη καὶ πλείων, εἰ δ' ἡττόν τε καὶ
ἐπ' ἔλαττον, ἡττόν τε καὶ ἔλάττων; Πάνυ γε. Ἡ οὖν ἐστι
τοῦτο καὶ περὶ ψυχῆν, ὥστε καὶ κατὰ τὸ σμικρότατον [μᾶλ-
λον] ἐτέραν ἐτέρας [ψυχῆς] ἐπὶ πλέον καὶ μᾶλλον ἡ ἐπ'
ἔλαττον καὶ ἡττόν αὐτὸ τοῦτο εἶναι, ψυχήν; Οὐδ' ὑπωστι-
οῦν, ἢφη. Φέρε δή, ἔφη, πρὸς Διός· λέγεται ψυχὴ ἡ μὲν
νοῦν τε ἔχειν καὶ ἀρετὴν καὶ εἶναι ἀγαθή, ἡ δὲ ἄνοιάν τε
καὶ μοχθηρίαν καὶ εἶναι κακή· καὶ ταῦτα ἀληθῶς λέγεται. C
Ἀληθῶς μέντοι. Τῶν οὖν τιθεμένων ψυχὴν ἀρμονίαν εἶναι
τι τις φήσει ταῦτα ὄντα εἶναι ἐν ταῖς ψυχαῖς, τὴν τε ἀρετὴν
καὶ τὴν κακίαν; πότερον ἀρμονίαν εὐ τιν' ἄλλην καὶ ἀναρμο-
νίαν; καὶ τὴν μὲν ἡρμόσθαι, τὴν ἀγαθήν, καὶ ἔχειν ἐν αὐτῇ
ἀρμονίᾳ οὐσῃ ἄλλην ἀρμονίαν, τὴν δὲ ἀνάρμοστον αὐτήν τε εἰ-
ναι καὶ οὐκ ἔχειν ἐν αὐτῇ ἄλλην; Οὐκ ἔχω ἔγωγε, ἔφη ὁ Σιμ-
μίας, εἰπεῖν· δῆλον δὲ ὅτι τοιαῦτ' ἄττ' ἄν λέγοι ὁ ἐκεῖνο
ὑποθέμενος. Ἀλλὰ προωμολόγηται, ἔφη, μηδὲν μᾶλλον D
μηδ' ἡττον ἐτέραν ἐτέρας ψυχὴν ψυχῆς εἶναι· τοῦτο δ' ἐστι
τὸ ὄμολόγημα, μηδὲν μᾶλλον μηδ' ἐπὶ πλέον μηδὲ ἡττον
μηδ' ἐπ' ἔλαττον ἐτέρας ἀρμονίαν ἀρμονίας εἶναι· ἡ
γάρ; Πάνυ γε. Τὴν δέ γε μηδὲν μᾶλλον μηδὲ ἡττον ἀρ-
μονίαν οὖσαν μηδὲ μᾶλλον μηδὲ ἡττον ἡρμόσθαι· ἐστιν
οὗτος; Ἐστιν. Ἡ δὲ μήτε μᾶλλον μήτε ἡττον ἡρμοσμέ-
νη ἐστιν ὅ τι πλέον ἡ ἔλαττον ἀρμονίας μετέχει, ἡ τὸ
ἴσον; Τὸ ίσον. Οὐκοῦν ψυχή, ἐπειδὴ οὐδὲν μᾶλλον οὐδὲ E
ἡττον ἄλλη ἄλλης αὐτὸ τοῦτο, ψυχή, ἐστίν, οὐδὲν δὴ μᾶλ-
λον οὐδὲ ἡττον ἡρμοσται; Οὗτος. Τοῦτο δέ γε πεπονθυῖα
οὐδὲν πλέον ἀναρμοστίας οὐδὲ ἀρμονίας μετέχοι ἄν; Οὐ
γάρ οὖν. Τοῦτο δ' αὖ πεπονθυῖα ἀρέτης ἄν τι πλέον κακίας
ἢ ἀρετῆς μετέχοι ἐτέρας ἐτέρας, εἴπερ ἡ μὲν κακία ἀναρ-
μοστία, ἡ δὲ ἀρετὴ ἀρμονία εἶη; Οὐδὲν πλέον. Μᾶλ-
λον δέ γέ που, ὃ Σιμμία, κατὰ τὸν ὄρθδον λόγον κακίας 94
οὐδεμία ψυχὴ μεθέξει, εἴπερ ἀρμονία ἐστίν· ἀρμονία γάρ
δήπου παντελῶς αὐτὸ τοῦτο οὖσα, ἀρμονία, ἀναρμοστίας

magis erit harmonia atque intentior, si minus et laxius, minus et laxior? Sane quidem. Num hoc etiam in animum cadit, ut vel minimum alter altero magis et intentius aut minus et laxius hoc ipsum, animus, sit? Nullo prorsus modo, inquit. Agedum, inquit, per Iovem: animusne dicitur alius mentem virtutemque habere atque bonus esse, alius vero demens, improbus et malus esse? eaque vera dicuntur? Vera sane. Iam qui ponunt animum harmoniam esse quid dicent illa in animo esse, virtutem et pravitatem? num harmoniam aliam quamplam et discrepantiam? et hunc quidem temperatum esse, bonum, aliamque in se, qui harmonia sit, harmoniam continere, illum vero discrepantem esse per se nec aliam in se continere harmoniam? Non possum equidem, ait Simmias, dicere; nec vero dubium est quin tale quid dicturus sit qui illud sumpserit. At concessum est ante, inquit, neque magis neque minus alterum altero animum esse; haec autem confessio significat, neque magis et intentius neque minus et laxius alteram altera esse harmoniam; nonne? Sane quidem. Harmoniam vero, quae neque magis neque minus harmonia sit, neque magis neque minus temperata est; estne ita? Est vero. Quae autem neque magis neque minus temperata est, num quid plus vel minus harmoniae habet, an tantundem? Tantundem. Itaque animus, quandoquidem alter altero neque magis neque minus hoc ipsum, animus, est, neque magis neque minus est temperatus. Ita. Hoc autem modo si comparatus est, neque discrepantiae neque harmoniae plus habebit. Minime vero. Rursus vero ita comparatus numquid plus pravitatis vel virtutis alter altero habebit, siquidem pravitas discrepantia, virtus autem harmonia est? Non plus habebit. Potius vero, Simmias, secundum rectam rationem pravitatis nullus animus particeps erit, siquidem harmonia est; harmonia enim, quae plane hoc ipsum, harmonia, est, discre-

οῦποτ' ἂν μετάσχοι. Οὐ μέντοι. Οὐδέ γε δήπου ψυχή, οὖσα πεντελῶς ψυχή, κακίας. Πῶς γὰρ ἔκ γε τῶν προπηγμένων; Ἐκ τούτου ἄρα τοῦ λόγου ἡμῖν πᾶσαι ψυχαὶ πάντων ζώων ὄμοιως ἀγαθαὶ ἔσονται, εἴπερ ὄμοιως [ψυχαὶ] πεφύκασιν αὐτὸ τούτο, ψυχαῖ, εἶναι. Ἐμοιγε δοκεῖ, ἔφη, ὁ Σώκρατες. Ἡ καὶ καλῶς δοκεῖ, η̄ δ' ὅς, οὗτο λέγεσθαι, καὶ πάσχειν ἂν * ταῦτα ὁ λόγος, εἰ δρῆ ἡ ὑπόθεσις ἦν, B τὸ ψυχὴν ἀρμονίαν εἶναι; Οὐδέ ὅπωςτιοῦν, ἔφη. Τί δέ; η̄ δ' ὅς· τῶν ἐν ἀνθρώπῳ πάντων ἵσθ' ὁ τι ἄλλο λέγεις ἀρχεῖν ἡ ψυχὴν, ἄλλως τε καὶ φρόνιμον; Οὐκ ἔγωγε. Πότερον. ξυγχωροῦσαν τοῖς κατὰ τὸ σῶμα πάθεσιν *), η̄ καὶ ἐναντιουμένην; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε, οἶον, καύματος ἐνόντος καὶ διψους, ἐπὶ τούναντίον ἔλκειν, τὸ μὴ πίνειν, καὶ, πενηντις ἐνούσης, ἐπὶ τὸ μὴ ἐσθίειν· καὶ ἄλλα που μυρία δρῶμεν ἐναντιουμένην τὴν ψυχὴν * τοῖς κατὰ τὸ σῶμα· η̄ οὕ; C Πάνυ μὲν οὖν. Οὐχοῦν αὐτὸν ὀμολογήσαμεν ἐν τοῖς πρόσθεν, μήποτ' ἂν αὐτὴν, ἀρμονίαν γε οὖσαν, ἐναντία ἄδειν οἷς ἐπιτείνοιτο καὶ χαλῶτο καὶ πάλλοιτο καὶ ἄλλο ὄτιοῦν πάθος πάσχοι ἐπείνα ἐξ ὧν τυγχάνοι οὖσα, ἀλλ' ἐπεσθαὶ ἐπείνοις καὶ οὐποτ' ἂν ἥγεμονεύειν; Ὁμολογήσαμεν, ἔφη· πῶς γὰρ οὕ; Τί οὖν; νῦν οὐ πᾶν τούναντίον ἡμῖν φαίνεται ἐργαζομένη, ἥγεμονεύουσα τε ἐπείνων πάντων ἐξ ὧν φῆσει τις αὐτὴν εἶναι, καὶ ἐναντιουμένη ὄλγον πάντα *διὰ παντὸς τοῦ βίου καὶ δεσπόζουσα πάντας τρόπους, τὰ D μὲν χαλεπώτερον πολάζουσα καὶ μετ' ἀλγηδόνων, τὰ τε κατὰ τὴν γυμναστικὴν καὶ τὴν ἴατρικὴν, τὰ δὲ πραότερον, καὶ τὰ μὲν ἀπειλοῦσα, τὰ δὲ νουθετοῦσα, ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ ὀργαῖς καὶ φόβοις, ὡς ἄλλη οὖσα ἄλλῳ πράγματι διαλεγομένη; οἶον που καὶ Ὅμηρος ἐν Ὀδυσσείᾳ πεποίηκεν, οὐδὲ λέγει τὸν Ὀδυσσέα,

Στῆθος δὲ πλήξας κραδίην ἡνίπατε μύθῳ.

Τέτλαθι δῆ, πραδίη· καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' * ἔτλης. E ἄρδ' οὖει αὐτὸν ταῦτα ποιῆσαι διανοούμενον ὡς ἀρμονίας αὐτῆς οὖσης καὶ οἵας ἄγεσθαι ὑπὸ τῶν τοῦ σώματος πα-

*) ἄλλ. παθήμασιν.

pantiae numquam particeps erit. Numquam vero. Neque, ut opinor, animus, qui plane est animus, pravitatis. Quonam enim pacto ex iis quae ante dicta sunt? Ex hac igitur ratione nobis omnes animi orationum animantium pariter boni erunt, siquidem pariter natura hoc ipsum, animi, sunt. Mihi quidem videtur, inquit, Socrate. Num etiam bene videtur, inquit, ita dici et accidere posse hoc rationi, si vera esset sumptio, animum harmoniam esse? Nullo prorsus modo, inquit. Quid? inquit: ex omnibus quae in homine insunt num aliud quid dicas imperare praeter animum, praesertim si prudens sit? Nihil aliud. Utrum ita ut corporis affectionibus indulget, an ita ut etiam repugnet illis? dico autem hoc, velut quum aestus et fitis urgeant, tum ipsum ad contrarium cogere, ne bibat, et si faines, ne edat, et in sexcentis aliis animadvertisimus adversari animum corporis cupiditatibus; anne? Sane quidem. Nonne concessimus quoque supra, numquam fore ut animus, si harmonia esset, discreparet a tensione, remissione, agitatione aliquaque affectionibus eorum, ex quibus constaret, sed sequiturum esse illa, nec numquam ductaturum? Concessimus vero, inquit, quidni? Quid igitur? nunc nonne plane contrarium nobis videatur facere: ductare omnia illa, ex quibus dixerit quis ipsum constare, et repugnare illis in omnibus fere totam per vitam dominarique in ea omni modo, tum gravius castigantem et cum doloribus, ut arte gymnastica et medicina, tum lenius, alias minitantem, alias monentem, cum cupiditatibus et iris et timoribus, tamquam ipsum alium cum alia persona, colloquentem? quale illud etiam est quod Homerus in Odyssea fecit, ubi de Ulixo dicit:

Tum pectus tundit corque increpat hisce loquelis:
Sustine, cor, tu quondam etiam peiora tulisti.
num censes illum haec finxisse arbitrantem, animum esse
harmoniam et ita comparatum, ut duceretur a corporis

θῶν, ἀλλ' οὐχ οἵας ἄγειν τα ταῦτα καὶ δεσπόζειν, καὶ οὐ-
σης αὐτῆς πολὺ θιμοτέρου τινὸς πράγματος ἡ παθ' ἀρμο-
νίαν; Νὴ Δια, ὁ Σωκράτες, θυμογε δοκεῖ. Οὐχ ἄρα,
ὦ ἄριστε, ήμιν οὐδαμῆ καλῶς ἔχει ψυχὴν ἀρμονίαν τινὰ
φάναι εἰναι· οὕτε γὰρ ἂν, ὡς λοικεν, "Ομήρῳ, Θίλῳ ποι- 95
ητῇ, ὅμολογοίμεν οὕτε αὐτοὶ ήμιν αὐτοῖς. "Εχει οὖτως,
λογη *).

Ἐλεν δή, ἡ δ' ὃς ὁ Σωκράτης, τὰ μὲν Ἀρμονίας
ήμιν τῆς Θηβαϊκῆς ἔλεα πως, ὡς λοικε, μετρίως γέγονε-
τι δὲ δὴ τὰ Κάδμου, ἔφη, ὁ Κίβης, πῶς ἐλασόμεθα καὶ
τινι λόγῳ; Σύ μοι δοκεῖς, ἔφη ὁ Κίβης, ἐξενρήσειν· του-
τοιν γοῦν τὸν λόγον τὸν πρὸς τὴν ἀρμονίαν θαυμαστῶς
μοι εἴπεις ὡς παρὰ δόξαν. Σιμμίου γὰρ λέγοντος ὃ τι
ἡπόρει, πάνυ ἐθαύμαζον εἴ τι ἔξει τις χρήσασθαι * τῷ λό-
γῳ αὐτοῦ· πάνυ οὖν μοι ἀτόπως ἔδοξεν εὐθὺς τὴν πρώ-
την ἔφοδον οὐδὲ δέξασθαι τοῦ σοῦ λόγου. ταῦτὰ δὴ οὐκ ἂν
θαυμάσαιμι καὶ τὸν τοῦ Κάδμου λόγον εἰ πάθοι. "Ω γα-
δέ, ἔφη ὁ Σωκράτης, μὴ μέγα λέγε, μὴ τις ήμιν βασινιε
περιτρέψῃ τὸν λόγον τὸν μέλλοντα λέγεσθαι. ἀλλὰ δὴ ταῦτα
μὲν τῷ θεῷ μελήσει, ήμεῖς δὲ Ὁμηρικῶς ἔγγὺς λόντες
πειρώμεθα εἰ ἄρα τι λέγεις. ἔστι δὲ δὴ τὸ κεφάλαιον ὡν
ἔητεις· ἀξιοῖς ἐπιδειχθῆναι ήμῶν τὴν ψυχὴν ἀνώλεθρον τε
καὶ ἀ*θάνατον οὖσαν, εἰ φιλόσοφος ἀνήρ, μέλλων ἀποθα- C
νεῖσθαι, θαρρῶν τε καὶ ἥγονύμενος ἀποθανὼν ἐκεῖ εὖ πρά-
ξειν διαφερόντως, ἢ εἰ ἐν ἄλλῳ βίῳ βιοὺς ἐτελεύτα, μὴ
ἀνόητόν τε καὶ ἡλιθιον θάρρος θαρρόήσει. τὸ δὲ ἀποφα-
νεῖν ὅτι ἴσχυρόν τι ἔστιν ἡ ψυχὴ καὶ θεοειδές, καὶ ἦν ἔτι
πρότερον πρὶν ήμᾶς ἀνθρώπους γενέσθαι, οὐδὲν πωλύειν
φῆς πάντα ταῦτα μηνύειν ἀθανασίαν μὲν μή, ὅτι δὲ πολυ-
χρόνιόν τέ ἔστιν ἡ ψυχὴ καὶ ἦν που πρότερον ἀμήχανον
ὅσου χρόνον καὶ ἤδει τε καὶ ἔπραττε πόλλ' ἄττα· * ἀλλὰ γὰρ D
οὐδέν τι μᾶλλον ἦν ἀθάνατον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ εἰς ἀνθρώ-
πον σῶμα ἐλθεῖν ἀρχὴ ἦν αὐτῇ ὀλέθρον, ὡςπερ νόσος, καὶ

*) γρ. "Εχειν οὖτως ἔφη.

affectionibus, non ipse eas duceret in easque dominari-
tur, quippe res multo divinior quam ut cum harmonia
comparari posset? Ita hercle, Socrate, mihi quidem
videtur. Nullo igitur modo, mi optime, decet animum
dici harmoniam esse; neque enim, ut patet, Homero,
divino poetae, consentiremus neque nobismet ipsis. Ita
habet, inquit.

Iam Harmonia quidem Thebana, ait Socrates, no-
bis, ut videtur, satis est placata; quid vero, Cadmum,
inquit, o Cebes, quomodo placabimus et qua ratione?
Tu mihi videris, ait Cebes, inventurus esse; hanc certe
rationem contra harmoniam mirum quam exposuiti
praeter exspectationem meam. Simmias enim quum di-
xisset de quo addubitaret, mirum mihi videbatur si quis
haberet quid faceret eius ratione. quocirca quam admirabile
visum est, quod ne primam quidem disputationis
tuae excursionem sustineret. idem igitur haud mirabor
si Cadmi quoque rationi accidat. Noli, o bone, ait So-
crates, superbe dicere, ne obtrectatio aliqua nobis pro-
sternat quam dicturi sumus rationem. at deo hoc curae
erit, nos vero, ut cum Homero loquamur, cominus
eentes experiamur an aliquid dicas. est vero haec eorum
quae quaeris summa: postulas ut demonstretur, animum
nostrum interitus expertem et immortalem esse, nisi
philosophus, qui, morte instanti, confidat ac censeat
fore ut post mortem ibi longe melius secum agatur,
quam si aliud vitae institutum sequutus mortem obisset,
insipientem ac stolidam habiturus sit fiduciam. si quis
ostendat, validum aliquid esse animum et divini simile
eumque etiam prius fuisse, quam nos homines exsiste-
remus, hoc nihil impedire ait, quominus haec omnia
non immortalitatem indicent, sed hoc tantum, diuturnum
esse animum et tempore immenso ante fuisse et co-
gnovisse et fecisse permulta; nihilo tamen magis esse im-
mortalem, sed hoc ipsum, quod in hominis corpus mi-
gret, initium ei esse interitus, tamquam morbum, et

ταλαιπωρουμένη τε δὴ τοῦτον τὸν βίον ἡώη καὶ τελευτῶσά γε ἐν τῷ καλούμενῷ θανάτῳ ἀπολλύοιτο. διαφέρει δὲ δὴ, φήσις, οὐδὲν εἶτε ἄπαξ εἰς σῶμα ἥρχεται εἴτε πολλάκις, πρός γε τὸ ἔκαστον ἡμῶν φοβεῖσθαι· προσήκει γὰρ φοβεῖσθαι, εἰ μὴ ἀνόητος εἴη, τῷ μὴ εἰδότι μηδὲ ἤχοντι λόγον διδόναι ὡς ἀθάνατον ἔστι. τοιαῦτ' ἄττα δοτίν, οἷμαι, ὁ Κέ·βης, ἢ Ελέγεις· καὶ ἔξεπιτηδες πολλάκις ἀναλαμβάνω, ἵνα μή τι διαφύγῃ ἡμᾶς, εἰ τέ τι βούλει, προσθῆς ἦ ἀφέλης. Καὶ ὁ Κέβης, Ἀλλ' οὐδὲν ἔγωγε ἐν τῷ παρόντι, ἔφη, οὐτέ ἀφελεῖν οὔτε προσθεῖναι δέομαι· ἔστι δὲ ταῦτα ἀ λέγω.

'Ο οὖν Σωκράτης, συγγὸν χρόνον ἐπισχὼν καὶ πρὸς ἑαυτόν τι σκεψάμενος, Οὐ φαῦλον πρᾶγμα, ἔφη, ὁ Κέβης, ξητεῖς· ὅλως γὰρ δεῖ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τὴν αἵτιαν διαπραγματεύσασθαι. * ἐγὼ οὖν σοι δίειμι περὶ αὐτῶν, ἐὰν γε βούλῃ, τά γε ἡμὰ πάθη· ἔπειτα, ἂν τι σοι χρήσιμον φαίνηται ὡν ἂν λέγω, πρὸς τὴν πειθώ περὶ ὡν λέγεις χρήσει. 'Αλλὰ μήν, ἔφη ὁ Κέβης, βούλομαι γε. "Ἀκούε τοίνυν ὡς ἔροῦντος.

'Ἐγὼ γάρ, ἔφη, ὁ Κέβης, νέος ὡν θαυμαστῶς ὡς ἐπειδύμησα ταύτης τῆς σοφίας ἦν δὴ καλοῦσι περὶ φύσεως ἰστορίαν. ὑπερηφανος γάρ μοι ἐδύκει εἶναι, εἰδέναι τὰς αἰτίας ἔκαστον, διὰ τί γίγνεται ἔκαστον καὶ διὰ τί ἀπόλλυται καὶ διὰ τί ἔστι· καὶ πολλάκις ἐμαυτὸν ἄνω καὶ κάτω *μετέβαλλον σκοπῶν πρῶτον τὰ τοιάδε, ἄρ', ἐπειδὰν τὸ Β θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν σηπεδόνα τινὰ λάβῃ, ὡς τινες ἔλεγον, τότε δὴ τὰ ζῶα ξυντρέφεται· καὶ πότερον τὸ αἷμά ἔστιν ὃ φρονοῦμεν, ἢ ὁ ἄηρ ἢ τὸ πῦρ, ἢ τούτων μὲν οὐδέν, ὁ δὲ ἐγκέφαλος ἔστιν ὁ τὰς αἰσθήσεις παρέχων τοῦ ἀκούειν καὶ ὄραν καὶ ὀσφραίνεσθαι, ἐκ τούτων δὲ γίγνοντο μνήμη καὶ δόξα, ἐκ δὲ μνήμης καὶ δόξης λαβούσης τὸ ήρεμεῖν κατὰ ταῦτα γίγνεσθαι ἐπιστήμην. καὶ αὖ τούτων τὰς φθορᾶς σκοπῶν καὶ τὰ περὶ τὸν οὐ^{*}ρανόν τε καὶ τὴν γῆν πάθη, τελευτῶν οὗτως ἐμαυτῷ ἔδοξα πρὸς ταύτην τὴν σκέψιν ἀφυῆς εἶναι, ὡς οὐδὲν χρῆμα. τεκμήριον δέ σοι ἐρῶ ἴκανόν· ἐγὼ γάρ ἂ καὶ πρότερον σαφῶς ἡπιστάμην, ὡς γε ἐμαυτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἔδόκονν, τότε ὑπὸ

afflictum scilicet hanc vitam vivere tandemque morte sic dicta extingui. nihil autem, ut dicis, differt, utrum semel in corpus veniat an saepius, ad nostrum cuiusque metum; par est enim unumquemque, nisi insipiens sit, metuere, quippe qui nesciat nec rationem teneat qua probet immortalem esse animum. haec fere sunt, opinor, Cebes, quae dicis, et consulto saepius ea repeto, ut ne quid nobis excidat, et tu, si quid velis, vel adiicias vel demas.

Atque Socrates, quum diu moratus esset et secum aliquid reputasset, Haud leve est, inquit, Cebes, quod quaeris; omnino enim oportet generationis et interitus causam pertractari. ego autem tibi, si vis, quae mihi hoc in genere evenerint, enarrabo; deinde si quid eorum quae dicturus sum utile tibi visum erit ad confirmanda ea quae posuisti, eo uteris. Sane quidem, ait Cebes, ego volo. Audi igitur quae dicturus sum.

Etenim, inquit, Cebes, quum iuvenis essem, mirum me desiderium tenebat eius sapientiae quam vocant naturae rationem. eximum enim mihi videbatur quid esse cognoscere causas cuiusque rei, de quibus interiret et de quibus esset, et saepius sursum deorsum mentem versabam, primum hoc quaerens, num, quando calidum et frigidum putrescerent quodammodo, ut nonnulli dixerant, tum animantia concrecerent; et utrum sanguis id esset quo cogitaremus, an aëris, an ignis, an nihil horum, sed cerebrum sensus praeverberet audiendi et videndi et olfaciendi, et ex his existarent memoria et opinio, ex memoria vero et opinione, quum stabiles factae essent, eodem modo existaret scientia. rursusque harum rerum interitus perscrutans et quae tum in caelo tum in terra gererentur, ad extremum tam parum mihi visus sum ad hanc quaestionem factus esse, ut nihil minus cogitari posset. argumentum vero tibi afferam idoneum: ego enim etiam ea quae ante certo cognoveram, ut quidem et mihi et aliis videbar, tum hac

ταύτης τῆς σκέψεως οὗτοι σφόδρα ἐπιφλώθην, ὅτε ὁ πέμπας καὶ ταῦτα ἢ πρὸ τοῦ ὥμην εἰδήσαι, περὶ ἄλλων τε πολλῶν καὶ διὰ τί ἀνθρωπος αὐξάνεται· τοῦτο γὰρ ὥμην πρὸ τοῦ παντὶ δῆλον εἶναι, ὅτι διὰ τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν· ἐπειδὰν * γὰρ ἐκ τῶν σιτίων ταῖς μὲν σαρξὶ σάρκεις προσ-
γένενται, τοῖς δὲ ὄστοις ὄστα, καὶ οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τοῖς ἄλλοις τὰ αὐτῶν οἰκεῖα ἐκάστοις προσγέ-
νηται, τότε δὴ τὸν ὄλιγον δύκον δύτα ὑστερον πολὺν γεγο-
νέναι, καὶ οὕτω γίγνεσθαι τὸν σμικρὸν ἀνθρωπον μέγαν.
οὕτω τότε ὥμην· οὐ δοκῶ σοι μετρίως; "Εμοιγε, ἔφη ὁ Κέ-
βης. Σχέψαι δὴ καὶ τάδε ἔτι. ὥμην γὰρ ἔγωγε ἴκανός μοι
δοκεῖν, ὅπότε τις φαίνοιτο ἀνθρωπος παραστὰς μέγας σμι-
κρῷ, μεῖζων εἶναι αὐτῇ *) τῇ κεφαλῇ, καὶ ἵππος ἵππου·
καὶ * ἔτι γε τούτων ἐναργέστερα, τὰ δέκα μοι ἐδόκει τῶν Ε
ὅπτω πλείονα εἶναι διὰ τὸ δύο αὐτοῖς προσεῖναι, καὶ τὸ
δίπηχυ τοῦ πτηχυαλού μεῖζον εἶναι διὰ τὸ ἡμίσει αὐτοῦ
ὑπερέχειν. Νῦν δὲ δή, ἔφη ὁ Κέβης, τί σοι δοκεῖ περὶ
αὐτῶν; Πόδφω που, ἔφη, νὴ Άτ' ἐμὲ εἶναι τοῦ οἰεσθαι
περὶ τούτων του τὴν αἰτίαν εἰδέναι, ὃς γε οὐκ ἀποδέχομαι
ἔμαυτοῦ οὐδὲ ὡς, ἐπειδὰν ἐνι τις προσθῇ ἐν, ἢ τὸ ἐν ὦ
προσετέθη δύο γέγονεν, ἢ τὸ προστεθὲν καὶ ὡς προσετέθη
* διὰ τὴν πρόσθεσιν τοῦ ἐτέρου τῷ ἐτέρῳ δύο ἐγένετο.
97 Θαυμάζω γὰρ εἰ, ὅτε μὲν ἐκάτερον αὐτῶν χωρὶς ἀλλήλων
ἡν, ἐν ἄρδε ἐκάτερον ἡν καὶ οὐκ ἡστην τότε δύο, ἐπεὶ δ'
ἐπλησίασαν ἀλλήλοις, αὕτη ἡρα αὐτοῖς αἰτία ἐγένετο
δυοῖν γενέσθαι ἡ ξύνοδος τοῦ πλησίου ἀλλήλων τεθῆναι.
οὐδέ γε [ως], ἐάν τις ἐν διασχίσῃ, δύναμαι ἔτι πείθε-
σθαι ὡς αὐτῇ αὐτία γέγονεν ἡ σχίσις τοῦ δύο γεγο-
νέναι· ἐναντία γὰρ γίγνεται, ἢ τότε, αἰτία τοῦ δύο γίγνε-
σθαι· * τότε μὲν γάρ, ὅτι ξυνήγετο πλησίον ἀλλήλων καὶ
προσετίθετο ἐτέρον ἐτέρῳ, νῦν δ', ὅτι ἀπάγεται καὶ χω-
ρίζεται ἐτέρον ἀπ' ἐτέρον. οὐδέ γε διότι ἐν γίγνεται
ὡς ἐπίσταμαι ἔτι πείθω ἔμαυτόν, οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν ἐν
λόγῳ, διότι γίγνεται ἢ ἀπόλλυται ἢ ἔστι, κατὰ τοῦτον τὸν

*) Ιο. αὐτοῦ.

quaestione tantopere occaecatus sum, ut dediscerem etiam ea, quae ante putaram me scire, quum multa alia, tum etiam quanam re homo cresceret; hoc enim putaram ante cuius perspicuum esse edendo et bibendo effici; quando enim per cibos carnibus carnes et ossibus ossa accederent, et ita eadem ratione ceteris quoque id quod cuiusque proprium esset, tum corpus quod exiguum fuisset posthac magnum existere, et sic fieri parvum hominem magnum. ita tum arbitrabar; nonne tibi videor recte? Mihi vero, ait Cebes. Considera dum etiam haec. arbitrabar enim equidem recte mihi videri, si quis homo prope ab altero parvo adstans magnus conspiceretur, maior illo esse capite, itemque equus equo, et, quod illo etiam evidentius est, deinceps mihi videbantur plura esse quam octo, quia illi numero duo essent adiecta, et bicubitale maius esse cubitali, quia dimidio hoc superaret. Nunc vero, ait Cebes, quid tibi videtur de his? Procul, inquit, mehercule mihi abesse videor ab opinione hac ut censem horum alicuius causam tenere, ut qui ne hoc quidem assentiri mihi possint, si quis uni addat unum, vel unum illud, cui additum sit, duo factum esse, vel id quod additum et id cui additum sit, per additionem alterius ad alterum duo facta esse; admiror enim quid sit quod, quum unumquodque eorum separatum ab altero esset, unum fuerit utrumque, non duo fuerint, quum vero coissent, hoc efficerit ut duo fierent, ille videlicet congressus quo inter se coissent. neque etiam si quis unum diviserit, possum mihi persuadere hanc divisionem effecisse ut duo fierent; contraria enim, ac tum, causa existit ob quam duo fiunt: tum enim duo siebant, quia coniungebantur inter se et alterum alteri addebat, nunc vero duo fiunt, quia disiungitur ac separatur alterum ab altero. neque etiam quomodo unum fiat, me scire iam mihi persuadeo, neque, ut uno verbo dicam, quam ob causam quicquam fiat vel intereat vel sit, ex hac quidem investigationis

τρόπον τῆς μεθόδου, ἀλλά τιν' ἄλλον τρόπον αὐτὸς εἰκῇ φύ-
ω, τοῦτον δὲ οὐδαμῆ προσίεμαι. ἀλλ' ἀκούσας μὲν ποτε ἐκ
βιβλίου τινός, ὡς Ἰφη, Ἀναξαγόρου ἀναγιγνώσκοντος καὶ λέ-
γοντος, ὡς * ἄρα νοῦς ἐστὶν ὁ διακοσμῶν τι καὶ πάντων C
αἴτιος, ταύτη ἥδη *) τῇ αἰτίᾳ ἡσθην τι καὶ ἴδοξέ μοι τρό-
πον τινὰ εὐ̄ ἔχειν τὸ τὸν νοῦν εἰναι πάντων αἴτιον, καὶ ἡγη-
σάμην, εἰ τοῦδ' οὐτως ἔχει, τὸν γε νοῦν κοσμοῦντα πάντα
κοσμεῖν καὶ ἕκαστον τιθέναι ταύτη, ὅπῃ ἀν βέλτιστα ἔχῃ· εἰ
οὐν τις βούλοιτο τὴν αἴτιαν εὑρεῖν περὶ ἕκαστου, ὅπῃ γι-
γνεται ἢ ἀπόλλυται ἢ ἔστι, τοῦτο δεῖν περὶ αὐτοῦ εὑρεῖν,
ὅπῃ βέλτιστον αὐτῷ ἐστὶν ἢ εἰναι ἢ ἄλλο ὄτιον πάσχειν ἢ
ποιεῖν· ἐκ δὲ δὴ τοῦ λόγου τούτου οὐδὲν ἄλλο σκοπεῖν D
προσήκειν ἀνθρώπῳ καὶ περὶ αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν ἄλλων,
ἀλλ' ἢ τὸ ἄριστον καὶ τὸ βέλτιστον· ἀναγκαῖον δὲ εἰναι
τὸν αὐτὸν τοῦτον καὶ τὸ χεῖρον εἰδέναι· τὴν αὐτὴν γὰρ εἰ-
ναι ἐπιστήμην περὶ αὐτῶν. ταῦτα δὴ λογιζόμενος ἀσμενος
εὑρηκέναι ὡμην διδάσκαλον τῆς αἰτίας περὶ τῶν ὄντων κα-
τὰ νοῦν ἐμαυτῷ, τὸν Ἀναξαγόραν, καὶ μοι φράσειν πρῶτον
μὲν, πότερον ἢ γῆ πλατειά ἐστιν ἢ στρογγύλη, ἐπειδὴ δὲ
φράσειν, ἐπεκδιηγήσεσθαι τὴν αἴτιαν καὶ τὴν ἀνάγκην, λέ- E
γοντα τὸ ἄμεινον καὶ ὅτι αὐτὴν ἄμεινον ἦν τοιαύτην εἶναι·
καὶ εἰ ἐν μέσῳ φαίη εἶναι αὐτήν, ἐπεκδιηγήσεσθαι ὡς ἄμει-
νον ἦν αὐτὴν ἐν μέσῳ εἶναι· καὶ εἴ μοι ταῦτα ἀποφαίνοιτο,
παρεσκευάσμην * ὡς οὐκέτι ὑποθέσομενος **) αἰτίας ἄλλο εἰ- 98
δος. καὶ δὴ καὶ περὶ ἡλίου οὗτῳ παρεσκευάσμην ὡς αύτως
πευσόμενος καὶ σελήνης καὶ τῶν ἄλλων ἀστρῶν, τάχους τα-
πέρι πρὸς ἄλληλα καὶ τροπῶν καὶ τῶν ἄλλων παθημάτων,
πῇ ποτὲ ταῦτ' ἄμεινόν ἐστιν ἕκαστον καὶ ποιεῖν καὶ πάσχειν
ἢ πάσχει. οὐ γὰρ ἀν ποτε αὐτὸν φύην, φάσκοντά γε ὑπὸ
νοῦ αὐτὰ κεκοσμῆσθαι, ἄλλην τινὰ αὐτοῖς αἴτιαν ἐπε-
νεγκεῖν, ἢ ὅτι βέλτιστον αὐτὰ οὐτως ἔχειν ἐστὶν ὥσπερ
ἔχει· ἐκάστῳ οὖν αὐτὸν ***) ἀποδιδόντα τὴν αἴτιαν καὶ κοινῇ B

*) ἄλλ. δὴ.

**) οὐ προεησόμενος.

***) ἄλλ. αὐτῷ.

ratione, sed aliam quandam rationem, utcumque succedit, ipse concinnare studeo, hanc vero nequaquam admitto. attamen quum audirem aliquando quendam e libro, ut dicebat, Anaxagorae legentem et hoc proferentem, mentem esse quae res in ordinem adduceret omniaque efficeret, hac iam causa delectabar et bene quodammodo se habere mihi videbatur, quod mens esset omnium causa, atque arbitrabar, si hoc ita se haberet, mentem disponentem unumquodque ita disponere ac collocare, ut optimum esset; quodsi quis vellet causam indagare ob quam quidque nasceretur vel interiret vel esset, hoc eum debere indagare, quomodo optimum illi esset vel esse vel aliud quid pati vel agere; atque ex hac ratione nihil aliud oportere hominem et de se et de reliquis rebus quaerere, nisi id quod convenientissimum et optimum esset; fieri enim non posse, quin hic ideu etiam deterius cognosceret, propterea quod eadem esset utriusque cognitio. haec igitur mecum reputans laetus me invenisse arbitrabar qui causas rerum me doceret, ut mens mea desideraret, Anaxagoram, eumque primo mihi dicturum esse, utrum terra lata esset an globosa, et hoc exposito, etiam causam et necessitatem explicaturum esse, id quod melius esset afferentem, quia videlicet melius esset ita eam se habere, et si eam in medio esse mundo diceret, etiam explicaturum, quare melius esset in medio eam esse; quodsi haec mihi declarasset, statutum habebam cum animo, nullum amplius admittere causae genus. atque etiam de sole ita statueram quaerere et de luna reliquisque stellis, ratione celeritatis qua inter se ferrentur, conversionum reliquarumque affectionum, quo tandem modo melius sit quamque et facere et pati ea quae pateretur. numquam enim arbitrabar fore ut, quum dixisset a mente illa disponi, aliam ullam iis causam attribueret nisi hanc, quod optimum esset ita se illa habere ut se haberent; quocirca, unicuique et communiter omnibus quum causae loco

πᾶσι τὸ ἐκάστῳ βέλτιστον ὥμην καὶ τὸ κοινὸν πῦσιν ἐπεκδιηγήσεοθαι ἀγαθόν· καὶ οὐκ ἄν ἀπεδόμην πολλοῦ τὰς ἐλπίδας, ἀλλὰ πάνυ σπουδῆ λαβὼν τὰς βίβλους, ὡς τάχιστα οἶός τ' ἦ, ἀνεγγιγνωσκον, ἵν' ὡς τάχιστα εἰδείην τὸ βέλτιστον καὶ τὸ χεῖρον. ἀπὸ δὴ θαυμαστῆς, ὡς ἔταιρε, ἐπίδος ὠλόμην φερόμενος, ἐπειδὴ προϊὼν καὶ ἀγαγγιγνώσκων ὄρῳ ἄνδρα τῷ μὲν νῷ οὐδὲν χρώμενον οὐδὲ τινας αἰτίας ἐπαιτιώμενον εἰς τὸ δια*κοσμεῖν τὰ πράγματα, ἀέρας δὲ καὶ αἱ C θέρας καὶ ὕδατα αἰτιώμενον καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ ἄτοπα· καὶ μοι ἴδοξεν ὁμοιότατον πεπονθέναι, ὥςπερ ἄν εἴ τις λέγων ὅτι Σωκράτης πάντα ὅσα πράττει νῷ πράττει, κάπεττα, ἐπιχειρήσας λέγειν τὰς αἰτίας ἐκάστων ὡν πράττω, λέγοι πρῶτον μὲν, ὅτι διὰ ταῦτα νῦν ἐνθάδε κάθημαι, ὅτι ξύγκειται μου τὸ σῶμα ἐξ ὀστῶν καὶ νεύρων, καὶ τὰ μὲν ὀστᾶ ἔστι στεφόντα καὶ διαφυάς ἔχει χωρὶς ἀπ' ἄλλήλων, τὰ δὲ νεύρα οὐλα ἐπιτείνεοθαι * καὶ ἀνίεσθαι, περιαμπέχοντα D τὰ ὀστᾶ μετὰ τῶν σαρκῶν καὶ δέρματος, ὃ ἔννέχει αὐτά· αἰωρουμένων οὖν τῶν ὀστῶν ἐν ταῖς αὐτῶν ἔνυμβολαῖς, χαλῶντα καὶ ἔνντελνοντα τὰ νεῦρα κάμπτεοθαι που ποιεῖ οἰόν τ' εἶναι ἐμὲ νῦν τὰ μέλη, καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ξυγκαμψθεὶς ἐνθάδε κάθημαι· καὶ αὖ περὶ τοῦ διαλέγεοθαι ὑμῖν ἐτέρας τοιαύτας αἰτίας λέγοι, φωνάς τε καὶ ἀέρας καὶ ἀκοὰς καὶ ἄλλα μυρία τοιαύτας αἰτιώμενος, ἀμελήσας τὰς ὃς ἀ*ληθῶς αἰτίας λέγειν ὅτι, ἐπειδὴ Ἀδηναίοις ἔδοξε βέλ- E τιον εἶναι ἐμοῦ καταψηφίσασθαι, διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἐμοὶ βέλτιον αὖ δέδοκται ἐνθάδε καθῆσθαι, καὶ δικαιότερον παραμένοντα ὑπέχειν τὴν δίκην ἢν ἄν κελεύσωσιν· ἐπεὶ νὴ τὸν κύνα, ὡς ἐγῆμαι, πάλαι ἄν * ταῦτα τὰ νεῦρά τε καὶ 99 τὰ ὀστᾶ ἡ περὶ Μέγαρα ἡ Βοιωτοὺς ἦν, ὑπὸ δόξης φερόμενα τοῦ βελτίστου, εἰ μὴ δικαιότερον ὥμην καὶ κάλλιον εἶναι πρὸ τοῦ φεύγειν τε καὶ ἀποδιδράσκειν ὑπέχειν τῇ πόλει δίκην ἢντιν ἄν τάττῃ. ἀλλ' αἴτια μὲν τὰ τοιαύτα καλεῖν λαν ἄτοπον· εἰ δέ τις λέγοι ὅτι ἀνευ τοῦ τὰ τοιαύτα ἔχειν, καὶ ὀστᾶ καὶ νεῦρα καὶ ὅσα ἄλλα ἔχω, οὐκ ἄν οἶός τ' ἡ ποιεῖν τὰ δόξαντά μοι, ἀληθῆ ἄν λέγοι· ως μέντοι διὰ ταῦτα ποιῶ ἂ ποιῶ,

posuisset id quod cuique optimum esset, arbitrabar ipsum etiam commune omnibus bonum expositurum esse, nec pecunia grandi vendidisse spes meas, sed cupidissime sumens libros quam velocissime poteram legi, ut quam celerrime cognoscerem quid optimum esset, quid deterius. hac vero mirifica spe, o amice, statim deturbatus sum, quum progrediens ac legens viderem virum mente nihil utentem nec ullam rerum disponendarum causam ei attribuentem, sed aëres et aetheras et aquas aliaque multa inepta pro causis habentem; et videbatur mihi perinde agero ac si quis poneret, Socratem quicquid ficeret id mente facere, deinde, causas allaturus singulorum quae ficerem, diceret primum, propterea me nunc hic sedere, quod constaret corpus meum ex ossibus ac nervis; ossa videlicet esse rigida et inter se incisa, nervos vero posse intendi et remitti, circumdantes ossa cum carnis et cute, quae contineret illa; ossa igitur quum in commissuris suspensa essent, remittentes et intendentes nervos efficere ut flectere nunc possem membra, et hanc ob causam inflexum me hic sedere; itemque si colloquendi cum vobis similes quasdam afferret causas, voces, aëres, auditus alia innumerabilia generis eiusdem pro causis habens et omittens veras afferre causas, quod, quia Atheniensibus visum esset melius me condemnari, siccirco mihi quoque melius visum esset hic sedere atque iustius manentem poenas quas repetituri essent persolvere; alioqui per canem, ut opinor, diu iam hi nervi et ossa vel apud Megarenses vel Boeotos essent, ab eius quod optimum videretur opinione abrepta, nisi iustius censuisset atque honestius esse non elabi et aufugere, sed urbi poenam quamcumque constitutura esset persolvere. eiusmodi vero causas afferre valde absurdum est; si quis autem dicat, nisi talia haberem, velut ossa, nervos et quaecumque alia habeo, fieri non posse ut haec ficerem quae mihi visa essent, verum dixerit; hoc autem dicere, propter illa me facere quae

καὶ ταύτη νῷ πράττω *), ἀλλ' οὐ τῇ τοῦ βελτίστου αἰρέσαι, Β πολλὴ ἀν καὶ μακρὰ φρεδυμία εἶη τοῦ λόγου· τὸ γὰρ μὴ διελέσθαι οἱόν τ' εἶναι ὅτι ἄλλο μὲν τί ἔστι τὸ αἴτιον τῷ ὄντι, ἄλλο δ' ἐκεῖνο, ἀνεν οὐ τὸ αἴτιον οὐκ ἀν ποτὲ εἶη αἴτιον· ὃ δή μοι φαίνονται φηλαφῶντες οἱ πολλοὶ ὡςπερ ἐν σπότῳ, ἀλλοτριῷ ὄνόματι προσχρώμενοι, ὡς αἴτιον αὐτὸ προσαγορεύειν. διὸ δὴ καὶ ὁ μὲν τις δίνην περιτιθεὶς τῇ γῇ ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ μένειν δὴ ποιεῖ τὴν γῆν, ὁ δὲ ὡςπερ καρδόπωρ πλατείᾳ βάθρον τὸν ἀέρα ὑπερείδει· τὴν δὲ τοῦ ὡς οἰόν τε * βέλτιστα αὐτὰ τεθῆναι δύναμιν οὕτω νῦν κείσθαι, Σ ταύτην οὔτε ζητοῦσιν οὔτε τινὰ οἶονται δαιμονίαν λοχὺν θεῖν, ἀλλὰ ἥγοῦνται τούτου ἀν ποτε "Ατλανταὶ σχυρότερον καὶ ἀθανατώτερον καὶ μᾶλλον ἅπαντα ξυνέχοντα ἔξενρειν, καὶ ὡς ἀληθῶς τάγαθὸν καὶ δέον ξυνδεῖν καὶ ξυνέχειν οὐδὲν οἶονται **). Ἕγὼ μὲν οὖν τῆς τοιαύτης αἰτίας ὅπῃ ποτὲ ἔχει μαθητῆς ὄτουοῦν ἥδιστ· ἀν γενοίμην· ἐπειδὴ δὲ ταύτης ἀστερήθην καὶ οὕτ' αὐτὸς εὑρεῖν οὔτε παρ' ἄλλου μαθεῖν οἱός τε ἐγενόμην, τὸν δεῦτερον πλοῦν ἐπὶ τὴν τῆς αἰτίας ζή- D τησιν ἦ πεπραγμάτευμαι, βούλει σοι, ἔφη, ἐπίδειξιν ποιήσωμαι, ὡς Κέβης; "Τρεφουῶς μὲν οὖν, ἔφη, ὡς βούλομαι." Εδο- ξε τοίνυν μοι, ἦ δ' ὅς, μετὰ ταῦτα, ἐπειδὴ ἀπείρηκα τὰ ὄντα σκοπῶν, δεῖν εὐλαβηθῆναι, μὴ πάθοιμι ὅπερ οἱ τὸν ὄλιον ἐκλείποντα θεωροῦντες καὶ σκοπούμενοι ***). δια- φθείρονται γάρ που ἔνιοι τὰ ὅμιματα, ἐὰν μὴ ἐν ὑδατὶ ἦ τινι τοιούτῳ σκοπῶνται τὴν εἰκόνα αὐτοῦ. τοιοῦτόν τι καὶ Ε Ἕγὼ διενοήθην καὶ ἔδεισα, μὴ παντάπασι τὴν ψυχὴν τυφλω- θείην βλέπων πρὸς τὰ πράγματα τοῖς ὅμιμαις καὶ ἐκάστη τῶν αἰσθήσεων ἐπιχειρῶν ἀπτεσθαι αὐτῶν. ἔδοξε δή μοι χρῆναι εἰς τοὺς λόγους καταφυγόντα ἐν ἐκείνοις σκοπεῖν τῶν ὄντων τὴν ἀληθειαν. Ἰσως μὲν οὖν, φ ****) εἰκάζω, τρόπον τινὰ οὐκ ἔσκειν· * οὐ γὰρ πάνυ ξυγχωρῶ τὸν ἐν τοῖς λόγοις σκοπούμε- 100 νον τὰ ὄντα ἐν εἰκόσι μᾶλλον σκοπεῖν, ἦ τὸν ἐν τοῖς ἔργοις

*) ἵσ. καὶ ταῦτα νῷ πράττων.

**) ίο. τὸ δὲ ὡς ἀληθῶς δέον ξυνδεῖν καὶ ξυνέχειν οὐδὲν οἶονται.

***) ἄλλ. σκοπούμενοι πάσχονται.

****) ἄλλ. ὡς.

faciam, et quidem mente agentem, non ex eius quod optimum sit optione, hominis fuerit sane quam socordis; nam distinguere non posse aliud esse veram causam, aliud vero id, sine quo causa numquam possit causa esse! quod quidem mihi videntur plerique, contractantes quasi in tenebris, alieno nomine ipsam nuncupare causam. quo etiam fit ut alius, turbinem circumdans terrae quo caelum eam vertat, fixam eam manere statuat, alius ei, tamquam mactrae latae, aerem fundamenti loco subiiciat; vim autem eam, qua ita illa posita sint uti optime poni potuerint, neque quaerunt neque divinum quoddam eam robur habere arbitrantur, sed Atlantem censem illa robustiorem, magis immortalem fortiusque omnia continentem aliquando se inventuros esse, id autem quod vere necit nihil connectere ac continere existimant. equidem, quae huiusmodi causae ratio esset, perlibenter a quolibet didicissem; quod quum mihi non obtigisset, eamque neque ipse invenire neque ab alio discere potuisse, alteram tentavi navigationem ad causam indagandam, in quam quomodo incubuerim vis tibi, inquit, ostentem, Cebes? Mirum quam volo, ait ille. Existimavi igitur, inquit, posthac, quum in rebus considerandis succubuisse, cavendum esse, ne idem mihi accideret quod iis usu veniret qui solem deficienter intuerentur ac considerarent; amittunt enim nonnulli adspectum, nisi in aqua vel alia eiusmodi re contemplantur illius imaginem. tale quid ego quoque reputavi atque timui ne omnino mens mihi occaecaretur, si res adspicerem oculis et quovis sensu eas attingere conarer, sed existimavi ad rationes mihi configendum et in his rerum veritatem considerandam esse. fortasse quidem simili illo quod posui non satis id convenit; nequaquam enim assentior, qui res in rationibus perscrutetur, cum magis in imaginibus eas

ἀλλ' οὐν δὴ ταύτη γε ὥρμησα, καὶ ὑποθέμενος ἐκάστοτε λογον δὸν ἀν κρίνω ἰδόμενεστατον εἶναι, ἢ μὲν ἄν μοι δοκῇ τούτῳ ἔνυφωνεῖν, τιθημι ὡς ἀληθῆ δῆτα, καὶ περὶ αἰτίας καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ἢ δ' ἂν μή, ὡς οὐκ ἀληθῆ. βούλομαι δέ σοι σαφέστερον εἰπεῖν ἢ λέγω· οἷμαι γάρ σε νῦν οὐ μανθάνειν. Οὐ μὰ τὸν Άλ', ἔφη ὁ Κέρης, οὐ σφόδρα. 'Αλλ', ή δ' ὅς, ὁδε * λέγω *), οὐδὲν καινόν, ἀλλ' ἀπερ ἀεὶ Β καὶ ***) ἄλλοτε καὶ ἐν τῷ παρεληλυθότι λόγῳ οὐδὲν πέπανμαι λέγων. Ἐρχομαι γάρ δὴ ἐπιχειρῶν σοι ἐπιδεξασθαι τῆς αἰτίας τὸ εἴδος ὃ πεπραγμάτευμαί, καὶ εἰμι πάλιν ἐπ' ἐκεῖνα τὰ πολυθρύλλητα καὶ ἄρχομαι ἀπ' ἐκείνων, ὑποθέμενος εἶναι τι καλὸν αὐτὸ καθ' αὐτὸ καὶ ἀγαθὸν καὶ μέγα καὶ τὰλλα πάντα· ἢ εἰ μοι δίδωσ τε καὶ ἔνυγχωρεῖς εἶναι ταῦτα, ἐλπίζω σοι ἐκ τούτων τήν τε αἰτίαν ἐπιδείξειν καὶ ἀνευρήσειν, ὡς ἀθάνατον ή ψυχή. 'Αλλὰ μήν, ἔφη ὁ * Κέρης, Σ ὡς διδύντος σοι, οὐκ ἄν φθάνοις περαλινων. Σκόπει δή, ἔφη, τὰ ἔξης ἐκείνοις, ἔάν σοι ἔνυδοκῇ ὥσπερ ἐμοί. φαίνεται γάρ μοι, εἰ τί ἐστιν ἄλλο καλὸν πλὴν αὐτὸ τὸ καλόν, οὐδὲ δι' ἐν ἄλλο καλὸν εἶναι, η διότι μετέχει ἐκείνου τοῦ καλοῦ· καὶ πάντα δὴ οὗτο λέγω. τῇ τοιῷδε αἰτίᾳ ἔνυγχωρεῖς; Ἔνυγχωρῶ, ἔφη. Οὐ τοίνυν, η δ' ὅς, ἔτι μανθάνω οὐδὲ δύναμαι τὰς ἄλλας αἰτίας τὰς σοφὰς ταύτας γιγνώσκειν, ἀλλ' ἔάν τις μοι λέγῃ, διότι καλόν ἐστιν ὄτιοῦν, η δὲ τῷ χρῶμα εὐανθές ἔχον η σχῆμα η ἄλλο ὄτιοῦν τῶν τοιούτων, τὰ μὲν ἄλλα Δ χαίρειν ἐω, (ταράττομαι γάρ ἐν τοῖς ἄλλοις πᾶσι), τοῦτο δὲ ἀπλῶς καὶ ἀτέχνως καὶ ἵσως εὐήθως ἔχω παρ' ἐμαυτῷ, ὅτι οὐκ ἄλλο τι ποιεῖ αὐτὸ καλὸν η ἐκείνου τοῦ καλοῦ εἴτε παρουσία εἴτε κοινωνία εἴτε ὅπη δὴ καὶ ὅπως προσγενομένη ***). οὐ γάρ ἔτι τοῦτο διῆσχυρίζομαι, ἀλλ' ὅτι τῷ καλῷ πάντα τὰ καλὰ γίγνεται καλά. τοῦτο γάρ μοι δοκεῖ ἀσφαλέστατον εἶναι καὶ ἐμαυτῷ ἀποκρίνασθαι καὶ ἄλλῳ, καὶ τούτου ἔχόμενος ἥγοῦμαι οὐκ ἄν * ποτε πεσεῖν, ἀλλ' ἀσφαλὲς Ε

*.) ίσ. ὅ τι λέγω.

**) ἀλλ. δεῖ τε ἄλλοτε.

***) ίσ. προσγενομένος.

considerare; quam qui reapse eas conspiciat; verum tamen hanc viam ingressus sum et ponens semper rationem quam existimo validissimam, ea quae mihi videntur huic consentire sumo vera esse, sive ad causas sive ad alia quaecumque spectant, quae vero discrepare videntur, ea falsa esse iudico. volo autem tibi apertius dicere quae sentio; puto enim te nondum intelligere. Non fatis mehercule, ait Cebes. Ita vero, inquit, dico idque nihil novi, sed quod quum semper alias tum in superiori disputatione non est desitum a me dici aggredior igitur tibi demonstrare illud causae genus quod studiose tractavi, et redeo ad pervulgata illa ab iisque exordior ponens esse aliquid pulchrum per se ipsum et bonum et magnum et reliqua omnia; quae si mihi das et concedis esse, spero tibi ex his causam demonstrare atque invenire, cur animum oporteat immortalem existimari. Evidem, ait Cebes, id tibi do: tu quin perficias? Perpende igitur, inquit, quae deinceps sequuntur, num idem tibi de his videatur quod mihi. persuasum est enim mihi, si quid aliud pulchrum sit praeter ipsum pulchrum, hoc nullam aliam ob causam pulchrum esse, nisi quod illius pulchri particeps sit; et de omnibus sic statuo. huiusmodi causam num concedis? Concedo vero, ait. Neque igitur, inquit, amplius intelligo neque possum ceteras causas argutas illas agnoscere, sed si quis dicit, quamobrem quidque pulchrum sit, quia vel colorem habeat floridum vel formam vel aliud quid generis eiusdem, cetera missa facio (perturbor enim his omnibus), hoc vero simpliciter, tenuiter et fortasse imperite apud me teneo, nihil aliud facere hanc rem pulchram nisi pulchri illius sive praesentiam sive communionem sive qualenicumque accessionem; id enim iam pro certo non affirmo, sed hoc, ipso pulchro omnia pulchra fieri pulchra; hoc enim mihi videtur tutissimum esse et mihi respondere et alteri, atque huic adhaerescens puto numquam fore ut labar, sed tutum

είναι καὶ ἐμοὶ καὶ ὁ τροῦν ἀλλω ἀποκρίνασθαι, ὅτι τῷ κα-
λῷ τὰ καλὰ γίγνεται καλά· η̄ οὐ καὶ σοὶ δοκεῖ; Δοκεῖ.
Καὶ μεγέθει ἄρα τὰ μεγάλα μεγάλα καὶ τὰ μεῖζω μεῖζω,
καὶ σμικρότητι τὰ ἔλαττω ἔλαττω. Ναὶ. Οὐδὲ σὺ ἄρ' ἀν
ἀποδέχοιο, εἰ τίς τινα φαίη ἔτερον ἑτέρου τῇ κεφαλῇ μεῖζω
είναι καὶ τὸν ἔλαττω τῷ αὐτῷ τούτῳ ἔλαττω, * ἀλλὰ δια- 101
μαρτύροιο ἀν ὅτι σὺ μὲν οὐδὲν ἄλλο λέγεις, η̄ ὅτι τὸ μὲν
μεῖζον πᾶν ἔτερον ἑτέρου οὐδενὶ ἄλλῳ μεῖζον ἔστιν η̄ μεγέ-
θει, καὶ διὰ τοῦτο μεῖζον, διὰ τὸ μέγεθος, τὸ δὲ ἔλαττον
οὐδενὶ ἄλλῳ ἔλαττον η̄ σμικρότητι, καὶ διὰ τοῦτο ἔλαττον;
διὰ τὴν σμικρότητα, φοβούμενος, οἴμαι, μὴ τίς σοι ἐναν-
τίος λόγος ἀπαντήσῃ, ἐὰν τῇ κεφαλῇ μεῖζονά τινα φῆς εἰ-
ναι καὶ ἔλαττω, πρῶτον μὲν τῷ αὐτῷ τὸ μεῖζον μεῖζον εἰ-
ναι καὶ τὸ ἔλαττον ἔλαττον, ἔπειτα τῇ κεφαλῇ σμικρῷ οὕσῃ
τὸν μεῖζω * μεῖζω είναι, καὶ τοῦτο δὴ τέρας είναι, τὸ B
σμικρῷ τινὶ μέγαν τινὰ είναι· η̄ οὐκ ἀν φοβοῦ ταῦτα;
Καὶ ὁ Κέβης γελάσας, "Ἐγωγε, ἔφη. Οὐκοῦν, η̄ δ' οὐς, τὰ
δέκα τῶν ὀκτὼ δυοῖν πλείω είναι, καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰ-
τίαν ὑπερβάλλειν, φοβοῦ ἀν λέγειν, ἀλλὰ μὴ πλήθει καὶ
διὰ τὸ πλήθος, καὶ τὸ δίπηχν τυῦ πηχυίου ἡμίσει μεῖζον
είναι, ἀλλ' οὐ μεγέθει; ὁ αὐτὸς γάρ πον φόβος. Πάνυ
γε, ἔφη. Τί δέ; ἐνὶ ἐνὸς προστεθέντος, τὴν πρόσθεσιν
αἰτίαν είναι τοῦ δύο γενέσθαι, η̄ διασχισθέντος, τὴν σχί-
σιν * οὐκ εὐλαβοῦ ἀν λέγειν, καὶ μέγα ἀν βοώης, ὅτι C
οὐκ οἰζθα ἄλλως πως ἔκαστον γιγνόμενον, η̄ μετασχὸν
τῆς ἴδιας οὐσίας ἔκαστον οὖ ἀν μετάσχη, καὶ ἐν τού-
τοις οὐκ ἔχεις ἄλλην τινὰ αἰτίαν τοῦ δύο γενέσθαι, ἀλλ'
η̄ τὴν τῆς δυάδος* μετύσχεσιν, καὶ δεῖν τούτου μετα-
σχεῖν τὰ μέλλοντα δύο ἔσεσθαι, καὶ μονάδος ὃ ἀν μέλ-
λη ἐν ἔσεσθαι, τὰς δὲ σχίσεις ταύτας καὶ προσθέσεις
καὶ τὰς ἄλλας τὰς τοιαύτας πομψείας ἔώης ἀν χαίρειν,
παρεῖς ἀποκρίνασθαι τοῖς σεαυτοῦ σοφωτέροις, σὺ δὲ
δεδιώς ἀν, τὸ λεγό*μενον, τὴν σαυτοῦ σκιὰν καὶ τὴν D
ἀπειρίαν, ἔχόμενος ἐκείνου τοῦ ἀσφαλοῦς τῆς ὑποθέσεως,

esse et mihi et aliis quibuscumque respondere; pulchro
res pulchras fieri pulchras; an tibi quoque videtur?
Videtur vero. Itaque etiam magnitudine res magnas
fieri magnas et maiores maiores, et parvitate res parvas
fieri parvas. Ita. Neque tu ergo assentieris, si quis
dixerit alterum altero esse capite maiorem, et minorem
eodem hoc capite minorem, sed pro certo affirmabis te
quidem nihil aliud intelligere nisi, quodvis maius alte-
rum altero nulla alia re esse maius quam magnitudine,
et propterea esse maius, propter magnitudinem, minus
vero nulla ulla re esse minus nisi parvitate, et propterea
esse minus, propter parvitatem, verens, opinor, ne
qua repugnans tibi occurrat ratio, si capite dicas ali-
quem maiores esse et minorem, primum, uno et eo-
dem maiores rem esse maiorem et minorem minorem,
deinde, capite, re parva, maiores hominem esse ma-
iores, et hoc scilicet monstrum esse, re quapiam parva
magnum quempiam esse: an hoc vereberis? Atque Ce-
bes subridens, Ego vero, inquit. Nonne, inquit, et-
iam dubitabis dicere decem duobus plura esse quam
octo et hanc ob causam superare, non numero et pro-
pter numerum, et bicubitale dimidio maius esse quam
cubitale, non magnitudine? eandem enim, puto, hoc
dubitatem habet. Sane quidem, inquit. Quid? si
unum uni additur, additionem esse causam cur duo
fiant, vel si dividitur, divisionem, hoc dicere nonne ve-
reberis multumque clamabis, te nescire, quonam alio
pacto quicquam fiat, nisi communione propriae naturae
cuiusque rei cuius particeps fiat, nec his locis te aliam
tenere causam, cur duo fiant, nisi binarii numeri com-
munionem, eiusque debere participia esse quaecumque
duo futura sint, et unitatis quicquid unum sit futurum,
divisiones vero illas et additiones aliasque id genus de-
licias missas facies, tradens eas te sapientioribus ad re-
spondendum, tu vero, metuens, ut aiunt, tuam ipse
umbram atque imperitiam, respondebis ita ut tutae illi

οῦτως ἀποκρίναιο ἄν; εἰ δέ τις αὐτῆς τῆς *) ὑποθέσεως
ἔχοιτο, χαίρειν ἐώης ἄν καὶ οὐκ ἀποκρίναιο, ἕως ἂν τὰ ἀπὸ
ἐκείνης ὄρμηθέντα σκέψαιο, εἰ δοι ἀλλήλοις ξυμφωνεῖ ἡ
διαφωνεῖ; ἐπειδὴ δὲ ἐκείνης αὐτῆς δέοι σε διδόναι λόγον,
ῶσαντως ἄν διδοίης, ἅλλην αὐτὸν ὑπόθεσιν ὑποθέμενος, ἥτις
τῶν ἄνωθεν βελτίστη φαινοίτο, ἔως ἂπλι τι ἵκανὸν ἔλθοις.
ἄμα δὲ * οὐκ ἄν φύροιο, ὥσπερ οἱ ἀντιλογικοί, περὶ τις Ε
τῆς ἀρχῆς διαλεγόμενος καὶ τῶν δὲ ἐκείνης ὠρμημένων, εἰ-
περ βούλοιο τι τῶν ὅντων εὑρεῖν; ἐκείνοις μὲν γὰρ ἵσως
οὐδὲ εἰς περὶ τούτου λόγος οὐδὲ φροντίς ἵκανοι γὰρ ὑπὸ
σοφίας ὅμοιοι πάντα κυκῶντες ὅμως δύνασθαι αὐτοῖς αὐτοῖς
ἀρέσκειν· σὺ δ', εἴπερ εἰ τῶν φιλο*σόφων, οἶμαι, ἄν ὡς τοι
ἔγω λέγω ποιοῖς. Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις, οὐ τε Σιμίας
ἄμα καὶ ὁ Κέρβης.

ΕΧ. Νὴ Δία, ω̄ Φαίδων, εἰκότως γε· θαυμαστῶς
γάρ μοι δοκεῖ ὡς ἐναργῶς τῷ καὶ σμικρὸν νοῦν ἔχοντι εἰ-
πεῖν ἐκεῖνος ταῦτα.

ΦΑΙΔ. Πάνυ μὲν οὖν, ω̄ Ἐχέντατες, καὶ πᾶσι τοῖς
παροῦσιν ἔδοξεν.

ΕΧ. Καὶ γὰρ ἡμῖν τοῖς ἀποῦσι, νῦν δὲ ἀκούοντιν.
ἀλλὰ τίνα δὴ ἦν τὰ μετὰ ταῦτα λεχθέντα;

ΦΑΙΔ. Ὡς μὲν ἔγὼ οἶμαι, ἐπει τινὲς ταῦτα ξυνεχω-
ρήθη καὶ ὀμολογεῖτο, εἶναι τι ἐκαστον * τῶν εἰδῶν καὶ τού-
των τὰλλα μεταλλάμβανοντα αὐτῶν τούτων τὴν ἐπωνυμίαν
ἴσχειν, τὸ δὴ μετὰ ταῦτα ἡρώτα Εἰ δή, η̄ δ' ὅς, ταῦτα
οὗτοι λέγεις, ἀφ' οὐχ, ὅταν Σιμίαν Σωκράτους φῆς μείζω
εἶναι, Φαίδωνος δὲ ἐλάττω, λέγεις τότε εἶναι ἐν τῷ Σιμίᾳ
ἀμφότερα, καὶ μέγεθος καὶ σμικρότητα; Ἔγωγε. Ἀλλὰ γάρ,
η̄ δ' ὅς, ὀμολογεῖς τὸ τὸν Σιμίαν ὑπερέχειν Σωκράτους
οὐχ, ὡς τοῖς φήμασι λέγεται, οὗτοι καὶ τὸ ἀληθὲς ἔχειν· οὐ
γάρ που πεφυκέναι Σιμίαν ὑπερέχειν τούτῳ * τῷ Σιμίᾳ
εἶναι, ἀλλὰ τῷ μεγέθει ὃ τυγχάνει ἔχων, οὐδ' αὐτὸν Σω-
κράτους ὑπερέχειν, ὅτι Σωκράτης ὁ Σωκράτης ἔστιν, ἀλλ'
ὅτι σμικρότητα ἔχει ὁ Σωκράτης πρὸς τὸ ἐκείνου μέγε-

*) Ι.ο. ἀλλης τινός,

sumptioni adhaerescas? fin quis alii cuidam sumptioni adhaerescat, eum valere iubebis nec respondebis, donec ea quae ex illa consequantur consideraveris, num inter se consentiant an discrepent? et si illius ipsius te oporteat rationem afferre, ita eam afferes, ut aliam sumptionem ponas quae ex altioribus optima videatur, donec ad aliquid perveneris quod satisfaciat; nec vero omnia confundes, ut contentiosi disputatores, simul de principio disserens et de consequentibus eius, siquidem aliquid veri volueris reperire? illis enim nullus profecto de hoc sermo est nullaque cogitatio: possunt scilicet pro sapientia sua omnia simul commiscere et sibi tamen ipsis placere: tu autem, si es in philosophis, ita, opinor, ut dico, facies. Verissima, inquit, dicis, Simmias cum Cebete.

Ech. Et id quidem, mehercule, Phaedo, merito; nam ille mihi videtur mirum quam perspicue etiam hebetiori haec exposuisse.

Phaed. Ita, Echecrate, etiam omnibus praesentibus visum est.

Ech. Et nobis quoque absentibus, nunc vero audentibus. at quaenam deinde dicta sunt?

Phaed. Quantum equidem memini, postquam ipsi haec concessa erant et inter nos convenerat, unamquamque formarum esse et quae illarum participia essent, ab his ipsis nominari, deinceps interrogans Quodsi, inquit, haec ita dicis, nonne, si Simmiam Socrate a maiorē esse, Phaedone autem minorem, dicis tum esse in Simmia utrumque, et magnitudinem et parvitatem? Ego vero. At vero, inquit, concedis, hoc, quod Simmias superet Socratem, non, ut ad verbum dicitur, ita quoque reapse esse; neque enim ita comparatum esse Simmiam ut superet propterea quod Simmias sit, sed propter magnitudinem quam habeat, neque etiam ut Socratem superet propterea quod Socrates sit Socrates, sed quod parvitatem habet Socrates ad illius magnitudi-

θος. Ἀληθῆ. Οὐδέ γε αὐτὸν Φαιδωνος ὑπερέγεσθαι τῷ ὅτι Φαίδων ὁ Φαίδων ἐστίν, ἀλλ' ὅτι μέγεθος ἔχει ὁ Φαίδων πρὸς τὴν Σιμμίου σμικρότητα. Ἔστι ταῦτα. Οὗτος ἔρα ὁ Σιμμίας ἐπωνυμίαν ἔχει σμικρός τι καὶ μέγας εἶναι, ἐν μέσῳ ὧν ἀμφοτέρων, τοῦ μὲν τῷ μεγέθει ὑπερέχειν τὴν σμικρότητα ὑπερέχων, τῷ δὲ τὸ μέγεθος τῆς σμικρότητος παρέχων ὑπερέχον *). Καὶ ἂμα μειδιάσας Ἐοικα, ἔφη, καὶ ἐνγγραφικῶς ἔρειν, ἀλλ' οὖν ἔχει γέ τον ὡς λέγω. Συνέφη. Λέγω δὲ τοῦδ' ἔνεκα, βουλόμενος δόξαι σοι, ὅπερ ἔμοι· ἔμοι γὰρ φαίνεται οὐ μόνον αὐτὸ τὸ μέγεθος οὐδέποτ' ἐθέλειν ἄμα μέγα καὶ σμικρὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν ἡμῖν μέγεθος οὐδέποτε προσδέχεσθαι τὸ σμικρὸν οὐδὲ ἐθέλειν ὑπερέχεσθαι, ἀλλὰ δυεῖν τὸ ἔτερον, ἢ φεύγειν καὶ ὑπεκχωρεῖν, ὅταν αὐτῷ * προσίῃ τὸ ἐναντίον, τὸ σμικρόν, ἢ προσελθόντος ἐκείνου Εἀπολωλέναι· ὑπομένον δὲ καὶ δεξάμενον τὴν σμικρότητα οὐκ ἐθέλειν εἶναι ἔτερον, ἢ ὅπερ ἥν· ὥσπερ δγώ, δεξάμενος καὶ ὑπομείνας τὴν σμικρότητα καὶ ἔτι ὧν ὥσπερ εἰμί, οὗτος ὁ αὐτὸς σμικρός εἴμι, ἐκεῖνο δὲ οὐ τετόλμηκε μέγα ὃν σμικρὸν εἶναι. ὡς δ' αὗτως καὶ τὸ σμικρὸν τὸ ἐν ἡμῖν οὐκ ἐθέλει ποτὲ μέγα γίγνεσθαι οὐδὲ εἶναι, οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν τῶν ἐναντίων, ἔτι δὲ ὅπερ ἥν, ἄμα τούναντίον γίγνεσθαι τε καὶ εἶναι, ἀλλ' ἥτοι ἀπέρχεται ἢ ἀπόλλυται ἐν τούτῳ τῷ παθήματι. Παντάπασιν, 103 ἔφη ὁ Κέβης, οὗτοι φαίνεται μοι. Καὶ τις εἶπε τῶν παρόντων ἀκούσας (ὅστις δ' ἥν, οὐ σαφῶς μέμνημαι) Πρὸς θεῶν, οὐκ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν **) ἡμῖν λόγοις αὐτὸ τὸ ἐναντίον τῶν νννὶ λεγομένων ὠμολογεῖτο, ἐκ τοῦ ἐλάττονος τὸ μεῖζον γίγνεσθαι καὶ ἐκ τοῦ μείζονος τὸ ἐλαττόν, καὶ ἀτεχνῶς αὗτη εἶναι ἡ γένεσις τοῖς ἐναντίοις ἐκ τῶν ἐναντίων; νῦν δὲ μοι δοκεῖ λέγεσθαι ὅτι τοῦτο οὐκ ἄν ποτε γένοιτο. Καὶ ὁ Σωκράτης παραβαλὼν τὴν κεφαλὴν καὶ ἀκούσας Ἀνδρικῶς, ἔφη, ἀπέμνημόνευκας· οὐ μέντοι ἐννοεῖς Βτὸ διαφέρον τοῦ τε νῦν λεγομένου καὶ τοῦ τότε, τότε μὲν

*) Ἱσ. τοῦ μὲν τῷ μεγέθει τὴν σμικρότητα ὑπερέχων, τῷ δὲ τὸ μέγεθος τῆς σμικρότητος παρέχων ὑπερέχειν.

**) ἄλλ. πρόσθειν.

nem. Vera. Neque etiam, ut a Phaedone supereretur propterea quod Phaedo sit Phaedo, sed quod magnitudinem habeat Phaedo ad Simmiae parvitatem. Est vero ita. Hanc igitur ob causam Simmias nominatur et parvus et magnus, quia medius est inter utrumque, unius parvitatem magnitudine superans, alteri vero concedens ut eius magnitudo superet parvitatem. Atque simul subridens Videor, inquit, vel putide explicare, quasi tabellis obsignatis agam; sed tamen ita, opinor, habet ut dico. Assensit. Dico autem haec propterea quod tibi idem cupio visum quod mihi; mihi enim videtur non ipsa modo magnitudo nullo umquam modo velle simul magna et parva esse, verum etiam magnitudo quae in nobis est numquam recipere parvum neque velle superrari, sed alterutrum evenire, ut vel fugiat seque subtrahat, si ei accedat contrarium, parvum, vel, quum illud acceperit, intereat; sustinens vero ac recipiens parvitatem non velle aliud esse quam quod fuit; quemadmodum ego, recipiens ac sustinens parvitatem idemque manens qui sum, parvus sum, illa vero neutquam sustinet, quum magna sit, parvam se esse. eodem modo etiam parvum quod in nobis inest numquam vult magnum fieri vel esse, nec aliud quid de contrariis, manens id quod erat, simul contrarium et fieri et esse, sed aut discedit aut interit in hoc casu. Prorsus, ait Cebes, ita mihi videtur. Tum aliquis de iis qui aderant, quum haec audivisset (quis fuerit, non satis memini) Dii boni, inquit, nonne in praegressis sermonibus ipsum contrarium eius quod nunc dicitur concedebatur, e minore maius fieri et e maiore minus, et revera hanc esse contrariorum generationem, e contrariis? nunc vero videatur mihi dici id numquam fieri posse. Atque Socrates, capite admoto quum hoc audivisset, Probe, inquit, admonuisti; neque tamen intelligis quid intersit inter id quod nunc dicitur et inter id quod **tum** ponebatur, tum

γὰρ ἐλέγετο ἐκ τοῦ ἐναντίου πράγματος τὸ ἐναντίον πρᾶγμα γίγνεσθαι, νῦν δὲ ὅτι αὐτὸ τὸ ἐναντίον ἑαυτῷ ἐναντίον οὐκ ἀν ποτε γένοιτο, οὔτε τὸ ἐν ἡμῖν οὔτε τὸ ἐν τῇ φύσει. τότε μὲν γάρ, ὃ φέλε, περὶ τῶν ἔχοντων τὰ ἐναντία ἐλέγομεν, ἐπονομάζοντες αὐτὰ τῇ ἐκείνων ἐπωνυμίᾳ, νῦν δὲ περὶ ἐκείνων αὐτῶν, ὡν ἐνόντων ἔχει τὴν ἐπωνυμίαν τὰ ὄνομαζόμενα· αὐτὰ δ' ἐκεῖνα οὐκ ἀν ποτέ φαμεν * ἐδε. Καὶ λῆσαι γίνεσιν ἀλλήλων δέξασθαι. Καὶ ἂμα βλέψας εἰς τὸν Κέβητα εἶπεν Ἀρι μή πον, ἔφη, ω Κέβης, καὶ σέ τι τούτων ἐτάραξεν ὡν ὁδε εἶπεν; Οὐδ' αὐ, ἔφη ὁ Κέβης, οὗτος θέλω, καὶ τοιοῦτό τι λέγω ὡς οὐ πολλά με ταράττει. Ξυνωμολογήκαμεν ἄρα, η δ' ὅς, ἀπλῶς τοῦτο, μηδέποτε ἐναντίον ἐσεσθαι ἑαυτῷ τὸ ἐναντίον. Παντάπασιν, ἔφη. "Ετι δή μοι καὶ τόδε σκέψαι, ἔφη, εἰ ἄρα ξυνομολογήσεις θερμόν τι καλεῖς καὶ ψυχρόν; "Εγωγε, Ἄρο διερεψερ χιόνα καὶ πῦρ; Μὰ οἱ δὲ οὐκ * ἔγωγε. Ἀλλ' ἔτερόν τι πυρὸς τὸ θερμὸν καὶ ἔτερόν τι χιόνος τὸ ψυχρόν; Να. Ἀλλὰ τόδε γ', οἷμαι, δοκεῖ σοι, οὐδέποτε χιόνα γ' οὔσαν, δεξαμένην τὸ θερμόν, ὡςπερ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν ἐλέγομεν, ἔτι ἐσεσθαι διερεψερ ην, χιόνα καὶ θερμόν, ἀλλὰ προσιόντος τοῦ θερμοῦ η ὑπεκχωρήσειν αὐτῷ η ἀπολεῖσθαι. Πάνυ γε, Καὶ τὸ πῦρ γε αὐ, προσιόντος τοῦ ψυχροῦ αὐτῷ, η ὑπεξιέναι η ἀπολεῖσθαι, οὐ μέντοι ποτὲ τολμήσειν δεξάμενον τὴν ψυχρότητα ἔτι εἰναι διερεψερ ην, πῦρ καὶ ψυχρόν. Ἀληθῆ, Ε ἔφη, λέγεις. "Εστιν ἄρ, η δ' ὅς, περὶ ἔνια τῶν τοιούτων, ὥστε μή μόνον αὐτὸ τὰ εἰδος ἀξιοῦσθαι τοῦ αὐτοῦ ὄνόματος εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι, δ ἔστι μὲν οὐκ ἐκεῖνο, ἔχει δὲ τὴν ἐκείνου μορφὴν ἀεὶ ὅτανπερ η. ἔτι δ' ἐν τοῖςδε *) ίσως ἔσται σαφέστερον διέγω. τὸ γὰρ περιττὸν ἀεὶ πον δεῖ τούτου τοῦ ὄνόματος τυγχάνειν, ὅπερ νῦν λέγομεν. η οὐ; Πάνυ γε, Ἄρα μόνον τῶν δύτων (τοῦτο γὰρ ἐρωτῶ), η καὶ ἄλλο τι, δ ἔστι μὲν οὐχ διερεψερ τὸ πε*φιττόν, διμως δὲ δεῖ αὐτὸ μετὰ τοῦ ἐαυτοῦ ὄνόματος καὶ τοῦτο καλεῖν ἀεί, διὰ

*) ἀλλ. τῷ δε.

enim dicebatur e contraria re contrariam rem fieri, nunc vero, ipsum contrarium numquam suimet ipius contrarium fieri posse neque in nobis neque in natura. tum videlicet, o amice, de rebus disseremus quae contraria habent, ab his eas nominantes, nunc autem de iis ipsis, a quibus, si insunt, res nominantur; ipsa vero haec numquam statuimus generationem velle inter se recipere. Atque simul intuens in Cebetem Numquid, inquit, Cebes, illa te perturbarunt quae hicce dixit? Non iterum, ait Cebes, ita affectus sum, et tale quid confiteor me non valde perturbare. Consensimus igitur, inquit, simpliciter hoc, numquam contrarium sui ipius fore contrarium. Ita prorsus, ait ille. Praeterea etiam hoc mihi perpende, inquit, an consentias: calidumne aliquid vocas et frigidum? Ego vero. Num id quod nivem et ignem? Non equidein mehercule. Sed diversum quid ab igne calidum et diversum quid a nive frigidum? Ita. Hoc autem, opinor, videtur tibi, numquam nivem, quatenus nix sit, recipientem calidum, ut supra diximus, adhuc futuram esse id quod fuerit, nivem simulque calidam, sed accidente calido aut se subtracturam aut interituram esse, Sane quidem. Etiam ignem, accidente ei frigido, aut se subducturum aut interiturum esse, nec umquam posse, recipientem frigus, adhuc esse quod fuerit, ignem simulque frigidum. Vera, inquit, dicis. Est igitur, inquit, in non nullis rebus huiuscemodi generis, ut non ipsi modo speciei idem nomen impertiatur in perpetuum, sed etiam alii cui, quod non est illa species, illius vero, quotiescumque est, semper habet formam. in his autem fortasse etiam clarius erit quod dico. impar videlicet semper debet hoc nomen obtinere quod nunc dicimus; nomine? Sane quidem. Num id solum ex omnibus (hoc est enim id quod quaero), an etiam aliud quid quod, licet non sit idem quod impar, tamen et proprio suo et illo nomine semper appellemus oportet, propterea quod

τὸ οὗτον πεφυκέναι ὥστε τοῦ περιττοῦ μηδέποτε ἀπολείπεσθαι; λέγω δὲ αὐτὸν εἶναι οἷον καὶ ή τριάς πέπονθε καὶ ἄλλα πολλά. σκόπει δὴ περὶ τῆς τριάδος· ἀρά οὐδεὶς τοι τῷ τοῦ περιττοῦ, ὅντος οὐχ οὐπερ τῆς τριάδος; ἀλλ' ὅμως οὗτον πως πέφυκε καὶ ή τριάς καὶ ή πεμπτὰς καὶ ὁ ἡμισυς τοῦ ἀριθμοῦ ἄπας, ὥστε, οὐκ ὡν ὅπερ τὸ περιττόν, ἀεὶ ἔκαστος * αὐτῶν ἐστὶ περιττός· καὶ αὐτὸν τὰ δύο καὶ τὰ τέτταρα B καὶ ἄπας ὁ ἑτερος αὐτὸν στίχος τοῦ ἀριθμοῦ, οὐκ ὡν ὅπερ τὸ ἄρτιον, ὅμως ἔκαστος αὐτῶν ἄρτιός ἐστιν ἀεὶ. ξυγχωρεῖς, η̄ οὐδὲ; Πῶς γὰρ οὐκ; ἔφη. "Ο τολνυν, ἔφη, βούλομαι δηλῶσαι, ἄθρει· ἐστι δὲ τόδε, ὅτι φαίνεται οὐ μόνον ἐκεῖνα τὰ ἐναντία ἄλληλα οὐ δεχόμενα, ἀλλὰ καὶ ὅσα οὐκ ὄντα ἄλλήλοις ἐναντία ἀεὶ ἔχει τὰ ἐναντία, οὐδὲ ταῦτα ἔοικε δεχομένοις ἐκείνην τὴν ἰδέαν, η̄ ἀν τῇ ἐν αὐτοῖς οὖσῃ ἐναντία η̄, ἀλλ' ἐπιούσης αὐτῆς ητοι ἀπολλύμενα η̄ * ὑπεκχωροῦντα· η̄ οὐ φέσομεν τὰ τρία καὶ ἀπολεῖσθαι C πρότερον καὶ ἄλλο ὄτιον πείσεσθαι, πρὶν ὑπομεῖναι ἐτι τρία ὄντα ἄρτια γενέσθαι; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Κέβης. Οὐδὲ μήν, η̄ δ' οἵ, ἐναντίον γ' ἐστὶ δυάς τριάδην Οὐ γὰρ οὖν. Οὐκ ἀρά μόνον τὰ εἰδη τὰ ἐναντία οὐχ ὑπομένει ἐπιόντα ἄλληλα, ὅλλα καὶ ἄλλ' ἄπτα τὰ ἐναντία οὐχ ὑπομένει ἐπιόντα. D Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις. Βούλει οὖν, η̄ δ' οἵ, έὰν οἷοί τε ὀμεν, δρισώμεθα ὅποια ταῦτ' ἐστίν; Πάνυ γε. E Άρούρα, ἔφη, * ὁ Κέβης, τάδε εἴη οὖν, οὐδὲ τι ἀν D κατάσχη, μη̄ μόνον ἀναγκάζει τὴν αὐτοῦ ἰδέαν αὐτὸν ἴσχειν, ἀλλὰ καὶ μηδὲ ἐναντίον αὐτῷ τινός *); Πῶς λέγεις; "Ωστερ ἄρτι ἐλέγομεν· οἰςθα γὰρ δήπου ὅτι, ἀ ἀν η̄ τῶν τριῶν ἰδέα κατάσχη, ἀνάγκη αὐτοῖς οὐ μόνον τρισὶν εἶναι, ἀλλὰ καὶ περιττοῖς. Πάνυ γε. E Επὶ τὸ τοιοῦτον δή, φαμέν, η̄ ἐναντία ἰδέα ἐκείνη τῇ μορφῇ, η̄ ἀν τοῦτο ἀπεργάζηται, οὐδέποτε ἀν ἔλθοι. Οὐ γάρ. Εἰργάζετο δέ γε η̄ περιττή; Ναί. F Ἐναντία δὲ ταύτη η̄ τοῦ ἄρτιον; Ναί. F Επὶ

*⁾ γρ. δήνος· ισ. δή τινος.

ita comparatum est ut perpetuo impari adhaereat? dico vero id quod verbi causa in numerum quoque ternarium aliosque multos cadit. considera dum ternarium: nonne videtur tibi et proprio suo et imparis nomine semper appellandus esse, licet hoc non idem sit quod ternarius? verumtamen ita comparatus est et ternarius et quinarius et universum numerorum dimidium ut, licet non sint idem quod impar, tamen unusquisque eorum semper sit impar, binarius contra et quaternarius et universa altera numerorum series, licet non sint id quod par, tamen unusquisque eorum semper par sit. assentiris necne? Quidni, inquit, assentiar? Iam id, inquit, quod volo declarare, considera; est autem hoc: videri non solum contraria inter se non recipere, sed etiam ea quae, licet inter se non sint contraria, tamen contraria semper in se contineant, non videri recipere speciem eius contrariam quam in se contineant, sed hac invadente vel interire vel se subtrahere; an non dicemus fore ut ternarius prius et intereat et aliud quodvis patiatur quam sustineat ternarium se manentem fieri parrem? Sane quidem, ait Cebes. Neque tamen, inquit, contrarius est binarius ternarii. Non est. Non solum ergo species contrariae non inter se recipiunt invadentes, sed etiam alia quaedam non sustinent contraria invadentia. Verissima, ait, dicis. Visne igitur, inquit, si potuerimus, definiamus qualia haec sint? Sane quidem. Nonne, inquit, Cebes, haec erunt quae, quodcumque occupant, id non solum cogunt suam ipsum speciem habere, sed etiam contrarii eiusdam speciem non habere? Quomodo istud dicis? Quemadmodum modo dicebamus: scis enim sane ea, quae ternarii species occupet, non solum oportere tria esse, verum etiam imparia. Sane quidem. Ad tale vero, dicimus, species contraria illius formae, quae hoc efficit, numquam accedet. Numquam vero. Efficit autem impar? Ita. Et contraria huius est paris species? Etiam. Ad

τὰ * τρία ἄρα ή τοῦ ἀρτίου ίδεα οὐδέποτε ὥξει. Οὐ δῆτα. Ε
"Αμοιρα δὴ τοῦ ἀρτίου τὰ τρία." Αμοιρα. Ἀνάρτιος ἄρα
ή τριάς. Να. "Ο τοινυν ἔλεγον ὄρισασθαι, ποῖα οὐκ
ἐναντία τινὶ ὅμως οὐ δέχεται αὐτὸ [τὸ ἐναντίον],
οἷον νῦν η τριάς τῷ ἀρτίῳ οὐκ ούσα ἐναντία οὐδέν τι
μᾶλλον αὐτὸ δέχεται, τὸ γὰρ ἐναντίον αὐτῷ ἀεὶ ἐπιφέρει,
καὶ η δυάς τῷ περιττῷ καὶ τὸ πῦρ τῷ ψυχρῷ καὶ ἄλλα τοι
πάμπολλα, ἀλλ' ὅρα δὴ εἰ οὗτος ὁρίζει, μὴ μόνον τὸ
ἐναντίον τὸ ἐναντίον μη δέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο, δ ἀν ἐπι-
φέρῃ τι ἐναντίον ἐκείνῳ, ἐφ' ὅ τι ἀν αὐτὸ ἵη, αὐτὸ τὸ ἐπιφέρειν
τὴν τοῦ ἐπιφερομένου ἐναντιότητα μηδέποτε δέξασθαι. πάλιν
δὲ ἀναμιμνήσκου· οὐ γὰρ χειρον πολλάκις ἀκούειν. τὰ πέντε
τὴν τοῦ ἀρτίου οὐ δέξεται, οὐδὲ τὰ δέκα τὴν τοῦ περιττοῦ, τὸ
διπλάσιον· τοῦτο μὲν οὖν καὶ αὐτὸ ἄλλῳ ἐναντίον, ὅμως δὲ
τὴν τοῦ περιττοῦ οὐ δέξεται, οὐδὲ δὴ τὸ ἡμιόλιον οὐδὲ
* τὰλλα τὰ τοιαῦτα, τὸ ἡμισυ, τὴν τοῦ ὅλου *), καὶ τριτη- B
μόριον αὖ καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, εἰπερ ἔπει τι καὶ ξυνδο-
κεῖ σοι οὗτος. Πάνυ σφόδρα καὶ ξυνδοκεῖ, ἔφη, καὶ ἔπο-
μαι. Πάλιν δὴ μοι, ἔφη, ἐξ ἀρχῆς λέγε, καὶ μή μοι φῶ
ἄν ἐρωτῶ ἀποκρίνου, ἀλλ' ἄλλῳ, μιμούμενος ἐμέ. λέγω δὲ
παρ' ην τὸ πρῶτον ἔλεγον ἀπόκρισιν, τὴν ἀσφαλῆ ἐκείνην,
ἐκ τῶν νῦν λεγομένων ἄλλην ὁρῶν ἀσφάλειαν. εἰ γὰρ ἔροιο
με φῶ ἀν **) τί [ἐν τῷ] σώματι ἐγγένηται, θερμὸν ἔσται, οὐ
τὴν * ἀσφαλῆ σοι ἐρῶ ἀπόκρισιν ἐκείνην τὴν ἀμαθῆ, C
ὅτι φῶ ἀν θερμότης, ἀλλὰ κομψοτέραν ἐκ τῶν νῦν, ὅτι
φῶ ἀν πῦρ οὐδὲ ἀν ἔρη, φῶ ἀν σώματι τί ἐγγένηται, νο-
σήσει, οὐκ ἐρῶ ὅτι φῶ ἀν νόσος, ἀλλ' φῶ ἀν πυρετός οὐδ'
φῶ ἀν ἀριθμῷ τί ἐγγένηται, περιττὸς ἔσται, οὐκ ἐρῶ φῶ
ἀν περιττότης, ἀλλ' φῶ ἀν μονάς, καὶ τὰλλα οὗτοις.
ἀλλ' ὅρα εἰ ηδη ἴκανῶς οἰςθ' ὅ τι βούλομαι. Ἀλλὰ
πάνυ ἴκανῶς, ἔφη. Ἀποκρίνου δή, η δ' ὅς, φῶ ἀν τί^τ
ἐγγένηται σώματι, ζῶν ἔσται; ΖΩΙ ἀν ψυχή, ἔφη. Οὐκ-
οῦν ἀεὶ τοῦτο οὗτος * ἔχει; Πῶς γὰρ οὐχί; η δ' ὅς. Ἡ ψυχὴ D

*) Ισ. τὸ ἡμισυ, τὸ ὅλον, καὶ τὸ τριτ.

**) γρ. δ ἀν τι.

ternarium igitur paris species numquam accedet. Numquam vero. Expers ergo paris est ternarius. Expers. Itaque impar ternarius. Ita. Quod igitur dicebam definiendum esse, qualia illa essent quae, licet non essent alicuius contraria, tamen hoc non reciperent, veluti nunc ternarius, licet paris non sit contrarius, nihilo tamen magis id recipit, propterea quod hoc ipsi contrarium affert, et binarius impar et ignis frigidum et alia permulta: sed vide an ita definias, ut non solum contrarium contrarium non recipiat, verum etiam illud, quod contrarii aliquid afferat ei ad quod accedat, hoc ipsum afflerens numquam recipiat allati ab ipso contrarium. rursus vero recordare; non est enim inutile saepius audire. quinarius paris speciem non recipiet, neque denarius imparis, duplus; hoc ipsum vero duplum, licet alias contrarium sit, tamen imparis speciem non recipiet; neque etiam sesquialterum aliaque generis eiusdem, ut dimidium, totum, tertia pars omniaque id genus, siquidem sequeris et idem tibi videtur. Omniro et videtur mihi, inquit, et sequor. Iterum igitur mihi, inquit, dic ab initio, nec mihi id quod interrogo responde, sed aliud quid, me imitans. dico autem hoc, quia praeter tutam illam quam ante commemoravi responionem, ex iis quae nunc explicata sunt, aliam item tutam perspicio. etenim si ex me quaeſiveris, quid in corpore insit quo caleſcat, non tutam et indoctam illam dabo responionem, calorem in eo inesse, sed magis ſcitam ſecundum ea quae nunc diſputata sunt: ignem inesse; neque si quaeſiveris, quid in corpore insit quo aegrotet, respondebo, morbum inesse, sed, febrem: nec si rogaveris, quid in numero inſit, quo impar fiat, respondebo, imparis speciem, sed, unitatem, et ſic reliqua. at vide tu an ſatis iam intelligas quid velim. Satis vero, ait. Responde igitur, inquit: quid in corpore inerit quo vivat? Animus, inquit. Nonne ſemper hoc ſe ſic habet? Quidni habeat? inquit.

ἄρα, ὃ τι ἂν αὐτὴ κατάσχῃ, ἀεὶ ἡκει ἐπ' ἑπεῖνο φέρουσα ζωὴν.
 "Ηκει μέντοι, ἔφη. Πότερον δ' ἔστι τι ζωῆ ἐναντίου, η ὁύδεν;
 "Ἐστιν, ἔφη. Τι; Θάνατος. Οὐκοῦν η ψυχὴ τὸ ἐναντίου, φ
 αὐτὴ ἐπιφέρει ἀεὶ, οὐ μή ποτε δέξεται *), ὡς ἐκ τῶν πρόσθεν
 ὡμολόγηται; Καὶ μάλα, ἔφη, σφόδρα, ὁ Κέβης. Τι οὖν; τὸ
 μὴ δεχόμενον τὴν τοῦ ἄρτιου ἰδέαν τι νῦν δὴ ὡνομάζομεν;
 "Ανάρτιον, ἔφη. Τὸ δὲ δίκαιον μὴ δεχόμενον καὶ ὃ ἂν μουσι-
 κὸν μὴ δέχηται; "Αἱμου* σον, ἔφη, τὸ δὲ ἄδικον. Εἰεν, ὃ δ' ἂν Ε
 θάνατον μὴ δέχηται, τὸ καλοῦμεν; "Αθάνατον, ἔφη. Οὐκοῦν
 η ψυχὴ οὐ δέχεται θάνατον; Οὐ. "Αθάνατον ἄρα η ψυχὴ.
 "Αθάνατον. Εἰεν, ἔφη, τοῦτο μὲν δὴ ἀποδεῖχθαι φῶμεν,
 η πᾶς δοκεῖ; Καὶ μάλα γε ἵκανῷς, ὡς Σώκρατες. Τι οὖν, η
 δ' ὅς, ὡς Κέβης; εἰ τῷ ἀναρτίῳ ἀναγκαῖον ἦν ἀνωλέθρῳ εἰ-
 ναι, * ἄλλο τι τὰ τρία ἀνωλέθρᾳ ἀν ἦν; Πῶς γὰρ οὐ; Οὐκ- 105
 οῦν εἰ καὶ τὸ ἄθεμον ἀναγκαῖον ἦν ἀνωλέθρον εἶναι, ὅπότε
 τις ἐπὶ γιόνα θερμὸν ἐπαγάγοι, ὑπεξήει ἀν η χιῶν οὔσα σῶς
 καὶ ἀτηκτος; οὐ γὰρ ἀν ἀπώλετό γε, οὐδ' αὐτὸν ὑπομένοντα
 ἐδέξατο ἀν τὴν θερμότητα. "Αληθῆ, ἔφη, λέγεις. "Ως δ' αὐ-
 τος, οἷμαι, καν εἰ τὸ ἄψυκτον ἀνωλέθρον ἦν, ὅπότε ἐπὶ τὸ
 πῦρ ψυχρόν τι ἐπίοι **), οὐποτ' ἀν ἀπεσβέννυτο οὐδὲ ἀπώλ-
 λυτο, ἀλλὰ σῶν ἀν ἀπελθὸν ὥχετο. "Ανάγκη, ἔφη. Οὐκοῦν
 καὶ ὡδε, ἔφη, ἀνάγκη περὶ τοῦ ἀθανάτου εἰπεῖν· εἰ μὲν τὸ B
 ἀθάνατον καὶ ἀνωλέθρον ἔστιν, ἀδύνατον ψυχῆ, ὅταν θάνα-
 τος ἐπ' αὐτὴν ἥη, ἀπόλλυσθαι· θάνατον μὲν γὰρ δὴ ἐκ τῶν
 προειρημένων οὐ δέξεται οὐδέ τοῦτο τεθνηκνία, ὡςπερ τὰ
 τρία οὐκ ἔσται, ἔφαμεν, ἄρτιον, οὐδέ γ' αὐτὸν περιττόν, οὐδὲ
 δὴ τὸ πῦρ ψυχρόν, οὐδέ γε η ἐν τῷ πυρὶ θερμότης. ἄλλὰ τι
 πωλύει, φαίη ἀν τις, ἄρτιον μὲν τὸ περιττὸν μὴ γίγνεσθαι
 ἐπιόντος τοῦ ἄρτιου, ὡςπερ ὡμολόγηται, ἀπολλυμένου δὲ αὐ-
 τοῦ ἀντ' ἐκεί* νου ἄρτιον γεγονέναι; τῷ ταῦτα λέγοντι οὐκ ἀν C
 ἔχοιμεν διαμάχεσθαι ὅτι οὐκ ἀπόλλυται· τὸ γὰρ ἀνάρτιον οὐκ
 ἀνωλέθρον ἔστιν· ἐπεὶ εἰ τοῦτο ὡμολόγητο ημῖν, φαδίως ἀν

*) γρ. δέξηται.

**) γρ. ἐπίγει.

Animus ergo, quicquid occupat, ei semper affert vitam. Affert vero, inquit. Num est autem aliquid vitae contrarium, an nihil? Est vero, inquit. Quid? Mors. Nonne animus contrarium eius quod ipse semper affert, numquam recipiet, ut ex iis quae supra concessimus efficitur? Est sane ita, ait Cebes. Quid vero? quod paris speciem non recipit quomodo id modo appellavimus? Impar, inquit. Et quod iustum vel doctrinam non recipit? Hoc indoctum, inquit, illud iniustum. Iam, quod mortem non recipit, quomodo id appellamus? Immortale, inquit. Nonne animus non recipit mortem? Non recipit. Immortalis ergo animus. Immortalis. Iamne dicamus, inquit, hoc demonstratum esse, an quomodo videtur? Et satis quidem, Socrate. Quid igitur, inquit, Cebes? si impar necessario esset interitus expers, nonne ternarius foret interitus expers? Quidni? Nonne etiam si calore vacuum necessario esset interitus expers, quotiescumque nivi quisquam calidum ad moveret, subterfugeret nix incolumis, nec liquata? non enim interiret neque sustinens reciperet calorem. Vera, inquit, dicis. Similiter, opinor, si frigore vacuum esset interitus expers, quando ignem aliquid frigidii adoriretur, numquam ille extingueretur neque interiret, sed incolumis discederet. Necesse est, ait. Nonne ita, inquit, etiam de immortali statuendum est: si immortale est idem interitus expers, fieri nequit ut animus, quando mors eum adoritur, intereat; mortem enim ex iis quae ante dicta sunt non recipiet nec erit mortuus, sicut ternarius non erit, ut dicimus, par, neque etiam numerus impar, neque ignis frigidus neque qui in igne est calor. sed quid impedit, dixerit quispiam, quominus impar par quidem non fiat accidente pare, ut concessimus, hoc autem extincto pro ipso par fiat? ei qui haec diceret non possemus repugnare ac contendere impar non interire; impar enim non est interitus expers; alioqui si hoc nobis constaret, facile possemus

διεμαχόμεθα δι, ἐπειδύντος τοῦ ἀρτίου, τὸ περιττὸν καὶ τὰ τρία οἴχεται ἀπιόντα· καὶ περὶ πυρὸς καὶ Θερμοῦ καὶ τῶν ἄλλων οὕτως ἂν διεμαχόμεθα ἢ οὐ; Πάντα μὲν οὖν. Οὐκοῦν καὶ νῦν περὶ τοῦ ἀθανάτου, εἰ μὲν ἡμῖν ὁμολογεῖται καὶ ἀνώλεθρον εἶναι, ψυχὴ ἂν εἴη πρὸς τῷ ἀθανάτος εἶναι καὶ ἀνώλεθρος, * εἰ δὲ μή, ἄλλου ἂν δέοι λόγου; Άλλ' οὐ· Δὲν δεῖ, ἔφη, τούτου γε δινεα· σχολῆ γάρ ἂν τι ἄλλο φθορᾶν μὴ δέχοιτο, εἰ τό γε ἀθάνατον καὶ ἀΐδιον φθορᾶν δέξεται. 'Ο δέ γε Θεός, οἷμαι, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ αὐτὸ τὸ τῆς ζωῆς εἶδος καὶ εἰ τι ἄλλο ἀθάνατον ἔστι, παρὰ πάντων ἂν ὁμολογηθείη μηδέποτε ἀπόλλυνθαι. Παρὰ πάντων μέντοι νὴ Αἴ, ἔφη, ἀνθρώπων τε καὶ ἔτι μᾶλλον, ὡς ἐγὼμαι, παρὰ θεῶν. 'Οπύτε δὴ τὸ ἀθάνατον καὶ ἀδιάφθορόν * ἔστιν, ἄλλο τι ψυχὴ, εἰ ἀθάνατος τυγχάνει οὖσα, Εκαὶ ἀνώλεθρος ἂν εἴη; Πολλὴ ἀνάγκη. 'Επιόντος ἅρα θανάτου ἐπὶ τὸν ἀνθρώπον, τὸ μὲν θνητόν, ὡς ἔοικεν, αὐτοῦ ἀποθνήσκει, τὸ δὲ ἀθάνατον σῶν καὶ ἀδιάφθορον οἴχεται ἀπιόν, ὑπεκχωρῆσαν τῷ θανάτῳ. Φαίνεται. Παντὸς μᾶλλον ἅρα, ἔφη, ὁ Κέρης, ψυχὴ ἀθάνατον καὶ ἀνώ*λεθρον, ¹⁰⁷ καὶ τῷ ὅντι ἔσονται ἡμῶν αἱ ψυχαὶ ἐν "Αἰδουν. Οὐκοῦν ἔγωγε, ὁ Σωκράτες, ἔφη, ἔχω παρὰ ταῦτα ἄλλο τι λέγειν οὐδέ πῃ ἀπιστεῖν τοῖς λόγοις· ἄλλ' εἰ δή τι Σιμμίας ὅδε ἥ τις ἄλλος ἔχει λέγειν, εὐ ἔχει μὴ κατασιγῆσαι· ὡς οὐκ οἴδα εἰς ὅντιν· ἂν τις ἄλλον καιρὸν ἀναβάλλοιτο ἥ τὸν νῦν παρόντα, περὶ τῶν ποιούτων βουλόμενος ἥ τι εἰπεῖν ἥ ἀποῦσαι. 'Άλλα μήν, ἥ δὲ δὲς ὁ Σιμμίας, οὐδὲ αὐτὸς ἔχω ἔτι ὅπη ἀπιστῶ ἥν γε τῶν λεγομένων· ὑπὸ μέντοι τοῦ μεγέθους, περὶ ὃν οἱ λόγοι εἰσί, καὶ τὴν ἀνθρώπινην ἀσθενειαν ἀτιμά*ζων ἀναγκάζομαι ἀπιστίαν ἔτι ἔχειν παρ' ἔμαυτῷ περὶ τῶν εἰδημένων. Οὐ μόνον γ', ἔφη, ὁ Σιμμία, ὁ Σωκράτης, ἄλλα ταῦτά τε εὐ λέγεις *), καὶ τὰς ὑποδέσεις τὰς πρώτας, καὶ εἰ πιστὰν ὑμῖν εἰσίν, δῆμως ἐπισκεπτέας σαφέστερον· καὶ ἐὰν αὐτὰς ἱκανῶς διέληπτε, ὡς ἐγὼμαι, ἀκολουθήσετε τῷ λόγῳ, παθ' ὅσον δυνατὸν μάλιστα ἀνθρώπῳ ἐπα-

* Ταῦτα γέ εἰ λέγειε.

contendere; pare accedente impar numerumque ternarium discedere, idemque de igne, de calido, de ceteris contendenteremus; nonne? Sane quidem. Nonne etiam nunc de immortali: si nobis constat immortale esse idem interitus expers, animus non solum immortalis, verum etiam interitus expers erit, sin autem minus, alia opus erit ratione? Sed nihil, inquit, siccirco opus est; vix enim quicquam erit, quod dissolutionem nullam recipiat, si immortale et sempiternum dissolutionem recipiet. Deum certe, opinor, ait Socrates, ipsam vitae speciem et si quid aliud immortale est, inter omnes constet numquam interire. Inter omnes mehercule, inquit, et homines et magis etiam, uti arbitror, deos. Quodsi immortale idem est dissolutionis expers, nonne animus, si immortalis est, idem interitus erit expers? Prorsus necesse est. Accedente igitur morte ad hominem, mortalibus eius pars, ut patet, moritur, immortalis vero incolumis et dissolutionis expers abit, se subtrahens a morte. Patet. Omnino igitur, inquit, Cebes, animus immortalis est atque interitus expers, et revera erunt animi nostri apud inferos. Nihil equidem, Socrate, inquit, aliud nisi hoc dicere habeo nec possum diffidere disputationi; verum si Simmias hic vel alias quis habet quod moneat, non oportet reticere; nescio enim in quod aliud tempus opportunum, praeter hoc praesens, quisquam differat, si quid de hoc genere vel dicere vel audire cupiat. At neque ego, ait Simmias, iam diffidere possum, his disputatis; sed tamen magnitudo rei, quae agitur, et humana imbecillitas, quam imparem illi exultimo, adhuc me cogunt ut tecum dubitem de iis quae dicta sunt. Non solum hoc, inquit, Simmia, Socrates, sed, id si confiteris, etiam de sumptionibus primis, ut certae vobis sint, tamen quaerendum est accuratius, et, si fatis eas perscrutati estis, assequemini, ut opinor, rationem, quantum maxime potest homo

κολουθῆσαι· καν τοῦτο αὐτὸς σαφὲς γένηται, οὐδὲν ἔητίσετο περαιτέρω. Ἀληθῆ, ἡφη, λέγεις. Ἀλλὰ τόδε γ', ἡφη, ὁ ἄνδρες, δίκαιον διανοηθῆναι δῖτι, εἰπερ ἡ ψυχὴ ἀθάνατος C ζετιν, ἐπιμελείας δὴ δεῖται οὐχ ὑπὲρ τοῦ χρόνου τούτου μόνον, ἐν ᾧ καλοῦμεν τὸ ξῆν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ παντός, καὶ ὁ κινδυνός νῦν δὴ καὶ δόξειν ἂν δεινός είναι, εἰ τις αὐτῆς ἀμελήσει. εἰ μὲν γὰρ ἦν δὲ θάνατος τοῦ παντὸς ἀπαλλαγή, Ερμηνείαν ἂν ἦν τοῖς κακοῖς ἀποθανοῦσι τοῦ τε σώματος ἀματεῖαν ἀπηλλάχθαι καὶ τῆς αὐτῶν^{*)} κακίας μετὰ τῆς ψυχῆς· νῦν δὲ ἐπειδὴ ἀθάνατος φαίνεται οὖσα, οὐδεμία ἂν εἴη αὐτῇ ἀλλη ἀποφυγὴ κακῶν οὐδὲ * σωτηρία πλὴν τοῦ ὡς βελτίστην τε καὶ φρονιμω- D τάτην γενέσθαι. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἔχουσα εἰς "Αἰδους ἡ ψυχὴ ἔρχεται πλὴν τῆς παιδείας τε καὶ τροφῆς, ἀ δὴ καὶ λέγεται μέγιστα ὠφελεῖν ἥ βλάπτειν τὸν τελευτήσαντα εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς ἐκεῖσε πορείας. λέγεται δὲ οὕτως, ὡς ἄρα τελευτήσαντα ἔκαστον ὁ ἔκαστον δαίμων, ὅπερ ξῶντα εἰλήχει, οὗτος ἄγειν ἐπιχειρεῖ εἰς δὴ τινα τόπον, οὐ δεῖ τοὺς ξυλλεγέντας διαδικασσαμένους εἰς "Αἰδους πορεύεσθαι μετὰ ἡγεμόνος ἐκείνου, φ' δὴ προστέτακται τοὺς ἐνθένδε ἐκεῖσε πορεῦσαι. τυχόντας δὲ ἐκεῖ E ὃν δεῖ τυχεῖν καὶ μείναντας δὲ χρὴ χρόνου ἄλλος δεῦρο πάλιν ἡγεμών κομίζει ἐν πολλαῖς χρόνον καὶ μακραῖς περιόδοις. ξετι δὲ ἄρα ἡ πυρεία οὐχ, ὡς ὁ Αἰσχύλου Τήλεφος λέγει· ἐκεῖ^{**} νος 108 μὲν γὰρ ἀπλῆν οἰλόν φησιν εἰς "Αἰδους φέρειν, ἡ δὲ οὕτε ἀπλῆ οὕτε μία φαίνεται μοι εἶναι· οὐδὲ γὰρ ἂν ἡγεμόνων ξεῖδει· οὐ γάρ πού τις ἀν διαμάρτοι οὐδαμόσε μιᾶς ὄδοις οὕσης· νῦν δὲ ξοικε σχίσεις τε καὶ περιόδους πολλὰς ἔχειν· ἀπὸ τῶν ὀσίων τε καὶ νομίμων τῶν ἐνθάδε τεκμαιρόμενος λέγω. ἡ μὲν οὖν κοσμία τε καὶ φρονιμος ψυχὴ ἔπεται [τε] καὶ ούκ ἀγνοεῖ τὰ παρόντα· ἡ δὲ ἐπιθυμητικῶς τοῦ σώματος ἔχουσα, ὅπερ ἐν τῷ πρόσθεν^{**}) εἶπον, περὶ ἐκείνο πολὺν χρόνον ἐπτοη^{*}μένη καὶ περὶ τὸν δρατὸν τόπον, πολλὰ ἀντιτείνασα καὶ B πολλὰ παθοῦσα, βίᾳ καὶ μόγις ὑπὸ τοῦ προστεταγμένου δαιμονος οὐχεται ἀγομένη. ἀφικομένην δὲ ὅδιπερ αἱ ἄλλαι, τὴν

^{*)} ἵσ. αὐτῶν.

^{**) ἄλλ. ἔμπροσθε.}

assequi; quodsi hoc ipsum vobis perspectum erit, nihil
quaeretis amplius. Vera, inquit, dicis. At hoc certe,
inquit, viri, par est cogitari, si animus est immortalis,
curam esse adhibendam, non propter hoc tantum tem-
pus in quod vivere quod dicimus cadit, sed universi
causa, et periculum nunc scilicet videbitur ingens esse,
si quis eum neglexerit. etenim si mors esset discessus
omnia tollens, lucro foret improbis hominibus moriendo
simul a corpore liberari et a pravitate sua una cum ani-
mo; nunc quum immortalem eum esse pateat, nullum
aliquid ei erit effugium malorum neque salus nisi haec,
quam optimum existere atque prudentissimum. nihil
enim aliud secum dicens ad inferos animus migrat nisi
eruditionem et institutionem, quae quidem dieuntur
etiam plurimum professe vel obesse mortuo in ipso sta-
tim initio migrationis ad inferos. dicitur vero ita: mor-
tuum quemque a proprio iphius genio, qui vivum for-
titus fit, duci ad locum quendam, ubi oporteat congregatos iudicium subire et dein ad inferos proficisci duce
genio illo cui mandatum fit ut hinc decedentes illuc tra-
ducat. ibi quum illis obtigerint quae par sit et manse-
rint quamdiu oporteat, alium eos hac ducem reducere
post multos temporis longosque circuitus. est igitur mi-
gratio non talis qualis Aeschyli Telephus dicit; hic
enim simplicem semitam ait ad inferos ducere, illa vero
neque simplex neque una videtur mihi esse: opus enim
non esset ducibus, quia nullam in partem quisquam ab-
erraret, una si via esset; nunc vero patet anfractus eam
et ambages multas habere: e sacris et ritibus nostris col-
ligens hoc dico. iam modestus et prudens animus sequi-
tur, haud ignorans scilicet sortem suam: qui vero cor-
poris cupiditate flagrat, is, ut supra dixi, dum illo atti-
nitus et ad locum adspectabilem multum reluctatus
multaque passus, vi et aegre a genio ei praefecto abdu-
citur. qui quum pervenit eo quo ceteri quoque animi,

μὲν ἀκάθαρτον καὶ τι πεποιηκυῖαν τοιοῦτον, ἢ φόνων ἀδίκων ἡμιμένην ἢ ἄλλ' ἄττα τοιαῦτα εἰργασμένην, ἢ τούτων ἀδειλφά τε καὶ ἀδειλφῶν ψυχῶν ἔργα τυγχάνει ὅντα, ταύτην μὲν ἄπαις φεύγει τε καὶ ὑπεκτρέπεται καὶ οὕτε ξυνέμπορος οὕτε ἡγεμὸν ἐθέλει γλυγεσθαι, αὐτὴν δὲ πλανᾶται ἐν * πάσῃ C ἔχομένη ἀπορίᾳ, ὡς ἂν δή τινες χρόνοι γένωνται, ὡν ἔξελθόντων ὑπὲ ἀνάγκης φέρεται εἰς τὴν αὐτὴν πρέπουσαν οἰκησιν· ἡ δὲ καθαρῶς τε καὶ μετρίως τὸν βίον διεξελθοῦσα, καὶ ξυνεμπόρων καὶ ἡγεμόνων θεῶν τυχοῦσα, ὥκησε τὸν αὐτῆς ἐκάστη τόπον προσήκοντα. εἰσὶ δὲ πολλοὶ καὶ θαυμαστοὶ τῆς γῆς τόποι, καὶ αὐτὴν οὕτε οἷα οὕτε ὅση δοξάζεται ὑπὸ τῶν περὶ γῆς εἰωθότεων λέγειν, ὡς ἐγὼ ὑπό τυνος πέπεισμαι. Καὶ ὁ Σιμμίας Πῶς * ταῦτα, ἔφη, λέγεις, ὡς Σώκρατες; περὶ γάρ τοι τῆς γῆς καὶ αὐτὸς πολλὰ δὴ ἀκήκοα, οὐ μέντοι ταῦτα ἀ σὲ πειθεῖ ἡδέως ἀν οὖν ἀκούσαιμι. Ἀλλὰ μέντοι, ὡς Σιμμία, οὐχ ἡ *) Γλαύκον γέ μοι τέχνη δοκεῖ εἶναι διηγήσασθαι ἀ γ' ἐστίν· ὡς μέντοι ἀληθῆ, γαλεπάτερόν μοι φαίνεται ἡ πατὰ τὴν Γλαύκου τέχνην, καὶ ἂμα μὲν ἐγὼ ἵσως οὐδέ τὸν οἶος τε εἴην, ἂμα δέ, εἰ καὶ ἡπιστάμην, ὁ βίος μοι δοκεῖ ὁ ἔμος, ὡς Σιμμία, τῷ μήκει τοῦ λόγου οὐκ ἔξαρκεῖν. τὴν μέντοι ἰδεῖν τῆς γῆς, οἷαν πέπεισμαι Εἰναι, καὶ τοὺς τόπους αὐτῆς οὐδέν με κωλύει λέγειν. Ἀλλ', ἔφη ὁ Σιμμίας, καὶ ταῦτα ἀρνεῖ.

Πέπεισμαι τοίνυν, ἡ δ' ὃς, ἐγὼ ὡς πρῶτον μέν, εἰ ἔστιν ἐν μέσῳ τῷ οὐρανῷ περιφερῆς οὖσα, μηδὲν αὐτῇ δεῖν μήτε ἀέρος πρὸς τὸ μὴ πεσεῖν * μήτε ἄλλης ἀνάγκης 109 μηδεμιᾶς τοιαύτης, ἀλλὰ ἴκανην εἶναι αὐτὴν ἵσχειν τὴν ὄμοιότητα τοῦ οὐρανοῦ αὐτοῦ ἐαυτῷ πάντῃ καὶ τῆς γῆς αὐτῆς τὴν ἴσοδόθοπειν: ἴσόδόθοπον γὰρ πρᾶγμα δομοίου τινὸς ἐν μέσῳ τεθὲν οὐχ ἔξει μᾶλλον οὐδὲ ἡττον οὐδαμόσε πλιθῆναι, δομοίως δὲ ἔχον ἀκλινὲς μενεῖ. πρῶτον μὲν τοίνυν, ἡ δ' ὃς, τοῦτο πέπεισμαι. Καὶ ὁρθῶς γ', ἔφη ὁ Σιμμίας. "Ετι τοίνυν, ἔφη, πάμμεγά τι εἶναι αὐτό, καὶ ἡμᾶς οἰκεῖν τοὺς μέχρι Ἡρακλείων * στηλῶν ἀπὸ Φάσιδος ἐν σμικρῷ τινὶ μορίῳ, ὡςπερ B

*) Ιο. οὐχι. η Τ

impurum quidem scelereque adstrictum, velut caedibus iniustis contaminatum vel aliis quibusdam his similibus similiumpque animorum flagitiis inquinatum, unusquisque fugit et aversatur nec itineris comes neque dux vult fieri; ille tum vagatur omni affectus inopia, donec spatia quaedam temporis praeterierint, quibus exactis feruntur coactus ad habitationem ei accommodatam; qui vero pure et continenter vitam traduxit, et comites et duces deos nactus migrat in locum quisque sibi convenientem. sunt autem multi et admirabiles terrae loci, et ipsa non est qualis et quanta existimatur ab his qui de terra solent disferere, ut mihi quidam persuasit. Tum Simmias Quomodo, inquit, haec dicis, Socrate? etenim de terra et ipse quoque multa iam audivi, nondum tamen haec quae tibi probantur; libenter igitur audierim. Minime quidem, Simmia, Glauci ars mihi videtur esse exponere quae illa sint, sed demonstrare vera ista esse, difficilius iudico quam pro Glauci arte; simul etiam vereor ut id possim, simul, etiam si possim, vita mihi videtur mea, Simmia, longitudini explicationis non suppetere. de forma tamen terrae, qualem esse mihi persuasi, et de locis illius nihil impedit quominus exponam. At, ait Simmias, etiam hoc satis est,

Peruersus igitur sum, inquit, primum, si in medio est coelo, formam habens globosam, nihil ei opus esse neque aere, ne decidat, neque alia ulla huiusmodi necessitate, sed fatis esse ad eam sustinendam caeli aequalitatem omnibus partibus ipsiusque terrae aequilibritatem; aequilibris enim res in medio quodam aequali posita nec magis nec minus poterit ullam in partem vergere, aequaliter vero se habens sine ulla inclinatione manebit. primum igitur, inquit, hoc est quod persuasum habeo. Et recte id quidem, ait Simmias. Praeterea, inquit, permagnam eam esse nosque a Phaside ad Herculeas columnas incolere exiguum quandam partem,

περὶ τέλματού μόνης η̄ βατράχους, περὶ τὴν θύλασσαν οἰκοῦντας, καὶ ἄλλους ἄλλοι πολλοὺς ἐν πολλοῖσι τοιούτοις τόποις οἰκεῖν. εἶναι γὰρ παντεχῇ περὶ τὴν γῆν πολλὰ κοῦλα καὶ παντοδαπά καὶ τὰς ιδέας καὶ τὰ μεγέθη, εἰς ἣ ξυνεργόνηνέναι τὸ τε ὑδωρ καὶ τὴν ὁμίχλην καὶ τὸν ἀέρα· αὐτὴν δὲ τὴν γῆν παθαρὰν ἐν παθαρῷ κεῖσθαι τῷ οὐρανῷ, ἐν ὧπερ ἐστὶ τὰ ἄστρα, ὃν δὴ αἰθέρα ὄνομάζειν * τοὺς πολλοὺς τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα C εἰωθότων λέγειν· οὐδὲ ὑποστάθμην ταῦτα εἶναι καὶ ξυργεῖν ὅτε εἰς τὰ κοῦλα τῆς γῆς. ήμας οὖν οἰκοῦντας ἐν τοῖς κοῦλοις αὐτῆς λειηθέναι καὶ οἰεσθαι ἄντι τῆς γῆς οἰκεῖν, ὥσπερ ἀντὶ τις ἐν μέσῳ τῷ πυθμένι τοῦ πελάγους οἰκῶν οἴοιτο τε ἐπὶ τῆς Θαλάττης οἰκεῖν καὶ διὰ τοῦ ὑδατος ὁρῶν τὸν ἥλιον καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα τὴν θάλασσαν ἡγοῦτο οὐρανὸν εἶναι, διὰ δὲ βραδυτῆτά τε καὶ ἀσθένειαν μηδεπώποτε ἐπὶ τὰ * ἄκρα τῆς D Θαλάττης ἀφιγμένος μηδὲ ἐωρακώς εἶη, ἐκδὺς καὶ ἀνακύψας ἐκ τῆς θαλάττης εἰς τὸν ἐνθάδε τόπον, ὅσῳ παθαρώτερος καὶ καλλίων τυγχάνει ὃν τοῦ παρὰ σφίσι, μηδὲ ἄλλου ἀκηκοώς εἶη τοῦ ἐωρακότος· ταῦτὸν δὴ τοῦτο καὶ ήμας πεπονθέναι· οἰκοῦντας γὰρ ἐν τινι κοίλῳ τῆς γῆς οἰεσθαι ἐπάνω αὐτῆς οἰκεῖν, καὶ τὸν ἀέρα οὐρανὸν καλεῖν, ὡς διὰ τούτου οὐρανοῦ ὄντος τὰ ἄστρα χωροῦντα· τὸ δὲ εἶναι ταῦτόν, ὑπὲρ ἀσθενείας καὶ βραδυτῆτος * οὐχ οἷον τε εἶναι ήμας διεξιλθεῖν ἐπὶ ξεγατον E τὸν ἀέρα, ἐπεὶ εἰ τις αὐτοῦ ἐπ’ ἄκρα ἔλθοι η̄ πτηνὸς γενόμενος ἀνάπτοιτο, κατιδεῖν ἀν ἀνακύψαντα, ὥσπερ ἐνθάδε οἱ ἐκ τῆς θαλάττης ἰχθύες ἀνακύπτοντες δρῶσι τὰ ἐνθύδε, οὕτως ἀν τινα καὶ τὰ ἐκεῖ κατιδεῖν, καὶ εἰ η̄ φύσις ἵστη εἴη ἀνέχεσθαι θεωροῦσα, γνῶναι ἀν ὅτι ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς οὐρανὸς καὶ τὸ ἀληθινὸν *) φῶς καὶ η̄ * ὡς ἀληθῶς γῆ. ηδε μὲν γὰρ η̄ 110 γῆ καὶ οἱ λίθοι καὶ ἄπαις ὁ τόπος ὁ ἐνθάδε διεφθαρμένα ἐστὶν καὶ καταβεβρωμένα, ὥσπερ τὰ ἐν τῇ θαλάττῃ ὑπὸ τῆς ἀλμῆς, καὶ οὔτε φύεται ἄξιον λόγου οὐδὲν ἐν τῇ θαλάττῃ, οὔτε τέλειον ὡς ἕπος εἰπεῖν οὐδὲν ἐστι, σήραγγες δὲ καὶ ἄμυος καὶ πηλὸς ἀμήχανος καὶ βόρβοροι εἰσιν, ὅπου ἀν καὶ η̄ γῆ η̄, καὶ πρὸς τὰ παρ’ ημῖν κάλλη κρίνεσθαι οὐδὲ ὅπωςτιοῦν ἄξια·

*) ἄλλ. οἱ ἀληθῶς οὐρανὸς καὶ τὸ ἀληθῶς γ. 231/110, 111

veluti circa paludem formicas vel ranas, **circa** mare habitantes, et alios multos in aliis multis huiusmodi locis habitare. esse enim ubique circum terram multa cava variâ et formâ et magnitudine, in quae confluant aqua, nebula et aëris; ipsam vero terram puram in puro sitam esse caelo, in quo sunt stellae, quem quidem aethera nominant plerique qui his de rebus solent exponere; huiusque sedimentum esse ea quae confluant semper in cava terrae. nos igitur nescientes habitare in eius cavis et putare in superiore terrae parte habitare, velut si quis in medio maris fundo habitans opinetur supra mare habitare et per aquam spectans solem ceteraque stellas mare arbitretur caelum esse, propter tarditatem vero et imbecillitatem numquam ad summum mare progressus nec contemplatus sit, emergens et caput erigens e mari ad hunc locum, quanto is purior ac pulchrior sit illo suo, neque ex alio qui hunc spectasset audierit: idem etiam nobis accidere; habitantes enim in cavo quodam terrae nos arbitrari supra ipsam habitare et aërem vocare caelum, quia per hunc tamquam caelum astra currant; hoc autem esse idem illud: propter imbecillitatem ac tarditatem non posse nos pervenire ad summum aërem; nam si quis ad altitudinem eius veniret vel alis acceptis evolaret, hunc emergentem, sicut pisces e mari emergentes conspicunt quae hic sunt, conspectum esse quae ibi sunt, et si natura satis posset sustinere contemplationem, cognitum esse, illud esse verum caelum, veram lucem et veram terram. haec enim terra, hi lapides et totus hic locus corruptus est atque exesus, veluti res in mari ab aqua salsa, ita ut neque quicquam nascatur insigne in mari neque ulla propemodum res perfecta reperiatur, sed rupes, arena, limus immensus ac coenum conspiciantur, ubicumque etiam terra exstat, quae quidem cum pulchritudinibus apud nos extantibus collata nihil prorsus facienda

ἐκεῖνα δὲ αὖ τῶν παρὸν ἡμῖν πολὺ ἀν ἵτι πλίον φανεῖη δια-
φέρειν. εἰ γὰρ δεῖ καὶ μῦθον λέγειν καλόν, ἄξιον ἀκούσαι, Β
ω Σιμπία, οὐα τυγχάνει τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ὑπὸ τῷ οὐρανῷ
δῆτα. Ἀλλὰ μήν, ἔφη ὁ Σιμπίας, ὥστε Σώκρατες, ἡμεῖς γε
τούτου τοῦ μύθου ἡδέως ἀν ἀκούσαιμεν. Λέγεται τοινυν,
ἔφη, ὃ ἐταῖχε, πρῶτον μὲν εἶναι τοιαύτη ἡ γῆ αὐτὴ ἰδεῖν,
εἰ τις ἄνωθεν θεῶτο, ὥσπερ αἱ δωδεκάσκυτοι σφαιραῖς, ποι-
κίλοις χρώμασι διειλημμένη, ὃν καὶ τὰ ἐνθάδε εἶναι χρώ-
ματα ὥσπερ δειγματα, οἷς δὴ οἱ γραφεῖς καταχρῶνται. ἐκεῖ C
δὲ πᾶσαν τὴν γῆν ἐκ τοιούτων εἶναι, καὶ πολὺ ἔτι ἐκ λαμ-
προτέρων καὶ καθαρωτέρων ἡ τούτων· τὴν μὲν γὰρ ἀλονρ-
γῆ εἶναι καὶ θαυμαστὴν τὸ κάλλος, τὴν δὲ χρυσοειδῆ, τὴν
δὲ ὅση λευκῇ γύψου ἡ χιόνος λευκοτέραν, καὶ ἐκ τῶν ἄλ-
λων χρωμάτων ἐνγκειμένην ὥσαύτως, καὶ ἔτι πλειόνων καὶ
καλλιόνων, ἡ ὅσα ἡμεῖς ἐωράκαμεν. καὶ γὰρ αὐτὰ ταῦτα
τὰ κοῖλα αὐτῆς, ὅδατός τε καὶ ἀέρος ἐμπλεα ὅντα, χρώμα-
τός τι εἶδος παρέχεσθαι, * στέλβοντα ἐν τῇ τῶν ἄλλων χρω- D
μάτων ποικιλίᾳ, ὥστε ἐν τι αὐτῆς εἶδος ἐννεχές ποικίλον
φαντάζεσθαι. ἐν δὲ ταύτῃ οὕση τοιαύτη ἀνὰ λόγον τὰ φυσό-
μενα φύεσθαι, δένδρα τε καὶ ἄνθη καὶ τοὺς καρπούς, καὶ
αὖ τὰ ὅρη ὥσαύτως καὶ τοὺς λίθους ἔχειν ἀνὰ τὸν αὐτὸν
λόγον τὴν τε λειότητα καὶ τὴν διαφάνειαν καὶ τὰ χρώματα
καλλιώ· ὃν καὶ τὰ ἐνθάδε λιθίδια εἶναι ταῦτα τὰ ἀγαπώ-
μενα μόρια, σάρδιά τε καὶ λάσπιδας καὶ σμαράγδους καὶ
*πάντα τὰ τοιαῦτα· ἐκεῖ δὲ οὐδὲν ὃ τι οὐ τοιοῦτον εἶναι E
καὶ ἔτι τούτων κάλλιον. τὸ δὲ αἴτιον τούτου εἶναι, ὅτι ἐκεῖ-
νοι οἱ λίθοι καθαροί εἰσι καὶ οὐ κατεδηδεσμένοι οὐδὲ διε-
φθαρμένοι, ὥσπερ οἱ ἐνθάδε, ὑπὸ σηπεδόνος καὶ ἄλιης,
ὑπὸ *) τῷν δεῦρο ἐννεδόνηκότων, ἂν καὶ λίθοις καὶ γῇ καὶ
τοῖς ἄλλοις ζώοις τε καὶ φυτοῖς αἴσχη τε καὶ νόσους παρέ-
χει. τὴν δὲ γῆν αὐτὴν κεκοσμησθαι τούτοις τέ ἀπασι καὶ
ἔτι χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ καὶ τοῖς ἄλλοις αὖ τοῖς * τοιού- 111
τοις ἐκφανῆ γὰρ αὐτὰ πεφυκέναι, ὅντα πολλὰ πλήθει καὶ
μεγάλα καὶ πανταχοῦ τῆς γῆς, ὥστε αὐτὴν ἴδειν εἶναι θέα-

*) ίσ. καὶ.

funt; illa vero etiam magis his nostris praestantia reperientur. nam si fabulam oportet narrari pulchram, operae pretium est audire, Simmia, quomodo se habeant res in terra sub caelo existentes. Nos vero, inquit Simmias, Socrate, avemus hanc audire fabulam. Dicitur igitur, inquit, amici, primum terra ipsa talis videri, si quis desuper spectet, quales sint pilae e duodecim co-trii particulis consutae, variis coloribus distincta, quorum specimina quasi sint colores nostri, quibus videlicet pictores utantur; ibi vero universa terra talibus constare multoque etiam splendidioribus ac purioribus quam hi sint; una enim eius pars purpurea esse et admirabili pulchritudine, altera auro similis, et quantum eius candidum sit, id gypso et nive esse candidius, et e reliquis coloribus dicitur constare eadem ratione, etiam pluribus ac pulchrioribus quam quos conspexerimus. nam haec ipsa eius cava, aqua et aere plena, coloris speciem quandam exhibere, splendentia in ceterorum colorum varietate: ut una quaedam eius species, variis contineenter coloribus distincta, conspicatur. in hac vero ita comparata ea quae nascantur eadem ratione dicunt nasci: arbores, flores et fructus, itemque montes ac lapides eidem rationi convenientem habere et laevitatem et perspicuitatem coloresque pulchriores: quorum particulas esse lapillos illos qui apud nos in pretio habeantur, sardas, iaspides, smaragdos omniaque generis eiusdem; illic autem nihil reperiri quod non sit tale atque etiam pulchrius. causam vero eius rei esse hanc, quod illi lapides puri sint nec exesi vel corrupti, sicut nostri, a putredine, aqua salsa rebusque huc confluentibus, quae non solum lapidibus ac terrae, verum etiam animantibus et plantis deformitates ac morbos afferunt. ipsam vero terram ornatam esse his omnibus, praeterea auro et argento et aliis huiusmodi rebus; existare enim haec et copiosa et multa ubique in terra, ut

μα εύδαιμόνων θεατῶν. ξῶα δ' ἐπ' αὐτῆς εἶναι ἄλλα τι
πολλὰ καὶ ἀνθρώπους, τοὺς μὲν ἐν μεσογαίᾳ *) οἰκουντας,
τοὺς δὲ περὶ τὸν ἄρα, ὡςπερ ἡμεῖς περὶ τὴν θάλατταν,
τοὺς δὲ ἐν νήσοις, ὃς περιφέρειν τὸν ἄρα πρὸς τῇ ἡπειρῷ
οῦσας, καὶ ἐν λόγῳ, ὅπερ ἡμῖν τὸ ὑδωρ καὶ ἡ θάλαττά
δει πρὸς τὴν ἡμετέραν χρέαν, τοῦτο ἔκει τὸν ἀέρα, ὃ δὲ Β
ἡμῖν ὁ ἄηρ, τοῦτο **) ἔκεινοις τὸν αἰθέρα. τὰς δὲ ὥρας αὐ-
τοῖς κρᾶσιν ἔχειν τοιαύτην, ὡςτε ἔκεινους ἀνόσους εἶναι καὶ
χρόνον τι ἔην πολὺ πλείω τῶν ἐνθάδε, καὶ ὅψει καὶ ἀκοῇ
καὶ ὀσφρῷσει ***) καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις ἡμῶν ἀφεστάνει
τῇ αὐτῇ ἀποστάσῃ, ἥπερ ἄηρ τι ὑδατος ἀφέστηκε καὶ αι-
θήρ ἄέρος πρὸς καθαρότητα. καὶ δὴ καὶ θεῶν ἕδη τε καὶ
ἱερὰ αὐτοῖς εἶναι, ἐν οἷς τῷ ὄντι οἰκητὰς θεοὺς εἶναι, καὶ
φήμας τε καὶ μαντείας καὶ αἰσθήσεις τῶν θεῶν καὶ τοι-
αύτας ἔννοισίας γίγνεσθαι * αὐτοῖς πρὸς αὐτούς· καὶ τὸν C
γε ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἄστρα δρᾶσθαι ὑπὲρ αὐτῶν, οὐα
τυγχάνει ὄντα, καὶ τὴν ἄλλην εὐδαιμονίαν τούτων ἀκόλου-
θου εἶναι. καὶ ὅλην μὲν δὴ τὴν γῆν οὐτῷ πεφυκέναι καὶ
τὰ περὶ τὴν γῆν τόπους δ' ἐν αὐτῇ εἶναι κατὰ τὰ ἔγκοι-
λα αὐτῆς οὐκλιφ περὶ ὅλην πολλούς, τοὺς μὲν βαθυτέρους
καὶ ἀναπεπταμένους μᾶλλον, ἥτινοι ἡμεῖς οἰκούμεν, τοὺς
δὲ βαθυτέρους ὄντας τὸ χάρμα αὐτῶν ἔλαττον ἔχειν τοῦ
παρὸν ἡμῖν τόπου, ἔστι δ' ὃς καὶ βραχυτέρους τῷ βάθει D
τοῦ ἐνθάδε εἶναι καὶ πλατυτέρους. τούτους δὲ πάντας ὑπὸ^{τοῦ}
γῆν εἰς ἀλλήλους ἔνντερος δαί τε πολλαχῆ, καὶ κατὰ στε-
νώτερα καὶ εὐρύτερα, καὶ διεξόδους ἔχειν, ἥτινοι μὲν
ὑδωρ ὁρεῖν ἔξι ἀλλήλων εἰς ἀλλήλους ὡςπερ εἰς κρατῆ-
ρας, καὶ ἀενάων ποταμῶν ἀμήχανα μεγέθη ὑπὸ τὴν γῆν,
καὶ θερμῶν ὑδάτων καὶ ψυχρῶν, πολὺ δὲ πῦρ καὶ πυ-
ρὸς μεγάλους ποταμούς, πολλούς δὲ ὑγροῦ πηλοῦ, καὶ
καθαρωτέρους καὶ βορβορωδεστέρους, ὡςπερ ἐν * Σικε- E
λίᾳ οἱ πρὸ τοῦ φύσιος πηλοῦ φέροντες ποταμοὶ καὶ αὐ-
τὸς ὁ φύσις· ὃν δὴ καὶ ἐκάστους τοὺς τόπους πληροῦ-
θαι, ὃν ἂν ἐκάστοις τύχῃ ἐκάστοτε ἡ περιῳδοή γιγνο-

*) ἄλλ. μεσογείᾳ.

**) γρ. τοῦτο ἔκει.

***) γρ. φρονήσει.

eam conspicere spectaculum sit beatorum spectatorum. animantia in ea esse quum alia multa tum etiam homines, partim in locis mediterraneis habitantes, partim circum aërem, sicut nos circum mare, partim in insulis quas aér circumfluat prope continentem fitas, et uno verbo, quod nobis aqua et mare sit ad usum nostrum, hoc ibi esse aërem, et quod nobis aér, id illis aethera. tempestates vero iis eiusmodi caeli temperationem habere, ut morbis illi sint vacui, longe diutius vivant quam qui hic sunt, et ad videndum, audiendum, olfaciendum omniaque generis eiusdem eadem a nobis ratione distent, qua aér ab aqua et aether ab aëre distat ad sinceritatem. atque etiam deorum templo locaque sacrata iis esse, in quibus revera habitatores sint dii, et voces, oracula visionesque deorum et huiusmodi congressiones cum diis contingere illis; ac solem, lunam stellasque conspicere ab iis quales vere sint, reliquamque his felicitatem respondere. et universam quidem terram ita esse natura comparatam atque res circum terram; esse vero loca in ipsa secundum eius cava circum circa multa, partim profundiora magisque aperta quam in quo nos habitamus, partim profundiora quidem, sed minore hiatu quam nostrum locum; nonnulla etiam minus profunda esse hoc loco, at latiora. haec autem omnia sub terra inter se esse perforata multis partibus, tum angustius tum latius, et canales habere, per quos multum aquae fluat ex aliis in alia tamquam in aquarum conceptacula, itemque immensas perennium fluminum magnitudines sub terra et calidarum aquarum et frigidarum, multum quoque ignis ignisque magna flumina multaque luti liquidi, et limpidioris et coenosioris, eorum instar qui in Sicilia fluvium ferventem antecedunt luti rivi ipseque fluvius servens; et his quidem compleri locos singulos, prout quemque illa cir-

μίνη. ταῦτα δὲ πάντα κινεῖν ἀνω καὶ πάτω, διςπερ αἰώρεν τινὰ ἐνοῦσαν ἐν τῇ γῇ. Ήστι δὲ ἄρα αὐτῇ ἡ αἰώρα διὰ φύσιν τοιάνδε τινά· ἐν τι τῶν χασμάτων τῆς γῆς ἄλλως τε μέγιστου τυγχάνει ὅν καὶ διαμπερὸς τετρημένον δι' * ὄλης τῆς γῆς, τοῦ· 118 το ὅπερ "Ομηρος εἶπε, λέγων αὐτό

Τῇλε μάλ', ἦγι βέθιστον ὑπὸ χθονός ἐστι βέρεθρον·

ὅ καὶ ἄλλοθι καὶ ἐκεῖνος καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ποιητῶν Τάρταρον κεκλήκασιν· εἰς γὰρ τοῦτο τὸ χάσμα ἔνθεονσι τε πάντες οἱ ποταμοὶ καὶ ἐκ τούτου πάλιν ἐκρέουσι· γίγνονται δὲ ἔκαστοι τοιοῦτοι, δι' οἵας ἂν καὶ τῆς γῆς φέωσιν. ἡ δ' αἰτία ἐστὶ τοῦ ἐκρεῦν τε ἐντεῦθεν καὶ εἰσρεῦν * πάντα τὰ φεύ-
ματα, ὅτι πυθμένα οὐκ ἔχει οὐδὲ βάσιν τὸ ὑγρὸν τοῦτο· αἰώρεῖται δὴ καὶ κυμαλνεῖ ἀνω καὶ πάτω, καὶ ὁ ἀήρ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ περὶ αὐτὸ ταῦτὸν ποιεῖ· ἔννεπεται γὰρ αὐτῷ καὶ ὅταν εἰς τὸ ἐπ' ἐκεῖνα τῆς γῆς ὄρμήσῃ καὶ ὅταν εἰς τὸ ἐπὶ τάδε, καὶ ὥσπερ τῶν ἀναπνεόντων ἀεὶ ἐκπνεῖ τε καὶ ἀναπνεῖ φέον τὸ πνεῦμα, οὕτω καὶ ἐκεῖ ἔνναιωρούμενον τῷ ὑγρῷ τὸ πνεῦμα δεινούς τινας ἀνέμους καὶ ὀμηράνους παρέχεται καὶ εἰσιὸν καὶ ἔξιόν. ὅταν τε οὖν ὄρμῆσαν ὑπὸ* χω-
ρήσῃ τὸ ὑδωρ εἰς τὸν τόπον τὸν δὴ κάτω καλούμενον, τοὺς πατ' ἐκεῖνα τὰ φεύματα διὰ τῆς γῆς *) εἰσρεῖ τε καὶ πληροῖ αὐτὰ ὥσπερ οἱ ἐπαντλοῦντες· ὅταν τε αὖ ἐκεῖθεν μὲν ἀπολίπῃ, δεῦρο δὲ ὄρμήσῃ, τὰ ἐνθάδε πληροῖ αὐθις, τὰ δὲ πληρωθέντα φεῖ διὰ τῶν ὀχετῶν καὶ διὰ τῆς γῆς, καὶ εἰς τοὺς τόπους ἔκαστα ἀφικνούμενα, εἰς οὓς ἔκάστους ὄδοποι-
εῖται, θαλάττας τε καὶ λίμνας καὶ ποταμοὺς καὶ πρήνας ποιεῖ. ἐντεῦθεν δὲ πάλιν δυόμενα πατὰ τῆς γῆς, τὰ μὲν * μα-
κροτέρους τόπους περιελθόντα καὶ πλείους, τὰ δὲ ἐλάττους καὶ βραχυτέρους, πάλιν εἰς τὸν Τάρταρον ἐμβάλλει, τὰ μὲν πολὺ κατωτέρῳ ἡ ἐπηντλεῖτο, τὰ δὲ ὄλιγον· πάντα δὲ ὑπο-
κάτω εἰσρεῖ τῆς ἐκροῆς, καὶ ἔνια μὲν καταντιχὺν ἦ εἰσρεῖ

*) ιε. πατ' ἐκεῖνα τ. φ. τῆς γῆς.

cumfluant. haec autem omnia sursum deorsum moveri, quasi oscillatio quaedam in terra sit. est vero haec oscillatio ex hac fere causa repetenda: unus ex illis terrae hiatibus tum maximus est tum per totam continenter terram perforatus, is quem Homerus intellexit canens:

Longius hinc, ubi sub terra est immane barathrum;

quem quidem aliis quoque locis et ille et alii multi poetae Tartarum nuncuparunt; in hunc enim hiatum confluunt omnia flumina exque hoc rursus effluunt; evadunt autem omnia talia, qualis per quam fluunt terra est. in causa vero, cur effluent illinc et influant omnia flumina, hoc est, quod neque fundum habet neque fulcimentum haec aquarum colluvies; quocirca suspensa tenetur fluctuatque sursum deorsum; idemque aér et ventus circa illam facit; sequitur enim illam, et quando in ulteriorem terrae partem prorumpit, et quando in citeriorem, et ut respirantium semper exspirat et respiret fatus fluens, sic etiam illic simul cum aquarum colluvie suspensus fatus horribiles et immensos efficit ventos et influens et effluens. quando igitur aqua prorumpens recedit in locum qui inferior dicitur, in flumina terrae quae illic sunt influit eaque implet sicut ii qui infundunt, quando vero illinc digreditur et huc prorumpit, flumina quae hic sunt rursus implet, quae impleta fluunt per canales et terram, et in loca singula quum venerunt, ad quae viam sibi quodque facit, maria, lacus, fluvios ac fontes fingunt. illinc vero rursus terram subeunitia, quum partim ampliores circumiverunt et plures locos, partim minores ac breviores, rursus in Tartarum effunduntur, alia multo inferius quam ubi infundendo implebantur, alia parum, omnia vero inferius influunt quam effluxerunt. et nonnulla quidem e regione eius loci ubi influunt effunduntur, nonnulla

λέγεται, ἵνα δὲ κατὰ τὸ αὐτὸν μέρος, ἵστι δὲ καὶ ἡ παντάπαιδι κύκλῳ περιελθόντα η̄ ἀπας η̄ καὶ πλεονάμις, περιηλιχθέντα περὶ τὴν γῆν ὁσπερ οἱ ὄφεις, εἰς τὸ δυνατὸν κάτω καθέντα πάλιν ἐμβάλλει· δυνατὸν δ' ἔστιν ἐκατέρωσσε μέχρι Ετοῦ μέσου καθίεναι, πέρα δ' οὐ· ἔναντες γὰρ*) ἀμφοτέροις τοῖς φεύμασι τὸ ἐκατέρωθεν γλυνίται μέρος. τὰ μὲν οὖν δὴ ἄλλα πολλά τε καὶ μεγάλα καὶ παντοδαπά φεύματά ἔστι· τυγχάνει δ' ἄρι οὗτα ἐν τούτοις τοῖς πολλοῖς τέτταρ' ἄττα φεύματα, ὃν τὸ μὲν μέγιστον καὶ ἐξωτάτω ἡσόν περὶ κύκλῳ**) ὁ καλούμενος Ὁκεανός ἔστι, τούτου δὲ καταντιρόπι καὶ ἐναντίως ἡσών Ἀχέρων, δις δὲ ἐρήμων τε τόπων ἡσί ἄλλων καὶ δὴ καὶ ἵπο γῆν ἡσών * εἰς τὴν λίμνην ἀφιενεῖ· 113 ται τὴν Ἀχερονοσιάδα, οὐδὲ αἱ τῶν τετελευτηκότων ψυχαὶ τῶν πολλῶν ἀφιεινοῦνται καὶ τινας εἰμαρμένους χρόνους μείνανται, αἱ μὲν μακροτέρους, αἱ δὲ βραχυτέρους, πάλιν ἐκπέπονται εἰς τὰς τῶν ζώων γενέσεις. τόλτος δὲ ποταμὸς τούτων κατὰ μέσον ἐκβάλλει, καὶ ἡγγὺς τῆς ἐκβολῆς ἐκπίπτει εἰς τόπον μέγαν πυρὶ πολλῷ παόμενον, καὶ λίμνην ποιεῖ μείζω τῆς πιρὸς ἡμῖν θαλάττης, ξέουσαν ὑδατος καὶ πηλοῦ· ἐντεῦθεν δὲ χωρεῖ κύκλῳ θολερὸς καὶ * πηλώδης, περιελιτ- Β τόμενος δὲ [τῇ γῇ] ἄλλοσέ τε ἀφιενεῖται καὶ παρὸς ἔσχατα τῆς Ἀχερονοσιάδος λίμνης, οὐ δυμηγνύμενος τῷ ὑδατι· περιελιχθεὶς δὲ πολλάκις ὑπὸ γῆς ἐμβάλλει κατωτέρῳ τοῦ Τηροτάρου. οὗτος δ' ἔστιν ὃν ἐπονομάζουσι Πυριφλεγέθοντα, οὐ καὶ οἱ δύσκες ἀποσπάσματα ἀναφυσῶσιν, διπη ἀν τύχωσι τῆς γῆς. τοῦτον δ' αὐτὸν καταντιχρὸν ὁ τέταρτος ἐκπίπτει εἰς τόπον ποῶτον δεινὸν τε καὶ ἀγριον, ὡς λέγεται, χρῶμα δὲ ἔχοντα ὅλον οἶον ὁ κυανός, * ὃν δὴ ἐπονομάζουσι Στύγιον Κ καὶ τὴν λίμνην, ἥν ποιεῖ δὲ ποταμὸς ἐμβάλλων, Στύγα. ὁ δὲ Σμυτεῶν ἐνταῦθα καὶ δεινὰς δυνάμεις λαβάν ἐν τῷ ὑδατι, δὺς κατὰ τῆς γῆς, περιελιττόμενος χωρεῖ ἐναντίως τῷ Πυριφλεγέθοντι καὶ ἀπαντᾷ ἐν τῇ Ἀχερονοσιάδι λίμνῃ ἐξ ἐναντίας· καὶ οὐδὲ τὸ τούτου ὑδάρι οὐδενὶ μίγνυται, ἀλλὰ καὶ

*) ἵσ. ἀγαντες γάρ πρόσω κτλ.

**) ἵσ. περιέρχεσθαι καὶ λω.

eadem parte; sunt vero etiam quae, quum ubique circumcirca fluxerunt vel semel vel saepius, circumvolventia se circum terram sicut angues, quam altissime possunt se demittentia, rursus effundantur; possunt autem in utramque regionem usque ad medium se demittere, ultra nequeunt; abrupta est enim utriusque flumini ulterior utriusque partis regio. atque alia quidem flumina sunt multa et magna et varia; in his vero multis quattuor quidam sunt fluvii, quorum maximus et extima parte circumfloens Oceanus est qui dicitur; huius e regione parteque opposita fluit Acheron, qui quum per alia loca effunditur deserta, tum vero etiam sub terra fluens in paludem venit Acherusiam, quo animi plurimorum mortuorum deveniunt, et quum praestituta quedam tempora manferunt, alii longiora, alii breviora, rursus emittuntur in animantium generationes. Tertius vero fluvius medius inter hos erumpit et prope ab eruptione labitur in locum magnum igni multo flagrantem, et paludem facit maiorem hoc nostro mari, serventem illam aqua et limo; illinc currit circum circa turbidus et lutulentus, circumvolvens autem sese quum alio tum ad extremam paludem Achernsiam pervenit, non se commiscens cum huius aqua; circumvolitus saepius sub terra effunditur inferius in Tartarum. hic vero est quem Pyriphlegetontem nominant, a quo partes divulsas fluvii ardentes, ubicunque terrae sunt, eiiciunt. huius autem e regione quartus effunditur in locum primo horribilem ac ferum, ut dicitur, totum vero colore praeditum, qualis est lapidis caerulei, quem quidem cognomine appellant Stygium et paludem, quam facit fluvius sese effundens, Styga; ille vero in hanc delapsus horribilibus viribus in aqua assumptis, quum subit terram, se circumvolvens fluit contra Pyriphlegetontem et occurrit huic in Acherusia palude ex adverso; nec huius aqua cum alia se commiscet, sed,

οὐτος κύκλῳ περιελθὼν ἐμβάλλει εἰς τὸν Τάρταρον ἴναντί-
ως τῷ Πυριφλεγέθοντι· ὅνομα δὲ τούτῳ ἔστιν, ὡς οἱ ποιη-
ταὶ λέγουσι, Κωκυτός. * τούτων δὲ οὗτοι πειφυκότων, ἐπει- D
δὰν ἀφίκονται οἱ τετελευτηκότες εἰς τὸν τόπον, οἱ δὲ δαι-
μοὶ καὶ ὄστις βιώσαντες καὶ οἱ μή· καὶ οἱ μὲν ἀν δόξωι μέ-
σως βεβιωθέντες, πορευθέντες ἐπὶ τὸν Ἀχέροντα, ἀναβάντες
ἄν δὴ αὐτοῖς ὀχήματά ἔστιν, ἐπὶ τούτων ἀφίκονται εἰς τὴν
λίμνην, καὶ ἐκεὶ οἰκοῦσι τε καὶ καθαιρόμενοι τῶν τε ἀδι-
κημάτων διδόντες δίκαιας ἀπολύονται, εἰ τις τι ἡδίκης, τῶν
τε εὐεργεσιῶν τιμᾶς φέρον· ταὶ κατὰ τὴν ἀξίαν ἕκαστος· οἱ E
δὲ ἀν δόξωσιν ἀνιάτως ἔχειν διὰ τὰ μεγέθη τῶν ἀμαρτημά-
των, ἢ λεροσυλίας πολλὰς καὶ μεγάλας ἢ φόνους ἀδίκους
καὶ παρενόμους πολλοὺς ἔξειργασμένοις ἢ ἄλλα ὅσα τυγχάνει
τοιαῦτα ὄντα, τούτους δὲ η προσήκουσα μοῖρα φίπτει εἰς
τὸν Τάρταρον, ὃθεν οὐ ποτε ἐκβαίνουσιν· οἱ δὲ ἀν λάσιμα
μὲν, μεγάλα δὲ δόξωσιν ἡμαρτηκέναι ἀμαρτήματα, οἷον πρὸς
πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ὀργῆς βίαιον τι πράξαντες, καὶ μετα-
μέλον· * αὐτοῖς τὸν ἄλλον βίον βιώσιν, ἢ ἀνδροφόνοις τοι- 114
ούτῳ τινὶ ἄλλῳ τρόπῳ γένωνται, τούτους δὲ ἐμπεισεῖν μὲν
εἰς τὸν Τάρταρον ἀνάγκη, ἐμπεισόντας δὲ αὐτοὺς καὶ ἐνικε-
τὸν ἐκεὶ γενομένους ἐκβάλλει τὸ κῦμα, τοὺς μὲν ἀνδροφό-
νους κατὰ τὸν Κωκυτόν, τοὺς δὲ πατραλοίας καὶ μητραλο-
ίας κατὰ τὸν Πυριφλεγέθοντα· ἐπειδὰν δὲ φερόμενοι γένων-
ται κατὰ τὴν λίμνην τὴν Ἀχεροντιάδα, ἐνταῦθα βοῶσι τε
καὶ καλοῦσιν, οἱ μὲν οὓς ἀπέκτειναν, οἱ δὲ οὓς ὑβρίσαν,
καλέσαντες δὲ ἵκετεύουσι καὶ δέονται ἔταις σφᾶς ἐκβῆναι B
εἰς τὴν λίμνην καὶ δέξασθαι, καὶ ἐὰν μὲν πείσωσιν, ἐκβαί-
νουσι τε καὶ λήγουσι τῶν κακῶν, εἰ δὲ μή, φέρονται αὖθις
εἰς τὸν Τάρταρον κάκεῖθεν πάλιν εἰς τοὺς ποταμούς, καὶ
ταῦτα πάσχοντες οὐ πρότερον πάνονται, πρὸιν ἀν πείσωσιν
οὓς ἡδικήκασιν· αὕτη γὰρ ἡ δίκη ὑπὸ τῶν δικαστῶν αὐ-
τοῖς ἐτάχθη. οἱ δὲ δὴ ἀν δόξωι διαφερόντως πρὸς τὸ ὄσι-
ως βιῶνται, οὗτοι εἰσιν οἱ τῶνδε μὲν τῶν τόπων τῶν ἐν τῇ
γῇ ἐλευθερούμενοι τε καὶ ἀπαλλαττόμενοι ὥςπερ δεσμω-
τηρίων, * ἀνω δὲ εἰς τὴν καθαρὰν οἴκησιν ἀφίκονούμενοι C

quum circumcirca fluxit, effunditur in Tartarum e regione Pyriphlegetontis, nomen vero illi est, ut poetae dicunt, Cocytus. his igitur ita comparatis, quando venerunt mortui ad locum, quo suus quemque genius dicit, iudicium subeunt, qui bene pieque vixerint necne; et qui videntur mediocriter vixisse, prolicescuntur ad Acherontem et condescendentes quae videlicet iis sunt vehicula migrant ad plaudem, ibique habitant et seculo expiantes scelerumque poenas persolventes liberantur, si quis quid iniuste fecit, benefactorum etiam praemia consequuntur pro sua quisque dignitate; qui vero periuntur insanabiles propter scelerum magnitudinem, vel sacrilegiis multis ac magnis vel caedibus iniustis et iniquis multis perpetratibus vel aliis generis eiusdem commissis, eos fors conveniens coniicit in Tartarum, unde numquam evadunt. qui sanabilia quidem, sed magna iudicantur concepisse scelera, velut patri vel matri per iram vim attulerunt, poenitentesque reliquam vitam traduxerunt, vel qui alia huic simili ratione homicidae existiterunt, ii in Tartarum quidem coniificantur necesse est, coniectos vero et per annum ibi commoratos eiicit fluctus, et homicidas quidem in Cocytum, parricidas vero ac matricidas in Pyriphlegetontem. qui quum delati prope accesserunt ad paludem Acherusiam, clamitant atque invocant alii quos interfecerunt, alii quos contumelia affecerunt, invocantesque supplicant et orant, ut finant se egredi in paludem atque recipiant, et si illis persuaserunt, egrediuntur ac liberantur a malia, sin minus, deferuntur iterum in Tartarum indeque rursus in fluvios, neque prius ita affligi desinunt, quam persuaserunt iis quibus fecerunt iniuriam; haec est enim iis poena a iudicibus constituta. qui vero videntur excelluisse vitae sanctitate, hi sunt qui ab his in terra locis liberantur atque disiunguntur tamquam a carceribus, sursum vero in purum domicilium perveniunt et

καὶ ἐπὶ τῆς γῆς οἰκιζόμενοι. τούτων δὲ αὐτῶν οἱ φιλοσοφίαι
ἴκανος καθηράμενοι ἄνευ τε σωμάτων ζῶσι τὸ πιράπαν εἰς
τὸν ἔπειτα χρόνον καὶ εἰς οἰκήσεις ἕτι τούτων καλλίους
ἀφικνοῦνται, ἃς οὔτε ὁράδιον δηλώσαι οὔτε ὁ χρόνος ίκα-
νὸς ἐν τῷ παρόντι. ἀλλὰ τούτων δὴ ἔνεκα χρὴ ὡν διεληγύ-
θαμεν, ὡς Σιμμία, πάντα *) ποιεῖν ὥστε ἀμετῆς καὶ φρονή-
σιος ἐν τῷ βίῳ μετασχεῖν· καλὸν γὰρ τὸ ἀθλὸν καὶ η
ἐλπὶς μεγάλη.

Tὸ μὲν οὖν ταῦτα * διεσχυρίσασθαι οὗτος ἔχειν, ὡς ἦγὼ D
διελήλυθαι, οὐ πρέπει νοῦν ἔχοντι ἀνδρὶ, ὅτι μέντοι η ταῦτ'
λοτίνη η τοιαῦτ' ἄττα περὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ τὰς οἰκήσεις,
ἔπειτερ ἀδάνατόν γε η ψυχὴ φαίνεται οὐσα, τοῦτο καὶ πρό-
πειν μοι δοκεῖ καὶ ἄξιον πινδυνεῦσαι οἰομένῳ οὗτος ἔχειν·
καλὸς γὰρ ὁ πινδυνος καὶ χρὴ τὰ τοιαῦτα ὥσπερ ἐπάδειν
ἔνωται· διὸ δὴ ἔγωγε καὶ πάλαι μηκύνω τὸν μῆθον. ἀλλὰ
τούτων δὴ ἔνεκα θαφθεῖν χρὴ περὶ τῇ αὐτοῦ ψυχῆς ἄνδρα,
ὅστις ἐν τῷ βίῳ τὰς μὲν ἄλλας ἡδονὰς * τὰς περὶ τὸ σῶμα E
καὶ τοὺς κόσμους εἰσειτε χαίρειν ὡς ἀλλοτρίους τε ὄντας καὶ
πλέον θάτερον ἡγησάμενος ἀπεργάζεσθαι, τὰς δὲ περὶ τὸ μαν-
θάνειν ἐσπούδασέ τε καὶ κοσμήσας τὴν ψυχὴν οὐκ ἀλλοτρίῃ,
ἀλλὰ τῷ αὐτῆς κόσμῳ, σωφροσύνῃ τε καὶ δικαιοσύνῃ καὶ
ἀνδρείᾳ καὶ ἐλευθερίᾳ καὶ * ἀληθείᾳ, οὗτο περιμένει τὴν 115
εἰς Ἀιδου πορείαν, ὡς πορευόμενος ὅταν η εἰμαρμένη κα-
λῇ. ὑμεῖς μὲν οὖν, ἔφη, ὡς Σιμμία τε καὶ Κέβης καὶ οἱ ἄλ-
λοι, ἔχαυθις ἐν τινι χρόνῳ ἔκαστοι πορεύεσσθε, ἐμὲ δὲ νῦν
ἡδη καλεῖ, φαίη ἂν ἀνὴρ τραγικός, η εἰμαρμένη, καὶ σχε-
δὸν τί μοι ὥφα τραπέσθαι πρὸς τὸ λουτρόν· δοκεῖ γὰρ δὴ
βέλτιον εἶναι λουσάμενον πιεῖν τὸ φάρμακον, καὶ μὴ πρά-
γματα ταῖς γυναιξὶ παρέχειν νεκρὸν λούειν.

Ταῦτα δὴ εἰπόντος αὐτοῦ, ὁ Κρίτων Εἶεν, * ἔφη, B
ὡς Σώκρατες, τί δὲ τούτοις η ἐμοὶ ἐπιστέλλεις η περὶ
τῶν παιδων η περὶ ἄλλου του, ὁ τι ἂν σοι ποιοῦντες
ἥμεις ἐν χάριτι μάλιστα ποιοῦμεν; "Απει ἀεί, ἔφη, λέγω,
ὡς Κρίτων, οὐδὲν καινότερον, ὅτι ὑμῶν αὐτῶν ἐπιμελού-

*) ἄλλ. πᾶν.

supra terram habitant. in his ipsis autem qui philosophia satis se purgarunt sine corporibus vivunt per omne posterum tempus et in domicilia etiam pulchriora illis ascendunt, quae neque facile est describere neque tempus suppetit praesens. horum vero causa quae exposuimus, Simmia, omni hoc nos studio agere oportet ut virtutem ac prudentiam in vita nanciscamur; praeclarum enim est praemium et spes magna.

Ac pro certo quidem affirmare haec ita se habere, ut persequutus sum, haud decet virum prudentem, hanc tamen esse vel similem quandam animorum nostrorum ac domiciliorum rationem, siquidem immortalis esse animum patet, hoc credi et decere mihi videatur et dignum esse periculum quod suscipiatur; pulchrum enim est periculum et oportet talibus quasi incantatis animum erigi; quamobrem ego quoque iam diu produxi narrationem. horum autem causa securum oportet de animo suo esse virum, qui in vita ceteras corporis voluptates atque ornatus missos fecit, existimans alienos illos esse et magis obesse quam prodesse, eos vero qui ad doctrinam spectant coluit et, quum animum ornavit non alieno, sed proprio suo ornatu, temperantia, iustitia, fortitudine, libertate ac veritate, ita exspectat migrationem ad inferos, paratus ad migrandum, quando fatum vocat. vos quidem, inquit, Simmia et Cebes et reliqui, alias suo quisque tempore migrabis, me autem nunc iam vocat, dixerit vir tragicus, fatum, et tempus fere urget ut pergam ad lavationem; videtur enim melius esse lavare antequam venenum potem, nec mulieribus id negotii exhibere ut cadaver lavent.

Quae quum dixisset, Crito Iam vero, inquit, Socrate, quid his aut mihi mandas vel de filiis vel de alia quapiam re, quod gratissimum tibi facere possimus? Quod semper, ait, dico, Crito, nihil novi: vos curam

μενοις ὑμεῖς καὶ δροὶ καὶ τοῖς δροῖς καὶ ὑμῖν αὐτοῖς δὲ χάριτε ποιήσετε, ἅτε ἂν ποιῆτε, καν μὴ νῦν ὁμολογήσητε· ἐὰν δὲ ὑμῶν αὐτῶν ἀμελήτε καὶ μὴ Θελητε ὥσπερ καὶ ἔχην κατὰ τὰ νῦν τα εἰρημένα καὶ τὰ δὲ τῷ ἐμπροσθεν χρόνῳ διῆν, οὐδέ, καὶ πολλὰ δρολογήσητε * ἐν τῷ πυρόντι ο καὶ σφόδρα, οὐδὲν πλέον ποιήσετε. Ταῦτα μὲν τοινυν προθυμητούμενα, ἔφη, οὕτω ποιεῖν· θάπτωμεν δὲ τινας σε τρόπον; "Οπως ἄν, ἔφη, βούλησθε, λάνκης γε λάβητε με καὶ μὴ ἐκφύγω ὑμᾶς. Γελάσας δὲ ἄμα ἡσυχῇ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἀποβλέψας εἶπεν Οὐ πείδω, ἔφη, ὡς ἄνδρες, Κρίτωνα, ὡς ἐγώ εἰμι οὗτος ὁ Σωκράτης ὁ νυνὶ διαλεγόμενος καὶ διατάττων ἕκαστα τῶν λεγομένων, ἀλλ' οὔται με ἐκεῖνουν εἶναι, ὃν ὅφεται ὀλέγοντας ὑστερον νεκρόν, καὶ ἐρωτᾷ δὴ * ποῖς με θάπτῃ· ὅτι δὲ ἐγὼ πάλαι πολὺν λόγον πεποίημαι Δός, ἐπειδὰν πίω τὸ φάρμακον, οὐκέτι ὑμῖν παραμενῶ, ἀλλ' οἴχησομαι ἀπιών εἰς μακάρων δῆ τινας εὐδαιμονίας, ταῦτα μοι δοκῶ αὐτῷ ἄλλως λέγειν, παραμυθούμενος ἄμα μὲν ὑμᾶς, ἄμα δ' ἐμαντύν. ἐγγυήσασθε οὖν με πρὸς Κρίτωνα, ἔφη, τὴν ἐναντίαν ἐγγύην, ἢ ἢν οὗτος πρὸς τοὺς δικαστὰς ἡγγυᾶτο· οὗτος μὲν γάρ, ἢ μὴν παραμενεῖν, ὑμεῖς δέ, ἢ μὴν μὴ παραμενεῖν, ἐγγυήσασθε, ἐπειδὰν ἀποθάνω, ἀλλὰ οἵχησε· Ερθαι ἀπιόντα, ἵνα Κρίτων φάσον φέρη καὶ μὴ ὄρων μου τὸ σῶμα ἢ καόμενον ἢ κατορυττόμενον ἀγανακτῇ ὑπὲρ ἔμου ὡς δείν' ἄττα πάσχοντος, μηδὲ λέγη ἐν τῇ ταρῷ ὡς ἢ προϋθεται Σωκράτη ἢ ἐκφέρει ἢ κατορύττει. εὐ γὰρ ἴσθι, ἢ δ' οὐ, ὡς ἀριστε Κρίτων, τὸ μὴ καλῶς λέγειν οὐ μόνον εἰς αὐτὸ τοῦτο πλημμελές, ἀλλὰ καὶ κακόν τι ἐμποιεῖ ταῖς ψυχαῖς, ἀλλὰ θαψάειν τε χρὴ καὶ φάναι τούμὸν σῶμα θάπτειν, καὶ θάπτειν οὐτως * ὅπως ἄν σοι φίλον ἢ 116 αὐτὸ μάλιστα ἥγη νόμιμον εἶναι,

Ταῦτ' εἶπώντας μὲν ἀνίστατο εἰς οἴκημά τι ὡς λουδίμενος, καὶ ὑ Κρίτων εἶπετο αὐτῷ, ἡμᾶς δ' ἐκέλευε περιμένειν, περιεμένομεν οὖν πρὸς ήμᾶς αὐτοὺς διαλεγόμενοι περὶ τῶν εἰρημένων καὶ ἀνασκοποῦντες, τοτὲ δ' αὖ περὶ τῆς

in vosmet ipsos conferentes et mihi et iis quao ad me pertinent et vobismet ipsis gratum facturos esse quicquid faciatis, etiam si nunc non promiseritis; sin vos ipsi negligitis nec voltis tamquam vestigia ea quao tum nunc tum in superiore vita dicta sunt, sequentes vivere, etiam si multum promiseritis in praesentia idque religiose, nihil tamen proficietis. Haec sane studebimus, inquit, ut ita faciamus; sed quomodo te sepeliamus? Quomodo documque, ait, voltis, siquidem me nacti eritis nec vos effugero. Simul placide ridens et in nos intuens Non persuadeo, inquit, o viri, Critoni, me esse hunc Socratem qui nunc vobiscum colloquitur et singula mandans dicit, sed arbitratur me illum esse, quem visurus sit paullo post mortuum; atque iecirco interrogat quomodo me sepeliat; id autem in quo iam diu multis fui, me veneno poto non amplius vobis mansurum, sed abiturum esse ad beatorum quasdam felicitates, hoc igitur mihi videor frustra ei dicere consolans simul vos simul me ipsum. Sponsionem igitur Critoni, inquit, facite contrariam eius quam ipse iudicibus fecit; ipse enim spopondit, fore ut maneam, vos autem, non fore ut maneam, spondete, quum mortuus sim, sed ut abeam, quo Crito facilius id ferat nec corpus meum cernens vel eremari vel sepeliri vicem meam doleat quasi indignapatiar, neque dicat in sepultura, se Socratem vel mortuum collocare vel efferre vel in sepulcro condere, probe enim scito, inquit, optime Crito, non recte dicere non modo per se abhorrire, sed etiam malum quid inferre animis. at securo te animo esse oportet atque dicere, corpus te meum sepelire, idque ita sepelire debes, ut tibi placet et maxime arbitraris legibus consentaneum esse,

Haec quum dixisset, surrexit et in cellam quandam ivit ut se lavaret; Crito ipsum sequutus est, nos autem iussit praestolari. praestolati igitur sumus, partim inter nos colloquentes de iis quae dicta erant eorumque me-

ξυμφορᾶς διεξιόντες, ὅση ἡμῖν γεγονοῦα εἴη, ἀτεχνῶς ἥγούμενοι, ὡς περ πατρὸς στερηθέντες, διάσειν ὄφεναι τὸν ἔπειτα βίον. ἐπειδὴ δὲ ἐλούσατο * καὶ ἡνέχθη παρ' αὐτὸν τὰ Β παιδία (δύο γὰρ αὐτῷ υἱεῖς σμικροὶ ἦσαν, εἰς δὲ μέγας) καὶ αἱ οἰκεῖαι γυναικεῖς ἀφίκοντο, ἐπείνας ἵναντιον τοῦ Κρίτωνος διαλεχθεῖς τε καὶ ἐπιστίλλας ἄττα ἰθούλετο, τὰς μὲν γυναικας καὶ τὰ παιδία ἀπέτιναι ἐκέλευσεν, αὐτὸς δὲ ἥκε παρ' ἡμᾶς. καὶ ἦν ἡδη ἐγγὺς ἥλιου δυσμῶν· γρύποι γὰρ πολὺν διέτριψεν Ἰνδον. ἐλθὼν δ' ἐκαθέζετο λελουμένος, καὶ οὐ πόλλ' ἄττα μετὰ ταῦτα διελέχθη· καὶ ἡκεν ὁ τῶν Ἰνδεκα ὑπηρέτης καὶ στὰς παρ' αὐτὸν ^Ω Σώκρατες, ἔφη, **C** οὐ καταγνώσουμεν γε σοῦ, ὅπερ τῶν ἄλλων καταγιγνώσκω, ὅτι μοι χαλεπαίνουσι καὶ καταρῶνται, ἐπειδὰν αὐτοῖς παραγγελλω πίνειν τὸ φάρμακον, ἀναγκαζόντων τῶν ἀρχόντων· σὲ δὲ ἐγώ καὶ ἄλλως ἔγνωκα ἐν τούτῳ τῷ γρόνῳ γενναιότατον καὶ πραότατον καὶ ἄριστον ἄνδρα ὃντα τῶν πώποτε δεῦρο ἀφικομένων, καὶ δῆ καὶ νῦν εὐ οἴδ' ὅτι οὐκ ἔμοις χαλεπαίνεις (γιγνώσκεις γὰρ τοὺς αἰτίους), ἀλλ' ἐκείνοις. νῦν οὖν (οἰςδα γὰρ ἂ ἥλιθον ἀγγελῶν) χαῖρέ τε καὶ πειρῷ ὡς ἕρστα φέρειν τὰ ἀναγκαῖα. Καὶ ἄμα δακρύσας **D** μεταστρεφόμενος ἀπήνει. Καὶ ὁ Σώκρατης ἀναβλέψας πρὸς αὐτὸν Καὶ σύ, ἔφη, χαῖρε, καὶ ἡμεῖς ταῦτα ποιήσομεν. Καὶ ἄμα πρὸς ἡμᾶς ^{Ως} ἀστεῖος, ἔφη, ὁ ἄνθρωπος· καὶ παρὰ πάντα μοι τὸν γρόνον προσήγει καὶ διελέγετο ἐνίστε καὶ ἦν ἀνδρῶν λωῆστος, καὶ νῦν ὡς γενναίως με ἀποδακρύει. ἀλλ' ἄγε δῆ, ὡς Κρίτων, πειθώμεθα αὐτῷ, καὶ ἐνεγκάτω τις τὸ φάρμακον, εἰ τέτριπται, εἰ δὲ μή, τριψάτω ὁ ἄνθρωπος. Καὶ ὁ Κρίτων ^{Αλλ'} οἶμαι, * ἔφη, ἔγωγε, ὡς **E** Σώκρατες, ἔτι ἥλιον εἰναι ἐπὶ τοῖς ὅρεσι καὶ οὕπω δεδυκέναι. καὶ ἄμα ἐγὼ οἴδα καὶ ἄλλους πάνυ ὄψε πίνοντας, ἐπειδὰν παραγγελθῇ αὐτοῖς, δειπνήσαντάς τε καὶ πιόντας εὖ μάλα, καὶ ξυγγενομένους γ' ἐνίους, ἀν ἄν τύχωσιν ἐπιθυμοῦντες. ἀλλὰ μηδὲν ἐπείγου· ἔτι γὰρ ἔγγωρεῖ. Καὶ ὁ Σώκρατης

moriām repetentes, partim exponentes quantam accē-
pissimus calamitatem, revera nos existimantes, quasi
patre orbatis, traducturos esse orbos posteram vitam.
postquam lavatus erat et allati ad ipsum erant pueruli
(duos enim filios habebat parvulos, unum vero gran-
dem), simulque mulieres propinquae venerant, cum his
coram Critone colloquutus est iisque mandavit quae cu-
piebat; tum mulieres ac puerulos abire iussit, ipse vero
ad nos redit. atque iam proprius solis occasum erat; diu
enim intus fuerat commoratus. quum redisset, conse-
dit lotus, nec multa posthac loquutus est. tum undecim-
virorum minister venit et consistens ad eum O Socrates,
inquit, non arbitror in te me offensurum esse quod in
aliis offendō, qui quidem mihi succensent atque exse-
crantur, quando iis denuncio ut venenum bibant, co-
gentibus magistratibus; te vero quum alias cognovi per
hoc tempus generofissimum, humanissimum et optimum
esse virum ex omnibus, qui umquam huc venerant,
tum etiam nunc sat scio te non mihi succensere, sed il-
lis quos scis in culpa esse. nunc igitur (nosti enim quaes-
tib⁹ nunciatum venerim) vale et conare quam facillime
ferre quod necesse est. Effusis simul lacrimis conversus
ille abit. Tum Socrates illum respectans Et tu, inquit,
vale, nos vero ita faciemus. Simul ad nos conversus
Quam comis, inquit, est homo! per totum hoc tempus
ad me accedebat et colloquebatur nonnumquam me-
cum et optimus erat virorum, et nunc quoque quam
ingenue me deplorat! agedum vero, Crito, obtempe-
remus isti et afferto quis venenum, si contritum est, sin
minus, conterito homo. Tum Crito At reor, inquit,
equidem, Socrate, solem adhuc in montibus esse, nec
dum occidisse. praeterea scio etiam alios bene sero bi-
bisse, hoc iis iam nunciato, coenantes ante beneque po-
tantes, quin nonnullos etiam consuescentes cum iis quos
concupissent. itaque ne festina; tempus enim suppetit.
Atque Socrates Convenienter quidem sibi, inquit,

Ελκότως γ', Ἰφη, ὡς Κρίτων, ἀκεῖνοι τε ταῦτα ποιοῦσιν, οὓς σὺ λέγεις· οἶονται γὰρ κερδανεῖν ταῦτα ποιήσαντες· καὶ ἔγωγε εἰκότως ταῦτα οὐ ποιήσω· οὐδὲν γὰρ οἴμαι κερδαίνειν") * ὅλη¹¹⁷ γον ὑστερον πιὼν ἄλλο γε, η̄ γέλωται ὀφλήσειν παρ' ἐμαυτῷ, γλιχόμενος τοῦ ξῆν καὶ φειδόμενος οὐδενὸς ἔτι ἐνόντος. ἀλλ' οὐθι, Ἰφη, πιθοῦ καὶ μὴ ἄλλως ποιει. Καὶ ὁ Κρίτων ἀκούσας ἐνευσε τῷ παιδὶ πλησίον ἐστώτι· καὶ ὁ παῖς ἐξελθὼν καὶ συγνὸν χρόνον διατρίψας ἥκεν ἄγον τὸν μέλλοντα δώσειν τὸ φάρμακον, ἐν κύλικι φέροντα τετραμμένον. Ιδὼν δὲ ὁ Σωκράτης τὸν ἄνθρωπον Εἰεν, Ἰφη, ὡς βέλτιστε, σὺ γὰρ τούτων ἐπιστήμων, τί χρὴ ποιεῖν; Οὐδὲν ἄλλο, Ἰφη, η̄ πίοντα περιέναι, ἔως ἂν σου βάρος ἐν τοῖς σκέλεσι γένηται, ἐπειτα ^B κατακείσθαι· καὶ οὗτος αὐτὸς ποιήσει. Καὶ ἄμα ὥρεξε τὴν κύλικα τῷ Σωκράτει, καὶ ὃς λαβὼν καὶ μάλα ἔλεως, ὡς Ἐγέχρατες, οὐδὲν τρέσας οὐδὲ διαφθείρας οὔτε τοῦ χρώματος οὔτε τοῦ προσώπου, ἀλλ', ὥσπερ εἰώθει, ταυρηδὸν ὑποβλέψας πρὸς τὸν ἄνθρωπον Τί λέγεις, Ἰφη, περὶ τοῦδε τοῦ πόματος πρὸς τὸ ἀποσπεῖσαί τινι; ἔξεστιν, η̄ οὖ; Τοσοῦτον, Ἰφη, ὡς Σώκρατες, τρίβομεν, ὅσον οἱόμεθα μέτριον εἶναι πιεῖν. Μανθάνω, η̄ δ' ὃς· ἀλλ' εὐχεοθαί γέ που τοῖς ^C θεοῖς ἔξεστί τε καὶ χρῆ, τὴν μετοίκησιν τὴν ἐνθένδε ἀκεῖ- σε εὐτυχῆ γενέσθαι· ἂ δὴ καὶ ἔγὼ εὐχομαί τε καὶ γένοιτο ταῦτη. Καὶ ἄμα εἰπὼν ταῦτα ἐπισχόμενος καὶ μάλα εὐχερῶς καὶ εὐκόλως ἔξεπιε. καὶ ήμῶν οἱ πολλοὶ τέως μὲν ἐπιεικῶς οἱοὶ τε ήσαν κατέχειν τὸ μὴ δακρύειν, ὡς δὲ εἰδομεν πίνοντά τε καὶ πεπωκότα, οὐκέτι, ἀλλ' ἐμοῦ γε καὶ αὐτοῦ βίᾳ καὶ ἀστακῇ ^{**}) ἐχώρει τὰ δάκρυα, ὥστε ἐγκαλυψάμενος ἀπέκλαον ἐμαυτόν· οὐ γὰρ δὴ ἀκεῖνόν γε, ἀλλὰ τὴν ἐμαυτοῦ τύχην, οἶου ἀνδρὸς ^{*} ἔταιρον ἐστερημένος εἴην. ὁ δὲ Κρίτων ἔτι πρότερος ἐμοῦ, ἐπειδὴ οὐκ οἴστι τὴν κατέχειν τὰ δάκρυα, ἔξενέστη, Ἀπολλόδωρος δὲ καὶ ἐν τῷ ἐμπροσθεν χρόνῳ οὐδὲν ἐπαύετο δακρύων, καὶ δὴ καὶ τότε ἀναβρυγησάμενος, κλάων καὶ ἀγανακτῶν, οὐδένα δὲ τινα οὐ κα-

*.) Ἱσ. κερδανεῖν.

**) γέ. ἀλλ' ἐμοῦ γε βίᾳ καὶ αὐτοῦ ἀστ. ἀλλ. ἐμοῦ γε βίᾳ καὶ ἀστ.

Crito, illi quos dicis haec faciunt; arbitrantur enim aliquid lucrari haec facientes; ego autem convenienter mihi haec non sum facturus; nihil enim aliud opinor aliquanto serius veneno bibendo me lucraturum esse nisi hoc, quod mihi ipse risui sim futurus, adhaerens vita eique parcens quae pro nihilo iam sit. at agendum, inquit, obtemperato nec aliter facito. Tum Crito his auditis annuit puero prope stanti; atque puer egressus diu que moratus redit cum homine qui venenum daturus erat, in poculo id afferens contritum. quem Socrates quum vidisset Iam, inquit, mi bone, quoniam tu hoc intelligis, quid facere me oportet? Nihil aliud, inquit, quam, eo poto, circumire, donec gravitatem senseris in cruribus, tum recumbere; ita per se efficax erit. Et simul porrexit poculum Socrati. hic vero illud accipiens et quidem admodum hilaris, Echecrate, non tremens nec mutans neque colorem neque vultum, sed oculis, ut solebat, defixis hominem intuens Quid dicis? inquit; num licet de hac potionē alicui libare, necne? Tantum, ait ille, Socrate, conterimus quantum satis esse arbitramur ad bibendum. Intelligo, inquit; at precari certe deos licet et oportet, ut migratio quam hinc illuc instituo felix faustaque fit; quod quidem etiam precor et ut fiat opto. Haec dum dicebat, poculum ori admovit et admodum strenue ac facile ebbit. atque maxima nostrum pars adhuc satis potuerat a lacrymando se continere, quum autem videremus ipsum bibentem et postquam biberat, non amplius potuimus nos tenere, sed mihi ipsi quoque vi et effuse fluxerunt lacrymae, ita ut pallio me obvolvens deplorarem vicem meam: non enim illum, sed meam ipse sortem deflevi, quod tali amico orbatus essem. Crito etiam prior me quum lacrymas non potuisset continere, surrexerat, Apollodorus autem iam ante non desierat flere, tum vero eiulavit, ploravit et lamentatus est adeo ut nemo de praesent-

τέκλασι τῶν παρόντων, πλήν γε αὐτοῦ Σωκράτους. διεῖνος δί Οἰα, Ἰφη, ποιεῖτε, ὡς Θαυμάσιοι; ἕγὼ μάντοι οὐχ ἡκιστα τούτου ζνεκα τὰς γυναικας ἀπέπεμψα, ἵνα μὴ τοιαῦτα πλημμελοῖεν· καὶ γὰρ ἀκήρος ὅτι ἐν εὐφημίᾳ * τρή τελευτᾶν. Ε ἄλλ' ἡσυχίαν τε ἄγεται καὶ παρτερίετε. Καὶ ἡμεῖς ἀκούσαντες ἡσχύνθημέν τε καὶ ἀπέσχομεν τοῦ δακρύειν· ὁ δὲ περιελθών, ἀπειδή οἱ βαρύνεσθαι Ἰφη τὰ σκέλη, πατεκλίθη ὑπτιος· οὗτῳ γὰρ ἀκέλευνεν ὁ ἄνθρωπος. καὶ ἄμα ἀφαπτόμενος αὐτοῦ οὗτος ὁ δοὺς τὸ φάρμακον, διαλιπὼν χρόνον ἀπεσκόπει τοὺς πόδας καὶ τὰ σκέλη, καπνεῖται σφόδρα πιέσσεις αὐτοῦ τὸν πόδα ἥρετο εἰς αἰσθάνοντο· ὁ δ' οὐκ Ἰφη. καὶ μετὰ τοῦτο αὐδίς * τὰς κνήμας, καὶ ἀπανιών οὕτως ἡμῖν 118 ἀπεδείκνυτο ὅτι ψύχυτό τι καὶ πήγνυτο *). καὶ αὐτὸς ἡπτετο καὶ εἰπεν ὅτι, ἀπειδὰν πρὸς τὴν καρδία γένηται αὐτῷ, τότε οἰχήσεται. ἥδη οὖν σχεδόν τι αὐτοῦ ἦν τὰ περὶ τὸ ἡτρον ψυχόμενα, καὶ ἀκαλυψάμενος (ἴνεκενάλυπτο γάρ) εἶπεν, ὃ δὴ τελευταῖον ἐφέγγετο, 'Ω Κρίτων, Ἰφη, τῷ 'Ασκληπιῷ ὄφελλομεν ἀλεκτρυόνα· ἄλλ' ἀπόδοτε καὶ μὴ ἀμελήσητε. Ἀλλὰ ταῦτα, Ἰφη, ἔσται, ὁ Κρίτεν· ἄλλ' ὅρα εἰ τι ἄλλο λέγεται. Ταῦτα ἔρομένον αὐτοῦ, οὐδὲν δι τοιούτωτο, ἄλλ' ὀλίγον χρόνον διαλιπὼν ἐκινήθη τε **) καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔξεπάλυψεν αὐτόν, καὶ ὃς τὰ ὅματα ἔστησεν· ίδών δὲ ὁ Κρίτων ξυνέλαβε τὸ στόμα τε καὶ τοὺς ὄφελλούς.

"Ηδε ἡ τελευτή, ὡς Ἐχέκρατες, τοῦ ἔταιρου ἡμῖν ἐγένετο, ἀνδρός, ὃς ἡμεῖς φαῖμεν διν, τῶν τότε ὡν ἀπειράθημεν ἀρίστον καὶ ἄλλως φρονιμωτάτον καὶ δικαιοτάτον.

*) Ισ. πηγνῦτο ἢ πηγνύστο.

**) Ισ. ἐκενήθη· καὶ ὃ ἔνθρ.

tibus esset cuius animum non frangeret, ipso videlicet Socrate excepto; hic enim Quid, inquit, facitis, admirabiles? ego tamen hanc potissimum ob causam mulieres amandavi ne tale quid committerent; audivi enim bonis omnibus esse moriendum. itaque quieti estote vobisque temperatote. Atque nos his auditis erubuimus et tenuimus lacrymas; ille vero, quum circumvisset, crura sibi gravari dixit supinusque recubuit; hoc enim iusserrat homo. simulque ipsum contrectans is qui venenum dederat, paullo post inspexit eius pedes ac crura, deinde vehementer premens eius pedem interrogavit an sentiret. ille negavit. postea rursus tibias pressit et manu ita ascendens ostendit nobis eum frigescere fierique rigidi; ipse quoque tetigit dixitque, quum ad cor ei per ventum esset, tum eum mortem esse obitum. iam fere partes circa ventrem imum ei frigidae erant, quum se detegens (tectus enim erat) diceret, quod quidem postremum loquutus est: O Crito, inquit, Aesculapio debemus gallum; reddite hunc, nec negligite. Hoc sane, inquit, fiet, Crito; sed vide num quid aliud velis. Ad haec quae ille dixerat nihil amplius respondit, sed aliquanto post palpitavit; homo eum detexit, et oculi eius obrigerant; quod Crito quum vidisset, compressit os atque oculos.

Hic fuit finis, Echecrate, amici nostri, viri, ut nos dicamus, omnium nostrae memoriae, quos consuetudine cognovimus, quum optimi tum prudentissimi atque iustissimi.

CORRIGENDA

- P. 4 v. 4 a f. σοφιστερον leg. σοφωτερον.
- 22 v. 10 Ἰκκος l. g. Ἰκκος.
- 47 v. 24 acusare leg. accusari.
- 74 v. 9 οὐ leg. οὐ.
- 81 v. 6 a f. fieri leg. fieri.
- 89 v. 20 huiusmodi inter locutio[n]es leg. ita etiam huiusmodi loc.
- 110 v. 16 ὥρα leg. οὖτε.
- 132 v. 8 Post v. ἐξειν puncto distinguendum.
- 147 v. 19 nullius leg. ullius.
- 157 v. 23 tunc leg. tum.
- 170 v. 2 Πῆ leg. Ηῆ, itemque in seqq. ὅπη.
- 177 v. 3 vero leg. vero.
- 195 v. 5 comma ante v. pinnati delendum.
- 207 v. 2 a f. Qui aliter leg. Qui aliter?
- 219 v. 7 discindere leg. discidere.
- 240 v. 15 ἐπηγειν leg. ἐπήγειν.
- 250 v. 5 post v. πονθεῖν commate distinguendum.
- 251 v. 10 Quidnam leg. Quodnam.
- — v. 1 a f. attigerint leg. attigerunt.
- 264 v. 18 post v. καζέγλαν interrogationis pone signum.
- 281 v. 4 a f. post v. creetur comma delendum.
- 285 v. 4 a f. ad hos leg. hos.
- 305 v. 23 Interrogationum leg. Interrogatio num.
- 313 v. 11 his leg. hic.
- — v. 21 facere leg. faceret.
- 331 v. 8 a f. erat leg. erit.
- 347 v. 4 perse verare leg. περιφεραται.
- 352 v. 11 a f. ξρωτωμένον leg. ξρωτώμενον.
- 358 v. 3 οἴματι leg. οίματι.
- 369 v. 17 post v. Quid interrogationis signum ponendum.
- 382 v. 12 πότερον γιγε leg. πότερόν γης.
- 389 v. 18 gerat leg. gereret.
- 417 v. 1 visui leg. visus.
- 437 v. 6 a f. fu rit leg. fuisset.
- 454 v. 4 ἀποδησμον leg. ἀποδάνομεν.
- 465 v. 22 facinora leg. facinora.
- 472 v. 1 a f. φι leg. φι.
- 500 v. 9 το leg. τὸ.
- 504 not. **) ουν leg. οὖν.
- 508 v. 5 a f. παι leg. παλ.
- 516 v. 22 τοῦτο ἔστι leg. τοῦτο ἔστι.
- 526 v. 25 not. *) αει leg. ἀει.
- 530 v. 17 ἀπικομένη leg. ἀφικομένη.
- 549 v. 12 nobis leg. nos.
- 596 v. 19 tenere leg. me tenere.
- 571 v. 6 a f. sit leg. esset.
- 581 v. 1 a f. habet leg. habeat.
- 549 v. 3 a f. comma post v. τόπον delendum.

52895

Plato Quae exstant opera, ed. by Ast.
Vol.1

LGr
P718As

University of Toronto
Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
Under Pat. "Ref. Index File"
Made by LIBRARY BUREAU

